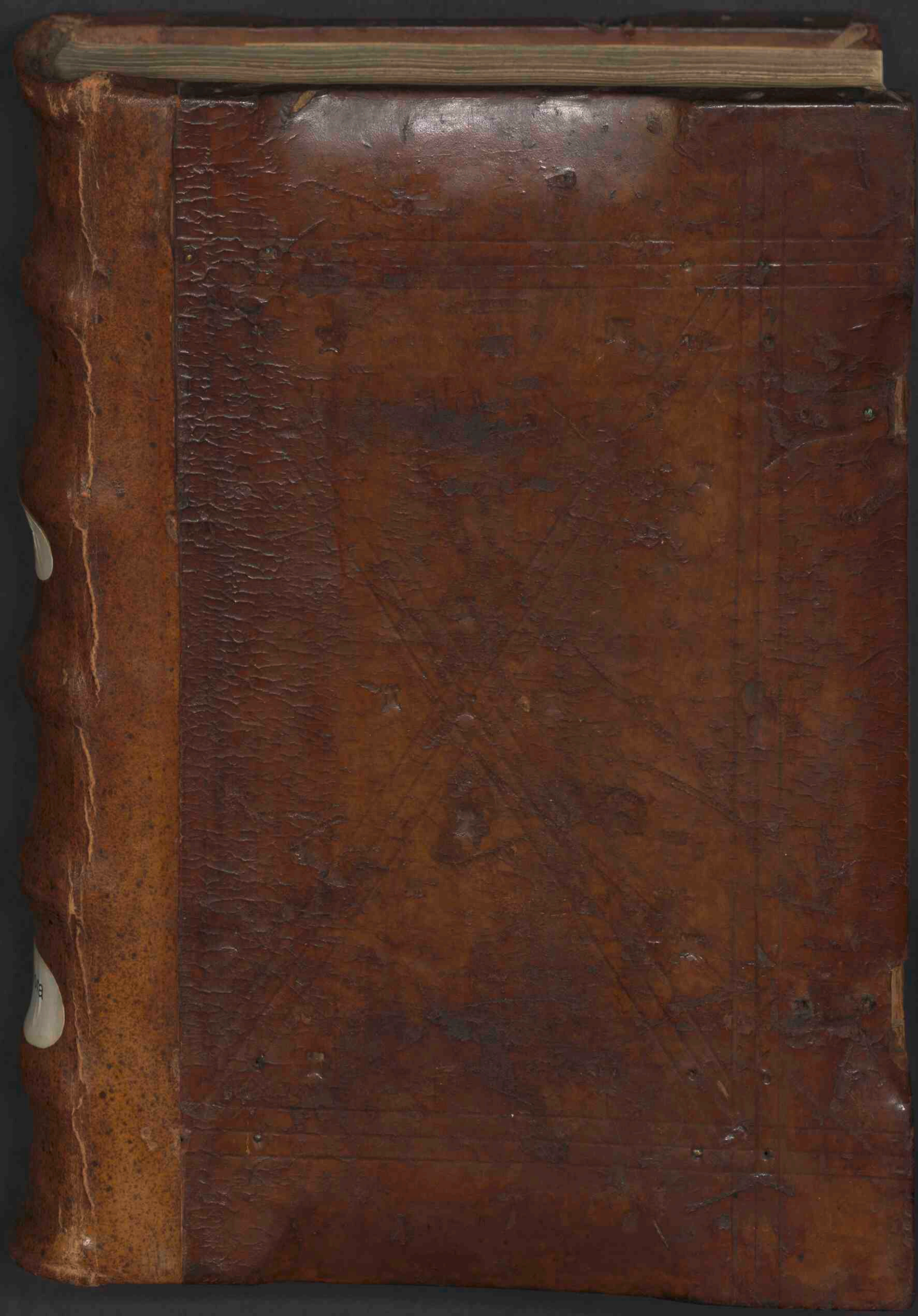
Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Tractatus co[n]tra pri[n]cipales errores p[er]fidi macho[m]eti turcoru[m]

https://hdl.handle.net/1874/456978

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
- de rug van het boek
- de kopsnede
- de frontsnede
- de staartsnede
- het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

Epistola quã scripsit magister samuel israelita ociũdus de fei ci uitate regis mozochitarum ad rabbi ysaac magistrũ synagoge que est in subiulmeta in regno predicto.

Cõseruet te deꝰ o frater et pmanc te te faciat vsqz quo permanet cap tiuitas ista nostra et cõgregeꝫ dis pho nã ⁊ appropinquet spes nã et signet deꝰ beneplacitũ sup vitã nostram amen Nouit et expertus sũ qꝫ pulchritudo scie nostri tpis est i te et tu es spes nostra certificatio mis in dubijs legis et pphaꝝ sũ tu is expositionibus graciosis Vnde ego pticeps doctrine tue desideriũ tibi expono estus cordis mei super ulis que legis sunt et pphetarũ su per quibus anxior sũ timore Qua pter reuerto ad habũdantẽ sapi entiam tuã. et mitto tibi libellũ is tũ sperans p te volente deo in veri tate confirmari ⁊ in dubijs declarari

Capitulũ primum

Desidero dñe mi p te certifi cari ex testionijs legis et p phaꝝ et aliaꝝ scripturaꝝ q̃re nos iudei sumꝰ gnãliter pulsi a deo in captiuitate ista in q̃ sumꝰ q̃ pt vocari pe ira dei q̃ nõ habet finẽ Nã mõ le mille ãi opleti qꝫ p tytũ fuimꝰ captiuati Nos scimꝰ qꝫ pcẽs nrã a dorauerũt ydola. occiderũt pphas. et legẽ dei abiecerũt. ⁊ ppt oẽs is tas trãsgressiones deꝰ nõ pulsit e os captiuitate nisi p septuaginta annos ĩ babilonia. et post tempꝰ prefatum placatus est eis ⁊ ẽdux it ullos in terram suã. et secundũ scripturas ira dei tunc tẽporis fuit validissima sup cẽs alias iras qs añ ulla tẽpora cõmemorat scriptu ra. Et tñ vt dictũ est pena tãtorũ pcõꝝ nõ fuit nisi lxx ãnis Et nũc domie mi ira dei q̃ ĩ presẽti pumie nos nõ habet tminũ nec finis eiꝰ ꝓmittit nobis in pphetis Di xumꝰ dicere qꝫ ista presens ira dei ĩ q̃ sumꝰ sit adhuc ulla ira ppt quã fuit captiuitas ulla septuaginta annorum. et qꝫ tunc non fuit satis factum cõplete de peccatis predictis pꝫ pcẽs nrõs. nos fecimꝰ deũ mẽda cẽ qs absit. qm ipe deꝰ verꝰ et glo riosꝰ ulli captiuitati ĩpsorũ pfatũ tẽ minũ pꝫpꝫas scz lxx ãnos. vñ ta lis nõ crisho ꝫ euasio et excusatio ẽ vana nec eẽt cõa intelligẽtibꝰ p ponẽda Et si dixerimꝰ qꝫ deꝰ i illa trãsmigtioẽ misertꝰ ẽ vni gnis nri et nõ alij. et ullos q̃z misertꝰ ẽ tñs duxit ad reedificandũ tẽplũ vt dixit ihẽmias et qꝫ nos sumꝰ de ill qbꝰ deꝰ misertꝰ nõ ẽ. dicẽt nobꝰ ppi ani qꝫ deꝰ misertꝰ ẽ illoꝝ q̃ adoza uerũt ydola et q̃ occiderũt pphas ec Nos vero puniat q̃ nõ peccauimꝰ in pdictis et illoꝝ pena fuit in cer to tmino scz septuagita annorũ. ⁊ noſtra punitio sic ñ hẽt scõz nos certã causam. ita est longa et sine tmino ĩ q̃ pena sumꝰ mõ. iã lx nul le ãi. Nec in lege nec in pphis huiꝰ pene terminũ possumꝰ inuenire

Quare domine mi cũ deus punierit patres nrõs pter ydolatriã ⁊ pter interfectioẽz pphetarũ et pena fit nota in scriptura cũ deꝰ nõ punit bis in idipsũ. p ulls peccatis pdic tis fuit pena scz captiuitas septua ginta ãnorũ Et cũ deꝰ nõ puniat vniuersaliter nisi ppter parũ vni uersale oportet qꝫ post illã captiui tatẽ nos peccauimꝰ cõtra deo omes. maiori peccato qꝫ fuit ydolatria pa tũ nrõrũ et qꝫ interfectio pphã tũ fuerit. ex quo deꝰ p ullis pcis pdictis punuit patres nrõs an nos punuit iã sunt mille anni. et punit nos et dispersit nos p oẽs tes pres mũdi Quicqd tamẽ cõtin gat nobis. dei sumꝰ in omni euẽtu. quia nulla est excusatio predicta

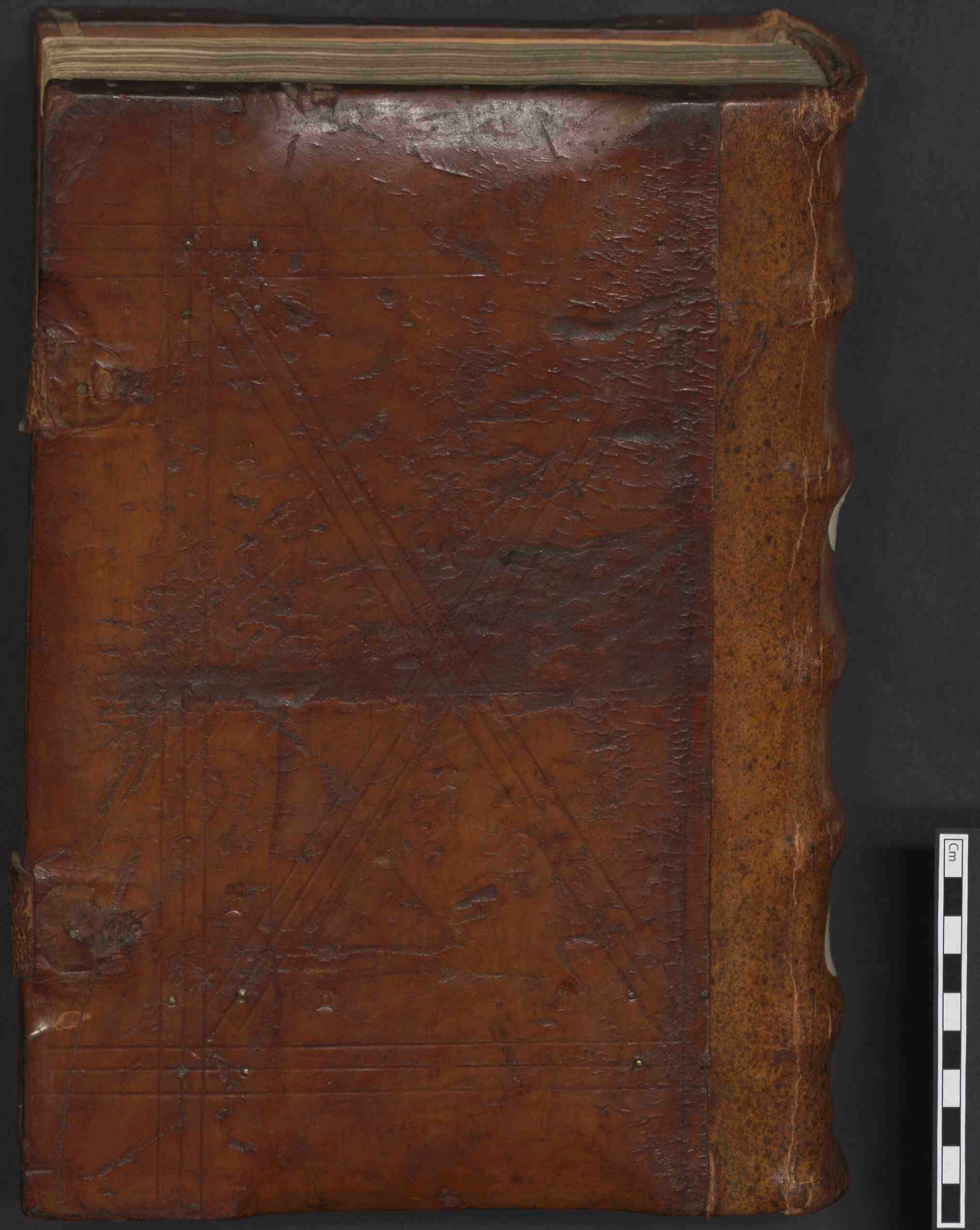
Supposito Capitulũ scõz ergo dñe mi qꝫ sumus in pec cato ahq̃ maximo. rogo te qꝫ certi fices me. si postqꝫ deꝰ disperſit nos de iherusalẽ et misit nos in capti uitatẽ istã longissimã seu perpetuã ppter illã pcm cui auctoritate nã et pa volũtate sine speciali man dato dei nos in captiuitate ista nõ accepimꝰ obseruare circũcisionẽ ⁊ sabbatũ et alias obsuãtias q̃s te nemꝰ scõm legẽ moysi. Nã nos cognoscimꝰ qꝫ a tpe quo tytus dest truxit ciuitatẽ scãm et templũ cõ bussit et bibliothecas. ⁊ nos in a uitatẽ istã dispersit. ⁊ ex tũc cessa uit ibi nos vigẽ sacrificiũ oblatio nes et holocausta Et deꝰ nõ ꝓmi sit nobis postea p pphetã aliquẽ nec p pphetiã nec revelatioẽz cer tã qꝫ nos debemꝰ dire in ihrlm ali quãdo in statu pristino. nec mãda uit nobis postea qꝫ observaremꝰ observatias supdictas Videtur er go seq̃ qꝫ nos nõ a deo. sed ab ulis qui erant in ira dei observatias p dictas accepimꝰ et tenemꝰ Et dicẽt nobis aduersarij nri. sicut vos ob seruatis circũcisioẽz ⁊ sabbatũ. ⁊ legi tis ĩ vris synagogis libros moysi ⁊ pphetaꝝ sine mãdato dei. q̃re nõ assumpsistis similiter vob et sacrifi cia et nõ facitis vob sacerdotes ⁊ re gẽ ⁊ pncipes et vncioẽs sanctas et incẽsũ. et q̃re nõ edificatis vob altaria et cerimonias ⁊ õma alia q̃ sẽ i lege cõtenta sicut sabbatũ et cir cumcisio et plura alia q̃ servatis se cũdm traditiones vãs sine mãda to dei pꝑa volũtatẽ. Ex vtraqz p te curritis in offensã dei Et si hec pdicta facitis extra volũtatẽ dei. vel si dicitis qꝫ voluntas dei sit et bene placitũ qꝫ hec observetis qꝫ tamẽ ostendere nõ potestis. q̃re non obser uatis alia pdicta q̃ multa facere possetis. Et si regẽ nõ pmitterẽt vos facere reges vel populi sub qbꝰ iacetis. pmitterent tamẽ vos mul ta alia facere sicut pmisit vobis circũcisionem ⁊ libros et synago gas et alia que tenetis. Et ad hec domine mi nõ ẽ mi ꝓmpto respõsi o sufficiens vt videꝫ Dumꝰ tamẽ

E. fol.
101
Rariora
Cm

Cm

Cm

Cm

E. fo.
101

450. **Johannes** de Turrecremata, Tractatus contra principales errores Machometi et Turcorum, et VIII alii tractatus diversorum auctorum. [Brussel, Broeders des gemeenen levens] z. j. 2o. E. 2o. 101

207 bl., 2 kol., 37, 39 r., z. sign. — Type 1a. — HMT 62 (74) b. — CA 1503 a (suppl. III en IV). — Holtrop II 144, 142, 124. — MMW II 46, 476. — Pr. 1133. — Het werk is in 2 typen gedrukt: de tabula op bl. 1b en de laatste twee tractaten met type 1a (95 m.M.) van de Broeders des gemeenen levens (39 r.), de overige tractaten met type 1 van den Daresdrukker te Keulen, vermengd met enkele letters van Veldenaer en van type 1a van de Broeders des gemeenen levens (37 r.). — Bl. 1a □. Bl. 1b α: Tabula lib2o2ū in hoc volumi/ne cōtento⁊ incipit/ Tractat⁹ reuerēdissī dnī ioh'is/ de turre cremata contra p̄ncipales/ erro2es perfidi machometi ꝛ to2/co⁊ siue sarraceno⁊ /Dyalogus xp̄iani 9tra sarra/cenum a venerabili frē dyonisio ri/kel carthusiē ꝓ o2dinis cōpilat⁹ /Tractat⁹ cuiusdā iudei noīe sa/muelis. 9tra iudeos. quē arabico/ sermōe 9scripserat. sed in latinū /eūdē frater alfonti⁹ trā̄stulit/ Questio de ꝓbatiōe per scriptu/ras a iudeis receptas q̄ ministeriū xp̄ ꝑdictū a lege ꝛ pph'is sit im/pletū. determinata ꝑ eximiū doc/to2ē sacre pagine mag̃īm nichola/um de lira/ Respōsioēs ꝑsperi 9tra obiec/tioēs vīcencianas/ Respōsioēs eiusdē ad excerp/ta q̄ de genuēsi ciuitate s̄t missa/ Respōsioēs augustini ad dulci/ciū de octo q̄stioībus ab eo missis/ Liber sancti athanasij habit⁹ /contra hereticos. Sabelli ū Foti/nū ꝛ Arri ū/ Legē da sancti siluestri pape In/qua agit̄ de 9uersiōe cōstātini īp a/to2is.ꝛ de disputatiōe quā idem/sanct⁹ habuit de fide catholica cō/tra iudeos veteri lege exꝑtissīos/ Explicit tabula:/ Bl. 1b β □. Bl. 2a α [(I)⁴]Ncipit tractatus cōtra/prīcipales erro2es p̄fi/di machoēti et turco2ū/siue sarā̄ceno2ū festinā̄/ter copulatus ꝑ reuerendissimū do/minū iohanē de turre cremata ro/mane ecclesie tituli scē marie trā̄s/tiberī etc. Bl. 2a α, r. 16: co2ū imꝑatoi [sic]. Cui⁹ tractat⁹ sunt/ capitula que sequūtur. Bl. 2b β r. 10: Vltimū capitulumī quo ponitur/ exhortatio p'ncipū xp̄ano⁊ ad in/surgēdz̄ cōtra turchū. Bl. 3a α: Incipit tractatus contra princi/pales erro2es perfidi machometi/. Bl. 58a β r. 3: q̄ p 2eparauit de⁹ hijs q̄ dilig ūt eū// Explicit/. Bl. 58b □. Bl. 59a α: Dyalogus xp̄iani contra sarra/cenū// Cristianus/[(S)⁶]Ic deus dilexit/mūdz̄ vt filiū su/ū vnige ītū darz̄ /. Bl. 93b □. Bl. 94a α: Incipit tractatus 9tra iūdeos [!] a quodā iudeo etc. Zie de verdere beschrijving bij CA 1503 a (Suppl. III). — Bl. 130, 131, 151, 206, 207 (alle □) en 205 ontbreken.

In oorspr., herstelden led. band, waaraan de knoppen en sloten ontbreken.

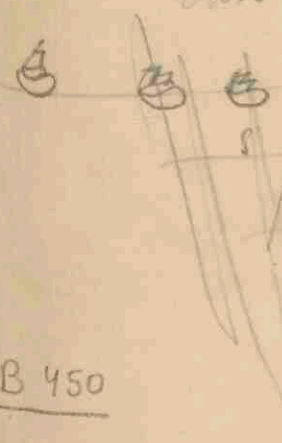
gec

E fo 101

Tractatus contra principales errores pessimi Machometi et Turcorum &c. (Coloniæ, Anno Domini 1471)

~~Otto Colonensis~~

Holtrop b. 144, 142, 124,

Vreemd in het Duits de enkele (el) in dezen tekst plotseling gebruikt naast andere letter typen gedrukt als het vreemde kwantiteits-teken in Utrechtse uitgaven; in de andere gedrukte kant is S voor (S) die ik alleen met Brusselse druk kan lezen; daarentegen komt in de Cöln. druk meer de ſʒ voor.

UB 450

II. 60, 62.

E fo 101

Tabula libroꝝ in hoc volumi
ne cõtentoꝝ incipit

Tractat⁹ reuerẽdi dñi iohis
de turre cremata contra pncipales
errores perfidi machometi ⁊ toꝝ
ꝙꝝ siue sarracenoꝝ

Dyalogus xpiani ⁊tra sarra
cenum a venerabili frẽ dyonisio ri
bel carthusiẽſ ordinis cõpilat⁹

Tractat⁹ quidã iudei noie sa
muelis. ⁊tra iudeos. quẽ arabico
sermõe ꝯscripserat. sed in latinũ
eũdẽ frater alfonsus trãstulit

Questio de pbatiõe per scriptu
ras a iudeis receptas q̃ mysteriũ
xpi pdictũ a lege ⁊ pphetis sit im
pletũ. determinata p eximũ doc
torẽ sacre pagine mgr̃m nicholaum de lira

Responsiones pspere ⁊tra obiec
tiones vicennianas

Responsiones eusdẽ ad excerpta q̃ de genuẽsi ciuitate ſt̃ milla

Responsiones augustini ad dubitatiõ de octo q̃stionibus ab eo missis

Liber sancti athanasij habit⁹ contra hereticos. Sabellium Fotinũ ⁊ Arriũ

Legẽda sancti siluestri pape In qua agit̃ de querimõe cõstantini ipatoris. ⁊ de disputatiõe quã idem sanct⁹ habuit de fide catholica cõtra iudeos i veteri lege exercitatos

Explicit tabula:

N. 172. C.

Incipit tractatus cõtra pñcipales errores pfidi machoẽti et turcorũ siue saracenorũ festinãter copulatus p reuerendissimũ dominũ iohanẽ de turre cremata romane ecclesie titulo scẽ marie trãstiberi pbrm cardinalem sancti sixti vulgariter nũcupatum. Anno dñi. cccc°. lxv°. In pretinctu dieta tũc celebrande in ciuitate mãtuana p scissimũ dnm papã pũm ijm̃ Prelatis et principibus cõuocatis ad obuiandũ inuasibus inamissimi xpianorũ hostis machometi turcorũ impatoris. Cuius tractatus sunt capitula que sequũtur

Primũ de descriptiõe machoẽti
Secũdũ in quo machoẽtus nõ verus dei xpheta ꝫ falsus eẽ mõstrat
Terciũ in quo improbant quedã q̃ machoẽt⁹ dese mẽdacit asseruit
Quartũ qp secta siue doctriã machometi tradita in alchorano nõ sit lex a deo data
Quintũ de pncipijs siue fũdamẽtis q̃ibũs vtẽdũ est in ẽprobatione errorũ machometi
Sextũ in quo describũtur pncipales errores machometi reprobãdi
Septimũ de errore pmo et eius confutatione
Octauũ in quo secũdus error machoẽti reprobatur
Nonũ in quo ꝫ⁹ error confutatus
Decim̃ in q̃ quartus error improbat
Undecimũ in quo quintus error condẽpnatur
Duodecimũ in quo sextus error ei⁹ conuincitur
Xiij^m. in quo cõfutatur septim⁹ error eius
Xiiij^m. in quo illius perfidi machoẽti octau⁹ error confutatur
Xv^m. in quo error non⁹ condẽpnatur
Xvi^m. in quo x°. error ẽprobat
Xvij°. in quo xi°. error confutatur
Xviij°. in quo xij⁹ error cõfutatur
Decimũnonũ in q̃ reprobat xiij°. error illius prefati machometi
Vicesimũ in q̃ condẽpnat xiiij°. error machometi
Vicesimũprimũ in q̃ cõfutatur error xv°. ipsius machometi
Vicesimũsecũdũ in q̃ cõfutat error xvi°. ipsius machometi
Vicesimũtertiũ in q̃ cõfutatur error xvij°. machometi
Vicesimũquartũ in q̃ cõfutatur xviij° error eius
Vicesimũquintũ in quo cõfutat xix°. error ipsius machometi
Vicesimũsextũ in quo condẽpnat error xx°
Vicesimũseptimũ in q̃ cõfutat error xxi°. ipi⁹
Vicesimũoctauũ in quo cõfutat error xxij°. machometi
Vicesimũnonũ in quo cõfutat xxiij°. error machometi
Tricesimũ in q̃ cõfutat error xxiiij machometi

Tricesimū p̄mū in quo ꝯfutatur
error xxv. machometi
Tricesimū secūdū in quo confutat̄
error xxvi. machometi
Tricesimū tertiū in quo cōfutat̄ er
ror xxvij. machometi
Tricesimū q̄rtū in quo cōfutatur
xxviij. error machometi
Tricesimū q̄ntū in quo confutaꝫ
xxix. error ipsi9
Tricesimū sextū in quo reꝓbatur
xxx. error machometi
Tricesimū septimū in q̄ confutaꝫ
xxxi. error machometi
Tricesimū octauū i quo confuta
tur xxxij. error machometi
Tricesimū nonū in quo confutat̄
respōdetur ad qualdā rationes ip
si9 machometi
xl. in quo confutatur error xxxiij.
ipsius machometi
Xli. i quo confutat̄ error xxxiij.
machometi
Xlij. in quo ꝯfutatur error xxxv.
machometi
Xliij. in quo cōfutaꝫ error xxxvi.
machometi
xliiij. in quo ꝯfutat̄ error xxxvij.
machometi
Xlv. in quo cōfutaꝫ error xxxviij.
machometi
Xlvi. in quo ꝯfutaꝫ error xxxix.
machometi
Quadraꝫ septimū in quo confuta
tur error xl. machometi
Xlviij. in quo confutatur ponūt̄
duodecim ꝓrogatiue fidei xp̄iane et
religionis nr̄e quibus distingui-
a secta machometi ꝓpter quas me
rito oēs cōne vtentes debeāt omi
nia secta ꝥcta ad ꝥgionē xp̄iaꝫ
cōuolare
Caꝫ xlix. in quo assignaꝫ cō quaꝫ
ad hanc machoēti sectā hæt scele
ratissimā tanta populoꝝ multitudo
confluxerit
Vltimū capitulum i quo ponitur
exhortatio p̄ncipū xp̄ianoꝝ ad in
surgēdū cōtra turchū

Incipit tractatus contra principales errores perfidi machometi et turcorum siue sarracenorum festinanter copulatus. per reuerendissimum dñm iohānē de turre cremata romane ecclesie tituli scē marie trans tiberim pbrm cardinalem sancti sixti vulgariter nūcupatum Anno dñi mcccc lxv. In preclaru dicte tunc celebrāde in ciuitate mantuana p sanctissimū dñm papam pium scdm Prelatis et principibo conuocatis ad obuiandum maximibo imanissimi xpianoz hostis machomeq turcorum imperatoris.

Beatissimo et clemētissimo principi ac domino domino pio vniuersalis ecclie summo pōtifici Io. de turre cremata romanē ecclie tituli scē marie trans tiberim presbiter cardinalis sancti sixti vulgariter nūcupat? Post humilem recōmēdationem ad pedū oscula beatoz Letatus sū btissime pater et ñ parū exultauit spirit? meus gras agens bonarū mentiū inspiratori zelum sanctum intelligens quo diuinitas beatitudinem tuā ita caritatis sue flamma ad fidē tuendam et ad pacē et quietē xpiani populi exaurandā incēderit vt oīnez curā oīneqz vigilis pui dētie studiū adhibeas vt furori p secutionis quo impiissimi per diū sas orbis prouincias xpianū populum turcus perturbat et infestat vt oīo demolire cū festinet. ogredi possis et occurrere Dalubie certe ppositū et dignitati tue dignum Iursus quia huiꝰ sancti tui desiderij adimplendo ecclesie romane facultates excedit qvires totāz rem pubhcā xpianā tangat Captie cū turci ābitio ñ ad dignitates ecclesiasticas sed potiꝰ ad imperia. ad regna. ad prīcipatus seculares. et maxīaz cōitatum dnātus occupādos aspiret vt cōceptū huiꝰ laudā de sollicitudinis ppositū prosperū esset habiturū pessum Prouidentissime sātas tua deliberauit pscntiam suā. non obstantibus infrascriptis quibo quibꝰ frequenter laboras alijsqz icommodis multis certo loco propinquo vltra montanis prouincijs pro tempore accommodare vbi aduemētibus xpīanis principibus quibo tutela ecclesie diuinitus est consignata. celebrare tur dieta. m qua maturo cōmuni interuemente consilio tractare tur qbus prouidēte cōsilijs qua arte quo ingenio. quibo ve progressibo et fauoribus. pfato persecutionis furori quo turchus in xpianū populū seuit resisti possit. et cōtra audacia virtutis eius. Res profecto cōmēdatione digna et deliberatio prudētissima Quis deinceps ita temerarius existet qꝫ negligentie tue imputz si quis i posteꝫ xpianitati

casus sinister per turchū acciderit
dietā tū Ad quā die ~~tāum~~ citatis tuc iussu
accessur⁹ essem vt nō tm illuc xpi
uiscerer p rei puplice xpiane salute
ingeniū meum o⁹m qz facultates
meas liberalit oblaturus qđ oms
fideles p suarū virtū portiōe facē te
nētur Sed etiā fūda dauitica id ē
dīne sapiētie armatura accit⁹ occur
rēm . venit ī mentē meā aliquos
de sacrū scripturarū torrēte lapides
limpidissimos atqz solidissimos . hīs
modicis dieb⁹ in pcta tui dā tracta
tuli collectōs reponē quibus dāpnatis
mi hostis xpi machometi quē ecclī
quos sarracenos vulgariter appella
m⁹ dyabolica calliditate decepti vt
verū dei xp̄m non cognōscāt et colunt
frēs ita paterēt vt eiꝰ secte doctri
na falsa erronea execrabilis atqz p
nitiosa oībus demōstrata clarissie .
xpian⁹ populus ad illi⁹ secte et gē
tis expugnatiōem et destructionē
xpensius inardescat surgatqz aio
sius Cōfisus ergo de saluatoris dñi
nri ihū xpi auxilio cui⁹ res agitur
collectis animi viribus aggressus
sū beatissime pater laborē hūc ita
subitū licet senectutis mee incōmo
dis satis fatigatus . tū zelo xpiane
fidei . tū vt rē aliquā scitati tue gētā
efficerem . tum vt ardorem sanctū
animi tui ad tuicionem xpiaī po
ustūctu puli verborum meorum seīnāt vt
cūqz fouerem Quod vero post ali
os qui contra machometum alīq
desudasse reperīt aliq scribē volue
tī . nō arrogātie aut temeritati at
tribuēdū est . sed q̄dāmō necessita
ti qm illoꝝ tractatus potius hys
toriā origīnis et vite machometi .
ac eius fabulas texē q̄ errores ei⁹
pernitiosos contra catholicam fi
dem bonosqz mores expellere nisi
sunt . quod maximum prosequen
dum esse videtur Non pollicōr ta
men omnes illius errores et in
sanias falsas hoc nostro celeri stu
dio propellere quoniam singulos
eius errores peruerrere cum qua
si infiniti sint . non pcrui tract⁹
sed maximi voluminis et longi
studij opus esset . nichilominus p̄n
cipales eius errores quē maxime
fidei catholice aduersari videntur
impugnare et confringere in su
perabilibus diuinarum scriptura
rum armis ac irrefragabilibꝫ rati
onibus tota mea virtute opitu
lante domino curabo Id autē max
ime demonstrare intendo q̄ macho
metus fuerit pseudo propheta se
ductor sue gentis . lexqz eius non
a deo sed a dyabolo impietatis sug
gestore processerit Dit qz secta
illius quasi ex o⁹mi hereticorum
erroribus quedam cloaca congre
gata . quod cum ad impleuero .
credo non parum vtilitatis alla
turum esse sancto desiderio beatitu
dinis tue Arbitror enim per hoc
ministrari fragilibus qui sepe exle
uibus moueri solent ī sanctissima
fide nra stabilitatis firmamentū

Foꝛtib⁹ vero quos de fidei adūſus ſarracenos diſputacionis certamē iure cōtigeret aliquabus armatura ad fidei tutamētū Exurat eciā inde populus xp̄ianus ad bellū cōtra turcos aīoſ⁹ ſuſcipiēdū q̄ plequē dū quē tractatulū iter alias occupationes ſic medioꝛtate mea q̄tiſſime vt potui et q̄ſi furtim elaboratū ſūtati tue offero quē non p uifaciat quia venuſtate ſmonis et dicēdi arte i qua ad⁹me erudit⁹ es nō ſit polītū ſic enī ieiuna oratione et rudi ſmoue ptrāſiui tū quia poet⁹ theologice ſapiētie q̄ dicendi ſtudio optā dederū tū eo quia in ſmoī concertationibus potius vis igenij ad errores accriter refellēdos q̄ ornat⁹ vbi exq̄rit ur. tū q̄m teſte lactācio deus hāc nec voluit eē naturā vt ſimplex et nuda veritas eēt lucidēꝛ quia ſatis ornata ē p ſermēdatū vero ſpē placet aliena q̄a p ſe corruptū vaneſcat ā defluit niſi ornatu abū de queſito circūunitū fuerit atq; polītū ego non eloquētie ſz vnita tis fiducia ſuſcepi hoc op⁹ maius forte q̄ humeris meis poſſit ſuſtineri. in quo ſi aliquid eſt corrigendū ſūtas tua que ſūmo ingenio pollet et cathedrā tenet eccleſiaſtica magiſterij corrigat et emēdet

Capitulū primū de deſcriptione pſidi machometi

Beat⁹ Jo. euangeliſta cui ap vbertatis p̄rogatiua data tū eſt altius p̄ cēteros ſecreta diuina et celeſtia i libro ſuo reuelationū deſcribit tribulatiōes eccliē a tē pore ſuo vſq; ad finē mūdi vt cōtra illas patiencie clipeo reperta mur muniti. quia vt dicit gregorius Jatula min⁹ ſeuiūt que p̄ui dēt. inter quas p̄ſecutionē eccliē p machometū q ſuos futuꝛa p̄uidēs deſcribit eā nobis vbis ſequētibꝰ apocalip̄ xiij dicēs Vidi aliā beſtiā aſcēdēte de ēra et habebat cornua duo ſimilia agni et loquebatur ſicut draco et potēſtatē priorꝰ oēm faciebat in cōſpectu eius et fecit ēram et habitatoꝛes in ea adorare beſtiā p̄mā. cuius curata eſt plaga mortis et fecit ſigna magna vt etiā ignē de celo faceret deſcēdere in facēt terrā in conſpectu oīm hominū et ſeduxit habitatoꝛes in terra p̄pter ſigna que data ſūt illi facere in cōſpectu beſtie dicens habitatoribꝰ in terra vt faciāt imaginē beſtie q̄ habet plagas gladij. et datū ē illi vt daret ſpiritum beſtie q ymagini et vt loquat ymago beſtie et faciat vt quicūq; non adoꝛauerit ymaginē beſtie occidatur. In quibuſq̄dē vbis reprobꝰ machometus ab ōmib⁹ fidelib⁹ inter omēs puerſos hēticos maxie venit exercrādus et impūgnādus p̄pter octo mala que de eo in p̄poſitis vbis euāgeliſte iohānis notātur Primo quia vita fuit ſceleſtiſſim⁹ cū dicit vidi aliā beſtiā. ſecundo quia

quia predo cupidissimus Cū dicit ascēdētē de terra Tercio quia fuit simulator pessimus Cum dicitur. Et habet cornua duo similia agni Quarto quia fuit i doctrina virtu lētissim⁹ ·cū dicit Et ptātē potis omnē faciebat Dexto quia fuit temeratus arrogātissimus·cū dicitur fecit terram ⁊ habitatores i ea adorare bestiā Septimo quia fuit seductor periculosissimus.cū dicitur Et fecit signa magna Octauo q̄a fuit tyrānus crudelissimus .cū dicitur Quicūq; nō adorauerit ymaginē bestie occidatur In pmis machometus a beato Io. describitur vita scelestissimus ·cū dicit Vidi aliā bestiam sc̄z machometū vitā voluptuosam ducētem q̄ bestialis dicit prīo ethicorū Nam fuit luxuriosus et libidinis ardore succensus super omnes hoīes orientalis regionis iactans se supra xl. hoīes ex dīno munē vtutē generatiuā et coeūdi ptātem habere laudat se bestialis machometus ⁊ sibi dicit a deo concessum vt cū ubē posset cum oībus mulieribus q̄ se sibi gītis supponere vellēt legitur autē xv. uxores habuisse et duas ancillas.vñ ppe descriptus ē a beato Io noie bestie Secūdo describit ēpr̄io bus machometus a btō Io.in vb̄ ppositus vt predo cupidissimus sū auaritissimus ibi·ascēdentē de terra quia y mercationes et rapinas ascendit de pauptate ad diuitias·

Machometus enī vtroq; parentē orbatus sub auūculi sui manopoli tutela ānos agebat pueritie.ydolorum tūc temporis cultui cū vniū sa gente arabū imbuiens.quem ad modū ipe i alchorano suo testatur deū sibi dixisse referens Diphan⁹ fuisti et te in errore suscepi teq; dilexi et locupletaui Post aliquātulū etā spatiū ānorū mercenarius fuit ad fuit cū camelor aput quādam nobilissimā viduā noie cadigam et pficiscebatur cum camelis in syriā ⁊ in alia loca vbi inumera latrocinia cōmittebat et furta· Qui tandem ita dñe sue aīm optinuit vt iure coniugij rebus omnibus rerumq; pariter dnā potiretur Itaq; callidit̄ate multa de ignobilī et egeno in diuitem et famosū proiectus est Et quia auaritia vt dicit ābrosi⁹ quāto plus ascēderit eo ad altiora festinat In tātam p rupit superbiam vt regnū arabū sibi imperādum pollicereturt nisi suos timeret conbulos q̄ eum pro rege nō tenerent cum sibi ⁊ equales fuissēt ⁊ maiores Ter⁹ ē.p̄b⁹ machometi⁹ a beato iohāne describitur vt simulator sāctitatis pessimus Cū dicit quod habebat cornua duo similia agni id est cristi· cuius duo cornua dñtur primum videlicet prophetia ·secundum illud luce septimo ·Propheta magnus surrexit in nobis. Secundum est lacio legis noue ·

Machomet⁹ aũt vidẽs se ad effec
tũ regni prout cupiebat non posse
p violencia deuenire arte et ingenio
magno vsus ẽ vt q̃ rex eẽ non po
teret prophetã se dei simularet et
nũcium legẽq; sibi a deo reuelatam
tã⁹ ꝑphete dei sũmi mentiretur et
ꝑter hoc bñ dicit Jo. euãgelista
ullũ hñe duo comua similia cornu
b⁹ agni id ẽ xpi Quia ñ fuerunt
taha sm̃ vitatẽ ꝫ secũdum huanã
fictionẽ. Quod aũt falsũ sit illũ
dei ꝑphetã fuisse atq; q̃ legẽ a deo
reuelatã susceperit. Hoc opitulã
te dño inferius luce clarius demõ
strabim⁹. Quarto describit rex
b⁹ machomet⁹ a beato Jo. in doctri
na virulentissim⁹. cũ dicit loq̃ba
t̃ sicut draco. In quo plane e⁹ doc
trina dolosa vocatur et venenosa
Iste em̃ sũt draconis ꝑpetates vt
occulte q̃ fraudulent decipiat q̃ vene
nũ infũdat Hoc ẽte mõ machome
tus i decptiõe agarenoq; sũ ysma
elitaq; qs nunc sarracenos appella
m⁹ legit processisse Narrat aũt i
q̃dã cronica q̃ clemens q̃dã valde
famosus cũ in romana curia hono
rẽ quẽ cupiebat assequ nõ potuisset
indignat⁹ ad ptes vltramarinas
cõfugiens sua simulatiõe inumera
bilem populum ad se traxit. Inue
niens q; machometũ dixit illi q̃ ip
sũ illi populo ꝑficẽ vellet nutensq;
columbam grana et alia hmoi in
auri b⁹ machometi ponebat Colũ
ba aũt sup ei⁹ humeris stans de
auri b⁹ ei⁹ ore bum sibi sumebat sic
adeo assuefacta erat vt q̃ñcũq; ma
chometũ videbat protin⁹ sup ei⁹
humerus ꝓsilibens rostrũ i aure
eius ponebat. Credit⁹ igit vir
populũ cõuocãs dixit se illum sibi
velle ꝓficẽ quem spirit⁹ sanct⁹ i
specie colũbe monstraret statq; co
lũbã secrete emisit et illa sup hu
meros machometi q̃ cũ alijs asta
bat cuolãs rostrũ in eius auẽ ap
posuit qd̃ popul⁹ videns spm̃ scm̃ eẽ
credidit q̃ sup eũ descenderet atq;
in ei⁹ aure verba dei inferret et sic
machomet⁹ sarracenos seduxit q̃
ad legem suã id ẽ diuinã recipiẽdã ꝑ
ptinaciter aianit q̃ sibi adherẽtes
regnũ pfidis et orẽtalis miperij fi
nes vsq; ad alexãdriã iuaserũt. Ubi tñ legit q̃ fuit q̃dã monach⁹
sergius noie q̃ i errorẽ nestorij in
dens dũ a monachis q̃ ab ecclesia
fuisset eppulsus i arabiã venit et
machometo adhesit q̃ ipsũ macho
metũ de nouo q̃ veteri testam̃to plu
ra edocuit scdm̃ nestorij sui mgri itel
lectũ q̃ saluatorẽ nostrũ deũ ẽ ne
gabat simulq; apocrifor fabulis eũ
plenissime imbuẽs xpianũ nestoriã
nũ effecit Et vt tota iiq̃tatis ple
nitudo in machumet confluceret et
nichil ei adpditionẽ sui vel alterũ
deesset. Adiuncti sunt iudei hereti co
q̃ ne verus xpianus fieret dolose p
cuẽtes homi nouis reb⁹ hiãti nõ
scripturaũ vitatẽ ꝫ fabulas suas q̃
b⁹ nũc adhuc hubũdãt i ꝑ i machu

humet ĩsibulatũt sic ab optimis doctorib⁹ iudeis et hereticis mahumet ĩstruct⁹ alchoranũ suũ cõdidit ⁊ tã ex fabul' iudaicis q̃ ex hetico fũ venenis cõfectã nepharia sẽptu tã barbaro suo mõ otexuit. quod paulatim per thomos a gabriele tui⁹ nomẽ ex sacra scriptura cognouerat sibi ãlatũ. mentit⁹ gentẽ deũ ignorantẽ tali astu infecit et in oculis entaliũ ora calice melle limite subsequente mortifero veneno aias et corpora gentis misẽ proch dolor intemit. bene ergo dicit Io. cuã gelista qđ vt draco locutus est Quinto reptobus machomet⁹ describitur a beato Io. in malis operandis studiosissimus persecutor. cum dicitur Et potestatem potis bestie omnem faciebat ĩ conspectu eius Iuxta magistrum nicolaum de lira. modus primi regis in aliquo regno ẽ regnum suum firmare et dilatare quãtum potest qđ fecit ipe machometus Et ideo dicitur potestatẽ potis omnem faciebat. quia quidq̃d solet facere primus rex ad firmandũ et dilatandum suam potestatẽ diligentius ipse agebat ĩ conspectu eiꝰ id ẽ prout sibi ad suũ intentum expediens videbatur Vbi notandum qđ machometus ad firmandum et dilatandum legem suã quatuor astucijs siue cautelis vsus est Prima est vt de lege sua nõ disputaret ratione ꝫ gladio. timuit profecto vt si inter sapientes venta latet fraudis friuola vana ⁊ pnitiosa oñ det In oppõsitũ ẽ claissia xpiana ⁊ ligio i q̃ plati hoc ñ tamen papũt parati eẽ rõez rõdere de ea q̃ i eis ẽ fide Hoc enĩ ad sapientẽ ptinz assignare rõez ⁊ causã sui opis. alꝰ q̃libet fatuꝰ possz legem cõdẽ ⁊ cõcludẽ q̃tquid vellet et dicẽ. nemo credat otrariũ asserẽtib⁹ Decũda cautela q̃ vsꝰẽ vt sacrã scẽm ñ vacarẽt studijs phie p quã falsitas illiꝰ etiã aput sola rõe naturali vigẽtes manifeste appareat Tertia cautela fuit vt i pncipio illã ñ misi rusticis ĩsipientib⁹ ⁊ simplicib⁹ ꝑsuaderet. nã cũ supdcõ mõ ppꝛie sibi nomẽ vsurpasset Ingressꝰ ẽ ad hoĩnes q̃ tãto fatuꝰ q̃libet astutie machinatiõe decipi poterãt q̃to lõgiꝰ aberãt ab oi sapiẽtia ⁊ vsu ratiocinatiõis totiusq; hũane prudẽtie honestate p agros et villulas inquestrati q̃ dei nũtiꝰ vel ꝓpꝛia esset aut i q̃ cognosci deberet demiq; quid iter veritatẽ ⁊ mẽdatiũ iter fatuitatẽ ⁊ sapiẽtiã distaret discernere nesciebãt. Ad hos decipiẽdos cuiusdã astrologi ope et cõsilio ñ mediocriter cõfortatus hoĩnes ad se pestiferos et viarũ insidiatores. fugitiuos q̃z et hoĩnidas sibi aggregauit q̃ auxilio suo terrẽ aurit sup multos Quarta cautela fuit q̃ dedit legẽ carnalẽ laxãs frena luxurie ⁊ voluptati q̃ hoĩes carnales coꝛ rupti mẽte hbẽt ãplectũt Et ita patz q̃ liter i dilatatiõe sue secte ⁊ malis opãdis fuit studiosissimus quã

Sexto reprobus machometꝰ describit a Io. euangelista temeratꝰ arro gantissimꝰ. cū dicit Fecit ter ra suā et habitantes ī ea adorare bestiā ꝓmā q ipm q dicit bestia ratione prius assignata. adorare dico nō tanꝙ deū sz sicut ꝓphām dei sūmū Talē em se ꝓdicauit et creditus ē a gente illa sua stulta. tante aūt te meritatis fuisse legit vt ausus fuisset dicere. credite ī deū q nūciū eius machometū. obedite deo et nūtio suo. seqmī deū q nūtiū eius. Qđ ꝓfecto vbū arro gantissimū fuit si nit ibi ostendemus vbi ipm non deiz pseudoꝓphām manifesta tōe mōstrabimus Septimo ēpbs machometus describit a beato Io. seductor pernaloſissimus. cū dicit Fecit signa magna falsa tñ vt ecta am ignē facet de celo ī terrā descē dēt manifeste patz. q dicat magis ter nicholaus de hra hic accipitur ignis methaforice sicut q alia q di cunt ꝯ. Machometus em postꝙ magnus ē effectus cepit cadere epi lepta passione ꝓpter q ne ex hoc vilificaret et apud ꝓres suā et po pulū suū diceret se hoc pati ex appa ritione gabriel archāgeli vtpote homo purus non potes sustinere re fulgentiā ipius. sicut daniel ca°. x°. dicit āgelo apparenti dñe mi in vi sione tua dissolute sunt cōpages mee et nichil in me remansit virtū. angeli vero ignis vocat scdm il lud ps. Qui facit āgelos suos spi ritus. q ministros suos ignē vrentē verū qa istud erat falsū q fictū ab illo neꝙ machometo. ideo sbūgi tur in ospectu hoim. id est in opio ne falsa sibi credentiū Dixerūt em sui discipuli q lunam ad se vocatā fecit descendere q voce luis cōcrit cū igne. q sic scdm opinionem hoim fe cit ignē descendere et ita vt sequit seduxit habitantes in terra per se q discipulos suos ꝓpter signa q falsa data sūt de eo q a bestia habꝰ hoibꝰ credita Octauo ēpbus machometꝰ describit a beato Io. tyrannꝰ crudelissimꝰ. cū dicit Habitantibꝰ ī terra sibi subiecta scz vt faciant ymaginem bestie. Dicit aūt eius ymago lex ab eo data ī q ēpntat ei⁹ cōditio et vita. et ꝓcepit fieri ter sub pena mortis illā custodiri q hoc ē qđ dicit vt faciāt ymaginē id ē ope adipleāt ei⁹ legē. q datū est ei id ē ptmissū est a deo vt daret spm ymagini id ē vigorē siue legi lex em dicit viua ꝙdiuvigz q mor tua qn abrogat. vt loqt ymago bestie id ē sententiā suā ondat si cut dicit. lex tal loquit ī tali casu nā oia ꝯ fere accipiūt methaforice Sequitur. et ꝙcūq; nō adorauerit bes tiā id ē legē bestiae machometi ñ recepit et nō eū coluit occidatur q faciet p violētiā oīs pusillos et magnos diuites q paupes liberos et seruos habe caracterē ī manu dextera in opere et in frōtibꝰ suis ꝓr oris confessionem

Capitulum secundū in quo machomet⁹ non verus dei propheta sed falsus esse monstratur

Quam⁹ ex descriptione ꝑfata ꝙ btūs Io. reuelāte dño machometū descripsit. clarū habeat ꝙ machomet⁹ nō verus dei ppha sz falsus fuit a dyabolo missus. michilominꝰ hoc plurib⁹ aptissimis rōnibus demōstrē curabim⁹ Primo quidem hoc ex ipi⁹ machometi vite īmūdicia et carnalitate quib⁹ īuolutus fuit notū ē licet enī ꝓphie donū necessario meritū bonitatem nō requat aut mētis sentimā Vñ matei viº ex psona dāpnatorū dicē Dñe in noīe tuo ꝓphauim⁹ Et apostolus I. ad chorīthēos iz. Si habuero ꝓphiam ꝙ noueri misteria caritatē aūt non habeā nichil sum Nichilominꝰ donū ꝓphie nō infū dit quibuscūqz pcōrib⁹ aliqna enī sūt pcā vt ayt sctūs thomas q vsū ꝓphetie impediūt et qdā nō quia enī carnalia pcā mētē a spiritualitate oīo retrahūt Ex hoc ipo ꝙ aliqs ē pcatis carnalib⁹ subditꝰ. ieptus ad ꝓphiaz reddit Ad aliꝰ reuelationē mētis spūalitas requit pcā vero spūalia spūalitatē mētis nō ita impediūt Et ideo cōtigit aliquē eē ppha spūalib⁹ pcatis subditū nō aūt carnalib⁹ Et ideo dicit rabi moyses phs egiptius vt ait sāctꝰ thomas ꝙ hoc ē signū ꝙ aliquis sit falsus ppha q̄n̄ voluptatib⁹ seculi detinet Cum aūt machometis carnalibus pcīs inuolutus maxiē fuit stupris libidinibus ad ulteriꝰs sup modū deditus qua rōe beatissim⁹ Io noie bestie eū describit vt in pñti capitulo manifestatū est patz ipm nō fuisse prophām dei sed potius de eorum ꝓphetarū numero de quibus dicitur Jeremie vicesimotercio Nolite audire verba prophetarum qui prophetant vobis et decipiunt vos visionem cordis sui loquūt ꝙ ñ de ore domini. ꝙ ezechie decimoiij. Hoc dicit dominus deus de prophetis insipientibus qui sequūtur spiritum suum ꝙ michil vidēt. ℣ Deū do iō ostēdi ē sic. ad propheta maxima requirē mentis elauatio ad spiritualem cōtemplatiōez que quidem impedit nō mō per vhemenciā passionū vt in precedente ratione sed etiam ꝙ inordinatam occupacionem rerū exteriorum. Unde et de filijs prophetarū legit regū quarº ꝙ habitabāt cū heliseo solitariā vitā ducētes ne mūdanis occupacionibus impedient a dono prophecie. nullo ergo mō credēdū ē ꝙ hō bestialem vitā ducēs malificijs spoliis ꝙ rapinis et violencijs inferēdis semper intentus huiusmodi fuit iste pfidus machomet⁹ vt dictū ē ꝓphie grā a deo fuerit donatus ℣ Terº sic prophia cū sit donū dei dat ad vtilitatē ecclē sicut ꝙ alie gtie gtisdate scōm illōs apli pa ad corīthe. xij Uniuiqz dat manifestatio spūs ad vtilitatē

sed ea q̄ data sunt a machometo
non sūt ad vtilitatem fidelīū ꝓmo
ad destructionē morū ad virtutum
extīmiū ad fidei ⁊ religionis oīmo
dam extinctionē vt patz manifeste
alchoranū eius legētibꝫ. et infra
nos ostēdemꝰ cū de erroribꝰ eius
loq̄mur. nullo ergo mō credēdū ē
machometū ꝓphām fuisse dñi ¶
Quarto sic ꝓphia cū sit inspiratio
vel revelatio diuina vērū euēt? imo
bñ veritate denūcians non potest
ꝓphete q̄ a deo ē sibesse aliq̄d fal
sū. ⁊ secta machometi quā dicat se
habuisse tanq̄ ꝓphā a deo cōtinz
mlt falsa erronea plurima mēdacia
a q̄si inuētabilia vt patz alchora
nū eiꝰ paruēribꝰ et nos oñdemꝰ
cū de erroribꝰ eiꝰ loq̄mur: ergo
impossibile est q̄ machometus fu
erit ꝓphā dñi. ⁊ potius dyaboli
q̄ ē pater mēdacioꝝ. ¶ Quinto sic
cū cognitio veritatis eadē sit in dis
cipulis et in doctore quia cognitio
addiscētis similitudo ē cognitionis
doctris sicut in rebꝫ naturalibꝰ for
ma generati similitudo q̄d ē gene
rātis. impossibile ē ꝓphas dñi in
doctrinis et dīmātionibus prophe
ticis sibi inuicē aduersari ⁊ macho
metꝰ in pluribus cōtradicit doctri
nis ⁊ denūciationibus propheticis
aliozꝫ prophetarū dñi vt patz et
patebit luce clariꝰ infra. ergo dicetur ergo impossibile
est q̄ machometus fuerit prophā
dñi ¶ Sexto sic ex eadem radice
cū veritas cognitionis eadē sit in ma
gistro docente et discipulo addiscen
te impossibile est vnū prophetā dñi
esse q̄ legi dei et ꝓpi euāgelio adu
satur et cōtraria eis prophetat ⁊
loq̄tur. ⁊ machoūetus pluria dñi
legi et euāgelio cōtraia docuit vt
manifestū est legētibꝫ alcoranū et
nos infra oñdemus ergo impossibile
est q̄ machometus ipe fuerit pro
pheta dei. ¶ Septio sic. prophā
dicatur ignota predicēs vnde pro
pheta quasi prouidās dicitur sed
iste ignota vera ꝓterita nulla dixit
⁊ si aliq̄ de adā. de noe. de abrahā.
moyse ⁊ de ꝓpo enarrasse dicat de
buit sicut aput nos erāt ipe ea ve
raciter predicare ⁊ ñ p multa men
dacia delitās totam pene scripturā
sācē veritatē subuertere. quare q̄tū ad
preterita iā de ordīe ꝓphārū cecidit
q̄ tot mendaciis veritatē corrupit.
de futuris vero quasi nichil dixit.
maxīe cū eorū q̄ dicit in tota scrip
tura nichil tale inueiatur meito eti
ā q̄tū ad futura a ꝓphetie grā ex
clusus habēdus ē. ⁊ ita id qd̄ prꝰ.
Vnde pmissimus hō q̄si ꝓphe
tās de futuris diceret corpus suū
post eius mortē tertio die deferen
dū esse ad celū in q̄ mentatū esse
omibus notuit. nā cū ꝓpter eius
dictū non statim sepelretur fetere
maxīe ita cepit vt ciuissime eū se
pelire fetoris magitudo cōpelleret
¶ Octauo ⁊ sic ex iº sapie primo
spūs scūs discipline effugiet fictū

machometus fuit homo maxime
fictus et simulator scitatis et seduc
tor hoim̃ vt visū ē i p̄cedēti capi
tulo ergo impossibile ē q fuit ꝓpha
dni Ded ecce q̃d respōdit stultissim9
homo ille. ait enī q moyses et da
uid homicidē fuerūt et michilom9
ꝓphe dei esse dicūt Et ita patet hec
p̄sequat inimicos suos legē a deo
datā nō recipientes q potest dici pro
pheta Falsa certe applicatio Tū p̄o
quia illi si alīq̃ peccauerūt pēnitue
runt vnde a veniam meruerūt Vnde
post̄q̃ dauid dixerat peccaui dixit na
thā ꝓpha ex ore dei. de9 trā sustulit pec
catū tuū de machometo vero q de
suis peccatis pēnituit non legit̄ q̃
potius q mala malis in dies addi
dit sicut patet ex p̄cedēti Tū scdo
quia licet illi q̃nq̃ fuerūt pctores
nō tñ illis pctis cōtinue subiecti q̃
maxiē repugnant dono ꝓphetie si
cut fuit sceleratissimus machome
tus vt sup̄ diximꝰ Tū 3o q̃a aliud
ē ꝓpheta eē malū moib9 a aliud est
mēdosa ac turpia et contraria legi
dei et euuā° et sctis ppḥis ppḥare
siue docē Primū est possibile vt i
p̄ncipio hui9 capli diximus Deū
dū vero apud vtū dei ꝓphām nō.
quia deus testis falsitatis esse non
potest. Tū quar° fuga machome
ti est nulla. q̃m falsū ē q otra tās
gressores legis a deo date mitteret a
tales p̄sequt̄ ymo econtra amicos dei
a dīne legis obſuatores ipe inimi
cus dei a dīne legis corruptor pseu
tus est a p suos nūne persequitur
Capl'm tm̄ū i q̃ improbāt q̃dā
q machomet9 de se mdacit assent
ex iā dictis luce clarius splē
det q̃ mendosa q̃ stulta sint
q̃ de se ipo machomet9 i laudē sui as
serit et de q̃b9 sarracenī ipm plimū
extollūt Dūt aūt inter alīq̃ sep laū
des ei9 Prima est q dicit se ꝓphām
generalē ita se asserit et ita eū sar
racenī commendant. sed q hoc fal
sum sit manifestum est Tū ex dic
tis in p̄cedēti capitulo Tū scdo ex illo
illo euāgelij matei xi° dicit ipse. lex
et ꝓphe vsq; ad iohānē Qđ dictū
est vt totus mūdus sciret q gene
ralis ꝓpha non erat venturus vl
terius Tum tertio vnde enim ma
chometus generalis dicitur aut qui
a generaliter de multis propheta
uit sed hoc nō quia si ita fuisset
debuisset dono linguarum fuisse
dotatus qnod tamen nō fuit quia
solam linguam arabicā sciuit in
qua etiam alchoranus scriptus
est vt ipsemet testatur Secūda
laus quam sibi attribuit macho
met9 est. quod sit finis et sigillum
et silencium omnium prophetā
tum et mandet interfici oēm e
ius qui post eum assereat se pro
phetam Quam patenter quamq;
luculenter laus ista sit mendosa
patet ex dictis vbi manifestis ra
cionibus probatum est ipsum nō
prophetam dei sed pseudo prophe
tam et seductorem fuisse animarū

¶ Tercia laus quã sibi assc̃ibit machometꝰ ẽ q̃ de ipso xp̃us prophetauit et dixit filijs isrl̃ in euãgelio . ānũcio vob̃ de nuncio dei q̃ post me vĩet . et nomen eiꝰ machometus hoc enĩ q̃ sit falsũ patet ex p̃cedẽtibus. Preterea falsitas eius manifestata ẽ cũctis euãgelĩs legẽtibus ñ vellemus dicẽ q̃ ipliciter de eo xp̃us prophauit qñ post se alios pseudo prophetas p̃dixit eẽ vẽt̃ros in vestimẽto ouiũ . et itꝰ foret lupi rapaces matthei vijº qõ potissĩe legit̃ de hereticis vt ayt glo. vbi maxĩe videt̃ pphãtũ esse de machometo quia inter oẽs alios pseudo prophas q̃ venerunt ipẽ potissime seductor fuit . et lupus rapax aiarũ multarum occisor ¶ Quarta laus quã machoẽto sarracẽi assc̃ribũt est . q̃ nomen machometi scriptũ sit ab eterno ĩ trono dei in supiori pte ad dexterã ¶ Isto plane videtur esse falsũ et satis ex dictis patet vbi mõstratũ est machometũ fuisse pseudo prophetã mẽdacẽ impiũ et sceleratissimũ taliũ enĩ noĩa ñ scribũt̃ ĩ celo. ayt enĩ pphẽta de ipsis deleãt̃ de libro viuẽtiũ et cũ iustis ñ scribãt̃ ¶ Preterea q̃ sit hoc friuolum dictũ oñdiꝰ sic . petamꝰ a sarracenis q̃ hoc fingũt quis nomẽ illud in trono dei scripsit an aliquis alius a deo. hoc nõ. cũ nedũ secula creata essẽt . an deus hoc sibi scripsit timẽs pdẽ nomẽ suũ nisi illo scribẽt qõ satis absurdũ est . si forsitã ideo scripsit vt ãgeli possẽt hoc legẽ et hoc nõ minꝰ est ĩsulsũ sentiẽ . nõ p lr̃as loquit̃ deus angelis ꝫ illuminatioẽ p̃ntie sue q̃ illis vbiq; adest ¶ Preterea si dicatur p̃ter homines scriptũ esse vt ipi scirẽt . et legerẽt . ꝫ hoc nõ . quõ enĩ ĩ trono dei legerẽt . restat ergo friuolũ vanũq; q̃ sarracẽni de nomine machometi dicũt . ¶ Possẽt ad hoc induci alia argumẽta vtpote de qua materia erat thronꝰ dei ĩ q̃ scriptũ dicũt nomen machometi ab eterno quã necesse ẽ deo coeẽnã cõsciẽtiã cũ quo increato scriptum fuerit nomẽ illud ineternũ ĩ eo et similia q̃ manifesta lucẽ oñdũt dictum illo sarracenorũ fine veritate esse et derisoriũ ¶ Quinta laus quã sibi machometꝰ assc̃ibit ẽ q̃ ecia alijs pphetis pphetauerũt de eo . vnde ayt q̃ ipe sit ille de q̃ dictũ ẽ abrahe q̃ in semĩe suo bñdicẽnt̃ oẽs gentes . sane hoc falsissimũ ẽ vbi ait . quod sancti pphete de eo pphauerunt nisi sicut diximꝰ sup̃ de xp̃o q̃ ipse fuerit pphãtũ fuit de eo cũ ieremias de pseudo pphetis loquens dixerit Nolite audire pphas qui prophetãt et decipiũt vos visionẽ cordis sui loquũt̃ nõ ex ore dei ieremie . xx ¶ In tabbꝰ bñ fuit prophetizatꝰ machometꝰ cũ iter oẽs pseudo pphetas q̃ a principio mũdi fuerũt ipse ymaginose exstiterit . ceterũ q̃ prophanũ et stultũ sit q̃ oñter sibi ascribit qõ fuit ĩ q̃ oẽs gẽtes erant

benedicende Hoc enī est manifestum q illi sceleratissimo homi nō potest conuenire quia abrahe in ysaac filio sare facta fuit repromissio benedictionis etde osequenda hereditate et nō ysmael filio agar ancille a quo descendunt ysmahelite de quorum genere et populo fuit machometus vnde descendentes ab eo agarem debēt nominari non sarracenī. vnde falso usurpauerunt sibi nomem a sara tanquam a liberta et digniori. de ipso vero ysmahel dicitur genesis xvi. q erit homo ferus et manus eius contra omnes et manus omnium contra eū Vnde machomet⁹ perfidus ē in quo et p quem innumē gentes doctrinam eius sequentes dampnationis maledictione sunt maledicte V Verba laus quam sepe machometus de se replicat est Credite in deum et in nuntium eius Obedite deo et nuntio eius . Dequimini deum et nuntiū eius Blasphemū plane verbū et sacule ga exhortatio quātū ad illā premī q ait Credite in nūtiū ei⁹ Dane cū credere in aliquē dicat actum fidei tendentē in eū vt in finē solusq; deus sit verū oim principiū et finis in solū deū credēdū est ipeq; solus tā q dux noster et dns sequend⁹ est Unde helyas pphā dicit iij° regū xviij Si dns est de⁹ vester sequimī eū Pretere a cū cultus latrie soli deo debet ac videt in vbis predictis stultus machometus se facere deo partici pē siue cōsortē et tamē in alchorano habet de⁹ nō ptit idē non dat ei participem Dolus aūt ppūs qa verū de⁹ ē et vr⁹ hō dicē potuit illud Jo. ix. credis in deum et in me credit Glo. quia ego sū de⁹ Et illō Jo. viij. q seq̄t me ñ ābulat in tenebris sed habebit lumen vite Capm quarum q secta siue doctrina machometi tradita in alchorano non sit lex a deo data

Habito q ē pb⁹ ille machometus non fuerit verus dei propheta sed potius pseudo falsus et mendax. facile erit probare quod eius secta siue doctrina execrabilis prorsus ac fugienda i q execrat⁹ tenet plurimas gentes non sit lex a deo data Ad quod ostendendum vemur profundamentis illis que in sacrarum litterarū libris attribui solent legi que ex deo est Describit in psalmo decimo octauo Lex domini immaculata conuertens animas testimonium domini fidele sapientiam prestās paruulis Ubi quinq; notabiles conditiones attribuuntur legi que a deo ē quas cum ostenderimus non conuenire secte sue doctrine machometi sufficiēter nos probasse intelligem⁹ illā ñ fuisse a deo datā Quarta ratio legis q a deo data ee dicit ē q sit rationalis Cum dicitur lex . Nā iuxta phm primo ethicorū lex ē quō dā ordinatio Et tulli⁹ i philippicis ait

Lex nichil aliud ē q̄ recta a numine deoꝝ tracta ratio ex qua legis condiciones lucide clarū vnusq̄sq; intelligit illā legē a deo datā nō esse dicēdā q̄ ea cōtineat q̄ ōnio a ratione discordēt vñ deus maledicat cōdentes leges iniquas ysaie iiij°. Cū aūt secta machoēti nulla roē cōsistit cōtinet nāq; multa q̄ discordāt ab oñi rectā rōe discordāt. ymo q̄ bestialia sūt vt potꝰ fornicationes adulteria. p̄dā cōtra naturā. p̄datoēs. furta. rapinas. violentias q̄ etiā naturali rōe repugnāt. quare māifestū est illā legem a deo datā ñ esse. Secūda cōdicio legis q̄ est a deo data. est q̄ honesta. mūda. iusta q̄ sancta precipiat. cū dicat ymaculata oia mala excludens nullā ēpi tudiuē peccati admittēs. psalmista. Eloq̄a dñi eloq̄a casta. et iob vi. Nō iuemetis in ore meo imq̄tatē nec ifaustꝰ meis stultitia p̄sonabit. hoc enī est de conditione oīs bone legis q̄ etiā tubꝰ creatat. d. lex ē recta ratio a deo sūmo tracta. imponens honesta q̄ prohibens cōtraria. sic enī videt esse propꝰ effectꝰ legis iuxta aristotilem. i. ethicorū q. 1°. politice iducē hoīes ad propam vtutē. virtꝰ aūt est q̄ bonū facit habentē q̄ opꝰ eiꝰ bonū reddit. legis ergo est honesta p̄cepe q̄ sācta. vñ de lege a deo data dicit apostolus ad rō. vij°. lex scā mādatū sctm iustū et bonū. cū igit secta q̄ doctrina machometi q̄ sarracenoꝝ nō sit imaculata nō honesta ñ scā cū plurima turpia tāq̄ iusta ꝓcedat q̄ inhonestissia sūt a putōnes q̄ intellectu vigent vt ex dictis supra patz. māifestū est quod secta siue doctrina illiꝰ dicta nō possit ī vitate lex a deo data. q̄ cū scūs sāctoꝝ sit non nisi sācta p̄cepe potest. Dz dicere fortassis aliquis nūquit multa bona secta machometi p̄cepit q̄ impat sicut vbi gīa vt ieiunet ꝓcet q̄ fiāt elmosine Respōdeo q̄ vrū ē ꝫ ab ipso tñ talia p̄mo iuēta ñ sūt. multo enī sāctius et honestiꝰ moyses hebreas et alij ꝓphetaꝝ multi io. dz baptista sed et ipe dñs oīm ihesus xp̄s q̄ ieiunauerūt q̄ ꝓcauerūt q̄ miāz impēderūt. nos dz ieiunare et elmosinā dare añ prodigiosam sectam ipsiꝰ machometi īfinitis ē tro tēpoibꝰ douerūt. Cessz ig maichoētus earū rerū velle videri magistē p̄mꝰ. q̄rū nec dignus fuit in aliq̄ discipulus esse vl vlamus. Absit a nob talis predicatoꝝ ieiunij q̄ post mōstruosū ieiumū sic oī libidini et ingluuici opā impēdē precepit vt non ad aliud videatur instituisse ieiumū q̄ vt postea voluptuosius q̄ appetitaus excitetur oīs turpitudo libidinū. Tercia cōdicio legis est q̄ a deo esse dicat q̄ nō solū exterioes actus homīs sed etiā iterioes dirigat et ad deū cōuertat. māifestū ē enī q̄ vnuq̄sq; legislatoꝝ ad suū finē principalē p

leges homines dirigere intendit Sicut dux exercitus ad victoriam Et rector ciuitatis ad pacem Finis autem quem dominus intendit per legem quam ipse dat ē ipemet deꝰ Lex ergo q̄ a deo ē pn̄cipaliter hominem ad denm ordinare intendit et ita conuertere animas ad deum vt illi fide et amore inhereant Ex hoc capite manifesta luce apparet quod a deo summo presidente qui vult omnes suos sanctos esse et virtuosos secundum illud leui. xi. Sancti estote q̄nia ego sanctus sum et p̄ma pau. ad thessalonicēses iiij capꝰ Hec est voluntas dei sanctificatio vestra. nō potest lex emanasse machometi a deo que animas uō cōuertit ad deū vt illi adhereant sed auertit nec dirigit actus interiores nec exteriores ad virtutes nec ad sanctimoniam sed ad spurtiā et bestialitates maximas Quarta condicio legis que a deo esse dicitur est q̄ habeat testimoniū fidele ētitudis sue et rectitudis .sicut enī vitas q̄ subiacet facultati naturali intellectꝰ declaratᵗ et firmatᵗ p ēductionē ad p̄ma p̄ncipia p se nota Dic vitas q̄ trāscēdit natᵗale lumē intellectꝰ cuiꝰmodi est doctrina fidei catholice saltē quātū ad p̄ncipales articulos fidei declaratur et firmatᵗ p opa miraculosa soli deo possibilia Cū enī talia fuīt ad testimoniū vitatis alicuius doctrine declaratur ei⁹ vritas cum deꝰ nō possit esse deꝰ falsitatis et hoc mō declarata ē vitas legis vtis q̄a vt habeᵗ ex. p. x. i. datiōe legis ceperūt tonitrua mugire. micare fulgura et nubes cōtillare ꝛc. Hoc mō etiā confirmata ē lex euāgelij coram p̄ncipibꝰ et sapiētibꝰ ac potentibꝰ huiꝰ mūdi p miracula facta tā p xpm̄ q̄ p discipulos suos .de q̄bꝰ Io. xv. xp̄s ait si opa nō fecissē in eis q̄ nemo aliꝰ fecit .peccm̄ scz infidelitatis nō haberēt Unde p̄ha opa xp̄i puidēs sufficiētissima testiōia eē vitatis doctrīe eiꝰ ait Testiōia tua credibilia facta sūt nimis .de discipulis āt eiꝰ dicit in euāº marci vltº Illi scz discipuli p fecti p̄dicauerūt vbiq; dño cooperante et confirmante sequētibꝰ signis Unde dicit aug⁹ Terra plena miraculis vbi fidelium credulitas plꝰactibꝰ q̄ locutionibus erudit Ex hº vetustissimo fundamento apparet demōstratᵗ secta machoēti a deo nō eē cū nullū fidele testimoniū veritatis sue sectē habeat machoētus Nō q̄dē testimoniū legis natᵗalis nec alicuius sacre scripture cū pluria et otra natᵗalem legē et divine legi cōtraria doceat vt supra iā ostēdimus Non habet insuper testimoniū eiꝰ aliqd miraculū qm̄ nullū in veritate talis miraculū legit fecisse Unde ipe confitet nō se missū in virtute miraculoꝝ brachiorum potētia Unde ait Nō sū missus nisi in virtute gladij et q̄ nō susceperit meam p̄phiā occidatur aut reddat tributum .precium pro infidelitate sua et dimittatur

Ex q̄b⁹ v̄bis aptissimū accipiē ar
gumēū oia eē falsa ⁊ cōficta mēda
tia q̄ sarracenī de miraculī ei⁹ figūt
ūi ipe machomet⁹ confitēt exp̄sse
nulla signa sibi data nisi illa q̄ ti
rānis ⁊ latronibus sūt cōia scz vi
olētia armorū ¶ Quinta cōditio
legis q̄ a deo esse dicē est q̄ sit sa
piētiā p̄stās puulis id ē populis
vnde de lege dīna dicē deut° iiij°
Hec est sapiētia vēa. sapiētia enī
doctrine vt dicē ecc vi° seūdū nom̄
ei⁹ dicē sapientia q̄si sapida scīa
quia celestiū ⁊ diuinor dilectione
⁊ dulcedine mētē p̄fūdit. hinc lux
seremissia dicit sapiētia celestis.
quia mētem suo splēdore illuiāt
⁊ affectū mellifluo amore mebriat
vñ p̄s. q̄ dc̄ia fauc⁹ meis eloq̄
a tua super mel ori meo Hec autē
ūi nō cōpetāt legi machometi que
carnalitatis luxurie fetoib⁹ plena
ē manifeste patz illā ñ a deo q̄ a dya
bolo p̄cessisse ¶ Decta cōditio le
gis q̄ a deo esse dicitur est. q̄ vera
cōtineat in oībus et docēat vnde i
psalmo. c. xviij°. dicit p̄phā. omia
mādata tua vitas. item principiū
verbor tuor vitas. p̄bior vie⁹ Just
ti sūt omēs sīmones mei iquit diui
na sapia p quā omnes reges reg
nāt ⁊ legū cōditores iusta diffīnūt
et nō est in eis p̄nū q̄ nec pūsū. q̄
secta machometi cōtinz mala mē
dacia. errores pessimos atq̄ pni
ciosos quor aliquos ita cōmemo
rabim⁹ eos ē p̄bādo. vnde luce ap

tissia patz q̄ lex machometi ñ a
deo p̄cessit. diximus aūt nota
ter legis que a deo ē p̄ceptū esse in
oīb⁹ vera esse q̄m cōtinē aliq̄ ve
ra ā lō p̄mixta mal⁹ enā dyabli ⁊
hēticor doctūs cōuenit. sic ī secta
machoēti cōuenit: ibi enī nōnulla
vera inserta sūt. sicut de vnitate dei
de vno colendo deo: et malis bona
cōmixta sicut de electis faciēdis ⁊ electōis
aliq̄ñ ieiunare ⁊ hmoi. q̄ sit causa
fallendi vt falsa p̄ vera credanē
et vt mala p̄ bona recipiāt. hec
ē hēticor calliditas vt ait ysor vt
falsa vis malaq̄ bonis p̄miscēat
q̄tenꝰ facilius possint p̄uitatē p̄si
dōgus sub specie p̄suadē veritatis
¶ Septīa condicio legē que a deo
esse dicē ē q̄ ḡuia et solida cōtine
at ⁊ ñ fabulas vñ p̄phā ps c. xviij°
inquit. Narrauerūt m̄ mi q̄ fabu
lationes quia hereses et secte cōti
nēt fabulosa multa et cōficta. vñ
seq̄t. q̄ nō vt lex tua. ois mādata
tua veritas. non falsitas. q̄ cū lex
machometi sit plena fabulis dei
sociis vt patet alchoranū ei⁹ legē
tib⁹. manifestū habet q̄ ñ fuerit a
deo data q̄ potius credit data a dy
abolo vel cōflata esse eo īspirāte.
vñ credit q̄ huāni generis hostis
et x̄pīane fidei adūsari⁹ dyabolus
vidēs q̄ fides x̄pi crescebat in pti
bus orientis ⁊ q̄ ydolatria deficie
bat iā devicto cosdroe rege psarū
et medor ydolatra p eracleū īpa
torē et nō posq̄ amplius diffendē

pluēs deos nec totaliť negaē legē
moysi q euāgeliū xpi qđ iā diuul
gatū eāt p mūdū cogitauit p decep
tionē cuius dē legis medie īt nouā
q veterē decipē mūdū ad hoc eque
dy assūpsit machometū hoiez male
fatū ritu ydolatrā foetuā pau ē m
te supbissimū Et ēte diabol⁹ libēci⁹
assūpsisz hoinē bone fame si fuisz
ei pmissū ꝯdina sapia ñ permisit z
vt tale aīal assumēt q p talē hoiez
mādyuadēt vt mūd⁹ de facili posz
adūtere qualē essz lex data per ta
lem legislatorem. et quia macho
met⁹ eāt homo ydiota q fine lit
teris a dyabolus dedit ei comites
sibi cōuenientes vt in parte supra
dixim⁹ quosdam iudeos hēticos
et quosdam xpianos dictos iaco
bitas et nestorianos hēticos qui
maxime cōueniūt cum sarracenis
dicētes q deus nō est nat⁹ de beata
virgine sed purus homo iheſus
xps et ita secta illa ꝯspirante dya
bolo conflata est Octaua cōditio
legis que a deo emanat est q tota
sit sibi consona et in nullo sibi re
pugnans Unde i lege diuina dicit
psalmista Lucerna pedibus me
is verbū tuū et lumē semitis me
is Ubi ait glosa per lucernam i
telligitur vetus testamentum per
lumen nouum Prouerbiorū vi.
Mandatum lucerna est lex lux q
hec ideo inter alia quia omnes p
tes eius cōsonę sunt non h ibētes
aliquid ꝯtrarietatis admixtum

Nec autem cum non habeat ille
sius secta machometi lex a deo da
ta nullo modo dicēda est Nam q
plurimas cōtrarietates in se ꝯtinz
manifestū ē Unde de plurib⁹ alijs
cōmeōrem⁹ Dicit enī i plurib⁹ lo
cis q deus eriam nō prestat ducatū
et tūhoetaē oraē deū vt diligāt et
educāt a tenebris ad lucē q de iuio
ad directionē Item dicit de se ipō q
fuit orabat⁹ parētib⁹ q ydolatra q
tū dicat q eū tkem xpiā deus effecit
q qñ deus misit p eo ascēdit ad eū
vsqz ad septimū celū q ipetrauit
quidā āgelo xiā q eāt toto mūdo
maior mille virib⁹ quē iueīt flētē
pctā sua Item dicit se cē gnalē xpiā
q tū dicat q alchoānus ēdoctus sibi
arabice et q nescit aliā liguam ni
si arabicā Item dicat in capto de dal
cha qđ interpetrat baptha qđ iu
dei xpiani et sabei saluabuntur q
postea alibi dicat q nullus saluat
nisi in lege sarracenorū Item ipse
dicit q noye abraham ysaac et
iacob q filij eorum fuerūt sarra
ni tū ipse dicit mandatum sibi es
se a deo vt ipse essz pōr sarracen⁹.
Et multa alia legūt i q⁹ sibimet
ptrariat q calamo nō tradere tūgē

Prona odio legis q deo possibile se di
cit e q sit possibile Un indifficile ꝯ le
gis h⁹ poīt vt sit possibile vt ait be
at⁹ yso. ler ē honesta iusta possibi
le vt sit possibile nō mō q̄tū ad p̄cep
ta q̄ sēp debēt e xpr̄cioāta hijs q̄
b⁹ ipōnūt vt pijs oez q̄ politice

sed etiã ꝑtũ ad ea que tangũt vera legis fũdamẽta narrat. Hec autẽ ẽ secta machoẽti nullomõ cõtinet at narrat enĩ aliqua de seipõ et de angelꝭ q de deo ĩ sue secte cõfirmatione q ĩpossibilia adeo sũt vt nullus hoim q aliquiꝫ ĩtellectus et sensus sit credere possit ita contigisse ĩtur alia aũt machometꝫ exponẽdo capitulũ alchorani qđ dicit filio ſũ isti in q dicit laus ei sit q trãsire fecit seruũ suũ sub vna nocte ab oratorio elcharata q ẽ domus mecche vsq ad oratoriũ remouisti mũ qđ ẽ domꝫ scã ĩ iherusalẽ arcta quã bñdixim9 deũ. dicit sic hoiẽ9. O vos imꝑ hoies ĩtelligite seruo pꝰ ꝑ recessi a vobꝭ venit ad me gabriel post psalmodiã vsp nã dixitq michi. O machomete ꝑscripsit tibi deus vt eũ visites. cui dixi. et vbi eũ visitabo. et dicit gabriel ĩ loco vbi ipse ẽ. adduxitq iumẽtũ maius azino et min9 mulo et nomẽ eius elberahil qđ loquebat et in vna hora trãsire potuit spatio q itinẽ quinquagĩta mlhũ ãnoũ q dixit m gabriel hũc ascẽde et eq̃ta vsq addomũ sãctã. cũq; curatẽ ascẽdẽ refugiebat iumẽtũ dixitq ei. Dta firmiter quia machomet9 est q curat te ascẽdẽ. Respõdit iumentũ nũquã missũ ẽ ꝑ eo. Respõdit gabriel vtiq;. et ait iumentũ nõ ꝑmittã cũ ascendẽ mi ꝑus rogauerit deũ ꝑ me. ego aũt meerẽsi ꝑ iumento aput dnm meũ. ascẽdiq; iumentũ et gradiebat rissiente me tenui gressu et collo abat vngulam pedis sui in oriẽte et visꝰ fui ficq; vi ad dm ĩ scam in mio n spatio quasi ictus oculi cõplerat Erat gabriel mecũ q adduxit me ad rupem ad domũ scam in qua dixitq; gabriel. ascende qm a rupe descendes in celũ et descendi et gabriel ligauit animal in anulo ad rupẽ q portauit me ĩ humeris suis vsq ad celũ. cũq; venissem ad celũ mundi. gabriel ad portã pulsauit dictũq; est ei quis es. Respondit ego sũ gabriel dictũq; est ei inter Et quis tecũ ibi Respõdit. macho met9 Et dixit ꝓphetarue nunqꝫ a me missũ est ꝑ eo Respõditq; gabriel Et aperuitq; nobꝭ portã q vidi gentẽ ex ãgelis q bis flectendo genua pedis fudi orationem et pꝰ ea accepit me gabriel q tũc duxit me ad celũ scm q fuit distãtia inter vnũ celũ q aliud itinẽ quingentorũ ãnorũ. q sunt in pmo celo dicit se pulsasse sic p oĩa fecit vsq ad septimũ celũ i qr nº celo scribit se vidisse populũ angelo9 et lõgitudo vnius cuiusq; ãgeli erat instar mũdi multus mille vicib9. qꝫ aliquis habebat septuagẽta mlle miba ora q in qlibꝫ ore septuagẽta mlle mlia linguarũ laudãtes deũ sex tuagẽs mlle millib9 ꝓcomatib9 Respexitq; vnũ ãgelũ flẽtẽ et q̃siuit causã fletus eius Et respõdit cui ꝑ sũt Ipe aũe orauit pro eo Dic mquit gabriel

ōmdauit me alti āgelo q ille altei
q sic donec starē cōtra deo q tribunali
tetigit z me manū sua iēt hueros adeo
vt frigiditas man9 ei9 puerit z vsz
ad medullas doeſi mei et mk ta ali
ah9 mōi vana stulta dehāmta dicat
q̄ nos tedzenarrabē Olaneh ec sola
fictio visioīs iā enarāte plena tot
ipossibilitatib9 tot delirāmtis tot
fatuitatib9 suffiat ad oñdēdy ma
chometū ñ ppheta dñi fuisse ꝫ po
ta9 pnciosū icātatorē seductorē po
puloz dyaboli mīstrū q̄ paursorē
ātixpi Suffiat etiā ulla sola ficta
visio ostēdē q secta sua ñ adeo ꝫa
dyabolo q̄ pat ē mdacioz q erro
zpcesseit Quib9 oīb9 bñ pōdeātis
admirari ñ sufficim9 quō psuaderi
potueit ñ dico alicui sapienti ꝫ vl
cuiuis q̄ p sōpnū ahq̄d huāmi coz
dis se hrē putarz machoētū fuisse
ppha aui9 vita q doctria ita cōtra
ria sūt ñ solū dine thgioi verūetiā
na ah hoēstati vt ipa q̄z bruta aī
alia pene hoītelligē possit Dz vt ite
rī aliq̄d mia9 diam9 q̄s vmq̄ di
uinorū sctōrū et nūtiorū q̄s a de
o missos esse cognouimus in er
rore gladij se missum asserit q̄s
ita facinoroſe vixit q̄s demq̄z tot
spurcicias docuit aut q̄s ita do
cuit aut q̄s ita veneri et libidini
gen9 huānū pstituit Capl m
qui^m de pūcipijs seu fūdamtis q̄bo
vtēdē ī expbatiōe erroz machoēti

Quoniā disputātes et cōtēdē
tes necesse ē quemē ī ahq̄b9
cōmunibus principijs et qui
bus irrefragabilibus testimonijs
procedendum sit ad delucidatio
nem veritatis q improbationem
falsitatis: oportet nos dimicatu
ros adūs9 fallacissimū hoīnē ma
chometū eis vti pūcipijs et fūda
mtis q̄ ipe hostis ñ negz ñ respuat
sz acceptet laudet et cōmendet:
legem moysi dico ac pphetas: et
maxime euāgelium xpi quod su
per oīa commendat: et ad sue sec
te probationem vti solet Licet au
tem machometus cum hereticis
nestoianis neget xpristum deum
esse plurimum tamen eum de sāc
titate et potencia miraculorum cō
mendat Unde in sexto capitulo al
choran ita de xpristo loquit ad
matrem eius O maria tibi sum
mi nuncij gaudium cum verbo
dei cuius nomen est xpristus ihs
qui est facies omnium gentium
in hoc seculo futuroq̄z cōueniens
presens sapiens vir bonus et
optimus ab vniūsitatis creatore
mittitur Respondet illa O deus
cum virum non tetigi filium quo
concipiam Inquiunt angeli deo
nichil occurrit impossibile ōnia
prout vult opat ipeq̄z filiū tuū
tū dīna ūtute veientē libtū legise
z oīsq̄z magisterij piciā q testam
tū q euāgeliū mādatū z filijs israel do
cebit ceos q mutos cuabit mor
phematicos atz lepsos emūdabit
Ite ī ta° rij: dicat deū dixisse iudeis

Ite mane filiū aū cōnisim⁹ euan
geliū qđ lumē est ⁊ cōfirmatio tes
tamenti ⁊ castigam ac recta via ti
mentib⁹ deū ad vere legis ꝑfectū
nisim⁹ ¶ Preteia oms libros apo
cū q aū xpō psonaliter ꝺusati sūt
sanctorum ⁊ꝑpuit libros aūt alioꝝ
nō ꝟ tāꝝ falsatos reiciūt. Dume
m⁹ igit ꝓmo ad destruendum macho
meti errores fundamēta illa ab eo
laudata ⁊ emendata vidz legem dei
ꝑphaꝝ ⁊ scōꝝ doctrinā et euāgeliū
xpi Premur ꝑta ri° loco in argumē
taciōe nra cōtra adusariū siaut in
dyaleticis disputationib⁹ ac iudi
cijs cōtractis solet ꝺtigē aliqbus
cōcessis ꝑ eū q iactioni nre magis
faue ant suffragari cognoscemus.
Hoc enī mō dicit sanctꝰ thomas i
suma cōtra gentiles li° ꝓo c. r° vsi
sūt aūq doctores in destructionem
errorꝝ gētiliū quos scie potuāt
Capm scdm i q describūt ꝓncipa
les errores machometi ⁊ꝑbaꝺi
Quoniam opitulante nobis di
uina potencia zelo veritatis ca
tholice ꝑpellē et destruē intēdim⁹
errores dāpnatissimi machometi
Describem⁹ i ꝓmis illos q ꝓncipa
les sūt ⁊ magis apte fiꝺi catholi
ce veritatis adusāt Cōtra quos mē
tis nre acē diuinis littis armatā
potissime cōutemus qs brevitatis
gra ad numerū xl. redigimus ⁊
Primꝰ error q negat in diuinis
tunitatē psonarū Secūdus est q
negat i diuinis generationē Ter
tius est q negat spm scm deū esse
Quartus est q negat incarnatois
misterū Quintus est q negat xpm
esse deū Sextus est q negat xpm
fuisse mortuū Septimꝰ est q ne
gat xpm iudicaturū in die iudicij
Octauꝰ est q asserit q iudei corru
perūt legē ⁊ ꝑphas ⁊ xpiam eaꝝ
ita q michil emaserit de vita te legis
et ꝑphaꝝ ac euāgelij nisi qꝫtū in
alchorano cōtinetur Nonus est q
ds sit corporeꝰ attribuens ei mē
bra corporea scilicz manꝰ pedes et
hmoi Decimꝰ est q ds sit causa
oim peccatoꝝ Undecimꝰ est qđ asserē
videt oia ista mūdana fortuita es
se Duodecimꝰ ē q asserit circūcisio
nē eē ꝓfanā Decimꝰ terꝰ est qđ im
ꝓbat xpianis adorationē ymagi
nū Decimusquartus ē quod im
ponit xpianis quod suos sacerdotes
adorēt Decimꝰ quintus ē quod q
libet recte viuens i sua secta potest
saluari Decimussextus est quod
nullus saluabit nisi in secta sarra
cenorū Decimusseptimus ē quod
āgeli sūt corpales de flāma ignis
genitu siue facti Decimꝰ octauꝰ ē
quod angeli sūt occidēdi et tāde in
die iudicij surgē hūt cū aliis Deci
musnonus ē quod asserit āgelos
btōs peccare Vicesimꝰ ē quod demo
nes saluāndi sūt ꝑ algoranū Vicesi
mꝰ primꝰ ē quod āgeli ignorabant
nāles sū vocabula ⁊ꝑ q adā eb⁹ i
posuit Vicesimussecūdus ē quod
deus ꝓcepit āgelos quod adorarēt

12

ꝑmū hoīnez Viceſi⁹z⁹ ēq dicat aīaz
ade eē de portiõe aīe dri Viceſim⁹
iſſi⁹ eſt qđ d⁹ oēs hoīes exvna aīa
eē ꝓductos Viceſi⁹ quit⁹ē qđ dicat
celū ex fuō q̄ surgit ex vapore ma
ris eē ꝓnctū Viceſi⁹ vi⁹ ēq sol ⁊ lu
na fuerūt fctē eq̄lis lumīs ⁊ ūtu
tis ꝛ alagabriel lunā tāgēs obscuā
uit illā Viceſim⁹ vij est q̄ sit hctū
habē pluēs vxores Viceſi⁹ viij est
q̄ sit hcitū repudiare vxorē Viceſi
m⁹ ix⁹ est q̄ ꝺ celsit tāq̄ hcitū adul
tiū ⁊ fornicatiõez Triceſim⁹ error
est q̄ cõcessit tāq̄ hcitū pctm̄ otta
natā Triceſimus i⁹ q̄ post resurrec
tionē erit vsus cibor et venereorū
Triceſim⁹ vi est q̄ posuit felicitatē
fūcā in carnalibus dilectatio⁹ b⁹
Triceſimus z⁹ē q̄ bibere vinū sit
maxiū pctm̄ Triceſimus iſſi⁹ ē q̄
oīa creata iuocāt et orāt deū Tri
ceſimns quītus ē q̄ btā virgo sus
cepta saluatiõe āgeli et conceptio
filio dei fngit i lōgiqū loum vbi
erāt palme ⁊ ibi pepit Triceſim⁹
septus ē q̄ btā virgo cū portaret fili
ū i brachijs increpabat a vicinis
de pctō adulterij Triceſim⁹ septi
m⁹ ē qđ alloqut⁹ē d⁹ eā sez mariā
dicēs vt palmā excutēt ⁊ qđ fit su
p eā arrui cela recētia caderēt vñ ip
sa cōderet Triceſimus vij est qđ
btā virgine exīnte i loco ꝑdicto fil
uestra tristicia afflicta egressus ihs
cōsolatus ē eā Triceſimus nonus
ē qđ ꝓphe ⁊ apli suerūt sarracēni
el ē qđ ipōit deo mtra falsa ⁊ īm

dacia Capm̄ sextm̄ de errōe ꝑ
mo et eius confutatione

Cerdo⁹ machoētus nō wlens
itelligē pluralitatē psonaz di
naz cū vnitate eētie negat trinita
tem in dīnis i h⁹ secut⁹ p fidy hereti
cū sabellīū q̄ vnā essētiā posuit et
negauit trinitatem personarum
dicens qđ vna psoā qñdoz dicitur
pater quādoqz filius quādoqz sps
sanctus Vñ i alchorano suo docet
xpianos asserētes tres psonas i
dīnis ac si p hoc xpiani tres deos
crederēt ⁊ adorarēt qđ tñ falsissim̄ ē
qm̄ sacra xpiana religio nō ita se
tit de trinitate dinaz psoāz ꝛ sctāz
trinitatē prez filiū et spm̄ sctm̄ vnū
deū oipotētem vn⁹ sbē sū essencie
vnius potētie ētatorē ⁊ rectorē oim̄
creatūraz a q̄ oīa p quē oīa i q̄ oīa
credit ⁊ ohtrē Et h⁹ ideo ē q̄a vni
tas dīne eētie i nullo repugnat
pluralitati psoāz Et h⁹ ca m̄ sac doc
toes assignāt q̄a relā⁹ ⁊ maxie relā⁹
oīgis q̄ alterz ē ex altero ñ ꝑdicatē
ñ qđ eē suū ad alterz ē ⁊ ꝓpt h⁹ michil
diuidit vt d⁹ ācelm⁹ ñ ad id ad qđ
pōit oppōnē Nulla āt pōt oppōnē
ad eētiā i eētia g⁹ nulla fūt di
uisioz Et iō se vt ecia d⁹ boe⁹ qđ
pat ē d⁹ filiꝰ ē d⁹ ⁊ spūs sāct⁹ ē d⁹
⁊ hij tres vn⁹ d⁹ q̄a vnitas eētie
⁊ vnitas eē manz i eis cū i nullo
diuidat nec dīdi possit Vñ q̄a h⁹ ñ
itellexerūt arrij ⁊ sabellij nec īse
nitor eorū machometus negaue
rūt plalitatem personaz in dīnis

Hunc g° errorem cõfutatui ꝙ im
batum illis vtemur ex sacrarũ lr̃a
rũ fõtibus testimoniis vbi ipa sũ
ma ꝙ increata dinarũ psonaꝝ tri
nitas cũ nature sine essẽtie vnita
te claissie demõstrat̃ In pmis occur
it illud gen̄. i° Inprincipio creauit de
us celũ ꝙ terrã Vbi dina scipt̃a per
deũ figt patrẽ. per pncipiũ filiũ. p
eo qõ vbi aput nos habet̃ deus.
Ebraica vitas habet elop. qõ est
plúale huiꝰ singularis hel. qõ ergo
nõ est dictũ hel qõ deus ẽ. Sz elop
qõ potest int̃pretari dn̄ sũ iudices
ad pluralitatẽ psonaꝝ referẽ. ꝙ v
bũ aũt singulare qõ subiũgit̃ Crea
uit manifeste ostẽdit vnitas essen
tie ꝙ sic ũ vnitate essẽtie plũalitas
inuit̃ psonaꝝ i diuinis ¶ Deũdo
ad idꝫ ẽ ipa sac̃ scipt̃a gen̄ i° c. d.
Faciam9 hoiem ad ymaginẽ ꝙ
ymaginẽ nr̃az dicẽs enī pluralit̃ fa
ciam9 et nr̃am pluralitatẽ psonaꝝ
oñdit. dicens vero singulariter ad
ymaginẽ vnitatẽ essentie demõstrat.
vt em̄ ait aug9 de fide ad petrũ si i
illa natiuá patris ꝙ filiꝰ et spũs sci
vnatm̄ essz psona ñ dicer̃t faciam9
Cũ em̄ dicat ad ymaginẽ ostẽdit
deũ eũdẽ. nõ vnã sz plures esse pso
nas Nec potest dictum vitate ꝙ
vox illa dei ad ãgelos fuerit. Tũ p
mo qꝝ ãgeli ñ sũt creatores aiaꝝ
Tũ i° quia ñ ad ymaginẽ ãgeli sz
dei fact9 homo esse dicit̃ Vnde ime
diate ibiẽ post illa vba subditur
Ad ymaginẽ suã creauit illũ Est
igit̃ vox patris ad filiũ vel totius
trinitatis ad inuicẽ Nã de9 ꝙ ẽ vn9
in essẽtia ẽ trin9 ipsonis Simile
argumentũ potest accipi ex dictis
machometi in alchorano vbi sepe
in pson̄a dei dicit̃ Nos creauimus
celũ ꝙ terrã Itẽ nos iustificauim9
hoinẽ. et similia Talis pfecto plu
ralis locutio pluralitatẽ indiuinis
indicat personarũ. Attẽto ꝙ sicut
patrũ ante diximꝰ nõ pt̃e at hmo
fiei ad ãgelos qm̄ i opere creatio
nis aut iustificatioīs deo ãgeli ñ co
operãt̃ Tertio error iste machoẽ
ti luce maifestius cõfũdit̃ ex illo
ꝙ sacra scriptura refert de abrahã
gñ. xviij Quod tres vidit et vnũ
adorauit Vbi sãct9 abraham trini
tatis diuinarũ personarum mistẽ
riũ in vnitate essẽtie apertissie cõfite
tur plane nisi deũ intelligẽt ñ vnũ
sz plures adoraret Cũ ergo tres vi
dẽs vnũ adoraret in figura trinũ iu
uenũ vnũ deũ in trinitate adorãdũ
intellexit ¶ Quarto cõfũdit̃ hꝫ er
ror ysaye. xpho c. sexto q̃ se dicat se
raphim vidisse clamãtia Sãct9. sãc
tus sanct9. dñs de9 sabaoth vbi
præsus i eo ꝙ dicat Tertio sanct9
personaꝝ trinitatẽ In eo vro ꝙ se
mel dicat dñs deus sabaoth. diui
ne essẽtie cognossim9 vnitatẽ. vt
disputat aug9 libro de fide scẽ trini
tatis ¶ Quinto ehdit̃ per xphm
eximiũ dauid q̃ i pluib9 locis psal
morũ trinitatẽ diuinaꝝ personaꝝ
insinuat vñ ps. xxxiij. ait vrbo dñi

celi firmati sunt et spū oris eius oīs ūtus eoz Vbi manifeste expri mit personaz diuinarū plālitas ū vnitate eēntie Cognitū est enī a sapientib⁹ qverbū differt reali ter a dicēte sū pferēte et spūs ab inspiāte Et tn hīi tres vnū sūt q ū vnitatē ppha statī insinuat di cēs cōgregans sicut in litore aq̄s maris Dic ergo in persoā dñi ac cipimus prem In vbo filiū credi mus In spū oris eius spūs scti itelligim⁹ vitatē Dexo ipba² ex ps lxvi. Vbi ait deus ppha Benedicat nos de⁹ de⁹ nr̄ bñdicat q cetā Tri na enī confessio dei trinitatē exp̄mit psoāz Vnitatē vo eēntie aperit cū ligulait sōūgit metuāt eū Dexo aptissīa luce ipbaē ex euāgeo qō tm oīdz Bñdns apls loquēs ait ma. vltio Euntes docte oēs gentes babtizātes eos In noīe pris q filij q spūs scti In noīe vtiq; vt ait ā brosius libro de trinitate n̄ noībus et vnitas eēntie oñdaē . p oīa ta q supposita sūt tres esse psoās de clāuit Octao ostēdit ex io Jo x vbi xps ait Ego q pat vnū sum⁹ p nū dixit vt ait ābros⁹ ne fiat dis tinctio ptātis naē . et addidit su mus vt prem filiūq; cognoscas . Nono ehdit manifeste testimonio bīssimi Jo. q i canonica sua i io. h. ait Tres sūt q testimoniū dāt i te lo pat filius q spūs sctūs Decimo ostē dit testimonio bti pauli q trinitatē personaz a ce vnitatē euidētissīe oīn dās ait. qm̄ ex ipo q p ipm̄ q i ip so sūt oīa Ex ipo vt ait augustin⁹ i libro de ciuitate dei ppter prem. p ipm̄ dicit ppter filiū In ipo pp t spm̄ sctm̄ Etce q̄dē vt iq̄t aug⁹ Dis septuā vetis q noui testamti die⁹ ispirata fi catholice itelli² h⁹ i finuat q pat q filius q spūs sctūs sit vn⁹ de⁹ vn⁹ sbe vn⁹ eēntie atq; īsepabilī deitatē vnitatis Magna ēte malicia exstat⁹ vi² fuisse ma chomet⁹ qñ tot sactarū scīptuaz laudatarū ab eo splēdoib⁹ tā clā lucē insinuātib⁹ ie ffabilē vnitatis atq; trinitatis vitatē illā negaē assūp sit Capm octauū i quo secū dus errōe machometi improbat Etez bestialis macho ēt⁹ qa nō nouit generationem esse nisi carnalem per cōmixtionem maris et femine Negat generati onem in diuinis . in hoc secutus arrium qui filium dei creaturā esse dicens manifeste generationem que est opus nature in diuinis es se negauit Quem machometus insecutus dicit q deus non potest habē filiū ad quē erro rē ostendēdū duo induat stulta argumenta Pri mum est qō deus non habet vxo rē Secm̄ est q si haberet filiū to tus mundus cēt i periculo qa cēt scisma inter eos Contra hos erro res dimicaturi In primo animā aduertendum q exhortādū esse pu ta⁹ q q audit xpīaz fidē asserē gnā tionē in dīnis atq; deū filiū habere

nō tm̄ nephas cōcipiat vt estimet
deū ex cōubio et permixtione fe
mine aliqm̄ p̄creasse qđ nō ~~fieri~~ fiat
nisi aīal corporale mortiqz subiec
tū ds aūt cū sol⁹ sit eternꝰ cui cō
miscere se potuit. aut cū esset tāte
ptātis vt qtqđ vellet efficere vnqz
ad p̄ductū sibi alterius societa
tē indiguit ē ep̄obatum ergo hūc
machometi errorē q̄ alios quos
imitat negātiū generationē esse
in diuinis p̄cessus i p̄mis cōni
bus alīqbus cōuenientiā et p̄babi
litatē fieri nrē persuasōi sēdo
loº efficacius sacraꝝ litteraꝝ aper
tissis testimonijs ¶Primo tamen
sic planū qđ ē q̄ cū generatio cōi
tanto natūre sit illi maxime conuenit
qđ maxie cōmunicabile ē hūmōi au
tē bonū qđ deus ē maxie cōicatiuū
sui ē ergo maxie generatio sibi cō
uenit vnde dyoꝰ maximus aput
grecos libro de diuersitate nature
c. iiijº inquit q̄ ex causa amoris sū
mi nō simt ipm̄ sm̄ germē eē. ger
mināre aūt generatē est ¶Si fortasse
aliquis cōtradicēt q̄ hoc generatē
dīnū sit in diūsitate s̄ē et natuē
vt intellexit arrius s̄m illōs genr̄ꝰ
¶Hec sūt generationes celi et terre
¶Hoc nichil ē qm̄ ex q̄ generatio ē
cōicabilis nature diffinio et hic est
actus ip̄ius boni qm̄ vt ait plato
bonī est bona adducē et optimi op
tima ¶Cōsequēter sequitur q̄ optime
nature cōicabili optima cōicatio
attribuat hoc ē per generationē
viuocā maxie cū aplūd oēs p̄hos
equocū nō potest esse. p̄mū ergo
generatio est in dīnis. ¶Secūdo sic
iurta aristotilem methafore na
tuā ē ex q̄ pullulat pullulās. ¶Vis
p̄incipal nature et generat̄ est pul
lulatē. hoc enī accipit a p̄ma oīm
et generali cā oportet ergo q̄ hec
vis sit i p̄ma causa dicit enī p̄hūs
in libro de causis q̄ scđa causa qđ
est et q̄ causa est. habet a causa p̄
maria ergo pullulādi vnū ex ali
o scđm analogiā sibi conuenientem
ent in deo q̄ causa p̄ma est Et p̄t
hoc est q̄ dyomisius i libro de d.
n. filiū et ip̄m scm̄ vocat dīnos flo
res et diuina luia Vnde etiam boe
tius dicit q̄ natura est vis insita
rebus ex similibus similia p̄creans
gº ista qđ p̄us scz q̄ generatio sit i
diuinis ¶Preterea 3º sic dicit p̄hs
¶Perfectū vnūqđz dicimus cū potest
facere alterū quale ipm̄ ē ¶Si ergo
hec ē actus a signū pfecti attribuit
vtiqz sūme pfecto maxime qđ deo nō
ē
faciat aūt alterū quale ipm̄
ē nisi p̄ generationē ergo generatio
deo conuenit Ad intelligētiā vero q̄
hus sit generatio q̄ a p̄ianis in di
nis esse dicit ¶In p̄mis est cōsideā
dū sicut i parte iā dictum est de ver
bo esse irrisionem q̄ machometus
suiqz sequaces sacramenti sue turci
p̄ianos irridēt dicentes deū patrē
habē filiū cū deus vxorē habuerit
cū enī simt carnales nō possūt nisi
ea q̄ carnis sūt et sanguis cogitare

Cuilibet ergo sapienti notū est q̄ ñ est idē gnationis modus ī oīb⁹ reb⁹ ꝫ in vna q̄q; re iueniē gnatio scdm̄ ꝓpietatē sue nature In aliq̄ b⁹ q̄dem aialib⁹ p̄ maris ⁊ femine cōmixtionē In plātis vero per pullulationē siue germinationē In corporib⁹ luminosis per diffusionē sicut videmus lucem in corpe lumiuoso q̄d ē sol ex se gignit globos lucis et radios q̄rum globorum quilibet ē tantus quant⁹ ē sol q̄s ex se gignit sñ sui diminutionē et mutatione. et formaliē eius dē sūt essentie ⁊ lucis cum sole atq; in aljs rebus aliē. Deꝰ aūt ñ est carnalis nature vt femīa req̄rat cui cōmisceāt ad prolis gnationē sed est spūal⁹ et intellectual⁹ nature p̄mo magis super oēs intellectū Est ergo in deo accipienda generatio scdm̄ q̄d cōuenit intellectuali nature Et q̄uis intellectus nr̄ ab intellectu diuino deficiat ñ possumus tamē aliē loq̄ de intellectu dīno nisi scdm̄ filitudinem eorum q̄ in intellectu nr̄o inueīmus Est aūt aliq̄n intellectus noster ī potētia aliq̄n in actu Quādo aūt actu intelligit q̄d dam intelligibile format q̄d est q̄si proles ipsius. vnde ⁊ īntis cōceptus nominat Et hꝰ q̄dē est q̄d uoce exteriori significatur vt sicut vox significās īntis cōceptū vbū exterius dicat ita interior ipse īntis conceptus exteriorem vbo significat⁹ dicitur vbū īntis Nec aūt īntis nr̄e cōceptus ñ est ipā mentis nr̄e sūa sū cētia ꝫ ē q̄dq; accīs ei nec ipsīn nēm intelligē ē ipsīn esse nr̄i intellect⁹ Alioquin nūq̄ intellectus eēt quin sēp intelligēt Verbū ergo nr̄i intellect⁹ scdm̄ quādā filitudinē dicī potest vel cōcept⁹ vel p les et p̄cipue cū intellect⁹ nr̄ seipsīn intelligit īq̄tū sc; est q̄dā filiatio intellect⁹ p̄cedēs ab ei⁹ intellectuali ūtute sicut filius habet filitudinem pris inq̄tū est procedens ab eius generatiua ūtute Nō tamē prope verbū sū proles nostri intellectus potest dici filius q̄a non est eius sē nature cuius est intellectus noster non autē omne q̄d procedit ab alio etiam si sit ei simile dicitur filius Alioquin ymago sui quā q̄s depingit proprie filius dicerētur quod nō est vrū Ded ad hoc q̄ filius sit req̄ritur q̄ procedēs ab alio similitudinē habeat eius a q̄ procedit et sit eius dē nature cū eo q̄a veo ī deo non est aliud intelligere q̄ suum esse consequenter nec verbum quod in intellectu est cōceptum est aliquod accidens vel aliquod alienum ab eius essencia siue natura Ded ex hoc ipso q̄ vbum habet rationem procedentis ab altero vt sit eius cuius est verbum hoc etiam in verbo nostro reperiatur Ded illud vbum habet vlterius q̄ non sit aliquod accidēs deꝰ nec aliqua pars dei quia simplex ē nec aliq̄d alienū a dīna nā

ꝫ qđdā cōplemētū ſ̄bſiſtens in na
tuā diuina qđ habz tationē ꝓcēdē
tis ab alio ſm̄ hoc enī v̄bū itelligi
nō potest Hoc aūt ſcōm loquendi
conſuetudinē fidelis noīatur qđ eſt
ꝓcēdēs ab alio ī ſimilitudīe eiꝰ ſ̄b
ſiſtēs in eadē natuā cū eo .ſcōm er
go ꝙ dīna verbis huāmis noīari
poſſunt v̄bū intellectūs diuini filiū
noīamꝰ deū aūt nullꝰ eſt v̄bū noīa
mꝰ patrē.ꝛ proceſſū ipius diamꝰ
eē genetationē filij Vnde anſelmꝰ
in monologia dicit ꝙ eſſētia p̄ma
cū intelligit ſe dicit ſe intelligentiā
diuinā dicere ſe ē patrē genetare ꝛ
filiū genetari Et hoc eciā ſētit au
guſtinꝰ ſup gen̄ d.ꝙ deū dicē v̄bū ē
patrē genetatē filiū Hunc genera
tionis modū ī dīnis eē ſacre ſcripē
te nos docēt ī qbus cautū ē filiū dei
eſſe v̄bū dei Vnde ꝓpha p̄ſ xxi quit
v̄bo dñi celi firmati ſūt glo. id ē fi
lio patris Item p̄ſ. ex ꝑſona dei pa
tris dicē Eructauit cor meū v̄bū
bonū quia nō de extrīſeco genui cō
iugio ꝫ de corde meo ſicut hō gene
rat cōſiliū de corde añꝫ ſit quid fa
cturꝰ Cōſiliū ergo patris eſt filiꝰ
quem añ omia creata pater ex ſe
genuit et eſt ſenſus.cor meū eruc
tauit v̄bū bonū id eſt ex pleitudi
ne mea ꝛ ſecreta eſſentia genui v̄
bum id ē filiū q̄ dicē verbū quia
pater ꝑ eū notus ē qđ verbū dicē
bonū quia dei filius in natura ſua
bonꝰ ſit ſolus bonꝰ eſt cū patre et
ſpū ſcō Vnde nemo bonꝰ niſi ſolꝰ
deus .ē bonū hoc verbū quia per
eū oīa bona facta ſūt Item idem te
ſtatur ſapiens ecc. iiij vbi ex ꝑſo
na dīne ſapientie dicit Ego ex ore
altiſſimi prodij primogenita ante
omnem creaturā Beatiſſimus ꝫ
io. euuangeliſta ſimili modo hanc
generationis dīne ſeriem explicat
dicēs In p̄ncipio erat verbū ꝛ ver
bū erat aput deū ꝛ deus erat verbū
et hoc erat in p̄ncipio aput deū In
qbus verbis beatꝰ iohānes euāge
liſta maīfeſte ꝛ plucide nobis inſi
nuat dīne generationis modum
Innuit q̄ filij a patre eterna gene
rationem cū dicit . In p̄ncipio id
eſt in deo p̄re qui ab oībus pro
fitet ꝑmū p̄ncipiū erat verbū ſicut
ſup dixim̄s ab eo ſcz proceſſēs in
ſimilitudinem eiuſdē nature Sed o
nōt perſōlem diſtinctionem ibi cū
ait Et verbū erat aput deū Ter
tio pīs ꝛ filij cōſubſtātialitatē ibi
Et deꝰ erat verbū Dñdit eorū ce
ternitatē ibi Et hoc erat ī p̄ncipio
aput deū id eſt coeternū ipi deo Et
ita vt ait augꝰ ſuper io. ꝑmone iº
Nō defuit aliquid generati quia
nec tēpus q̄uit vt generaret quē
genuit coeternū neq; matrem q̄si
uit vt generaret q̄ de ſe ꝓduxit ver
bū neq; pater generans etate p̄ce
ſſit filiū vt minorē filiū generaret.
Ex q̄bꝰ oībꝰ ſatis aperte oſtēdiſſe
putamus quales ſit ſumenda ge
neratio quam nobilis ac ſcientiſſima
religio xp̄iana aſſerit in deo non

matriaľ q̄dē ⁊ carnāľ prout testi
aľ machometꝰ argumtaba² ꝫ foꝛ
maľ ⁊ itellectuaľ scōm filiatiōnē
itellectꝰ mō iā explicato. Vñ⁊ pla
to posuit patrē itellectū et foꝛmā
ex ipō formatā dixit architipū ad
eē opus. Et augꝰ dicat. ꝙ filiꝰ ē
plēā oim̄ viuentū Declarata di
ne gnātionis serie prout potuimꝰ
q̄a de tā excellēti re verba hꝝe ñ pos
sumꝰ vt dicit gregoꝛꝰ ꝫ vt possu
mꝰ balbutiēdo dīna resonamꝰ Et
dyoꝰ i hb⁹ de. d. n. c. i. ait Cū ad vi
nā vim⁹ pfectionē iueimꝰ ineratio
nabilitatē id ē ineffabilitatē Et am
broſiꝰ Ego ñ possū sustinē gnāti
onis secretū hilet vox ñ mea tm̄ ꝫ et
ā gelorū ysa. hꝝ. Gnātionē eiꝰ q̄s
enarrabit q. d. nullꝰ Cōsequēs erāeit
ad cōfutationē plenioꝛē p̄fati er
roꝛis pfidi machometi īducē aliq̄
sacrarū scripturaꝝ testiōnia q̄ ipe
machometꝰ cōmēdat ⁊ acceptat li
cet ex supdictis satis videat ꝛpro
batꝰ. Ait enī ꝓpha dicēs de deo ⁊
ꝛpō loquēs psal⁰ ij⁰ sic Astiterūt ꝛe
ges ꝛre scz herodes q̄ dictꝰ est ꝛx
galilee Et pōtiꝰ pilatꝰ qui tēbat
p tūc i iudea locū impatois. Vñ⁊
cēsio sub eo ostituis vocat ꝛgulꝰ
Jo ij⁰. Et p̄ncipes scz sacdotū an
nas ⁊ cayphas oueneruīt i vnū id
ē i vnā volūtatē itheadi ꝛpm. Ad
uſꝰ dnm̄ id ē aduſꝰ deū prem. q̄ eni
otradixit filio ⁊ pri otradixit. Et
aduſū ꝛpm̄ eiꝰ ⁊ postea ipsoā ꝛpi
subiūgit. dns dixit ad me filius
meꝰ es tu ego hodie genui te. Ego
hodie id ē eternaliť. In eternitate mch
ul trāsit in p̄teritū uel exspectat i
futuris. Ideo eterna generatio filij a
ptē aueiēt exp̄imit p pns tēpꝰ. p q̄
verba maī este pbat generatio ēz eē
i dīnis Tū q̄a de nullo alio vificari
possūt nisi de filio dei quē pater
naľ habet ⁊ eternaliť genuit. Tū q̄a
apls paulꝰ ad hebreos scribens
hac auctoritate vsꝰ ē ad litterā ad
ꝓbādū ꝛpm filiū dei naľ alē Deōo
ide oñdit ex ps⁰. c. ix. Ubi ex psona
p̄ris est ꝑmo ad filiū Tertiū p̄ncipi
um idē ego ⁊ tu vnū sumus p̄ncī
piū oim̄ q̄d hic ñ videt ꝫ videbit i
die ūtutis id ē i eternitate q̄ ē dies
sñ nocte vbi vtꝰ dīna aspicit ñ ab
homibꝰ tātū ꝫ a sīs q̄ i rectitu
dīe erūt splēdidi vt āgeli dei Vñ
seq² In splendoibꝰ scōꝝ id est quā
do sci erūt splendēt fulgentes si
cut sol in regno patrie Ex vtero
id est ex occulta et secreta substātia
mea genui te ineffabiliť Et h⁰ añ lu
ciferꝝ id est ātequā oēm̄ cat ā ⁊ añ oīa
tpa Ex q̄ auctoritate lucidissīe fidei
catholice vitas splendat ⁊ ꝛfutatꝰ
erroꝛ machometi Ter⁰ ad idē est
illud ꝛ ubi oꝝ viij vbi ex psoā dine
sapietie genite id ē vbi dei sū filij
dei d² nūdy erāt abyssi ⁊ ego iā co
cepta eraī Et añ oēs colles e⁰ p̄ce
bar id ē gignebar. ⁊ seq̄t ⁊ eraī cū eo
cūcta ponēs vbi maīfeste explica
t eraī ḡituā filiū di q̄ vt iq̄t apls
paulꝰ dei virtus ⁊ dei sapietia est

Quarto ad idē ē illud p̄bioꝝ̄ 20
vbi de q̄dā dicitur Noui scōꝝ̄ scie
tiā Et seq̄tur statim· q̄ ascendit in
celū at qz descendit· quis cōtinuit
spm̄ in manib9 suis· quis colligauit
aquas quasi in vestimento · quis
suscitauit oēs terminos terre qđ
nomen est ei9 et qđ nomē filij ei9
si nosti· Vbi manifeste de eterna ge
neratione loq̄tur cum de nullo nisi
de deo cōtēta ī hac auctoritate vei
ficari possint Attendēdū tm̄ q̄ deus
descendē et ascendē nō localiter ꝫ
spūaliter intelligendus ē · q̄ celos
quidem ascendē dicitur tm̄ ascendēdo
eoꝝ̄ potestatē et in terrā descēdē oī
um inferiorū cognitionem habens q
oīa tam superiora q̄ inferiora dispo
nēs Juxta illud sapientie vij° At
tingit a fine vsq̄z ad finem fortiter
suaviter oīa disponēs Quinto
cōfutatur error ex illo ysa· lxvi Di
ego q̄ generationē cūctis tribuo stēi
l· s ero dicit deus q̄si d· nō Hex
to idem colligitur ex euuāgelio dit
em̄ io· xvij° ·xp̄s· ego ex deo pro
cessi et veni ī mūdū nec tm̄ a me
ipso veni Vbi nōtur ꝑma p̄cessio
ex patre eterna in q̄ est filius vni
geitus patri coequalis Decimo
notatur aduentus eius in carnem
in q̄ homo factus · cū hominibus
ē visibiliter cōuersatus Multa alia
testimonia aduersus hūc errorē pre
termittim9 gratia brevitatis Et
quia hec q̄ dicta sūt potētissime mi
litāt aduersus illū Ex q̄bus aptissime
patet q̄ stulta sūt argumenta ma
chometi cōtra generationem filij
dei Primū quidē cū dicebat q̄ de
us nō habuit filiū quia ñ habuit
vxorē stultū est Vt em̄ oñdimus ī
p̄n° capituli · deus nō est carnalis
nature vt feminam req̄rat cui com
misceatur ad prolis generationē
Huius em̄ generationis cetū cōdi
tio habz eaduca mortaliū· xp̄s tus
em̄ a p̄tē ita emicuit vt splendor a
luce vt verbum ab ore vt sapiēcia
ex corde vt inquit beatus ambro si
us q nos sup̄ oñdimus Secundū
etiā cū dicit q̄ si deus haberet filiū
totus mūdus esset in periculo plane
vt amens locutus est Supponit
em̄ falsū scz q̄ deus ñ posset habē
filiū nisi malum et cōtumacē et ī
obediētē profecto cū sup̄ diximus
dei filiū verbū dei ē per qđ oīa op
atur et verbū cōceptū nūq̄ dis cre
pet ab intellectu cōcipiente Dani
festissime in hoc vt bestia oī carens
ratione locutus est stultus macho
metus nisi blasphemādo dicat q̄
deus a semetipso discordet et in suo
intellectu et cōceptio sua contradi
cat ei· deus aūt semper q oīno im
mutabilis pmanet · hinc psal·
Tu aūt idē ipse es id ē sēper· quia
vt dicit augustinus deus sol9 im
mutabilis est quia nec per affectiō
nes nec per tēpora mutari potest

Capit̄ m ix·ī q̄ z9 errorē cōfutat ē

Perfidus machometus quem
admodū generationem ī im

dīnis negat ita ꝙ ꝓcessionē ſpūs
ſā cti ¶ In hoc ſeaut⁹ arriū ꝙ neſtōri
ū hȩticos ac macedoniū q̄ſpm̄ ſāc
tū ñ dēñ a prē filioz eā hȩ ꝓcēdētē
ꝟ̄ catuā eſſe dixerūt ¶ Adūſus hūc
errorem procedem⁹ ſicut in præ
denti ¶ Inducemus in primo ahq̄s
rationes conuenientes ad hoc ⁊
¶ Secundo inducemus teſtimonia
ſacrarum ſcripturarū q̄s macho
metus ipſe cōmdat q̄bꝫ ꝙ ꝛitas ſi
dei approbet ꝙ error ꝓfatus cōfu
tet oīo ¶ In ꝑmis ostra ꝓfatū errorē
ratione poſſum⁹ ſic arguē ſicut ſū
mo bono deeſſe nō potest diffuſio
nature p gnatiōnem vt in ꝓcēdēti
capło probatū est ⁊ ¶ Ita dulcedini
ſūmi boni deeſſenon potest ſūma
diffuſio p volūtatē quia aliꝫ non
videretur in eo eſſe ſūma dilectio
ꝟ̄ itima ꝙ dulciſſiā diffuſio p amo
rē est amor ergo amor diffūdit a
ſūmo bono ſed ēgulaīt ꝛꝛ ē ꝙ q̄
procedit a deo ꝛmanens in deo de
us ē ꝙ per hoc quod est ab alio
exñdi modum habet ꝓprīū quo
diſtīguitur ab eo aq̄ est ergo per
ſoā diuiā est ⁊ ſic ſpūs ſctūs pro
cedit et processio ſua est ¶ Secundo
ſic Dē bonū ī deo ī ſūmo ē bonū
aūt nature ī diffuſione est et ī ſū
mo ē qñ ī ſūma diffuſio ē ¶ Sūma
aūt diffuſio ē ꝙ p gnatiōnē ex ſe
producat eq̄lē ſibi q̄a diffūdē ſe ī
finitū ē boni ꝙ ceſſāt act⁹ eius ergo
erīa ex parte volūtatis e⁹ ſūm bo
nū ſummo affectu ꝙ optimo erit
diffuſiuū ſui et ꝓductiuū ſui eq̄l
q̄a aliꝫ nō esset ſūmū ¶ Producēs
ergo amor ꝙ qui ex hoc ꝙ est ab a
lio ꝓprīū habebit exñdi modum
per hoc aūt q̄i deo ē ꝙ ei a q̄ pro
ducī eq̄lis oportet ꝙ deus sit ⁊ et
p hoc ꝙ nō per gnatiōnē producī
tur ſed per volūtatis affectū opor
tet ꝙ nō filius sit ¶ Talis igitur a
mor sic procedēs ab amāte et diſ
tīctus est perſonali proprietate et
deus est ⁊ pater ñ est nec filius ꝟ̄
vtriq̄ eq̄l ¶ Et talem processionē
vocamus processionem ſpūs ſanc
ti ¶ Tertio sic constat ꝙ ſūmū bo
nū est ſūme largū siue vt ꝓprius
loquamur magnificū ¶ Dicit aūt
ꝓ̄s ⁊ ethicoꝝ ꝙ largi ꝙ magni
fici est ī amore ꝙ delectatione daē
¶ Oportet ergo q̄ ante oīa donum
q̄ dat amor ⁊ dilectio procedꝫ ab
ipſo ⁊ q̄a aliter ñ essꝫ cōmdabilis lar
gitas et magnificētia eius ⁊ nec es
set ſcōm optimū modū ergo a ſū
me largo et magnifico ātē omne
donū eius processit amor ¶ Unde au
guſtinus dicit q̄ amor est donū
q̄ oīa alia dona donātur ⁊ ſed quod
procedit ab alio ſingularem ha
bet exñdi modum ¶ Et quia amās
intūſectus deum est necesse est esse
deum quia nichil est in deo niſi
deus ¶ Et quia ſummus de necessi
tate ei a quo ē equalis ē ¶ Preterea
pro pleniori noticia huius veri
tatis cōſideradū est ꝙ omnē cognici
onē ſeq̄s aliq̄ appetitiua opatio

Inter oēs aūt appetitiās operatio
nes inuenīt amor esse prīcipiū Cū
ergo i deo sit pfectissima cognitio opor
tet etiā in deo ponē pfectū amorem
In q̄ q̄dē pcessu p appetitiuā opa
tionē amor exp̄mitur sicut et i vbo
per intellectualē operationē intellect⁹
Est aūt attendēda differētia q̄dā inē
operationem intellectualē et appeti
tiuā Nam operatio intellectualis et
omnis cognitiua operatio adimplet
per hoc q̄ cognoscibilia in cognos
centē q̄dāmō existūt scz sensibilia i
sensu intelligibilia in intellectu ope
ratio aūt appetitiua cōpletur secūm
quēdā ordinē ad motū ad res appe
titui obiectas Ea vero que habēt
occultū prīcipiū sui mot⁹ spūs no
mē accepitūt Dicit enī venti spūs di
cūtur quia cor afflatois prīcipi
um nō apparet Respiratio aūt aut
arteriaz motus ab itrīseco et occul
to prīcipio pcedēs spūs nomē acci
pit vñ cōuenienter secūm q̄ diuina
humanis vbis significari possunt
ipse diuin⁹ amor pcedēs spūs no
mē accepit Sed i nobis amor du
plex ex causa procedit qñq; q̄dē ex
corpōea et materiali causa qui ple
rūq; est amor imūd⁹ quia per cū
pūitas mentis pāturbat qñdoq;
aūt ex ipa appetatu nate spūs sicut
cū amam⁹ intelligibilia bona et q̄
dī cōuenīt hic ē amor purus In
deo aūt amor corporalis et materi
alis locū nō habet cōuenienter q⁹
amorē ipius dei n solū spm̄ sc̄ī
diam⁹ vt per hoc q̄d dicat sāct⁹
pueritas exp̄matur Manifestū est
aūt q̄ nichil amare possum⁹ intellec
tuali et scō amore nisi q̄d actu per
intellectū cōcipim⁹ Cōceptio autē
intellect⁹ vt sup̄ dixim⁹ in p̄cēti
capitulo est vbū Unde necesse est q̄
amor a vbo oriat vbū aūt dei di
cim⁹ esse filiū Ex q̄ patet spm̄ scm̄
esse a filio sicut enī dīnū intelligē
est ei⁹ esse ita et amare dei ē eē ipsi⁹
Et sicut de⁹ semper actu intelligit
ita etiā semper amat et oīa amat
suā bonitatē amādo Dicut ergo dei
filius q̄ est vbū dei et subsistēs i na
tuā dīna coeternus ē patri et per
fect⁹ et vn⁹ deus ita hec oīa de spū
scō cōfiteri oportet Ex his aūt col
ligē possumus q̄ cū omne q̄d sub
sistit in natura intellectuali aput
nos persona dicatur aput grecos
aūt ypostasis siue persona Et isē
de spū scō dici debet Nulli aūt dubi
um quī deus a q̄ vbū et amor pce
dūt sit res subsistens vt sic etiam
dici possit ypostasis vel persona Et
per hūc modū cōuenienter ponim⁹
i dīnis tres personas scz personā
patris personā filij personā spūs
scī Has aūt personas n̄ dicimus
eē per essētias diuīsas q̄ per solas
relationes distīctas q̄ ex distīctioē
vbi et amoris pceniunt Et ita
p̄ciana religio tres distīctas perso
nas in dīnis cōfitēs nō tres deos
credit aut fatetur sicut perfid⁹ ma
chomet⁹ opinatus est Sed patrē

et filiū et spm̄ scm̄ vnū esse natu
ralit deū nec tm̄ ipm̄ plēm cē q̄ fili
us ē nec filiū esse q̄ pr est nec spm̄
scm̄ esse q̄ pr̄ est aut q̄ filiꝰ ē vna
ē oīm̄ pr̄is ⁊ filij ⁊ spūs scī essēcia
In q̄ nō ē aliꝰ pr̄ aliꝰ filiꝰ alius
spūs scs. q̄uis ꝓ aliꝫ alius sit
pr̄ aliꝰ filiꝰ aliꝰ spūs scs Fūdata iā
roībo cōuenientibo fideī catholicā
circa ꝓpōsitionē et dīctatē spūs scī
Dup ē. scdo loco aliq̄bo sacrū scp
turaꝝ q̄s machometꝰ acceptat ⁊
laudat testimoniis qō de spū scō
diſpimꝰ maifeste cōfirmare cōfutā
do īde p̄fatū machoētī errorē In
p̄mis ē illud gn̄. p̄mo. vbi dicit
q̄ spūs dni ferebaf sup aq̄s. vbi
spūs nō potest itelligi nisi spūs q̄
deꝰ ē cū hoc dicaf i exordio ēatio
nis q̄n nūdꝫ erat ēatū Secdo cōfu
taf error ex illō in ps. xxxii. vbo dni
celi firmāti sūt ⁊ spū oris eoꝝ oīs v
tꝰ eorū. vbi cōstat q ꝓpha loq̄f
de creatioē mūdi q̄ fuit a solo deo
fcā nllo itueiente adiutorio aut
īstrumēto extrīseco In q̄ autoritate
maifeste testaf q vbo dei celi firma
ti sūt. ita q deꝰ p vbū suū fecit ce
los Dilit ⁊ testaf q deꝰ p spm̄ oīs
sui fecit seu ēauit oēs vtutes eoꝝ
cū aūt de eo ē vbi sit q distīguaf
a dicēte siue ꝓferēte. Et simliter
de ratione spūs ē q distinguatur
ab īspiāte. pluciē seq̄f q spūs p
quē vtutes celoꝝ facte fuerūt ē p
soālit differēs ab īspiāte qō ē ꝓ
positū Vñ glo. sup illud ⁊ spū oris
aliq̄d

eiꝰ ⁊ oēta dicit id ē spū scō. qui a
filio ꝓcedit q̄ ē os pr̄is et solida
virtꝰ celoꝝ Tertio cōfutaf error
ex illo Job. xxvi. Spūs dni fecit me
⁊ spiraculum oīpotēs dei viuificaf
me Cōstat aūt q facē hoiēz ⁊ viui
ficaē hoiēz soliꝰ dei sit. ergo spūs
sctūs qui fecit ⁊ viuificauit hoiēz
deus est Quarto cōfutaf error q
illud ysaie. xlviij. ꝓpheta vbi
in persoā xpi loquens ait Et
nunc dominus deus miſit me et
spiritus eius. vbi aperte designa
tur misteriū trinitatis quia hic
expresse dicitur missus est a deo
et spiritu eius. inter missum aut̄
et mittentem est personalis dis
tinctio. ⁊ sic apparet distinctio p
sonalis ipsius filij missi a patre
et a spiritu sancto a quibus mis
sus est in carnem pro mundi sa
lute. et ita habetur etiam propo
tum quia spiritus sanctus deus
sit qui mississe dicatur cristum Et
multa sunt alia prophetarum tes
timonia ad idem astruendum pro
positum a quibus supersedemus
gratia breuitatis Jam igitur ex
euangelio prefatum errorem con
futemus Habetur enim mathei
primo de virgine beata q̄ inuen
ta est in vtero habens de spiritu
sancto Item luce primo dicitur
Resposum accepit symeon a spi
ritu scō. Et luce tertio dicaf Des
cendit spiritus sanctus corporali
spē super ꝓpm̄ Item io. ix. dicit ihs

Spūs sāct⁹ quem mittet pat̄ in
noīe meo ille vos docebit oīa· q̄ oīa
tū nulli possint cōuenire nisi deo lu
ce clarius oñditur quia spūs scūs
sit de⁹ et vna in trinitate psona·
Dūt etiā ab hᵒ alia testimoīa i sac̄
scriptura q̄ lōgū esset oīa notare Ce
rtū eade⁹ vitas apte colligitur ex
dictis ipius machometi q̄ in suo
alchorano de spū scō ex psona dei
sic dicit Dedimus ihū filio marie
vt faceret prodigia et mirabilia ma
nifesta et perfecit ea per spm̄ scm̄
Ite⁹ dicit de beata virgine· Insuffla
uimus i ea de spū nostro· et i pluri
b⁹ alijs locis similia loq̄tur de spū
scō Queritur ergo ab ipo macho
meto et ei⁹ discipulis quis sit iste
spūs sāctus de q̄ loq̄tur· nō possūt
dicē vt sit aliq̄ creatura vt pote āge
lus ꝓter tria Primo quia loq̄tur
singulariter de vno· āgeli vero plu
res sūt· et tū omes angeli sint dei·
Nō apparet tā quare de illo singulariter
dicet nūo et scō Decūdo quia ñ esset
magna in hoc crisli oīnda tio quē
tamē machomet⁹ ex illis vbis sin
gulariter itēdit cōmēdare tū cōe sit
oīmbus homīb⁹ habē āgelū deputatū Tercia ratio est efficatior qm̄
āgeli nō sūficāt homiez ꝛ ipē sol⁹
deus Di vero machomet⁹ et sui
sequaces ñdeāt q̄ spūs scūs a deo
datus ihū xp̄o et beate marie de q̄
loquūr sit verus deus cū aliud dicē
nō possint habetur ꝓpositū scz q̄ i
dīnis spūs sāctus sit vna psona et
scz verus deus a patre et filio et na
liter ꝓcedēs et tēporaliter datus xp̄o
et beate virgini q̄d crisliana reli
gio tenet et docet Capit̄ mx· i q̄ er
rus error reprobatur

Amplius pfidus machomet⁹
guissie errans negat incarna
tionis misterū d· illā nō fuisse ne
cessariā p̄ hūana liberatione sū re
dēptione· quia cū deus omnipotēs
esset sū carnis assūptioue humanū
gen⁹ rēdi mē potēat In cōfutatiōe
pūtis erroris machometi et sequaciū
eius tenētes ordinē i alioz errorū
cōfutationibus obꝑuatū In ꝓmo
eludabim⁹ veritatē fidei catholi
ce In scōo inducem⁹ testimonia con
tra errorē p̄fatum ex fūdamētis
ipsis q̄ ipse machometus acceptat
Circa ꝓmū hoc ꝓsupponendū·
ꝓmo venit tāq̄ indubitabile fūda
mētū· videlicet humanā naturā lap
sam esse ab eo statu i q̄ fuit cōdita
q̄d nōt cū saluato⁹ dicit ma· xviij
Venit filius hoīs saluare q̄d ꝑierat
Qd enā oñdit i pabola ouis cēte
sic q̄ errauāt quā querit donec inue
niat· p quā designat huāz nāturā·
q̄d etiā tōe oñdit ex ipsa morte q̄
nullo mō hoī cōtigisset si nō peccas
set Neq̄q̄ em̄ estimādū ē deo ouē
mire vt dicit āselmus vt creaturā
quā fecit iustā ad beatitudinē or
dinatā sine peccato miseā eē cōgat
hoiez aūt mori miserū est Di ergo miserū
deus exigit mortē ab hoī sub sta
tu sub q̄ nūc est ergo ē sub aulpa

Ergo manifestū ē q̄ natura hūana lapsa sit a statu sue p̄me cōditionis q̄ cē dicat aplūs ad ro. v. q̄ sicut p vnū hoēz pc̄m intrauit in mundū q̄ p pc̄m mors ita in oēs homines mors pertransiuit de q̄ etiā magnus thomet⁹ loquens ait q̄ adam a deo mirē p̄ceptū operatus ius mortale subijt Deinde ꝓsubponitur q̄ natura humana lapsa reparabilis essz et ita repanda. qm̄ ita fuit conueniens q̄ tū ad ipsum deum quia in hoc manifestat misericordia dei. potencia et sapiencia Misericordia quidem siue bonitas quia propijs plasmatis nō despexit imo miserē Potencia vero iq̄tum ipse omnem defectū nostrū sua virtute vicit Sapiencia autē in q̄tū nichil frustra fecisse inuenitur Finis autē ad quem facta ē hūana natura ē vt videat deū q̄ fruat eo. cū autē ad hūc finē peruenire nō potuisset nisi reparata fuisz cōgruū fuit illā reparari. preterea etiā hoc congruit ex p̄fectione vniuersi q̄d totū quodāmō ad salutē hominis ordinatur. Ad videndū aūt si necesse fuit ad hoc dīna incarnari — Videndū ē hocq; firmit̄ tenendū ē cōstātissima fide q̄a hūc necessitate absoluta q̄ dicit aliq̄ necessariū siē q̄ aliquid esse nō potest. dei incarnacio necessaria nō fuit q̄m deus per suā oīpotentem virtutem cui nō est impossibile ōne verbū. potuit hūanā naturā mltis alijs modis reparare. nichilominus tñ ipse gnē necessitatis q̄ aliquid dicit̄ necessariū p q̄ cōueniēcius siue congruentius ad finem peruenit̄ filij dei incarnatio necessaria fuit ad hoc hūane nature reparacionē q̄ hoc est q̄ beatus augustinus de trinitate dicit. Ostendam⁹ nō aliū modū possibile deo defuisse ei⁹ ptātis ois eq̄bat sapiencie q̄ sanāde misericordie conueniencior aliū modū fuisse Dicesupposito igit̄ p̄mi hois lapsu probatur rationibus conuenientibus q̄ dei incarnacio necessaria fuerit et cōgruentissima. necessitas vero patet sic redempcio est actus iusticie cōmutatiue q̄ secūm philosophum. v. ethicorū consistit in equalitate quātitatis. Pretium autem redēpcionis hūane nature equipollens culpe nō potest esse nisi ipse creator et nō sola creatura. Et hoc ꝓpter tres rationes simul iūctas scilicz ꝓpter valorem redimendi a captiuita te. hoc enim fuit tota humana natura in omnibus suis indiuiduis qui nulla creatura equatur. Deinde ꝓpter infinitatem offense q̄a cū contemptus magnitudinem sumat ex obiecto ut patet in hūanis q̄ contemptus diuine maiestatis habz sibi annexum reatum infinitum cui non potest equari meritum cuiuscumque creature pure cū oīs talis virtutis sit finite Sed oportet q̄ meritum creature sit op⁹ dei p vnioēz creature cū deo vt sic accipiat virtutem infinitā

Tertio ꝓpter iopiã creature q̃ nichil habet boni qđ suũ sit ꝙ totũ est dei Et ideo cũ seipam totã tenea tur impẽdẽ creatori ꝓ nullo potest satisfacẽ cõmi stricti iuris, q hoc ẽ qđ dicitur i ꝑs xliij Frater id ẽ xps q̃ est ꝑmogenit9 i multis fratrib9 nõ redimet id est nũq̃ poterit redi mere . et redimet homo scz purus q̃si dicẽt . nõ . et nõ dabit id est nõ poterit dare deo placationẽ suã idẽ ꝑtũ anime sue cõdignũ . multo g̃ min9 dabit placationẽ ꝓ tota hu mana natura cõgruẽtia aũt incar nationis diuine arguitur et ex pte dei redẽptoris q ex pte hoĩnis ẽdẽp ti Ex parte q̃dã dei . ex tribus . scz ex plenitudine dĩne mĩe 1° ex ĩmo bilitate diẽ iustitie 2° ex dcẽti cõdi ne sapie ei9 quia enĩ deus est sũme bon9 et misericors decuit vt nulli denegaret hoc cui9 capax eat Unde cũ natura humana lapsa esset et nichilomin9 repabilis foret decuit vt eã ipararet . quia etiã iustitia ei9 ĩmutabilis est cui9 lege sanxitũ ẽ vt nũq̃ peccatũ sine satisfactiõe di mittat decuit vt i humana natuã istituẽt eũ q̃ satisfacẽ posset quia h° pur9 homo per se facẽ nõ poterat vt supra ia oñdim9 Quia vero sũme sapiẽs est cõuenientissimũ nũ modũ re parationi adinuenire debuit Ho dus cõuenientissim9 est vt integro natura reparetur q faciliter ad illõ qđ amiserat homo puenire posset Si aũt hominẽ ꝓ angelũ repararet nõ integra esset repatio quia semp hõ ãgelo salutis sue debitor eet et ita in bitudine equan ei nõ posset qđ tñ cõsecutus fuisset si nõ peccas set fiunt q nũc assequũt homines per gr̃am repationis vt sint sicut ã geli dei in celo . mathei xxiij Et ideo decuit vt ñ angelus ꝙ ipẽ de9 homi nem repararet . et hoc est qđ dicitur ysaye xliij Ego sũ deus Ego sũ dñs et non est absq̃ me saluator Con gruencia aũt icarnationis filij dei ex parte hoĩnis in bonũ et quãtũ ad hoc multiplex congruẽtia fuit iuxta scm̃ thomã Dño q̃tẽ q̃tũ ad fidem q̃ magis ẽtificat ex eo q̃pse deo loquẽti credit Unde augustin9 xi . de ciuitate dicit vt homo fiden cius ãbularet ad vitatẽ ipsa vitas dei filius hoĩe assũpto cõstituit ac fũdauit fidem Deĩde q̃tũ ad spem q̃ per hoc maxie erigit Vñ aug9 xiij de trinitate dicit Nichil tã ne cessariũ fuit ad erigẽdã spẽ nostrã quã vt demõstraret nobis quãtũ diligat nos de9 Quid vero hui9 rei isto indicio manifestius q̃ã vt dei filius nature nr̃e dignat9 est inire cor tuũ Ter° q̃tũ ad caritatẽ q̃ max ime per hoc excitatur Unde aug9 dicit in libro de cathezizandis . q maior causa est aduentus dñi nisi vt oũderet de9 dilectionẽ suã i nob Et postea subdit . si amare pigebat ẽamare nõ pigeat Quarto ad rec tã operationẽ im q̃ nob exẽplũ se tribuit Unde aug9 dicit in quodã

ſmodē de natiſtate dñi Dq̄ ſequēdq̄
erat q̄ videi nō poterat hō ſequēdq̄
nō erat q̄ videri poſſet Vt ergo ex
hibēr hoī et q̄ ab hoīe videtur et
quē hō ſeq̄retur deus factꝰ eſt hō
Quito q̄tū ad plenā participati
onē dīmitatis q̄ vē ē hoīs bītudo
et finis huāne vite Et hoc collatū
eſt nob p xp̄i huāmitatem Dicit
enī augſtinꝰ in q̄dā ſmoē nati
tatis dñi Factꝰ eſt deꝰ hō vt hō fi
eret deꝰ Dcōo accipiē cōgruentia
incarnatioīs ex parte hoīs ēdēpti
q̄ ad remotionē mali Ptiō quidē
q̄a per hoc īſtruiē homo ne ſibi
dyabolū p̄ferat e venerētur qui eſt
actor pcī Vñ dicit augꝰ .xiij. de
ītitate .qñ ſic deo coniūgi potuit
huāna natuā vt fieret vna pſoā
ſupbi ulī malgrā ſpūs nō ideo ſe
audeant hoī p̄ponē q̄a nō habent
carnē Dcōo q̄a p hoc īſtruiē hō
quāta ſit dignitas huāne nature
ne eā inquinemꝰ pcīs Vnde di
cit augſtinꝰ de vā religione De
mōſtrauit nob deus q̄ excelſū lo
cum inī creature habeat huāna
natuā in hoc q̄ hoīb⁹ ī vro hoīe
apparuit Et leo papa ī ſermone
natalis dñi Agnoſce o xp̄iſtiane
dignitatē tuam et diuine conſors
factus natuē noli in vetere vilitatē
degenerī cōuſatione redire Tertio
quia ad p̄ſūptionē hominis tollē
dā gratia dei nullis meritis pre
cedentibo in homine criſto nobis
potiſſime cōmendat vt dicitur in
ītio de ītitate Quarto q̄a ſupbi
a hoīs q̄ maximū impedimētū eſt
ne inhereat deo per tātam dei hu
militatem ēdargui poteſt atq; ſa
nari vt auguſtinus dicit ibidem
Quīto ad liberādū hominē a ſer
uitute Qō q̄dē vt auguſtinꝰ dicit
xiij. de ītitate fieri debuit ſic vt
diabolꝰ iuſticia hoīs ihū xp̄i ſupa
retur qō factū eſt xp̄o ſatisfacien
te p nobis .hō p̄us ſatisfacere nō
poterat pro toto genere huāno .de
us aūt ſatisfacere nō debebat .vñ
oportebat deū et hominē eſſe ih̄m
xp̄m Vnde leo papa in ſermone de
natiuitate dñi .ſuſcipit a maieſta
te humilitas .a vtute infirmitas ab
eternitate mortalitas .et ad rependē
dum cōdicioīs nature debitū . na
ta inuiolabilis nature eſt vnita
paſſibili . deuſq; verus et homo
verus in vnitatem perſone tempe
ratur vt quod noſtris ītmedijs cō
gruebat vnus atq; idem dei homi
numq; mediator et mori poſſit ex
vno et reſurgere ex altero Nīſi e
nim eēt vr̄ deꝰ nō afferret remē
diū Niſi eſſet vr̄ homo non p̄be
ret exemplū Illuſtrata iam veri
tate fidei catholice religionis xp̄iſ
tiane: ſupereſt inducere aliqua
diuinarum ſcripturarum ydonea
teſtimonia quibus et veritas ca
tholice fidei omni errore ſublato
firmiſſima oſtendatur et errore
p̄fatꝰ p̄fidi machoēti maīfeſte ex
p̄bent Ait enī yſa. xpheta yſa. vñ

Ecce vgo cõcipiet et pariet filiũ et vocabitur filius eiꝰ emanuel qđ interpꝫtatur nobiscũ deꝰ quia vbũ dei caro factũ est et habitauit in nob̃ io. ꝑmo Secũdo est ide ꝓphꝫa ca° ix vbi incarnatiois misteriũ ꝓsequẽs ait Puer natus est nobis et filius datus est nobis. eiꝰ imperiũ super humerũ eiꝰ et vocabitur nomẽ eiꝰ mirabilis. cõsiliarius. deus. fortis pater futuri seculi. pricẽps pacis Vbi plene describit incarnationis misteriũ Primo q̃dẽ in ipõ ẽceptoꝝ designatur huãna natura cũ dicit Puer natus est quia in huãnitate in q̃ puulus fuit natꝰ est nobis tẽ porabiter Et loq̃t ꝓphꝫa de futuro p modũ ꝑtiti ꝓpt ẽtitudinẽ ꝓphiẽ Deꝺo designat in eo dĩna natura scõm quã ñ est natus tẽporabiter ꝟ datus. cũ dicit Et filius scz nata his ipiꝰ dei patris datus est. scõm ꝙ dicitur io. iꝰ Sic deꝰ dilexit mũdũ vt filiũ vnigenitũ suũ daret. datus est ergo ex dĩnitate. natꝰ ex vgine Natꝰ q̃ sentiet ocasiõ. datus q̃ nesciet exordiũ Natꝰ q̃ etiã matre esset minor. datꝰ et nec pater esset ãtiq̃or. natꝰ q̃ moret. datus ex q̃ vita nasceret Tercio tã gitur passiois sue efficatia. cũ seq̃t Cuius imperiũ sup humerũ eius crucẽ sibi baiulãdo vt dicit io. xix per quã ptãtes aereas debellauit et ad regnũ suũ potẽt itrauit scõm illud lucẽ vltio Oportuit patiꝝpm et ita itrare in gloiã suã Quarto describitur septnoia q̃bus lucẽ splendidius patet ꝙ puulus ille nob̃ natus fuit verus deus Primũ nomẽ est mirabil scz in miraculis faciendis onẽm facultatẽ nature supgredietibus Secõm est cõsiliarius vt doctor pfectiõis cõsilia euãgelica ꝓceptis decalogi supaddẽdo Tertiũ est deus in q̃ demostrat maiestas eius diuinitas Quartũ est fortis. infernũ spoliãdo Quintũ est pater futuri scli. electos ad ciuitatẽ celestẽ admittẽdo Sextũ est pricẽps pacis scz interne quantũ ad cõsciam et supne q̃tũ ad celestẽ gloriã ꝓpter qđ in eius natiuitate ãgeli cãtauerũt Gloria in excelsis deo Et interra pax hoibus bone voluntatis.

Terº eadẽ veritas fidei catholice solidat. et cõfũdit errorẽ phidi mathometi per illud ysa°xx. vbi ait ꝓphꝫa Dñs enĩ iudex noster. dñs legifer noster. dñs rex noster ipe veniet et saluabit nos. vbi expresse designatur aduentꝰ dei in carnẽ phumani generis saluatione Quarto eadẽ veritas fidei patet et errorẽ mathometi cõfundit ex illo ysa xlv Vere tu es deus absconditus deus israel saluator. et infra de q̃ saluatiõe loq̃tur insinuãs ait Israel saluatus ẽ in dño id est per vtutẽ omnipotẽtis dei. salute eterna Hoc aũt nõ potest exponi de aliq̃ saluatiõe tẽporali filiorũ israel quia nullã talem in pteritis tẽporibus filij israel habuerũt Quito cõfũditur predict°

errōi per ꝓphām Jere. q̄ de incarna
cois mīsterio loquēs ait Jere. xxiii.
Ecce dies vēiunt dicit dñs et suscita
bo germē iustū idē ꝑpm q̄ factꝰ
est ei ex semīe dauid scēm carnē
ad vo. pᵒ Et regnabit rex Propt
qđ dicitur ma. vltō Data est mī
bis ptās in celo et in tra Et sapiēs
erit sapiētia increata et cata Et fac
et iudiciū discretionis in pfēti disc
nendo fideles ab infidelibꝰ vcādo
aliqs ad fidē et alios dimittendo
iusto dei iudicio licet nobꝭ occulto:
et iudiciū discussionis in fine mūdi
Et iusticiā dādo legē euāgelicā q̄
cōtinet perfectam iustitiā: Et in
fine mūdi profērendo iustam sen
tiam et de retributione bonorum
et impugnatione malorū vt habe
tur ma. xxv. Et seq̄tur in diebus
illis saluabitur iuda idest q̄cūq;
vere confitens corde et ore nomen
dni Et isrl habitabit cōfidenter
Hoc refertur ad statū ecclē trīū
phantis vbi est sūma securitas
Et hoc est nomen quod vocabūt
eum deus iustus noster Per que
nōia cū nulli cōuenīe possint nisi
deo vēo apertissima luce ꝓbatur
q̄ redēptor noster cristus nō tātū
homo sed verus deus sit Dexto
eadem fidei veritas patet et confū
ditur error machometi ex illo ꝓ
phete baruch dicētis tercio capi
tulo Hic est dominus noster et nō
estimabit alꝰ adūsꝰ eū hic adīue
nit oēz viā disciplinē et tradidit illā
iacob puerō suo et israel dilecto
suo Post hec in terris visꝰ est et cū ho
mīibꝰ conuersatꝰ est Cui beatus Jo. euā
gelista consonās ait Jo. pᵒ Verbū ca
ro factū est et habitauit in nobꝭ Deū
do eadē fidei veritas testimonio euā
gelij claussiā est et erroris machoē
ti falsitas aptissiā Dic enī Jo. iiiᵒ
Dic deus dilexit mūdum vt filiū su
um vnigenitū daret vt oīs q̄ credit i
eū nō pereat ꝭ habeat vitā eternā Non
tātū dicit filiū nō seruum non ad
optiuum sed naturalem et cōsub
stantialem vnigenitum quem de
corde suo genitum tanq̄m seipsum
diligebat dare scilicet ad incarnā
dum vt omnis qui credit etcetera
Gregoriꝰ O mira erga nos tue cī
tatis dilectio vt filiū redimeres fi
lium tradidisti Plura alia testimo
nia inducerem⁹ sed quia manifesta
sūt brevitatis grā ab inductiōe eo
rum supsedem⁹ Capm vndecimū
in q̄ cōfutat error q̄ntꝰ machoēti
Consequēter ꝓpono q̄ pfidꝰma
chometꝰ hec de pmissa gloiosa
dixerit vtpote q̄ eēt de spū scō con
ceptus et de vgine natꝰ consatiōe scs
miraculoz maximꝰ patrator Dicit
enī illū cecos illuminasse leprosos mū
dasse et mortuos suscitasse Nichilo
minꝰ lapsꝰ est in errorē maximū vt
dicat pmm nō eē deū In hoc secutꝰ pfidy
heticū nestoriū ad quē fūdādy er
rorē duobꝰ se fulsit argumētis
Primū est q̄ qđ ꝓps nūq̄ de se hoc
asseruit nec hoc dixisse legit se eē deū

Deom ē q̄ dicit xp̄m dixisse iudeis adorate deū meū ⁊ deū vēm dominū meū et dnm̄ vēm Di vero xp̄s fuisset et deus talia v̄ba nō dixisset vt ait p̄fidus machometꝰ Que q̄dē hēsis seu infidelitas dyaboli machinatiōe cōcepta fuit ·ptio p arrūscīata ·deinde p machometū puectā·p antixp̄m ex toto scdm itētiōez dyaboli cōplebit̄ ·q̄ nō modo dicet xp̄m nō deū aut filiū dei esse ꝫ nec bonū hoiē Nichil quippe tā ctrariū ē humani generis īimico sicut fides diuinitatis i xp̄o Cui aūt hec infidelitas machometi maifeste p cesseit ex ipiꝰ demoīs v̄bis q̄ machometꝰ ad ītam̄ libro suo iseruit. clarissīe mōstrare potest Ait enī augꝰ xp̄iā· de ciuitate dei · poiphiriū phm̄ postq̄ a xp̄iānitate miserabiliter apostatauit i libris suis quos cōtra xp̄ianos edidit ētulisse q̄ oracula deorum osuluerat·et de xp̄o q̄s esset interrogauerit Responsū vero a demonibꝰ fuisse q̄ xp̄us bonus q̄dem vir fuerit ꝫ discipulos suos gūit peccasse q̄ ei diuinitatē asserentes rē quā ipe de se non dixerat affixisset Que sīa pluibꝰ in locis et eisdē fere verb̄ in suo alchorano repitur Quāta aūt hec dyaboli sb̄tilitas extiterit vt de xp̄o aliq̄d boni dicēt de q̄ si ex toto male dixisset nullatenꝰ iā sibi credi sciebat · nō cuīas q̄s cristꝰ putaret dūmō diuinitas q̄ maxie saluat hoies i illo nō credēt Hic aūt error et si ex cōsuetatiōe errorīs p̄decētis tanta itanationē imp̄batus satis appareat ·nichilominꝰ tñ p ampliorī maifestatiōe vitatis q̄ p̄fidia ipsiꝰ machometi repellēda ·impugnabimꝰ illū oñtēres maīfeste vtā eē catholicā fidē quā cristiani profitēt esse vētes cristū pfctm̄ deum perfectinq̄z hoīnē esse Cuiꝰ veritatis ydonea ⁊ lucē clariora testimonia sumemꝰ Uno a pphis·1° a deo patre·2° ab ipso cristo: quarto ab ipsis apl̄is. quito ab excellētia miraculoꝝ ipiꝰ sexto a testimonio ctiam demonū. septimo idē patet per machometū ex cōcessis per eūdē In p̄mis q̄ prophete sci testētur veritatē fidei predictā et detestēt errorē p̄fatū patet ·dicit enī eximꝰ pphaū dauid ps̄al·1° loquēs Astiterūt reges terre et p̄ncipes ⁊ cetera Et īfra i persona cristi dicit · dns dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te · que v̄ba superius exposita sūt i cōfutatiōe scdi erroris Que ī verificari nō possint nisi de filio dei naturali vt ibi probatū est· manifesta luce p̄z xp̄m nō solū hoiez ꝫ etiā verū deū eē Deū° idē cōdit̄ psalmo xliiij vbi propheta de xp̄o loquēs maīfeste oñdit illū ⁊ diuinā ⁊ humanā habē nat̄ā De diuina natura dicit Sedes tua deus in seculū seculi v̄ga directionis v̄ga regni tui De humana vero subdit Unxit te deus oleo letitie pre cōsortibus tuis xp̄m a chrismate id ē ab vnctione significās sic vocatū q̄a in humana

natura fuit vnctus plenitudine gr̃
cie ab instanti creationis anime
pre omnibus intellectualibꝫ cre
aturis Propter quod dicitur Jo
hãnis tercio q̃ datus ẽ ei spũs n̄
ad mensurã Tercio eadẽ veritas
patet et cõfutatur error prefatus
ex illo ysa xlviij. vbi describit li
beatio facta per xpm̃ q̃ dicitur
Hoc dicit dñs redẽptor tuus id est
filius dei incarnatus q̃ redẽptor mũ
di est q̃ vnus deus cũ patre q̃ spũ
scõ Ego dñs deus tuus ratiõe dei
tatis docẽs te vtilia id est euãgeli
ca cõsilia q̃ licet n̄ sint necessaria
ad salutẽ tamen disponũt ad perfecti
onem Ecce manifestũ testimoniũ
diuinitatis in xpisto Itẽ ibẽ testat
Jere xxiij de xpisto loquens ait
Jere xxiij. Ecce dies veniũt et suscita
bo dauid dicit ergo qui factus
est ex semine dauid secõm carnem
et regnabit rex Propter hoc ma
thei vltimo Data est michi oĩs
potestas in celo et in terra et sapi
ens erit Sapiencia increata et cre
ata Et faciet iudiciũ Sequitur et
hoc est nomen quod vocabũt eũ
Dñs iustus noster Multa alia ex
pphetis veritatis testimonia in
ducere facile nobis esset ad cõuin
cendum filios pditionis falsitatis
discipulos machometi suosq̃ se
quaces sed gracia breuitatis su
persedemus Preterea secundo lo
co eadẽ veritas luce clarius splen
det testimonio patris celestis Vñ
matri habet Et ecce celi apti sũt
ei scilicet xpisto Et vidit dei spi
ritũ descendẽtẽ sicut columbã venien
tẽ super se Et ecce vox de celis Hic
est filius meus scz naturalis dilec
tus in q̃ mihi complacui Idẽ habet luc iij.
Vbi ihũ baptizato et orãte apertũ
est celũ et descendit spũs sanctus
corporali specie super ipm̃ et vox de
celo audita ẽ Hic ẽ filius meus dilect⁹
scz naturalis in quo m̃ complacuit
ipsũ audite Tercio loco cõfutat
error machometi multiplici testi
monio ipius xpi quibꝫ aptissime
testat⁹ dicit se esse verũ deũ marci
xiij habetur q̃ cum sũmus sa
cerdos interrogaret ipm̃ dicẽs Tu
es xps filius dei benedicti Respon
dit ihesus et dixit ih̃c Ego sum et
videbitis filiũ hominis sedentem
a dextris virtutis dei Ecce mani
festa professio q̃ crist⁹ esset deus
Unde in hac responsione sũmus
sacerdos scindẽs vestimenta et cetera
Item ait io vi Ego sum panis vi
te qui de celo descendi Si quis ex
hoc pane manducauerit viuet in
eternũ Clarissimũ est aũt q̃ pais
vite de celo descẽdẽs q̃ potest pser
uare a morte et prestare vitã eter
nã et celestem nõ potest esse nisi
verus deus Unde manifestũ est in
hoc xpm̃ asseruisse se deũ esse Itẽ
Jo viij. ait Ego sũ lux mũdi qui
me sequitur nõ ãbulat in tenebris
sed habebit lumẽ vite cũ aũt per
essentiã lucẽ et prebẽ sequentibus

se lūmen vite non possit cōprehe
nsi deo vero. clarissimū est q̄ in
hoc verbo cristus testatus ē se eē
verū deū Idē habet ex omnibo ul̄
locis euāgelij. vbi ip̄s ait Ego sū
veritas et vita Itē ego sū via ver
tas ⁊ vita Item vbi ait Ego sum
ostiū per me si quis introierit
saluabitur. cū ista n̄ nisi deo cōue
nire possint. manifeste testatur se
esse verū deū Itē idē patet io. viij.
vbi interrogatus a iudeis Tu q̄s
es. dixit eis ihesus Ego p̄ncipiū
qui et loquor vobis Simile dicit
i apo. Ego sū alpha ⁊ o p̄ncipiū ⁊
finis. vbi manifeste testatur se esse
deū cū sol9 deus verū oiū p̄ncipi
ū ab oībus esse credat Itē io. iij.
habet q̄ cū ip̄s iudeis volentibus
eū lapidare petet propt̄ q̄ vellēt
cum lapidare respōderūt iudei de
bono ope nō lapidam9 te sed de
blasphemia q̄a tu cū homo sis fa
cis teipm̄ deū Item io. xix allegā
tes iudei causam cōtra pilato quare
debet mori ip̄s9. dixerūt q̄a dei
filiū se fecit Item post resurrectio
nem inq̄t aplis Accipite spm̄ scm̄
quor9 rēmiseritis peccata remittūt
eis. sed dare spm̄ scm̄ ⁊ habere po
testatem remittendi peccata solius
dei est. q̄ patet Dicit enī ysa.
xliij Ego sum deus q̄ deleo iniq̄ta
tes et peccata Ex hys manifeste pa
tet male ⁊ falso iduxisse macho
metum in sui errozis argumentū
q̄ xp̄istus nūq̄ se asseruisset deū

Quarto loco predicta veritas pa
tet testimonio angelor. Ait enī an
gelus ad virginē mariā q̄ nascē
tur ex ea vocabit filius dei luc. i.
Item luc. ⁊ habetur. q̄ āgelus ap
parens pastoribus in natiuitate
xp̄i sic dicit ad illos Annūcio vō
gaudiū magnū q̄ erit omni po
pulo Natus est vobis saluator
mūdi q̄ est xp̄ist9 deus Quinto
loco predicta veritas patz testimo
nio apl̄oꝝ i sacro euāgelio ꝺcē
te Unde matei xxi. xp̄isto inter
roganti discipulos Vos aūt quē
me esse dicitis respōdēs petrus
tanq̄ p̄ncipalis int̄ oēs alios pro
se et pro alijs ait Tu es ip̄s filius
dei viui. naturalis scz. nō adopti
uus sicut alij et p̄ oēs eius dē nate
ū patre Unde sic petrus cōfessus
est veritatē dīne nature ⁊ humane
in eodem supposito quā cōfessionē
xp̄ist9 omēdās ⁊ remunerās ait
Beatus es sy. nō barriona q̄a ca
ro ⁊ sāguis idē hō mortalis n̄ reue
lauit tibi sed pat̄ meus q̄ est i cēlis Et dico tibi q̄a tu es
petrus et sup hanc petrā edificabo
ecclesiā meam et portę Et tibi da
bo claues regni celoꝝ Item io. vi.
ū xp̄ist9 diceret ad xp̄m Nunq̄ et
vos vultis abire Dymō petrus
pro se et alijs respōdit. d. ad quē
ibimus vba vite eterne habes et
nos credim9 et cognoscim9 quia
tu es xp̄ist9 filius dei scz naturalis
Item io. xx. post resurrectionē xp̄i

cū crist⁹ thome dubitāti dicerēt
Infer digitum tuū huc ⁊ vide ma
nus meas ⁊ pedes meos ⁊ noli eē
incredulus sed fidelis Respōdit tho
mas deus meus et dominꝰ meus
Ubi maifeste confitetur dīnitatem
in cristo cōtra phidiā arrianam ⁊
machometi Item beatus io. bapti
ta Jo. i. Ego testimoniū phibui qa
est filius dei scilicet verus ⁊ natuā
lis Dexto loco veritatem dīnita
tis in xpō testatur ipsa miraculo
rū xpi eminētia que cristꝰ opera
tus est Unde ipse inquit Jo. v. ip
sa opa que ego facio testimoniū
phibent de me qūia pater me mi
sit plane verissimū ē quoniā mira
cula que cristꝰ fecit sufficiētissima
testimonia fuerūt ad maifestādy
dīnitatē ꝑm tria vt tāgit scs tho
mas Primo quidē scōm ipsā spēz
opū que trāscēdūt omnē potesta
tem create virtutis Et ideo nō po
terāt fieri nisi virtute dīna. et ppt
hoc cecus illuminatꝰ dicebat Jo. ix
a seculo nō est auditū ꝙ quis ap
uit oculos ceci nati nisi esset hic a
deo non posset facere quitq; Deinde
ppt modū miracula faciendi qui
a scilicet propria virtute miracu
la faciebat non autem oādo sicut
alij dicūt Unde dicit luc vi. ꝙ virtꝰ de
illo exibat ⁊ sanabat omnes. pp
ter quod ostenditur sicut nullus
dicat ꝙ non accipiebat alienam
virtutem sed cū esset naturaliter
deus ppria virtute sup infirmos
ostendebat Et ppt hoc innumerabi
ha miracula faciebat Ter⁰ ex ipa
doctrina q̄ se deū dicebat q̄ nisi vera
essꝫ nō confirmarēt miraculis dīna vir
tute factis. et ideo dicitur mar. i. q̄
nā doctriā hec noua qa i potestate
spiritibus imūdis imperat ⁊ obedi
ūt ei Hinc est valde ꝙ machometꝰ
qui ꝓphetas et euāgeliū tātū cō
mēdat tāta veritate occupatꝰ fuit
et mentis obtusione pcussus ꝙ tā
apta tāq; clarissima testimonia di
uinitatis in xpō non intellexit Cete
rū si hec eadē veritas ꝓbat vbā ⁊ o
fessiōe ipsiꝰ dyaboli q̄ tñ vt i pⁱ pri
mo capitulo dixim⁹ hanc infideli
tatē in mentibus hominū dissemi
nauit Unde mathei viij. habetur ꝙ
demones exeūntes in corporib⁹ ho
minū clamauerūt dicentes quid
nobis et tibi ihesu fili dei cur ve
nisti huc ante tempus torquere
nos Item luce iiij⁰ Exibant demo
nia a multis clamantia et dicen
tia quia tu es filius dei ⁊ increpās
nō sinebat ea loqui quia sciebāt
deum esse cristum Preterea pro
pheticā confutatiōe erroris machoē
ti ex vbīs suis q̄ i laudē xpi i alchoā⁰
suo inducit sumam⁹ arma cōtra eū
Commendando enim xpistum in
ter alia verbum dei nominat illū
Cum enim in hoc intenderit com
mēdare xpm nō ē intelligēdū cristū
ideo vbū noīnasse qa vba dei denū
tiauerit. tū qa hꝰ ē comune alijs
ꝓphetis vñ dauid aitꝑs. xviij.

Pronũciauí oĩa v̄ba oris tui· tũ q̄a nõ ꝓpter hoc ꝙ ahq̄s prouũci at verba dei verbũ dei dicit Vñ nullus vnq̄ ꝓphetarũ v̄bũ dei legitur appellatus nisi xp̄us Jo·i· Vbi dicitur In p̄ncipio erat v̄bũ Et nunc ĩ alchorano Ergo necesse est vt ũ xp̄us dicit v̄bum dei nõ accipiatur vocale· vlatile tãsi totiũ ·sed ꝓprie reale et subst̄ãcia hꝫ et psonale et sic v̄bũ dei ẽ et nũ ab intellectũ patno p̄cedens· quod aũt p̄cedit ex deo siue su pra ostendimus cũ de generatiõe filij dei locuti sum⁹ essentia habt de⁹ est Dic ergo patet ex cõcessis pt̄ ipsũ machometũ ꝙ xp̄s fuerit ver⁹ deus Ex q̄bus oĩbus testimonijs clare cogitur p̄fidus machoẽtus ꝙ xp̄m verũ deũ credẽ ·aut false cõmendasse ꝓphiãs et euãgeliũ de veritate Ad id vero ꝙ machoẽtus ĩ robur erroris sui inducit ꝙ xp̄s dixerit iudeis adorate deũ meũ et deũ vestrũ ·et dnm meũ ·et dnm vestrũ Respõdem⁹ ꝙ hoc nõ repitur in euãgelio xp̄istũ dixisse iudeis Nichilomin⁹ tamẽ q̄a io·xp̄i· dixisse legitur aplis Ascẽdo ad patrẽ meũ et patrẽ vestrũ deũ meũ et deũ vestrũ ·dicamus hoc esse intelligendũ ab eo dictũ scõm naturã humanã· scõm quã ipse dicit io· xp̄i· Pat maior me est· nõ autem scõm diuinã naturã· scõm quam ipse dicit io· x· Ego et pat vnũ sum⁹· Secundo ꝙ filius ẽ eq̄lis p̄ũ

Vnde vt dicit augustin⁹ p̄mo de t̄ nitate vtrũq; merito scriptura dicit equalem scz patri filiũ ·et patrẽ maiorẽ filio illud enĩ propt̄ formã dei hoc aũt ꝓpter formã hui sine vlla dubitatiõe ĩtelligi²

Capitulũ xx^m^ in q̄ cõfutatur septus errores ipsius machometi

Cetrũ p̄fidus machometus addens errores errorib⁹ negat xp̄istũ fuisse mortuũ sed aliũ sibi similem Vnde in alchorano capitulo xi· sic inq̄t muchẽs contra iudeos ·ꝙ manue blasphemiã et ĩ modestã cõtumeliã inferũt q̄ xp̄m manue filiũ dei nũtiũ permisse se p hibent Sed nequaq̄ eũ sed sibi similem suspitionẽ ĩtulerũt Dz deus incõprehensibilis et sapiens eũ ad se trãsmigrãe fecit Q ꝙ pnitiosus error Q ꝙ dãpnatissim⁹ q̄ nobis tollit oĩa antidota salutis· hinc enĩ ꝙ machomet⁹ negat xm mortuum negat ꝓ oñs oĩa sacra q̄ ex veritate passionis xp̄i efficatiam habent Vnde nulla sacramenta vtacitur ponit in q̄ oĩbus hereticis pnitiosiores inuenit Cetrũ q̄a sacramẽ negant xp̄i mortẽ ·crucẽ domini ·et locum sepulture eius dicunt Dicit machoẽtus in alchorano suo xp̄m ĩ fine mũdi moriturũ et resurrecturũ cũ cẽtis Profecto error iste pniciosissim⁹ est cũ nob tollat beneficiũ redẽptionis q⁹ per passionẽ et mortem xp̄i misericorditer suscepim⁹ Circa tui⁹ erroris

improbationē obseruatū ordinē i
alijs cōtinuabim⁹ ¶ In ꝓmo verita
tē fidei quā sacra xpiānorū religio
credit et tenz stabiliem⁹ siue decla
rabimus · que est q̄ cristus pro li
beratione seu redemptione humani
generis veraciter mortu⁹ sit ¶ Deinde
inducemus testimonia ad hoc · ex
more machometi cōfutādo ex eis
scripturarū locis que machomet⁹
laudat et acceptat Circa ꝓmū pre
supponi⁹ dum veritate q̄ cum dei o
pera sint pfecta deutro · xxxij · ¶ In
omnib⁹ opibus suis presertim i
hijs que sunt circa gubernationē
generis humani relucent simul su
a misericordia et iustitia Unde ps
xxxiij° · Uniuerse vie domini mise
ricordia et veritas id ē iusticia Un
de in redemptione humani generis
non debebat relucere dīna miseri
cordia vtputa per solā voluntatē
parcendo peccatis seu remittendo
¶ Sed etiā ē lucere debebat dīna iusti
cia scilicet ꝓ offensa i deū cōmis
sa quoniā ad iusticiā pertinet nullū
malū impunitū relinquere Ex quo
patet q̄ ad pfectionē redemptio
nis humane ptinebat vt iusticia
ita in eo relucēret vt peccatū homi
nis sine satisfactiōe debita nō relax
aret ¶ Preterea cū satisfactio per
xpm̄ fienda nō debuit fieri ꝑ vno ho
mine tantū sed pro tota humana
natura Necessario cōtinere debuit
conditiones duas · vnā scilicet vt
esset vniuersalis respectu ommiū sa
tisfactionū ¶ Deinde vt esset exēpla
ris oim̄ particulariū satisfactionū ·
Uniuersalē aūt debebat esse nō p prōpta
tionē q̄si p multas satisfactiones
particulares multiplicata · et vt ha
bēs ūtutē respectu oim̄ Uñ nō opor
tebat q̄libe oēs penas q̄ ex peccato
quicq̄ olim̄ posset assumeret i se ip
so et illā ad quā oēs ordinātē · q̄ o
tinet i se oēs penas q̄uis nō actu
cui⁹ modi mors Finis enī oim̄ tra
bilium est mors vt dicit p · 3° ethi
corū Unde iusticia dictātē ꝑ passio
nē mortis debuit esse satisfactio
fienda ꝑ xpm̄ in q̄ tū vero debuit eē
exemplaris respectu nrāz satisfac
tionū debuit habere magnitudinē
excedentem omnes alias satisfacti
ones quia exemplar debet esse
prestantius exemplato et ideo se
cundum maximam penarum debu
it satisfacere per passionem scili
cet · q̄ mortē et ita cristus per pas
sionem · q̄ mortem suam satisfecit
sufficienter pro humano genere ·
Ceterum conuenientia huius q̄
cristus satisfacturus pro humano
genere debuit pati mortem colli
gitur aperte ex eo q̄ humanum
gen⁹ morte adiudicatū fuit prop
ter peccatum · secundum illud ge
nesis secundo · Quacunq; die co
mederitis morte moriemini Est
aūt inuenies satisfaciēdi mod⁹ cū
q̄s videt sepene quā ali⁹ meruit ·
iō inueniens fuit vt xps q̄ satisfacē
deat ꝓ humano genere moriendo

Unde prima pe. z. Xps semel pro
peccatis nostris mortuꝰ est Di w
co machometus vel alius pro eo
replicaret. q cum vita quã xpus
p passionem dedit pro redẽptione
humani generis fuerit corporalis
q percoñs nõ fuit sufficiens ad cõ
pensandum vitam spũalem quã
p peccatũ homo amiserat cũ nichil
corporale sit eq̃alẽs dei spũali Res
pondemꝰ rationẽ istam inualidã
esse. vtpote ex defectu cõsideratio
nis precedẽtem Dic aũt arguẽs ñ
debuit cõsidẽare vitam xpi secũdũ
humanitatis naturã solum. sed scõm
personã carnẽ assumentẽ et in ea
patientẽ mq̃tũ scz erat caro et vi
ta dei ex qua habebat dignitatem
infinitã Unde vita corpalis xpi ha
bebat infinitũ valorẽ ex dignitate
cõiuncta mq̃tũ non erat vita puri
hois sed dei et hois. q ideo poterat
esse sufficiens ẽ cõpẽsatio vite spũ
alis ad satisfaciẽdũ p oibus pec
catis humani generis. et pupue rati
one caritatis eximie ex q̃ offẽbatur

Declarata iã p nostra exiguita
te fidei xpiane relegiois vitate ar
ca conuemẽtiã mortis xpi p ẽdẽp
tione humani generis ñ estat obser
uãdo ordinẽ nem iducẽ testimoia
cõmendata q laudata p ipm ma
chometũ per que fidei nostre veri
tas luce splendidior reluceat q ma
chometi error aptius falsus q p
mptoꝰ esse mõstretur Occurrit ī
pmis eximiꝰ ꝓphetarũ dauid qui
ex psoã xpi loquẽs ait ps lxxiij.
que ñ rapui tunc exsoluebã Glõ.
ambrosius. q. d. non peccaui et pe
nas dedi si rapuit enī adam q eua
presumentes vt dyabolus de dñi
tate rapere voluerũt dñitatẽ et p
diderũt felicitatẽ Cũ aũt cristꝰ sol
uit. satisfecisse pfecte intelligit̃ p
peccatis nr̃is Deõ loco occurrit
nobis ꝓpheta ysa. qui liij°. ca°. sic
de cristo ad ltam loq̃tur Vere lang
uores nostros ipse tulit. q dolores
nostros ipse portauit. ipse vulne
ratus ẽ propter iniq̃tates nostras
attritus est propt̃ scelera nr̃a. dis
ciplina pacis nr̃e super eũ. q liuore
ei⁹ sanati sumus Omnes enī nos
quasi oues erauim⁹ vnusquiqz
in viam suam declinauit. q deus
posuit ī eo iniq̃tatẽ id ẽ penã p ini
q̃tatib⁹ oib⁹ expiãdis oim nem
Et quia xps hanc penã ex maxia
caritate sustinuit subditur Oblatꝰ
est quia ipse voluit id ẽ ꝓpter obe
diẽciam patris et pro liberatiõe hu
mani generis Et ñ aperuit os su
um scilicet verbis recalcitrãdo sed
magis coram falsis accusantibus
q iniuste iudicãtibꝰ tacẽdo. fuit pa
ret in euãgelio Tercio idẽ ꝓpheta
de turpitudine mortis ei⁹ loquens
ait vbi sup Et cũ sceleratis ẽputa
tus ẽ. quia int latrones fuit cru
cifixus vt p hoc particeps male
ficij eorũ a vulgaribus reputaẽtur
Ipse multorũ peccata tulit et pro
tribꝰ gressoribꝰ rogauit. pñ luc. xx.

iquit pater ignosce illis quia nes
ciũt quid faciũt Quarto loco of
fert se nobis vtrdinus testis Jere.
qui treno tũ i°. ita in persona xpi
loquitur O vos omnes qui trãsi
tis p viã attẽdite z videte si ẽ dolor
sicut dolor meus In quibus verbis
acerbissima eius passio demõstra
tur Veniamus iã ad testimonia
sancti euãgelij qõ ipse machome
tus tam magnifice laudat z sunt
pluima testimonia lucę claiorea. Ma
thei xx°. inquit xps de se ipso nõ
de alio Ecce ascendimus ihero solu
mã et filius hominis tradetur pri
cipibus sacerdotũ et scribis z con
dẽpnabũt eum morte et tradẽt eũ
gentibus ad illudẽdũ z flagellan
dum et crucifigendũ et tercia die
resurget Idem habetur luce xviij°
Et luce xxiiij°. habetur q duobus
excũtab9 discipulis existẽtibus i castellum
emaus et dubitantibus de resur
rectione cristi cristus apparens
dixit ad illos O stulti et tardi ad
credendum in ommib9 que locuti
sunt xphete. nonne oportuit pati
xpm̃ z ita intrare in gliã suã Oporte
bat siquidem xpm̃ pati Tum xp
ter patris ordinationem Tum e
tiam propter ipsius xpi exaltatio
nem Tũ xpter humanã redẽmp
tionẽ Tum xpter scripturarũ adi
pletionem Propter quod seqtur
et insipiens a moyse et ommib9
prophetis interpretabatur illis i
ommib9 scripturis que de illo erãt
Tertio occurrit illud Jo. xi° Expe
dit vt vnus homo moriatur xp po
pulo vt nõ tota gens pereat qõ q
dẽ caypha as xphetice dixit vt euan
gelista testatur Item Jo. iij° inquit
Sicut moyses exaltauit serpẽtẽ
in deserto ita exaltari oportet filiũ
hominis vt omnis qui credit in
eum nõ pereat sed habeat vitã eter
nam q de exaltatione crucis intel
ligendũ est Item Jo. xix°. dicit Cũ
ergo accepisset ihesus acetũ dixit
Consũmatũ est et inclinato capite
tradidit spiritũ Quid pluã Totũ
euãgeliũ plenũ est Unde miradũ
est aute q vbi sũt tã splendidissime
lucerne testãtes mortẽ xpi caliga
uit pfidus machom et9 negãs cru
stum mortuum esse Et tamẽ ipse e
ius error qui magis stulticia di
cend9 est apertissime edocetur ex
verbis suis in alcho rano. Ait enim
capitulo xxv iij°. ex persona cristi
dum inter homines conuersareẽ
miunxit michi scilicet deus nec
me virum difficilem sed malorum
expertem creauit et supẽ me est
diuina salus in die mee natiuita
tis et mortis a qua iterum viuus
accedam hec ille Et hec de presen
tis erroris confutatione sufficiãt

Capitulum xiij. in quo confu
tatur error septimus perfidi ma
chometi

Ceterũ perfidus et bestialis
machometus sicut negat
i p°dinitatẽ ita iudiciariã potestatẽ

Negat enī ipsū iudicaturū in fine
secuh ait enī ix capitulo alchorani
Dolū deū iudicaturū et nō cristū
sed ad sonū bucine angeli mortuos
iheſū cristū vna simul cū angelis
et demonibus q alijs oībus viuē
tibus creaturis solo deo creatoē su
pstite mortuq; resurrecturū q; Cir
ca impugnationē hmodi erroris
pfidi machometi q̄ū ad illā ptē
pmam q in qua dicat cristū ñ iudi
caturū q̄a aliorū ex supioribꝰ sal
ſitas maīfesta luce patet Tenebi
mus ordinē obſuatū in alijs In p̄
mis solidabimꝰ veritatē fidei xp̄iane
In secūdo inducemꝰ cā pro cōfirma
tione illius q̄ ad cōfutandū p̄fa
tum illius machoēti errorē Tes
timonia ex illis fōtibus sacrarum
scripturarū quas ipse machometꝰ
laudat Circa p̄mū est firmiter
credēdū q̄ iudiciaria potestas cōue
nit xp̄o tam scōm dīnā naturā q̄
scōm humanā Decūdū dīnā pa
tet q̄m sicut patet fecit oīa verbo
cum sit ars dei oīpotentis io primo
Omnia per ipsū sc̄z verbum facta
sūt Et in p̄s Verbo dñi cęli firma
ti sūt Ita oīa iudicat verbo suo ſia
tio enī iudicij ē lex sapiētie vel ve
ritatis scōm quā iudicat Cū aūt
filius dei sit sapiēcia genita et ve
tas a patre procedens et ipsū pfecte
represētans iudiciaria potestas ſi
bi attribuenda est Et hoc est qđ
dicit io v° Omne iudiciū filio de
dit q̄ pro tāto dicitur q̄a iudiciū
est per sapiētiā dīnam Sapiētia
aūt cōicatur filio et per oēs pote
tas iudiciaria Cōuenit etiā cristo
iudiciaria potestas scōm humanā
naturā ꝓpter capitis dignitatem
scōm illud io vi Potestatē dedit
ei iudiciū facere q̄a filius hoīs est
Unde omnes res humane subdūt
eius iudicio q̄ꝫ ex tribus accipē
possumꝰ Primo si cōsideāmꝰ ha
bitudinē aīe xp̄i ad verbū dei Si
enī spūalis iudicat oīa vt dicat ap
postolꝰ ad cor q imḡtū mēs eiꝰ v°
inheret multomagis aīa cristi q̄
est plena veritate verbi dei sup oīa
iudiciū habet Decūdo apparet idē
ex meito mortis eius quia vt di
cit ad rō xp̄ij In hoc cristꝰ mortuꝰ
est et resurrexit vt viuorū q mortu
orū dominet Et ideo sup ōmnes
habet iudiciū ꝓpter quod apls
ibi subdit q oēs stabimꝰ ante tri
bunal xp̄i Et danielis vij dicitur
q̄ dedit ei potestatē et honorem q
regnū et oīs populi tribus et lin
gue seruient ei Tertio apparet idem
ex compatiōe rerū humanarū ad
finē humane salutis Cuicūq; enī
cōmittitur p̄incipale cōmittatur q
accessoriū Omnes res humane or
dinātur ad finem beatitudinis que
est salus eterna ad quā hoīes ad
mittūt vel etiam expellūtur iudicio
cristi vt patet matei xxv Uñ mā
festum ē q̄ ad iudiciariam potesta
tem cristi ptinent omnes res huā
ne Ceterum optimo iure potestas

iudiciaria ꝓpō attribuitur qm̄ se
cūdū dei iusticiā cōuenit vt iudex
esset qui pro dei iusticia pugnauit
et vicit et iniuste iudicatus est Vn
de ipse dicat apoc.3° Ego vici et se
di in trono patris mei In trono
autē intelligit̄ iudiciaria potestas
scōm illud ps ix. Sedet super tro
nū qui iudicat iusticiā Et ita iudi
ciaria potestas conuenit cristo et
propter dīnam personā et propt̄
capitis dignitatē q ꝓpt̄ plenitudinē
gracie h abituals tamen ex meri
tō mortis eius illam optinuit
Declarata aūt sic fidei veritate ꝑse
quam̄ ꝓphetas īducētes testimo
nia cōfutātia errorem machome
ti In primis occurrit ꝓpheta regi
us dauid qui i ps. xxij. ad patrē lo
quens ait de ꝓpō Deus iudiciū
tuū regi da glo. Deus pater da iu
diciū tuū regi id ē ꝓpō q̄si diceret
fac qō puideo futurū, pater enim
non iudicat quēq̄ sed omne iudi
ciū dedit filio. nō q̄niam tota trini
tas simul non iudicet sed quia so
lius filij persona scōm humanita
tem ab hominib⁹ in iudicio vide
bitur Deinde offert se ꝓpheta Je.
Jere. xxiij. ex ꝑsona dei patris lo
quens ait Ecce dies veniūt suscita
bo dauid id ē ꝓpm̄ de dauid scōm
carnē descendētē et regnabit rex et
sapiens erit et faciet iudiciū q iusti
ciā in terra Tercio ē illud iob q̄
ca°. sui libri xxxvi de ꝓpō loquēs di
cit. cā tua q̄si impij iudicata ē scīlt
z a pilato. iudiciū cāmq; recipiēs
vt iudices. qm̄ vt dicat aug⁹ in li
bro de verbis dni Debebit iudex q̄
stetit sub iudice. dāpnabit veros
reos q̄ falsi facti sunt reus Quar
to occurrit sanctus daniel q̄ de ꝓpō
loquens ait capitulo 7° Ecce in nu
bibus celi quasi filius hominis q
vsq; ad antiquum dierum pueniit
Et sequitur. et dedit ei potestatem
et honorem et regnum et omnes
populi tribus et lingue seruient
ei. Quinto occurrit testimonium
de euangelio, vnde in euangelio
mathei capitulo xix. apertissime
cristus confirmat predictum errorē
machometi dicendo Amen dico vo
bis q̄ vos qui secuti estis me in
regeneratione cū sederit filius hoīs i
sede maiestatis sue sedebitis q vos
iudicātes xij. tribus israel Et math⁹
xxv. habet Cū venerit filius hoīs. li
cet enī idem sit filius dei et filius ho
minis facit tñ mētiōz de filio hoī
nis quia i forma humana venturus et ad
iudiciū, in maiestate sua, quia tūc
apparebit in forma gloriosa q̄ ta
mē in primo aduētu apparuit in for
ma passibili q infirma. et oēs an
geli eius tum eo tum propter ho
norem iudicis. tum propter execu
tionem iudicij quia ministerio sanc
torū angelorum deducentur electi
ad celum et per malos angelos
reprobi trahentur ad infernum.
sedebit sup sedē maiestatis suep h°
designat̄ potestas iudiciaria que

data est homini et congregabũt
ãte eũ omnes gẽtes. ꝙa tũc null⁹
poterit latẽ ꝛ sepabit ꝛ cetera Et
ita vt dicitur act̃ iiij° Cõstitut⁹ ẽ
a deo patre iudex viuoꝝ ꝛ mortu
orum Ex ꝗbus maifeste relimq̃tur
improbatus sufficienter error pfa
tus machometi Capl'm xiiij. i
q cõfutat̃ errorẽ octau⁹ machoẽti

Versus pfidus machomet⁹
ꝛ sequaces sui sarracenꝝ. vi
cẽtes aduersus se tot tãqz clarissi
ma ex ipis sactis scripturis quas
ipsi cõmendãt testimoia. i suorũ
errorũ colorem finxerũt q iudei
corruperant legem moysi et scrip
ta ꝓphetarũ. et xpiani euangeliũ
et q nõ remanserat de veritate le
gis et euangelij nisi quãtum est i
alchoranoDec aũt fictio hꝫ ma
nifestam cõtineat falsitatẽ ꝛ errõ
rẽ. maxime ũ hoc ñ probet. hoet
sedm omnia iura allegãs scripta
aliqua esse corrupta hoc ꝓbare te
neatur Nichilomin⁹ nos pro ãpli
oei denudatiõe pfidie machoẽti ꝛ
sarracenoꝝ hãc falsitatẽ ꝛ errorẽ
confutabim⁹ tã autoritatib⁹ scrip
ture sancte q euidẽtibus ratioib⁹.
paucis tamẽ: qm fictio ita mani
feste falsa ẽ vt ñ sit op⁹ ad hoc os
tendẽdum multa inferre testimoia
In pmis occurrit nobillud qđ ha
bet̃ ps. xliij° vbi ꝓpha de durabili
tate et firmitate ecclesie vsqz ad
finẽ seculi loquens ait In ciuita
te dei nostri deus fundauit eam in
eternũ Cum autem vt ait osee p
pheta Justus ex fide viuat tã diu
dicitur eccla dumre aut populus
dei q̃diu in ea fides pseueret Vñ
ieronim⁹ Vbi fides ibi eccla Ergo
q̃diu eccla durat tãdiu fides icor
rupta manebit Cum ergo pollici
tatiõe dina ecclesia i eternũ pmã
sura ẽ ergo eadẽ pollicitatiõe fides
incorrupta pmanebit Dedo pro
pha baruch loquẽs de lege dei ca°
vi. ait Lex que est in eternũ. ergo
nõ est corrupta Tercio est ꝓpha
dauid ps c xviij. In eternũ pma
net verbum tuũ et in setulũ seculi
veritas tua. et ita idem quod pri⁹
Quarto est ad idem q illustris p
pheta ysa. ta°. ix°. de xpõ loquens
ait Super soliũ dauid ꝛ sup reg
nũ eius sedebit vt cõfirmet et cor
roboret illud in iudicio ꝛ iustitia
vsqz in sempiternũ Vnde angel⁹
gabriel cõsonans ꝓphe ait luc. i°
Dabit illi dominꝰ deus sedẽ dauid
patris eius et regnabit in domo
iacob ieternũ Cum autem xpus ñ
regnet in domo iacob id ẽ credẽtiũ
nisi per fidem et caritatem si fides
esset corrupta et viciata iam reg
nũ suũ nõ pmaneret. et tamẽ ip
se crist⁹ ait mathei vltiõ Ego ãt
vobiscũ sũ vsqz ad consũmationẽ
seculi Quito occurrit ꝓpha oseas
in psona dñi loquẽtis eccle sãcte
sue capitulo ꝛ. Dpõsabo te mihi i sẽ
piternũ in fide Di ergo matrimo
niũ xpi et eccle sempiternũ debet

esse deus nunq̃ permitteret fidem
suam viciari et corrumpi vniuer
saliter quoniam corrupta fide dis
soluerentur matrimonium Decto
errore prefatus improbatur ex euã
gelio. Primo ex illo mathei.
xvi. cristus petro confitenti eum
filium dei esse ait Super hanc
petrã id est fidem quã professus es
edificabo ecclesiã meã. et seq̃tur. et
porte inferi nõ prevalebũt adũsus
eam Deõo ex illo luc. xxiij. vbi
xps polliciť petro Ego aũt roga
vi pro te vt nõ deficiat fides tua.
fides ergo petri pmã fuit erat vsq;
ad finẽ Decimo ad idem est illud
apoc. xviij. Vidi altũ angelum vo
lantẽ p mediũ cœli habentem euã
geliũ eternũ. Cum autẽ tante au
toritatis testimonia nõ possent i
veritate stare si lex et euãgeliũ es
sent iam corrupta manifesta luce
apparet falsitas q malicia macho
meti et sarracenorũ dicẽtiũ legẽ
et euãgeliũ esse corrupta. Prop
trea ratione pfatus error cõfutat.
Primo sic Talis scripturarũ cor
ruptio pdictarũ nõ potuit esse ge
neralis et manifesta quia sic alie
nationes habuissent noticiã huiꝰ
modi corruptionis et sic illa corrup
tio fuisset notoria. sed hoc manifes
te et notorie est falsũ. nec eciam
potuisset esse partialaris q occul
ta quia alij ecclesie integre incor
rupti remansissent quod est falsũ
nam i omni lingua q in omni p
uincia siue regione inuenitur lex q
euangeliũ vniformiť scripta. Se
cundo sic Textꝰ legis veteris apud
hebreos ẽ i lingua propria et litte
ra que fuit in synai data patribꝰ
per moysem et postq̃ fuerũt ex
pulsi a terra promissionis et per
orbem dispersi eandem legem te
nent vbiq; terrarum sine aliqua
variatione ergo talis corruptio
non potest veteri testimonio ap̃pli
cari Et multo minus nouo q̃ sic
patet Nam quatuor euãgelia nõ
sunt scripta nec eodem tempore
nec eodẽ loco nec eodẽ ydeomate
nec ab eodẽ scriptore sed mattheꝰ
i iudea ẽbreo Io. in greco i gre
cia. Luc. i achaia etiã i greco. Mar
cus in italia in latino et eorum
tãslatio est factã per beatum Je
rominum et alios ante tempora
machometi q remanserunt exem
plaria in omnibus linguis ergo
non potuerunt per aliquos falsa
rios viciari quoniam manifeste
scirẽtur. sed hoc non fuit in opi
nione apud alios Quod ergo ma
chometus dicit fictio est et dilira
mentum malicioſum. Tertio ma
nifeste hoſtẽdit falsissimꝰ qm̃ adhuc
libri aliq̃ap̃hãp q euãgelioꝝ originã
les ẽpiũ apud xpianos q̃ fue
rũt scripti añq̃ natꝰ essꝫ machoꝰ
et omnes concordant cum aliis
posterioribꝰ et vera. Quarto sic
Quomodo cristiani potuerunt
cũ iudeis i tali corruptione venire

a quibus tam antiq̃ odio diuisū
tur. Quō eciam cōuenit̃ xpiani
et iudei in corruptiōe eius in quo
maxie discordant. scz in xpō quē
iudei dicunt nō esse deū. nec bonū
hominē. xpiani vero ñ solū dicūt
illum esse santissimū oim̃ hoinū
sed etiam verū deū Quito arguit̃
ex dictis ipsius machometi. ipse
p̃mo mandat obseruare legem et
euāgeliū. quero ab eo an illa q̃ a
put nos sūt. et hoc nō. q̃a illa di
cit esse corruptam. nec etiā alia ab is
tis q̃ nulla alia inuenīatur in toto
orbe vt est manifestum ergo et cetā
Decto sic. ipse in alchorano dicit
in capitulo de iona Si fuerit̃is in
dubio de hoc qđ reuelamus vobis
petatis ab illis qui legerūt libr̃ū
ante quā nos. Illi aūt qui legerūt
libr̃ū p̃us q̃ sarraceni sūt iudei et
xpiani. qui receperūt penthateucū
et euāgeliū sicut exponit machoē
tus. ergo machometus p̃cipit sar
racenis q̃ petant a xpiānis et iu
deis de dubijs. sed q̃mō mitteret
oēs machoētus ad mēdatia testi
monia si esset verus ꝓpheta vt ip
si sarraceni dicunt Non ergo vici
arī erāt libri iudeorū et xpianorū
tempore machometi Nec possunt
dicere q̃ postea fuerūt viciati Nā
dr̃ alchorano in capitulo elchagar
q̃ impletur lapis Nos inq̃ in
psona dei descendere fecimus rede
dationē dei et nos eādem custodi
mus lex aūt moysi et euangeliū
sanctū apud sarracenos dnī redē
datio dicitur. ergo deus semper a
pud suos fideles testiōniū siue scrip
ture cōseruauit ante machometū. q
cōseruabit postea Septiō error̃ pba
t̃r sic ipbatur Si sarraceni omino
volūt dicere q̃ lex moysi. et euāge
liū sūt corrupta aūt viciata. osten
dant nobis legem moysi et euā
geliū incorrupta et recipiam̃ ea
marie si ostenderūt vnī formitere in
oīb̃ linguis sicut nos ostēdim̃.
sed hoc illis est impossibile. ergo
falsum est q̃ machoēt̃ dicit q̃ lex
moysi et euā̃ corrupta aut vici
ata fuerūt. ꝫ fictiō fuit malitiosa
et p̃niciosa ad tenendū gentē illā
excecatā in erroribꝰ suis Capl̃m
xp̃m in quo confutatur nonus er
ror perfidi machometi

Perfidus machometꝰ in ta
tum bestialis stetit vt non solū
in vitatibus pure fidei obtaret
verū eciam in hys q̃ aput omnē
bonū ph̃m clarissima sūt quasi si
cut p̃ma principia Asserit enī deū
esse corpeū et habētem mēbra cor
porea In hoc secutus est hereticos
dictos ~~antrōformitas~~ atꝰpomorphitas qui simpli
citate rusticana deum habere hua
na membra arbitrati sunt Unde
ait in visione de qua supra in ca
pitulo iij° Quod tetigit eū deus
manu sua inter humeros adeo vt
frigiditas manus eius. peruenīet
vsq; ad medullā dorsi eius Tac
tus aūt nō potest nisi corp̃ū esse

vt testa tota phiā Qui error manifeste confunditur auctoritatibus sacre scripture et rationib⁹ In primis oxurit illud sapiē .i. Spiritus domini repleuit orbem terrarū Hoc aūt impossibile ē cōuenire rei corporali vt patet ergo impossibile ē deū esse corporeum Itē per pphetā dom⁹ deus loquēs ait ysa. xxiij Celum et terrā ego impleo Hoc autē impossibile est rei corporee conuenire. ergo Tertio exp̄ssi⁹ cōfutatur per euāgeliū Jo. iiij. dicitur . Spiritus ē deus et per cōsequēs nō est corporeus: quoniā vt dicit Luc. vltimo Spūs carnē et ossa nō habet Rationibus īsup cōfundi tur error p̄fat⁹ Et iuxta ea q̄ non solum xpīanus sed oīs bon⁹ phūs sicut apparet in metha. aristot attribuit deo induxerūt sex rationes Primū attributū dei est q̄ est p̄mū ens Ex hoc sic p̄mo arguit Omne cōpositum cuiuscumq̄ est oē corporeū est posteriꝰ suis cōponentibus. sed deus est p̄mū ens ergo impossibile est q̄ sit compositus ex aliq̄bus componentibus . Secūdum attributū est q̄ est ens simplicissimū per abnegationē oīs partis et compositibilitatis vt tota phiā clamat Ex hoc sic arguitur Omnis res corporea habz partes componētes sed nullū tale ē oīo simplex. impossibile est igitur q̄ deus aliq̄modo sit corporeꝰ. Tertiū attributū ē sit q̄ purus actus Ex q̄ sic arguit Deꝰ est purꝰ actꝰ ergo impossibile est q̄ sit cōpositus cuiusmodi est oīs res corporea cōsequētia patz. quia cum in omni cōposito necesse sit eē actūs et potētiā. non enī plura possūt simpliciter fieri vnū nisi aliquid sit in actu et aliud in potētia. que enī actu sūt nō vniūt nisi q̄si colligata siue cōgregata q̄ nō sūt vnū simpliciter Quartum attributū est q̄ deꝰ est ens nobilissimū in fine nobilitatis Ex illo arguitur sic Nulla res corporea potest esse nobilissimū ens omniū entiū. patet quia spiritꝰ nobilioris et altioris nature est cum ergo deꝰ sit ens nobilissimū manifeste apparet q̄ impossibile esse q̄ sit corporeꝰ aut res corporea Quintum attributū est q̄ est eternus Ex hoc arguitur sic. si deꝰ essz corporeus necessario essz cōpositus sed omne cōpositum ab alio componitur. quod autem ab alio componeretur non esset deus sed ille potius qui eum componeret Item si ab alio compositus essz iā eternus non esset cum in sui compositione inuenīet esse. ergo manifeste patet q̄ error ille fit stultꝰ. Sextum attributū est q̄ sit necesse eē Ex q̄ arguitur sic Omne cōpositū ex potētia dissolubile ē q̄tū ē de ratione compositionis habet in aliquo sit ad dissolutionem repugnans. quod autem est dissolubile in potentia est ad non esse.

qđ deo nō potest competē aīm sit
necesse esse ergo ipossibile est q̄ ī
deo sit compō et per oēs q̄ sit cor
poreus Non debet ad huiꝰ erroris
assēsionem mouere machoētū nec
quēq̄ aliū q̄ sancta scripta attri
buit deo ternam dimēsionē dicē
ēnī iob xi Celsior celo est q̄ facies
pfundior inferno et vnde cognos
ces Longior est terra mensura eius
et latior mari Item lineamenta
membrorū q̄ tanq̄ de homine fra
gili et cōposito describūtur scilicet
vt de oculis facie capite manuꝰ bra
chijs et cetā vt iob xli Ni brachi
um habes vt deus et in ps Oculi
domini super iustos et aures sua
eius vtutem q̄ similia que quū
secūdum litteā ñ absq; nefando
sacrilegio possūt intelligi super eo q̄
est inuisibilis ineffabilis incōp̄hē
sibilis inextimabilis simplex et ī
cōpositus ē Oportet vt huiꝰmodi
significatiōe mēbrorū dīnas effici
entias et īmensas operationes sē
tiamus que nobis nisi p̄ hec vsi
tata vocabula ñ q̄unt intuāri Deo
necessitate quadā sac̄ scriptura tra
didit nobis spūalia q̄ dīna sub si
militudinibꝰ corpaliū Vnde osee
xij dicit dominꝰ Ego visionē mul
tiplicaui eis q̄ in manibus pphārū
assimulatus sū eis Et hoc cōuenī
enter factum est deus enī oībus
prouidet scōm qđ ecclē cōpetit na
ture Est aūt naturale homini vt
per sensibilia ad intelligibilia pue
niat eo q̄ ois nostra cognitio a sē
su initiū habet Vnde cōuenienter in
sacra scriptura traduntur nob spūa
lia submethaforis corpaliū et hō
dicit dyonꝰ ierarchie celestis ierarchie
Impossibile est nobis aliter ēlucē
dīnū radiū nisi veritate sacrorū ve
laminū circūuolutū Cetrū hoc cō
gruentissime egit dīna prouidētia
vt sacra scriptura que oībus cōmu
niter ꝓponit sub similitudinibꝰ
corpaliū ꝓponatur vt saltem sic
eam capiant qui ad intelligibilia
scōm se capienda ñ sūt ydonei Vñ
cū ēnam dimēsionē deo attribuit
sub similitudine q̄titatis corporee
q̄titatē virtualem designat vtpo
te p pfūditatē virtutē ad cognos
cendū occulta per altitudinē affec
tū dilectionis ad oīa vel vt dicit
dyonꝰ ix ca celestis ierarchie p pro vel ad
fūditatē intelligitur incōprehensi
bilitas essentie ipsius per lōgitu
dinē p̄cessus virtutis oīa penetrā
tis p latitudinem vero super ex
tē eius ad omina in q̄tum videli
cet sub eius protectiōe oīa cōtinentē
Sic eciā partes corporee attribuū
tur deo in scripturis ratione suorū
actuū et operationū vtputa signi
ficatiōe oris collocutione eius q̄ ī
archanos aīe sensꝰ solet clemēt ī
fundi vel q̄ in patribus nūtis atq;
pphetis ītē locutus sit agnoscim9
In oculis īmensitatē pspicacie q̄
vnitūsa plustrat q̄ pspicat in aīmi
nūmipatiōe puidētia q̄ operationē

qūa ipse sit oīm creator⁊ cōditor
sētiam⁊ brachiū quoq; virtutis
et gubernatiois eius mligna ⁊ q
ūcta sustentat moderatur et regit
et ita similiter de alijs partibus
Capitulū xviij. in quo cōfuta
tur error p⁹ machometi
Onsequēt stult⁹⁊ malignos⁹
machomet⁹ addens errorē
dicit dēū esse causam oīm peccatoꝝ
Unde ait qꝫ si deus vellet oēs gē
tes vnā gētē efficerēt sed hūc aber
rare illum recta via progredi pro
velle suo perficit quā errores dila
tabit vsq; ad finē mūdi Unde ex
clamans ait O deus quibus vis
rectam quibus vis malam viam
prebes Dane error iste nimis pi
culosus et pernitiosus est et dīne
bonitatis īimicos⁹ valde ⁊ prebet
oīm peccatoribus occasionem in pec
catis pseuerādi ac culpas suas et
peccata in dēū retorquēdi ⁊ sed hic
error facile improbatur Oro quo
notandū qꝫ homo est dupliciter cā
peccati alterius ⁊ vno modo directē
inclinādo voluntatem eius ad pecā
dum ⁊ alio modo indirecte scilicet
dum non retrahit aliquos a pecca
to Unde eze. xxxiij. dicit dominus
speculatori Si non ānuntiaueris
impio et cetera. morte morieris
sanguinem eius de manu tua
requiram ⁊ Quod autem nullo is
torum modoꝝ dē⁹ posset esse causa
peccati aliq⁹ cūq; maīeste ostendi
tur Et p̄mo quidā scilicet directē
sic Omne peccatum mortale est a
uersio ab vltimo fine ⁊ sed impossi
bile est qꝫ deus faciat voluntatem
alterius de vltimo fine auerti
am ipsemet sit vltimus finis
p̄mo ipse deus omnia inclinat et
conuertit in semetipsum sicut in
vltimū finē ⁊ sicut dyo⁹. dicit 2. ca
pitulo de. d. nā. ergo impossibile
est qꝫ deus sit causa cuicūq; descen
dendi ab ordine quo est ī ipsum in
quo consistit ratio peccati. Secū
do error prefatus depellitur ex
illo sapientie xi. Diligis omnia
que sunt et nichil odisti eorum
que fecisti ⁊ odit autem deus pecca
ta et errores hoīm scōm illud sa
pientie p. iij. pariter odio sunt de
o impius et impietas eius. et ecc.
xv. Omne excrementum erroris
odit deus Item q ī ps. v. Odisti
omnes qui operantur iniq̄tatem
ergo nō potest dici dē⁹ p̄mo modo
scilicet directe esse causa peccati
Tercio patet eadem veritas et cō
culatur prefatus error ex illo Jo.
p̄mo sine ipso factum est nichil id
est peccatum Quarto ratione sic
eadem veritas ostenditur Deus
nō est actor illius cuius est vltor
vt manifestum est sed deus est vl
tor peccatoꝝ q error hoīm deut. xx.
Mea est vltio et ego retribuā. et
ī ps Inficiā oēs peractores ire. et
ysa. xlvi. Dies autem ille domini
dei exercituum dies vltionis vt su
mat vindictā de īimicis suis g⁹ dē⁹ ñ

est dicendus causa peccati Quito peccatum et errore dicunt priuatio nem et defectū debite ordinatū carentē debito fine ·sed facere talē defectū repugnat potētie et sapiētie et bo nitati dine Est enī in peccato priua tio vnitatis ordinis et entitatis ergo cū michil sit attribuendū deo nisi q̄ deceat suam potentiā et bo tatem ·manifestum est q̄ attribuē deo q̄ sit causa peccatorū nō solū ē falsitatis sed blasphemie et impi etatis Preterea q̄ etiā deus non possit dici causa peccati sēdm odo scz indirctē ·patet hoc ita oſigat q̄ deus alīq̄bus nō p̄beat auxiliū ad vitandū peccata qb̄ si preberet non peccarēt hoc tamē facit sēdm ordinem sue sapiētie z iusticie cū ipse sit ipsa diuina sapiētia z iusticia ·vnde nō imputatur ei q̄ aliquis peccat sicut cā peccati sicut fabricatori nō dicitur causa mersionis nauis ex eo q̄ non gubernat nauem nisi qñ substrahit gubernationem potēs et debens gubernare· deus aūt ex iusto iudicio facit q̄ alīq̄bus auxiliū nō prestat vt ñ cadant quia ipsi impedimētū prestant gracie inq̄ptum auertuntur a lumine vt dicit sanctus dyo? ·patet ergo q̄ deo nullomō est attribuenda causalitas peccatorū vel errorū ·dicit enī aug? q̄ nullo sapiente homine autore fit homo deterior Est aūt deus omni sapiente homine prestātior multo g° min? deo auctore aut volente fit homo deterior Et ita clarissima luce patet falsitas prefati erroris machometi Capitulū xvij in quo cōfutatur error ?i? machometi

Consequēter ?hid? machometus asserē misus est oīa ista mūdana fortuita esse et non regi dīna prouidētia ·ait enī in alchorano capitulo septo Di vobis aduersitates imbuetūt similit et cet?s imbuetūt Isti quidē sūt dies casus et fortune et in capitulo lvi· Dat?e vitam huius mūdi michil esse nisi ludum et ludicrū? mane ornatūq; vacuū In quo error fatuo ?hid? machomet? insecutus est errorē q̄rūdam antiq̄tūm ?hōrū vt demetrij et epicureorū qui mūdum istū dixerūt non gubernari dīna prouidētia sed a casu et fortuna omnia puenire Hec error iste faciliter ostenditur falsus stultus et impossibilis Quis enī vt inq̄t lactātius nō sentiat hūc mūdum tam mirabili ratione perfectū aliqua prouidētia gubernari· quando q̄dē michil est qđ possit sine vlla moderatione ?sistere sicut domus abhabitatore desta dilabitur·nauis sine gubernatore aurigit infessum ·et corpus relictum ab anima defluit Nedū putem? tantā illā molem aut cōstrui sine artifice aut stare tam diu sine rectore potuisse Ostendamus ergo vlius erroris falsitatē via qua sup̄iores

reprobauim⁹ sacrarū scibꝫ lr
terarū testimonijs ⁊ veridias ratio
nibus ꝓ Dauꝫ in ꝓmis eius falli
tas ⁊ ex illo sapientie viij⁹ Vbi de
sapientia dina dicit ꝙ attingit a
fine vsq; ad finem fortiter et dis
ponit omnia suauiter Deo ex il
lo sapientie ix⁹ Tu aūt pat gubꝫ
nans omnia prouidentia Ratī
one vero sic confutatur errꝫ pre
fatus Et probatur ꝙ omnia tam
bona ꝙ mala tam necessaria ꝙ cō
tingentia tam species ꝙ idiuidua
regantur dina prouidentia Dic⁹
ad quecunq; pertigit ordo prouī
dentie illa subsūt eidem prouiden
tie ⁊ sed ordo dine prouidentie om
nia attingit sapientie viij⁹ quia
omnia ordinantur ad aliquod bo
num vniuersū in tātum ꝙ si per
aliquā malignam vno modo ab ip
so deficiant statim alio modo in ip
sum ordinātur siue sit malum na
ture quia corruptio vnius est ge
neratio alterius et deformitas mōs
trorū cōmendat decorem proporti
onis naturalis siue sit malum cul
pe quia illud cōmendat honestatē
virtutis et per penam dinam iusꝫ
ticiam Secundo sic Quecūq; ha
bent certum ordinem oportet ꝙ a
liqua prouidentia gubernentur ꝫ
res hui⁹ mundi tenent certum or
dinem in suis motibus ergo opor
tet dicere ꝙ prouidentia aliqua
et non a casu vel fortuna gubꝫ
nentur Tertio sic ⁊ que sunt diuer
sa non conseruantur in aliqua
cōiunctione nisi per aliquā prouidē
tiam gubernantem ⁊ sed in mundo
videmus cōtraia ⁊ diuersa adinui
cem collata permanere ⁊ ergo mū
dus ipse prouidētia ẽgitur Quar
to sic Omne illud ꝙ p se nō potest
facere nec potest per se cōseruari i
diget aliquo gubernatore quo cō
seruetur ⁊ sed res create per se in es
se conseruari ñ possunt quia que
ex nichilo facta sunt per se i nichi
lum tenduntvt dicit dama⁹ ⁊ ergo
oportet dicere res mundanas cum
a deo sint create dina prouidentia
gubernari Quod autē hoc sit ve
rum non tantum de rebus natura
libus sed etiam de humanis acti
bus patz per illud mathei x⁹ Om
nes capilli capitis numerati sunt
ergo etiam minima in humanis
actibus prouidentia dina ordinā
tur ratione patet punire ⁊ premi
are et precepta dare sunt prouidē
tie actus quia per huiusmodi qui
libet puisor subditos suos gubꝫ
nat ⁊ sed deus hec omnia circa hu
manos actus agit ergo humani
actus diuine puidētie subduntur
Vnde dauid non sicut machomet⁹
stultus videtur dicere sed vt sapi
entissima crīsliana religio sapit
ꝙ omnia que sūt in mundo sub
iecta sunt dine prouidentie que
tunctadispomit bona et mala ⁊ bo
na vt fiant ⁊ mala vero vt ordi
nenturvt nichil inordinatum sit

in regno prudentie et vt ex eis a
liquos bonū sequatur et siat de⁹
naturarū bonaꝝ creator optimus
est ita malorū iustissim⁹ est ordiā
tor ¶ Capitulū xviij in quo cōfu
tatur error xpi⁹ machometi

Aplus pfidus machoēt⁹
asseruit circūcisionē esse ser
uandā In quo errore cōuenit cū
iudeis et certis hereticis qui cor
thiani dicti sūt qui error facile cō
futatur si reuocem⁹ ad memoriā
qualiter deus promiserat se daturū
legem nouam per xpm̄ ab̄ a lege
veteri que multo pfectior illa esset
scōm illud ieremie xi. Ecce dies ve
nient dicit dom⁹ et feriā domui
israel et domui iuda xpm̄ id ē fideli
bus cōfitentibus fedus nouū id ē
legem nouam n̄ scōm pactum qđ
pepegi cum patribus eorū ideſt se
cundū opa veteris testamenti sed
hoc erit pactū qđ feriā cū domo
israel Post dies illos dicit dom⁹
dabo legem meam in visceribꝫ eo
rū et in corde eorū scribam eam
et ero eius in deū Ex qua autori
tate habentur duo. vnū est q⁹ de⁹
daturus erat legem nouam. dicit
ysa. xxxiij. Dominus iudex noster legi
fer noster dns rex noster ipse veni
et et salūabit nos Secūdū est q⁹
h⁹ lex noua alio⁹ danda erat q⁹ an
tiqua. nā erat scribenda in cordi
bus sicut antiqua scripta fuit in
tabulis lapideis. ad denotādum
firmitatem seu stabilitatem legis
scilicet nōue. et infirmitatem seu
instabilitatem antiq Cū ergo lex
noua compaetur ad veterē sicut p
fectum ad impfectū necessariū est
vt aduenīēte pfecto euacuet qđ
impfectum est si ad idem ordinet
gratia enī nō fiunt per duo quod
per vnū facere potest. nec natura
Unde cerimonialia precepta n̄ fu
erūt iussa seruari nisi vsq; ad ad
uentum xpi veri ꝓphete de quo le
gitur deutro. xviij. ꝓphetā de gē
te tua suscitabit tibi de⁹ ipsū sicut
me audies Et subditur Ponam
verba in ore eius loquetur q; ad
eos omnia verba q̄ precepero illi.
Ex quo relinquitur q⁹ aduenīēte
xpō qui ibi fuit pnūciatus iupta
dispōsicionem illius. cessare debe
bant legalia et ad imperiū illius
cessare Unde p illud mathei xi. lex
et ꝓphete vsq; ad Jo. retractauit
cerimonialia et alia instituit pti
ora Unde aug⁹ cōtra faustum Da
ta q̄ observabātur nūtiatiua
erāt xpi venturi que cū suo aduen
tu impleret. ablata sunt. et alia
instituta virtute maiora. vtilita
te meliora actu facilliora numero
pauciora Preterea hac ratione q̄a
lex z sacerdotiū pari passu curruūt
apostolus ad hebreos i°. dicit q⁹
translato sacerdotio necesse sit vt
legis translatio fiat Erat enī lex
sub admīstratione sacerdotū ergo
mutato sacerdotio necesse ē q⁹ lex
mutetur Et huius ratio est iupta

ſanctum thomam quia mutato fine neceſſe eſt mutare ea que ſūt ad finem Omnis autē lex ordinatur ad conuerſationē humanā gubernandam et regendam Vnde ſecūdum phm in politicis Mutata ordinatione neceſſe eſt mutari legem Sicut autem lex humana ordinat ad regimē mūdanum ita lex ſpūalis et diuina ad regimen diuinū Hoc autem regimen deſignatur per ſacerdotium: tranſlato ergo ſacerdotio neceſſe fuit legem tranſferri et ita precepta cerimonialia ceſſare debuerunt poſt aduentum xpi noue legiſlatoris Vnde aug⁹ ſuper illud iudith. v. vir eius fuit manaſſes dicit Aduenīēte xpō et ſole euangelij clarefcente in mūdo omnis illa obſeruantia ceſſat q̄ quaſi vibs meſſis collectio tranſiit Cū autem circumciſio non eſt preceptum non enī eſt de dictamine rationis naturalis vnde nō fuit omnationi data ſitq; imperfecta reſpectū baptiſmi dati in noua lege Et hoc tripliciter Primo quidem quantum ad ſignificationem quia nō ſignificabat ita expreſſe emūdationem totiūs hominis ab immundicia culpe originalis ſicut ablutio baptiſmatis Secūdo circumciſio fuit imperfecta reſpectu baptiſmi quantum ad efficatiam q̄a nō tam habundans gratia ad oppandum q̄ reprimendum fomitem in circumciſione dabatur ſicut datur in baptiſmo Tercio erat imperfecta reſpectu baptiſmi q̄tum ad vtilitatem quia nō erat eius vtilitas ita cōmunis ſicut baptiſmi cū illa haberet determinatum populū determinatum ſexum determinatum tēpus qō in baptiſmo nō accidit Et ideo adueniente tēpore pleitudinis gratie debuit circūciſio ceſſare baptiſmo inſtituto Vnde fideles nō tenentur ad circumciſionē ymo ſi circūciderētur grauiſſime peccarēt dicit apoſtolo ad gal̄ vi. Ecce ego paulus dico vobis quia ſi circūcidimini xp̄s nichil vob̄ prodeſt id eſt fides xpi quia cum circumciſio fuerit ſignum et geſſerit typum paſſionis qui adhuc venturus erat circumciſione credere ad huc ſigna durare et non venīſſe ſignatum et ſic expectare a criſto. Patet ergo machometum grauiter errāſſe dicendo circumciſionem adhuc eſſe obſeruandam Nec mouere debuit machometum nec quicūq; alium quod geneſis xpi. dicatur quod circumciſio data ſit in fedus eternum. quoniam eternum accipitur ibi pro ſeculo quod longam durationem habet ſed finem tandem ſed non eſt determinatus nobis Vel dicitur q̄ circūciſio corporalis eſt in fedus eternum non per litteram ſed quātum ad ſitum ſignificatum quod eſt duplex Vnum eſt circumciſio ſpiritualis que eſt omnium vicio rū āputatio de q̄ moyſes deut xxx

Pphetauit dicens Circūcidet dñs deus tuꝰ cor tuū ⁊ cor seminis tui vt diligas dominū deum tuū Ite pphete ieremie xxix° Circūcidimī domino et auferte preputia cor dīū vestrorum viri iuda ⁊ habita tores ihrlm Ista ē circuncisio spūa lis que in nobis ppetuo manē debet quia preputiū nostrū id ē oē vitiū a nobis abscindēdum est vt simus sācti ⁊ imaculati in medio nationis praue et peuerse Hec ē perfecta circuncisio cordis signifi cata per illam carnalē scilicet vt deponamus veterē hominē cū suis actibus qui corrūpit̄ ⁊ induam⁹ nouū hominem idē xpm Deinde significatum per circūcisionem car nalem est futura carnis nostre re surrectio gloriosa que inetnū id ē sine fine durabit Tunc enī veraci me circūcisi erim⁹ hoc est ab oīb⁹ carnalibus vicijs cōtaminatis ⁊ corruptionib⁹ spoliati similes ā gelis Nec insuper mouere debuit machometū ad astruēdum errorē suū q̄ christus circūcisꝰ fuerit q̄m hoc nō fecit in exemplum imitatio nis sed ne iudeis daret occasionem incredulitatis sicut dicat angustiꝰ mi omelia de circūcisione Capi tulū xpi in qno cōfutatur error xpiꝰ ⁊ machometi

ITem pfidus machometꝰ deridēs xpianos improbando illis adorationes ymaginū di cit illos in alchorano capo xxxviij ydolatras dā pnādos q̄z illos igneī ferni Hic aūt error accidit macho meto q̄a rudis et grossus erat atq; bestialis Debuisset enī intelligere q̄ religio xpiana plena sapientie et dīne lumine grē illustrata ymagines nō deos appellat nō eis ser uit vt dijs nec ab eis exspectat futurū iuditiū sed ad memoriā et recordationē pmitiōrum veraciter eas adorat sed nō fuit cultu dīno nec alicui creature vt in septima synodo sancti patres dixerūt Nā vt habz glo ad colo i nulla yma go dei colit̄ nisi illa que hoc est qs ille Unde ad maiseste intelligē dum q̄ vsus ymaginū dei et sctō rū apud cristianos ñ sit ydolatra vt pfatus bestialis machometus garrit sed sit vsꝰ laudatus ⁊ religio sus Notandꝰ q̄ sicut dicit phūs libro de memoria et remiscentia duplex est motus aīme in ymagi nem vnus in ymaginem ipsam scōm q̄ est res quedā vt puta lig nū aut lapis aut argentū depictū Alius est motus in ymaginē in q̄ tum est ymago alterius et inter duos hos motus hec est differētia Quia pmus motꝰ quo quis mo uetur in ymaginem prout est res quedam est alius a motu q̄ est in rem q̄ est ymago Deōs autē qui est in ymaginē inq̄tum est ymago est vnus ⁊ idem cū illo qui est i rē ymagini autē inq̄tum est res q̄dā puta lignū sculptum vel depictum

nulla reuerentia aut honor debe
tur sicut nec alij lapidi vel ligno
Unde ymagini hoc respectu exhi
bere aliquem cultum aut reueren
tiam esset vere ydolatrare. Hoc
autem modo cristiana religio non
veneratur ymagines. ymagini
vero secundm quod est ymago
bene exhibetur reuerentia et ea
que debetur rei cuius est ymago.
et hoc non est ydolatrare quia y
maginis honor non sistit in yma
gine sed transit siue pertinet ad
ymaginatum siue ad exemplar cu
ius est. et ita in ymagine non
veneramur lapidem aut lignum
deum. aut sanctum cuius est Unde
non est apud xpianos vsus adora
tionis ymaginū qui erat apud
gentiles et paganos ydolatras
propter duo. Primo quidem
quantum ad hoc q quidam eo
rum adorabant ipsas ymagines
vt res quasdam credentes in e
is aliquid diuinitatis esse propt
er responsa que demones in e
is dabant et alios mirabiles
huiusmodi effectus. Secundo
propter res quarum erant yma
gines. Statuerant enim yma
gines aliquibus creaturis vt so
li vel lune ponentes spem salu
tis in eis vnde ipsas venerabant
venēatiōe vnde latione latere et hoc est
ydolatrare. Talis autem vsus
adorationis ymaginum non est
apud illustrem religionem cristi
anorum. Xpristiani enim ad
rant adoratione latere xpristi y
maginem qui est verus deus non
propter ipsam ymaginem sed
rem cuius est ymago. Nam si
cut supra diximus iuxta damas
scenum. honor ymaginis refertur
ad prothotypum id est exemplar.
Et augustinus libro .i. de doctri
na xpiana dicit Qui veneratur ta
le signum diuinitus institutum cu
ius vim significationemq; intelli
git non hoc veneratur quod vide
tur et transit sed potius quo tali
a cuncta referenda sunt Unde pa
tet q hoc non est ydolatrare vt mē
titur machometus Nec obstat
vsui venerationis ymaginum a re
ligione cristiana obseruato illud
exodi xx. Nō facies tibi sculptile
nec omnem similitudinem. Quo
niam non prohibetur illo precep
to facere quamcunq; sculpturam
vel similitudinem sed facere ad ado
randum. Unde subditur Non
adorabis ea nec coles. Et quia
sicut dictum est idem est motus
in ymaginem et in rem cuius
est ymago. Et illo modo pro
hibetur adoratio ymaginis quo
prohibetur adoratio rei cuius
est ymago. Unde ibidem intelli
gitur prohiberi adoratio ymagi
num quas gentiles faciebant
in veneratione suorum deorum id
est de monum. Ideoq; premitti
t Nō habebis deos alienos cōtra me

Preterea illud fuit phibitum p eo tpore in quo deus humanā na turā nondū assūpserat Tunc enī ūi ommino esset incorporeus et p ōns īfigurabilis nulla ymago cor palis poterat ei imponi Dicit di citur ysa. lxx°. vt .n. ait damas ī lipie sūme ē q impietatis figurare qđ dīnū est Et ideo phibitum est in veteri lege ne ymagines fierēt ad adorādū et precipue ēa pmi erāt ad ydolatriā ex hoc q totus pene mūdus ydolatrie īmīstebat Sed postq̄ deus factus est homo potest habere ymaginē ratione sue humanitatis assūpte q ī sua yma gine corpali adorari Nec mouere debuit bestialis machometus ad irridendū xpīanos circa adoratio nem ymaginū eo q michil in euā gelio de eo reperiat īstitutū Quo niam multa a posto li tradiderunt obseruanda que ñ sūt scripta Nā quedam familiari īstinctu sācti spūs apostoli fidelibus tradiderūt seruanda que ñ reliquerūt ī scrip tis. que scilicet in obseruatiōe ec clesie per successionē fideliū sūt or dinata vt apostolus paulus dicit scđa thessal. ii°. Dtate q tenete tra ditiones siue per ꝓmonem scilicet ab oreplatū siue per ecclām scrip to trāsmissas Et iter has traditi ones est vsus ymaginū in ecclesia Vnde etiam damas dicit q lucas depīxit ymaginē xpī q rome ha betur q beate virginis Et xps yma ginem abagaro regi depictā direx it vt dicitur in ecclesiastica histo ria Preterea vsus ymaginū apud fideles ñ fuit absq; ratione intro ductꝰ ymo rationabiliter multū Primo ad īstructionem rudiū qui eis quasi q̄busdā libris edoc̄. Secđo vt incarnationis mīsterīū q sanctorū exēpla magis ī memo ria nra eēnt ūi cotidie oculis ēpsē tetur Tercio ad excitandū deuoti onis affectum qui ex vīs efficaci us excitatur q̄ ex auditis Vnde ora tius. segnꝰ irritant animos de missa p aures q̄ q̄ sīnt oculis sub iecta fidelibus Et tantū dictū sit ꝓ cōfutatione pfati erroris machoē ti Capitulū xx^m in quo cōfuta tur error xxx^m machometi

Dependenter pfidus macho metus grauīt erat imponē do xpīanis q eciā suos sacerdotes adorent. h° enī falsū est q mēdosum Quoniā xpīani maiores suos p latos et sacerdotes nō adorāt ad oratione late que soli deo competit sed honorāt et reuerētur ea vñera tione que apud sapiētes greca līg ua dulia vocatur Alio enī mō vt dicūt sapiētes nostri homines. alio deus adorari precipitur. vsu nāq; vetꝫ superiores quiq; ab īferiori bus adorari dicebantur quādo e is siue in curuatiōe genuū siue ca pitis inclinatiōe ab hīs reuerētia exhibebatur Deū aūt adorare est ei mentem totā per humilitatē et

deuotionem subiecere q ipsum pri
cipium et finem omnis boni crede
re. Ad honorandum vero sacerdo
tes et prelatos suos rationabilit
monentur fideles. tum quia sacer
dotes sunt patres spirituales sunt
doctores. sunt gubernatores. sunt
rectores aliorum. Unde tam pre
cepto diuine legis q doctrina sal
uatoris honorandi sunt Precep
to quidem legis patet. dicitur enī
de uc. v. Honora patrem tuū idē
carnalem vel spiritualem quoniā
sicut pater carnalis est principiū
in esse nature. ita sacerdotes sunt
per ministeriū principium in esse
gracie Unde. i. cor. x. Ego per euā
gelium vos genui. Item ecc. tno
dicitur tanq̄ domimis seruiet hijs
qui se genuerunt opere et sermoē
glo. Non in vulua. vt ostendat
patet spiritualis maxime dignus
honore. Item ecc. quarto Coram
presbitero humilia animam tuā
Item in euangelio clarissimū ha
bemus ad hoc mandatum. cristus
enim de obedientia exhibenda sa
cerdotibus ait mathei xxiii. Super
cathedram sederunt scribe et pha
risei facite que dicunt Obedientia
autem q ad reuerentiā pertinet.
nulli dubium est. Ait enim pau
lus apostolus prima thi. v. Du
plici honore digni qui bene presūt
presbiteri Et ad romanos xiii. di
cit. Omnis anima potestatibus
sublimioribus subdita sit. Multa
alia possent induci ad confutatio
nem presentis erroris. sed quia
non est necessarium supersedem⁹

Capitulum xxi. in quo con
futatur de imus quitus error ma
chometi

Ceterum perfid⁹ macho
metus asserere videtur
q quilibz recte viuens in
qualibet secta saluari potest nisi
a secta machometi apostatans.
Dicit enī in ca° de balthara qō
interpretatur vacca q iudei et crīs
tiani saluabuntur et in capitulo
iiij°. alchorani dicit sic. Dicendū
autem generalit quoniam omnis
recte viuens iudei siue xpiāni seu
lege sua relicta in aliam tendens
omnis scz deū adorans indubie au
tem diuinum amorem consequē
tur Iste error est pessimus et per
nitiosissimus dans occasionem
manendi multis infidelibus in er
roribus suis Pro confutatione au
tem huius erroris pessimi nos pre
mittimus aliqua fundamenta
verissima ex quibus lucre clarissima
apparebit falsitas pfati erroris.
Primo q nullus potest saluari nisi
t⁹ fuerit. pz hoc fūdamentū q a bōtu
do iuxta phm est primū vtutis. iusti
cia autem secundm eundem
philosophum. v. ethicorum est om
nis vt⁹ Vñ sapiē. v. d⁹ Justi autē in
perpetuū viuent et apud dnm est mer
ces eorz Et iterū psxxxvi. iniusti
punientē et iter impiorum peribit

Hedm fūdamentū est q̄ nullus homo purus in hac vita est dicendus iustus nisi habeat vtā fidem de deo ꝫ patet p illud ose 2. Justꝰ ex fide viuit Et isē cōmeōiat apostolus ad rō 1°. Hic dicit aug⁹ q̄ vbi sana fides nō est nō potest esse iusticia ergo nī per fidem iustus viuat et sn̄ fide n̄ possit quis esse iustus impossibile ē aliquē saluari sn̄ fide Hic apostol⁹ ad hebreos xi. inquit sine fide impossibile est placere deo Fides enī ē bonoꝝ om nīū fūdamentū fides est humane salutis initiū ꝫ sn̄ hac nemo potest ad filioꝝ dei numerū ptinere quia sine ipsa nec in hoc seculo quisq̄ iustificatiōis gratiā cōsequetur ꝫ nec in futuro vitā possidebit eternā Tertiū fūdamētū qđ oīm saluā doꝝ oportet eē vnā fidē de deo ita q̄ sicut vnus est conditor et rector deus ita vna veritas fidei qua vnū et idem credāt omnes de eo ꝫ non diuersū ꝫ nō aliud ꝫ nō cōtrariū Unde apostolus ad ephe. iiij°. Unus deus vna fides glo. i. vnū et idem ē qđ creditur a cunctis fidelibus Et isē apostol⁹ dicit ad coꝝ. j. ē idipsū dicatis omnes ꝫ nō sint in vobis scismata Quartū fūdamentū est q̄ ista fides oportet q̄ sit plena et integra Unde apostolus ad hebre. xi. dicit Accedam⁹ cum vero corde in plenitudine fidei In pleitudie dicit q̄a n̄ sufficit credē aliqs articulos ꝫ aliquos nō Quītū fūdamentū est q̄ ista vnitas plene et integre fidei nō est in oībus sectis siue legibus quib⁹ hoīnes per mūdum iherēt nec tepibilis est ꝟ varie et lōge dissonant credulitates eaꝝ de deo circa essentiam diuinitatis ꝫ circa simplicitatē eiusdē ꝫ circa oīpotētiā ꝫ circa prouidētiam circa psonaꝝ diuinaꝝ pluralitatē ꝫ circa incarnatiōis mīs terīū ꝫ circa beatitudinē ꝫ circa sacrāta ꝫ sicut notū est eis qui diuersas infideliū sectas puerūt Et nos sup̄ i parte ostendim⁹ ꝫ improbando errores vanos secte machometi et aliōs fidei xpianoꝝ Ex istis enī fūdamētis manifeste patet falsitas q̄ pniciosi erroris machometi ꝫ qm̄ nō mō falsū sed impossibile iuxta p̄fata fūdamēta est q̄ quilibet in secta sua siue lege sua possit saluari cū in fide sine qua n̄ est salus que vna et simplicissima et imutabilis est nō cōuenīat omnes sed in plurib⁹ adinuicē cōtradicunt vt manifestū est Et apostolus 2. ad thessa. 3. nō enī omniū est fides Unde thobie 2. dicit exitam illā expectam⁹ quā deus daturus est hīis q̄ vitam suā nūq̄ mutauerūt ab illo Dextum fundamētum ē q̄ sola fides xpiana est illa sine qua nō est salus hoimmib⁹ Nec enī ē fides machometi quā nisi quisq̄ fideliter firmiterq̄ crediderit saluus esse nō poterit Hoc autem nos ostendem⁹ autoritatib⁹ et rationib⁹ Autoritate

q̃ꝫ p̃° ꝫ ex illo deut° xviii° vbi moyses de xp̃° pphetās ait. pphetā de gente tua et de fratrib⁹ tuis sicut me suscitabit dominus deus tuus ipsum audies. ergo fidei doctrina danda per cristum erat in qua saluandi eramus ¶Item ex illo marci vltimo Vbi cristꝰ ait apostolis suis Eũtes ĩ mundum vniuersum predicate euangilium omni creature id ẽ omni nationi gentium qui credidерit et baptizatus fuerit saluus erit. Qui vero non crediderit condempnabitur. ¶Item ¶Io. vi. ait. q̃ credit ĩ me habz vitā eternā ¶Item ¶Io. x. ait Ego sũ ostiũ p me si q̃s introierit saluabit. Et ĩ eo dẽ. q̃ ñ intrat p ostiũ in ouile ouiũ id est ecclesiam sed ascendit aliunde ille fur est et latro ¶Item ¶Johã. xiiij°. dicit cristus. Ego sum via veritas et vita. Si ergo cristus ẽ vita nostra sequitur q̃ fides qua viuit iustus qua viuit omnis q̃ saluandus est sola fides est cristi. ¶Quecirca ratione improbate p̃fatum errorem facile est. si ad memoriam reuocentur que supra ānotauimus iuxta scripturas sacras de natiuitate siue conuenientia incarnationis filij dei et eius passione pro redemptione humani generis ex quibus apertissime constat q̃ post lapsum ade nullꝰ saluari potuit absq; fide mediatoris. nullꝰ enī ab illo pctō poterat liberari nisi illum mediatorem crederet vel ipse si esset adultus vel alius pro ipso si esset paruulus. Et ratio huius est quia cum gracia et veritas per cristum facta sit liberatio ab illo peccato facta per merita cristi non se extendunt nisi ad illos qui efficiuntur eius mẽbra et ei copulantur per fidem. Vnde fiat impossibile sit nunc a tunc saluari quemq̃ nisi ei copulatur vel per fidem vel per fidei sacramentum. sic eciam impossibile fuit prius post lapsum aliquem ad salutem peruenire qui aliquo modo in cristum saluatorem non crederet. ¶Deo ãt dicmꝰ aliquomodo. quia fides mediatoris potest habẽ duplicẽ viz ipliciter vl explicite. Explicite vt si quis crederet filium dei assumpturum nostrã humanitatem nasciturum de virgine passurum in cruce. resurrecturum ĩ tercia die. Hoc autẽ modo explicite credere non erat omnibus opportunum siue necessarium. sed q̃bus a deo erat reuelatum sicut sanctissimis patribus. ¶Implicite vẽo credẽ ẽ expectare futura ẽpto rẽ qualiẽ autem et quomodo hoc deberet esse credẽ ñ tenebãt eẽs ꝫ sufficiebat credere deum esse aliquando facturum secundum q̃ illi credebant quibus a domino et hoc quidem erat omnibus opportunum quod figuratum est mathei xxiij. vbi habetur q̃ ingrediẽte xp̃° ihrusalẽ die tamoꝛ turbe q̃ p̃

cedebant ⁊ sequebãtur clamabãt
dicẽtes Osanna benedictus qui ve
nit in noĩe dñi · qui precedebãt
semores eĩat id ẽ patriarche ⁊ p
phete ceteriq; sancti qui ante ad
uentũ xpi de aduẽtu eiꝰ crediderũt
et predixerũt · sequentes sũt apos
toli alij noui testamẽti qui idẽ cre
dunt ⁊ predicãt qui licet diuersis
temporibus fuerũt tamẽ in oibꝰ
vnꝰ exultationis spũs fuit Eadẽ
enĩ est fides mediatoris sicut dicit
augꝰ que nos saluat ⁊ saluos ius
tos faciebat ãtiquos pusillos cũ
magnis · quia sicut credimꝰ xpm
in carne venisse ita in illũ venturũ
illi credebant Eadem enĩ est fides
nostra ⁊ illorũ · vnde cũ omnes
uisti siue ante incarnatiõẽ siue
post nec vixerũt nec viuãt ñ ex fi
de incarnatiõis xpi Profecto qꝺ
scriptũ est act. iiij. nõ esse aliud no
men sub celo ĩ q̃ oporteat saluari
nos ex illo tempore valet ad sal
uandũ genus humanũ ex quo vi
ctatum est Ex quibus manifeste
tres cõclusiones sumũtur Prima
est qꝺ hec fides xpiane ⁊ legimois est
sana et verissima qua xpiani cre
dũt nullũ hominẽ sũ maioris sũ
perue etatis liberari a cõgetagiõe
mortis ⁊ obligatiõe peccati quod
ab adam cõtraxit nisi per fidẽ ihũ
xpi dñi nostri Secũda cõclusio
est · qꝺ fides ista diuersificata est qꝺ
tum ad modꝺ credẽdi scũm diuer
sitatẽ tẽporũ ⁊ statuũ · nos enĩ q̃
bus tantũ beneficiũ exhibitum est
magis tenemur credere qꝺ illi qui
fuerunt ante aduentũ xpi Tunc
etiã aliqui magis explicite sicut
maiores et illi quibus facta est a
liqua reuelatio spũalis · illi etiam
qui sub lege erant adhuc magis
explicite qꝺ ante legem quia data
fuerũt eis alia sacramẽta quibꝰ q̃
si per figuram representaba xps
Sed gentilibus qui fuerũt salua
ti sufficiebat qꝺ crederent deum eẽ
remuneratorẽ que remuneratio ñ
fit nisi per xpm Unde implicite cre
debant in mediatorem Tertia cõ
clusio est qꝺ est falsissimũ qꝺ quis
saluari possit in secta machometi
Patet cõclusio tam ex dictis qꝺ ex
improbatione sequentis erroris

Capitulũ xxiij^m in quo cõfutat xpi errores ipsius machometi

Ceterũ machometus tanta
caligauit erroris densitate
vt sibi cõtrarius in pluribus mue
matur erroribus Unde immeõr a
mens et debitus machometus ip
se erroris precedẽtis subiũgit hũc
ommino otrariũ qꝺ scilicet nullus
saluabitur nisi ĩ lege sarracenoꝝ
Nec mirum quia vt ait lactãtius
Nec est natura mendatiorũ vt co
herere nõ possint · quorũ vero tra
ditio vera est quadrat vndiq; ac
sibi tota cõsentit et ideo psuadet
quia cõstanti ratiõe suffulta ẽ. ꝗa
vẽo ex supdictis sufficiẽt patz stul
titia hꝰmoi erroris et tementatis

pauca inferenda veniunt ad eius confutationem Patet quidem in primis falsitas eius quoniam lex machometi vt superius ostendimus continet exorbitantissima a recta fide. Est etiam plena erroribus plena vicijs Vnde impossibile est vt in ea spes sit alicuius salutis Secundo q̄ error ille dampnatissimus sit sic ostendit apostolus i. cor. i. dicens. Nos predicamus ihesum cristum crucifixum iudeis quidem scandalum gentibus stulticiam Nam si cristus crucifixus est iudeis scandalum et gentibus stultitia profecto in secta sarracenorum que in gentibus connumerantur nulli saluari possunt Tertio error prefatus ostēditur pernitiosissimus quia dāpnat omnes sanctos veteris et noui testamenti quia omnes vt declarauimus supra in fide cristi mortui sunt et non in secta sarracenorum. Quarto idem error dampnatissimus ostenditur quia asserit ecclesiam vniuersalem in errorem semper fuisse antequam secta sarracenorum fuisset exorta quo nichil pernitiosius dici potest. Et ē cōtra illud osee. secundo. Desponsabo te in fide vsq; in sempiternum. Et ad ephe. quinto apostolus ait Xpristus dilexit ecclesiam et semetipsum tradidit pro ea vt eam sanctificaret mundans lauacro aque in verbo vite vt exhiberet ipse sibi gloriosam non habentem maculam aut rugam. et hec tantum sufficiant ad confutandum amentiam erroris prefati

Capitulum vicesimum tercium in quo confutatur decimus septimus error machometi

Decimum perfidus machometus non solum erat circa dīna sed etiā circa āgelos Circa quos multipliciter errauit. Quorum errorum tantum sex peraccemus. Primus est q̄ angeli sunt corporee substantie de flamma ignis generati Vnde in alchorano capitulo vicesimo quarto dicit. q̄ demones nolentes adorare hominem. hanc excusationem assignans dicentes se esse de igne genitos. hominem vero de luto. Et in capitulo septuagesimo quarto dicit ille sc̄z deus hoīnē de celeal atq; dyabolos ex ignis flāma cōdidit. Preterea dicit q̄ deus quosdam angelos condidit cum duabus alis aliquos cum tribus alios cum quatuor. Error iste q̄ ad primam partem vbi dicit angelos esse corporeos ī q̄ secundū ē tertullianū hīc tuū q̄ dixit āgelos corporeos lineamentis corporalibus figuratos. nō mō ē cōtra scripturā sanctā q̄ etiam contra bene prophetātes apud quos omnes intelligentie siue āgeli substātie spūales et īmaterriales et incorporales dicti sunt

Vnde ps cōtrā dicit. Qui facit angelos suos spūs. Et beatus dyo. iiij°. de d. n. ait q̄ prīme creature sunt incorporales et imateriales. Et cō huius ē manifesta quoniā operatio cuiq; rei est sc̄m modū substātie eius. Intelligere aūt est operatio penitus immaterialis q̄ ex obiecto apparet a quo actus habet recipit speciē et rationem. Dic enī vnūq̄q; intelligitur inq̄tū a materia abstrahit quia forme in materia sunt indiuiduales quas intellectus non apprehendit sc̄m q̄ huiusmodi. Vñ relinquitur q̄ omnis substancia intellectualis est immaterialis et p̄ōns incorporea. Quo ad partē vero qua dicit āgelos factos siue generatos ex flāma ignis. manifeste patet eū delirasse grauiter q; erasse. Nam angelus est creatus et ita de nichilo ergo nō est de flāma ignis generatus cōsequēcia patet ex precedēti quoniā omnia que sunt cōposita ex materia et forma cōtrarietati subiecta oportet generabilia esse. Cū generatio sit ex cōtrario et materia. cetera nō possūt talia per creationē esse. cū moi sūt substātie intellectuales et ōia corpora celestia etiā materia prima. Dicit geñ. i°. In principio creauit deus celum et terrā. et ips dicitur laudare eū omnes āgeli eius. Et postea subdit. Quoniā ipse dixit et facta sūt. Tercia vero pars p̄fati erroris in qua dicit āgelos creatos alatos q̄ stulta sit exfutatiōe prime partis erroris sui sufficientissime ostat nec oportet perhuiusmoi stulticias machometi puerē quoniā ipsarū dāpnatio oībus in q̄bus aliquid viget rationis notissima est.

Capitulū xxiiij^m in quo exfutat^r error xviij^i. machometi.

Athyphus amens et dirutus machometus arcta āgelos erās dicit illos esse mortales. Vnde in libro de doctrina sua dicit q̄ deus in fine mūdi occidet omnē creaturā. Etiā angelos et archangelos et nichil remanebit viuū mīi deus et tandem ē suscitabit eos. Erroris istius falsitas aperte colligitur ex p̄cedentis erroris cōfutatione vbi ostensū est ex testimonio dauid. ꝓphete angelos spūales naturē esse et p̄ōnes incorporee et immateriales sunt substātie q̄ ex cō sequēti incorruptibiles. Vnde beatus dyo. sanctorū apostolorū petrus et paulū discipul^i iiij. dē^i. dicit q̄ intellectualis substātie vitam habent indefectibilem ab vniū sa corruptiōe morte et materia et generatione mūdi existentes. Confutat^r etiā ratiōe p̄fatus erroris. Sic nichil corrūpitur nisi p hoc q̄ forma eius a materia separatur sed angelus nō est compositus ex materia et forma p̄mo ex ipa forma subsistēs vt patet ex precedēti ca°. ergo impossibile est q̄ angel^i sit

substantia corruptibilis ·Certum autem mors non intrauerit mundum nisi per peccatum dicente apostolo ad romanos quinto ¬Dicut per vnum hominem peccatum intrauit in mundum ita et per peccatum mors ·sed angeli et archangeli boni non peccauerunt ·ergo non est aliqua ratio vnde eis attribuatur mors nec secundum naturam nec secundum iusticiam · ꝓterea si omnes ā geli sint in fine occidendi · Quetur ab ipso stulto machometo quo sustentabitur thronus dei quem in libro suo de doctrina sua dicit sustentari ab octo angelis · Ceterum cum resurrectio sit iuxta damasum eius quod cecidit et dissolutum est· i carnata compositio siue resurrectio non competit nisi mortalibus et corruptibilibus et dissolubilibus . Cum autem angeli vt patet ex superioribus non sint mortales nec corruptibiles apparet manifeste falsitas erroris prefati machometi dicentis q angeli sunt resurrecturi in fine mundi et aliqua alia que secundum suam naturam sūt incorruptibilia Licet autem posset deus omnia illa redigere in nichilum non tamē rediget quia redigere aliquid in nichilum est non pertinens ad manifestationem gratie Cum magis p hoc dīna puidētia·potētia· et bonitas ostendātur q ea in esse conseruat ·Vnde ecclesiastes tertio dicitur ·Omnia opera que fecit perseuerant in eternum. et maxime de angelis ·patet·quoniam deus sic vnamquamq; rem instituit vt ei nō auferat suam ꝓprietatem · Vnde dicitur Johannis vndecimo in glosa q deus qui est naturarum conditor contra naturas non agit ·Et si aliquando in argumentum fidei in rebus creatis aliquid supra naturam operetur ·siquidem autem immaterialium cuiusmodi sunt angeli et substantie spirituales et etiam materialium que contrarietate carent sicut sunt corpora celestia ·proprietas naturalis est earum sempiternitas quia in eis nō est potētia ad non esse .Vnde sicut nō aufert igni naturalē inclinationē q̄ sursū tendit ita non aufert ab⁹ p̄dictis sempiternitatē vt eas in nichilū redigat Nec obstat qō dicit in ps· Opera manuum tuarum sunt celi et ipsi peribunt · Et illud luce vicesimosecundo · Celum et terra transibunt ·quia ille auctoritates intelligende sunt non quod substantia pereat sed figura vt apostolus ait primo cor· decimo ii°· Et gregorius tāgit libro xvii· moraliū Capitulū xxv· i q̄ cōfutatur pri⁹ error machometi

Tercius error quē machoēt⁹ profundus circa angelos asserit est q angeli beati peccant ·

Dicit enī in quadā visione sua in credibili de q̄ in capitulo iiij° q̄ cū ascēdissz ī cēlū sep^m fletū respexit vnū āgelū flētē q̄ siuit cāz fleti q̄ vel pōdit Culpe sunt Ipse aūt orauit p eo Error iste emanauit ex pecto re fatui q̄ temeārij hominis dicit eui beatus augustinus xi. sup gen. ad litterā q̄ illa natura q̄ peccare n̄ potest in sanctis āgelis est Prete rea h° nos ostendim⁹ aptissimis ra tionib⁹ Primo beatitudo beatorū consistit in hoc q̄ deū per essētiā vident Jo. xvij. hec est vita eterna vt cognoscant te solū deū et quē misisti ihm̄ xpm̄ Essentia autē dei est ipsa bonitas Unde hoc mō se ha bet angelus ad ipsū deum sicut se habet quicūq̄z vidēs recte ad ratio nem boni Impossibile est aūt q̄ a liquis q̄d q̄ velit aut optetur nisi attendens ad bonū vel quod diuer tere velit a bono inq̄ tū huiusmoi ergo beatus angelus n̄ potest velle vel agere nisi attendēs ad deū sed sic volens vel agens nō potest pec care ergo impossibile est q̄ beatus angelus peccet Secō peccatū in vo lūtate nō accidit sine aliquali ig norantia intellectus nichil enī vo lūtas vult nisi bonū verū vel appa rens propter q̄d dicitur puerbiorū ix. Errant qui operanē malum Et phūs z ethicoz Omnis malus ig norans Sed angelus beatus in deo oīa videt que ad suā ptinent pfectionē nullo ergo mō potest pec care Tertio bonū inq̄tum h⁹moi diligibile est q̄d ergo apphendit vt optimū est maxime diligibile Sed angeli beati videntes deū per essentiā apphēdūt eū vt optimū ergo maxime ipsum diligūt Sed hoc habet cō amoris vt volūtates se amātiū sint cōformes Et per cōsequens taliū beatorū angelorū volūtates nō possūt fieri p̄ūse pec cando Preterea cum angeli q̄ max ime beati sint superiores hoibus ordoq̄z diuine p̄uidētie habet vt ī feriora p̄ superiora iuuētur mag nus profecto stultus et temerari⁹ ar guitur fuisse machometus dicens se orasse pro sanctis angelis

Capitulum xxvi. in quo cōfutatur error xx. machometi

Item pfidus machometus cōtinue erroribus se inuoluēs asserit angelos malos siue demo nes saluandos p alchoranū In h° senutus est machomet⁹ errorē ori genis qui vt ait aug⁹ xxiij. de ciui tate dei dixit demones quādoq̄z p dei misericordiā liberādos esse a pe nis qui error aptissime sacre scrip turarū testimoniis quas ipse ma chomet⁹ cōmendat et ecīā ratiōe ehditur. auctoritate quidē p̄mo ex ysa. c. vltimo Ubi de oībus dāp natis loquēs ait Vermis eorū n̄ morietur. et ignis eorū nō extīg uetur Item ide ysaie xx. Quis ha bitabit ex vobis cū ardoribus se pitinis Secō ex euāgelio mathei

xxv· vbi habetur q̄ cristus dictu rus est malis in die iudicii · Ite maledicti in ignem eternum qui paratus ē dyabolo et angelis eiꝰ vbi manifeste habetur q̄ dyaboli eternaliter id est sine fine punien ē Ter° ip̄bat errorē p̄fatꝰ ex ullo appoc· xx· vbi habē q̄ dyabo lus qui seducebat eos missus est in stagnum ignis et sulphuris v bi bestia et pseudo prophete crucia buntur die ac nocte in secula secu lorum· Per quod in scriptura e ternitas significari consueuit · In quo manifeste ostenditur fal sitas prefati errorꝭ Hoc au tem etiam ostenditur ratione · Pro quo notandum q̄ origenes quem machometus in hoc erro re secutus est posuit q̄ omnis v luntas creature in quolibet sta tu propter libertatem arbitrij po test flecti et in bonum q̄ in malum excepta anima xpi̇sti propter vnionem verbi Vnde putauit de mones quandoq; per liberum ar bitrium posse redire ad bonum et per diuinam misericordiam veni am assequi peccatorum· Sed hec positio erronea est cum manifes te contrarietur sacre scripture vt dictum ē· Preterea ratione sic er rorꝭ prefatus confutatur · demo nes obstinati in malo semper per seuerant et perseuerabunt in per petuum in peccato suo· ergo fal sum est q̄ liberabuntur quandoq; consequentia patet quia pena sequitur nulpam · antecedens pa tet · tum per illud p̄s · Superbi a eorum qui te oderunt ascendit semper · quod de demonibus pro ponitur · tum patet per illud · i· Johannis sexto · Ab initio dyabo lus peccat · quod exponens augus tinus vndecimo de trinitate dei · dicit q̄ semper peccat ab initio sui peccati · Et beatus gregorius tricesimo quarto moral · dicit · Cor antiqui hostis fiunt lapis du rabitur et nulla vng̃ conuersio nis impugnatione mollietur · Secundo sic angelus medius est inter deum et hominem sed deus habet liberum arbitrium inuerti bilem ante q̄ post· homo habet li berum arbitrium vertibilem ante et post· ergo angelus medio mo do se habet vt sit vertibilis ante q̄ n̄ post· Nā oppositū impossibile ē vt sic sit v̄tibile post q̄ n̄ ante· Cā autem huiusmodi inuertibilita tis siue obstinationis in demoni bus non est accipienda ex graui tate nulpe sed ex conditione na ture seu status · Hoc enim est hominibus mos quod angelis casus vt damianus dicit · Ma nifestū ē aūt q̄ oīa mortalia pec cata hominum siue magna siue p ua ante mortem sunt remissibilia pꝰ mortē vero irremissibilia q̄ ppe tue manētia sūt· Ad iquirendum aūt hꝰmoi obstinationis causam

Cōsidē tandū q vis appetitiua in omnibus ꝓportionatur apphenti oni interius qua mouetur sicut mobile motori. Differt aūt apphētio intellectualis angeli ab apphēsione hominis in hoc q angelus apprehendit imobiliter per intellectum sicut et nos imobiliter apprehendim⁹ pma principia quorū est intellectus. homo vero per ratiōem apprehēdit discurrēdo de vno ad aliud habens viam procedi ad vtrūq; oppositū. vnde et volūtas hois adhereat alicui mobiliter quia potēs est ab eo discedē. et cōtrario adherē. volūtas aūt angeli a principio potest adhērere huic et opposito in his que nō naturaliter vult. ꝑ postq̄ iam adhesit imobiliter adhereret. Patet ergo q ex cōditiōe nature volūtatis āgelice surgit vt immobiliter angeli perseuerēt vel in amissiōe vel conuersiōe supnaturalis boni. Ex parte esse extrīcico imutabiles etiā sunt vel in bono vel in malo post pmā electionē quia tunc finitur in eis status viatoris. Vnde ad rationē diue sapientie nō pertinet vt vlterius gratia demonib⁹ infūdatur per quā reuocētur a malo pme amissionis in qua imobiliter pseuerēt vt pulcre ostendit sanct⁹ thomas. Patet ergo falsitas pfati erroris machometi et tāto magis quāto stultius subiūgit. q demones saluandi essent p alchoranū eius. Capitulū xxvij. in quo cōfutatur xpi. et error machometi

Item pfidus machometus asserit q deus pcepat angelis vt cora pmo homine se proicerent humiliantes se cora eo. de q in capitulo xxiiij. ait ex psona dei cū me plasmaturum hominem de luto angelis intimaui iūgēs vt se coram eo picerent humiliātes omnes paruerūt preter belzebub se subicere nolentē sed error iste faciliter confutat tam ab ipsa lege que ab ipso deo cōdita ē vt deut vi. Et in euāgelio luc. iiij. vbi habetur q solus deus est adorandus ergo falsū est q a deo vero ꝑcepit preceptū angelis hominē adorare. Deīo cū adoratio debeatur ratiōe dignitatis excellētis. nūq̄ superiora adorant inferiora sed econuerso. Et h° est quia superiora hīnt excellētem dignitatē supra inferiora et non econuerso. Cū ergo āgeli sint superiores hominib⁹ excelentia dignitatis. nō videtur cōforme rationi vt de⁹ pciperet angelis q superiores sunt adorare siue venerari vllo modo hominem. Tercio confutat prefatus error quia in sacra scriptura legimus homines ante incarnationē adorasse angelos et non econuerso vt patz de abrahā gn. xviij. Quādo tres vidit et vnū adorauit. Item iosue v°. habetur q iosue adorauit videns angelū qui dixit ego sum princeps exercitus domini. Item etiā post incarnationē beatus iohānes

euangelista voluit adorare angelum. Unde ait apc̃s. tricesimo tertio. Cecidi vt adorarem ante pedes angeli. Verum angelus ad ostendendum q̃ maxime exaltata esset humana natura post incarnationem. et q̃ magna est gloria dei in humana natura. prohibuit se adorari etiam duba dicens. Vide ne feceris conseruus tuus sum et fratrum tuorum. Ergo non videtur verisimile q̃ deus preceperit ãgelis adorãe hoĩ; Et ita stulti videãt eẽ qõ machoẽt9 hic dicat Ca^m xxviij^o. i q^o futur^e xxij^o. error machometi

Item phid9 machoẽt9 bestia hꝫ de ãgelis loquẽs dicit i ca^o secũdo alchoran q̃ deus docuit adam vocabula omnium rerum que angelis nondum erant cognita. Hic error videlicet q̃ adam aliqua vocabula cognouerit que prius angelis cognita non fuerant confutatur. tam sacre scripture auctoritate q̃ et ratione. Scriptura inquit ez^e. vicesimo octauo de dyabolo loquens. tu plenus sapiã et perfectus decore Plane sapientia plenus a sui origine non fuisset si rerum omnium a deo creatarum notitiam non habuisset. Preterea apud philosophos hoc habetur erroneum. tum vt dicitur in libro de causis. Omnis intelligentia est formis plena id est speciebus intelligibilibus. ergo ab ipso sue originis principio habent cognitionem omnium rerum naturalium Iuratione insuper cõfutatur error prefatus. tum quia quidquid potest virtus inferior potest superior Si ergo intellectus primi hominis qui ordine nature ẽ infra intellectum angelicum cognouit res naturales ponens vocabula. multo magis et plen9 hec cognoscebant angeli Tum secundo quia si substantie separate mouent corpora celestia vt philosophi ponunt. quidquid prouenit ex motu celestium corporum attribuitur ipsis corporibus sicut instrumentis eo q̃ mouent mota Substantijs autem separatis sicut principibus mouentibus. agunt autem et mouent per intellectum. Sunt ergo causantes ea que fiunt per motum corporum celestium sicut artifex operatur per sua instrumenta. forme ergo earum que generantur et corrumpuntur sunt intelligibiliter in substantijs separatis. Unde et boetius in libro de trinitate dicit. q̃ ex formis q̃ sũt sine materia venerunt forme q̃ sũt i materia. Cognoscũt g^o substãtie separate ñ solũ sbãs separatas ꝫ etiã spẽs rerum naturaliũ. nã si cogñoẽt hñt spẽs generabiliũ et corruptibiliũ corpũ tãq̃ p̃ p̃or effectuũ multo magis spõr corpũ celestiũ. q. ꝓprior instrumentorum. Multo ergo perfectius

angeli habuerūt naturaliū rerū cognicionē q̄ ipse p̄mus homo q̄ anteq̄ ipse haberet. vnde maīfeste patet falsitas p̄fati erroris machometi. Capitulū xxix. in quo cōfutatur error xxiij. machometi.

Perfidus machomet⁹ etiā errauit circa animas. Asserit enī circā animā ade portionem esse aīe dei. Dicit enī sic ī capitulo xxiij. alchorani ex p̄sona dei. Cū me plasmaturū hominē de luto q̄ eidē anime mee etiā portionē īsuf flatum ā gelis intimaui. Error iste est p̄mitiosissim⁹ in quo stultus machomet⁹ secutus est errorē q̄ rūdam stultorū philosophorū et tandē etiā errorem manicheorū dicentiū q̄ spūs rationalis sit de substātia et natura dei. hic aūt error manifeste cōfūditur tam autoritate q̄ ratione. Dicitur enī gen. p̄mo. Faciamus hominē ad ymaginē et similitudinē nostrā. hoc nō est dictū quo ad corpus cū deus sit incorporeus ergo scd̄m animā. aīa hominis est facta. ꝛ scd̄m dīnā essentiā non cadit factio vel mutatio ergo non potuit dici q̄ anima ade fuerit ex dīna essentia vel substantia.

Preterea scd̄o sic. Quitq̄d est essentiale deo est de⁹ ergo scd̄m h° quilibet homo esset deus scd̄m animā quod stultū est dicere q̄ inconueniens et heretic̄ū. Terciō q̄d quid essentiale est deo est inuariabile et impetrabile sed anima hominis est variabilis a bonitate in malitiā a veritatē in errorē a gaudio in tristitiā. Substātia aūt dei est incōmutabilis sicut cōis anime conceptio dicit ergo impossibile ē q̄ aīa ade sit de portione siue substantia dei. Quarto cū deus sit substantia impartibilis vtpote si plicissima nō potest aliquid eius substātie eē nisi sit tota substātia eius. Substantiā autē dīnam est impossibile esse nisi vnā. si ergo anima esset de dīna substantia sequeretur q̄ omniū hominū esset eadem anima qd̄ manifeste est falsū q̄ stultum. Et multa alia possēt argui q̄ aptissima luce sunt erronea p̄mo blasphemia que sequūt̄ ex illo errore. Nec mouere debuit machometū ad hanc astruēdam stulticiā id quod dicitur gen. i. Inspirauit in faciem eius spiraculū vite. quia vt dicit aug⁹ vij. super gen. ad litt̄am illa autoritas non cogit ponere animā de substantia dei esse quia eciā homo flando vel inspirādo non emittit aliq̄d de substantia sua sed de extranea natura. Emittit enī aerem quē aspirando attraxerit. Unde figuratiue dicitur ibi flare id est flatum facere vel inspirare id ē spīm facere. Unde q̄ dicit inspirauit in faciem eius intelligit̄ q̄ spiritū fecit ex nichilo. Et hoc cōfitetur ysa. lvij. vbi sic dicitur. Spirit⁹ a facie mea egredit̄ et omnē flatum ego facio. Et ysa.

xvij· h° dicit dñs creās celos et extēdēs· formās tūa q dās flatū populo q ē sup tūa q spiritū oīb9 cal cātib9 sup eā Ca" xxx· in q cōfuta2 vicesimu9 qrt9 error machoēti

Ex pdicto errore ceadit i alū machoēt9 errorē vt dicat omnes animas hominum ex vna anima esse productas· In hoc sentus est quosdam hereticos anti quos qui huiusmodi erroris pfuisse leguntur autores· sed error iste tam a philosophis qp a theologis iudicatus est insanus Vtraq; ergo via ostenditur reprobus et falsus· Dicit enim philosophus decimosexto de animalibus et tertio de anima· qp intellectus ab intrinseco est· et in libro de proprietatibus elementorum dicit qp in nato fit spiritus vite iussu dei· Hoc etiam autoritate sacre scripture ostenditur· Dicitur geneis secundo. Creauit deus hominem ad ymaginem et similitudinem dei· secundum animam ergo omnes anime rationales sunt de nichilo create et non ex aliqua alia vna anima Secundo· sic gñ· secundo habetur qp facta mulierē dixit adam· hoc os de ossibus meis et caro de carne mea non dicit anima de anima Tertio confutatur error prefat9 ex illo psalmo vicesimosecundo· vbi ait prophera Qui finxit sigillatū corda eorum· ibi enim cor pomit p anima eo qp sedes aie secundū phos est in corde Et psa· cxlij· Omnē flatū ego fec· cōstat qp de flatu corporali nō intellexit· ergo de flatu spūali q ē aia rōnal g° sicut solus deus insufflauit in faciem spiraculum vite ita creauit aiam cuiusdam hominis q p oīs nō de alio pduxit ex nichilo fecit Quarta ratione confutāt et destruit error prefatus sic· si ex vna aia omnes anime essent pducte aut illa anima dat alijs partem substantie aut totam substantiam· si dat totam substantiam ergo omnes anime hominum sunt vna anima substantialiter qnod est manifeste falsum· Di partem· hoc non· tum quia anima est singularis nō habens partem et partem· tum quia sequeretur qp alia pducta ex ea ipsa minor maneret qm ante erat et tandem desineret esse nisi sēper aliqd supadderet vnde desinat qđ decisū ē ab ea· q oīa apud oēs sapientes q de natura aiarū rōnaliū aliquid cognoscunt delitamēta ēputāt· et ideo merito hūc errorē incidit q ēpbat fides xpiano rū q dicz q ostat qp oēs aie rōnales ñ ex aliq alia pductē ex formatis corpoib9 a deo creāt q creādo infūdū2 q infūdēdo pducā2· aiaz vero pductio oīz de9 sibi soli debuit ēpuare· tū ppē eaz dignitatē· tū ppē eaz immortalitatem Propter eaz dignitatem quia ūa anima rationalis

sit ymago dei ⁊ nata imediate fer
ri in deū et beatificari in ipso dil
gendo cum toto corde totū suū esse
immediate debuit ab ipso deo ha
bere vt ipsū toto corde teneat di
ligere hoc etiā ꝓpter aiarū imor
talitatē num enī solus deus sit qui
habeat vitam īsemetipso ⁊ vitā
indeficiētē solus est qui potest na
turam facere immortalem et vite i
deficientis ⁊ ita impossibile est cre
aturam aiam rationalē que est i
mortalis ꝓducere Et ideo eius ꝓ
ductionem debuit sibi de⁹ reseruа
re et ita patet ⁊ cetera Capitulū
xxxi^m· in quo cōfutatur error xxv·
phi machometi

Pestifer iste machometus oīa
confidens erroribus suis
tota celum eciā euauit dicens ce
lum ex fumo factum esse Dicit e
nim ille stultus in libro narratio
nū ꝙ celū sit de fumo qui est fu
mus de vapore maris et de mōte
quodam qui vocatur caf qui tan
git totū orbem et sustinet celum
Hic error manifeste confutat cū
sit cōtra scripturā dīnā dicatur enī
gn̄· i· In pncipio creauit deus celū
et terrā Si creauit ergo de nichi
lo fecit et ita non de fumo aliquo
Preterea si celum eet de fumo fac
tum· esset alterabile ⁊ corruptibile
qđ falsū ē cū corpus celeste absq;
cōtrarietate sit Corruptio aūt ⁊ ge
neratio ex cōtrarijs ꝑmo phisicor
et ꝑmo de generatione Preterea
si celū factum fuit de fumo neces
sariū est ꝙ aut elemētum aut ele
mētatum esset · sed nullū horum
est· Dicit enī phūs de substātia
orbis ꝙ celum nec graue nec leue
nec calidū nec frigidū nec humi
dū nec siccum est Omne tamē ele
mentū ⁊ elementatū est in aliqua
istarū qualitatū Preterea ꝙ cōse
quēter ait ꝙ mons sustineat celū
ita notoie fatuū est ⁊ derisione dig
num vt ñ sit op⁹ alio testimonio
Capitulū xxxij^m· in quo cōfutat
xxvi· errorē machometi

Amplius fatuus est macho
met⁹ cū assert ꝙ sol ⁊ luna
erāt equalis luminis et virtutis
et non erat diēdo inter diē et noc distructio
tē sed quadam vice vlabat gabri
el ⁊ accidit vt ala sua tetigerit lu
nam quo obscurata est sicut mō
vidimus Hec ponit in doctrina sua
Iste error ꝙ ad omnes suas par
tes ita manifeste est non mō falsus
sed derisus vt nō sit opus multa
inducere In ꝑma sui parte cōtradi
cit sacre scripture que ait gn̄· i· Fe
cit deus duo luminaria magna lu
mināre maius vt ꝑesset diei ⁊ lumi
nare min⁹ vt ꝑesset nocti Et ideo
patet erroneū esse dicere ꝙ sol ⁊
luna creati sunt equalis luminis
et virtutis In scđa parte est eciā
cōtra scripturā sanctā quoniā vbi
supra sic dicitur Fiant luminaria
in firmamento celi diuidant diem et
et noctem ⁊ sint in signa ⁊ tēpora

et dies et annos. Et ita patet q̃ a p̃ncipio creationis luminarū fuit distinctio inter diem et noctem. de tercia parte in qua dicit q̃ gabriel ala sua tangens eam obtenebrauerat. ita manifeste in omnibus stultum est vt vanum sit aliqua testimonia ad hoc inducere ¶ Capitulum xxxiij. in q̃ confutatur error vicesimus septimꝰ machometi

ITem perfidus machometꝰ etiam circa matrimoniū errans concedit tanq̃ licitum plures habere vxores. sicut manifeste patet per discursum alchorani sui. Error iste pessimus est. redigit enim humanā naturā ad similitudinem pecudum et beluarū Nam volucres pene omnes faciunt matrimonia et paria iūgūtur. Vñ error iste facile ip̃robat et cōfutat tam sacra q̃ scripta q̃ naturalibus testimoniis q̃ irrefragabilibꝰ rōnibꝰ Docuit in p̃s. illud gn̄. Erunt duo in carne vna. in vna dixit nō in pluribus Ratione etiam confutatur error iste quoniam videtur esse de iure naturalis rationis q̃ vnus vir non haberet plures vxores sicut nec vna plures viros tum hoc homini in sua institutione est indictum Ius autem vt dicit ysi. est quod incepit ab inicio rationalis creature sed ab inicio vnus habuit vnicam non duas gn̄. secūdo. relinquet homo patrē et matrem et adherebit vxori sue non dixit vxoribus. Et illud matthei dēmonono. ergo habere vxores plures sicut machometus concedit non videtur posse esse licitum. Dicitur ea secundum philosophum primo phisicorum. sicut mulier appetit virum sic materia formam q̃ turpe bonū ꝙ ꝑm natā ē tm̄ vna materia vni. formē in actu nō pluriū. g̊ videt impugnare q̃dā̊ natē q̃ vnꝰ habeat pluēs vxores. z̊ sic amicicia in q̃dā q̃litate consistit si g̊ mulieri nō licz hic pluēs viros q̃a h̊ cēt actu ētitudinē q̃ lis Di licēt viros hic pluēs vxoēs nō cēt ē q̃ amicicia vxois ad virū q̃ cōsso Unde hec ratio experimento probatur quia apud viros habentes plures vxores quasi anulle habentur vxores. Quarto amicicia inter sa non habetur ad multos vt patet per phm̄ octauo ethicorum. Si ergo vxor habet virum vnū tantum. vir autem habet plures vxores non erit equalis amicicia ab vtraq; parte non ergo erit amicicia liberalis sed quodāmodo seruilis. Quinto sic matrimonium in hominibus vt distingatur a bestijs oportet ordinari secundū q̃ competit ad virtutis bonum et bonos mores colendos. Non pertinet autem ad bonos mores habere plures vxores quia ex hoc sequitur discordia in domestica familia vt experimento patet.

Falsū est ergō et erroneum q̄ licitum sit vni homini habere plures vxores. Nec debuit mouere machometū ex hoc q̄ in antiqua lege a liqui eciā sancti viri habuerūt plures vxores sicut abrahā iacob et dauid et alij plures Tū p̄mo q̄a nō habuerūt plures xp̄i ībidē sed p̄ter prolem educādam in cultu dīno quia tunc erat paucitas hominū fideliū Unde augustin⁹ libro de bono ōiugali. ātiqui patres nuptias copulabant non victi libidine sed ducti pietate Tū sc̄ō quia nec hoc fecerunt p̄ quia auctoritate sed ex dispēsatione que a solo deo qui auctor nature ē fieri potuit Et facta est eo tēpore q̄ oportebat nature p̄ceptū p̄termitti vt esset maior multiplicatio plis ad cultum dei educāde. nunc autē aduenīente xp̄o fuit tēp⁹ plenitudinis gracie xp̄i p̄pter quā cultus dei propagatiōe carnali multiplicabat̄ q̄ cōseruabat̄ quare q̄ cetera

Capitulū xxxiij. in quo cōfutatur error xxviij. machometi

Aplis p̄fid⁹ machoēt⁹ dicit tanq̄ licitum ēpudiū vxoris vt patet in alchorano c. viij. et lxiiij⁰. Error iste faciliter ostenditur permitiosus. p̄mo quia est cōtra doctrinā legis et dīnam institutionē quod patet. xp̄s enī interrogatus vt habet̄ mathei xix. an liceret homī dimittere vxorē ex q̄cūq; causa respōdens ait illis. nō legistis q̄a q̄ fecit homines ab initio masculū et feminā fecit eos. q̄ dixit. p̄pter hoc ēlinquet homo patrem q̄ matrē et adherebit vxori sue q̄ erunt duo in carne vna Et sequitur q̄ ergo deus coniūxit homo non sepet Ubi dicit crisō⁹ in glo. nō solum ex modo creationis sed eciam ex modo legis lationis monstrauit q̄ p̄ter naturam q̄ preter legem est vxorem dimittē p̄ter naturā quidem q̄a vna caro diuiditur. p̄ter legem autem quoniā deo copulante et iubente non diuidi vxor dimittitur Secō ex tor p̄fatus im p̄batur quoniam est contra doctrinā xp̄i qui in eodē capitulo mathei xix⁰. dicit Dico autē vobis. q̄ quicūq; dimiserit vxorem nisi ob formicationem et aliam duxerit mechatur. quia scilicet remanet adhuc vinculū illius dimisse cū viro pōre Item cō futatur error iste ab apostolo i. cor. vii. dicente. hijs autē qui matrimonio cōiuncti sunt p̄cipio non ego sed deus vxorem a viro non discedere q̄ si discesserit manere innuptam aut viro suo reconciliari q̄ vir vxorem non dimittat hec apostolus Preterea error iste probatissimus ostenditur quoniā inseparabilitas matrimonij videt̄ esse de lege nature Quod sic patet. Matrimoniū enī ex intentiōe nature ordinatur ad educationem p̄lis nō solum per tempus sed per

totam vi am probis Unde de lege
nature est q̄ parentes thesaurisēt
vt filij parentum sint heredes. Et
ideo cum proles sit cōe bonum vi
ri et vxoris oportet eorum societa
tem perpetuo manere indiuisam se
cundum legis nature dictamē Et
ita patet q̄ inseparabilitas matri
monij sit de lege nature. Secun
do idem ostenditur sic. Naturalis
quidem sollicitudo inest hominib⁹
de certitudine probis Unde quicun
q; certitudinem prolis impediunt
faciunt contra naturalem instinc
tum humane speciei. Si autem
vir posset vxorem dimittere vel vx
or virum et alteri copulari impe
diretur certitudo probis cum mu
lier a primo cognita postmodum
a secundo cognosceretur. Est ergo
contra naturalem instinctum spe
cei humane q̄ mulier separaretur
a viro Tercio confutatur error
prefatus sic. inter virum et mulie
rem amicitia maxima esse videtur
non solum in actu carnalis copu
le que etiam inter bestias quan
dam suauem amicitiam facit sed
etiam ad totius domestice conuer
sationis consortium vade in sig
num huius homo propter vxorem
relinquit patrem et matrem vt
dicitur genesis secundo. Non est
ergo licitum immo inconuenien
tissimum matrimonium dissolui
Quarto idem ostenditur et con
futatur error prefatus sic Necesse
est ad id quod est optimum in ho
mine omnia alia ordinari. coniu
gio autem maris et femine non
sic solum est ordinata legibus se
cundum q̄ ad prolem generandā
pertinet vt est in aliis animali
bus sed etiam secundum q̄ con
uenit ad bonos mores quos recta
ratio disponit vel quantū ad ho
minem secundum se vel secundum
q̄ homo est pars domestice fami
lie aut pars societatis. Ad quas
q̄dē bonos mores pertinet indiuidua
cōiunctio maris et femine Dicit enim
philosophus amor vnius ad alterum erit du
cognoscūt se indiuisibiliter cōiunctos
et erit vtriq; solicitior cura in reb⁹
domesticis duū se perpetuo amāsuros
in eadē rerū possessiōe estimāt Ob
trahūt etiam ex hoc discordiarū ori
gines quas oportet accidere si vir
vxorē dimittere virtū enim q̄ppi
ēs vxoris sit firmior in affectu dilec
tio Tollūt etiā adulterioꝝ occasiones
q̄ dare si vir vxorem dimittere posset
aut econuerso Per hoc enim daret vi
a facilior sollicitādi matrimonia
aliena q̄ inuita sequēte inuentia si
iuxta stultitiā erroneā machometi
licitū foret repudiare vxorē. nec pos
set machometus ad huc errorē astruendū
mouere debuit q̄ in veteri lege permissum
fuit repudium vxoris qua h⁹ factum e ppter
iudeoꝝ duritiā vt dicit xps ma.
ca pmi erant ad coercionē vxoris
Permissum est ergo minus malum
ad excludendum maius malum

Capitulū xxxv. in quo ostūtat̄ errorē xpi. machometi

Hetria perfid⁹ máchome tus erauit grauiter con cedendo tanq̄ licitum adulteriū et fornicationē. nā cum mulieribꝰ emptis q captiuis licitum dicat es se conubē Hoc enī adulteriū est quia multociens emit pater stu pratam a filio et econuerso filiꝰ vel frater a patre corruptam vel a fra tre Unde in capitulo xxxij. alchora mi inquit Castitatem seruate mis cum ppriis vxoribus aut sibi sub iectis q ancillis obseruātibus in de nāq nulla fiet q̄rēmonia Dicit enī machometus sibi a deo fuisse concessum q ad vxores aliorū pos set accedere vt viros virtuosos et ꝓphās generaret in quo errore se cutus videtur michomalitas hēticos Error iste huiꝰmodi bestialis ma chometi aptissime confutatur ex diuina lege et sacro euāgelio Non enī est dicendū licitū esse quod ma nifeste contra dīnū preceptum est Inter alia autē dīne legis p̄cepta habetur non mechaberis exo. xx°. Item leuitici xx. dicit Si mecha tus quis fuerit cū vxore q adulte rīū ꝓpetrauerit cum vxore proxi mi sui morte mōriatur q mechus et adulter Item deut. v. Non cō cupisces vxorē ꝓximi tui Item tho bie iij°. dicitur Attende tibi ab oī fornicatione q preter vxorem tuā non patiatus aham cognoscē Item reprobus error prefatus ostendi tur ex euāgelio xpi mathei v. in quit cristus iudeis Audistis quia dictum est antiquis nō mechabe ris et ego dico vobis q̄ videt mu hierē ad cōcupiscendam iā mecha tus est in corde suo Reprobatur e ciam satis testimonio apostoli Cū ait ad ephe. v. Omnis fornicator aut immūdus nō habet partem ī regno dei Secundo error ille in de reprobandus venit quoniā con tra legem nature esse videtur Ad hoc ostenditur Illa quidem actio di citur esse cōtra legem nature que nō ē cōuenies fini debito siue q̄a nō ordinat̄ ad ipsum per actionem agentis siue quia de se est inꝓpor tionata fini illi. finis autē quē nata ex cōcubitu intendit ē ꝓles ꝓ creanda q educanda q vt bonū hō queretur posuit delectationem in coytu vt cōstantinus dicit Quiā q̄ ergo cōcubitu vtitur ꝓpter de lectationē que in ipso est nō refe rendo ad illum finē a natura intē tū contra naturam facit Cum aūt nomē conubine exꝑmat cōiunctio nē qua solus cōcubitus ꝓpter se ipsū queritur Patet q̄ cōtra legē nature sit accedere ad cōcubinam nō cōiunctā sibi matrimonio q̄ cō cubina vocatur Nec obstat si dica tur q aliquis quandoq ex tali cō cubitu prolem queat quoniā ad huc non est cōueniens ad prolis bonū in quo nō solum intelligitur

ipsi⁹ procreatio per quam proles esse acipit sed etiam educatio et instructio per quā acipit nutrimē tum et disciplinā a parentibus in quibus tribus parentes proli tenē tur secundum phm octauo ethico rum Cum aūt educatio et instruc tio proli a parentibus debeantur per longū tempus · exigit lex na ture vt pater et mater in longum tempus conmaneant ad subueni endum coiter proli Hec autem ob ligatio ad cōmanendum feminā viro matrimoniū facit Patet er go q̄ meito reprobat coytū cōcubina rum et errore prefatus machoēti · Nec debuit mouere machometū ad hūc errorem q̄ antiqui prēs vt abraham iacob et dauid legā tur concubinas habuisse quomā ille vxores fuerunt non tamē dice bantur vxores Unde gn̄ · xvi · dici tur q̄ rachel dedit balā ancillam suam viro suo in cōiugiū vt de ea susciperet prolem et sic concubina rius ille coytus fuit in veritate cō iugalis Preterea vt dicit sanctus thomas · antiqui patres ea dispē satione qua plures vxores habe bant ad ancillas accedebant vxo rio affectū · Unde in illis non fuit brutalis libertas quam lubricus machometus cōcessit suis Ca pitulum xxxvi · in quo confutatē error xxx⁹ machometi

Item bestialis machomet⁹ grauissimo errore errasse vi detur cōcedens tanquam licitum peccatum contra naturam q̄ sum ma et infelicitatis et scelerum dic tur licet ipsi sarracenus nō polluant se cū infidelibus nisi credant et de mulieribus dicit mulieres vestre a te ia vestra sunt vtimini eis vt vultis Quod ēprobandus et ere crandus sit error iste non est op⁹ plurib⁹ testimonijs vti quia de se ommibus notum est Unde mag nitudinem hui⁹ criminis p⁹ sacra scriptura ostendit gn̄ · xiij · Ubi dicitur q̄ sodomite erant pessi mi homines et gn̄ · xviij · inquit do minus Clamor sodomorū venit ad me Ubi dicit gregor⁹ Nouitas tā te et inaudite turpitudinis āmira tionem et dubitatio nem parit m audiente Secūdo magnitudinē illi⁹ criminis ostendit magnitudo vin dicte que sūpta est de eo Nam v na causarum diluuij fuit hoc pecca tū vt dicit methodi⁹ Preterea p̄ter hoc peccatū pluit deus iguem et sulphur supra sodomam vt ha bet gn̄ · xix · Capitulum xxxvii · in quo cōfutatur error xxx⁹

Item bestialis machomet⁹ inter alios errores assent in alia vita post resurrectionem vsū esse ciborum vestimentorū venēo rum Dicit sepe in suo libro osten dit in quo erroce secutus est here ticos dictos aliastos q̄ vt effert

aug⁹ ꝓ.de nuitate dei Asserit eos qui resurgent imoderatissimis cibis et potibus carnalib⁹ vacatu ros vt nullam modestiam aut mē suram teneant. Qui error facile fulcus ostenditur cum apertissime contradicat doctrine ꝓpī et ratioī Quod doctrine ꝓpi ctradicat patz Nam mathei xxij. interrogatus crist⁹ a saducēis de mulie que sep tē viros habuit sucessiue cuius es set in resurrectiōe respondit dicēs Erratis nescientes scripturas nec virtutem dei. in resurrectione enī non nubent id est vin nō accipiūt vxores nec nubentur id est mulie res non accipiuntur a viris quia homines non resurgent ad vitā mortalem cibis e uenereis vtentē Sed erunt sicut angeli .glo. sine labe et corruptione visione diuiā fruentes Dicerrea error iste aper tissime rationibus confutatur .p⁹ sic .resurrectio futura erit ad vitā imortalem vt patet. vnde ysa. xxv dicitur Dicipitabit deus mortē in sempiternum .Et osee .xiij. se cundum translationem .lxx. int̄ tum .absorta est mors in victori a. Et apō. xx. Mors vltra non erit Et machomet⁹ ipse in libro suo de doctrina sua dicit q⁹ post q̄ omnia mortua fuerint de⁹ occidet mortem et postea resurgent imor tales et integri Cum ergo omniō sublata erit mors necesse erit a re surgentibus substrahi ea que cor ruptibili vite deseruiunt sicuo ad mortalitatis vite statum ordinātē Manifestū est aūt q⁹ ciborum vs⁹ corruptibili vite deseruit Ad hoc enī cibos assumim⁹ vt corruptio que posset accidere ex consumptio ne naturalis humidi cuitetur. Est etiam in presenti necessarius vs⁹ ciborū ad augmentū q̄ post resur rectionem in hominibus non erit quia omnes in debita quantitate resurgent Similiter cōiunctio ma ris et femine corruptibili vite des uit Ordinatur enī ad generatiōez per quam quod perpetuo conserua ri non potest in individuo in spē cō seruatur Cum aūt vt dictum est resurgentium vita sit incorruptibi lis homines enī id m numero cō seruabuntur ergo fatuum est q ir rationabile dicere q⁹ in resurgēti bus sit ciborum aut uenereorū vs⁹ Secundo sic .Vita resurgentiū non minus ordinata erit q⁹ pñs ꝫ magis i hac vita vsus ciborum ordinatur ad aliquem finem . ad hoc enī cibus assumitur vt per di gestionem conuertatur in corpus Si ergo post resurrectionē erit cibo rum vsus .oportebit q⁹ ad hoc sit q⁹ conuertatur in corpus .Cum er go a corpore resurgentis nichil ē soluetur eo q⁹ erit incorruptibile oportebit dicere q⁹ totum quod q̄ ritur ex alimento transeat in aug mentum Et ita oportebit q⁹ corpo ra resurgentium in infinitū augeā⁹

aut oportet dicere q̄ erunt ibi tot egestiones et abo feditates vt tantum resoluatur quantum co nuertitur quorum vtrunq; est inconueniens . Nec valet q̄ ip se machometus dicit in libro de doctrina sua quia non erit ibi e gestio sordium sed purgatio per sudorem . Et ponit exemplum de puero in vtero matris qui vt dicit nutritur et nō egerit. Dz re sponsio ista nichil valet vt patet insp̄ienti . queniam corpora re surgentium ita erunt incorrup tibilia q̄ nichil possit resolui ex eis . vnde manifeste patet q̄ non est simile de vno et de altero

Tertio sic . Venereorum v sus ad generationem ordinatur si ergo post resurrectionem erit venereorum vsus nisi sit frustra sequitur q̄ etiam tunc erit genera tio hominum sicut et nunc . Dra litas enim lesio et plaga na ture est que non potest esse in op timo statu humane nature cuius est status post resurrectionem . sequitur ergo q̄ multo fecundior q multiplicior erit ibi proles pro tempore illo q̄ hic . Cum ergo mors in vita illa non erit crescet ibi populus in infinitum Finita ē aūt regio paradisi illius q omnis regio corporalis quare breui tēp̄ē necesse habebit esse magna pars populi illius de paradiso et creari eis necesse erit aliam regionem ad habitationē eorum et nō vnam solam sed etiam infinitas quoma impossibile est quascunq; regiōes finitas q̄tūcūq; sunt homines ca pere infinitos Si vero quis dicat q̄ in resurgentibus erit vsus ali arum q̄rundeorum non propter cō seruationem aut augmentū corpo ris . nec propter cōseruationem spēi vel hominū multiplicationē sed propter solam delectationem que in hijs actibus consistit . ne a liqua delectatio in vltima remune ratione desit Dicut expresse dicit machometus in libro de sua doctri na Patet quidem hoc inconuenien ter dici vt deducit sanctus tho mas in somma contra gentiles . quia vita resurgentium ordinatior est q̄ vita nostra In hac autē vita inordinatum et vitiosum est si q̄s tibis et venereis vtatur propter so lam delectationem et nō propter necessitatem sustentandi corporis vel prolis procreande et hoc rati onabitur . Nam delectationes que sunt in premissis actionibus non sunt fines actionum sed econ uerso . Natura enim ad hoc ordi nauit delectationes in istis acti bus ne alimenta propter laborem ab istis actibus necessarijs natu re deficerent quod contingeret nisi delectatione prouocarentur . Est ergo ordo preposterus et indecēs si iste operationes propter solas dilectationes exercerentur . nullo

ergō modo hoc in resurgentibus
erit quorum vita ordinatissima po
nit. Multa alia possent induci ꝯ
quia manifestus est error illius
supersedemus. Non obstat autē
dictis nec in aliquo errori macho
meti suffragatur. q adam ante pec
catum vitam habuit imortalem ·
et tamen cibis et venereis uti po
tuit in illo statu · cum ante sit dic
tū · Crescite et multiplicamini · Ite
tum de omni ligno qō ē i paradi
so comede Tum primo quia alia
erat imortalitas q incorruptio re
surgētium. q alia que fuit in adā
Resurgentes enī imortales erūt
et incorruptibiles vt mori non pos
sint nec ex eorum corporibus ali
ud resolui Adam autem sic fuit i
mortalis vt posset non mori si nō
peccaret · q posset mori si peccasset
Et eius immortalitas sic seruai
potuerat non q nichil resolueret
ab eius corpore sed vt contra reso
lutionem huiꝰmodi ei subueniri
posset per arborum assumptionem
ne ad corruptionem eius corpꝰ p
ueniret Nec etiam obstat predic
tis q xp̄s post resurrectionē legi
tur comedisse et bibisse quoniam
xp̄s post resurrectionem nō come
dit propter necessitatem sed ade
monstrandum sue resurrectionis ve
ritatem Unde cibus ille non fuit cō
uersus in carnem sed resolutus in
preiacentē materiam Nec aūt eau
sa cōedendi non erit in resurrectio
ne cōi Capitulum xxxviij· in q
ostenditur error xxxij· machometi

Brutalis machometus secu
tus quosdam insipientes ā
tiquos parum a bestijs differētes
posuit felicitatem q beatitudinem
in carnalibus delectationibus ci
borum et potuū et venereo rū vsu
Per totum alchoranum carnalē
et spurcissimā felicitatem sue gen
ti in alia vita promittere non pu
duit Delicias quidē primo epula
rū corporalium · dapiferos et pi
cernas anglōs dicat · Secundo p
ciositatem vestiū et lectorū · et vm
braculorum amenitates · Tertio
delicias cōcupiscentiarum q blan
dimentorū mulierū Qui error ñ
solum apud xpiane religionis au
tores ꝯ etiā apud gētiles philoso
phos qui beatitudinem nouerūt
in operationibꝰ intellectiue partis
consistere · iudicatur bestialis: vitā
huiꝰmodi voluptuosam nō homi
num sed porcum esse asserentes
vt patet primo ethicorum Dic er
ror licet ex precedentis erroris re
probatione satis reprobatus et
stultus ostendatur · michilominꝰ ad
plenius ostendendam bestialitatē
et amentiam ipsius machometi
hoc ipsum auctoritatibus et ratio
nibꝰ paucis tamen approbabimꝰ
q beatitudo futura diue legis ob
uationibus promissa nō in vsu vo
luptatum sensibiliū vt bestialis
machometus secutus epicureos

facue asserit· sed in actu superio
ris intellectiue et aspectu nobilis
simi obiecti quod est deus scilicet
in visione faciali ipsius dei sit ·
Auctoritate primo patet scilicet
prophete dauid dicentis in psal
mo trecesimoquinto · Apud te est
fons vite et in lumine tuo videbi
mus lumen quasi diceret In lumi
ne cognitionis tue est vita · Item
psalmo decimoquinto · Adimple
bis me letitia cum vultu tuo · glo
sa vt nichil vltra desiderē cū face
ad faciē te videro · Item iob xxxiij·
Videbit faciē eius iubilo · Item xps
Jo· decimoseptimo ait Hec est vita
eterna vt cognoscant te solum ve
rum deum et quem misisti ihesū
christum · Item mathei vicesimo·
cio ait dominus · In resurrectione
nec nubent nec nubentur sed erūt
sicut angeli dei id est beatitudo ho
minum erit similis beatitudinis ā
gelorum· sed eorū beatitudo non cō
sistit in voluptate corporali sed in
visione dīmitatis ergo et cetera ·
de qua apostolus · Videmus nunc
per speculum et in enigmate tunc
autem facie ad faciē Preterea Jo·
euangelista ait · Cum apparuerit
similes ei erimus · Similitudo au
tem ista consistit in participatio
ne sue beatitudinis · Constat autē
qp beatitudo dei non consistit in vo
luptate corporali qa hoc nephas es
set intelligere· ergo similitudo erit
quo ad visionem sue essentie· ipse
enim per essentiam suam · suam sub
stantiam intelligit et hec diuina
diuinitatis est summa felicitas ho
minum et angelorū · Estimet qui
potest quāta quamqz iocunda cō
cors et indissolubilis sit creature
humane creatori vnica coniunctio
vbi claritas quam creator habet
per plenitudinem · creature dabit
per plenitudinis participationem
quam ille habet per naturam · hu
ic dabitur p graciam vt ait rica
dus super apoc· libro septimo
Ratione vero multiplici predictus
error confutatur et ex dictis pet
tore emanasse ostenditur Primo
sic· Beatitudo vltima hominis
in premium sanctorum operum p
missa · consistit in hijs que omnē
humane virtutis facultatem exce
dunt dicente prophetā ysaye quar
to : Oculus non vidit nec auris
audiuit nec in cor hominis ascen
dit que preparauit dominus dili
gentibus se · Et apostolus ad
romanos octauo · Non sunt
condigne passiones huius seculi
ad futuram gloriam que reuelabi
tur in nobis sed felicitas quam
seductor et pestifer ille machome
tus promisit non est in alijs boīs
maioribus qp habeat vita presēs
Promisit enī fluia lactis et vini
et melis Vñ nō promisit eis alios li
bidines sm spēz quā habeat vita ista
et si forte gustu suauiores et eodē se
habz de saporibus cū determinati

sint numero spēcium suarum nec ampliores nec alij esse possunt. Et eodem mō se habet de omnib⁹ generibus ciborū Quare manifestum est q̄ non aliam felicitatem promisit eis carnalem q̄ habeat vita ista. sed eandem maiorem & meliorem Ex quo manifeste patz q̄ assignando felicitatem futuram tam propinquā vite presēti turpiter erravit assignando hominis felicitatem in bonis corporalibus. Secundo sic Felicitas est quoddā bonum hominis proprium. bruta enī non possūt dici felicia nisi abusiue. delectationes aūt carnales sūt cōes hominib⁹ et brutis ergo errauit machometus in talibus beatitudinem hominis ponendo Unde graviter totam humanam naturam videtur offendisse q̄ homiēs brutis animalib⁹ coequauit dū ñ aliā felicitatē hoīb⁹ posuit q̄ etiā bruta animalia possūt cōicare qō est inconueniens. Nam id circo soli animantium ad aspectū celi erecti sumus vt summū bonum nostrum non in terra. non in censu ꝛ in sūmo esse crederemus quod satis propie poeta designauit dicēs Pronaq; cū spectent aīalia cetera terram. os hominī sublime dedit celūq; videre Jussit & erectās ad sydera tollere vultus Jpi ergo sibi renuntiant seq; nature hominum abdicant inquit lactantius Qui non sursum aspiciunt. sed deorsum

ñ forte idipsū qō erecti sum⁹ sī cā homī attributū putāt Ter° sic Ultim⁹ finis ē nobilissim⁹ eorū q̄ ad vē ptinēt. habz enī rōnē optimi. ꝛ delectationes carnales ñ dicunt homī ꝑ⁹ id q̄ ē nobilissimū i eo qō ē intellect⁹ ꝛ ꝑ⁹ sēsū. ergo error ē i talibus delectationibus ponere ꝺ lectationem hominis Quarto sic Dūma perfectio hominis esse nō potest in hoc q̄ conūgitur rebus inferioribus se. sed per hoc q̄ cōiū gitur alicui rei altioris. Finis enī melior est hijs que sunt ad finem. sed delectationes carnales cōsistūt in hoc q̄ homo secūdum sensū cō iūgitur aliquibus rebus se inferioribus scilicet sensibilib⁹ Ergo error magnus est in talibus homi nis felicitatem ponere Quinto. in illo est maxime ponēda felicitas per quod homo maxime appropiquat ad deum qui beatificator est angelorum et hominū. Dz p delectationes predictas carnales maxime impedit homo a maxima appropinquatione ad deum que fit per cōtemplationē quam maxime impediunt predicte delectationes sensibiles. Sunt enī quedam vincula mentiū humanarum ꝛ excecamenta oculorum intellectualiū vt clare experiamur Unde si quis existimat habundantia potationum et cibi se frui posse et vacare sapientie ipse desipit Ergo maximus error ē in talib⁹ ponere felicitatē

Dexto sic Cū hijs delicijs sensibi
libus quas ponit machometus á
cūt delitie spirituales aut nō · si
sic · manifestum est q̄ se non com
patiuntur · spūales enī delicie na
turam humanā ad se trahūt q̄ ī se
to tam rapiūt q̄ carnalia sentire ñ
patiuntur ea hora qua humanā
mentem tetigerūt · Unde vt dicit
bernardus · Quomō ignis et aq̄
simul eē ñ possūt · sic spirituales q̄
carnales delicie ī eodem se ñ cōpa
tiuntur · Non poterūt ergo simul
esse felicitas spiritual' et ista quā
ponit machometus carnalis · Di
cendo dicent q̄ alternatim hoc est
q̄ altera post alterā fruētur in vi
ta illa · tunc sequitur ex necessitate
q̄ neutra erit plena cū neutra sit c
tinua · Continuitas enī pars est
felicitatis Preterea ipsa experiēti
a sensus manifestū est q̄ gustan
tes delicias spūales statim fastidi
unt carnales · sicut dicit sanctus
aug⁹ quia gustato spiritu despit
omnis caro · quare impossibile ē
vt wlūtarie spūales in carnia rede
āt ad carnales · violentia aūt vel
surreptio ibi locū non habet · ergo
semel admisso ad felicitatē spūalē
ab ea vel ad modiū diuertere vel
seiūgi nūq̄ habebit Impossibile ē
ergo alternati vtrāq̄ felicitatem
ibi obtinere Necessario est igitur
felicitatem spiritualem vel omni
no ibi non esse vel solam esse hoc
est preter carnalem illam quam
ponit machometus cum nec esse
possit simul cum illa · nec alterna
tim nec post illam nec ante illam
Di vero dicant q̄ ibi non est feli
citas spūalis illa autem est indubi
tanter potissima ac nobilissima mā
maq̄ pars felicitatis · si tamen q̄
alia ē pars aliqua eius · ergo ex
dictis sequēt̄ q̄ machomet⁹ felici
tatē nō posuit p̄ p̄tem felicitatis ·
si pars dōa sit et illā modicā atq̄
vilissimā qui carnalem suam posu
it Preterea septimo sic · Ubi est
talis voluptuosus vsus cibi et po
t⁹ et venēor · eit necessai o continue
et magna corpoēū humanor expira
nitio et resolutio transmutatio di
gestio sompn⁹ et hui⁹moi qualia
in vita ista sētim⁹ Erit ergo ibi
multitudo sudorū egestionis q̄ vri
nationis tanta · q̄ tandem locus
paradisi illius quātūcunq̄ fuerit
amplus non poterit capere sterco
ra et vrinas hominū: quid ergo
est paradisus illa machometi ni
si taberna inde fessa ingurgitati
onis et perpetue feditatis et tur
pitudinis prostibulum atq̄ volu
tabrum porcorum? · Preterea au
tem innominandas alias fedita
tes que ex hijs comixtionibus
maris et femine sequūtur · quod
autem dicit machometus ange
los pincernas futuros esse atq̄
dapiferos eorum qui ei crederent
et legem suā seruarent · quis non
rideat aut quis non rideat

angelos sanctos felicitatem illam
quam nec oculus vidit nec auris
audiuit nec in cor hominis descen
dit de scribere vt lectos parent eis q
venēt ad turpitudines exercēdas
Et vt angelice bītudīs excellētiā
cōmutent in coq̄naciam seu dapi
ferā aut pincernaiam seruitutē
que multo vilior est q̄ seruire por
cis Vnde patet q̄ bestialis iste ho
mo machometus nec seipsum no
uit q̄ animal rationale esset nec
felicitatem patrie quid esset̄ appre
hendit · in quo plane non solum
indoctū et impium sed ceum q̄ bū
rum atq̄ bestialem se probauit
Nec mouere debuit machometū
aut quemcūq̄ alium ad huiꝰ mo
di errorem sectandum · q̄ alique
auctoritates ꝑperiant̄ in sacra scrip
tura que vsum ciborum post resur
rectionem videntur promittere ho
minibus · vt est illud ysa. xxv · vbi dicit̄ · Faciet dominꝰ exercituū
omnibus populis in monte hoc o
uium pinguiū conuium vindemie
pinguiū medullatorum vindemie
defecate · et similes Quoniam iste
auctoritates spūaliter intelligende
sunt Proponit enī scriptura diuina i
telligibilia sub similitudine sensibi
liū vt animus noster ex hijs que
nouit discat incognita amare Ait
enī beatus gregorius in quadam
omelia Regnum celorum idcirco
terrenis rebus simile dicit̄ vt ex
hijs q̄ aīm̄ nouit surgat ad īuīsibi
lia q̄ ea q̄ dividat q̄si officat̄ viale scat.
vt p hoc q̄ scit notū diligere discat i
cognita amare · Et secundum hūc
modum delectatio que est in contē
platione sapientie et assumptiōe
veritatis intelligibilis per intellec
tum nostrū per vsum ciborū in sac̄
scriptura cōsueuit designari secun
dum illud prouerbiorū ix · quod
de sapiētia dicitur. miscuit vinum
q̄ posuit mensam misit ancillas su
as vt vocarēt ad arcē q̄ ad menia
tuitatis Si quis est parvulus ve
niat ad me · insipientibus locuta
est venite comedite panem meum
et bibite vinum quod miscui vob̄
Et ecc̄s · xv · dicitur Cibauit illum
deus pane vite et intellectus q̄ aq̄
sapientie potauit illum · De ipa
sapientia eciam dicitur prouerbi
orum tercio Lignū vite est hijs q̄
apprehendēt eā q̄ qui tenebit illā tenuerit
beatus Similiter quod dominus
dicat luc̄ xxij · Ego dispono vob̄
sicut disposuit michi pater meus
vt edatis et bibatis super mensā
meam in regno meo · non potest de
cibo corporali vel potu intelligi sed
de eo qui in mēsa sapientie sumi
tur de quo dictum est Vnde patet
q̄ ꝑter predictas auctoritates ac
similes non congruit dicere q̄ ēsurgentes cibis corporalibus vtanē

Capitulum xxxix · in quo respō
detur ad rōnes q̄s dā ipiꝰ macho·

Perscrutando doctrinam al
thomī iuenimꝰ duo fuisse

motiã ad affirmandũ voluptuosã carnalẽ et bestialem felicitatẽ quã ponit: ¶Primũ est vt verbis eius form iuter vtar quia si vllum oblectamentũ in paradiso deesset beatitudo minie plena esset. Deinde est q frustra delicie essent vt puta mulieres si voluptas deesset. propterq cõcludit pr̃o ille machometus q quit quid volunt presto est et quasciũq q quẽcunq volũt habent omnia ad libitũ sine mora et difficultate ita quidẽ q quas hic vxores habuerũt fideles habebunt et illic. ceteris connubime erũt. ancillarũ vero non erit numer⁹. hec ille Ad que motiua spãli capitulo respondere decreuim⁹. ne forte simplices qui ex talibus mouen quã doq solent talibus motiuis titubare a recta fide contingeret. Postremo autẽ huiꝰ moi motiua nõ solum non cogere talem voluptuosam felicitatẽ ponẽdã esse. sed p cedere exignoratissimo et bestiali homine ¶Primũ autem motiuũ facilit̃ repellitur. quia cũ vera bẽtitudo hominis que spaꝫ in alia vita cõsistat hom̃i secũdũ id quod nobilissimũ est in eo. qđ est intellectus respectu nobilissimi obiecti quod est ipse deus. delectationes que ad beatitudinem pertinent nõ sensibiles que cões sunt pr̃as et azinis aliisq; aialibus brutis dicẽde sunt ꝫ spũales. in quibꝰ cõicamus cum angelis Vnde delectatio nes sensibiles quas machometꝰ ponit non pertinẽt ad beatitudinẽ hominis ꝯmo neq; beatitudo vera sustinet huiꝰ modi delicias sed abstrahit ab eis sicut in superioribꝰ manifesta luce monstrabim⁹. Preter quod cessabũt necessario in alia vita. quare manifestũ est verbũ veritatis quod legit̃ math. xxii. q in resurrectione neq; nubent neq; nubẽt ꝫ erũt hoies sicut ãgeli dei in celo. Et idẽ habet⁹ luce xx. Vñ ridiculũ ẽ delectatiões sẽsibiles huiꝰ moi q̃rẽ in q̃bꝰ nobiscũ aialia bruta cõicãt vbi expectãt delectationes altissie in q̃bꝰ cũ ãgel̃ cõicam⁹ q̃ erũt in visiõe p̃me lucis et gustu summe bonitatis que nobis et angelis sunt cõies. Vnde pz manifeste argumẽtũ machometi. Cũ arguit si vllũ oblectamentũ in paradiso deesꝫ bẽtitudo mime plena esꝫ vanũ esse et vacuũ viribus. quoniam vt iã dixim⁹ oblectam̃ta carnalia qualia ipse machometꝰ describit nõ ptinent ad veram beatitudinẽ hominis ꝯmo apud rectẽ sapiẽtes argumentũ eius in contrariũ validissime militat arguendo sic. In paradiso erunt oblectamenta q sẽsibiles delectationes quas machometꝰ describit g° seq̃t̃ q ibi nõ erit vera nec pleã bẽtitudo. cõña pz q̃m vt supiꝰ aptissis rõnibꝰ oñdim⁹ delectatiões tales sẽsibiles cũ delectatiõibꝰ intellectualibus siue spiritualibus esse simul non possunt.

Preterea si verum est q̄ nullum oblectamentum carnale aut sensibile defecturum est future beatitudini siue paradiso machometi cū variis et diuersis oblectamētis homines afficiātur vtpote quidā in cibis quidam in potib⁹ quidā in luxuria .quidam in ludo .quidā in venationibus .quidā in piscationibus .quidam in hastiludijs. alijs in diuersis alijs rebus .nos dicere oportebit in paradiso esse oia genera ciborum .altilia oues et boues et vniuersa pecora campi .vniuersaq; genera indumentorū iucta oblectamenta singulorū hoim. amplissima īsuper fluia vinorū iucta varietatē gustuū singulorum .a potheras speciorum .et confectionū prostibula tandem luxuriantium siluas feris plenas ad venandū .et stabula multa equor̄ ad hastiludi .et ex oīb⁹ multa stercora aialiū similia q̄ iferri possūt aduersum stultū machometum .que et stultissima sunt et omni derisione digna Illā profecto paradisum bestialē machometus suis descripsit quam ipse bestialis sibi futuram cōcupiuit .

Preterea cum secūdo arguit videlicet q̄ frustra debite adessent si voluptas deesset .ex magna certe īgōrantia et cecitate procedit .debite enim sensibiles que in statu presentis miserie et corruptionis deseruiunt vt plante .animalia bruta corpora mixta .in alia vita hoīe de corruptionis statu in incorruptionis statum transeūte non manebunt .Cessante enī fine .cessare debet illud quod est ad finem Talia aūt que diximus facta sunt ad ialem vitam hominis sustentandum Unde gn̄ .ix. dicitur .Dixit olea virentia dedi vobis omnem carnem .Quocirca cum post innouationem status hois .animalis vita in homine non erit neq; aialia neq; plante nec corpora mixta sicut mel .lac .vinū .lana .linum neq; vestis cerue neq; lectisternia .tabulata de pluma delicata que future vite in paradiso suis promisit stultus machometus Et ideo non mirum si ibi non erit voluptas in talibus cum talia ibi futura nō sit Beatitudo enī corporis humani nō in hijs consistit sed ex redūdantia beatitudinis anime in ipsum corp⁹ ipsum glorificabitur Cui⁹ glorificatio quatuor cōtinet dotes tang̃ q̄tuor partes glorie corporum sanctorum .que sunt Claritas .impassibilitas .subtilitas .et agilitas .et ita totus homo exultatione delectabit i domino iuxta illud p̄s: Cor meum et caro mea exultauerunt in deum viuū Ceterum differētia sexuū et membrorum varietas p⁹ resurrectionem non erit frustra cū sit ad nature humane perfectionē reintegrandā in specie et indiuiduo q̄ uis animales operationes desit Licet ergo viri et femine cum

membrorum suorū integritate re
surgant non dicende sunt frustra
femine adesse quia non erit com
mixtio cum eis · Tum primo qui
a cum genus humanum habebit
tūc totam multitudinem hominū
prefinitam a deo non erit amplꝫ
necessaria generatio hominū ad
quam ordinata est a natura ipsa
carnal' commixtio feminarū · Tū
secundo quia ibi cessabit omnino
omnis appetitus voluptatis carā
lis: nulla ibi pulsabit temptatio
inimici nulla erit peccandi volun
tas · nulla delinquendi facultas ·
sed totum letitia · totum exultatio
homines angelis sociati sine vlla
carnis infirmitate ꝑpetuo gaudio
fruentur

Capitulum quadragēm in quo cōfutatur error ꝓpriꝰ · perfidi ma
chometi

Cterum perfidus machoē
tus prefatis erroribus ad
iunxit hunc Quod biberē vinū es
set maximū peccatum Non paū
mirandū est in primis q̄ huiꝰmo
di viri tanta fuerat rationis inopi
a q̄ promiserat i partem felicita
tis future obseruantibus legem
suam fluā vini in alia vita mor
tūptibili · i immortali vbi vsus vi
norum locum non habet · · in hac
mortali vita vsum vini dixerat esse
peccatum . Et qō magis derisibile
est ad ostendendū rationabilitatē
prohibitionis vsus vini Narrat
ymmo fingit in libro qui dicitur
de doctrina machometi quandam
stultam hīstoriā · videlicet q̄ duo
angeli scilicet arot et marot fue
rint olim missi a deo de celis i ter
ram pro gubernando · instruendo
genere humano · quibus tria fue
runt a deo interdicta · Primū est
ne occiderent quemq̄ · Secundū
ne iniuste iudicarent Tertiū ē ne
vinum biberent · multoq; tempo
re sic habito · cum noti iudices es
sent per vniuersum orbem · Venit
eis die quadam mulier pre cun
ctis feminis omnino pulchriā cau
sam habens aduersus maritum ·
que vt parti sue acōmodaret · iu
dices inuitauit ad prandium · con
sequenter illa conuiuantibus in
ter epulas etiam poculā vini ap
ponit astat ministrans et crebro
instat vt sumant Quid plura · vi
cerunt blanditie mulieris · inebri
ati potibus in hospitam formosam
inualuerunt victi adulterium postu
lant . Spondet hac scilicet con
ditione dum alter verbum face
ret per quod ascendebant celos
alter per quod descendebant · pla
cet conditio . Cum ergo didicisset
eleuata est subito et ascēdit ad ce
los · quod cum videret deus explo
rata causa eam posuit · posuit eam luci
ferum pulcherrimam inter stel
las vt fuerat inter feminas ··

Ille ãt i iudiciũ vocatis proposuit eis deus vt eligerent inter penam huius seculi et penam alteri⁹. Elegerunt hanc. Dpensi sunt ergo per cathenas ferreas diuisis capitib⁹ in puteum bibilosq; in diem iudicij. Dtupendum plane est q tanta fuerit amentia huiꝰ bestie machometi et caligo mentis eorum q ei huiusmodi stulticijs fidem dederũt vt sanctos dei angelos tales esse describat q inebriari possint q mulieribꝰ cõmisceri que absurda sũt apud omnes homines in quibus aliqua rationis scintilla ẽ videt. Cũ enĩ angeli non sint aialia sed sint vti in superioribus ostẽdimus substantie incorporales et intellectuales nature. non est eorum inebriari aut feminis cõmisceri. hoc enĩ nisi aialibus cõuenit. Preterea etiam hoc quandoq; ppter aliqd misterium iussu omnipotentis dei circa homines peragendum. contigat eos corpora assumere. In corporibus tamen illis opera vite nõ exercẽt nec exercere possũt. Vñ tholi. xij. dicebat angelus raphael. Cũ enim essem vobiscum videbar quidẽ manducare et bibere sed ego potu inuisibili q cibo vtor. Patz g⁹ tã ignorantia q̃ stultia ipsi⁹ machometi. His ergo dimissis dicamus aduersus errorem prefatum q bibere vinum nõ sit peccatum. inebriari autem vino peccatum regulariter est. dicẽte apostolo ad ephe. v.

Nolite inebriari vino in quo est luxuria. Quod ergo machomet⁹ erraverit dicens q bibere vinum sit maximum peccatum. Ostendemus ex tribus ex quibus manifestam faciemus falsitatem sui erroris. Primo testimonio sacrarũ scripturarũ quas ipse acceptat. Decũdo rationibus. Tercio ex sanctimonia eorum qui vino vsi sunt. Confutatur in primis error prefatus ex illo deut. xiij. vbi dꝰ loquẽs de promissione fienda in via ait. Emes ex eadem pecuniã quicqd tibi placuerit vinũ siceram et omẽ quod desiderat aia tua et comedes coram domino deo tuo. Item ecc. xxxi. Equa vita hominibus vinũ in sobrietate potatum. Item ibidẽ. Exultatio anime et cordis vinum moderate sumptum. Secundo idẽ arguitur rationibus. Primo sic nullus cibus vel potus secundũ se consideratus est illicitus. hoc patz sentẽtia domini saluatoris dicẽtis mathei xv: Nichil quod intrat in os coinquinat hominem scilicet. ergo bibere vinũ non est peccatum et peccatũ nec magnũ. Decũdo sic. Dicit dominꝰ deus per apostolũ suum secũdo. thi. iiij. Omnis creatura dei bona est et nichil reiciendum est qđ cũ gratiarũ actione percipitur. Et ad roma. xiiij. dicit q omnia munda sunt. ergo bibere vinũ non est peccatum. Tercio ratione patet falsitas prefati erroris

quoniã si bibere vinũ esset pecca
tum sicut stultus machometus
asserit nunq̃ xpi9 nuptias illas
quib9 interfuisse legitur Johãnis
secundo honorasset mutãdo aquã
in vinum Quarto eadem falsitas
luce clarius demonstratur. Quo
niam si bibere vinum peccatum es
set xpistus nunq̃ assumpsisset vi
num in materiã sacrãti eucharisti
e quod tamen fecit mathei viceñ9
secundo Quinto si bibere vinum
fuisset peccatum nunq̃ apostolus
vas electionis et veritatis man
dasset thimoteo vt vino vteretur
propter stomachum q eius frequẽ
tes infirmitates Tercio princi
paliter falsitas prefati erroris es
tenditur ex sanctimonia eorum q̃
vñ vino leguntur a tempore qui
dem noe: qui primo vinum bibis
se legitur genesis decimonono.
Sancti patres vinum biberunt.
Unde de ysaac maifeste legitur gñ.
viceſimo septimo de xpisto apertis
sime scriptura testatur mathei sex
to et mathei viceſimo et de apos
tolis idem Nec obstat huic verita
ti q̃ in aliquibus scripturis quã
doq; videatur vsus vini prohiberi
quoniam aut prohibitio intelligi
tur facta solis sacerdotibus et hoc
tempore quo ingressuri erant sacer
dotes in aliqua lege ad ministeriũ
tabernaculi q altaris sicut leuitici
decimo precipitur summo sacerdo
ti aaron vinum et omne quod in
ebriare potest nõ bibetis tu et filij
tui quãdo intrabitis ~~testimonium~~
tabernaculũ ~~id est~~ testimonij Vel
si omnibus fiat prohibitio intelligẽ
da est nõ de simplici vsu vini sed
immoderato vsu vini secũdũ illud
eccℓ. quinto. Cogitaui abstinere
a vino carnẽ meã vt transferem
animã meã ad sapientiã. Est au
tem hic non pretereundum q̃ ma
chometus non introduxit absti
nentiam vini aut propter cona
piscentiam sapientie aut prop
ter sanctimonie amorem sed cau
teloſe. Abstinentia enim vini
facit ad conseruationem pacis
rei publice de qua arabes atente
curauerunt. Cum enim in regio
ne calida sit vinum fortissimum
si sarraceni vterentur vino fortis
simo sicut nos cum ipsi non sint
sobrij cotidie essent ebrij et ma
gis voluptati dediti. et se mutuo
interficerent Nam vt dicitur eccℓ.
decimonono vinũ q mulieres apo
statare faciunt eciã sapientes et eccℓ
sij. multos enim exterminauit
vinum. Sicut ignis probat
ferrum durum. sic vinum dum
corda superbe tum arguet in ebri
etate potatum. Propter quod
~~perfidus ac dilirus~~ machometus
vt legislator sarracenis prohibi
it vinum. Secundo ideo prohi
it quia ipse quemadmodum alij
tyrãni timebãt gẽtes sibi subditas
ne otia cum tumultuose insurgerẽt

Et quia per vinū cōsueuerūt nupe
et multa oriri turbationū scanda
la p̄sertī inter homines brutales
sicut erant gentes illarū regionū
Idcirco ad talia precauēdū cauit
Iose potius q̄ religionis amore v
sum vini prohibuit ¶ Capitulū
xli. in quo confutat xxxiij. errore
machometi

INter alios stultos errores
machometi reperitur eum
asseruisse q̄ vniuersa creata ceh
terre et aues inuocant deum et v
nūquodq; suam rationem modū
orandi scit Iste error est stultus
facile confutatur Cum enī oratio
ascensus mentis sit in deum sitq;
pars contemplationis. manifestū
est q̄ error sit attribuē oratiōez
rebus sensu et ratione carentib9
Nec suffragatur erroi p̄fato q̄
ps°. vltimo inuitātur creature oēs
ad laudem dei. quoniam non ideo
vt aiūt sapientes dinarū scripta
rum scrutatores. q̄ ipse creature
inaīate supiores vt sol et luna
ceh aut inferiores sensu et ratione
carentes laudent deum corde a ore
cū ratione creant. sed diuinē lau
dare sol et luna et ceh deum iquā
tum sua pulcritudine et virtute du
cunt homines in cognitionem et
laudem ipsius dei Alia vero inferio
ra creata dicuntur etiam laudare
deum inquantū in ipsis elucet dīna
bonitas et sunt materia laudis di
uine intellectuahb9 creaturis. sicut
cōiter dicitur q̄ homo ex operib9
laudatur Unde intelligibilia per se
laudant deum. irrationabilia et sē
sibilia non per se sed per nos dū
ea considerantes laudamus deum

¶ Capitulum xlij. in quo confuta
tur error xxxv. machometi

¶ Eterum perfid9 machome
tus etiam et īmūdus et car
nalis quedam protulit contra bea
tam virginem falsa et erronea
dehramenta in alchorano suo et in
capitulo xxviij. ita de beata virgi
ne loquens. istud quidem firme
constanterq; diiudicatum est illa a
ioseph impregnata cum eo in lōgi
quū locū affugit. tandem mēstruo
partum precedente distillante cū
iuxta palmā cōsisteret inquit. vti
nā morti obhuioniq; succumbere
anteq̄ michi hoc contigisset. ps
autem subtus eam egress9 ipsam
consolans inquit Ne timeas ego
tecum assideo: Deinceps ipsam
deus allocutus iussit vt palmā ex
uteret sicq; super eam arruerela re
centia caderent vnde ipsa comedēs
et bibens cor suum corroborare at
q; mitigaret. In istis vero que is
te stultus dicit contra honorē bea
tissime virginis tot videtur erro
res cōtineri quot sunt dictiones. q̄
enī in primis dicat beatam virginē
concepto filio in locum lōginquū af
fugisse vbi palme fire essent Hoc
feste erroneum est cum sacre scrip
ture contradicit Legitur enī luc. i.

q̄ conceptō filio et angelo descendente abiit in montana cum festinatione in ciuitatem iuda q intrauit domū zacharie et salutauit elizabeth quam seruū q precursorem domini pariturā nouerat. Dicitur autem in mōtana subiisse nō in locum siluestrem et solitarium vt mentitur machomet⁹ sed quia locus vbi zachaias morabatur altior erat gabilea a qua recessit beata virgo. Dicitur autē mansisse apud elizabet quasi tribus mensibus pro ministrio consolatione et obsequio venerat. et completo ortu beati Johannis reuersa est in domū suam. Quod secundo dicat q menstruū precedēs partum distillauerat a beata virgine. stultū est quoniam mulieres pregnātes vt medici dicunt coīre non menstruantur. Ait enim ypocras q si mulier dum esset pregnans mēstruatur. fetus non est sanus. Quod autem beatam virginem ex ioseph puerum concepisse asserere videtur. blasphemia est. Beatissima autem virgo non ex virili semine sed mistico spiramine cōcepit et sine corruptione aliqua q dolore peperit. Virgo enī āte partū virgo i partu. virgo post partum semper immaculata. semper intacta semper splendida et purissima mansit. Unde ysayas septimo Ecce virgo concipiet et pariet filiū. Quod vero dicit tertio q beata virgo videns distillationem illā menstrui sanguinis dixerit. vtinā morti et obliuioni fuerā mbrem falsissimum est et multum erroneum. Tum primo quoniam sicut predixim⁹ talis menstrui distillatio post conceptum ante partū illi non aduenit. Tum secundo data q aliqua simil distillatio sanguinis menstrui fuisset in ea que i alijs mulieb⁹ etiā sanctis p̄gnī b⁹ per singulos mēses contingit. Non est credendum q beatissima virgo dixisset illa desperationis verba vt morti voluisset fuerā bere. q̄ talem naturalem fluxum pati cū sine peccato talis nature purgatio contingere soleat. Tū tertio quia partui virginis nō accessit nec cōitata est aliqua immūdicia aut dolor sed affuit maxima iocunditas secundum illud ysaye trigesimo quīto. Germinans germinabit sicut lilium et exultabit letabunda et laudans. Capitulū xxxiij. i quo cōfutat error xxx⁹ sextus perfidi machometi

Certum p̄fatus machomet⁹ in quarto loco ait q beata virgine exīte in loco predicto filuestri predicta tristicia affecta extus subtus eam egressus ipsam cōsolās ait Ne timeas en ego te assideo Error iste manifestā habet falsitatē Tum p̄mo quia contra sacram scripturam est quod ait.

Qs̄ in loco lōgiquo et siluestri v̄go ꝑperit · Cum in bethleem cr̄istus natus fuerit vt patet prophe testimonio michee v· ibi dicitur · Tu bethleem effrata ex te egredietur qui sit dominator ī isr̄l Et ex euangelio mathei sec̄ūdo Cum nat⁹ esset ihesus in bethleem iude Tū tercio habet apertissimā falsitatē vbi ait q̄ paruul⁹ egressus sub ea alloquutus fuerit beatam virginem contra morem solitū aliorū puer̄oꝝ quod nisi miraculose fieri nō potuit Maxime cum dicat cr̄isp⁹ · q̄ magi inuenerunt puerū ihm̄ q̄ ti tate pu⁹ alicne opis indigentem fandi impotētē et nulla natura ab infantie humane generatiōe distinctum · Dicit etiam super io· q̄ cristus non fecit miracula anteqū a quā cōuertēt ī vinū· ꝓpter quod dicitur io· secundo ·hoc fecit inicium signorum suorum ihesus

Capitulum xliiij· in quo confutatur error ꝓxpviij⁹ machometi

Consequēter erravit etiam perfidus machometus cōtra honorem beatissime v̄ginis marie vbi ait· q̄ alloqui⁹ est eam dominus · q̄ precepit vt palmā excuterz et sic super eam arrutela recentia caderent· vnde ipsa comedens · bibens cor suum corroborāret atq; mitigaret · Error iste manifestā cōtinet falsitatem · Tum primo quia in loco vbi ꝓs natus est nō erāt palme Natus enī fuit in diuerso tio mathei secundo· Tum secundo quia virgo beatissima nichil doloris aut labors aut tristicie passa est in partu · cuius causa opus ei esset cōfortatione et refocillatiōe illa per arrutela recentia Talis quidem confortatio per cibum corporalem datur mulieribus que cum corruptione · dolore pariunt tuismodi non fuit beatissima virgo maria sicut sepe repetitum est

Capitulum xlv· in quo confutatur error ꝓxpviij· machometi

Postea prefatus perfidus machometus in precedenti capitulo subiūgit alium errorem Dicat enī q̄ mariam afferētem puerum· sui nō modiocriter increpabant dicentes O maria Cum tuo tum parentum neuter malus existat cur rem adeo malam ꝓpetrasti Ast illa virgo puerū ostendens vt ipsum inde cōuenirent signis innuebat quibus qualiter infantulū huismodi cōuenirent scistitātib⁹ ipse primus in voem erumpens inquit Ego deo seruiens qui michi librum tribuens me prophetam constituit Omnia ista frivola et falsa dicenda sunt Primo quidem falsū est q̄ prefato modo aliqui īsultarent beatissime virgini increpando eam quasi de adulterio concepisset Unde ad hoc excludendū despōsata fuit beata virgo· Unde luc· Missus est angelus ad mariam v̄ginem despōsatam ioseph Ubi dicit

ambrosius. Cur autē non antēq̄ despōsaretur impleta est fortasse ne diceretur q̄ conceperat ex adulterio. Vñ quoniā apud oēs vulgatū erat eam desponsatā esse ioseph vulgaiter ioseph xpi pater dicebatur Unde luc. ii. dicitur q̄ erant pater et mater mirantes sup hijs q̄ dicebantur de puero Ubi dicit glosa i. ioseph ad conseruandā famā mane deputatē quasi nutricē Itē luc. ii. ait beata virgo xpō. Fili q̄d fecisti nobis ego et pater dolentes querimus te Unde falsissimū est q̄ talis presūptio mala esset habita de beata virgine Ceterū quod ait q̄ ihesus locutus est illis increpantibus matrem suam ex dictis patet falsum esse et fabulosum

Capitulum xlvi. in quo cōfutatur error xxxix. machometi

Ceterum mahcioſus machometis vt facilius induceret simplices ad se assentiendum vt in quodam libro legimus prophetas et antiquos patres vt p̄ noe. abraham. ysaac et filios eorū fuisse sarracenos. et nedum de sanctis patribus veteris testamenti hoc asserere dicitur sed etiam de apostolis xpi qui prestantissimi fuerunt in nouo testamento q̄ p̄stati fuerūt xpō q̄ ipsi erant sarracēni De noe vero loquens ait Ideo venit diluuiū in mundū q̄a ipe p̄dicabat populis q̄ fierent sarracēni q̄ ipsi nō nouerūt Hic error ita manifeste nō modo falsus sed iniquus vt non sit opus testes inducere Quō enim illi sācti patres q̄ xpm venturū potuerūt esse sarracēni qui p̄cesserūt machometū et sectam eius plusq̄ per duo milia ānorū Quō sancti xpi fuerūt sarracēni qui in oībus suis xpi dictis ea annūciauerūt et prophetauerūt de xpō saluatore nostro que ipse perfidus machometus negat q̄ dampnat Ceterū q̄ predicasse dicat noe hominibus vt fieret sarracēni manifestam cōtinet falsitatē. tū cōne p̄dicta. tū q̄a nō noe estimoio domini esset vir iustus atq̄ perfectus nō ignorat fuisset quēq̄ ad sectam tam dampnatissimam et ab omni virtute sequestratam vniuersisq̄ sceleribus plenam cuius fuit secta machometi. Quod vero dicat q̄ diluuiū venit in mundū quia homines rēnuerunt esse sarracēni fatuum et derisione dignum apud omnes iudicandū est vt patet ex dictis. ymmo diluuium venit in mundum quia homines sequebantur viam corruptionis et carnalitatis quam postea sarracēni insecuti sunt Unde gen. sexto ita dicitur. Cumq̄ vidisset deus terram esse corruptam: omnis quippe caro corrupuerat viam suā sup terrā dixit ad noe. Finis vniuse carnis venit cōra me repleta

est terra iniquitate a facie eorum et ego disperdam eos cū terra. Quod autem consequenter dicit de apostol' manifesta est falsitas eius rationibus supra signatis. Tum quia apostoli centenis ānorum precesserūt machometū qui dicit se esse pmū sarracenoz. Tū secundo quia apostolorum doctrina est omnino contraria doctrine machometi vt clarissimū est simbolū fidei inspicientib⁹ ab illis apostolis ordinatum a doctrinam machometi ex alia parte. Machometus enī negat trinitatē in dīis. apostoli confitentur. Ille negat deum patrem habere filiū. Illi apertissime cōfitentur. Ille perfidus negat xpm̄ deum esse. Illi confitentur ilū esse naturalē filiū cōsubstantialē patri Ille negat pm̄ mortuū eē Illi pro humani generis redemptione profitentur crucifixum mortuū et sepultum et sic de aliis Vñ manifesta est falsitas et stultia i hac parte perfidi machometi Capitulum xlvij. in quo confutatur xl. error machometi

a Perfidus machoētus grauissime sup omnia erans blasphem⁹ cōtinetur deitatis Omnia falsa omnia errone a. omnia infandissima. omniaq; stulta et impia que in alchorano suo aut docet aut iubet aut futura seruantibus legem suam promittit. deo imponit siue docenti aue siue iubenti aut siue reuelanti. aut siue promittenti. Qui error est pessimus. Tum primo ex genere peccati. quia est peccatum blasphemie quod oī alio grauius ē Quod patet sic. Peccatum blasphemie importare videtur quandam derogationem alicuius excellentie boītatis et precipue dīne. deus autē vt dicit dyo⁹. p⁹ capitulo de d. n. est ipsa natura boītatis Vnde quicq̄d deo conuenit pertinet ad bonitatem ipsius Et quicq̄d ad ipsum ñ pertinet longe est a ratiōe perfecte bonitatis que est eius essentia Quicūq; igit vel negat aliq̄t de deo qđ ei conuenit vel asserit de deo quod ei nō conuenit derogat dīne bonitati Cum autem machomet⁹ negat multa de deo que ei conueniunt Dicit trinitatem p̄sonarum. Generationem eternam. Processionem spiritus sancti. Dīnitatem in xp̄o. incarnationem. mortē saluiferam xp̄i Potestatem iudiciariam in xp̄o. a multa alia sicut supra ostendim⁹ discurrentes per multos errores illius Plurima i super asserit de deo que nullomodo ei cōueniunt vt quod a deo qui est summa veritas mendacia et errores quos ipse docuit in suo alchorano processerint Item asserit de deo qui est summa bonitas summa sūmonia q̄ ab ipso precepta exiuerunt illa impia et stulta que ipse iubet et concedit suis sarracenis.

Item asserit de deo qui fontalis plenitudo est omnis boni q̄ non plene remunerat⁹ sit seruitores suos cum eū non datūm asserat a liam felicitatem illis nisi sensibi lem et carnalem que etiam cōis ē brutis animalibus Quare mā festum est q̄ blasphemus sit de rogando excellentie diuine bonita tis in his que dicta sunt per eū que nos falsissima et erroneā atq; blasphemia supra ostendimus Itē est insuper hic error perfidi ma chometi pessimus. Quoniam de us esset origo et radix omnium malorum eius. vt pote per quem ad sui obediētiam quasi infinitas traxerit gentes. data namq; est fides eius erroribꝰ plena per sim plices et ignaros homines tanq̄ ex ore et auctoritate dei loquen tes. de quo maxime intelligendum venit q̄ de malis prophetis deus conquiritur Jere. vicesimo tertio dicens. Nolite audire verba pro phetarum qui prophetizant vobꝭ et decipiunt vos. visionem cordis sui loquūtur non de ore domini q̄ fiat. Non mittebam prophetas et ipsi current non loquebar ad eos et ipsi prophetabant. Et ita audiui dicit dominus que dix erunt prophete prophetantes in nomine meo mendatium

Capitulum quadragesimūoctauum in quo ponuntur xīj. prerogatiue fidei xpristiane religionis qui bus distinguitur a secta macho meti propter quas merito omnes ratione venientes deberent omni secta relicta alia ad religionem xpiā nā conuolare

Ex superioribꝰ bñ cōsiderātis colligere possumus xīj. excellentias siue p̄rogatiuas dignita tis quibꝰ lex xpianorū a secta ma chometi distinguitur. propter quas sanctorum q̄ q̄ aliī infideles si vēbe atitudis cupiūt fieri ptices oī ali a secta relicta ad fidē xpī et ad reli gionem xpristianam extra quam non est salus deberent q̄ velocius conuertere illiq; incorporari. Excellit. Primo fides xpristiana eo q̄ habet originē summe nobilitatis Secundo habet magistrum et doc torem summe sanctitatis. Tertio habet signa confirmantia diuine potestatis. Quarto habet testes grandissime auctoritatis. Quin to habet documenta irrefragabilis veritatis. Sexto habet precepta totius honestatis. Septimo ha bet consilia perfectionalis sublimi tatis. Octauo habet prohibitio nes omnis enormitatis. Nono habet sacramenta mirre virtuosi tatis. Decimo excellit fides ch̄ stiana quia non armorum vio lentia aut tyrannica potentia. sed humilitate et patientia ac miraculoꝝ magnitudine ē introducta

pi°. habet essentiam incorruptibi
lis firmitatis. pij°. habet promis
sa inefabilis felicitatis. Probem9
singula. breuit tamen. quoniam
in superioribus plura horum dige
sta sunt. habet in primis fides lex
qz xpianorum origimem sume no
bilitatis quoniam non ab homi
nib9 nec casu nec fortuna allata
est sed ab ore dei processerat ysa.
xl. Deus iudex nr. dns legifer nr
dns rex noster ipe veniet Ma. v. di
cit Aperiens os suum docebat eos.
super quo dicit augustim9 Aperuit
os suum qui in lege veteri aperie
bat ora pphetaz Unde machome
tus hoc etiam profitet qui i plui
bus locis dicit euangelium a deo
datum fuisse xpo Unde ex persona
dei dicit dictum esse xpo O xpe e
gole quem dedi tibi spm vt loque
reris hominibus et docui te hebrm
et sapientiam et legem moysi et
euangelium Lex vero siue secta ma
chometi non habet origimem cele
stem sed terrenam. nō dinam sed
diabolicam vt supra i capitulo ter
o manifeste ostendim9 Secundo
lex euangelica siue xpianoz habz
magistrum et doctorem sume sancti
tatis scilicet xpm de quo prophe
ta ps. xliij°. Dspeciosus forma
scilicet sanctitatis et gratie pre fi
lijs hominum et ifra. Unxit te deus
tuus oleo letitie id est gratia sanc
titatis pre consortibus tuis. Unde
daniel nono Sanctus sanctorum
dicitur Unde etiam machomet9 de
eo dicat qz fuerit vir optimus sa
piens de spiritu sancto conceptus
verbum et virtus dei Non autem
talis fuit magister et doctor secte
sarracenorum. Unde ipse machome
tus non modo sanct9 sed sceleratis
sim9 ydolatra. homicida. raptor.
lubricus fuit maximus vt supra os
tendimus in principio huius tracta
tus Tercio excellit lex xpianorum
in hoc qz habet signa confirmatia
dine potestatis que scilicet sola di
uinitatis potestate fieri potuerat. si
cut est resuscitatio mortuorum. Da
natio leprosoz. Ceco rum illuminatio
et huius modi que inumerabilia per
xpm et discipulos suos In noie eius
facta sunt et fiunt per orbem. Unde
de xpo dicitur luc vi°. Virtus de il
lo exibat et sanabat omnes. quo
nia omne genus miraculoz fiebat
per eum Ma. xi°. Ceci vident clau
di ambulant leprosi mundant. sur
di audiunt mortui resurgunt et pau
peres euangelizantur De signis ve
ro que in nomine et fide eius per
alios fiunt dicitur mar. vltimo
Signa autem eos qui crediderit
hec sequunt In noie meo demonia
eiacent linguis loquentur nouis ser
pentes tollent Et si mortiferum quid
biberint non eis nocebit. Ceterum
non solum sed mortui huius modi xpi
ane fidei veritate miraculorum opera
tione confirmauerunt verum etiam
viui eadem virtute signoz p orbe

veritatem illius cotidie testantur. Secta vero machometi nullis talibus signis. nullis huiusmodi miraculis per machometū nec per suos confirmata est nec ostensa a deo esse Unde ipse pfitetur signa sibi non esse data sed in armorum potentia venisse sicut supra in capitulo iiij. ostēdimꝰ Quarto lex xpiana horū in hoc excellit quoniam habet testes grādissime autoritatis habet quidem prophetas sanctos veteris testamenti. Unde xpusitꝰ ait Johannis quinto Scrutamini scripturas ipse testimonium phibent de me. Unde scriptura veteris testamenti testatur de christo determinando aduentum eius damelis vltimo Nō auferetur septrū de iuda nec dux de femore eiꝰ donec veniat qui mittendus est et ipse erit expectatio gentium Itē testatur scriptura de eo damelis nono determinando aduētum sancti sanctorū sub numero certo ebdomadarum. Itē testatur de xpō determinādo locū natiuitatis eius michee v. Et tu bethleem effrata ex te egrediatur qui sit dominator in isrl. Item de xpō testatur determinando modum nascendi ysaye septimo Ecce virgo accipiet et paiet filiū et vocabitur nomen eius emanuel quod interptatur nobiscū deꝰ Itē testatur de eo determinādo in eo dimittatis veritatē ysa. ix. Puerulus natꝰ est et filius datꝰ est nobis. Et sequiē. et vocabitur nomē eiꝰ admirabilis consiliarius. deꝰ. fortis. Itē testatur sacra scriptura antiqua de eo determinando modū cōuersandi in paupertate et humilitate zacharie. Ecce rexꝰ tuꝰ venit tibi iustus et saluator et ipse pauper. Item prebet testimoniū de xpō modū moriendi determinādo ysa. liij. Viuat quis ad ocisionē duxerē et cetera. Breuiter oia xpi misteria q catholica fides credēda de eo proponit ex veteri testimonio habēt apertissima et clarissima testimonia. Ceterum propter hos sanctos prophetas veteris testamenti qui sunt testes maxime autoritatis. etiam omni exceptione maiores habet fides xpiana ex nouo testimonio. Habz in primis Jo. baptistā que teste xpō inter natos mulierū maior nō surrexit cuius etiā sanctitatem machometꝰ cōmendat plurimū in alchorano capitulo quinto Jo. iste testimoniū perhibens de xpō ait Jo. primo Hic est quem dixi qui post me venturꝰ ē qui ante me factꝰ ē qui post me scz digitate erat de pleitudine eius nos oēs accepimꝰ gratiam p gratia. et infra. eiꝰ nō sū dignꝰ corrigiā calciamenti soluē. et infra Ecce agnꝰ dei ecce q̄ tollit pcā mundi. Quotēa xpiana fides habz testimonium sue veritatis omnes sanctos apostolos qui spiritu sancto suggerente ipsius symbolum fidei ediderunt quibus dominꝰ ait

Et eritis michi testes in ihrusalē et in oī iudea et samaria vsq; ad vltimū terre :actuū p̄mo Amplior fides xp̄iana habet testes etiā eos qui maximi apō phōs habiti sūt Dicut de platone narrat aug⁹ de ciuitate dei libro viij.x.p. Dicut etiā de trimigisto et sibillarū vatici niis narrat lactantius libro iiij°. capitulo vi. de quib⁹ etiam aug⁹ p viij. de ciuitate dei et in sermone natal⁹ domini Secta vero machometi nullum habet q̄ sit vera aut a deo demādata vendicum testem non apl̄as .non apostolos.nō sā ctos viros aliquos vt manifestū est quoniā nullū talem in toto alchorano nec i h° q̄ de doctriā ei⁹ dicitur inducit Siquo dicant sarracenī q̄ habēt licet ibi nō inducantur producāt eos et videam⁹ qui sūt illi et vnde oti et que sit auctoritas eorū .que sūmonia .que dignitas .que sapientia et libent audient. Quinto lex xp̄ianorū excellit ut in hoc q̄ habet documēta irrefragabilis veritatis p̄s.c.xviij.iqt apl̄a Principiū verboz tuorū veritas in eternū oīa iudicia iustitie tue. Singulare testimoniū irrefragabilis veritatis legis xp̄i prebet machomet⁹ in capitulo de iona ita dicens suis sarracenis. Si in aliquo dubio de alchorano essent q̄ petant ab illis qui ātea eos acceperūt libros scilicz a xp̄ianis et iudeis Secta vero machometi non habet irrefragabilem veritatem q̄ est multis errorib⁹ .multis scelerib⁹ atq; blasphemijs plena vt sup̄ nos i capitulo iiij°.ostēdi⁹ Sexto lex xp̄ianorū excellit quoniā habet mandata et precepta totius honestatis splendoribus virtutū plenā sobrietatem eni et iusticiam docet prudentiam et virtutem quib⁹ nichil est vtilius i vita hominibus. sapiē .viij. Haxie tū inducit homines ad dilectionem dei q̄ proximi in quib⁹ duob⁹ lex pendet et apl̄e Sic apl̄a ait p̄s.c.p viij Beati īmaculati in via et cetera Secta vero machometi turpia p̄cipit .turpissima concedit .plena ē fetoribus et īmūdicijs vt supra i capl̄o iiij°.satis plene ostēsū ē liq̄mus Unde proprie figurat⁹ est machomet⁹ in reuelatione beati io.p bestiam et meretricem. Septimo lex xp̄ianorū p̄cellit quia habet cōsilia perfectionalis sublimitatis. Imperat eni inimicis caritatē .benignitatē odijs .maledicis subsidia persequentibus patiāz esurientib⁹ victū imperat .q̄ graciam remunerationis promittit math.v.diligite inimicos .benefacite hijs quibus o dere tūt Orate p̄ persequentib⁹ et calumpniantib⁹ vos vt sitis filij patris vestri qui est in cel Perfecta habet consilia euangelice p̄fectionis de quibus dicitur ma.xix°. Si vis perfect⁹ esse vade et vende oīa que tu habes et da paupib⁹

et habebis thesaurū in celo et ve
ni sequere me Secta vero macho
meti non habet talia perfectionis
consilia sed iniqua et impia que
latrones et tyranni habent·puta
homicidiorum violentie rapine vi
dicte Unde machomet⁹ neminē pe
nitere dicat nisi de iniuria sibi illata
vindictam susceperit·iubet captiua
ri et occidi omnē non recipientem
legem suam·et huiꝰmodi Octauo
lex xpiānorū excellit quia habet p
hibitiones omnis enormitatis ·
Nullū enī malum permittit tā p
fectissima sed oīa excludit et pu
nienda predicat ·propt quod legis
lator xps mathꝰ xiij· mqt Dico
aūt vobis de omni verbo ocioso qō
locuti fuerint homines sup terrā
reddent rōnē in die iudicij Si de
oī verbo ocioso multo magis de no
ciuo Et si de verbo · multo magis
de facto Tanta certe est legis xpi
et eiꝰ nobis tradite sapiē vis vt
in hominis pectus transfusa ma
trem omnium delictorum stulticia
am vno simul impetu expellat ·
Secta vero machometi non est
huiusmodi vt supra capitulo iiij·
ostendimus · multa iniqua et im
pia permittit et concedit Licet au
tem machometꝰ aliqñ phibeat ali
qua pcā vt rapinā plurū et que
dā alia mala·tñ ipsa prohibitio ē
quedā permissio· Dicit enī ·ne fa
ctatis talia quia deo non placent
sed si feceritis ipse est misericors
et miserator⁹ q indulgebit vobis de
factis Talis enī facilis indulgen
e promissio eqpollet promissioni deli
ctorum·qa tante gregorio facilitas
venie mentiꝫ prebet delinquendi
Nono lex xpiānorū excellit quo
niā habet sacramēta mire virtuo
sitatis in remedium et medicinā
defectꝰ et vulnerū peccatorū. Ha
bet inter alia baptismi sacramen
tum in quo lauatur et purgatur
anima a sordibus originalis pecca
ti et actualꝫ si messe simul otigat
de quo eze·xxxvi·E fundam super
vos aquā mūdam et mūdabimi
ab omnibꝰ inquinamētis vestris
Habet etiam sacramētū cōfirma
tionis in quo datur spūs sctūs ad
grē augmētum et ad robur spūa
le anime contra insultū q bella ho
stiū spūaliū. Habet īsuper sacrm
eucaristie oīm sacramentorū excel
lentissimū in quo sub vtraq; spe
cie xpristus veraciter contentus vi
tam gracie prestat se digne sumen
tibus Iohannis sexto inquit ipse
saluator xpristꝰ Panis quē dabo
caro mea est pro mundi vita Item
idem · Si quis manducauerit ex
hoc pane viuet in eternum· Item
habet sacramentum penitentie
que est secunda tabula post nau
fragium medicamentum vulnerū
spes salutis · Per penitentiam
enim peccatores saluantur per e
am deus ad misericordiam prouo
catur et sic de alijs sacramentis ·

Secta vero machometi in hoc oĩ
alia secta pernitiosior nulla habet
sacramẽta. hic ad designãdũ callidi
tate dyaboli q̃ ipse machomet⁹
vtriusq; testamenti cõseruator est
set et sic tanq̃ ꝓpheta vel aposto
lus siue dei nũcius haberet seruа
ri precipit primũ sacramentũ ve
teris legis scilicz circũcisionẽ et p̃
mũ noui scilicet baptismũ Dẽs e
ni sub predicta maledicta secta ob
erãtes mascul circũcidũtur et tã
viri q̃ femine aqua lauãtur. In
vtroq; tamẽ manifeste erãt nec
sacm̃ta alicuius tenẽt. sed tantũ sub
vmbraticulo quãdã similitudinẽ.
Nam circũcisio nõ est veteris te
stamẽti siue moysayca sed magis
ꝑ machebitica In baptismo similit
erant Tũ eo quia nõ vtũtur ea
forma quã ꝑps ĩstituit dicẽs ma.
vltimo Euntes docete omnes gẽtes
baptizantes eas in noĩe patris q̃
filij q̃ spũs sancti. quaĕ circumlo
cutio illa ñ est dicenda baptism⁹
noui testamenti Tũ secũdo quia
baptism⁹ secundũ doctrinam apo
stoli nõ iteratur cũ sit generatio
spũalis que ẽspondet generationi
carnali que nõ est nisi vnica Unde
ad ephe. iiij°. inquit paulus apo
stolus Unus deus vna fides vnũ
baptisma Nam vt ait glosa vna
mors ꝑpi vnũ baptisma ꝑsecutus
Sarracẽni autẽ fatuizãtes sepe et
sepissime abluũt aqua Unde tal
ablutio nec rationẽ nec nomẽ bap
tismi habere dicẽda est Tũ tertio
quia nõ videtur sacramẽti tali ab
lutione vti nisi pro astrũgẽdis cor
poralib⁹ imũdicijs Nam de spiritu
alib⁹ imũdicijs michil curare vidẽ
tur Unde dicẽtes sic se conserua
re vtiq; legẽ potiꝰ vtriusq; se ma
nifestant corruptores In hoc etiã
sũt sine intellectũ vt credant hui⁹
modi lotiones tibiarũ et pedum
sibi proficere ad salutem Lutriora
autẽ sũt lauanda scilicet malicia
cordis. infidelitas animi et sordes
peccatorũ Unde iere. iiij° inquit
dñs Laua a malicia cor tuũ ihrlm̃
vt salua fias Unde eis cõuenit qđ
dominꝰ in euangelio math. xxiij. iu
deis quasi simlia facẽtibus ait.
Ve vob̃ ypocrite qui similes estis
sepulchris dealbatis que aforis
apparent hominibus speciosa intꝰ
vero sũt plena ossibus mortuorũ
et oĩ spurcicia. Dic q̃ vos a foris
apparetis hoĩes iusti intus autẽ
plemi estis ypocrisi et miqtate. Qui Decimo
to fides sũ ẽcclesia ꝑsiana excellit
qm̃ ñ armorũ violẽtia à potentia
tyrãnica. non questꝰ aut cõmodi
gracia. nõ terrene glorie aut carna
lis voluptatis promissioĩbꝰ ĩtro
ducta est sed humilitate q̃ patiã q̃
miraculis. pauperibus etiam pre
dicantibus et ad contemptũ mũdi
et delicatarum fugam inducentib⁹
Unde primo cor. i. dicit apostolus
Videte vocationem vestram fra
tres q̃a non multi sapiẽtes secũdꝫ

carnem: nō multi potētes nō multi nobiles sed que stulta sunt mūdi elegit deus vt confundat sapiētes et infirma mundi elegit deꝰ vt confundat fortia et ignobilia mūdi et contēptibilia elegit deus et ea que nō sunt vt ea que sunt destruēt vt nō gloietur oīs caro ī cōspectu eius ¶ Secta vero machometi vt supᵒ dictū est per violentiam et potentiam armorū oppressionibꝰ rapinis atqz homicidijs introducta plantata et extensa est · ¶ Di quis vero ex parte machometi velit opponere qꝺ moyses cultores ydoloꝝ expugnauit · reducat ad memoriā prodigia et miracula que ille fecerit in lege et videbit qꝺ ex precepto domini hoc fecerit ¶ Dimisitque de Josue filio nū ad auiꝰ verbū sol et luna stetē q̄ miracula ālī non possint fieri nisi a deo · manifestū est qꝺ quicquid illi fecerūt iussu dei factū fit · ¶ Machometꝰ vero nullū miraculū ostēdit qꝺ fit i testimoniū vt ei credatur · ālī officiū sui non fuerit nisi occidere hoīes et latrocinari et de rapere alienos captiuare parētes ālī haberus ¶ Ceterea illi sancti viri tūc expugnabāt cultores ydoloꝝ ¶ Machometus persecutus est et sui persequuntur populum dei qui vnum verum deum creatorem celi et terre adorat colit et laudat ¶ Undecimo excellit fides xpristaua quoniam habet excellentiam incorruptibilis firmitatis Unde psalmo · c° decimooctauo · dicitur ¶ In eternum domine permanet verbū tuum. et matthei vicesimoquarto · dicit dominus · Celum et terra transibunt verba mea autem non transibunt · ¶ Secta autem machometi non habet durationis firmitatem misi quantum duratura est apud eos armorum potentia et facultas temporalis vt ipsemet attestatur machoetus ¶ xij° · Excellit fides xpiana quoniam habet promissa ineffabilis felicitatis q̄ est visio facialꝭ oipotentis dei et diuinitatis perfecta fruitionis suauitas ¶ Promittit siquidem seruitoribꝰ suis felicitatē ipsam quam angeli habent in celo que profecto ineffabilis est · que enī lingua potest dicere aut intellectus capere suffecit superne felicitatis quanta sint gaudia · interesse choris angelicis cum beatis spiritibus semper assistere · presentiam dei vultum cernere · intuitum lumen videre · nullo metu mortis afflictionis corruptionis perpetue munere letari · ¶ Secta vero machometi non promittit obseruantibus legem suam beatitudinem nisi carnalem et voluptuosam in potibus vini · mellis et lactis · et in lupanaribus · et in mollibus lectis · ternijs sicut supra in capitulo tricesimooctauo notauimus · que etiam sunt cōia brutis aīalibus

Quasquidem xpiane fidei excellē
tias super omnem aliam sectam
vtinā sarracenī alijqz infideles sa
nis oculis attente cōsiderarent. nā
si facerent credim⁹ si eis saluatio
nis verus appetitus inesset illustrā
te illo qui illuminat omnē hoīez
venientē in hunc mundū ad xpia
nam ēligionē magna cū deuocioē
festinarent

Capitulū xlix. in quo assigna
tur ratio quare ad hanc machoēti
sectam licet sceleratissimā tāta po
pulorū multitudo confluxerit

Quoniam aūt fides xpiana vtsu
pra ostendim⁹ tot excellē
cijs et nobilitatis prероga
tiuis sup oēs leges pūilegiata sit
atqz virtutū floribus tota plena
super omnem aliam sectam enī
neat. sectaqz machometi siue
sarracenoz erroribꝰ et spurcicijs
pfusa sit. mirū fortasse alquib⁹
videbitur et questione dignū. cur
ad prædictā machometi sectam tā
ta hoīm multitudo et populoz diū
sitas cōfluxerit. maxime cū ratio
naturalis hominis vt ait ph̄s p⁹
ethicorū semper ad optā dep̄e
tur. Sed ad hāc questionē respō
detur facilius si cōsiderētur astuci
e et vie quib⁹ vsus machoēt⁹ v
sus est ad ītro ducendā sectam su
am et quibus posset errorem suū
tegē et xpiane fidei veritatē i opi
mone stultorū et insipiētiū homi
nū deprauare De quib⁹ quia plu
ra supra⁹ partim⁹ pauca subiūge⁹
Fuerūt autē quiqz vie siue astuci
e machometi que octarie sūt vijs
quibus fides catholica stabilitatē
suscepit. de quib⁹ sanct⁹ thomas
primo cōtra gentiles capitulo vi.
loquitur Prima est q carnalīū vo
luptatū promissicibus ad quaē
desiderijs carnalis concupiscentia i
stigat. populos allicit Promisit e
nī hominibus legē suam suscipiē
tibus felicitatē carnalem et volup
tatibus plenā qualem sibi prepa
rari optabat. ibi carnīū et oīm ge
nerū fructuū vsum ibi lactis vini
et mellis ruiolos et aquarū splen
dencū cursum Ibi pulcerrimaz mu
lierū et virginū amplexus et lux⁹
In quib⁹ summa paradisus eius
describitur que oīa obedientib⁹ si
bi promittit sicut plenius supra i
capitulo xxxviij. tetigim⁹ Vñ nō
mirū. si carnalis et bestialis popu
lus secutus est illū Fides vero xpī
ana boā spūalia et cēna promittit
eorum amore carnales voluptates
condempnandas et cohibendas do
cet et precipit Non enī carnalia
premia promittit non voluptates
carnis sed felicitatē qualem ipī ā
gelici spirit⁹ habent que ineffabil
est et īcōprehensibilis q̄dmodū
supra in prefato capitulo xxxviij. o
proseuti sum⁹ Secūda via qua
machometus vsus est ad allicien
dū populos ad sectam suam q p̄
cepta dederit promissis conformia

carnali voluptati habenas relaxẽs quibus in promptu est a carnali bus hominibus obediri. vt enim narrat tullꝰ benedixisse polionem voluptatem escam esse malorum qua capiuntur homines vt pisces hamo. Et virgilius in bucolicis. trahit sua quẽq; voluptas. Hac ratione vt dicit lactantius e piurorum disciplina multo celebrior semper fuit q̃ ceterorũ. non quia veri aliquid affert sed quia multos ad populare nomen voluptatis inuitat dicens voluptatem esse maximum bonum. Non sic autem lex xpristiana processit in qua voluptates carnis maxime p hibentur et omnia que in mundo sunt contempni docentur que vere a tota multitudine hominum appetuntur vt sunt libidines et delectationes gule. et honores mundani quibus animi mortaliũ maxime afficiuntur vt dictum est. Unde ꝓpha Johannis secundo. Nolite diligere mundum nec ea que in mundo sunt. Si quis diligit mundum non est caritas patris in eo Quoniã omne qđ est in mũdo aut est concupiscentia carnis aut concupiscentia oculorum aut superbia vite Quibus exhortationibus animos mortalium assentire maximum miraculum est. et manifestũ sum diuine inspirationis opus vt contemptis visibilibus scla in uisibilia tupiantur. Tertia via qua machometus processit fuit q̃ documenta veritatis nõ attulit nisi que de facili a quolibet mediocriter sapiente naturali ingemo agnosci possint. Quin potius vera que docuit fabulis et falsissimis doctrinis miscuit vt quod deus sit vnus. sitq; creator omnium rerum et q̃ ei timor et honor exhibendus sit ac q̃ pietatis opera exercenda sint que quilibet etiam parũ doctus intelligit esse facienda. et que etiam anteq̃ ipse machometus illa scriberet in euãgelio plenius continentur. Ex vero religionis xpristiane plurima documenta tradit veritatis diuinitus hominibus revelata que excedunt totius humani ingenii virtutem et facultatem vt est trinitas personarum in vnitate essẽtie. dine generatioĩs archanũ. dine incarnatioĩs misteriũ. eucharistie ineffabile sacramentum. et similia q̃ omnia superãt omnẽ creatum intellectum. De quibꝰ celestibus tertio dicitur. multa supra sensũ hominis ostensa sũt tibi. Et ꝓpha in psalmo centesimo decimooctavo Considerabo mirabilia de lege tua Item mirabilis facta est scientia tua ex me confortata est et non potero ad eam id est ex me attingere. Et apostolus primo cor. secũdo que sunt dei nemo novit nisi spiritus dei. Nobis autem revelavit per spiritum suum sanctum.

Quarta via qua machometꝰ in
propagatione sue legis vsus est si
cut in capitulo precedenti dictum fu
it tyrannica violencia q potencia ar
morum Non enim signa adhibuit
supernaturaliter data quibꝰ sol di
uine inspiracionis conuenies testi
monium adhiberet dei operatio visi
bilis que non potest nisi diuina ostē
dit doctorem veritatis inuisibiliter in
spiratum Vbi notandum q non alii
sapientes in rebus diuinis et humanis experti a principio credide
runt ei Sed homines bestiales in
desertis morantes omnis doctrine di
uine prorsus ignari per quorum mul
titudinem alios armorum violencia
in suam legem coegerunt Illustris
vero xpiana ecclesia non sic armorum po
tencia introducta est vt in precedē
ti capitulo dictum fuit quia deo non
placent violencia obsequia Sed
miris prodigijs et operibꝰ visibi
libus que totius nature superat vir
tutem et facultatem videlicet mira
bili curacione languorum mortuorum
resuscitacione celestium corporum mi
rabili mutacione Et q mirabilius
est humanarum mentium inspiracio
ne vt pauperes q simplices dono spi
ritus sancti repleti summam sapien
tiam et facundiam in instanti p
sequerentur Vnde solis xpiani predi
cationibus matutino q miraculis ni
hil aliqua temporali omnibus na
cionibus et gentibus xpi fidem sua
serunt quod propheta in spu proui
dens ait In omnem terram exiuit q ceteta
Vnde lactancius dicit Denique nul
la gens tam inhumana est nulla re
gio tam remota nisi aut passio xpi
aut sublimitas maiestatis sit ig
nota Quinta via qua machometꝰ
in dilatacione legis sue vsus est
fuit Quia enim nulla diuina oracula
precedencium prophetarum ei testimo
nium perhibent quin potius quasi oia
veteris et noui testamenti documen
ta fabulosa narracione deprauat
vt patet eius alchoranum inspicien
tibus astuto consilio libros veteris
et noui testamenti suis sequacibus
non reliquit legendos ne p eos fal
sitatis arguerentur Econtra quia fi
des xpiana ex lege veteri et pphe
tarum oraculis veritatis sue habet cla
rissima testimonia xpistus man
dabat scrutari scripturas ille sunt q
testimonium perhibent de me Ex q
bus satis factum esse creditur Ad
questionem qua querebatur quare
tanta populorum multitudo secte ma
chometi erroribus et fetoribꝰ ple
ne adheserit nec de hoc debent ho
mines multum ammirari qui nobi
lissima religione xpiana militant
quoniam vt scriptura sancta testa
tur stultorum infinitus est numerus
ecclesiastes primo Et mathei vicesimo dicitur Multi
sunt vocati pauci vero electi Un
de etiam maior est vilium rerum q p
ciosarum multitudo vt ferri plumbi
quam argenti et auri Et paucores
preciosi lapides sunt q non precioſi

Sed hic pulsat posset aliquis aios quare deus permiserit q machomet tot gentes ad legem suam sacrilegam et damnatissimam attraxerit. Ad hoc ad presens dicimus posse hoc contigisse propter sectam xpianorum orientalium et affricanorum et propter peccata ydolatrarum et iudeorum Dicta enim illa incepit in arabia et dissemi nata est in oriente et in occidente et in affrica Dicimus autem q xpristiani orientales pro magna parte facti erant hereticis varijs hereti bus scilicet arrianorum et aliorum qui erroneorum vt testatur Jheroni mus scribens damaso papa et ha betur. c. quoniam vetus oriens et affrica heresi donatistarum. In a rabia autem gens multa erat ydo lis dedita et idolatras gentes mul ti falsi iudei inimici xpristi propter quod merito dati sunt in reprobum sensum vt mendacijs credentes erroris pene suo luerent Jux ta qđ dicit apls secunda ad thessa. secundo eo q caritatem veritatis non receperunt vt salui fierent ideo mittet illos deus id est permittet venire in operationem erroris vt credant mendacio id est false doctrine vt iudicentur omnes. scilicet iudicio condempnationis qui non crediderunt veritati sed consenserunt iniquitati quod nos in machometo cernimus esse adimpletum. posset enim tanta dilatatio illius secte fieri in xpristianorum presentium pecca tis et negligentie. quorum cari tas ita refriguit vt quasi nullus pro gloria nominis xpristi velit militare aduersus illos. Hinc crescunt illi cotidie et dilatant se plu rimum occupantes terram et di- minuta xpristianorum et xpristiani populus diminuitur. Plane au demus dicere q sicut propter pec cata israhelitis archa domini phi listheis est tradita. ita etiam propter peccata xpristianorum et ingratitudinem terra sancta tradi ta est in manibus impiorum sar racenorum et eisdem de meritis constantina ciuitas imperialis. pauos ante dies cum multos ad iacentibus populis nō sine max imo xpristianitatis opprobrio tur corum seruituti subacta est

Capitulū vlamū in quo ponitur exhortatio principum xpianoꝝ ad insurgendū contra turcū

Quoniam dissuasis p nostra mediocritate erroris exhorta tionibus quos in secta damnatissima pfidi machometi sce fidei catholice magis expugnare cognouimus ad meam appositi nūi dei munere vtcū qz puecti sumus Dupe vt aliquātula exhortatiōe ad xpianos principes i hac dicta cōcutamus a in eoꝝ psōis ad absentes tractatulū nēm clau damus q eoꝝ religiosos aios moue mus vt pro posito oi corpe oiqz erro sa ignauia ad extirpādā damna tissimā macho. sectā ei⁹ qz gētē q

indiabili ſeuentate fidem xpianā
et xpī nomē gloriosū moliē extīg
uere: uiriliter insurgāt. vt tanta
in primis apō dīmtatis clemētiſ
simū fōtem auctoritatis gratiam
verbis nostris meream⁹ cōcedi
vt aliquē fructū ſint apō eos ha
bitura. Appello autē vos īuictiſſimi
reges vos heroes atq; oro magni
principes cēteriq; magnates q mag
nifici domini vt aliquādo exeat mī
contra hunc xpī hostem crudeliſſi
mū dico turcū q hoc nostro lugu
bri euo xpī nomē delere eūerteq;
xpianam religionē radicit⁹ ardet
Ad quod quatuor maxime nobi
liſſimos animos vestros mouere
et inducere debent Primū est ſal
uatoris nostri ihesu xpī et domini
amor et zelus honoris cuius Deū
dū est amor dei pulhre xpiane.
Terⁿē honor q gloria vēa Quar
tū est amplitudo remunerationis
promiſſa mihi tantarib⁹ hac ſancta
mihcia. In pmis vos clariſſimi pn
cipes exacuare debet ad expugnā
dū hunc hostē xpī q deuastatorē
religionis xpiane amor dei et ſal
uatoris vestri. quē toto corde tota
anima totiſq; viribus amare tene
mini. Quē ſi amatis sicut debetis
profecto zelabitis honorem illi⁹
et īuurias ac blaſphemias ei⁹ pa
tienter nō feretis. Ait enī dominꝰ
malachie i. Si pater ego ſum v
bi est honor meus? Et ſanctus p
pheta dauid ait. Nonne qui odi
tuī te domine odiē et ſup inimicos
tuos tabescebā Et idē zelus domꝰ
tue comedit me et opprobria exp
brantiū tibi ceciderunt ſuper me.
Plane qui deum veraciter amat
nullis pro defendendo illius hono
re periculis se exponere formidat.
non timet ignominiā non tormen
ta ſentit non mortē demiq; timet
Caritas enī vt ait Jo. euangeliſta
expellit timorē Et vt ait tulius.
Nemo iuſtus potest esse qui mor
tem qui exiliū qui egestatē timet
Certe ab amoē dei videē excluſus
qui iniurias dei repellere potest et
negligit Si enī vt testaē ambro
siꝰ libro de officijs qui non repel
lit a ſocio īuriam ſi potest tam i
vicio ē qꝫ ille q fecit Quid ſenti
tis de vobis? O pncipes clariſſimi
ſi īuurias. ſi opprobria. ſi blaſphe
mias dei vestri et ſaluatoris nri
ihū xpi nō possitis propellere neg
ligentes audite que ſacri pontifi
ces Anaſtaſiꝰ et damaſius dicūt
Qui potest obuiare et perturbare
peruerſos et nō facit michil aliud
est qꝫ fauere impietati eorū Nota
te bene Quo quid dicat ambroſiꝰ
Quid nos dignū ēreimꝰ nro crea
tori cuiꝰ cibo vescimur q diſſimula
mus eius īiurias q cetera Quan
ta putatis prestātiſſimi domini pn
cipes dāpnatione digni hūdi ven
tis q tam int vos diſcordatis mi
ro ardore et furoris libidine ve
tras īiurias plaſci contēditis ita

vt pro illis vindicandis periculaq; mortes subire non formidatis. et xpisti domini saluatoris nostri ✱ gratia tuus regna et diuinā tne tis iniurrias et blasphemias tā dampnabili pacīā pretentis. Ad impletur quod Jeronimꝰ ait Nationes aduersarioꝝ mortali odio prosequimur blasphemantibꝰ deum clementem porrigimus manum ✱ Non sic o vos xpianissimi principes agere veltis sed expergiscimini aduersus illam spurissimam gentem torcorum ✱ que preter hoc q̄ terram sanctam saluatoris nostri presentia honoratam occupat violenter vnde xpristiana religio sumpsit exordium. fontem vnde euangelice et apostolice doctrine fluenta in totum orbem emanarunt. altare sanctum in quo agnus immaculatus xpristus pro humani generis redemptione est ymmolatus ✱ a cristi blasphemijs indies non cessat Negat enim xpi diuinitatē. regalem maiestatem ✱ incarnationis pietatem. mortem saluatorem. iudiciariam potestatē. et alia fidei sacramenta deridet et vltra hoc persecutiones maximas continuo populo xpristiano ingerit. Excitate vos clarissimi principes et pugnetis pro fide nostra ✱ pro gloria saluatoris nostri Pretertea secundo vos illustrissimi principes mouere debet ad expugnandum hunc acerrimū hostem amor rei publice cristiane ✱ Tāta quippe vt priscorum exemplis instruimur fuit apud antiquos solicitudo pro re publica seruanda et augēda vt pro salute illius nullis periculis ✱ null s laboribus aut incommodis parcendum esset ✱ Dicebant enim illi pagani nullum periculum dicebant esse vitandum pro rei publice sue id est populi sui salute nō redempti precioso sanguine xpristi nō regenerati sacramentis eiꝰ. non viuificati vita sua ✱ et pro salute tantum tempoāli ex amoē carnalis patrie et laudis cupidine nec ad salutem animarū nec ad honorem dei tot et tanta fecerunt ✱ Quid debent facere xpristiani principes pro re publica xpristiana id est pro populo xpristiāo xpi sanguine redempto electo ab eo et vocato i admirabile nomen suum ✱ de quo apostolorum princeps ait ✱ Vos estis genꝰ electum regale sacerdotiū ✱ gens sancta populꝰ acquisitionis pei ✱ 1ᵒ Pro q̄ populo tāto tēpore tāto arctētiꝰ liberiꝰq; vos clarissimi pncipes assurgē debetis quāto maioribꝰ atq; periculosioribꝰ dāpnis rē publicā xpianā xpi turchi hostes ḡuissimi nūc affligere cupiūt Nō enī vobis vniꝰ aut cꝰ tūz opulētissimi regni sed totiꝰ fidei xpiane planetes agitur quod fidei dampnum eo detestabilius esse creditur q̄ꝰ fide deficiente michil proficit quicquid vltrius continetur ✱

Nulle nāq; maiores diuitie dicit aug⁹ nulli thesauri · nulli honores nulla huius mundi maie sūstantia q̄ fides catholica Nō aduersitatis pñissimi pīncipes proprios vestros non solū corporibus pestie sed aīa b⁹ D q̄ multi sūt pchdolore xpiano q̄ q̄ suiutē eor ducti á wlupta te tracti á psuasioīb⁹ seduci aut te mētorū metu fracti a fide xpī sine qua nō est salus dampnabiliter apostatāt Quis isup fine lacrima rū pfluuio possit omemorari damp na icomoda · dolores · anxietates · angustias · lamentationes · infamias · derisiones · vituperia rapinas violentias · seruitutes ac mortes illata xpīanis per turcos · vrbes tē pla arsa et pphanata vnūsaq; de cora religionis xpīane ab illis impiis cruribus pedibus cōculcata. O indignū facin⁹ O iniurias sustinēdas O scelera nullo pacto patiēter ferenda · O lane illustrissimi pncipes si in pectoribus vestris rei pubhce xpīane siue proximoru vestrorū quos vt vos magistro nro xpō docente diligere debetis caritas regnat · nulli laborí · nulli periculo · nulli morti parcendū erit p salute rei pnbhce vestre Attendite q̄ sinut xp̄s posuit aīmā suam p nobis · et nos debem⁹ aīmas nostras pro fratribus nostris ponere pma Jo · tertio Audite queso quid illustris pīceps iudas machabe⁹ ait ad duces et tribunos et centu riones popli sui Accingimī et esto te parati mane vt pugnetis aduersus nationes has que conuenerūt dispergere nos et sācta · quoniam melius est mori nobis in bello q̄ videre mala gentis nre et sctōr̄ r machabeor̄ z · An nō vident excellentie vestre prestantissimi pncipes fortissimū hūc hostem nō dormire sed celerime vos iuadē exercitu robustissimo animo truculentissimo rebus apertissimis vos diutū wnire Quid ergo cūctamini quid exspectatis an vt ecclesiam xpī predam sibi faciat hic dra co quin expergiscimini potius vigilq; vestras ostenditis pi pubhce vestre tuicionis et defensionis debitū rēdituri oro ac oro · alias dāpnationis periculum vobis iminere creditis · Ait enī beat⁹ ysidor⁹ Non modo hyspaniarū sed totiꝰ ecclesie iubar singulare · et habetur in c · pncipes z · q · v Cognoscant prīncipes seculi deo se debere rēdituros rationem propter ecclām quam xpō tuendā suscipiūt · nam si augeatur pax et disciplina ecclesiastica per fideles prīncipes siue soluat · iste scilicet xp̄s rationē exiget qui eorū potestati suam ecclesiā credidit Amplius · tercio mouē debet excellentias vestras clarissimi pncipes ad rem publicam xpianā tuendam · honor vester quem quāto nobiliores estis tanto citi⁹ hec habere debetis Duma aūt milicie

laus vt ait grēgoriꝰ iter alia bona hec ē. Aiaz rei publice vtilitatibꝰ exhibē. Teste etiā vigecio iter alia. Sacramētū militie hoc otinz nūqꝫ deserturos militiā vel mortē refutaturos pro re publica. Hoc ergo maxime ad honorem principis pertinet saluti rei publice cristiane sobrietudinem suam impendere et pro illius tuicione viriliter decertare. Hinc semper in aduersitatibus a principibus xpristianis regibus et imperatoribus solita est ecclesia contra hostes fidei auxilium postulare vt augustiꝰ ait in capitulo ab imperatoribus eadem causa xix. Sane econtra. Summa principū xpristianorū et multum ignominia est si circa tuitionem rei pnblice xpristiane inueniantur negligentes Quāobrē pro honore vestro clarissimi principes excitate vos aduersus turcos in defensionem rei publice vestre inubite. in vestram perpetuam laudem atqz gloriam. Maxime cum constet clarissime vos et magnitudine animi q rei militaris peritia militum robore et splendore armorum illis multo prestantiores esse. Constet insuper vestros fore industrios sagaces prouidos fortes viriles robustos constantes. probos atqz ad res omnes gerendas maxime aptos. Illud genus barbarum gentium esse inerme ignauum vilissimum timidum. confusum instabile fugax multi ebri ritu togatū q laruatū atz ab oīb⁹ pbis viris maxīo opere detestabile. Qđ etiā causa iustice et sanctice vīe sit qs dubitat. cū populꝰ ille barbarus machometum scelerum omnium inuentorem spurcissimarum libidinum patrem atqz omnium hereseum renouatorē extollit. tuetur. vitamqz pro eo fundit. Vos sanctorum ciues populus electus vnigenitum dei filium sanctissimum atqz hominem adoratis et excolitis eiusqz religionem virtutibus omnibus plenam defenditis atqz tuemini. Vos etiam o ecclesiastici principes et animarum rectores quos xpristus specialiter participes effecit hōnoris sui expergiscimini. et videte q oues vobis commisse a lupis id est turchis dilaniantur rapiuntur et crudelissime occiduntur. Attendite q bonꝰ pastor iuxta magistri nostri doctrinam animam suā ponit pro ouibus suis. si animā suam multo magis prelati substātiam dare tenentur. Spectare autem videtur ad cari tatem vestrā in tanto xpiani populi necessitatis articulo de bonis ecclesiasticis ad expēsas armatorum profuse largiri. vt enī btūs gregoꝰ ait Autū ecclīā habz ñ vt seruz ꝫ vt erogz q subueiat i necessitatib⁹ Plane si sacrilegij crīmē cū dinoscit res pauperum pauperibus non erogāt

Naculege eruditatis diuitias pla
ti arguendi veniremt qui in tanta
necessitate ecclesie subuenire causa
rent Certū Owe clarissimi pn̄ci
pes mouē debet et vehemēt accen
dē ad hoc sepe cōmemoratū pieta
tis opus excellētia remunerationis
que hec facta mihi a desuadātib⁹
ab ipō sūmo ēgū rege expō saluato
re nostro promittiē Dicni apud
pīas ipes seculi miles mulāū mēē
ponūs magnis extolliē qui pro
domini si i honore aut pīe defen
siōe strēnue militat fortiē pugāt
hostes pulsat bellādo pseuerat
vlqz ad plenū de hoste triūphet
ꝙto magis spectanda sūt āplissia
p̄mia honoris singularis corona
imor talis gloria hic i via et āpli
or a in alia a sūmo q̄ est infinite i
effabil magnificētie ab ipis q̄ ex di
uino amoē et fidei deuocioē expo
nūt se cōtra hostes fidei pp̄t qō a
it lex huiusmodi militib⁹ secuē p
cedite milites et intrepido aīo inimi
cos crucis xpī appellite Et seq̄ ꝙ
gloriose re itūē victores de plio ꝙ
bē moriūē matires in plio Et leo
papa xp̄s scribens exercitui ftāco
rū vt i eoim̄ vita iqt Omi ti
moē atqz devoē depcto coñ inimicos
scē fidei et adūsarios oim̄ religionū
agē viriliē studete Nouit enī oī
potens si q̄sqz vestroz moriet ꝙ p
vitate fidei et saluatione prie ac de
fentione xpianoz mortuꝰ ē io ab
eo celeste premiū pseq̄ de q̄ apls

iqt i eo vivit Oculus nō vidit nec au
ris audiuit nec i cor hois ascēdit
q̄ preparauit deus his q̄ diligūt eū

Expliat

Dyalogus xpiani contra sarra
cenū

Crustianus
Sic deus dilexit
mūdy vt filiū su
ū vnigenitū darz
vt ois q̄ credit
i eū non pereat
sed habeat vitā
eternā. Non enī misit deus filiū
suū i mūdū vt iudicet mūdū sed
vt saluef mūdus per ipsū. Qui
credit i eū nō iudicatur. Qui aūt
non credit iam iudicatus est. qa
non credit in noīe vnigeniti filij
dei Sarracen? Quid sibi vult
istud exordiū? quid pretēdit quo
tendit thema istud sacrilegū in q̄
deus filiū. ymo et vnigenitū filiū
habere insinuatur? Cui? cōtrariū
in libro legis nostre desuper misso
toticns affirma? Videris michi
esse de numero participatoriū. qui
deitatē sūm dei a quo nescio eius
filio asseris participari. cui deitas
vera nequaq̄ multiphcari. parti
cipari. aut cōicari pluribus possit
Crustianus A domino nostro
ihū xpō xpian? vocat? sū. quo no
mine vtinā dignus sim et parti
cipator. ac particeps esse desidero
oim timentiū deū et custodientiū
mādata eius Non aūt sū partici
pator eo modo q̄ putas et michi
improperas. Non enī vera deitatē
multiphcabilē participabilē seu
substātialiter diuersis coicabilem
assero. nec duos aut plures credo
aut pono veros deos. sed vnū dū
taxat verū oipotētem adorandūq;
Quero in libro legis tue vide hoc
alchorano negari scio q̄ deus filiū
habeat. sed q̄ asseris libriū illū de
sup missum quē constat inspiratū
dyabolo a phidissis ipiissimisq; ho
mibus esse confictū. null? credat
fidelium Sarracen? Legislato
rē nēm xpheta ac nūtiū dei macho
metū affirmas a dyabolo ispiratū
et phidū ymo phidissimūq; fuisse
Crustian? Machoetū q̄ magi
strū eius sergiū hetici. nestoriani
falsissimū monachū phidissios scr
leratissimosq; fuisse et etnalit atz
intolerabilissime esse dāpnatos
non ambigo. et abhit vt prodigi
osissimus ille innumerabiliū sig
nifer falsitatū machoet creda? fuis
se dei xpheta aut nūti? eius cū i toto
alchorano suo sit extreme ctrari?
q̄ plurimis noui ac veteris testa
mēti scriptis ymo sibi ipi passim
atq; multocies contrari? iuenit
Sarracen? Ut video vehemēt
distamus et discrepam? ab inuicē
et q̄uis ego in libro legis vestre i
euāgelio multa contineri erronea
sentiā non tamē ob hoc legislatorē
vestrū xpm maie filiū dapno re p
bo aut blasphemo. Sed tu irrefre
nata audacia frōtositateq; libera
ta vituperas q̄ cōdēpnas. quē pene
media aut tercia pars mundi in

tanto habet honore · qui et totis viribꝫ ydolatriã extirpauit· atqꝫ ad vniꝰ veri dei cultũ homines cõ uocauit ℭ Xpiaꝰ ℭ Quãuis iã magna sit secta sarracenorũ non dũ tamẽ tã copiose diffusa est per orbem terrarꝫ sicut diu multisqꝫ ãis olim fuit plebs xpiana quo heu heu exigẽtibꝫ suis sceleribus multis et magnis a machometo dei flagello et satellitibꝫ eiꝰ ac posteris grauit est oppressa vastata et minorata ℭ Et qõ ego de machometo affirmo et iudico vniũsitas ppli asserit xpiani ·sic q olim tpe veteris testamenti filij isrl legẽ ve tã a vero deo sortiti ꝓpter imanissima scelera sua ab assiriis philistheis et caldeis} ac alijs ĩcreduł gẽtibꝫ crudelissime multocies vastabãtur }taqꝫ nõ irrefrenata audacia frontositate vbera ꝫ zelo fidei sẽ veritatis amore mẽtis cõstañ de machometo tuo sic loquor et sẽtio ℭ Sarracenꝰ ℭ Et cur tibi sic displicet legifer nr̃ · cur eũ itantũ abhorres cũ ipse de xpõ legislatorẽ vẽro frequenter tã reuereãt loq̃ꝫ et quẽadmodꝫ alchoranũ suũ testat sibi diuinitus datũ ac missũ sic euãgeliũ cõtestat xpõ marie filio missum a deo· ℭ Cristianꝰ ℭ Discrepãtia inter xpianos et sarracenos magna est whemẽter· et sicut principes nri ac vestri cum exercitibꝫ suis contra seiuicẽ prehãtur armis et gladijs · sic ego et tu disputatis omis huius cõflictũ assũpsimꝰ q̃tinꝰ veritas inotescat et falsitas deprehẽdatur Vt ergo fructuosus sit labor huiꝰ cõflictꝰ · ꝓcedendꝫ est ordinate et per articulos nostra distinguamus motiua pacienter q̃ atqꝫ benivole audiamꝰ nos mutuo ℭ Sarracenꝰ ℭ Plane sic placet et nunc in primis exponе cur tam extreme et maxime legislatorem nostrum detestaris ac aspernaris

ℭ Articulus primus

ℭ Cur cristiani machometum a deo reprobent · dampnent · et detestentur

ℭ Cristianus

Cognosce o sarracene q̃ ab exordio quo gloriosi apostoli exorsi sunt euangelicam legem ac fidem publice predicare · ecclesia cristi id est plebs cristiana fide · spe· et caritate coniũcta· plurimos habuit hostes et impugnatores acerrimos· puta iudeos· ĩcredulos reges· et tyrannos· gentiles· hereticos quoqꝫ· atqꝫ philosophos· q tamen inter tot tamqꝫ potentissimos persecutores et impugnatores acerrimos qui et crudelissimas ac immanissimas mortes intulerunt xpristianis · fides xpristi tam gloriose mirabiliterqꝫ prevaluit q̃ successiue per totum orbem terrarum fuit diffusa·

Porro inter hereticas prauitates
due fuerūt precipue. vna negātiū
super beatissimā trinitatē in deo.
Alia negantiū veram deitatem in
xpō. Fuerūt et alie hereses mul
te. Nam quidā diceb ant legem
moysi simul cū euāgelio xpi esse
seruandā. Alij affirmabāt circū
cisionē ad min⁹ vna cū euangeli
o oportere seruari. Nōnnlli dicere
presūpserūt. q̄ q̄uis xpustus fu
it verus ac veritas et missus a deo
lucis euāgeliū tamē multa cōtinē
mendacia. nō q̄ xpist⁹ docuerit
ea. sed quia a perfidis euāgelico
textui sint inserta. Aliqui demū
finxerūt corp⁹ et sanguinē salua
toris nostri nō continerī realiter
in sacramēto altaris Quidā men
titi sunt oīa de necessitate fieri ac
venire Cūq; perditissim⁹ mahon
omnes has multasq; alias hereti
cas venonauit falsitates in toto a
parte. nōne iustissime despicitur
infinite Sarracen⁹ Dicto di
ctum est. veritas parit odium. Et
enī quoniā nūti⁹ veritatis dōs fi
liorū adam. preclarissim⁹ macho
met⁹ errores et falsitates xpiano
rū redarguit et destruxit. idcirco
tam maxime displicet eis. Quis
etenī sane mentis non videat tri
nitatē personaꝝ cū simplicitate di
uine essentie. cū indiuisibilis dei
tatis vnitate. cū oīmoda ydēpti
tate stare nō posse. Et si ibi vera ē
trinitas personarū necessario ibi
ē realis distinctio totūq; aggregatū
nō est vnū nisi secundy intencionē
sicut et auicēna meus auctor is q̄ p
batūt Insuper eande personā esse
deum ac hominē impossibile fore
fortissima argumēta demōstrant
Et si patris legem moysi diuinit⁹
datā. nōne perfecti⁹ est eam simil
cū euāgelica legē tenei q̄ euāgeli
ca dūtaxat Amplius cū ptacti erro
res et alie multe irrationabiles ac
p̄s⁹ ipossibiles assūptiones i euāgeli
o otinea. nec tamē a xpō vero ac
summo dei pphetā ac nūtio sint p
lati. cōstat euangeliū esse inficia
tū atq; falsatū Preterea corpus et
sanguinē xpi in sacramēto nō con
tineri: ratio sensus et experiēcia cō
testā. Et hec nūc tam breuiter tri
gisse vere sufficere quoniā infra si
ca exegerit efficaci⁹ ostendent. sed
dic. vnde id habeas q̄ legifer nos
ter docuerit omnia ista inferiora de
necessitate accidere Xpian⁹ Ad vltimū istud tibi respōdeo. in
cronica sarracenorū de mūdi crea
tione inter cetera continet Angelus
hominī dū aiaz ei inspirat quatu
or necessaria ei iscribit videlicz q̄ victu
q̄ vite termino. q̄ sorte fruetur.
et qd op⁹ bonū malū ve p petrabit
Unde licet inter dāpnādū quēpiā
et paradisū intercapedo solū cubita
hs ex operatiōis sue merito appare
at necessario ēdibit ad opera q̄ ab
angelo ei prescripta illū in ignem
detrudent Sarracen⁹ Nōne

et xpiani fatẽtur oia iuxta dine p uidẽtie ordinẽ dispositionẽ atq; in tuitũ certissime ac necessaio peruenire ¶ Cristian⁹ ¶ Certitudinẽ diuine puidẽtie ac libertatẽ arbitrij mẽtis create et cõtigẽtiã rerũ dicim⁹ simul stare nec ꝓuidẽtia dei tollit ab hoĩe libertatẽ aut sponteneam voluntatẽ q̃ nobis meẽ cõscriptura et exꝓiẽtia panduñt ¶ Sarracen⁹ ¶ Multa et ardua ac pfũda sunt in quibꝫ discordam⁹ nec queũt oia vno oꝓtehẽdi discuti aut expediri articulo · idcirco vnũquodq; suo pstringam⁹ capitulo ¶ Cristian⁹ ¶ Dic expedit Et si placet añq̃ descẽdam⁹ ad ꝓticularia queq; in q̃bus discordia nostra versatur Jn ꝓmis tibi in genere mõstrabo legẽ machometi esse sacrilegã ĩpiam et mẽdosam et alchoranũ impugnare cõtradictionẽ in multis ac sibi ipi esse cõtrariũ ¶ Sarracen⁹ ¶ Quod aio concepisti effectu ꝓsequẽ meũ erit tuis obiectioĩbꝫ respõdere finitq; tuũ meis ¶ Cristian⁹ ¶ Dic fiat

¶ Articul⁹ secũdus

¶ Quod lex machometi sit sacrilega iniusta ĩpia et mẽdosa

¶ Xpianus

Scriptura dimittis revelata a sũma et increata veritate descẽdes nil cõtinet falsi Et si vna in ea falsitas inueniatur q̃ veritas desup affirmata perit tota ei⁹ auctoritas ctitudo ac puitas nec potrit scripꝰa canonica nũquam Sarracen⁹ ¶ Si actor talis scripture concedat in vno errasse mox sequitur q; non habuerit certam et infallibilem directionẽ a deo in scribendo et instruendo et q; nec totum a deo acceꝑit qõ affirmat sicq; vacillat eius auctoritas ¶ Xpristian⁹ ¶ Si ergo rite probauero falsũ quid contineri in alchorano patebit illud nõ esse desuper revelatum sed humana callidi tate confictũ atq; ispiãte dyabolo esse collectũ ¶ Sarracen⁹ ¶ Nil minus · Nam et primo capitulo alchorani legitur · Hic liber absq; falsitatis vl erroris ãnexu veridicus est ¶ Xpianus ¶ Undecimo alchorani capitulo fertur · Judei blasphemiam marie et imoderatã contumeliã inferunt seq; cristum marie filiũ dei nũcium ꝑmisse ꝑhibent Sed neq̃ q̃ cum sed sui similem suspendentes interfecerũt deus vero eum ad se transmigrare fecit · Ihoq; affirmat capitulo Judei xpristiaõs dire derident putantes xpristũ ab illis occisũ · Jn hijs verbis mahon asserit cristũ non esse a iudeis occisum nec ꝓ salute humani generis crucifixũ ¶ Sarracen⁹ ¶ Fateor ita esse nec enĩ decuit inocentissimũ atq; sanctissimũ dei ꝓphetam impijs tradi ad occidẽdũ ¶ Xpian⁹ ¶ Et q̃s fuit ille similis xpristo quem loco et vice xpristi interemerunt ··

Ecce quidã nostrorũ inter vos diu conũsati retulerũt nobis · q affirmetis ihm̃ xpm̃ hora qua iu dei eũ capere nitebãtur ac estima bant posuisse figurã et similitudi nẽ sui i iudã proditorẽ · sicq iude os cepisse et crucifixisse iudã illũ · iheſũ vero conscendisse in celũ · cui rerũ tationi videtur alludẽ qđ in al choꝛano narrat · Judei ihũ illudẽ estimantes ab ipso potiꝰ sunt illu si Sarracenꝰ Nõne melius sonat vt dicamꝰ proditorẽ illum ab impijs crucifixũ q̃ apparuisse illũ Xpianus Melius hoc so naret verius q̃ posset videri si dice remꝰ xpm̃ pro propria culpa esse oc cisũ · Aut si deus nõ permitteret iu stos et innocẽtes in seculo isto ab impijs infestari ac trucidari · Dz cum iuxta pphetarũ oracula apos tolorũ q̃ dogmata occisus sit xp̃s pro totius mũdi salute · deus q̃ in vita hac permittat electos suos ac sanctos ab iniquis multipliciꝛ tribulari grauiter oppimi ac va rijs penis occidi ꝛsp̃tio illa q xp̃s a iudeis occisus nõ sit sed iudas iniquꝰ prorsus stultissima est et mendosa · atq scripturis noui ac veteris testamẽti · quas et mahon tuus fatetur dimittꝰ reuelatas eui dẽter intolerabiliterq contraia Sarracenꝰ Multa hic dicas q nondũ pbasti et restat vt eadẽ p bes Xpianꝰ Nõne mahon tuꝰ frequẽtat et in plumbus locis fatẽ docet et asserit q deus subh mis et bñdictꝰ misit moysi testam̃ tũ et scripturã veteris testamẽti ac le gis moysayce · dauidi ãt psalteriũ ihũ vero marie filio euangelium sibi aũt vtpote machoẽto alchoã nũ · quẽadmodꝰ ergo fateris i al choꝛano falsi nil continere sic coge ris pstare in scripturis veteris te stamẽti et in psalterio ac euãgelio nil falsitatis esse admixtum · Cũ ergo q̃rtuoꝛ sũ euãgeliste i euãge liꝭ passionẽ xpi diffuse scribit q describãt · qua frõte q colorẽ · qua amẽtia xm̃ eẽ passũ machomꝫ tuꝰ totꝰ falsitatis magist negaẽ psũp sit pserti et xpi passionẽ copiose p dixerit veteris testamẽti pphe · po tissime dauid · quos machon dim̃ tus fuisse inspiratos in alchorano ubiq fatetur · Nẽpe et hoc mõ alchoram capitulo loquit · hic liber videlicet alchorani nec mendaciũ aliqđ nec aliquid pphetis preteri tus contrariũ nũciat Sarracenus Euãgelium prout ex ore xpi manauit atq ab eiꝰ apostolis ac euã gelistis descriptũ est absq falsifica tis cõmixtiõe verũ esse fatemur · sed a posteris eorũdẽ inficiatum est et falsificatũ in multis Cristianꝰ Hoc et sceleratissimꝰ hẽsi archa manicheꝰ diu ante macho metũ ausus est fingẽ · et quia per istam exquisite confictã et falsam respõsionem nitimini multa argu mẽta euadẽ · falsitatẽ huius ꝛspõsi

diligenter iam demõstrabo

Cristian9

Reprobatio hereticorum dicen tium scripturam euãgelij ac noui testamẽti corruptã q falsificatã per quosdã posteros xpianos

Artiul9 tertius

Ex hoc demonstram9 scrip turã legis tue sibiipsi sepis sime esse ctrariã quia in alchorano euãgeliũ xpisti freq̃ ter et excellenter tanq̃ mil falsi in clusẽs laudatur tamẽ eidẽ euãgeli o in alchorano pene in singulis ca pitulis contradicit. Duodecimo quippe alchorani capitulo introdu citur deus oipotens et etern9 loq̃ ad mahon xpõ marie filio euãge liũ cõmisimus quod est lumen et confirmatio et castigamẽ ac recta via Itemq; p̃mo eiusdẽ libri capi tulo xpõ marie filio diuin9 spũs auxiliũ et testimoniũ fuit Ded q quinto alchorani capitulo recitat Angeli maiã alloquẽtes dixerũt O maia oĩbus virus ac mulieribꝰ splendidioꝛ mũdioꝛ atq; iocũdioꝛ tibi ab vniũsitatis creatore mitti tur sũmi nũcij gaudiũ cũ verbo dei cui9 nomẽ est iheſus xpist9 qui est factes oĩm in hoc futuroq; seculo sapiens vir optim9 Ipse de9 fi liũ tuũ cũ dina virtute vniẽtem e docebit libꝝ legiferum omnisq; magisterij peritiã et testamẽtum ac euãgeliũ multa hijs cõsimilia testimonia exhibẽtur xpõ ac fidei xpistiãe in alchorão in quo nichilo9 innumerabilia cõtrariãtia euã gelio asseruntur Sarracen9 Non est in hijs contradictio aliq̃ si bene intelligis Nempe euangeli um prout a xpisto profluxit ve tradituꝝ est imediate suis apostolis verum est pure. Dicq; a macho meto laudatur et in nullo contra dicitur ei sed quantũ ad ea que a posteris ac perfidis xpĩanis ad iecta sunt euangelio et inserta ac nnxta per que vt tetigi inficiatum est reprobatur a nostro legifero et illis contradicit erroꝛibus Cristianus Nonne fateris euã gelistas euangelicam hystoriam ac doctrinã hoc est doumenta gel taq; xpisti veraciter descripsisse Sarracenus Utiq; cum m alchorano dicat viri vestib9 alb̃ induti dixerũt ad xpistũ Nos i dei nomine te sequentes in deum credimus te teste. Dixeruntq; O creator nos huic libro videl et euangelio fidem adhibentes lega tumq; tuum vtpote xpistum i mitantes asscribe fidelibus Cristianus Post xpisti decel sum de terra apostoli per totum mundum profecti sunt et disperti ad predicandũ vndiq; euangeliũ xpi p principalia regna mũdi et p

se ac suos discipulos cōuerterunt
in orbe terrarū multos gentiles
ydolatras multaq; miha iudeorū· y
dolatram vndiq; destructes · atq;
ad vnū vri dei cultū ac xpī fidem
cōuertētes ipsos gentiles· qō totū
sine violēta armorū· sine subtili
tate verborū ·sine magicis artib⁹
eos fecisse cōcedis · Ideo certū est
eos id neq; agē potuisse sine spe
cialī supnaturāli adiutorio dei glo
riosi ac adorandi· cū homines a le
ge sua ac prīm suo y diu īolita dif
ficilime auertātur ad recipiendy le
gem recentē·quod prerex pientiam
constat cū quelibet natio legē suā
vsq; ad sanguinē tueat suez legis
impugnatores et adūsarios igne
et gladio p viris⁹ persequat Hīc
per signa et prodigia atq; miracu
la dīna virtute peracta asserimus
sanctos xpī apostolos atq; disci
pulos cōuertisse gētiles et p mag
na parte iudeos Quarto cen⁹ C
In alchorano docemur iudeos a de
o pio maxima parte abiectos ac
derelictos ·quomiā ihm xpm eis ī
lege promissū p messia recipere rē
nuerūt ·ficq; viros albis ībutos
id est apostolos ad gentes conūtē
das migrasse · eas vacuter īstruc
isse ydolatriā quoq; destruxisse in
plurimis locis qō absq; speciali
et supernaturali auxilio dei factū
ñ esse ñ nego nisi forsā cū auicēna
quis dicat miracula naturali virtu
te fieri posse Cpianus In h°
pūcto a theologis atq; phīs preci
puis contradicitur auicēne · tm̄ p
nunc sufficit michi vt fatear is apo
stolos xpī talia peregisse ·qualia
xps in alchorano fecisse describit
iuxta illud quinti capituli alchoā
mi Ille vtpote xps cecos · mutos
curabit morpheticos ac lepriosos
mūdabit: mortuos creatore coope
rante viuificabit ·porro q; ista dicā
tur vere miracula patet ex eo qō sīb
ditur ibi que dicta a credentibus in
deū censentur miracula Quarta
cen⁹ Transeat apostolos talia
pro conūsione iudeorum ac gentiū
perpetrasse · Nec enī apostoli inui
cē hebrei potuissent cūctis gentib⁹
predicasse nisi noticiā liguarū gē
ciū desuper accepissent Verūtamē
opinari quis posset ac dicere q; apo
stoli cōuertērūt iudeos per allega
tiones scripturaz veteris testamēti
gentiles vero p argumenta sapie
naturalis quibus cōuincit ydolatrā
esse vitādā · vnū solū verū deū es
se colendū ac adorandū · ficq; vide
tur nō indiguisse miraculis pro cō
uertēdis hoībus Cpianus C
Ad conūtēdum iudeos apostoli eti
am vsi sunt allegationib⁹ scriptu
rarū legis ac prophetarū ·sed per
huiⁿ modi allegationes absq; mi
raculorū exhibitioē pauci aut nul
li fuissent ex iudaismo cōuersi · p
sertī quia iudei erant assueti inhe
rē sensui lrāli·hoc est quē superfi
cies lrē pma facie videt pretendere

Apostoli vero doctrinā sic intellectam odire et spiritaliter se se intelligendam observationem quoq; legis moysi euangelio christi diuulgato debere cessare atq; mortiferam seu dampnabilē esse Dimissaq; legis spiritaliter oportere intelligi Insuper predicauerūt noua sacramenta a xpō institutā mḱ taq; alia que ex lege et prophetis non queunt tam euidenter probari vt sola illarum allegatio scripturarum potuerit pro iudeorum conuersione sufficere Nam et prelati et scribe iudeorum ex scripturis suis plurima allegabant que iuxta superficiem hē videbantur. ymmo adhuc videntur contraria xpristi et apostolorum doctrine. Vnde ad dirimendam huiusmodi litem miracula sōh omnipotenti deo possibiha valde necessaria erant ad cognoscendū quorum assertioni verus deus attestarē Deniq; ipse met xpristus multo sapientior et eloquentior suis apostolis pro iudeorum conuersione multa ac preclarissima fecit miracula. et tamen nec sic conuersi fuerunt ad eum nisi perpauci Consimiliter apostoh qui in nomine et virtute dei innumerabilia fecerunt coram iudeis miracula vt fatemur q scimus. nec sic potuerunt illos ex toto conuertere. Sed pro maiori parte in sua manserunt infidelitate quomodo ergo sola allegatioē scripturē mul tos conuertisset illorum Barlaam Etiam ex alchoranō probatur q̄ difficulter a sua lege possit cōuti ad aliā Xpian⁹ De p p maxia ptē durā ptērui ptinaces īcōuūtibiles q; fuerūt sunt adhuc sūt. Nā q̄uis p tot cētenaria āno; fuerit delicti oīz prīm suoz gīā gloria. et honore sacerdocio. templo habitatione. miraculo septro priuati. Ad huc tamen in sua manēt perfidia nec ex scripturis suis possunt induci vt credant iheſum esse xpristum in lege ac prophetis promissum q̄ q̄ successiue multi ex ipsis ad euangelicam legem conuersi sunt atq; cotidie conuertuntur multoq; plures converterentur si prelati doctores et predicatores xpristianorum coruscarēt signis. prodigijs. miraculis ac varijs spiritus sancti distributionibus sanctitateq; vite tam copiose vt olim predecessores eorum Barlaam Machomet q̄q; in lege sua pluīm eos edoctrinauit q̄a ad suā cōuti legē ptiācit rēnuerūt Cristian⁹ q̄ ad legē machometi cōuti rēnuerūt et rēnuāt nē mirādū nī enī mahō ꝟ xp̄s fuit eis in lege moysi ac ꝓphētis ꝓmiss⁹ nec lex mahoēt fuit pnūciata in lege et ꝓphētis tāq̄ dīnit⁹ dāda ac salutaris ꝟ lex xpī Barlaam Machoēt legifer nē in alchoāno suo testat q̄ mētio fuit de eo q pnūciatio in lege moysi et euāgelio Cristianus

Fateor q̄ hoc dicat · sed mētita ē
iniquitas sibi · et decepit vos im
pi⁹ ille Nulla quippe de eo fit mē
tio in dīnis scripturis nisi q̄ xp̄s i
euāgelio ait in generali multos
pseudo ꝓphetas post ipsū vēturos
seducturos q̄z multos · q̄z pseudo p̄
apu⁹ extitit machoēt⁹ Barra
cenus Hoc ꝓprie⁹ de legislatoē
nostro non intelligit Xp̄ianus
Nemo hominū tot seduxit vt le
gifer vester · ꝯ quia a ꝓposito hinc
inde distrahimur · restat cepta dis
putatiōem tā ꝓsequi ex q̄ patebit
clarissīe hoc ipm̄ de machometo
maxime esse intelligēdū Barra
cen⁹ Duperē itaq̄z vt demōstres
q̄ ad cōuersionē gentiliū nō suffe
cerint argumēta sapie naturalis
Xp̄istian⁹ Quāuis ydolatra
et cultus de eis sint contra cōnē ꝛ
sapientiā naturalē · multi tamē
magni et anti⁹ ph̄i putauerunt
scripserūt et defēderūt oppm̄ sicut
i libris p̄z pōphirij · apulegij · var
onis · ac aliōrū ad que oia cōfutā
da et reuincenda nō suffecit aposto
lis sapiētia naturalis nec sola scrip
tura q̄z pricia prebūt quomā ꝛ apo
stoli simplices erant pro maxima
parte et ydiote · nec in philosophi
e argumētis ꝛ subtilitatibꝫ erudi
ti Insup nō solū contra ydolatram
predicauerūt sed ꝛ multa docuerūt
q̄ naturalē cōnē oio trāscēdunt · et
quāuis tu neges eos dixisse q̄ tri
n⁹ sit verus deus et vnigenit⁹ dei
patris atq̄z q̄ deus sit tā vere tri
n⁹ in psonis q̄ vere in essētia v
nus : negare tamē nō vales quin
docuerūt generalē mortuorū resur
rectionē esse ventura · vniūsale q̄z
iudiciū dei clementis vniūsoq̄z ac p̄
mia sēpiterna siue in gloria siue
in pēnis atq̄z gehenna vtraq̄z esse
oia que in legis et ꝓphetis haben
tur Barracen⁹ Fateor q̄ is
ta p̄dicarūt nec naturali cōne psua
dē hec poterāt · ideoq̄z p miracula
potissime prevaluisse · suaq̄z doc
mēta probasse Xp̄istianus
Hoc demū agnosce q̄ sicut moysi
restiterūt fortiter magi atq̄z ma
lefici superstitiosi pharaonis q̄bus
nō aliter q̄ per preclara miracula
poterat moyses prevalere · sic elec
tis et sanctis apostol⁹ callidissimi
magi anoli malefici superstitiosi a
certimine restiterūt · quib⁹ apostoli
resistere nullaten⁹ nisi p miracula
et supnaturalia deitatis auxilio
potuissēt Barracen⁹ Quid
ex hijs intendis cōcludē Xp̄isti
an⁹ Q̄ vnaq̄z gens ab aposto
lo suo cōuersa ab eodē cepit euā
geliū xp̄i siue in scriptis siue in ta
bulis sui cordis et paulopost pro
nunauit sibi descripta euangelia q̄
tuor euangelistarū aliasq̄z scriptu
ras noui testamēti canonicas cōfir
mata ac roborata per dīna mira
cula Vi ergo i illis scripturis p̄vt
p̄mo verissime erāt date credite ꝛ
cepte nil continebatur de xp̄isti

passione & surrectione ac deitate ac de superbissima trinitate neqz de veritate corporis et sanguinis xpi in sacramento · quis de omnibus regnis ad xpm ex toto vel partim conversis collegit vniversos libros euangeliorū et aliarū legis euangelice scripturarū et eos ad suum libitum imutauit corrupit mfecit nunctaqz illa inseruit et adiecit q tu asseris esse adiecta que sunt penitus ad credendū difficillima vt pote superglorioissia trinitas personarū in simplicissimo deo deitas xpi et vera eius in sacramēto presentia eiusqz passio resurrectio atqz ascensio · ac deinde euangelia et scripturas sic imutata mfecta ficiata q incomprehensibilibus documētis ꝛcēt ꝛpleta potuit daꝛe ac suadere cunctis gentibus ad credēdum ita q pustmā suam fidem dereliquerunt nouaqz inaudita et incōprehēsibilissima susceperūt credenda eiā absqz dinorū attestatione miraculorū quomiā talibꝫ vt tu dicis falsitatibus deus verꝰ p miracula nequaq̄ erat attestatus

Sarracen⁹ Dicit potest quosdam callidos xpianos volentes suū legislatorem imoderate extollere consuevisse et prefatam corruptionē scripturarū siue legis fecisse atqz scripturā sic inficiatam infectam recent̄ pmulgasse ac persuasisse eam hoibus per colorata et astuta mendacia aut artis magice opera ac signa sicut et ātixpm affirmatis factorū · Et symō magus in lege vestra legitur suis magicis artibus plurimos demētasse

Xpian⁹ Dec verba tua sibiimice contradicūt q impetat si enī postea quidem xpianam voluerūt xpm imoderate extollere i tātum vt eū assererēt verū deū nullatenꝰ cōfixissent eum tam ignominiose ac turpiter crucifixū vt in euangelio recitat̄ qa hoc potissime auget difficultatē credendi q ipse sit verus deꝰ et indecēs cē videt̄ vnigenito dei filio ita tractari · ymo dato q vere fuit crucifixus pcius cōfixissēt sicut vos fingitis q nō ipē sed similis eius talia eēt passus Dicetra ab exordio euāgelice legis plebs xpiana habuit suos doctores vbiqz trarū pt apostolos ꝗꝝ doctorū scripta vsqz in pns habentur preserti volumia diuini et magni dyomsij qui ab apostolo paulo cōsulus añ suam cōuersiōez fuit sublimis pfūdissimꝰqz phūs · Consulsus aūt ad xpm edidit libros multos · ymo specialem de suma trinitate q i oibus libris suis de xpi deitate et passiōe adriāda qz trinitate fidelit̄ q catholice scribit atz p aplōz vba ac documēta sua pbat ac roborat scpta · apliꝰ oēs hystoie q croice ac legēde xpianoꝝ concordit ꝓtestantur q a tpe apostolorū oēs xpusti fideles protestati sunt deum esse trinum in personis et xpustū consistere verum deum

Pro q̃ etiã fide multa milia xpiã
norũ martirũ sunt pꝛpessa atq;
i suis martiriis tot ꝛ tãtis coꝛus
cauerũt miracꝰlis q̃ inumeꝛabiles
infideles visis tot signis ꝛ tãtis q̃
digñis cõuertebãtur ad xpm Dicz
xpiana ꝛeligio inter pꝛsequentiũ
manꝰ magis pꝛeualuit. Demq;
doctoꝛes xpianoꝛũ succedentes apo
stol corruptoꝛibus et infectoꝛibꝰ
scripturaꝝ euangelice legis ac pro
mulgatiõi scripꝛaꝝ sic coꝛruptaꝝ
fortissie ẽstitissẽt vsq; ad sãguinẽ
quẽadmodꝫ ꝛp fide xpi pluẽs eoꝝ
crudelissimas passi sũt mortes. nec
de tali coꝛruptione ac infectu euã
gelij pmulgatiõe recenti in suis
scriptis subticuissent. quemadmo
dũ nec de ceteris eꝛroꝛibꝰ atq; he
ꝛesibꝰ contra veꝛũ euãgeliũ in suis
codicibꝰ cõticuerũt. ymo talia oĩa
diligentissime descripserũt Cũ er
go nullꝰ doctoꝛũ fideliũ inde cõscꝛip
serit nec in aliq̃ xpianoꝛũ hystoꝛia
inde legatur. ceꝛtũ est q̃ talis as
sertio nõ sit nisi rude sacrilegũq;
mẽdaciũ ꝛ excogitatũ ficticiũ hꝛeꝛe
ticoꝝ et sarracenoꝛũ amphꝰtũ om
nia inferꝛaꝺ pꝛesertim gesta hoim
dine puisẽtie sint subiecta deus ꝛ
excelsus qui non frustra hoibus
pꝛstitit leges. legẽ a se datã ruinã
tuet ꝛ maifestat atq; i sua purita
te illẽbatam cõseruat alias frustã
lex daꝛetur ab eo nec sufficiẽteꝛ pꝛ
uideꝛet saluti humane. Non er
go pmisit euãgelicã xpi legẽ toti
mũdo pꝛedicatã sic coꝛrũpi et falsi
ficaꝝ fieꝛi nec legẽ moysaicã. Dꝛe
terea a tẽpoꝛe apostoloꝛũ vsq; ad
tẽpoꝛa cõstãtini impatoꝛis potẽtis
simi ad xpm multũ miraculose cõũ
si plebs xpiãa assiduis pꝛsecutiõ
nibus laboꝛauit et inumerabiles
fuerũt hꝛetici quoꝛũ multi btissi
me trinitatis misteriũ xpiq; deita
tẽ negauerũt Quidã quoq; illoꝝ
sub noĩe suo aut sub nomibꝰ apos
tolꝝ euãgeliũ iuxta suas cõscꝛip
serũt pꝛfidias vtpote marchion
basilides et appelles quoꝛũ scripta
pꝛierũt mẽdosa Temporibꝰ vero
constãtini pꝛsati surꝛexit arrius
hꝛeresiarcha qui supbissime trinita
tis vnitatẽ et veꝛã xpi deitatẽ pꝛe
suis pꝛedecessoribꝰ acriter impug
nauit et multos sibi pꝛauit o
sentẽtes Doꝛro cõstantinꝰ pꝛudẽ
tissimꝰ impatoꝛ osideꝛãs inter xpi
anos talẽ dissensiõẽ impetrauit a
sancto papa siluestro celebratiõe
generalis consilij in quo diligentis
sime inquirẽtur ac diffineꝛẽt ꝛ q̃
seũdꝫ scꝛipturas sacras ꝛ antiquo
rũ piũ fidem ac documẽta de trini
tate ꝛ xpi dinitate eẽt tenẽdꝫ sicq;
i generali osilio illo ẽ pbatꝰ ẽ artꝰ
cum suis assensoribꝰ eꝛroꝛibus pra
uitatibꝰ qz hꝛeticis ꝛ declaratũ atz
pbatũ est pꝛ scripturas p miracu
la pꝛ catholicoꝝ viroꝝ qui a tẽpo
ꝛe apostoloꝝ fuerũt scripta q̃ deꝰ
altissimꝰ sit vꝛe ũnus in pꝛsonis
et itẽq; xps sit vnigenitꝰ dei pꝛis

vtrusq; dē. Sarracen⁹ Quid tu plicitet persuadere conaris scripturas euāgelice legis nō esse infirmatas seu falsis permixtas. sed si in consilio illo tēpore cōstantini dēterminatū ē publice diuulgatūq; vndiq; trinitatē personarū eē in deo et deitatē vnā in xpō quomō diu postea innumerabiles qui se xpianos noiauerūt tenuerūt oppositū. Xpianus Quēadmodū aristotile teste eedem opiniones infirmari iterantur. Ita eeē prauitates hereticē per temporū intualla et in locis diuersis renouate sunt sepe. Exteni mortuo constantino prefato filij eius constans et constantin⁹ imperatorēs a q̄dā arriano presbitero fuerūt decepti aianaq; hēsi depuati. qui q manu violēta pfeq̄bāt vos xpianos. Tūcq; hēsis illa acta ē maxīe et diu durauit sō ipatoribo arrianis q̄plurib⁹ qui vehemētissime oppressērūt ecclesiam intantū q̄ hereseos ullus extinctio fuit pene ita mirabilis vt prima diuulgatio fidei xpiane per mūdū. nō enī extincta fuit hereses ulla nisi per p̄clara et copiosa prosus miracula. Nichiloīn⁹ diu postea nestorius immic⁹ dei p̄siarcha alexādrin⁹ renouauerūt hēsi ullā de xpō dicētes q̄ fuerit purus homo nō deus. qđ et fotin⁹ multiq; alij heretici dixerūt ymo viuētibo adhuc apostolis quidā hereti ci hoc ausi sūt affirmare cōtra q̄tū isaniā p̄bēt euāgeliū suū descripsit sāct⁹ euāgelista Io. q̄ in euangelij sui exordio a xpī deitate et eternitate suscepit dicēdo In principio erat vbū et vbū erat apud dēū et deus erat vbū qđ cōtra hēticos tpis sui theorintū et ebiōēz ac martiōēz asserendum. Idcirco qđ vos saracēni affirmatis ipōs benedictos dei apostolos nō dixisse q̄ xp̄s sit deus et q̄ deus sit vnus est prosus falsissimū. Sarracen⁹ Multa asseritis q̄ nō p̄bas nec op⁹ ē nudis retractatiōib⁹ tuis fidē prebē. ymmo dicere possim⁹ q̄ illi qs vocas hēticos fuerūt vē xpiani nec cōtra illos ꝫ p ullos scripserūt apli ea verso q̄ contra hoc allegas ab aliis sit addita et admixta. Xpian⁹ Nōne tā satis rep̄bata ē ista rep̄sio. Deniq; null⁹ hēticor⁹ h⁹ ē null⁹ eorū q̄ xpī deitatē psonarūq; trinitatē in deo negauit fecit miracula ꝫ eatē miracula q̄ opat⁹ ē xp̄s opati sūt innumerabiles sā xpiam a tpe apl̄oz vsq; ad pñs q̄ oēs trinitatē in deo deitatēq; xpī firmiter credidērūc q̄ mortuos suscitauerūt surdos ceecos mutos claudos a natiuitate mirabiliter curauerunt et mūdauerūt leprosos ac multa similia p̄petrauerūt miracula ymo q̄dā eoz sol̄statiōez in celo ipetrauerūt orādo in q̄b⁹ ipletū ē qđ xp̄s predixit q̄ credit in me opa q̄ ego facio et ipse faciet et maiora hijs faciet quoniam ego ad patrem vado.

Itaq; qua võne creděd; est xpõ q̃ sanctis apostolis xpt̃ eor̃ miracula sola dĩna virtute fieri possibilia creděd; est istis illoz posteris eadẽ miracula operãtib; vt fuerũt btissimi viri martinus · nicolaus · sãpson epus gloriosus · seruati; admirabilis vir · germanꝰ · bernardus franciscus · Sed et martires vtriusq; sexus dignissimi inumerabiles victoriosi · q̃ post p̃ciosissimã suã mortẽ etiã vsq; in pñs inumerabilia pegerũt miracula · nec hijs nr̃is diebꝰ desũt p̃clara xpigia q̃ oia fiũt in fide et inuocatiõe superdignissĩe trinitatis deitatisq; xpĩ a xpianis perfectis · quos certissime scimꝰ ab omni magica arte et callida fraude fallaciq; practica imunissimos esse atq; in oĩ humilitate paciã · deuocione feruore · mũditia · altissimo deseruiẽ Barracen; Tam euidẽter ac multiplicater iam pbasti propositũ vtpote euãgeliũ xpĩ nõ esse inficiatum neq; scripturas noui testamẽti esse corruptas vt in promptu nõ habeã q̃ opponã Xpian; Gras deo Dz a te duo interrogo Primũ an et scripturas veteris testamẽti dicitis inficiatas · Deinꝺ aũt scripturã alchorani corruptã et inficiatã fatemini

Respõsio sarracẽi ad duo p̃dicta Articulus quartꝰ

Barracen;

an

Non est paruũ legẽ mutare neq; debet quis defacili a lege patrũ suoz recedere Ideo q̃uis pnunc ñ videã quin satis probauerus scripturas euãgelice legis ñ esse corruptas neq; inficiatas nõ tamẽ absolute concedo eas sic esse intelligẽdas sicut uos xpiani qui vultis catholici appellari intelligitis eas Nam et multi xpiani q̃s nũq; patꝰs hereticos vt nestorianꝰ et arrianꝰ concesserũt eas nõ esse corruptas · nõ tamẽ admiserunt deitatem ei̇ esse in xpõ nec trinitatem psonaz in deo ꝛ scripturas ipsas put verius estimabant exposuerunt Xpian; Q̃ asseris nullũ defacili debere a lege sua ac primũ suoz recedere patroz veterũ · pre ꝛtũ si de lege iusta aut dimitus data intelligatur · quia et salomon ait Audi fili mi disciplinã pris tui ne dimittas legẽ matris tue vt addatur grã capiti tuo Si aũt intelligat de lege erronea ad huc p̃t hoc aliquo modo verificari non q̃ bonũ sit legi erronee adherẽ · ꝛ ne quis occasione dimittẽdi pristinã legem q̃uis nõ bonã inducatur ad dimittẽdũ facilit̃ et etiã legẽ salubrẽ Demq; q̃uis prefati hereticꝰ multiq; alij exposuerũt scripturas euãgelice legis saluis suis erroribꝰ tamẽ expõtiones eorum sũt eui dẽter ostende et ꝓbãtur facilie · ymo deitas adorãda eas destruxit ac ꝓbauit mificãdo q̃ sbhmãdo

expositores catholicos Jeronimū augustinū ambrosiū gregoriū bedam ac alios per multa p̄clara miracula similiter sequutores eorū per que attestatus est deus doctrinis expositionibusq; ipsorū tanter autem nūq̄ minificauit quēq̄ hereticorū nec p miracula approbauit doctrinā ipsorū ymo potius quosdam eorum plagauit horrēde quēadmodū arrium aium suis fautoribus pergenti ad alexandrine urbis ecclesiam vt inde eiceret sanctum episcopū atq; in episcopatū sibi intruderet semetipsū superuenit repente diuus interiorū viscerū dolor et secedens ad requisita nature vna cum suis stercoribus effudit p̄pria intestina sicq; infelicissime exspirauit Sarracen? Tale quid a casu accidere potuit Christianus Sed circunstantie facti cōsiderentur vltio apparebit fuisse diuine iusticie Insuper q̄uis scripturam euāgelice legis a pretactis hereticis aliquo poterat modo expedire salui eorū erroribus. hoc tamē nō iuuat te quia si fateris scripturam legis euangelice non esse corruptā apertissime cogeris confitei q̄ p̄s sit passus et itē qđ sit vnigenitus filius dei q̄c; nō hoc erat ignorandi atq; oportebat baptizari i nomine patris et filij et spūs sancti Ex quibus clarissime sequitur falsitas alchoran in quo passio xpi negatur et affirmatur q̄ xpus nō sit filius dei

Sarracen? Ne hec confitear p̄llar premisi q̄ nō sit de facili a lege propria ac proprioꝝ p̄ncipe credendū q̄uis etenī p̄nunc nō occurrat michi ēspōso ad argumenta quibus probasti scripturam euāgelice legis nō esse corruptam postea tamē forsan occurret aut aliquis sapientū legis nostre poterit respondere Interea q̄uis ex hac parte qua competenter mihi p̄suasum ē a te scripturā legis tue nō esse corruptam aliquomodo ad xpianismū inclinet aliūde tamē tot et tāta motiua me retrahūt q̄ nisi ad ea fortissimeris michi nō acquiescam

Xpian? Que sunt illa motiua sacris cōsiliis. fuit enī mihi falsa argumēta que habes cōtra fidē superabilissime tractatis deitatis q̄ xpi ac sacramēti altaris q̄ argumēta velut insolubilia ēputas p̄ter q̄ā iudei nō modice retrahūt a suscepti fidei xpiane Sarracen? Vera vt loqueris res se habet Xpian? Vt ergo ad dissoluendū huius modi argumēta sceleratus veniamus ad duo interrogata respondeat Et p̄mo an legē et scripturā legis moysayce p̄fectas ifciatas Sarra? Legē et scripturā moysi libros q̄ habemus dicimus a falsitate eē immunes p̄mo quidē p̄desup tuelati ac dati fuit q̄ in scripturis illi pluima ostendebat euidenter ostraia alchoāno fatemur et eas eē ifciatas Christian? Ecce de tribus quibus declarauit scripturas euāgelice

legis non esse falsificatas aut insi
ciatas valeo demostrare nec illas
scripturas esse corruptas saltem eo
modo quo tu dicere habes ¶ Dar
racen⁹ ¶ Datis perpendo eis dem
nibus id posse pbari ¶ Cristian⁹
¶ Nō solū eis dē ꝫ et alijs plurimis
argumētis ¶ Darracen⁹ Audire
hec cupio ¶ Xpian⁹ ¶ Tempore q̄
apostoli predicare cepērūt euāgeli
ū xpi fuit inter xpianos atq; iude
os grādis dissentio. et honore ac
gloie xpi ac xpianorū q euāgelice
legis maxime inuiderūt iudei mere
dulo. et oi modo eis populi resiste
rūt xpō ac fidei xpiane. xpist⁹ āt
et apostoli scripturas veteris testa
mēti frequēter allegauerūt. Nec
tamē ob falsificationē taliū allega
tionū pſūpserūt iudei scripturas
suas corrūpē aut mutare saltem eo
modo vt tu dicere habes vtpote mi
ta addēdo aut subtrahēdo q̄uis i
verbo i aliq̄ dictiōe aut sillaba mu
tasse aliquid cōuincātur Constat er
go q̄ nec alia occasiōe talem fece
runt siue corruptionē scripture pre
tim cū et in deutrono⁰ hoc phibu
erit eis moyses dicēs. Nō adicie
tis ad verbū qđ ego pcipio vobis
nec auferetis ab eo. sic q iohānes
apostol⁹ ac euāgelista in fine suc
ait apocalipſ Si quis apposuerit
ad hec appoāt deū sup eū plagas
scriptas i libro isto q si diminuerit
de verbis libri huius auferat deus
partē eius de libro vite Vnde scias
certissime assertionē illā de corrup
tione scripturaꝝ esse falsissimā Et
si quis scriptura veteris testamen
ti sic corrupisset nec̄q̄ xpiani et
iudei tam discordes adiuicē i scrip
tura illa sic concordarēt q si corrupti
o illa facta fuisset ante aduētum
xpi et predicatiōez ipi⁹ atq; apo
stolorū hoc xpm et ei⁹ apostolos
minime latuissz nec ipsi hoc absco
disscnt sed manifestassēt credētibꝫ
Porro si postea facta esset illa cor
ruptio xpist⁹ et apostoli ac euā
geliste nō allegassēt scriptura illā
tam osonāter ad textū scripture il
lius quā nūc vsq; habetur. et bre
uiter hec tua assertio vniuſis xpia
nis et iudeis pmo xpō q eius apo
stolis ac euāgelistis cōtraiacē nec
aliquid apparētie habet Insuper li
bri veteris testamēti diuersis tem
poribus a diuersis hoībus sunt
trāslati et oēs ille trāslationes cō
cordāt adiuicē i hijs in q̄bꝫ scriptū
alchorani discordat a scripturis il
lis veteris testamēti ¶ Darrace
nus ¶ Datis probabiliter pſua
des ꝫpositū ¶ Xpian⁹ ¶ Certissi
mū nobis est q machomet in al
chorano scripturas nouā ac veteris
testamēti per vanas fabulosas fa
tuas et mēdosas narratiōes corrū
pit cōtaminat et deprauat Ideo o
ſci⁹ sibi sue malicie ifinite cōfinxit
iudeos quosdā ac aliquos xpistia
nos fecisse vtpote scripturas cor
rupisse quēadmodū fecit ipse Ideo

nunc respondē mihi quid de scripto sentias alchoranī. an et ipsū putas inficiatum? Non enī potes negare quin multa absurda ridicula et stulta contineantur ibidem

Sarracen⁹ Sapientes aliqui legis nostre dixerūt talia ab adūsis veritatis alchorano eē inserta et addita

Xpristianus Est apud nos libellus disputationis cuiusdam habite inter quēdam xpristianum clarissimum et inter quemdam sarracenum qui ambo non diu post machometum fuisse videntur in quo libello de frequenti mutatione corruptione et lacerationē alchorani multa dicuntur. Cum ergo scriptura legis tue toties sit corrupta vt fertur nequaq̄ credendum est q̄ deus legem illam pro hominum salute donauerit. si enim eam dedisset conseruasset vtiq; eam a tali corruptione imunē quatin⁹ per eam homines saluarētur. aboqui inaniter eam dedisset prout hoc p̄cedenti articulo plen⁹ est probatū

Sarracen⁹ Per oia in duobus istis articulis introducta cōpetēter probasti assertionē nostrā de inficiatiōe scripturarū euāgelice legis ac veteris testamenti apparētiam p̄ruam aut nullā habere. tamē si placet tange aliqua ī alchorano contenta que tibi ridiculosa absurda et stulta videntur

Xpian⁹

Ado quibusdam ridiculosis absurdis fatuis et mendosis narrationibus in alchorano contentis

Articulus quint⁹

Capitulo alchorani tricesimosexto refertur. salomon cum suis exercitibus tum demonum tum hominum tum auium ipsum glorificantium ad locum formicarum peruenit quarum vna persuadente ceteris ingressum ne a salomone ac suis conculcarentē. salamō subrisit dicēs tu dn̄e da mihi vt de beneficijs tuis digne tibi grās agam. Deinde aspecta vpupa que nō reperit vbi lateret ei mgt malū mortem vel ferā nisi aliquos nūtumores retuleris. Itaq; vpupa paulisper immorata veniens ait. Ego de saba veniēs rumorē tibi veracē apporto. Est nāq; ibi mulier oībus imperans et habūdans solēnū sua gente adorans. Respōdit salomon ad dicti tui probationem hanc meam cartam ferillis et redi vt quid acturi sint nobis innotescat. Deinde fabulam istam ibi prolixe prosequitur. Et omnino reor indignum eam plenius recitare. Hoc tamen adiuo quod additur ibi Regina illa videlicet

iussa egredi pauimẽtũ domus salo
monis putãs hoc aquã esse vestes
suas leuauit et cruta cœpit vt
tãsu adaret que omnia sũt otia
scripturã ac cõnẽ. Alibi dicit q
moyse descendẽte de monte synay
mons ipẽ in puluerẽ cõminut9 est
ita q moyses credit quasi mortu
us et clamauit. O deus ego sũ p
m9 credẽtiũ in te. Insuper in capi
tulis in q̃bus ahq̃ vetera ex scriptuis
noui aut veteris recitat testamen
ti multa fabulosa et falsa admisc3
Describẽs equidẽ xpi natiuitatẽ
ex virgine xxviij. alchoran capitu
lo ĩt cetrã ait Illa puta maia ĩpreg
nata cũ eo hoc est cũ puero cõcep
to in locũ remotũ aufugit. Tãdẽ
mẽstruo partũ preedẽte distillãte
cũ iuxta palmã cõsisteret dixit vti
nã morti obnuioiq3 fuerũberẽ hoc
ẽ vtinã mortua essem obnuiomq3
tradita añ9 hoc michi cõtigisset.
Cristus aũt subtus egressus est ip
samq3 cõsolans. Netimeas inq̃t
Ego enĩ hic tecũ assideo Deinceps
de9 eam alloquutus imũxit vt pal
mã exaueret atq3 de eius fructi
bus decidẽtibo vesceretur ac to
retur Eam deiceps afferẽtem puer
ahq̃ mediocriter increpabãt dicẽdo O
maria cũ nullus parentũ tuor ma
lus extiterit aut rem malã p petra
stis. Illa vero puerũ ostendẽs vt
eũ ide cõuenirẽt signis inuebat q̃
bus qualiter infantulũ scisciterẽt
querẽtibo infantul9 pus erupit in
vocẽ dicẽs Ego sũ dei minister qui
michi libru tribuens me pphetã
ostituit Hoc ẽ de xpõ marie filio
verbũ vtax Hec ibi. Ad que dico
q totũ istud est omni impietate
atq3 sacrilega falsitate repletũ Et
aut tu vitiosissime ac infelicissime
machon euãgeliũ cõmẽdasti qui
vbiq3 euãgelio cõtradicis. Diam9
ergo q sicut electissima virgo xp̃m
sine libidie q carnali delectatiõe c
epit sic absq3 dolore ꝓcreandia q
mercre cum dulcissimo gaudio spi
ritali peperit eũ falsũ est quoq3 q
machon ait virginẽ gloriosam cũ
puero cõcepto in locũ aufugisse
remotũ. ꝑmo sciens se saluo virgi
nitatis signaculo dei filiũ supnatura
liter concepisse securissima fuit.
Mendosũ est quidẽ q pepit iuxta
palmã. sed vt sãct9 recitat lucas
euãgelista ĩ diuersorio peperit xpm̃
medio noctis existens in cõtemplati
one altissima Rursus falsissimũ
est q sordidissim9 machon affir
mans virgineũ illũ partũ precessis
se menstrui stillatioẽ ꝑmo sicut
expurissimis virginis sancte sang
uinibus formatũ est corpus xpi. sic
et cetera in eius partu fuerũt mũ
dissima atq3 omipotẽte dei virtute
instãti natus est xpustus de inuio
lata q integerrima virgine que pa
riendo nõ fuit debilitata nec cõtri
stata. idcirco nec refecta fructu
palme pro sua confortatione nec
cõsolata a filio suo pro sue tristitie

expulsione Nec verū est q̄ mari
ā cū puero vmientem aliq̄ tang̃
peccatricē seu fornicatricē aut ad
ultrā reprehendebāt cū scirent e
am virū habere de quo eā cōcepis
se putabant Alie eciam falsitates
in p̄actis mahō verbis cōtēte sunt
vt q̄ maria inuebat q̄rēta bo se q̄
tin̄ puerū interrogarēt et qđ puer
ill̄ respōdit Insup mahon ēcitās
p̄m mortuos ēsuscitasse ac alia supi
us tacta fecisse miracula mox adū
git mēdatiū dicēs eū ex luto for
masse similitudines auiū ulli q̄z ī
sufflasse ita q̄ animate mox auola
uerūt Quarta en̄ Vltimū il
lud de auiū p̄ductione nō videtur
xpi potēcie derogasse Xpian̄
Quāpie xpi derogasset talia curio
sa ītilia aut superflua facere
Quarta en̄ Recitatio illa de for
mis et vpupa potuit ab emulis
veritatis inseri alchoarano. Porro
que de generatione xpi asseruisti
satis concordare videntur euāgeli
ce narrationi q̄ virgo dicitur xpm̄
dīmisse sine carnali libidine conce
pisse Xpiāns Cā tibi mōstrabo qualiter ma
hon etiam scripturas veteris testa
menti p fabulosas narrationes cor
rūpat et nō min̄ contradicat sēp
tuus veteris testamēti quā euāgeli
ce legis ymo qđ ī vno alchoran
capitulo ponat et asserat plꝰ q̄ vi
gintiq̄tuor mendacia sēptuus vete
ris testamēti contraia

Cristian̄

Quod mēdose mahon referat
hystoriā de ioseph et p̄ē ac frībus
eius Quartus̄ sextus

Quinquagesimo primo alchoran ca
pitulo legitur. qñ ioseph
ētulit p̄ī suo vidisse se vn
decim stellas et solē et lunā se ulti
humiliantes dixit pater ipi Fi
li sōpniū hoc fratribus tuis nō ēue
les ne tibi p̄ iuidiā mali aliq̄ ma
chinēt Istud ē p̄imū p̄tacti capitula
alchoraī mēdatiū. qñ. nā p̄ceptū ē q̄ ioseph nārāuit sompniū
istud frībus suis. si autē p̄mo nec
tasset p̄ī suo et ille ei prohibuisset ne
illud suis frībus enarraret obedi
in hoc patri suo q̄a exstitit virtuo
sus. Sequitur in alchoraō frēs
ioseph patrē suū affati sūt q̄re no
biscū nō mittis ioseph cū eū sume
diligam̄. mox astimū mittat no
biscū pastū pecora et spaciatū In
gn̄. legitur q̄ frēs ioseph occupa
tus ī pastu pecor ī sychimis iacob
misit ipm̄ ioseph ad eos. ideo sal
tē ē qđ dixit in alchoarano qđ ad
p̄ses fratrū ipē ioseph iuit cū eis
Tercio faliū ē qđ ī alchoāno sub
ingit q̄ iacob p̄cepit ipm̄ ioseph i
cy. terna posituꝝ eē. de hoc eternī mch
il scivit e si scivit ꝛ ī p̄cepta ꝛ h̄o filiis
suis nec putasset ipm̄ ioseph a fem
ē cōestū Dodit ī alchoraō. ipē vi
delicz iacob cū negligēs ipius cū in
sa. ēmāsit. hoc ē q̄tū mēdacii. Cū
enī iacob tā specialissime d. lexit ip
sū ioseph tā sollicitꝰ q̄ illo extraāt

Dī pceꝑisſz eū positū ī scisterna
atqz ī pciculo constitutū neq̄ꝑ cir
ca hoc fuisſz tūc neglḡēs ymo po
tꝰ psonaliter ꝓpetasset ad eum
Dequitur in alchorano. Fratres
crepusculo lacrimādo redeūtes dix
erūt O pater ioseph nr̄e fidei tra
ditū cū pcore nr̄o rehctū lupus vo
rauit Hoc est quitū mēdatiū .qa
in geneſi fertur q fratres ioseph
miserūt tuicā eius sanguini īfictā
pī suo ei anūtiātes. hanc iueim⁹
vide si tunica filij tui sit Non ergo
venerūt ad patrē suū dicētes. lupꝰ
deuorauit ioseph. Falsū ē q̄qz qđ
in alchorano additur Attulerūt ve
stem ioseph falso cruētatā dicētes
Ecce pater argumētū cedis verax .
quia vt patet ex verbis geneſ iā
allegatis loquebātur pī suo per
nūtiū quasi ambigui an tunica il
la essz ipsius ioseph Dequitur in al
chorano Respōdit pater Vos hoc
factū in corde vestro voluistis id est
de vestra voluntate aut cōsensu deuo
tus est ioseph Hoc est mendati
ū septimū .iacob nāqz putauit ip
sum ioseph comestū a bestia .frat
bus eius penitꝰ ignoratibꝰ .Octa
uū mendaciū est q in alchorano
seqr̄ Viatoribꝰ venientibꝰ a suū ebē
tes ad hauiendū aquā mittentibꝰ. ille
bonū nūciū extulit eis dicēs Ecce
puer hic captiuꝰ ē In geneſi namz
narratur q viatoribꝰ madianitis
a longe venientibꝰ iudas dixit frat
bus suis Ecce ysmaelite trasiūt .
venite venūdetur Et añq̄ ysmahe
lite venerūt ad eos extraxerūt ip
sū ioseph de cysterna et adduxe
rūt ad illos ac vendiderūt Dequr
in alchorano Mulier illa vtpote
vxor viri egipcij qui emerat ipm
ioseph .mutū .ioseph in thalamo
suo ostia claudēs precata est vt se
ū cōcūberet Hoc ē nonū mēdaciū
quia ī geneſi fertur q ipso ioseph
domū ingredierē vt opis quippiā
faceret muher apprehēdit lasciniā
vestimēti eius dicēs Veni mecū
qđ dico de attractione illa ad coeū
dū de qua ad ꝓpositū siqdē sepe et
ī diuersis locis impudica illa īuita
uerat ipm ioseph ad stuprū Deq̄
tur in alchorano Fere vtriusqz cō
sēsus fuit Hoc est mēdaciū x .qa
in geneſi legitur q ioseph neq̄ꝑ
acquieuit opi nephaio Undecimū
mēdatium est qđ in alchorano sb
iūgitur ipsum ioseph fugiētē mu
lier insecuta rupit camisiam eius
retro legitur nāqz in geneſi q ap
prehendit lasciniā vestimēti ipsius
et palliū eiꝰ in sua retinuit manu
quo constat qđ ioseph erat plene
vestitus Dequitur in alfnrcā . do
mino suo videlicz marito mulieis
ad ostiū obuiauerūt Hoc est xij.
mēdaciū .quia in geneſi recitatur
q ipso ioseph domū egresso mul
er vicēs se cōceptā conuocauit su
os domesticos accusauit ipsum io
seph vt prius Subditur in alcho
rano .Aduocati mulieris iudices

cõiciebãt vtũ esse qõ mulier dixit si anterior pars camisie ioseph essz rupta si vero posterior pars iudicabãt vtũ qõ dixit ioseph ¶ Hoc est xiñ·mendaciũ quia in geneſi sẽptũ ẽ qz maritus nimis credulus suę vxori misit ipsũ ioseph in carcerem Dicqz ad discutiendũ hanc causam nõ fuerũt iudices cõuocati prout in alchorano recitat Sequitur in alchorano ¶ Hinc inter mulieres ciuitatis crebria cõ fabulatio orta est dicentes ¶Ecce vxor illius sublimis viri suum seruientem diligens eius concubitũ petrata est ¶ Illa vero rumoris vẽtilationem percipiens doluit et mulieres illas adduci precepit et lectiſtimia eis vt accumberẽt ꝓparauit Et earũ cuiqz cultro dato ipsũ ioseph coram venire fecit ¶ quo viſo oẽs menſtruate sũt q sibi ꝙqz manũ suã secuit Ecce oia ista sunt fabuloſa ficta et falſa Ex genẽ·eteni conſtat qz ioseph ſtatim fuit incarceratus a dño suo accuſatione vxoris audita Dicqz mulieres putabant ioseph conſiterę reum·Quintumdecimũ mendacium est qz in alchorano ſubiungitur ¶ Illa videlicet vxor prefata respondit mulieribus ¶ Hic est de quo me redarguitis q̃ me precantẽ ei9 cõcubitũ nõ exaudiuit· et si meũ mãdatũ oplẽ noluerit cũ incarcerabo Nullã eni apparẽtiã habet qz mulier illa aliarũ pñia dixerit h° atqz vt patuit ioseph iã fuit incarcerat9 nec cõ ãa mulieribo illi fuit ita adduct9 ¶ Sequitur in alfurcã ñe manifeſta percepta viſu ẽ eis puta iudicibo hũc scilicz ioseph ad certã horã esse incarceratũ ¶ Hoc est ſextũdecimũ mẽdaciũ nõ eni incarcerauerũt ioseph certi de innocẽtia eius ymo dñs ſuus incarcerauit credens eũ id meruiſſe Subiũgitur in alchorano ¶ Duo iuuenes in carcerem cum eo detruſi sunt videlicet magiſter pistorum et princeps pincernarũ· Istud est ſeptimũdecimũ mendaciũ Nempe vt fertur in geneſi duo illi fuerunt diu poſt ioseph incarcerati ¶ Sequitur in alchorano ¶ Et quem liberandum cognouit videlicet principi pincernarũ ioseph dixit·Me domino tuo vtpote pharaoni notifica ſed quoniam ſurgente dyabolo hoc inuigendo deum nominare oblitus est· in carcere nouẽ annorum ſpacio moratus est Istud est octauumdecimũ mendacium ¶ Non eni tenebatur ioseph deum nominare aut eius actualiter reminiſci in prece huiuſmodi et q̃uis in hoc forſan venialiter peccaſſet non tamen ob hoc tam diuturnam ſuſtinuiſſz incarcerationem et quia loq̃batur ydolatre verum deum ignoranti ñ erat opportunum vt ei verum deum in tali poſtulatione exprimeret ¶ Sequitur in alfurcam ¶ Tunc de carcere liberatus videlicet princeps

pūceps pincernarū .dixit ad ẽgẽ
id est pharaonẽ sua sompnia reci
tãtẽ et exponi querẽtẽ.si ad ioseph
me miseris vtã hinc exponẽ vtilitã
ad ioseph i taq; nũciũ transmissi
sõpniũ expõẽz requnt exponẽ dño
scilicet pharaoi rentata adduci eũ
precepit In hijs verb̃ sũt tria mẽ
datia .quoniã in genesi scriptũ ẽ
qp pharaoni sua sõpnia proponẽte
et pincernaz magistro narrãte quẽ
admodũ ioseph ñbi exposuerit sõp
niũ suũ.pharao aũt mox precepit
ipm̃ ioseph educi de carcere et eũ
sibi representari.quo facto pharao
personaliter ẽtulit ei sompnia sua
eorũq; representatiõnẽ didicit q au
diuit immediate a ioseph sicq; eũ
eduxit de carcere ante sõpnioꝝ su
oꝝ interpretatiõez Xpiã. mẽdati
ũ est qđ i alfurcã subiũgiẽ ioseph
nũtiũ ad dominũ suũ videlicz pha
raonẽ redire pcepit vt scisciteretẽ
ab eo aut p̃dicte muhieres manus
suas secabãt .Jam enĩ putauit qp
ioseph fuit eductus de carcere ante
qm̃ exposuit sompniũ regis et qp io
seph non fuit coĩã mulieribus in
troductꝰ vt supꝰ narratumẽ Deq
ẽ i alchorano .Cãẽ regis mulier
id est vxoꝛ pharaonis ait. Ad ve
ritatis euidẽtiã cõfitẽor me pcatã
dubitũ ioseph eũ recusasse.Istũ
est xpiãj mẽdatiũ nullũ habẽs co
loꝛẽ .quia et si regina precata fuis
set ipi? ioseph cõdubitũ nõ tamẽ
sic sponte pdidisset se ipsam Dub
ditur in alchorano.Joseph affat?
est regẽ pone me custodẽ supꝛ oĩa
granaria atq; deposita regni tui.
Istud est xpiãj.mẽdaciũ.quia vt
fertur in genesi ioseph cõsuluit re
gi vt puideret virũ industriũ quẽ
ostitueret ꝓpositũ egipti ad colligẽ
dũ et cõseruandũ frumenta et tũc
rex de sapiẽtũ suoꝝ cõsilio prefecit
ipm̃ ioseph terre egipti ꝓmo spe
tãẽ ambitiõis q cupiditatis habuis
set.si ioseph postulasset hoc ꝓmo.
Deq̃tur in alpurcam Joseph frẽ
suo videlicet bẽiamin sibi prosẽta
to reuelauit se esse fratrẽ suũ Hoc
non cõcordat scripture geneseos
ideo falsũ cẽsetur Dequiẽ i alcho
rano .Vas regiũ quisq; abstulit
m̃ sarcinã cameli sui acquisiã et isu
per vinũ factã illi Hic sũt duo mẽ
datia quia vt geneꝛ refert .pscru
tatio illa fm̃ ioseph facta est ex
tra vrbem ioseph absente fratres
ꝯqz ioseph nõ camelos ꝯ azimos
secũ duxisse legũtur Deinde in p̃
facto alchorani capitulo mẽdatia
tot sequũtur qp tedet hec numerare
Nam subditur ibi Astãtes q̃dem
dixerũt Nõ mirũ si furtũ fecerũt
qui ꝓ? frem̃ suũ subduxerũt.hoc
falsũ est qnia astãtes illi adhuc
nichil sciebãt de hoc qp fratres illi
ꝓmo subduxerãt fratrẽ suũ Deq
tur in alchorão Haiꝛe fratrũ dix
it frãbus suis ad patrẽ redire dicẽ
tes. pater filius tuꝰ furtũ ꝓpetra
uit Falsũ ẽ istud quia nec fratres

benyamin credidérunt eum fetisse furtum sed cyphū credebant insidiose impositum sacco ipsi⁹ vt patet ex genesi Rursus in genesi aptissime scriptū est q̄ m secundo migressu fratrū ioseph ī egiptum ipse ioseph manifestauit se ullis anteqū rediret ad patrem suum Unde in actibus apostolorū habetur q̄ ioseph secundo scilicet aduentu cognitus est ab eis Hinc prorsus mendosum est quod in alchorano subiūgitur q̄ in secundo reditu filii cum ipsius iacob ad eum ipse iacob exaugi fletu propter ioseph amissionē maerit oculorū albugine et exacerbationē et quod tunc congauit filios suos dicens Obsecro vos filij vt rumores de ioseph frē q̄ eius perscrutatū proficiscamini Tercio itaq̄ profectis et ad ioseph peruenientibus ipse respondit An de ioseph memores facti estis Respōderūt Tu ne es ille ioseph ait ego sū Sed hanc meā camisiā patri nīo ferētes in eius faciem vt lumē recipiat proicite Ecce omnia ista sunt ficta et falsa quia et ipse iacob sanctior filio suo ioseph potuisset sibi mitis p̄ris tale beneficiū impetrasse nec vtū est q̄ plorando fuit exoratus nec frēs tercio missi fuerūt ad inquirendū de ioseph et beniamin Addit quoq̄ in alchorano q̄ ioseph parentes suos honorifice suscepit cum tamen ex genesi constet q̄ mater eius iā diu ante fuit defuncta Nam ipsū benyamin pariendo obierat · Ecce quot et quanta mendacia refert falsissima mahon in vno capitulo et quod sceleratissimum est deo ea attribuit Sarracen⁹ Negare non valeo quin recitatio alchorani multū discordet in hijs a scripturis veteris testamenti In aliquib⁹ tamen cū illis posse concordare videtur Cristian⁹ In scripturis diuinitus reuelatis nec vnū continetur mendaciū Et ideo vos sectatores legis machometi non legitis nec habetis scripturas nouī ac veteris testamenti Sarracenus Negifer noster p̄hibuit eas nobis tanq̄ corruptas et infectatas Cristianus Dic suam velauit nequitiam ymmo ideo eas vobis p̄hibuit ne ex earum lectione deprehenderetis errores atq̄ mendacia alchorani et aliorū que docuit Sarracen⁹ Putas alchoranū in p̄ alligato capitulo tantū contrariari scripturis legis tue ac moysi Xpian⁹ Non vtiq̄ ymmo pene in singulis capitulis cōtradicit eisdē sed vnus capitulū falsitates cū exē plis iduxi leges q̄s tradidit iustissime esse p̄bāt Saracen⁹ Que Xpian⁹ De iustitia et ipietate q̄rūdā legū machometi

Articul⁹ septim⁹

Quicesimoquinto alchorani capitulo datur lex de

ꝓꝛ ẽpudio ita vt hꝫat maritꝰ
suas ẽpudiaꝫ vꝛores ⁊ eas turꝑ
ẽcipere vsq; ad ẽtã vicẽ · sic vt q̃
trnariũ numerũ nꝝ exꝛedãt in
ꝛepudiando et ꝛeapiãdo ⁊ quã sce
lerata et impia est lex ista nec est
lex sed turpissima fex et inumera
biliũ mutamẽtũ atq; occasio vica
tũ Nempe cũ viri ac iuuenes sint
ad opa carnis ꝓchues · si q̃s vide
rit puellã sibi placẽtẽ pulcrã ama
bilẽ fingẽt se cũ ea velle cõiugiũ c
trahẽ firmũ et ꝑseueraturũ cũ illa
cũ tamẽ itẽdat eã ꝛepudiare cũ fu
erit saciatꝰ amplexibꝰ eius Dicq;
cũ deflorauerit ac alijs asperna
bilẽ fecerit eã abiciet ipsam qõ ẽ
maxime mutuosum Insup iuxta
hanc fecẽ cõiugiũ nõ erit nisi pre
tẽptatio quedã atq; probatio fe
minatũ ipis femmis precipue pi
uiosa cum viri cõiuge ꝓmi fiant su
as abicere cõiuges si id posslit Am
plius matrimoniũ etiã de lege na
ture ordinatur ad cõueniẽtẽ prolis
educationẽ ac informatiõez in mo
ribus et ad eius prouisiõez et cor
ꝛeptionẽ ad que oĩa valde necessa
riũ est vtparẽtes simul pmaneãt
nõ vt ad libitũ separẽtur Oꝛterea
per matrimoniũ cõtrahẽtes sibi i
uicẽ dant sui corporis potestatẽ si
plicite non ad tẽpus determinatũ
sed vsq; ad terminũ vite ipõꝝ Tra
dere aũt alteri potestatem ꝓpꝛij cor
poris ad tẽpus mẽtricale esse vide
tur Talis quoq; libertas ꝛepudiã
di ꝓxime est inimicie et infidelita
tis occasio Cũ enĩ vꝛor ignoret an
repudiabitur puidebit libi de bis
mariti ꝓposse secrete et quãdo re
pudiatur tã ipsa q̃ eius ꝓpinqui
indignabũtur hostesq; fiant viro
repudiãti Iterũ repudiãdi facul
tas tã m viro q̃ femina cõcupiaz
nutrit et auget · ad cui⁹ refrenati
onẽ ordinatur cõnubiũ Eterni con
cupia quo per plura vagari aut
vagari permittit eo ire frenatior
et imoderatior redditur et semper
recẽtia querit obiecta ⁊ q̃ longe
est hec machometi traditio ab e
uãgelica ꝓpi doctrina quã frequẽt
mahon commẽdat q̃uis ĩ isto mꝫ
tisq; alijs ꝛtradicat eidẽ · Interro
gatus eterni ꝓpriet⁹ a pharizeis an
licet hominꝫ vꝛorẽ suã dimittere
quacunq; ex cã ꝛespõdit · non le
gistis quia qui fecit hominẽ ab ĩ
cio masculũ ⁊ feminã creauit eos
et dixit · ꝓpt hoc dimittet homo
patrem suũ et matrẽ et adherebit
vꝛori sue ⁊ erũt duo in carne vna
Itaq; iã ñ sũt duo ꝫ vna caro q̃s
ergo deꝰ cõiunxit hõ nõ sepẽt · Hic
et sapientes gẽtiliũ asseruerũt in
diuisibilitatẽ esse de cõne cõiugij ·
Sarracen⁹ Cur legẽ huiꝰ re
pudij ita cõcepnas quã deꝰ in le
ge moysi approbasse mõstratur iu
bens scribi libellũ repudij · qui et
per malachyã ꝓphetã locutus est
Cũ odio habueris vꝛorẽ dimitte
eam Cristian⁹ Ad hec domin⁹

salu. tor respõdet q̄ dñs per moysẽ
vxorũ repudiationẽ nõ hãeciauit
nec iussit vt haberam ꝙ̄ misit ꝑ̄t
iudeoꝝ duriciã ad vitandũ enormi
us malũ quia iudei crudeles ac du
ri ꝑni erant vxores suas dũ ode
rãt eas occidere Vñ ũi ad malachy
am dixit ꝙ̄ deus verba que allega
sti volens ostendere quo sensu pro
tulerit verba illa adiecit Oderit
aũt iniquitas estimẽtũ eius Dic
quoꝝ permisit iudeis ad vsuã acõ
modare extraneis et tamẽ nec tu
ob hoc vsuã cõmendas Dartha
cen⁹ Ex ĩsepabilitate mr̃imonij
multa mala et inde dũ prolificatiõi
ac proh contraria ocũrunt vt si vxor
fiat leprosa tunc eni nõ pariet ni
si ꝑ̄lem radicaliter lepra ĩfectam
et si sit turpis odiosa seu leprosa
nec possit repudiari erit adulterio
rũ occasio suo marito • Demiqz q̄
dã mulieres sũt steriles ex q̄b⁹ vir
nũ ꝑ̄ plificaret ymo q̄dã femine
a quibusdã viris nequeũt ipreg
nari que tamen ab alijs viris nõ
nullis poterũt fecũdari Et idem te
nẽdis de viris q̄ scilicz aliquas po
terũt ipregnare nõ alias similiter
quedã femine fluxũ menstruoꝝ ir
restingibilem patiũtur • ergo ĩ tali
bo istis insepabilitas mr̃imonij
in exitũ verget deterioꝛẽ Xp̃ia
nus Nõ dubiũ quin mr̃imonio
annexa sint multa mala penalia
quas ob matrimonij fidem deus
iussit equanimiter tolerari Dnc
de cõiugatis dixit apostol⁹ paulus
tribulationẽ carnis habebũt hui⁹
modi Demqz leges principaliter
ac directe intendunt bonũ comuni
tatis non particularis psone q̄
uis ergo ĩsepabilitas cõnubij ĩ
pediat prolificationẽ aut prolis sa
nitatem in aliquo casu et certis p
sonis expedit tamen ad bonũ pro
lis simpliciter atqz cõiter Dar
tacen⁹ Ergo ĩ huiꝰcemoi casib⁹
esset saltem dispensandũ i lege cõi
Xp̃istianus Vrigo et ma
ter dispẽsationis ẽ vna necessitas
euidẽs re vtilitas • ex tali aũt dis
pensatiõe sequerẽt ĩcõuenientia mꝭ
ta Nã ꝛ mulieribo absqz ea⁹ cul
pis pñt accidere lepra • defectus
cõsimilesqz defectus et insanabiles
morbi et tunc amplius indigent
maritoꝝ ope atqz solacijs et si tũc
repudiarẽtur sine suis demeritis
affligerentur ac punirentur
Dartacen⁹ Grauis est isepara
bilitas ista Xp̃ian⁹ Quid
mirũ si tibi grauis videat ũi et a
postoli audita p̃ma xpõ ista ĩsepa
bilitate locuti sit Di ita ẽ cã hois
ũi vxoꝛ ñ expedit nubẽ verũ p au
xilia gr̃ie ac pietatis diuine facilẽ
tollerat q̄ aliũde ĩtolleabilia ꝛputã
ẽ Dartacen⁹ Ꝓcedaliẽ gr̃us ẽ i
sepabilitas ista si ñ liceꝛ viro hiẽyr
chẽ misi vnam dũtaxat tẽpore vno
Xp̃istianus In hoc quoq;
scelentissime vos decepit vester le
gislatoꝛ ymmo deceptoꝛ et legum

destructor q̄ tātā vxorū pluralitatē
vnūquiq; viro cōcessit ꝓ vt hoc se
quēti articulo tibi clarius cōprba
bo

Quod viciosa sit vxorū pluralitas quā mahon cōcessit vni mari to n⁹ Articulus viij⁹ Cristia

Octauo alchoranī capitulo cōtinet duas aut tres aut quatuor vxores ducere nisi timueritis vos eas nullatenꝰ posse pacificare. tunc enī tot quisq; accipiat q̄t sua manus quiuerit castigare At vero xxxij⁹ alchoranī capitulo legitur Castitatē seruare nisi cum ꝓpriis vxoribꝰ aut sibi subiectis et ancillis inde enī nulla q̄timonia fiet. sic itaq; mahon hec tanūt cuilibet viro habere quatuor ꝓcipales vxores et earū ancillas ac subditas. empticias vero q̄ in bello acquisitas tot quot quis poterit obtinere et ferre Ecce q̄ in effabiliter viciosa iniusta et detestabilis est fex ista. Et quis vmq̄ ita exposuit genus humanū hbidini sicut mahō⁹ Et quid mirū q̄ tā iestimabilē hoim̄ multitudo ad carnalia prona legē illam totꝰ impuritatis et carnalitatis amplectit Demiq; sicut prehabitū est in matrimoniali cōtractu vir et mulier corporū suorū ꝓtātē transferūt in alterutrū ita q̄ maritꝰ corporis sui ꝓtātem ñ habet q̄tū ad ea q̄ sūt carnalis cōmixtionis ꝑ vxorē q̄ econuerso. Posito ergo maritus vni vxori sui traditio corporis ꝓtātem non potest illud obligare voluntati alterius seu secūde vxoris nec tradere ei Insuꝑ nec potest nec debz se ad impossibilia obligare Cū ergo vir valeat voluntati vnꝰ satisfacē cōiugis q̄tum ad debiti rōnem. qua rōne plures poterit vxores accipere. Amplius matrimoniū ad refrenationē nō ad nutrimētū et dilatationē conuptie ordinatur. Pluralitas aūt vxorū conuptionē magis inflāmat. nutrit. dilatat Preterea inter coniugatos debet esse cohabitatio amicabilis atq; pacifica. ymo cum amicicia et concordia sint precipua vite presentis bona sūt maxime appetenda et exquirēda Idcirco qđ eis potissime adūsatur maxime est vitandū. pluralitas aūt vxorū quasi semper est inimicitiarū discordie. fomētū rixarū inuidētie radix. sume ergo vitāda Iterum pluralitas ista est vxoribꝰ inuitamentū multarū suspicionū malarū et tristiciarū indignationū ac malevolētiarū iuicē. Est ꝓq; occasio q̄ vir nūc istā nūc illā de facili aspernatur atq; q̄ fragiles fēie viros alios cōuptionē cū vnꝰ earū appeticiōi et exactioni satisfacere nequeat Ad huc āt cū mētes virorū ab arte virtutū nil magis deiciat q̄ eas nil magis absorbeat deprimat inebriet brutalesq; faciat q̄ femineā blandimenta hbido

irreftenata ac vſus vehemẽtior alli
du⁹ cõſtat q̃ tam imoderata vxor
pluralitas maxime ſit notiua vitã
da vere ſalutis ac ſpũalis p̃fect⁹
impeditiua ¶ Saracen⁹ ¶ Quo
modo ſic argumẽtaris: loq̃ris qua
ſi ignores multos teſtameti vetis
ſanctos viros habuiſſe plures vx
ores ymo et cõcubinas ¶ Nõne et
vn⁹ plures p̃t impregnare vxores:
ymmo cũ pauã ſint menſes anni
in quibꝰ decet virũ ſuã cognoſcere
coniugẽ impregnatã nãq; ñ decz
eũ accedẽ vlquoq; fuerit poſt pũ
purificata ¶ Nõne exp̃diẽs exſtat
vt habeat cõiuges plures: ¶ Cri
ſtian⁹ ¶ Di ſummũ aut precipu
ũ hominis bonũ in vita hac eſſet
carnali propagatiõi vacare bene
obiceres ꝙ cum vtuoſitas ſal⁹q;
hominis in hoc mũdo cõſiſtant vt
in vra prudẽtia ſalutari ſapienta
a atq; virtutibꝰ creſcat cotidie p
ſertim in ſpiritali dei ac proximo
rũ amoe a quãb⁹ vxoriũ pluralitas
maxime impedit Certũ eſt argu
mentũ tuũ nulli⁹ eſſe vigoris ¶ Or
to qõ de patribꝰ veteris teſtamẽ
ti aſſumis nũc locũ nõ habet ¶ Nã
ulli ex diſpẽſatiõe dina aut inſpiãti
õe ſupna et ex rõnabili cã plures
duxerũt vxores q̃a tũc cult⁹ vei dei
i vno ꝑpl̃o viguit Et p carãlẽ ꝓli
ficatiõez obſuabaf fuitq; pauitas
hoim̃ reſpectu latitudis tre q multi
tudis gẽtiũ q̃ nc ſt ¶ Porro cõcubie
q̃s ſã ulli habuiſſe legũf eãt eaz
vxores legitime ꝙ ſecũdarie q min⁹
principales ſicut i gen̄ bala q zel
pha ĩtdr vocãtur vxores iterdũ cõ
cubine iacob Eſt eni conſuetudo ſcripture
veteris teſtameti tales ſecũdari
as q min⁹ principales vxores dicẽ
cubinas ¶ Saracen⁹ ¶ Q̃z nimis
arta q ſpitalẽ lex xpi idtuco n' oi
b⁹ ꝑpoꝛcioãta ideo pie et ſapiẽter
egit altiſſim⁹ mittẽdo plebi arabũ
machometũ cũ lege laxa ac facili
in cui⁹ alchorano habef Deus ne
quaq̃ difficilia ſeu ardua requirit
a nob ¶ Xpian⁹ ¶ Jam tibi ꝓ
baui q̃ lex machometi nõ ſit dim
tus data ꝙ ſaclega et mẽdoſa et q
poſt euãgelij diuulgationẽ vniuſi
hoies in hoc mũdo ad legẽ euãgeli
cã teneãf qq; lex machometi ſit
oiõ cõtraia legi xpi qui in euange
lio ꝓteſtaf q̃ arta via et angusta
ſit porta q̃ ducit ad vitã et pauci
intrãt per eam Deniq; ſicut vn⁹
homo paulatim creſcit ĩſtruif atq;
ad pfectiora pducif ſic glorioſ⁹q
adriãd⁹ vniuſo q̃ creator voluit ſuc
ceſſiue gen⁹ humanũ ad meliora
ſpũalia q pfectiora pducẽ Hinc
p̃ otulit legẽ naturalẽ deide p moy
ſẽ preſtitit legem ſcriptam ¶ Vol
tremo p xpm̃ legẽ euãgelicã ſpita
lẽ p̃fectã ¶ Abſit ergo vt poſt e
uãgelicã legis pmiuſũ orbẽ diuul
gationẽ credaf deſup data lex lar
ior lex rudis carãlf emiſſa ¶ Sara
cen⁹ ¶ Lex xpi ſti tã rigoroſa nõ
eſt multitudini hoim̃ rudi apta

Xpian⁹ Deus nul⁹ sapienti
e non est finis nulli impossibilia
precipit Ipē quoq; vere ops huma
ne fragilitatis imbecillitatē clarissi
me intuens potēs est et parat⁹ sub
uenire infirmis· ꝑmo per caritatis
feruorē· ꝑ ꝯsolationes dīnas ·per
gr̄am q virtutes infusas· per dona
et fructus spūs sc̄i tam copiose et
gratiose fluxerit hominib⁹ benivo
lis ac deuotis vt de euāgelica lege
loquus sit Jugū meū suaue est q
onus meū leue Sarracenus C
Hinc q legislatorē nr̄m sic vilipē
dis q qui legē sic despicis Cristia
nus Di m scripturis noui ac ve
teris testamēti q̄s et legislatori tu⁹
diuinitus datas fatē eēs instruc
tus et ꝯsolut⁹ neq; q̄ super hoc mi
raretis Verū vt cōiter fertur amor
inordinatus et odiū peruertunt iu
diciū Cū itaq; tot ām̄is fueris ad
legislatorē tuū eiusq; legē tāq; ad
magna cō fortiter atq; errones
affectatus non miror q de eor̄ ex
trema et vera ꝓbatiōe miraris
et obstupescas Intrea iā perpēde
quales fuit legifer tu⁹ Sarra
cen⁹ Virtuosus q iustus per oīa
fuisse censet q ad vni⁹ veri dei cul
tū hoies viribo totis adduxit C
Xpian⁹ Ego tibi ostēdā q scle
ratissimus · libidinosissim⁹ · in
iustissimus q extiterit
De viciosissima libidinositate
et malignitate machometi Ar
ticul⁹ non⁹ Xpian⁹

Decimosexto alchoranī ca
pitu⁰ legifer tu⁹ ait Quis
deterior q̄ deo mēdaciū i
ponēs vel se missū fuisse a deo mē
dacium pferens Cū igitur sit ꝓba
tū tot q tanta mēdacia dīnis scrip
turis cōtraria in alchorano cōtine
ri que mahon asserit sibi dīnit⁹
reuelata seq; mēdaciter dixerit el
se dei nūciū ac ꝓphetam atq; tam
innumerabilia decepcionis hoīm
constat q̄ null⁹ sit eo deterior C
Sarracen⁹ Quānis ad quedā
eorū que obiecisti formaliter rel
pōdere nequi · attamē si recole dix
i quosdā sapiēm legis nr̄e ad ea
forsitā posse dare respōsa aut certe
meipm̄ tēpore suo Cristianus C
Et q̄ dicis ad id q̄ nūc tibi obiī
o Dare ꝓ· alchoranī capitulo ītro
duxit mahon deū altissimū sibi di
cēntem O ꝓpheta· mulieres oēs q̄b⁹
donāda dederis· oīns tue manui p
emptionē subditas· et amice tue
matertēq; filiarū filias· Omnes
item bonas mulieres tibi gratis suc
cūbē cupientes · licitas tibi cōstitu
o hoc q; tibi soli permittitur has
a te remoue illas adiūge pro libi
tu tuo · nec p p̄ abiectis mihi dilec
tis eas molesteris Ille nāq; tuo
voto parē debent Quid tibi vide
tur de ista cōcessione Sarrace
nus Deus q oī lege superior est
dispēsā potest in legibus a se da
tis et vni pro altero p̄uilegia da
Xpian⁹ Cur putas p̄uilegiū

illud cognoscendi consanguineas et affies alioꝛqꝫ cõiuges atqꝫ qſ cũqꝫ puellas ac mulieꝫ quib⁹ donã da donauerit machoẽto cõceſſũ

Barraen⁹ Vt ſuſcitaẽt et gene rarz ex ilꝭ viros virtutũ ac dei ꝓ phetas

Xpian⁹ Cur abrahe et moyſi ac ſanctioꝛib⁹ machoẽto nõ eſt ꝓuilegiũ illud cõceſſũ

Dem qz ſcꝑtura aptiſſie docet et exꝑien tia pandit electos ꝛ bonos genera ri ex malis et exꝑbis et ecõtra⁹ ꝑ mo optimos ꝛ electiſſimos ex ꝑ niſſimis et vice vſa fiaut pꝭſſim⁹ ezechyas ex ipꝭſſimo achas ẽ ge nit⁹ vtuoſiſſim⁹ q̃qz ioſyas ex ſce leratiſſimo amon

Barraen⁹ Deus ommipotens in diuerſis ho minibus diuerſimode ſecundum ſuum beneplacitum operatur nec poſſimus quorumlibet operum e ius exponere rationes

Xpriſti anus Et nonne ſatis multe fe mine erant in vrbe et terra ac reg no machometi ex quibus potuit generare ꝛ quid ergo neceſſe erat vt cõtra legẽ et cõſuetudinẽ cõtra honeſtatẽ et exẽplaritatẽ ꝓpinq̃s ꝛ alijs maritatas accedẽt Demqz tũ mahon tuus inſtar taur lubri tiſſim⁹ fuit atqꝫ vt ipẽmet faſſ⁹ẽ tantũ potuerit cũ mulierib⁹ agẽ vt alij viri q̃dragita ad coitũ fortes vnde credẽ q̃ iſtud fuerit ſibi re uelatũ a deo et q̃ nõ nequicioſe ac libidinoſe cõfinxerit iſtud

Deni ꝓ nr̃acula hoc probauit nec ꝑ ſcripturas neqꝫ ꝑ rationẽ ꝛ ꝑ mo ſcripturis noui ac vẽtis teſta mẽti iſtud oio cõtrariat et omni cõi ẽpugnat legiqꝫ naturali qua iubemur facere proximis ꝓut no bis fieri optim⁹ . fuit q̃z ſpẽz mali hñs ſtandalſatiũqꝫ puſillorũ ac cã mœrtitudis prolis et exhereda tois Preterea ſi omma rite pen ſentur oritur violenta ſuſpicio q̃ nõ amor virtutis ſed furor libidis incitauerit eũ ad coufingendũ q̃ tale preuilegiũ ſibi eſſet collatum quẽadmodũ namqꝫ iam tactum eſt ad coeũdũ inſtar tauri fortiſ fim⁹ et lubriciſſim⁹ fuit ꝛ habuit q̃ quimdecim vxores legittimas duas etiã concubinas Et tamen hijs oi bus non contentus dixit ſibi mœ ſtus et adulteria licita eſſe libido eni quo amplus relaxatur et ꝑ plura vagatur eo plus irritatur et inflammatur nec contentatur Inſuper voluptatibus iſtis obſce nis porcinis animis homo ille vacimus ſic fuit victus inebria tus et furens q̃ etiam beatitudi nem hominum i eis conſtituit pro ut de hoc infra plenius tangam Porro ad verum dei prophetam ad legiſlatorem diuinum ꝛ virum hero yum ſpectat diuinorum cõ templationẽ miſtere ꝛ exercicijs ſpiritalibus inherere ꝛ concupiſcen cijs dominari ꝛ carnalia aſpernari exemplarem conſiſtere. et propria documenta implere ꝛꝛ A contem

A cõtẽplationib⁹ aũt ccupaacõni
bus⁹q; diuinis et exercicijs spiri
talib⁹ virtuosis inti⁹ potissime i
pedit tam irrefreãta cõmixtio mu
lierũ et imoderatissim⁹ vsus vene
reorũ vnde et ipẽmet mahon con
cupiscẽcijs pantẽs se subditũ ait
in alchoraõ Nocturnos coitus cũ
mulieribus permittit nobis deus
sciens no⁹huiꝰmodi abstinẽtiã tum
difficilẽ tum impossibilẽ esse Dar
tacen⁹ Multa obiras contra hãc
generalẽ hẽtiã cognoscẽdo quasi
bet mulieres nichilominꝰ dicere
possum⁹ q; sicut aliqui sancti vete
tis testamẽti multas habuerunt
vxores quib⁹ tamẽ vsi sunt mode
rate ita et mahumet noster Cri
stian⁹ Null⁹ scõr illor vmq; ꝑ
asseruit sibi licẽ aliorvxorẽs cognos
cere aut cognatas lege ꝓhibitas
cõmiscere Dictũ est quoq; scõs ul
los nõ sine dispẽsatiõe et inspirati
one diua plures habuisse vxores
a caulã ob quã pluralitas vxor tũc
fuit permissa post euãgelice legis
promulgatiõez locũ neqq; habẽt Po
stremo q; dire castigatus fuerit sã
ctus dauid pro adulterio cum vna
muliere patrato nõ latet Dar
tacen⁹ Dauid vt dicis pro adul
terio cũ vna sola omisso grauiter
est percussus cũ ergo legifer nos
ter alior vxorib⁹ a cognatis suis
frequẽter cõmixtus nõ solũ sit pu nõ
nitus ꝫ in oĩbus prosperatus ac
sublimatus euidẽter appareat q; ex
dina hẽtia id egerit Xpian⁹
Deus suos dilectos castigat ar
guit et expurgat in vita pẽti ne
eterna luat c õdẽpnẽtur a reprobos
vero frequẽter permittit in suis
desideriis admuẽtioib⁹ ac vicijs i
pune ambulare ac prosperaẽ qm iu
sto iuditio eterne eos dãpnationi
reseruat Dartacen⁹ Exẽpta
tis elicio q; et felicitas quam ma
humet nobis in paradiso promisit
tibi displiceat idcirco de hoc te au
dire desidero Cristian⁹ Qua
lis quisq; constitit talem sibi pre
stituit finẽ demiq; qlis fuit legifer
vester talis et lex eius tale q̃q; ꝓ
misit primũ legis sue auctorib⁹ de
quo quid sentiãt veri theologi et
xpiani catholici articulo pãdã se
quẽti

De tudi detestabiliq; errore
machometi btitudinẽ cõsti tuẽtis
in carnalib⁹ delectationib⁹ gustus a
tactus Artículus p⁹ Cristian⁹

Sicut in diuersis alchorai
capitulis cõtinetur ꝑm ꝓ
missa machometi hoiẽs
tomi ac creduli erũt post vitã hanc
in paradiso terrestri ibiq; seriis ves
tib⁹ induẽ torquibo aureis cena
bũtur in lectis altis et deauratis
i acebũt et ex eisdẽ e diuerso ordi
natis dispositis viri seiuicẽ intue
bũtur femine aũt nulq; dirigent
oculos suos nisi ad suos maritos
Atq; vt ait Fluẽt i paradiso illa t
restri copiosissimi rui lactis mell

ac vini Hinc ꝓmo alchorani capitulo legitur. Deum predicate bonos inducturū paradiso vbi dulcissimas aquas poma multimoda varios fructꝰ dcētissimas ac mūdissimas mulieres oēqz bonū in eē num possidebūt Demqz xcvij. alchorani capitulo fertur Timētes deū possidebūt i ꝑadiso ortos palmaꝝ et vinū puellasqz consortes atqz consimiles papillis breuissis et hoc ē donū ac remuneātio optima dei Nōne hec est legislatoris vestri doctrina et quid tibi videē de ca? Sarracenꝰ Plane doctrina eius est et valde bona censetur Cristianus Non solū veris ꝓpīanis sed melioribus quoqz subtilioribꝰqz phīs videtur vꝝ et doctrina ista nō hominū esse ꝟ porcorū et porcorū aut hominū prorsus brutaliū qui optimū suum putant esse id qđ cū brutis hnt cōe atqz in hīs actibus ac delectationibus hoibus ꝗtum ad partē suam inferiorē bestijs quoqz cōes sunt hoc est in actibus et voluptatibꝰ gustus et tactus sūmū suū constituunt bonū puta felicitatem Intra ea iuxta hec quid esset huiꝰ modi paradysus nisi taberna cois īsatiabile brassatorū ꝑpetuumqz prostibulū. ꝓmo si huiꝰ cmodi actꝰ exercerentur indesinenter i templo a hquo deo adorando in vita hac cōsecrato nōne tale templū iudicaretur sacrilegū q prophanū potiusz lupanar ꝗ templum? Nonne merito maledictꝰ cēsetur et lectorꝰ vilissimus. turpissimꝰ. vitiosissimꝰqz tibaldus qui taliā meritricalia dixit remuneātionem dei optimā esse Nempe concubitus in quo nil aliud queritur ꝗ voluptas carnalis nō proles ad dei obsequiū educanda adulterinꝰ et meretricalis recte vocatur Preterea nō solū dominꝰ ihesus xp̄s gloriosiqz apostoli et sancti ꝓphete sed et melliores ac doctiores phī longe altius docuerūt Hij etenī omnes concordi ꝓtestantur et ꝓbant bīatitudinē hominis et sūmū bonū ipsīus consistere in abstractiōe q sepatione a rebꝰ carnalibꝰ corruptibilibꝰ et terrenis atz i vniōe ciꝰ ad īmaterialia spitalia īellectualia dīna ac ꝑpetua boā ꝓpter ī ꝑfecta oīuctiōe cū sūmo et īcōmutabili bono i cꝰ cōtēplatiōe clara q imediata amorosa fruitiā ꝑpetua et delectabilissima beatitudo ꝟsistit oīm īellectualiū creaturaꝝ sicz bīatitudo ēpfectissima actio optime potētie ac ꝟtutis digissime Idcirco i actiōe īellectꝰ ac sapientie vera consistit felicitas sicut disseruit xp̄ustus loquens ad patrem celestem. Hec est vita eterna vt cognoscant te solum verum deum. Aristotiles quoqz Felicitas inquit est optima speculatio optimi speculabilis ad quam oīm inferiorum virtutum operationes finaliter ordinantur.

prout cō naturalis ac dīna scriptu
ra docēt Mahon aūt scriptus est
q̄sdā ep̄icureos rudissimosq; phi
losophos qui felicitatē hois in di
lāt̄onibus sensuabbo gustus et
tact⁹ cōstituerūt quoz stultiā ac
ruditatē tam platonici q̄ paripate
tici merito irriserūt cōnabiter ꝓ
bauerunt. ac multipliciter confu
derūt Absit vt nobilissimi actus
fidei spei et caritatis sapientie ac
lartie ad delectatioēs carnales fina
liter ordinētur q ꝑt illas deo p̄ci
pabiť ministretur Preterea spū
degustato desipit caro q quāto q̄s
deū gloriosū et excelsū ꝑfūdius cō
templatur. ardēti⁹ amat. dulci⁹
gustat. tāto plus fastidit carnalia
et delectamēta aspernatur venēa
Idcirco si mahon vmq̄ fuisset vir
spitalis q cōsolationes dinas exp
tus. nūq̄ tam insipientissime es
set locutus At vero xp̄s paradisū
nobis p̄misit celestē societatis ā
gelice. fruitionis deifice. visionis
dine. et plenā ac cōtinuā oio pos
sessionē boni illius. qđ nec oculꝰ
vidit nec auris audiuit nec in cor
hois viatoris ascēdit non paradi
dysum talem qualem caro et sāg
uis ymo fex carnis et sanguinis
concupiuit q qualem sordidissimꝰ
ac spurcissimꝰ mahon sibi prepa
rare optauit qm̄ delectationes in
cōpabilit melioēs maioēs nobi
lioēs ac dīnioēs neq̄q̄ fuit tauꝰ
ille libidinosꝰ expt⁹ q̄ ifinitio dei
suā libidinē cupidinēq; constituit
nō sm̄ceri⁹ dei honorē laudē q glo
riā eternalē Harmacen⁹ Diu
te disputātē patienter audiui q ea
que intulisti partī vera esse cōcedo
Dicūt etenī sapientes legis nre
et auicēna ac algazel cisdē cōmꝰ
quibo q tu pro p̄te iā vsus es pro
bant q vtiq; sit quedā melioꝛ ho
minū bītudo q̄ ea quam tetigit
mahumet q̄ i cōtēplatiōe ꝑme ac
sūme veritatis ꝺ fiſit Dz ꝑpheta
ac legifer noster de ea loq̄ omnit
qm̄ rudibus imaterialiū rerū ita
pacibꝰ loquebať quēadmodū moy
ses sola terrena bona ꝓ p̄mio dīni
obsequij spoſ pōdisse videtur
Arpian⁹ Hoc est colorate dicere
q̄ sapientes tui legis sue ac sui legis
latoris delitamēta colorate mītūtur
ne cūctis vere sapientibꝰ fiant ridi
culū. Porro si vt asserūt mens
extatit machoēti ponē bītudinē
spiritalē et p̄fata corporali felicita
tē p̄stātioē. aut i toto suo alcho
rano aut alijs suis scriptuis nullā
inde effiat mētionē. quēadmodū
moyses in lege sua inserit aliqua
ex quibo cuidēter ostēditur q vera
hois bītudinē cōstituit in claro
et facili intuitu deitatis ymo appa
ret q nō fuerit intētio mahon ꝓ
mittere spiritalē felicitatē et melio
rem cum in sua dicat doctrina so lūm
paradisi aureū smaragdinis q iacin
ctis imꝑpetuū est distinctū oī fructi
fera arbore cōsitū decurrentibo per

ameā fluētis q̄z alia q̄ꝫ lac alia
mel albū alia vinū purissimū fū
dūt dies ei⁹ mille ānoꝝ ānus q̄dra
gīta mlīū ānoꝝ · q̄d g⁹ · Nuq̄ nō
ista btūdī videt sufficē quīymo
Ecce q̄ corporalia ista affirmat
sufficē ad salutē Barāæ⁹ Nu
dib⁹ dixit h⁹ Cristia⁹ Nō rudi
b⁹ ꝫ abdie callidissīo iudeo quē
prudētissīmū ēputauit dixit h⁹ vt
ī palligata scriptā aptissīe patz si
et spiritalem posuisset felicitatem
saltem iudeo illi hinc aliquid teti
gisꝫ Barrāæn⁹ Vis ergo btī
tudinem in solis spiritalibꝫ pone
re bonis Xpīanus Essencia
le p̄miū et sūma felicitas electoꝝ
in deitatis clara et fruitiā visiōe
cōsistit · p̄miū vero accidētale et mi
n⁹ p̄cipale in aspū humanitatis
xpī in ītuicīōe virginis glorioſe
oīm ciuiū supernoꝝ in dotib⁹ cor
porū glorificādoꝝ cōsistit Estqz p
babile q̄ in paradyso celesti post
diem vniuersalis iudicij erit vo
calis laus dei suauissim⁹qz cōcentus
īpaquoqz corpora gloriosa suauissi
me redolebūt sed nullus erit vsus
rēdis null⁹ audibit⁹ nulla cōfessi
o nulla potatio Barāæ⁹ Nōne
vnusquisqz ēsurget ī puissimo sexu
Xpīan⁹ Vtiqz Barrāæn⁹
Et cur hoc si nō erit vsus mēbro
rū illorū Xpīanus Ob spe
ciei decorē et cōplemētū Barra
æn⁹ Cum delectatiōes gustus et
tact⁹ sint intētissime si hee deerūt
in btīs nō erit in eis delectatio plēa
et vniuſal Xpīan⁹ Omnis
delectatio decens beatos erit in eis
et tanta erit in eis delectatio spiritā
lis vt ois delectatio mūdi huius ac
sensual cōparatione nullius extet
momenti si aūt vis affirmare q̄
sine exceptiōe omnis delectatio ient
eis sequetur q̄ et multe delectatio
nes īnaturales ac viciose ymo et
contra naturam in q̄bus nōnulli
p̄pue delectāt erūt in eis · nnūq
q̄ nō erubescis de carnalitatibꝫ q
deliramētis tui legislatoris qui in
sua doctrina lonut⁹est qualīq̄z q
quotīq̄z mulieres wlūt hīt in pa
dyso quib⁹ et cōmiscētur qualit
et q̄n et vbi et quātū et q̄ciens w
lūt Barrāæn⁹ Cur poci⁹ cō
tingit visum q̄ auditū ā eciā odo
rā habere post ēsurrectionē vsū q̄ de
lectationē īsuis obiectis q̄ gustū
et tactū Crīstian⁹ Ad⁹ et de
lectatiōes visus q̄ audit⁹ñ ita disco
uenūt pfecto īpassibili et īmorta
li statui btoꝝ quēadmodū vis⁹q̄ de lectatioēs tact⁹ et gust⁹ si āt corpora
gloificata erūt odoris dulcissi vt o
pinor odorat⁹ q̄z actū suū q̄ delectā
oēz habebit eximiā Barāæ⁹ C
Cur act⁹ q̄ delectatioēs gust⁹ q̄ tact⁹
discōueiūt statui btoꝝ Xpīa⁹ C
Quīm act⁹ q̄ delectatioēs ille debuīt
corruptibili vite ad h⁹ enī accipim⁹
cibū vt vite corruptio q̄ ex ēsumptiōe
h⁹ōi radicalī possz accidē · vl vt ad
ogruā pueīa magnitudīs quātitatē

Dcero cōmixtio maris et femine
ad speciei cōseruationē ordīat qua
tin9 esse spēi qđ in diuiduo perpetu
ari nō valet in similib9 spē iugiter
conseruetur ☞ Sarracen9 ☞ Hoc
locū habet in vita pñti nō in futu
ra ☞ Xpian9 ☞ Ad quid ergo in
beatis erit comestio atq; cōmixti
o ☞ Sarracen9 ☞ Propt delectati
onē dūtaxat ☞ Xpian9 ☞ Non
ne vita illa erit ordinatior et hone
stior vita pñti Cū ergo in vita hac
vicios9 sit ppter illā solā delectatioēz
carnalē alimētis ac venereis vti
multo vicios9 esse in vita futura
bta ob solā delectatiōēz carālē alimē
tis ac venereis vti ☞ Sarracen9
☞ Dispar est cō sicut et status
dissimilis ☞ beatitudo aūt hois ex a
mina et corpore cōpositi vtrāq; de
lectationē videlicet carnalē ac spiri
talē requirit ☞ Cristian9 ☞ Dele
ctationes iste nō compatiūtur se in
uicē prelatī in gradu supmo prout
eas assecribis beatis ☞ Spirituales
nāq; delicie si sint multū itēse oīo
rapiūt mētem in se et carnales de
licias tanq̄ bestiales ac viles fas
tidire ac despicere ☞ sed et delec
tationes gustus et tactus p̄ p̄ti vene
ree mētem absorbēt et a spiritali
oblectatiōe auertūt Hinc dicim9
q̄ desideria et oblectamēta carna
lia sunt laquei irretiētes et funes
cōstrigētes seu vincula captiuātia
mētes humanas flāme quoq; ex
urētes ac tenebre excecātes corda
humāna ☞ Sarracen9 ☞ Nōne tu
dicis q̄ in hoīe porthoplausto si
nō peccass fuisset generatio cōcubi
o atq; potatio sine inordinatiōe et
culpa ☞ Xpian9 ☞ Haud dubiū
quin primus homo etiā si nō peccass p
lificass per vsū vxoris delationēq;
seminis ideo tm̄ eguisset et potu
sed propter dilectionē p̄lis ogno
uiss vxorē ☞ primo et nūc viri virtu
osi p̄nt sine p̄cō vti vxore et alimē
to dū desiderio p̄lis ad dei obseq̄ū
educāde aut ppt̄ sustētatiōēz na
ture experīt huiusmodi actus Inte
rea experientia docet frequēter in vi
ris heroycis nūe legis qđ ex altis
sima cōtēplatiōe suauissima degu
statione ac feruentissima dilectiōe
p̄me et increate veritatis atq; incrū
scriptibilis bonitatis sic roborāt
et absorbētur in deo q̄ corporeo ali
mēto per multos dies nō indigēt car
nalia q̄q; oblectamēta ineffabili
ter spernūt nō solū tam diu vt a
ctualiter dūtāt cōtemplatio degu
statio ac dilectio ille sed postea q̄z
ex redūdātia quadā actionū et de
lectationū earū in corp9 q̄nto magis
in vita felicitate que est incessabi
lis clarissima fruitiua dilectionissi
ma ac prorsus arctissima contē
platio dei erit tam copiosa ac vali
da redundantia in corpora btōrū
qđ neq̄q̄ alimēto indigebūt corpo
reo et ipsi btī omnē carnalē ac ve
nēā voluptatē ~~infelicitate~~ despicient
ac vehementissime detestabūt
ifimte

Carracenus Si omnipotens sic disponere vna voluptas nō impedit aliā augent se inuicem Christianus Nō aduertis q̄ in finali consūmatiōe beata nō sient simul cū et in via pegrinationis presentis mutuo sibi repugnēt At vero vbi nec sitis nec inclinatio sē suabis aut nulla aut min⁹ intensa est delectatio in cibis et potibus siue venereis In beatis aūt fames et sitis et desideria absentiū voluptatū inclinatio ⁊ sensualis locū nō sortiuntur Carracenus Satis de isto disputauimus puncto Christianus Hoc quoq; precipue derogat libro legis tue q̄ tuens contradicat sibi metipi Carracen⁹ Absit vt liber desuper missus sit talis Christianus Quod talis sit demōstrabo Quod liber legis machometi sibi ipsi multotiens contradicat

Articulus p⁹. Christianus Dicis q̄ in alchorano sepissime fiat admonitio aultoribus tue legis vt eant prehatum aduersus incredulos p̄ sertim contra participatores id ē xp̄ianos quatin⁹ timore et virtute gladij inducāt ⁊ cogant eos ad credendum machometo et vsq; in p̄s sic factis ·nā et ipē in virtute gladij se missū p̄hibuit q̄ genus prodigij nec latrom⁹ deest neq; tyrānis· Hinc decimo alchoran capitulo scriptū est ·Quid cū illis incredulis cōmercia ⁊ nos itaq; neminē eorū vobis associare negociatorē aut sociū vl amicū misi prius recta dei via incerit vobiscū p̄ugnatū siue predatū finaūt ees vbi cūq; reperetos si sit possibile capite et interficite Hinc iterū iussit vt ñ credētes eū esse dei nūciū ac apl̄m tam occidant aut soluāt tributū sed hīs in alchorano sepissime contradicitur ·scriptū est enī ibidē q̄to capitulo vim neq; q̄ propter legem inferatis cū recta prauaq; via p̄facte sint Quinto quoq; eiusdē libri capitulo quasi ex dei persona dicit machometo ·Tuū est mea precepta tm̄modo gentibus patefacere Iterū xix°. capitulo Si deus vellet oēs treni simul crederēt An tu gētes ad fidē ⁊ credulitatē cogē studes cū nisi deo volente nemo credē possit qui malos atq; incredulos in sua sorte dimittit ·Tuū nō ē nisi iniūcta tibi illis ānūtiare·hoc ē q̄ō xxiiij°·alchoran capitulo fertur Rūtio nil attinet ñ preceptū aut q; gētiū ·pheē Amplius xxi°. capitulo q̄i ex dei p̄sōa d² machoēto· Nos nō misim⁹ te custodē vl̄ coactorē digredientiū a lege Tuū enī nō ē n̄ tm̄ tē ānūtiare ·nōne i hīs aptissima otradictio iplica² Carracen⁹ Ignoras vba maior diūsimode posse intelligi ⁊ ad pia intelligētia ee trahēda·nōne i sēptis legis xp̄i ac moysi aliq̄ otinēt q̄ prima facie ibi inuicem videntur esse contraria

Xpian⁹ Tam euidẽtẽ et ĩsolubilẽ cõtradictionẽ nusq̃ in illis repies. Nõne in preallegatis ꝓb alchoz̃ adiuncti sunt võnes aures adũsarij legis tue nõ sunt ad fidẽ tuam cogẽdi videlicet quoniã via recta et praua vĩa patefacte iã sũt et qm̃ gentes credere neq̃ũt nisi deo volente Sarracen⁹ Non ne pr̃cipes xpiani frequẽter ipũgnarũt adũsarios siue fidei et eos ad suã fidem inducere sunt conati Cristian⁹ Eos qui a fide xpiana apostatauerũt fatemur cõpellendos ad fidem. incredulos vero qui nũq̃ legẽ xpi ãplexi sunt fatemur nõ impũgnãdos nisi ipsi ipũgnẽt aut molestent fideles aut fidei diffusionẽ impediant aut ex alia iusta cã sint impugnãdi qui si victi fuerũt nõ cõpelluntur ad fidem q̃ allicĩt ad eã et si velit cõũtu mitius est cũ ipsis agendy quã si in sua ĩ fidelitate pmãserũt Sarracen⁹ Dũt ne et alia que in libro legis nostre videtur tibi sibi inuicẽ cõtraria Cristian⁹ Quarto decimo alchorani capitulo quasi ex dei psona dicitur machometo. Tu neq̃q̃ ad incredulos cũ manifestis dei miraculis venies qm̃ ea velut otiosa atq; cõtraria reputarẽt Ex hoc sequi videtur qꝺ miracula ad incredulorũ cõuersionẽ nil cõferũt Vnde et xix. alchorani capitulo legitur Constat nil celestiũ siue terrestriũ nec miracula seu virtutes incredulis qꝺ qꝺ pficere q̃ hijs verbis nõ solũ contrariãtur võ. expienti a et scriptura. ymo et id qꝺ xx. capitulo alchorani narratur Incredulj dixerũt ad huth Nos ꝓpt verba tua neq̃q̃ vfugabimꝰ qꝺ adorabimꝰ tum tu mihi cũ miraculis et virtutibꝰ nos acredas Vnde cõcluditur qꝺ miracula et virtutes ad infidelium cõuersionẽ precipue pfint qꝺ et võ attestat qm̃ supernaturalis doctrina q̃ ex naturali võne neq̃t pbari per signa et miracula soli oĩpotẽti deo possibilia est pbanda quatinꝰ media fini et pmisse correspõdeant cõclusioni Dicq; moyses et ꝓphete pprijsꝰ atq; apostoli suas probauerũt doctrinas Vnde et ciprianꝰ dixerunt Nisi signa et pdigia videritis nõ creditis. qꝺ expienti a verũ eẽ testatur mil eteni plus monz incredulos ad fidei susceptionẽ nisi miracula. ymo et ipi fideles p miracula precipue exercitatur ad reformãdy se et ad faciẽdy opera multa bona Demiq; xv°. capitulo alchoraĩ recitat qꝺ incredulj a machometo miracula ẽq̃rebãt In fine quoq; xiiij°. alchorani capitulo fertur quasi ex pte dei ad mahon. Si tibi molestũ ẽ qꝺ tibi ñ credũt celũ si potes p scalas ascẽdere et cũ virtutibꝰ et miraculis aduenias tãq̃ dicat si cũ miraculis atq; virtutibꝰ aduenies tibi ãplius credereture. vides ne qualiter hec verba sibi inuicẽ contraria dicãt qꝺã eni obstiati nec miraculis

credūt ℭ Xpian⁹ ℭ Propter ob
stinatos nō erant alijs incredulis
et conuertibilibꝰ subtrahenda mi
racula ꝓmo et obstinatos deꝰ fre
quenter per miracula ac alijs mo
dis ad cōuersionē hortat vt osten
dat defectū conuersionis illoꝝ esse
parte sui nō esse et ne illi queant
se excusare Hinc xps et moyses
apostoli et prophete cōtra incredu
obstinatis multa fecerūt miracula
Ded aduerte q̄ ite id fuit callidita
tis q̄ cū mahon sciret se non posse
miracula operari q̄ tamē deberet cū
se diceret dei ꝓphetā at noue legis
dine latorē qō finxit deū sibi dix
isse Idcirco cū miraculis ad incre
dulos nō veniēs qm̄ ea tāq̄ ocio
sa atq; cōtraria ꝛputarēt ꝓmo q̄n
te impudētie fuit asserē q̄ nec per
miracula credidissēt qui ecia sine
miracul⁹ crediderūt ℙreterea secū
do alchorani capitulo mahō quasi
iudaisans Viri inquit homi a mor
tuis et porco ac sanguiē et ab a
mali quolibet pempto ñ in cre
atoris noīe abstinere Dextodecō
aūt capitulo quasi xpiānisans In
deū ait credentes et eiꝰ preceptis
obedientes licite de rebꝰ omnibꝰ su
per quas nomē dei iuocatū est co
medere venit de alijs vero nequa
q̄ nisi necessitate cogente ℳulta
hijs cōsimilia sibi inuicē repugnā
tia i alchorano habētur ℳulta q̄
q; precepta et doctrīna in se ipsis
stulta et falsa vōi et scripturis con
traria ibidem leguntur ℭ Quarta
cen⁹ ℭ Et que illa⁹ ℭ Xpianus
ℭ Aliqua tangam de quibusdam
preceptis et doctrīnis alchorani
q̄ i se ipis iusta falsa et stulta sūt
ℭ De quibusdam iustis et stul
tis doctrīnis et p̄ceptis alchorani
ℭ Articulus xiij⁹ ℭ Xpianus
Primo alchorani capitulo
scriptū est Deus suos ad
se benivolos nequaq̄ ho
stes et erroneos adduxit Hoc fal
sum ꝓbatur cū multos ydolatras
ac viciosissimos deus converterit
quē admodū ysayas loquitur de
Eece gentē quam nescibas voca
bis et gētes que nō cognouerūt te
ad te current Hic dominꝰ loquit⁹ p
ozee prophetam Vocaui non plebē
meā plebem meā et non dilectā
dilectam Vñ in psalmo loquit⁹ deꝰ
Populus quē nō cognoui serui
uit michi i auditu auris obedivit
mi ℭ Quarta cen⁹ ℭ De hostibus
reprobis et p̄scitis id actipe ℭ
Xpian⁹ ℭ Cur ergo ait tam ab
solute nequaq̄ hostes et errone
os adduxit ℙretea eode capitulo
scriptū e Deꝰ verabula veri semo
tum ada edocuit Istud e pueilit ipe
tuetq; dcm dictis subtilioꝝ phoꝝ
atq; scoꝝ theologoꝝ otrariū narat
phat phi agek seu itelligēcijs deꝰ
oim nat aliū rez sciam ocreauit
quēadmodum eciā angelus est
altioris nature q̄ homo sic et mi
ioꝝ scientia ei a pncipio est collata

Unde in li° de causis asserit ac-
batur q intelligētia est plena for-
mis ita q oīs intelligētia scit id qđ
sup se est et qđ infra se est Hinc
quoz testatur pphēta ezechiel 1o
quēs āgelo primo sub regis tui p
sona Tu signaculū similitudinis
plen sapiā et perfect decore
Sarracen Illud quoz dictis
phoz nēoz auicēne et algazel sa
tis concordat ꝫ amph credimus
nēo pphēte Xpian Duci
le quoq; et stultū est qđ eodē sub
dit capitulo Angelis se fatētibo ig
norare vocabula rerū cū deus ab il
lis petisse expressionē illius peritie
si veraces essēt et certa Ex quibo
indoctissim mahon infert q deus
pcepit angel vt se corā adam hu
miliarēt et q obedirēt in hoc pret
belzebuc put infra magis tanget
Eodē capitulo machon hortatur
sit mētis vre cōstans pposituꝫ fal
sa veis neq; ꝙ inesse hoc versut
et fallax dixit ne ipē putaretur fal
sa veris inseruisse qnēadmodū de
superbo humiliatē fingētē ne ēpu
tetur superbo ait scriptura est q ne
quit se humiliat et interiora ei
plena sunt dolo Eodē ait capitulo
Quēdā generaliter qm oīs rēe vi
uēs siue iudeus siue xpian seu le
ge sua relicta in aliā tendēs indubi
tāt dīnū assequet amorē In hijs
ꝑbis asseuerāt videt vnūquamq;
i sua lege posse saluari dūmodo cre
dat eam esse a deo qđ multiphat
ter pbatur Primo post euāgelice le
gis diuulgatiōes oēs hoies ad eā
tenentur put ipēmet xps in euā
gelio ptestatur Ego sū via veritas
et vita nemo venit ad patrē nisi
per me ipē enī totius generis hu
mani saluator est ēpertor ēpator
et caput nec potest qs recte viuē
nisi in fide et lege xpi sed qt ē qđ
mahon dicit Omnis recte viuēs
dīnū assequet amorē cum null
recte viuat nisi iā habeat dei amo
rem et deo acceptus sit Eodē demū
capitulo loqtur Dicūt qdā nemi
nē nisi in deū aut xpianū ingressū
ꝑ paradysū qđ si vrū est demōstrā
tione ꝓbent Ita et nos xpiani di
cim si vera sūt que mahon a sseru
it de multis rebo q naturalē tōnē
trāsscendūt demōstrātiōe hec pbet
vel ipse vel q cultor est legis sue
Cūq; nec p tōnē nec per miraculo
rum operationez possit ea pbare
immo nec p scripturas noui ac ve
teris testamēti cōstat q ei credēdy
nō sit Insuper eodē capitulo legi
tur Di qs nostra videlicet alcho
ni doctrina instructꝰ imitator legis
xpi fuerit factꝰ dei dilectionē et
donū āmittet Hoc iam dictis vi
detur cōtrariū iā quippe asseruit
Dis recte viuens siue iudeus siue
xpianꝰ seu lege sua relicta in aliā
tendēs dīnū assequet amorē ergo
si sarracenꝰ lege sua relicta tendat
in legē xpi fiatq; xpianꝰ assequa
tur amorē dīnū Preterea ipēmet

mahon fatetur q̄ xp̄us fuit eo
sapiētior · maior · et sanctior · vtpo
te messias in lege et xp̄his promis
sus Negari quoq; nō potest quin
lex xp̄i sit multo spiritalior dīnior
atq; perfectior lege machoēti qō
et auicēna in sua methaphisica sa
tis insinuat vbi affirmat xp̄m in
suis doctrinis multo sapientiorē
ac moraliorē machoētō fuisse er
go valde laudabile ē lege macho
meti relicta legē assumē xp̄i Por
ro ex dictis atq; dicēdis fit clarū
q̄ ī lege machometi nemo possit
saluari et q̄ vniuersi saracēni in
statu etērne dāpnationis existāt
Amplius eodē habetur capitulo.
Quisq; legem abrahe neglexerit
derelinquēs ꝛc brutus erit · Hoc
rursus videtur preinductis cōtrari
ū quia iā dixit q̄ ois recte viuēs
siue iudeus siue xp̄ianus dīnū assequē
amorē · ū ergo oportz assumē abra
he legē quā distinguit a lege xp̄i
ac moysi cū eodē dicatur capitulo
quasi ex psona dei ad mahō · nūc
iudei et xp̄iani gentē tibi cōmissā
abstrahere nitūtur vt suam legem
amplectentur Eorū enī vterq; su
am legē tantū bonā esse affirmat
Illa vero videret gens tibi cōmis
sa se amplecti legē abrahe nō ab
ā professetur Quere ergo que sit
illa lex abrahe que data ē ei a de
o vl quam ipse alijs dedit et quā
gens sequitur machometi · Legē
nāq; deus legem scriptā dedisse
moysi quā moyses ipē descripsit
legēq; euāgelicā xp̄s quā euāgeli
ste scripserūt Abrahe vero non le
gitur spālem legem dedisse nec cā
legitur abraham descripsisse mi
forsan ideo dicatur deus dedisse
abrahe legem quoniam ded t ei
circumcisionis preceptum et alia
quedam precepta prout in geneſi
recitatur iuxta quem modum de
dit et noe quedam precepta ym
mo et ysaac · iacob · aaron · iosu
e · gedeōi · dauid · multisq; aliis ·
q̄ ita dicetur hijs ommibus legem
dedisse. Insuper nec sarracem legē
seu preceptū circūcisionis obser
uant secundū q̄ a deo datū est a
brahe quia vt fertur ī genesi deus
dixit ad eū Infans octo dierū cir
cūcidet̄ Sarraceni aūt pueros su
os circūcidūt nō die octauo ḡ ne
q; decimo āno vt dicāt ḡmiā tot ā
noꝝ extitit ysmael pater eoꝝ qū
ē circūcisꝰ · Postremo mahō cuā
geliū approbādo prefatum verbū
et totum alchoranum penitus re
probauit · xp̄istus namq; legem
suam non abrahe iussit ab omni
bus obseruari etenim ascensurus
in celum precepit apostolis · Eun
tes ī mundum vniuersum predica
te euangelium omni creature id ē
tunctis hominibus · Qui credi
derit vestre predicationi et bapti
zatus fuerit saluus erit · Qui ve
ro non crediderit condempnabitur
Preterea alchoranī capitulo cōtinē

Tota die ieiunātes nocte ieiuni
ū soluite .tūc cōēdētes et bibentes
ꝓtū hbuerit fere vsq; ad principi
um hore que sohs ortū antecedit
D quale est istud ꝓceptū qđ ad
hoc iubet diuēnū ~~ac diuturnū~~ i iui
ū vt postea auidi⁹ gulosius atq;
diuq; cōmessatioī īgurgitatioī car
nalitati vacēt et qđ sin aliter cau
sis ieiuniorū ꝓfus cōtrariat. Nē
pe ad hoc ieunia et abstinētie sūt
dīnit⁹ instituta vt cōcupie carnis
frenētur caro sub cōmis domatu ſ
uetur et homo ꝓ suis se affligat
peccatis .sed tota pene nocte ad li
bitū epulari et saciari oīb⁹ hijs re
pugnat et a vera deuotiōe oīōmis
puritate ōtēplatioīs acumine mapi
me īpedit .ymo naturalr cō dictat
de cibo et potu nō plus accipere ꝙ
expedit aīe ad bene et virtuōse vi
uēdū a quo talis ac tanta repletio
ventris īpedit vhemēter q grauat
naturā .D ꝙ discordat hec iussio
machometi a doctrinis p̄ceptisq;
ppī q̄ in euāgelio loquitur Videte
ne grauētur corda vestra crapula
vel ebrietate aut curis huiꝰ seculi
Itēq; ve vob q̄ saturati estis quia e
surietis Eodē capitulo iubet mahō
sue legis cultoribꝫ Inferētē vob in
iurias atq; molestias cōsimilibꝫ
penis afficite D ꝙ discors est ista
doctrina alchoraī ab euāgelio cer
ti qui ait Benefacite hijs qui odē
tūt vos et orate ꝓ psequentibꝫ et
calūpniātibꝫ vobis vt sitis filij pa
tris vestri qui in celis est qui solē
suū facit oriri sup bonos et malos
et pluit super iustos et īiustos .q̄
turſus cōsuluit Audistis quia dic
tū est antiquis Oculū ꝓ oculo dē
tem pro dēte . Ego aūt dico vobis
nō resistere malo sed si quis te per
cusserit i vnā maxillā p̄bei q alte
rā Et cur mirū⁹ mahō euāgeliū
tociēs laudat cui tā sepissie cōtra
dicit Nōne adūsa sūt eēnimittere
sustinēda vt deus oīpotēs dignet
nob remittere nostra peccata Hic
per moysem iussit. Nō queres vl
tionē nec memor eris iniurie ciuiū
tuorū .et sanct⁹ dauid disseruit q
si reddidi retribuētibꝫ m̄ mala de
dā merito ab inimicis meis ima
mis .salomon quoq; p̄bioꝝ ꝓ-
ait Ne dicas reddā malū ꝓ malo
exspecta dnm et liberabit te Unde
in ecclesiastico ait Vir sapiēs qui
vindicare vult a deo vindictā inueni
et id est de⁹ vindicabit pcā illi⁹.
Preterea tcio alchoran capitulo
q̄si ex pte dei dicatur machometo .
Tuā legē ꝓpt alia mutas et in il
la manes hinc et in futuro seculo
reus eris et igne indeficiēte pibit .
Nolite o sarracemi credere vbū h⁹
esse a deo p̄latū cū sit certissime
a dyabolo inspiratū q ab ipissimo
mahon falsissime affirmatum .
Jam ostēsum est ꝙ alchoranū sit
totum sacrilegū et mēdosū atq; di
uinis scripturis euangelice atq;
moysayce legis cōtrariū

Versus capitulo tertio qua
si ex persona dei dicitur •
Vasci cantibus de vino
scaritis aleis et huiꝰmodi dic pecca
tū maximū eē hmoi potū q ludū •
qꝫ mēdose ac impie asscribatur cō
tiuuo ista deo pandit vtriusqꝫ
testamenti sacra scriptura et natu
rabs tō potissime de vini potatiōe
cū vir sanctus dicat in psalmo ad
deū Educas panē de terra et vinū
letificet cor hoīs salomō quoqꝫ p
uerbioꝝ vltimo Date vinū mer̄
tibus et sicera hijs qui amaro
sūt aīo bibāt et obliuiscāt dolo
ris sui Hinc in ecclāstico scriptū ē
Vinū in iocūditate creatū ē non in
ebrietate Quā sufficiens est hoi
erudito vinū exiguū Exulta aīe
et corporis vinū exigue potatū •qꝫ
q sancti patriarche abrahā ysaac
iacob et alij vinū biberūt •sicdem
genes xxvi• describit̄ q̄ueꝛ iacob
a pr̄e suo ysaac bñdicendꝰ obtulit
ei vinū qō ille potauit Insup xp̄s
in cena cū gloriosis apostol̄ bibit
vinū q si mahō phibuit vinū po
tare quia ex īmoderata vini sūpti
one multa oriūt̄ vicia atqꝫ īcomo
da similꝫ tō debuit et esū carniū
quoꝝdāqꝫ foꝛciū poculoꝝ vsū vi
tare• hmoi pari tō debuit vini po
tationē moderatā admittere •qm
vinū moderate sumptū multos pꝛe
claros et vtiles parit effectꝰ inge
niū acuēs meroꝛē repellēs •sanctā
q̄ efficiēs Sarracen Disputā
tātem te cū silētio diu sustinui vt
plenius scīā q de nostra sentias le
ge Dꝫ aut de rigore gloriaris cuā
gehēe legis et legē nr̄am de lapsu
one et carnalitate redarguis qui
potū tam direcatū nobis phibiti
accipies Xpiana Sunt ne po
tula alia tā lauta et preciosa vt vi
nū Sed dic aut phibuit vobis vi
nū Sarracen Viue ob cau
sam quā tetigisti siue ob eā q̄ in h
bꝛio doctrine sue exp̄mit Xpia
nus Hanc narra Sarracen
Refert ibi legifer nr̄ q erant
duo angeli dei haroth et maroth
missi olim a deo in terr̄a guberna
do q instau ēdo generi humano tri
buti interdicto eis ne occiderēt ne
qꝫ iuste iudicarēt nec biberēt vi
nū tandē venit ad eos speciosissima
mulier habens causam aduersus
maritum que vt causse sue actōm
daret iudices multauit eos ad
prandiū quib⁹ epulantibus ipā e
pulas et vinū apponit astans mi
nistrat offert crebro instat vt su
māt Quid plura vicerūt blandi
e mulieris Inebriati poculis ī hos
pitā formosam incaluerunt vici
accubitū petierūt spondet condi
one dūmō alī verbū doceat per qō
ascendebāt in celū • alter vbū per
qō descendebāt • Placet conditio
Cū ergo didicisset eleuata est subi
to et ascendit in celos qō cū vidis
set deꝰ exploꝛata eā posuit eam lu
ciferā ita pulcꝫriuā int̄ stellas vt

fuerat inter mulieres Illis iudici
ū vocatis proposuit illis dē vt e
ligerēt int̄ pēnas secuh huiꝰ et alte
rius Elegerūt hanc suspēsi sūt er
go per cathenas ferreas dimissis
capitibus in puteo behul vsqz i di
em iudicii Xpianꝰ Quabē
placet tibi ista narratio et hec cā
ne Sarracenꝰ Quabter nisi be
ne Xpianꝰ Michi apparet
qꝫ vir vmq̄ audiui tam factā et
rationabilē fabulā contra quā ac
quere reor oio indignū Et dato qꝫ
vera essꝫ tur ob ullā āgelorū excel
sum phibereē hoibꝰ vini potus cū
filiꝰ ꝫm scripturas et iura nō pateat
inq̄ tatrin patris q̄to min⁹ iudi
cis Et si ad tēpꝰ nō tamē per oēs
generatiōes Deniqz ꝫm hāc fabu
lā fuisset potatio vini ulcta atqz
phibita in nouo ac veteri testamē
to Cur etiā angelis añq̄ sic pecca
uerūt phibitū fuit potare vinū
Di dicatur ne peccarēt ergo et hoi
bus nūctis ab exordio idē dimittus
fuissꝫ phibitū cū factibus inebrien
tur vino q̄ angeli dato qꝫ angeli
possent inebriari q cū sint spiritua
les substantie corporalibꝰ passioni
bus nec in assūptis corporibꝰ sub
iacēt n⁹ ad venerea afficiūtur sicut
et vnꝰ eorum dixit tobie videbar
vobiscū māducare et bibere ꝫ ego
inuisibili cibo et potu vtor Bar
tacen Nōne cū abiahā et loth
angeli comederūt Cristianꝰ
Angeli assūptis corporibꝰ nō vni
untur vt forme substātiales ꝫ tāq̄
motores Idcirco ex eis et corpo
bus ull nō fit vnū simplicit et q̄
uis per corpus assumāt ac mtus
traiciāt tibū potūq̄ nō tamē per
vim nutritiuā conuertūt alimēta
in corpora sic assūpta sed occulta
vi alimēta hmōi resoluūt Bar
tacen Quid sentis de ludis p
tactis Cristianꝰ Per vtutē
eutrapelie diamꝰ hoiem posse vti
moderate ludis honestis tapillatio
nes vēo vituperamꝰ Barace Dis
putatiōez vēo tuā plegē Xpiaꝰ
Quito alchoran ca⁹ inūgit ma
chometo si q̄s tecū disputare volue
rit dic te facē tuā ad dēū eiusqz se
quaces cōutisse qđ agēdo tā legū
scientes q̄ illiāti tonā legē sequā
tur Huic dicto videtur cōtrariari
qđ xxxviiꝰ alchorani capitulo q̄si
dimitꝰ machometo iubetur Dīns
hoiēs legū peret malos honestis v
bis disputādo semp alloquēe ergo
cū eis debuit disputare nec solū di
cere se facē cōutisse ad dēū ymo ir
rationabile eēt nouā doctrinā recē
tēqz legē ac fidē apponē et nec vl
le nec posse eā psuadē exponē de
fidē ac phaē Hinc beatissimꝰ pī
ceps apostolorū in pma sua episto
la scribit fidelibꝰ Parati semper
estote ad satisfactionē oi poscēti
vos vōez de ea q̄ in vobis est fidē a
spe cū tamē fides xpiana sit de re
bꝰ maxime inōprehēsibilibꝰ sup
uacaneis et secretis Amplius nono

alchoz̄am capitulo legitur Deꝰ sū
me ēmīaha ꝓcata videhtet cēteis
maioza neq̄q̄ sed maioza aui vult
cō donat Hoc falsū probatur cū se
cūdū scripturas nulli sit despīa dꝫ
ꝫmo despiatio ē ꝓcatū gūissimū
et dīne deo gās pietati q̄ īfinitū
maioī ē oī puersitate q cuiuīmē cre
atuꝛe Verūptamē q̄dā ꝓcata ire
missibiha assertū qm̄ valde dissi
cult et raro dimittūt nulli tamen
de eis vere penitēti denegat remis
sio At vo alchozai ca° sc̄ptū ē wos
iudei et xp̄iani si dei filij suiq; dile
cti estis aut wꝰ culpas atq; ꝓcata
gerētibꝰ pnas q malū ingerit cer
te wos nichil aliud q̄ hoiēs estis a
deo creati En ī hijs insipiētissis v
bis pādit se mahō totiꝰ spiritalē
sapiē ac dīne sc̄pture fuisse ignarū
Hoc enī vtriusq; testamēti sc̄ptu
ra vberrime docet q deꝰ ops nullā
culpā deserēs impunitā suos elec
tos predestinatos iustos adoptoꝛis
q; filios multiplīt puit exercz fla
gellat in vita pn̄ti ne pereāt met
nū ꝫ p aduersa et pnas purgēt
a vicijs q viaoꝝ creatu atq; ad āpli
oza gīāz caīsmata suscipiēda ēddā
t ydonei a purgatorij q̄z prefuēt
supplicijs atq; celeriꝰ ad b̄titudinē
ꝑuenīre etnā ē ꝓbos vēo iustos
et hostes suos īfernalibꝰ deputā
dos tormētis pmittit tpalit ꝓspa
ri impune ad tēpꝰ ꝓcare ac psequi
iustos sicut q ipissimū machoētū
Hinc p̄bioꝝ tcio salomō exhoꝛ

12°

tat disciplinā dnī fili mi ne abiu
as q ne deficias cū ab eo corripis
que ei diligit dns corripit q q̄si pr
ī filio oplacz sibi Hic p Io. dixit
aplm Ego que amo arguo q castī
go Vñ paulꝰ apl's sēpsit quis fili
us que ñ corripit pat q si extra dis
ciplinā estis gꝰ adulteri q nō filij
estis Hic ijꝰ machabeoꝝ iduciꝫ cte
nī multo tpe ñ finē pcōnibꝰ ex se
tētia agē ꝫ statī vltiones adhibē
magni būficij ē iudiciū Ideo de re
ꝓbis ait dns p psalmistā Dimisi
eos ꝫm desideria cordis eoꝝ ibūt i
adiuēcioībꝰ suis Et de electis ait
idē ꝓphta Multe tribulatiōes iust
toꝝ de q̄bus et legit sapiēz Tāq̄
auꝝ ī fornace pbauit electos dns
Nō itaq; iamit gloriēt sarracēi dū
ꝑualēt xp̄ianis q̄si ideirco cōplace
āt deo ꝫ potiꝰ creātur occulta dei
iudicia qm̄ sicut tpe veteris testa
mēti deꝰ frequēter correxit et dei
cit filios israel ꝓpter eoꝝ pcata per
ifideles et reprobos assirios q caldē
os p philisteos q alios ita sub eua
gelica lege castigat clemēt xp̄ianos
p ifideles thurcos ac sarracenos,
ꝓtea q iudei tpe legis moysayca
xp̄iani tpe euāgelice legis dīsiue fi
lij dei sicz adoptiui innūerabilia sēpe
auꝝ testimoīa pādūt moyses nāq; i
deut° sēpsit Estote filij dnī dei vīi.
q turisꝰ nūq̄ ñ ipē ē pīe tuꝰ q posse
dit te Itez Vidit dns q ad iracūdiā
diā natatꝰ ē q ꝓ wcauerūt eū filij
sui et filie Hinc ysayas loq̄tur deo

Tu dñe pat noster q̃ reẽptor nos
ter Insuper de xpi fidelibꝫ ait io
hãnes euãgelista. Videte qualem
caritatẽ dedit nobis pat vt filij de
i nominemur et simꝰ Et rursus ꝙt
quot receperũt eũ dedit eis ptãtẽ
filios dei fieri Hinc docuit nos sub
hac forma xps orare Pater nost
qui es in celis Et rursus diligite
iãt inimicos vẽos vt sitis filij pa
tris vr̃i qui in celis ẽ. Verũptamẽ
cõfitemur q̃ ꝙtũ ad substãciam et
esse specifiũ nil aliud sumꝰ q̃ ho
mines Porro vnus dũtaxat est
vnigeitꝰ ac naturalis filꝰ dei eius
dem cũ patre existẽs nat̃e Eodem
capitulo legit Moyses dixit filijs
israel se nulliꝰ nisi aie sue ac fra
tris sui moderatorem ĩperato rẽq;
esse Falsũ est hoc Fuit enĩ moder
tor et imperator totius populi sui
sibi cõmissi ac subditi sororis quo
q; et cõiugis ac sobolis sue Capi
tulo eodẽ habetur Homines p̃uos
deꝰ ad viam rectã minime dirigit
Ꝺ q̃ falsũ est hoc cũ frequẽter im
pissimi deo preuemẽtur et ispiran
te cõuertantur ad dnm̃ in tm̃ q̃
vbi habũdauit iniq̃tas supabũ
det et gr̃a qꝺ et paulꝰ apostolus
sibi cõtigisse fatetur Tertio deciõ
alchoranĩ capitulo sacerdotes ac
presules xpianorũ machoẽto credi
derũt Hoc de catholicis et vere xpi
anis sacerdotibꝫ atq; episcopis verifica
ri nõ potest sed forsitã de quibus
dã hereticis pfectis nestorianis dei
tatẽ xpi negãtibꝫ Quinto decimo
alchoranĩ capitulo scriptũ est. Hic
liber videhez alchoranĩ nichil pret
mittit Fateor q̃ nichil hereticæ p̃
uitatis nichil perfidie nichil falsi
tatis et carnalitatis omittit Insu
per xvij capitulo alchoranĩ q̃si ex
persona dei hoibus dicitur. Ego p̃
cepi vt angeli p̃i vestro ade se hu
miliarent p̃cepto q; meo oẽs pret
terquebuc obedierũt deo aũt illũ mẽ
to gãte cur nõ obediret rñdit Ego
factꝰ de igne illo de terrẽ limo plas
mato prestantiore sũ In hijs mẽdo
sis et stolidissimis verbis insinuatur
q̃ cã ruine p̃mi apostate angeli
fuit q̃m iuxta dei preceptũ noluit
se p̃mo hoi humiliare nec se coram eo
p̃sternẽ. Verũ diuina scriptura docet ã
gelũ p̃mũ cũ suis pceteriisse ante ade
plasmationẽ et ipm̃ adam ab an
gelo lapso cẽ seductũ Falsũ q; est
angelos eẽ formatos de igne cũ
sint separate et imaterriales substã
tie Causa vero ruine p̃mi apostate
fuit q̃ voluit deo ioordinate assimi
lari et iuxta ꝓpriã volũtatẽ q̃ dispo
sitiõez angeli inferioribꝫ eo preeẽ
tui et illoꝝ plurimi cõsenserũt cũ
quibꝫ mox pulsus est celo iuõdit
q; hoi p̃mo quẽ et tẽptauit ac su
peravit Hec est doctrina sanctoꝝ the
ologoꝝ Ac vero xpi. alchoranĩ ca
pitulo dicit In die resurrectionis o
pimabũt singuli se nõ plusq̃ per
vniꝰ horę spaciũ iacuisse Hoc fal
sum est qui enĩ interim paciũtur

iferni purgatorij ve tormēta ꝓpūta
būt se multo diuti⁹ fuisse defūctos
ꝙ sūt ymo ꝑ suaꝝ acerbitatē peā
ꝝ tēp⁹ brevissimū videt lōgissimū.
q̄ ât itrā deo bēficē pfruūt ꝙis
oē tēp⁹ eā lōgū videat eis brevissi
mū tamem ex sapiētia sua scient
ꝙdiu m celo fuerūt .si aūt mahō
vult dicere ꝙ nec iusti neqꝫ mius
ti intrā mercedē dimtus sortiāt
Sed instar dormiētiū nulla tēpo
tis percipiant moꝛā quēadmody
de septē dormiētibus legitur devia
ret grauissie vt ex scripturis et doc
trinis sanctoꝝ multisqꝫ visionī
bus experientijs et exēplis monst
ratur et tamē hoc forsan sensisse
videtur cū ꝛ°. alchoꝛam capitulo
dicat Nemo cogitet deū ignoꝛare
incredulorū opa ꝙuis eoꝝ iudi
ciū vsqꝫ ad diem iudicij differat .
Xpiij. alchoꝛam capitulo quasi ex
dei psona dicatur Hominē de tra
luto plasmauim⁹ dyabolo pri⁹ ex
igne pestifero creato Cū creare sit
ex nichilo producē nōne iepte di
cit dyabol⁹ ex igne creat⁹? Iurs⁹
cū ois creatura sit bona quo ad eē
sue nature quō igis ille nūcupat⁹
est pestifer Dictū ē quoꝫ ꝙ āgeli
sint incoꝛporales simplicesqꝫ sub
stantie ideo nō sūt facti ex igne .
Eodē capitulo fertur q̄si ex dei per
sona Cū hoiēz paraſſꝫ de luto et e
idē aie mee porcio insufflaret .Di
mahō putauit ꝙ de⁹ in suc deitatis
natura habeat aiaꝫ aut ꝙ anima
hominis ꝑmi siue alteri⁹ sit de sb̄
stantia dei errauit grauissie cū de
us sit purus actus simplicissim⁹
spiritus et esse purū sepatū im cō
mutabiliter in seipso subsistēs vt
theologi atqꝫ phi cōcordant Con
sequenter capitulo xxv. asserunt i
possibile dyabolo ꝙ ꝙ facē nisi in
credulis Quid est hoc nōne dya
bol cotidie tēptāt fideles ac iustos
ymmo et xpm̄ tēptare presūpsit a
ꝑmū hominē in paradiso decepit.
ymmo multos viros sanctos eā
corꝛoꝛabiliter flagellauit quēadmo
dū sanctū iob et btm̄ anthonium
Dinc xps dixit beatissio archiapo
stolo petro Symō cce satha expe
tiuit uos vt cribaret sicut triticū
ymo et mahō in alchoꝛaō fatet ꝙ
vnusquisqꝫ astant āgeli duo vn⁹ bo
nus ad sucurrēdū . deinde xxvi. al
choꝛaī capitulo scriptū est In die
generalis iudicii dabitur vnicuiqꝫ
liber apertus in quo omnia sua ope
ra leget hoc mahon dematriali li
bro itelle xisse videt ita ꝙ tūc vn⁹
quisqꝫ ex libro sibi porrigendo lec
turus sit ꝓpa opera sigillati quo c
cesso iudicū illō diutissie erit du
ras qō et mahō cōcedit affirmās
ꝙ p quiqgīta mīa āno⁹ durābit.
ꝫ fla sit oia ista qō remi i scripturis
ducit de libris tūc a piēdis de libris
oscietiaꝝ spitalit sumit .dīna qꝫ oi
potētē vtutē iudiciū illō celeriē ꝑ
sōplebit ita ꝙ vnicuiqꝫ sua et ali
liorum ꝑcata i momēto patebūt

Hulcū aūt dero garet dīne pietati
atqz iuſtitie ꝙ iuſti per tot milia
annorum a ſuo premio differē
tur infinite vero potēcie dei congru
it cauſas iudicādorū celerime ex
pedire Eodē capitulo continetur in
fideliū nō niſi lapſū ac precipitū
diligit deus Huiꝰ oppoſitū dñs de
us per ezechielē ꝓphām teſtatur ·
Nolo inquiens mortē peccatoris
ſz vt conuertat̄ et viuat Itēqz nū
ꝙ voluntatis mee eſt mors impij
et ñ magis vt cōuertat̄ Ahoquī
aut miſit ſz apoſtolos ad predican
dū et cōūtandꝫ incredulos · Deus
eni ꝙtū in ſe eſt vult vniuerſos
ſaluari ac variis modis inſtigat ī
fideles ad melioā Capitulo xxviij·
Inducitur deus loquēs ad zacha
ā patrē ſcī ioh̄annis baptiſte · ha
bebis filiū noīe nūc̄ antea aliqui ī
poſito videlicet Johānes vocandū·
hoc falſū ē ꝙa hoc nomē diu ātea
fuit aput hebreos cōſuetū · Unde
in ihēmia ſepe fit mentio de ioh̄ā
ne catee filio Eodē capitulo legit̄
Sciendū neminē eſſe qui ñ ad ig
nē ꝓficiſcatur quia hoc deꝰ man
dauit Iſtud eſt proiſꝰ mēdoſū cū
inumerabiles viri pfecti ſcī hero
ici ꝙ martires glorioſi in euāgeli
ca lege ſñ inmedia pē intrauerūt pena
regnū celorū · ꝑmo et ifantuli bap
tizati añ vſū rōnis defūcti · Adul
ti aūt qui ꝑ omnibꝫ culpis ſuis
in vita hac ſatiſfaciūt plene mor
tuolant quando decedunt Et hoc
deus per copioſa miracula et viſio
nes ētiſſimas viſibiliter demonſtra
uit Frequēter Capitulo xxxvij· q̄
ſi ex perſona dei dicitur machome
to Hoderni te dicunt magnū eē q̄
bus tu dicas hbrū iſto melioꝛē af
ferte et beniuole eū ſequar Ecce ꝙ
impudens ⁊ ridiculoſū mendatiū
quaſi in toto canone ſacre ſcripture
nō ſit liber elegātioꝛ alchoꝛano
qō iuxta prehabita cūctis hereti
cis ꝑuitatibꝫ vicioſiſſimiſqz men
dacijs ē repletū nec inter ſcript̄as
reputari condignū Deniqz de ex
cellētia alchoꝛani mahō ſe ſepe ia
ctat Nam et ꝑmo alchoꝛani capi
tulo loquitur Hūc hbrū veracē eē
penitus credite Conſimilē oēs ma
nū ſimul cōferentes ſi poſſibile ſit
facite teſtibuſqz firmate Nono de
cimo quoꝫ alchoꝛaī capitulo ferē·
Alchoꝛā omnis falſitatis expers ē·
Dicentibꝫ eū tuū eſſe figmētū dic
vt ſaltē vnā azoꝛā id ē vnū capi
tulū haꝫ aliqui conſimilē quoḧbet
adiutore niſi deo ſolo ſuffulti effi
ciant vt ſic an veridici ſint appare
at Ded et xxvi· alchoꝛani capitu
lo ſcriptū eſt Licet oēs hoīes atqz
dyaboli ad vniꝰ tal̄ ſcz alchoꝛani
cōpoēz ꝺueniēt ſibimꝫ mutuo ꝑ
ficientes mīme perficere poſſēt· Mi
ta hijs cōſimiha ī alchoꝛano dicū
tur et ſancto glorioſoqz deo iſta
nequiſſia aptiſſiaqz mēdatia ſcri
bū· ibidē Dicqz ī pſūptuoſiſſio
atqz vaniſſimo mahon impletū ē ꝺ

prouerbiū Qui diligit tanā tanā putat eē dyanā Dic enī affirmeba tur ad suū stultissimū alchoranū q̄ iudicauit id esse sapientissimū libtū . hec pauca de multis p̄uissi mis alchorani erroribꝫ tetigisse sufficiat Dūt āt alie plurime val de falsitates i alchoraō sēptuis no ui ac veteris apte ssie ieteu sabiliter qz otrarie quia in multis capitul̄ vēitat varias sacre sēpture hysto rias quibꝫ pene semp fabulosas falsitates permiscet atqz in mul tis sepissīe a veritatibꝫ dīne rece dit hystorie qb oi i scripturis exer citato alchoranū legēti ētissie ino tescit put hec omnia in speciali p̄ baui ac declaraui tractatu otra ma choēti verfidiā cōpilato Barta cen? Nō sine diligētia grādi re hucusqz aduerti . estqz p̄babile hbiū legis nostre a p̄uis hoībus esse corruptū Xpian? Ex hoc ipso supra probaui q̄ nō sit dat? a deo qui leges a se datas ad hoi nū salutē necessarias nō fecit pu tas q̄ intrēgs deuenīē ad eos quib? dnātur aboquī frustra datētur Barta cen? Fateor me istud pro basse ac eciā declarasse q̄ scriptuē euāgelice legis ac veteris testamē ti nō sint īficiate neqz corrupte p̄ ut vobis iputaē solem? Ideo ex i troductis fateor me ad euāgelice le gis āplexū cōpetenter inclinari et affici nisi aliūde retraherer Xpi an? Quid retrahit te Barta cen? Fortissima atqz vt nobis videt̄ īsolubilia argumēta q̄ cōtra fidē tuā habem? . p̄b̄tim otra fidē tri nitatis psonarū m deo et deitatis ī xp̄o ac real̄ p̄ncie corpotis et san guinis xpi i sacramēto Xpian? Quit q̄ te mouet ordinate xpo ne auxiliāteqz dño respōdeb

Disputatio sarracēni cōtra fidē trinitatis psonaꝝ i simplici deo

Articul? xiij.

Barracen?

QVit q̄ cōuenit deo a q̄q̄ ē in eo est vtraqz perfectio ȳ mo perfectio infinita si er go in deo est trinitas psonarū aut psone ille in cūctis cōuenīūt et ita nō erūt distincte ab iuicē aut in ali quo distīgūtur ac differūt . Et sic pfectio vn? deerit alteri nec vlla e arū erit absolute simpliciterqz p fecta ȳmo vnaquaqz deerit pfectio Ex isto p̄bauerūt philosophi q̄ i possibile sit esse plura absolute per fecta pluēs re veros deos Et ex eo dem motiuo possem plura argumē ta formare . Nā paterna fecundi tas et habere filium verū deū aut est perfectio aut non . si non est p fectio non conuenit deo . cui nichil conuenit nisi infinita perfectio Di est perfectio aut conuenit filio at qz spiritui sancto aut non . si con uenit eis ergo tam filius q̄ spiri tus sanctus habet filiū verū deum Di non conuenit eis . ergo nulli eorum conuenit omnis perfectio

Hicqz neutꝛ ipsoꝝ est vꝛus dꝰ
Pꝛeteꝛea esse naꝯ alē et vnigeni
genitū filiū dei aut est pꝛfectio ā
nō. si sic. ergo patꝛ nō est vꝛus
deus qui nō cōuenit esse vnigenitū
ac naturalē filiū dei. Di nō ergo
nō cōuenit alicui dine psone que sit
deus Insuꝑ si patꝛ et filius et
sps sanctꝰ sūt vnꝰ deus aut gene
re aut spē aut numero. Di genē
aut spē. ergo sunt tꝛes dij sicut ta
suppositā spēi hūane sunt tꝛes ho
mines Di vnꝰ deꝰ numero ergo
sunt vna pꝛsoā Nā vnꝰ seu vnū
numero ī itellectuali naꝯa vocaꝯ
pꝛsona Amplius dīna essētia est
actus purus et eē seꝑatū simpli
cissimū in seipō subsistens idꝛco
ex se et pꝛ se maxime īdiuiduū gō
est pꝛsona cū pꝛsona sint cōnaꝯ
seu itellectuaꝯ nature īdiuidua sub
sistentia. Di ergo quelibet dīna
pson est dīna essētia quelibꝫ eaꝝ
est vna eadēqz pson et oēs tꝛes
sūt vna pson At vꝛo oē ens est
sb̄stātia vl accidēs. tꝛes ergo pꝛ
sone vl distingūt psonaliꝫ pꝛ ali
quid exns de genē substantie et i
ta erūt tꝛes dij vl p aliquid de ge
nē accidētis qō nō cōuenit deo Ad
huc aūt ea q sūt eadē vni tꝛeno si
gulari sunt eadē inter se alioquin
vnū et idē essꝫ plura Di ergo tꝛes
psone sūt vna essētia singularis
nō distingūt ab inuicē pꝛsonaliꝫ
Iꝛerū nullū subsistens et sigulare
seu pson potest pluribꝰ cōicari p
sonis. ergo dīna essētia pꝛ se sub
sistens cōicari nō potest filio atqz
spūi sancto Dꝛeteꝛea q̄q̄ habet es
se suū ab alio si sibiipī ꝛelinquaꝯ
est nichil et deficit ēqz depēdēs et ī
digēs Di ergo filiꝰ generaꝯ a pa
tꝛe et spiritꝰ sanctꝰ pꝛofluit ab v
troqz tā filiꝰ q̄ spūs sanctꝰ sūt in
digētes ex se ac depēdētes a patꝛe
et si sibiipīs ꝛelinq̄ꝛēt eē definꝛēt
Hec aūt deo vꝛo nō cōgruūt Am
plius nobiliꝰ et pfectiꝰ est habꝛe
q esse aliq̄p a se ipō q̄p ab alio Di
ergo eē dīnū aut deitas cōuenit pa
tꝛi a se ipō id ē ñ ab alio. filio au
tē a pꝛē. q spūi scō ab vtroqz. erit
patꝛ pfectioꝛ filio et spūi sancto.
ergo nec filius nec spūs sanctꝰ ē
absolute et sūme pfectꝰ neuꝫ ergo
eoꝝū est vꝛus deꝰ Insuꝑ filius ē
tꝛes genita et producta. dīna aūt
essentia nō est genita neqz pduc
ta. nō ergo sunt idē. Ad huc autē
qō esse sortitur ab alio de se nichil
est et in eo nō eē pꝛedit esse ꝑmoꝛ
dmē oꝛigimis et qō tale est nō po
test vꝛus deꝰ cēseri q̄ creaꝯa Dꝛe
teꝛea in omni pductiōe et genera
tiōe natura pducētis q̄ est pncipi
ū generatiois ad minꝰ ꝑmꝫ pꝛioꝛi
tatē oꝛigims pꝛioꝛ est ꝛepducta ā
genita. neqz in generatiōe dīna ip
sa dīna essētia pꝛioꝛ est filio gene
ratiōe. est qz ingenita et ñpducta
Nō ergo potest eē idē cū pꝛsona
producta geita seu spirata Postꝛe
mo cū tꝛes psone dicanꝯ in essētia

penitus cōuenire si in aliquo distinguntur hoc oportebit additū esse essentie et aliud esse ab ea

Solutio instantiarū istarū

Articulus primus. Christian?

Queris sarracene q̄ christiani theologi vniūsas tuas obiectiones nūc tactas et alias multas nō min? fortes in suis libris induxerūt ventilāt? et dissoluūt Ad id itaq; i primis tibi respōdeo q̄ sicut deus est penit? incōprehensibil? ita et actio illa seu productio illa ad intra videlicet etna generatio atq; spiratio imanēs a nullo potest intellectu creato plenarie cōprehēdi primo in infinitū distat intellect? creatus a cōprehensione illi? Nec in creaturis inuenit̄ productio aliqua per oia similis emanationi illi dine ad intra primo quēadmodū vnitas creaturaq; distat ocūbit ac deficit infinite ab increata pfectione creatoris etmi. sic oīs emanatio q̄ productio in creaturis existēs deficit in finite a plena ēpnātione atq; pfecta formalitate emanationis dine ad intra. Et hoc repbis hēticis fuit potissia duxiādi a recta fide occasio q̄ ex generationib? et productionibus q̄ increaturis consistūt voluerūt immoderate prodē argumētaē ac iudicaē de emanatione dina ad intra hoc ē de etna filii generatione ac sancti spūs processione His premissis ad primā tuam dico obiectionē q̄ que habet dina. etna. increata. sancta et adorāda psona est absolute simpliciter et infinite perfecta nec vlla perfectio deest earū alicui q̄m totalitatis plenitudo seu deitas vna in vnaquaq; earū consistens omnē imperfectionē prorsus excludit et q̄uis proprietates seu perfectiones aut nobilitates quas tetigisti sint quibus dā diuinis personis prope secundū qd̄ tales tamen q̄tum ad id quod substantialiter sunt in q̄ habet diuina persona existunt. substantialiter namq; sunt ipsa diuina essentia que in qualibet est persona et per hoc sequentes tue instancie pro magna sunt parte solute. Ad aliam dico q̄ tres persone sunt numero vnus deus. vna natura. vna essentia. vna voluntas. vnus intellectus. vna res summa. secundū quod deus dicitur ac sumitur absolute. michi dominus sunt tres persone secundum qd̄ persone in diuinis diuinitur relative Cunq; instas. ergo sunt vna persona. Dico q̄ verū sit secundum quod puri philosophi et iudei ac sarracēni loquūtur de ratione persone videlicet prout dicit q̄ absolutum seu rem intellectualis nature per se subsistentem Theologi vero aliter loquuntur de rōne persone in diuinis vtpote prout dicit rem intellectualē naturā relatiā ꝑfectā distinctā cōpletā atq; ab alijs differētē nec fit vna psōa cū alia nec plures sūt vna psōa

Et per hoc sequēs quoqz tua ob
iectio soluitur qua arguis qꝫ dīna
essētia sit persona Ad aliā dico
qꝫ qꝫuis sup essētialis deus sit su
p oē predicamētū tamē eo mō quo
predicamēta ei qūt cōpetre cōueni
ūt ei sb̄stātia atqz relatio nᶜtīj ē
latio ī deo ē accidēs ꝫ qsi ostitutīa
psoē ꝓpetas sicqz psoē ī ecña cōi
cāt atz ꝺuemūt q p relatiōes distī
cte sunt Ad aliā respōdeꝺ qꝫ ea
que sūt cōuertibilit eadē vni terci
o singulari sunt eadē int se · dīna
essētia aūt nō est cōuertibilit idē
cū aliqua dīna persona Ad ali
am respōdendꝺ qꝫ dīna essētia neq
qꝫ cōicatur alīqbus substātialiter
diuersꝫ nec multiplicat neqz diui
ditur in hijs qbus cōicatur · ymo
in tribꝰ psonis permanet vna ·
et qꝫuis dīna essēcia vt subsistēs
dicet ī cōicabil tamē ī qꝫtū natura
et forma possꝫ cōicabilis dici · Cō
prehendit quippe in se oēz pfectio
nē tā psone qꝫ nature tā singularis
qꝫ vniuersalis Ad aliam dico qꝫ
ab emanatiōe dīna ad intra excludendꝺ est qꝫqꝫ impfectionis ē ī ema
natiōe creaturaꝝ a deo · siue vniꝰ
ab alia Ideo generatio filij a pr̄ē
et pcessio spūs sācti ab vtroqz ñ
est misi pfectissīa · actualissīa ac si
milissīa ꝓfluxio diffusio seu ema
natio actꝰ ab actu · lucis a luce ·
pfecti a pfecto. oī idigētia · de pēdē
tia potētialitate · impfectiōe prīꝰ
excluſa Idcirco in tali emanatiōe
nō cē · neqꝫqꝫ precedit eē · Nec ve
tū ē qꝫ filius aut spūs sāctꝰ sibi
ipī relictꝰ nichil essꝫ · aut deficeret
Habet enī vterqz a patre eādem
essētiā īdeqz eē qꝫ et qđ habz pa quā
ter et p hꝰ tue pluēs obiectiōes sol
uūt Etenī hoc modo habē a deo
patre dei tatē q eē dīnū nō ē mino
ris pfectiōis aut nobilitatis qꝫ e
a habē a se atqz vt dictū ē qꝫuis
aliqua ꝓpetas aut pfectio secūdꝺ
quēdā modꝺ sit ꝓpa vni psone ta
mē qꝫtū ad id qđ substātialiter ē
cōuenit alijs Ad aliā respōdeꝺ
qꝫ res genetas et res genita ñ sūt
vna persona nec vna predicat de
alia Nichilominꝰ res genita po
test in se habē et continē q p gene
rationēz accipē eccñaz seu natā gene
rātis cui secūdꝺ se nō cōpetit esse
genitū aut ꝓductū atqz ob suam
simplicitatē esse res ulla q ē geni
ta aut ꝓducta Cūqz obicit q dī
na essētia secūdꝺ prioritatē origis
preexistit persone ꝓducte ergo ñ
ē idem cū ulla · dicēdꝺ qꝫ p genera
tionē aut emaātiōez ad ītra cōica
tur psoē ꝓducte q ita qꝫuis secūdꝺ
qđ ē in patre aliquo mō pīticlliga
t tamē vt ē ī filio cū ipso idē asse
ritur Ad vltimū respōdetur qꝫ di
uine psone in essētia idem sūt ꝫ re
lationibꝰ distingūtur nec ulle relati
ones aliqđ reale superaddūt essen
tie ymo fīdātur in ea sicut relati
uū ī absoluto Et sūt idem cū ea es
sēcia dīna i se ipā infinite viuūsaliter

pfecta oiñ i se rez oiñ genez ac
ſpēz pfectiões cū imēſa opulētia q
icōp̄hēſibili ſiplicitate cōplectit • q
qđ i rebo creatis fit per plura i de
o per vnū ſimpliciſſimū conſtat •
Dicqz in dīna eſſentia continetur
tam id qđ eſt ratio diſtinctionis
q̄ id qđ cōmunicis et conuenientī
e atq; ydēptitatis eſt ratio ſicut
et alia cōuenīūt deo ratione iuſtitia
e • alia rōne miſericordie • alia ratio
ne ſapiētie • alia rōne intellectus
alia ratione wlūtatis • et tamē iſ
ta omnia in deo ſunt vnū et idē re
alit̄r et ſola ratione diſtincta • q̄ ra
tio fūdamentū habet in re quomā
eſſe dīnum ex ſua ſupinfinita ple
nitudīe opulenta et oīſaria perfec
tione weriſſime ſatiſſacit vnūſis
talibus wris cōſideratioibus atq;
oceptib⁹ nr̄is de ipō. h⁹ ſūt q̄ obiecti
oīb⁹ tuis ẽ ſpōnēda occurrūt Dar
rat⁹ Quapor i hijs me ñ medioc
ē appēdit nec capē qo q̄ht vna ſi
plex eēntia prīs ſit vē i filio q ſpū
ſcō à q̄ht iuaiabili deo ſit aditta
poſſio à qmō tree p̄ſone ſit vnū
ſubſiſtens Expian⁹ Nec ego
hec cōprehēdē valeo ſz q̄ intelligē
ne ſo cœdo • q tamē aliqualit capi
o ita ſz mens tua cōtrarijs hoꝝ
doctrinis aſſueta difficulter poteſt
ad iſta aſſurgere Nōne q̄tūdā cre
aturaz eſſētia ẽ vna genē • q̄tūdā
vna ſpēs q̄ ergo īpoſſibile tibi vi
detur vt dīnarū increatarūq; perſo
narz eſſētia • vna ſit numero Nez
oni vniūſitas creature • pfectionē
ꝑprietatē • excellentiā • ſimplicita
tē • ydēptitatēq; creaturis plene ẽ
pfectare imitari ꝓcipaē re poteſt
Inſup dixi tibi q trēs p̄ſone p cō
parationēz ad ẽlationēs diſtincte ſūt
ſz quo ad eē abſolutū ac ſubſtātia
le et q̄tū ad ſubſiſtētē eſſētiā ſeu
natūā ſint vnū Dozro q āmnis
q̄litr eſſentia prīs poſſit eē i filio
ſic declarat Filius dei ẽ prīs yma
go naturalis plena atq; omnino
pfecta et vbū eius eternū ac ſapi
ētie patris īmanēs q cōpleta expſ
ſio in quo filio q̄q; prīe eſt plene
reſplendet et tota patris perfectio
repīſentatur ac lucet Nam et i crea
turis eſſentia rei intellecte in verbo
mētali aliquomodo relucet et con
tinetur Sic quoq; in naturali ſua
reſplendet ymagie • sicq; eſſenti
a patris wre ſubſtancialit habe
tur in filio nec multiplicatur nec
diuiditur in perſonis Quarta cō
Quale ẽ emanatio dīna aditta
ſeu geneatio illa eterna Expia⁹ C
Plane ñ carnali materiali à corpali ne
qz ex admixtiõe cū fei • ſicut tu diſſi
m⁹ q iperitiſſim⁹ maho ymaginãt ẽ i
tellectuali ſiplicitia q ſuppuniſſia
qm̄ de⁹ fe ūditatis q coitabilitatis
īmēſe ſeipm̄ eternaliter iuaiabiliter ple
niſſime ac claiſſime intuēdo ac intelligēdo
ſuū ipi⁹ oceptū ac vbū itra ſe pfert
q gignit qđ eſt naturalis ymago
ſui ſplendor glorie candor lucis e
terne caracter paterne ſubſtantie

verbū quippe est emanatio itēllc
ds ·patet vero et vbū se inuicē di
ligendo intra se spirant amorem i
mensū ·etnū plenissimū qui san
ds spūs vocatur ·Amor nāq; est e
manatio voluntatis Sarracen9
Vatis subtil et profūda est ista
doctrina ꝫ icomprehensibil valde
Xpian9 Nō vocalis qualiter
auditna legis tue phys aut pmā m
telligentiā pducere secūdā itelligē
tiā q pmā aiām mobilē pmū mo
bile cui9 tamē pō nō est vera
Sarracen9 Aduerto quo tēdis
Xpian9 Banc fidei nostre
sapiētiam humana subtilitas nō
iuenit nec vō reperit naturalis ·
nec fluxit sapiētia ista de terra ꝫ
celitus est infusa dīnit9 reuelata
desup per signa q pdigia atq; mi
racula inumerabilia sol oīpotenti
deo possibilia copiosissime ac certis
sime confirmata Sarracenus
Vōge distat q vehemēter discor
dat ab hijs alchoran nri doctriā
Xpianus Id qđ sup excellen
tissimo deo gloriosissimū ·decētissi
mū ·ouenientissimūq; cōsistit vide
licet substātialē coequalē et coet
nū sibi filiū genuisse ·sceleratissi
m9 atq; turpissim9 mahō ore sac
lego et blasphemo pūpsit asserē
turpe et icouenies deo cē ·Nempe
in alchoran capitulo dixit Oēs
dicētes marie filiū deū esse mēda
ces et incredul sūt repti cū xpus
tus dixit Filij istel in deū meū et
vestrū credite Circa qđ dico q xp̄s
tus in vnitate psoē deus et ho
mo existens deū vniuersoz vocauit
deū suū secūdy qđ ipē est homo ·
Eodē capitulo loquit Quisqs de
o sociū aut ptipē posuerit ignē
intrabit ppetuū Ad qđ dico q fil
us dei nō est ppe pticeps pri qa
nō accipit ptem aut icōpletā ptici
patioēz deitatis ꝫ oēz pleitudinē
eius simul spūs sanct9 nec tamē
in tanta solitudine ponim9 deum
vt sup dulcissimo cōsortio careat
filij sui supcarissimi ac odulcissimi
spūs sancti ·Tercio dicamoq; al
choran capitulo affirmat deo di
cēte ad ihm Ihū marie fil psua
de hoibus ne dei loco te q matrem
tuā tangp duos deos habeāt ac ve
neretur ·Respōdit ihesus Nobis de
us vt ego qđ pter vrū dicā Ista
sūt ficta atq; falsissima vba vec
tatioē indigna et planū q xp̄us
t9 nō dixit suam dignissimā ma
trē cē deū aut dā tāp cultu latri
e adorandā Postremo xp̄ijs al
choran capitulo mētiens ait dicē
tes deū sumpsisse filiū turpe verbū
se ptulisse cognoscēt videlicet in
die iudicij ·Ob hoc quippe dictū
fere celū se cōfūdit et tellus aufu
git omisq; mons cecidit hoc enī i
oportunū et ihonestū est deo Dice
p vicioissimū et infidelissimū ver
bū Verūptamē nō dicim9 deū sup
fisse id est de nouo aut ex tpore
genuisse filiū put soloicissimus

mahō ymaginatur Sarracen⁹ Si vt tu gisti gloriosissimū deū tissimū et cōuenētissimū deo est filiū cōsubstāciale cōequaleq; genuisse ergo id potest probari Xpian⁹ Quod hoc sit conuenientissimū deo ꝓ̄no ex fide et reuelatione inotuit deinde multa cōsonabilia ad id argumēta introducūtur q̄ et si nō hoc demōstret ꝓbabiliter tamē persuadet q̄ sicut fidei veritas cōsonat demōstrare nō potest ita nec reprobare Sarracen⁹ Argumēta ulla audire desidero

Introductio ꝓbabiliū cōsonū q̄ in deo sit trinitas psonaꝝ Artium⁹ pp⁹. Xpian⁹

Quitq; pfectiois i creatis ois sit cū ē i creatore eminētissīe otineri cū g̃vt⁹ cā l seu fecūda ꝓpetas ac generatiā ptās sit ꝓpue creataꝝ pfectioēs i tm̄ vt vnūqsq; dicat pfectū cū potuerit sibi simle generabile Causa quoq; suo effectū dicatur ꝑ stantioꝝ cōstat q̄ ista excellentissīe smt in deo sicut et sapiētia scātas potētia iusticia pietas sublimius cōpetūt creatori q̄ creaturis Generare ergo cū icōmutabili excellētia et sine omni mutabilitate cōpetit deo qđ et ipse in ysaya ꝓpheta inuit loquēs Nūq; ego qui alios parere facio ipse nō pariā si ego qui cetera generationē tribuo sterilis remaneb⁹ Unde et apostol⁹ dixit. Deus et pater dn̄i nostri ihū xpi a quo omnis paternitas in celo et in terra noīatur Sarracen⁹ Nōne satis grādis fecūditas dei est q̄ mūdū hunc condidit Xpianus Huc cōparatio finiti ad infinitū nōne deus incomprehensibilis et imensus plus excedit totum mūdum maiestate perfectione q̄ gloria q̄ totus mundus visibilissimā minimāq; arenam productio ergo q̄ moles mūdi punctalis est ad q; punctū respectu infinite excellētie causalitatis fecunditatis cōmunicabilitatisq; dei Sarracen⁹ Disputationem tuam prosequere

Xpian⁹ Vides ne q̄d̄ i creatis vnūqsq; sit tantū pl⁹ creatiui diffusiuū sui q̄ to maior ē bonitas ei⁹ quo i tanta feruētia extat q̄ to plenius opulentius splendidius q; extiterit nisi forsan aliūde sit impedimentū ex tenacitate inuidia incapacitate vel rerū quēadmodū ergo deus excelsus et gloriosus est incompabiliter et incircūscriptibiliter bonus amoenosus opulētissimus et superlumiōsus sic competit ei diffusiuitas seu creabilitas penitus infinita cui nullū germen finitum potest correspondere cum sit infinite inferius min⁹ q; ulla Nec dici potest q̄ infinita creabilitas nō possit in actū et germē sibi proprium onatum correspondens ac infinitū ꝓdere cū vnumquiq; sit naturale cōmunicare q; iocūdy ꝓducē actū q; germē

ad qđ naturalē aptitudinē potēti
am inclinatiōez et ordinē habet a
has aptitudo cōicabilitas seu potē
tia ulla videretur inanis frustra q
ipotēs. Demiqz cū deus sit sūme
et infinite pfect9 felix q iuariabilis
certū est p eternalit in optia sui dis
positiōe obstat. Quare diffusio ta
lis naturalis iocūda liberalissia atz
plenissia eternalit actualit est in ip
so bonū nāqz tam supoptimū tā
supliberalissimū et in caritate tā
supestuātissimū nil ppū sibi reſ
uat. ymo se totū supaffluētissie si
ne fine coicat. Preterea cū pmū q
sūmū bonū sit naturaliter sui diffu
siuū et coicatiuū coicatiōe perfecta
q coicabilitate imēsa ad btitudinē
et perfectiōez ipi9 est ptinēs vt se
indefinēter ita coiret. Nulla nāqz
itellectual substātia btā ē a pfecta
vel in optia sui dispōne obstens abs
qz actiōe cōnat ab et cōueientissia
insup delicijs sincerissie caritatis
nil exstat suauiꝰ nil iocūdius. Ca
ritas aūt apte tēdit in aliū q ma
gis sentitur circa ullū cū sit uis v
nitiua nexus et vnio amātis atqz
amati. pfectissia quoqz dilectio
condilectū requirit qui sit velut vi
culū et onexus amoris amboz. Ad
plenitudinē ergo delitiarū btitudi
nis dei spectat vt deus pat habe
at filiū infinite amabilē et sibi tā
tarū vt diligat eū tanq seipm pa
t ite et filius habeāt cōdilectū ab
vtroqz pcedētē et vtriqz supcaris
simū quē nō minꝰ diligāt ip se ipsos. Quid gloriosius istis delicijs
supbissime ēmitatis in q nulla po
test esse dissēsio. nulla discordia. cū
in tribꝰ pfectis psonis sit vna
voluntas in qua ēmitate vna manat
ab alia. tercia ab vtraqz in qua ē
omis cō pure et sancte dilectiōis vi
delicet mutua cōgnitio supclarissi
ma sūma cōformitas ppinquitas
maxia ydēptitas mira pulcritudo
infinita pulcitudo dulcedo pfectio ulti
mata in q qlibz psoā adorāda seip
sam et alias ambas clarissie ac io
cūdissime eternalit intuet ac cū
dilectiōe itensiue imēsa diligit at
qz amplectit. sicqz psone ille su
pdignissime se inicē suauissime p
fruūt cū sancta et incomutabili cō
placētia processus imēsa. Postremo
vt coiter dicit. Nulliꝰ boni possessi
o plene iocūda est absqz cōsorti
o qđ nō solū verificatur de hijs q
cōpatio ipfecta est in se ipis q que
ad aliud ordināt. sed q potissie de
hijs que in se ipis bonitate carita
te pfectiōe opulentia et felicitate
habūdāt. tria enī vt dictū ē ex se
ipis hō ē exppa boitate. caritate. li
beralitate. pfectiōe. et opulentia
mouēt ad diffinidēdꝰ coitādꝰ ali
is diuinas boitatis pfectionis ac
gloie sue nc aliq sibi ēpuāt icoita
tū nō plane ob suam indigētiam
q ex liberalissia amorosissiā et op
tima exuberantia bonitatis gloie
et opulentie sue. Parisien9

Cam iuxta p̄testatiõez tuã p̄tactã
võnes istas ñ tãq̃ demõstratias
ꝫ vt p̄babiles introducis ñ eis ob
iãcio nec ẽsisto ymo fidẽ cõnaẽ et per
suadẽ vitẽ Idcirco ad pscrutãdũ
ã xp̃s sit verꝰ deꝰ si placz cõsideremꝰ
Christianꝰ Hoc iam patet ex
dictis Sarracenꝰ Rondũ pa
tet q̃ in vnitate psone xp̃s sit deꝰ
et hõ Xpianꝰ Quid de hoc
catholica teneat fides iã declarabo
Qõ xp̃s vna psoã existẽs sit deꝰ
et verꝰ hõ Articulꝰ xviꝰ Christiaꝰ
Aque fidei sũt rõnẽ tãs
cendũt nec naturali rõne
q̃unt demõstratiue probari
sed per supnaturalia argumẽta p̃
seruũ per diuina et soli deo possibilia
p̄bantur miracula et ex reuelatio
ne supna inoluerũt Qõ aũt xp̃s
sit deꝰ et homo predixerũt p̄phete
et predicauerũt apostoli et ipẽmet
xp̃s p̄pio ore testatus ẽ Sarra
cenꝰ Si xpusꝰ ẽ homo ergo ha
bet oẽ creatũ ymo si est particularis
singularisq̃ homo seu individuũ
speciei humane ergo habz eẽ crea
tũ suppositale seu psonale cũ cẽ sit
suppositoz Si q̃z ẽ deꝰ habz eẽ psoã
le increatũ quoniam eo sũt duo ypostati
ca seu psoãlia cẽ quoniã ñ ẽ q̃ vnũ sim
plicit nec vna psoã ꝫ due Christi
anꝰ In xp̃o natura humana as
sũpta est ad esse ypostaticũ increatũ
vbi eterni seu vnigeniti filij dei Id
eo ñ ẽ ideo nisi vnũ eẽ personale q
vna persona Sarracenꝰ Ex i
mediata cõiunctioẽ aie cõnat et cor
pis cõstituit mox psona humana
si ergo in xp̃o cõiuncta sũt sibiuicẽ
imediate atq̃ formaliter corpꝰ et a
nima sequitur q̃ sit psona humana
ideẽ suppositali humano q creato sis
sistẽs Christianꝰ Dez ẽ q ex cõ
iunctioẽ imediata interhica aie q corpo
ris exultat psona dũ corpꝰ et aia
sibiipis seu sue nature q ordinẽ eli
quũt atq̃ qõ suũ ẽ agẽ p̃mittũt
nec mox ad aliqd alicuiꝰ assumũt
Porro in xp̃o eodẽ momẽto q aia
ei fuit creata suoq̃ corpori copula
ta vtrũq̃ simul assũptũ fuit a vbo
eterno et suppositatũ ideẽ vbi yposta
tico increato nec vmq̃ habuit p̃prie spe
ciei psoãlitatẽ Sarracenꝰ Quid
gꝰ dicitutũ ẽ ex cõiunctioẽ aie et cor
pis xpi Christiaꝰ Dea q pfã hu
manitas seu natura humana magis
p̃prie dicit deus assũpsisse nature hu
manã seu humanitatẽ q̃ homoz q̃m
hõ duas hns humanitatẽ deꝰ ãt ñ as
sũpsit nec a psonã hnte humanitatẽ
ꝫ ipãz humanitatẽ Sarracenꝰ Un
gꝰ xp̃s vocat hõ apparz nãq̃ dicit
deꝰ q humanitas ñ deꝰ q hõ Xpianꝰ
Dicit hõ ab humanitate assũpta
ad eẽ psoãle vbi etiam sicut q tu di
cis hõ a tua humanitate in xp̃o q cre
ato eẽ psoãli suppositata Sara
cenꝰ Agẽ p̃suppoit eẽ si gꝰ xp̃s habz acti
oẽs naturales humanas nature humane
oportz q̃ habeat eẽ actuale existẽno
humane nature tale ãt eẽ ẽ eẽ psonale
humanũ creatũ ergo habz hmoi eẽ

Xpian⁹ Verū est ꝙ agē pre
supponit eē actuale q̄a ꝛ agē ꝛ pa
ti ꝓprie est supposito ⁊ natuaḃ q̄
q̄z ita in oībus est ꝙ agē p̄supponit
in agēte actuale esse ꝓpe spēi ac or
dinis sui nichilominꝰ supnaē aḃt
p oīpotētiā dei fieri potuit atq; in
xpō est factū ꝙ operati nō p̄requi
rit eē psonale ordinis ac generis
sui ꝫ sufficiat eē altioris naē et
subsistentia increata Darraen⁹
Mira sūt ista et difficilia ad
credēdꝫ ymo impōprehēsibilia intel
lectu Et nōne xp̄s vere natus ē ex
femina matre Xpian⁹ Ym
mo plane ex matre mundissima
ac sapientissia virgine sicut in al
chorano q̄z legisti Darraen⁹
Genitū a genetāte suscipit eē
substantiale generatio enī est pro
ductio rei in esse substātiaḃ et exis
tētia actuaḃ quēadmodꝫ alteratio
ē acquisitio alicuꝰ esse accidētalis
xp̄s ergo ex matre ḃabet eē psoā
le humanū Xpian⁹ Posti ꝙ
pater seu maē dicaē qui aut que
de sua substāti a ꝓducit simile sibi
in spē. ad hōnē ergo generatiōis
filiatiōisq; sufficit ꝙ genitum a
generante naturam accipiat gene
rantis sicq; xp̄usꝰ ē ex substanti
a matris ꝑaḃter natus et huma
nā carnē sortitus Darraen⁹
Si xp̄usꝰ verus deus est et ex v̄
gine natꝰ ergo deꝰ ex v̄gine eē
sūpsit ꝛ esse īcepit atq; mutatioēz
incurrit Xpianus Jam dixi
ꝙ ad hōnē generationis sufficiat
naturā ex genetāte accipē. Cū itaq;
verbū eternū ex virgine bēdicta
humanā carnē assūpserit vere ex e
a genitū phibetur nec tamē muta
tū est qm̄ sicut ab eterno decreuit i
tempe naturā humanā assūpsit ꝛ
suo psonali eē increato vniuit nul
la mutatione facta in deitate ꝫ in
assūpta humanitate. nō enī verbū
eternū vnitū ē humanitate vt pars
aut q̄d admixtū iclusū aut carnē sēp
tū in ea ꝫ assūpsit illā ad se ꝛ suū
eē ypostaticū īmutabile pmanēs
coīcauit ei dē suppositādo ipāz in il
lo Darraen⁹ Ex duobꝰ entiḃ
bꝰ in actu nō fit simpliciter vnū
Xpian⁹ Ex duobꝰ existētibꝰ i
actu psonalis actualisq; existētie
nō fit per generationeēz vna psona.
humanitas aūt xp̄i nūq̄ fuit exi
stens inē ꝓpe personalitatis
Darraen⁹ Assertio aūt ista e
normit derogat excellētie veri dei
videlicet ꝙ ipē sit natus ex mulie
et infans effectꝰ passus ac mortuꝰ
Xpian⁹ Assertio fidei hꝰ maxi
me cōgruit infinite bonitati. pie
tati. liberalitatiq; dei. ymo et ar
dētissimo eius amori ad genꝰ hu
manū quia vt patuit bonū coīcatiuū
ē sui Idcirco in hoc potissime omē
datur ꝛ declaratur infinita bonitas
verbi eterni ꝙ suū eē ypostaticū
ac diuinū tā plene et immediate
comunicauit nature humane In hꝰ q̄z
p̄clarescit inotescit infinita pietas

dei q̄ p̄bito generi humano tā gra
tiosissīe dignat⁹ est subuenīe ⁊ ip
si ꝑsonaliter visitaē eiusq; infir
mitates et ītrahibiles defect⁹ sb
ire assumē tollerare ꝓuatione et
saluatiōe ullus Demiq; cū caritas
sit vis vnitiua nōne in hoc euidē
tissīe declarat̄ ineffabil̄ cantas dei
ad gen⁹ humanū q̄ humanā natu
ram sue deitati ypostatica vnīōe q̄
maior ac vicinior esse neq̄t con
iūxit. Verū si dicerem⁹ passionem
mutatioēz moꝛtē ⁊ īfirmitates hu
manas ꝯcidisse ī ipāz deitatē rctē
asseꝛeres nos dīne maiestatis de
rogare honoꝛ. sed cū fateamur
in ꝓpō sic sibiūicē esse vnitas dei
tatē et huānitatē vt fiat ī ꝓpō
ꝯitatio ydeomatum id est q̄ diui
na assꝛibūt̄ homini humanaq;
deo vtraq; natura in sua puritate
et integritate ac ꝓprietate incōfu
sa iuiolataq; pmanēt nullatn⁹
dīne excellētie videmur derogare
Barraꝯnus Non decuit ma
iestatem vm dei tabī copulari fra
gili humanitati tāq; extreme et ī
finite distantia in vnam ꝯuenire
naturā Xpristianus Si sci
res atq; ꝓpēderes q̄lis fuit huma
nitas quō assūpsit vnigenitus dei
dū eam assūpsit Barraꝯnus
Nonne similis nostre humanitati
in specie specialissima Xpristi
anus Similem vtiq; in essen
tialibus īaccidētalibus vero inef
fabiliter pulchriorem ac digniо
rē vtpote omni plenitudine gratie
ac virtutū ornatam omni sapien
tia sciētia atq; prudentia decoratā
cunctis beatitudinibus donis et
fructibus adimpletam. ymmo
q̄ beatifica deitatis visione ac fru
itione preclarissime sublimatam
Eodem quippe momento quo cre
ata est anima xpristi suoq; corpo
ri infusa ac iuncta repleta est to
ta capacitas eius gracia gratum
faciente et donis gratie gratis
date omni virtute infusa perfe
ctioni animi eius non derogan
te omni sapientia atq; scientia
omni dono spiritus sancti et fruc
tibus spiritus ac beatitudinibus
ymmo et tam clare ac profundis
sime cepit deitatem per speciem
contemplari vt nunc contempla
tur eādem cum tanta iocunditа
te et eminentia sicut a mente cre
ata concipi potest. Dicq; huma
nitas ulla fuit iestiabilit̄ pulcrior
digniоr atq; dīniоr oī āgelico spū
oī cherubyn ⁊ seraphī Barraꝯ
nus Nimis wheemēter extollis
xpristum Xpristian⁹ Non
plus q̄ sacra docet scriptura et inu
merabilia protestantur miracula
ac reuelatū est desup Barraꝯ⁹
Quid necesse fuit deum sic ho
minē fieī Xpian⁹ Nulla neces
sitas ad h⁹ opus deū nec fuit ne
cessariū necē absolutaq; ordinata
et congruentissimum fuit sic fi
eri pro generis redēptione humaī

Barracen⁹ Vnde et cur et quō salu atū est gen⁹ humanū p xpm̄ Cristian⁹ Docet nos sacra scriptura qō ⁊ pū in alcho̅ no legisti quēadmodū p̄mi nostri parētes in paradiso trāsgressi sūt de i preceptū atq; ob hoc īde eiecti ⁊ cum omni sua posteritate p̄uati grā felicitate et gloria ad quas cō diti erāt Barracen⁹ Quib⁹? Cristian⁹ Conditi erant in originali iusticia ad optinēdā felici tatem eternam cū angelis sāctis i celis id ē clarā et īmediatā ac fruitiuā visiōez dīne essētie i seipā p spēz Barracen⁹ Dato ⁊ sic esset et quomodo per transgressionē p̄moz̄ parentū tota eoz̄ posteritas p̄uata est tāto bono Nūq; trāsgressio ulloz̄ iuste imputatur hijs qui tūc nō erant nec eam poterant deuitare Aut qua dei equitate pēa infligitur eis qui ulli trāsgressioi nūq; cōsenserūt occasionē ve prebuerūt Nōne peccatū intantū est voluntariū ⁊ peccatū nō esset nisi voluntariū esset Cristian⁹ Si rex aut pūceps terren⁹ cōferret mihi suo bonū feudale aut castrū . hoc pacto ⁊ si miles ille dño suo per manēt fidelis grat⁹ atq; obediēs bonū illud mauēt tā ei q̄ posteris eius . si vero inobediēs fieret et hostibꝫ domini sui cōsētiens p̄uarē hoc dono sibi gratis collato tam ip se q̄ eius posteritas . si itaq; miles ille fieret domino suo infidel re bellis ingratus . nōne tā ipē q̄ sua posteritas iuste p̄uarē hm̄odi bono Barracen⁹ Utiq; prestī quia hoc bonū fuit ei gratis exhibitū nec aliūde ex debito iusticie debebat posteris eius Cristian⁹ Dic dico et ego ⁊ originalis iusticia grā gratificās et bītudo eterna erant et sunt supnaturalia dona p̄mis parētib⁹ gratis data ā p̄missa nec aliūde debebātur ex debito iustitie ipis aut posterit ati ipsoz Idcirco ꝓpter p̄moz̄ transgressionē parētū iusto dei iudicio p̄uati erāt cū sobole sua domis p̄tactis atq; dāpnatiōi id est carētie bītis et visionis addicti aut iuste adiciendi nisi pietas subuenisset dīna . Ded quero an ne putes filios iuste posse priuari etiam hereditarijs bonis que ipsis iure debentur p̄o suoz̄ excessu parētū Barracen⁹ Apō diuersos diuersa sūt iura positiua ⁊ pro crimine lese maiestatis tale q̄ agitur iuste apud q̄ plures Interea dato ⁊ trāsgressio illa originalis sic imputetur et puniatur i posteris cur ob hoc opor tuit deum incarnari vt tāgere mepisti Cristian⁹ Quēadmodū propter primi parentis transgressionē dampnatus fuit ille cum posteris suis modo iam tacto sic totum gen⁹ humanū indiguit salutore cui⁹ virtute ac meritis ad pristinā sui creatoris gratiā reducere ē et ad originalē iusticie ꝑfectionē

amissam quoq; ẽ supẽtaret felicita
tem ¶ Sarracen⁹ ¶ Non potue
rũt ꝓmi parẽtes seipõs ac posteros
suos deo reconciliare penitendo sicut
se et suos ꝓdiderãt trãsgrediẽdo ¶
Cristian⁹ ¶ Nequaq̃ eteni ante
eorũ trãsgressionẽ fuit in eis origi
nalis iustitia nõ solũ vt i determi
natis psonis sed etiã vt in ꝓmis
pũcipijs totius humanæ ꝑpaginis
q fuit in eis nature integritas eãt
quoq; creatori suo multũ acepti
ficq; habere valebãt actionẽ trãse
ũtẽ in omnẽ eorũ posteritatẽ ꝑua
ti vero excellencijs tãs et corrup
ti ac deo abhominabiles facti neq
bant sibi ac sue posteritati ẽupera
re qõd ꝓdiderũt ꝓmo hoc fuit inef
fabilis misericordia creatoris q̃ e
os nõ cõtẽpnauit totaliter nec oc
cidit mox vt trausgressi fuerũt ⁊
necessarius ergo fuit humano ge
neri cõmunis saluator ad tociꝰ na
ture reparationẽ ydoneꝰ cuius acti
o virtus et meritũ trãsiret ac diffũ
deretur in totũ genus humanũ ¶
Sarracen⁹ ¶ Hoc concesso aut o
portuit vt deus exister̃et ¶ Nonne
homo aliqs sanctꝰ et innocẽs aut
ãgelꝰ gloriosus ad hec exti⁹it dig
nus et aptus ¶ Xpianus ¶ Di
ad carneam ullã felicitatẽ que i al
chorano ꝓmittit creatũ est genꝰ
humanũ potuissẽ forsan ꝑ aliquã
puram creaturam ẽdimi et saluari
sed quia ad supnaturalẽ bẽitudinẽ
conditum fuit que beatitudo est bo
nũ quodãmodo infinitũ iñ̃ptum ẽ
imediata et clara infiniti bonitatis
ideo nõ erat pura creatura ydonea
tantam felicitatẽ ꝓmereri ac reco
perare toti generi humano Deinde
natura vt nosti i infinitũ quodam
modo cõcabilis extat. ideo ipsam
naturã humanã et omnẽ sobolẽ ꝑ
sonamq; eius creatori reconciliari
excessit pure creature facultatẽ vir
tutẽ ⁊ gradum ¶ Deinde quoq; cum
sit offensio dei maiestatis immen
se est enormitatis quodãmodo in
finite ¶ Idcirco totius humani generis
crimina tollere pure nũ cõgruit cre
ature ¶ Itaq; ob has et alias vari
as cõnes deus factus ẽ homo dei
et hominũ mediator qui ꝑ ⁊ ꝓ ho
mo potuit satisfacere ac mereri at
q; ex vnita dei tate habuit dignita
tẽ et efficatiã ꝓmerendi ac satisfa
ciendi imensam ¶ Sarracen⁹ ¶
Si xps totũ humanũ genꝰ redemit
cur non omnes saluantur ¶ Cris
tianus ¶ Meritum cristi est ge
neralis medicina creatiua ⁊ salua
tiã generis humani. talem vero
medicinam necesse est applicari
hijs qui curari et saluari debent ꝑ
eam ¶ Sarracenus ¶ Quali
ter et per que fit applicatio ulla ¶
Xpian⁹ ¶ Per fidẽ catholicã ⁊ sa
cramenta ecclesie prestiti ꝑ tantatẽ ꝑ
quã homines ꝓ ꝑpe incorporãtẽ ⁊ tãq̃
mẽbra suo capiti salubriter connectũ
¶ Sa ¶ Dez hoc nemo possẽt saluari ni
ꝑ euãgelicã legẽ xpianãq; fidem.

Cristian⁹ Verissime cōclusisti p̄serti pro tempore euangelii diuulgati ymo ab exordio mūdi nemo potuit obtinere salutē nisi p̄ fidem xp̄i explicitam aut saltē implicitam Sarracen⁹ Nimis artas viam salutis nimis q̄z legem tuā extollis Xpristian⁹ Non pl⁹ q̄ vtriusq; testamēti docent scripture Sarracen⁹ Quo merito xp̄i et quali mercito illo redemptū est gen⁹ humanū Xpristian⁹ Tota cōuersatio xp̄i in seculo isto fuit meritoria nobis · potissime tamē meritо sue passionis et mortis quam pro nobis sustinuit nos redemit Sarracen⁹ Oratio xp̄i fuisset potius offensiua omnipotētis q̄ placatiua ipsius vlut si quis īterficiat filiū regis p̄ graui⁹ q̄ antea erat indignās Cristian⁹ Oratio xp̄i ex parte occidentiū cristi fuit grauissimū scelus · pro quo infelices iudei vsq; in p̄sens pro maxima parte sunt derelicti Verū ex parte patientis mḡtum videli cet xpristus dei vnigenitus ex ardentissima caritate summa obediēcia incōparabili patientia et p̄fectissimo zelo iustitie amarissimā et ignominiosissimā crucis mortē p̄ nostra salute sustinuit et eam ad nostrā redēptionē satisfactionē et bītudinem ordinauit sic passio mors et occisio xp̄i passiua fuit et est humani generis redēptio sal⁹ et vita Sarracen⁹ Unde seu a qua re redemit cristus gen⁹ humanū Xpianus A iugo et p̄tate dyaboli a ꝑcatu originalis peccati a dāpnatiōe inferni a seruitute iniquitatis et corruptionis Sarracen⁹ Non mirū si fatigetis in ꝓspōdēdo cū et ego iā fatigatus sim ī querendo Idcirco si placz paululū respirem⁹ quatin⁹ in terī cōfortatus cōferam tecū de sacrificio euāgelice legis hoc est de sacrāmento altaris qđ adoratis in qua re totus pene mūdus xp̄ianos deridet et maxime debitare existimat vtpote vniuersi sarracени · iudei · tartari · et aliarū sectarū cultores qui ritū nouū sacramēti et sacrificij hui⁹ Xpianus Fiat vt concepisti

Inquisitio et responsio de sacrificio atq; precipuo sacramento euangelice legis Articulus xviij.

Sarracen⁹

Nonne asseris in sacramēto illo qđ assidue in eccl̄sijs a xp̄ianis celebratur offertur et si dicere audio manducatur corpus xp̄i domini vestri realiter contineri Xpian⁹ Nō solū corpus eius sed et sanguis ac anima totus q; xpristus verus de⁹ et homo continetur in sacramento Eterni ex vi cōuersionis substanti e panis in veram xp̄i carnē contē tur ibi caro xp̄i atq; ex naturali cōitācia sunt ibidē sanguis anima

et verbi eterni psona Nō enī hec
ab inuicem realiter sepantur
Sarracen⁹ Totus ergo xp̄s est
in hostia quā offertis sed q̄titas
corporis xp̄i non est separata ab eo
ergo est ibi cū tota sua q̄titate ymo
q̄ ceteris accidentibus suis realiter
et formaliter inherentibus ei
Xp̄ianus Vere sic est sic credimꝰ cōfitemur et p̄dicamꝰ et tibi tā
plane p̄stor q̄ tātus tā glorioſ⁹
et splendidus est in hostia cōsecrata q̄tus et q̄ glorioſ⁹ ac splendidus in celesti residet patria
Sarracen⁹ Nunc dedisti michi ensem in manu ad cōfodiendū et destruendū que credis Ecce tibi
eni copiosa ac fortissima argumēta hanc assertionē p̄orsus demolientia
Xp̄ianꝰ Nō me terret
exultatio ista gobie Nec enī fortia p̄ceris argumēta p̄ducere nec
aūcois auicēna porphiriꝰ ceteriq̄ phi insolubilibus contra fidē hāc
arguerūt quā xp̄iani doctores gr̄ā
exercitādi sibiūicē argumentati nostrū
Nunc igitur produc arma
tua Sarracen⁹ Corpus tam
magnū in loco tā p̄uo cōtineri nō
valet Nec vnū et idē corpꝰ potest
simul i diuersis locis cōsistere Rursus idē corpus nō potest simul quiescere et moueri nec potest aliq̄t
cōuerti in rē p̄existentē cū id in qđ
aliquid cōuertitur p cōfusionē ac
quirat et incipiat esse Idem quoq
nō potest a seipō distare nec possibilibus est penetratio dimēsionū et
tamē omnia ista impossibilia et
absurda consequūt ad fidē assertionis pietate Di enī in qualibet
hostia consecrata est corpus christi
in vna corpus hoc mouet dū hostia eleuatur et quiescit i alia distat
quoq; a semetipsō Et si ibi sunt
quātitas panis confusi et quantitas corporis xp̄i est ibi penetratio
dimensionū nec potest ibi esse ordo partiū et membrorum corporis
christi et sic non erit ibi figura ipsius cuius oppositum ex predictis
consequitur Xp̄ianꝰ Hec oia
et aliqua hijs difficiliora xp̄iani
doctores mouerūt et dissoluerūt
Itaq; sint supernus circa solutionē
instanciarū tuarū quas contra sacratissime trinitatis fidem idoneis
isti testatus sum ita nūc dico id in
fidelibus philosophis q hereticis
potissīe fuisse occasionē errādi circa fidem catholicam q ex confideratione eorū que sunt in rerū natura cursu ac ordine voluerunt de
hijs que xp̄iani sunt fidei iudicare
Dipotentis q creatoris potentiā ex
naturali rerū ordine cursu ac lege
metiri ac limitare per qđ infinite
p̄tati incircūscriptibilis dei enormiter derogauerūt Nēpe incōprehēsibilē deus q oēz rez naturā p̄petatē motū
cursū actionē p̄tātē cohibuerūt oēz
diēz istituit ml'to aliē ml'toz exemplētiq; secretiq; icōprehensibiliq; agē pt
in eb⁹ q̄ naturaliē fit a fieri potest

Itaqz dico qz omnis natura et cre
ata essẽtia supergloriosissimo cre
atori obœdit ad nutũ et ipse solo
impio imutat naturas attigit qz
sua virtute cãm materiam nõ solũ
vt q̃tam aut qualem sed itẽ quo
ad eius essẽtiam ideo sicut per om
nipotentiam et infinitam suã pote
statẽ producit res ipsas q earũ na
turas ex michilo et vnã trãsmutat
in aliam per generationẽ q corrup
tionẽ sic per trãssubstantiationẽz po
test conuertere q conuertit vnũ m a
liud preexistens sine intermedio
motu mutationẽ et alterationẽ vtpo
te instãti Demiqz sicut naturali
ter corporalia cõstituũtur in loco p
propriam q̃titatẽ propter qõd locus cõ
mẽsuratẽ sic supnaturaliter substãtia
corporalis est alicubi tõe cõuersio
nis alicuius in ipãm et sic incipit
esse in loco certo et habitudinẽ ad
certũ locũ sortitur tõe dimẽsionũ
rei cõuerse in ipsam que remanẽt
facta cõuersione Itaqz dico qz cor
pus xpi tõe proprie quantitatis ter
minatur et est in loco vno q com
mẽsurationẽ habet ad proprium locũ
Decreto tõe q vi cõuersionis aliaz
rerũ videlicet panũ in ipm est in
pluribus locis et propria quãtitas
corporis est cõicãt in illis vt dixi
quia substantiã corporis sui coica
tur Hinc corpus xpi in sacramento
consistit in modico loco quia per
propriam dimẽsionẽz nõ cõpatur ad
locũ ullũ sed ex cõuersionẽ substan
tie panis in ipm et quia substãti
a panis in qualibet parte sue erat
dimẽsionis fatemur corpus xpi to
tũqz xpm in qualibz parte hostie
consecrate verissime contineri Ex hijs
colligere potes quia a se ipõ dista
re et simul quiescere ac moueri nõ
competũt xpõ aut corpori eius in
sacramẽto msi per accidẽs sicut ex
istens in naui agitata simul ascen
dit et descendit mouetur atqz qui
escit At vero penetratio dimẽsio
nũ frequẽter habuit locũ in xpõ
vt quãdo exiuit de clauso integer
time ac mũdissime virginis vtero et
clauso qz sepulcro surrexit clausis
qz ianuis ad discipulos introiuit
Postremo quẽadmodũ corpus xpi
ẽ i sacramẽto nõ per propriam q̃titatẽ
sic nec ordinẽ partiũ certũ se situ ha
bet per opaãtionẽ ad ullũ locũ ꝙ p
respectũ partiũ ad semuicẽ q ad cor
pus Sarracen? Ex istis ela
tio qz eciã accidẽtia dicas esse in sa
cramẽto absqz subiecto qõd impos
sibile reor cum accidẽtiũ esse sit in
esse iterum si xpistus ẽ i qualibz
hostie parte cum cõtinuũ sit in ĩfi
nita diuisibile erit in ĩfinitis par
tib? hostie Preterea sicut aũroes
arguit si penetratio dimẽsionũ ex
tat possibil nõ solũ duo aut plura
sed eciã innumerabilia corpora esse
valebũt in vno loco Epianus
Esse accidentis dicitur inesse ra
tione naturalis tendentie ac inten
tie ad inherendũ subiecto Veruptũ

accidẽs habz ẽe ꝑpriꝫ geneis et essẽ
cią sui ꝓdicamti Fulcimẽtũ ãt q su
stẽtatioẽz quã naturaliť habz a su
o sꝫiecto oĩpotẽtia dei ꝑt ei supẽr
naturaliter conferre absqz subiec
to. Rationabiliter tamen tenetur
qꝫ in sacramento sola quantitas
absqz subiecto consistat atqz in e
a accidentia cetera fulciantur. sun
dentur ac subiectentur. Quod au
tem obicis de infinitate ptium ho
stie soluitur quoniã cõtinuũ diui
sibile est ĩ iſinitas partes secundũ
materiã nõ autẽ ĩ infinitas secundꝫ
spẽm cum sit dare partes tã puas
qꝫ in minoribus nõ cõseruaretur
eadẽ species. oĩm quippe natura cõ
stãciũ certa est cõ et mẽsura mag
nitudis vt dixit pꝫs. Ad id quoqz
qđ tertio retigisti. cẽspõdeo qꝫ sicut
omnipotẽtia ꝫmo iſiniti potẽtia de
i in iſinitũ trãscendit ac supat oẽz
capacitatẽ mentis create tã ãgeli
ce qꝫ humane sic deus altissimus
operari potest in creatis icõparabi
liť altius secretius ac mirabilius
qꝫ aliquis creatus possit capẽ intel
lectꝰ et breuiter qđ cõtradictionẽ
nõ implicat et id cui cõ entis non
repugnat supsublimis q supbtissi
mꝰ deus facere potest Barrace
nꝰ Valde mira et icõprehensibi
lia sunt predicta Expositianus
Quid mirũ si deꝰ mirabilis in
humanitate mirabiliter incõprehen
sibiliterqz assũpta mirabiliter et
incõprehensibiliter operetur Demi
qz si perpẽdas ex quanta caritate
et pietate naturã nostrã assũpserit
et pro nobis eã obtulerit deo pa
tri in cruce atqz qꝫ suppiſſime ad
sue deitatis clarã immediatam fa
cialẽ et fruitiuã visionẽ btificam
nos creauit essabis sic admirari
qꝫ in sacramẽto nobiscũ sic eẽ nos
qz refocere. adiuuaẽ purgaẽ. et pa
tri reconciliare dignatur Et itẽ pro
nobis cotidie sic ĩmolari instituit
Barrace. Sicut motꝰ ma
ioẽs excludũt minores sic admira
tio rerũ mirabiliorũ tollũt aut mi
nuũt admiratioẽs rerũ minꝰ mira
biliũ Expianus Sic est et ta
mẽ si ea q naturalia sũt et natura
liter fiũt ꝓfũde perpendas puto qꝫ
ea que credimꝰ minꝰ mirabilis at
qz facilius credes Nõne naturaľ
cõ dictat omnia eẽ ꝓducta et mꝫ
ta creata a ꝑma cã q ĩtellectiuas a
mãs cotidie creari q ifũdi a deo ip
samqz aiãm in se nullã extensione
q̃ntitatiuã hñtẽ imateriale ac simpli
cẽ corꝑi imediate vnira q eẽ in cor
ꝑe toto ac q̃libz eius ꝑte et tiꝫ q̃
liť ista fiũt capẽ nõ valemꝰ Intue
habitudinẽ potẽtiaz q obiectoz q
imutatioẽz eoz ab iuicẽ q̃liť simi
litudies spẽz sẽsibiliũ ab obiectis
sẽsibilibꝰ diffũdũť q a sẽsibꝰ recipi
ũť q̃liť modica pupilla sbito i se su
scipit totiꝰ emisꝫpriꝫ spẽz q figurã di
uso zqz ꝫmo q innumerabiliũ enciũ
similitudines q colores colorꝫ re in
tẽciones siue ymagines tenues.

Si vides vnū hominē mortuū suscitari plurimū miraretis sed multos quotidie nasci non admiramus cū tamen in suscitatione defuncti ea que ab initio erant separatim et realiter existentia reuniantur. in generatione vero fiat alicui de nouo productio et anime rationalis creatio q̄ mirabilior est q̄ separatorū reunio ¶ Sarracen⁹ ¶ Quantū fieri potest fidem sacramēti huius defendis persuades declaras ꝙ breuiter dic aut xp̄s tā mirabile sacramētū sacrificiū q̄ instituit ¶ Xp̄ian⁹ ¶ Ob sue salutifere passionis meo tiā iugiter frequētādā ad sui eximij amoris ad nos declaratiōē ad nostro rū cordiū in dino amore accēsionē ad impetrādū nobis a deo patre viciorū nēorū remissionē ad obtinēdū caritatis gr̄az in p̄ns et būtudinē in futuro ad placandū et honorādū deū patrē celestē p vnigeniti sui cotidianā oblationem atq̄ p cōmemorationē būficiorū ipi⁹ Et p laudationē ·adorationē ·glorificationē ·et cultū infinite excellentie bonitatis misericordie et mūficētie ei⁹ inimitabiliorūq̄ xp̄i ¶ Sarracen⁹ ¶ Quāuis mirabilia et incōprehensibilia sūt que docēs ecclēa credēda tamē ob inducta motiā et argumēta quib⁹ iā sup̄ mōstrasti scripturas noui ac veteris testamēti nō esse corruptas neq̄ ficiatas vt diam⁹ Et q̄ scriptura allegoraī apertissime sepissime et copiosissime a prefatis sacris scripturis discordet q̄ eciā de⁹ altissim⁹ vsq̄ in p̄ns testimoniū phibeat fidei xp̄iane p diūsa et magna miracula Hinc satis me nō mīme inclinari ad suscipiēdū euāgeliū xp̄i p̄mo vtriusq̄ testamēti scripturas et fidē quā appellas catholicā Sed vt in fide cōfirmer et plenius instruar peto vt diffusius m̄ edisseras et exponas fūdamēta ac argumēta ac stabilitiones fidei xp̄iane ¶ Xp̄ian⁹ ¶ Grates deo q̄ ad istud deuenimus et tm̄ p̄fectum⁹ et nūc q̄ tuā cōuersionē atq̄ cōtinuā salutē cordialius opto eo q̄d postulas habētius iocūdius q̄ deo auxiliante implebo

¶ De argumētis fūdamentis rōnib⁹ et stabilitionib⁹ fidei xp̄iane ¶ Articul⁹ xviij· ¶ Xp̄ian⁹

Docet nos diuina scriptura et cōsonat naturalis rō ac moralis doctrina q̄ non sit credēdi⁹ oi spūi· et ite q̄ qui cito credit leuis sit corde· facilitas namq̄ credēdi parit multa magnaq̄ mala ideo docet scriptura vt p̄bem⁹ spūs an ex deo sint et plane quo incōprehensibiliora supnaturaliora et secretiora sūt q̄ ponūt credēda eo efficaciora debēt esse argumēta p q̄ et p̄p̄t que illis adhibenda ē fides Hinc xp̄s docēs et asserens se eē filiū dei et xp̄m in lege moysi ac p̄phetis p̄missū nō exegit a nob⁹ vt solis ac nudis verbis ipi⁹ credam⁹ ꝙ variis modis p̄bauit se

vera docere ·p̄mo p̄r opera miraculosa que egit de quibus dixit Opera que dedit michi pater testimoniū perhibent de me Et rursus Si michi inquit nō creditis operibꝰ credite Itemq; si nō facio opa patris mei nolite credere michi de q̄bus denuo est testatus Si opera nō fecissem in illis id est inter ceteros que nullus alius fecit peccatū nō haberēt Unde et ipsi aduersarii xp̄i m̄ſlices iudei stimulante inuidia loquebātur Quid faciem⁹ q̄a hic homo signa multa facit Illud ergo in p̄nti te scire oportet q̄ sicut homines vniuſi vni⁹ sunt ſpēi. ita ad eandē b̄itudinem seu ad eundem vltimum finem ordinati sūt et creati Hec autem b̄itudo et omniū salus non est feda immunda et brutalis voluptas quā in alchorano mahon turpissim⁹ repromisit in paradiso terrestri habēdā sed est clara et īmediata visio dei tanta fruitiua ineffabiliter delitiosa atq; plenarie cōtentia et quietatiua desiderii omis mēte create in paradiso celesti eternaliter possidēda quā in euāgelio xp̄s docuit et spopōdit et ei⁹ euangeliste atq; apostoli p̄dicauerūt quēadmodū totū gen⁹ humanū ad hanc b̄itudinē et ad eūdem finē vltimatū saluificū est creatū ·hic omniū fideliū electoꝝ oportz esse eandē fidem qua credūt deū esse oim̄ creatorē iudicē ac remuneratorem et fuit hec fides ab exordio mūdi a cūctis electis que tamē per temporū processus et successiones creuit et paulatim magis explicita fuit ·p̄mo a mūdi principio in maioribus sapientioribꝰ seu illuminationibꝰ et sanctioribꝰ fuit magis explicita illustrata et plena Insuper quia b̄itudine tanta priuatū fuit genus humanū p̄ter primorū trāsgressionem parentum vt dictū est atq; per xp̄m ad eandem beatitudinē fuerat reparandum ac reducendū Ideo a mundi principio necessariū fuit habere fidem xp̄risti explicite aut saltem implicite et quia hec fides est de inuisibilibus supernaturalibꝰ et incōprehensibilibus rebus per naturales non potuit rationes probari ·sed primo manifestata est hominibꝰ per reuelationes dīnas ·per angelicas allocutiōes ·per apparitiones supernas · In primis quidem sanctis p̄triarchis atq; prophetis que fuerūt a seculo et a mundi principio vsq; ad moysen ·Deinde plenius reuelate sunt moysi ac prophetis veteris testamenti et p̄ patriarchas ac p̄phetas manifestate sūt fidelibus ceteris · Interea vt sciremus tam diuinitus esse reuelata viris precipuis attestatus est deus omnipotens ·verbis ·doctrinis · vaticinijs · et predicationibus eorundem per diuersa · copiosa predicta miracula tanq̄ supna testimonia et argumenta dīna

que sūt tāq̄ sigilla dei scripturis ⁊
verbis scriptoꝝ appensa p que deꝰ
approbauit ⁊ confirmauit scripta
⁊ verba sanctoꝝ suoꝝ qui a seculo
fuerūt pīarcharū ac ꝓphetarū
Itaq; fides ista vocatur catholica
et cōis quia generalit cōuenit et i
hesit cūctis electis a pīcipio cōis
et tpe euāgelice legis fuit p totū
mūdū vniūsū predicata diffusa re
cepta Habuit q; a pncipio mūdi
ꝑ sua confirmatiōe miracula Nēpe
i abel iusto sacrificāte deo apparu
it signū qm̄ venit ignis de sursū
sacrificia ei⁹ cōsumēs Nā vbi tūs
latio nostra habz respexit dominꝰ
ad abel et admunera eius Aba ha
bz tūs latio Inflāmauit dñs sup
abel ⁊ munera eius Deinde cū im
pius caym occidisset innocētē abel ap
paruit deꝰ caym increpauitq; eū ⁊
posuit signū in eo ¶ Postea trāstu
lit sanctū enoch in paradisū terrestrē
quē⁹ circa finē mūdi inde egredi
ens antixpō resistat Cūq; tpibo
noe vecessissēt ocīt homines ab hac fi
de vt formata et a cōfusatiōe fidei
corrūpētes vsq; turpissia atq; gra
uissia scelera moverit iustus metu
endꝰ q; deꝰ mūdo generale diluuiū
ppauns in archa seruatus ¶ Postea
post diluuiū sūis pribus noe. sem.
abraham. ysaac. iacob. et aliis mi
tis frequēter et gratiose apparuit
ac mirabilia fecit Tāde ꝑ moysē
i egipto multa et magna fecit ꝓdi
gia p que plebē suā ysraelticā de
egipciorū seruitute durissia ac tetra
tirānio liberauit egipcios deuastauit
et deos eoꝝ ipotētes ac vanos os
tendit Cōsequēt p moysē legē scri
bit ut filijs isrl i mōte synay nō sine
multis et magnis signis ꝓdigijs
atq; miraculis Et q̄nis miracula fac
ta p moysē satis ostenderūt legē
moysayca esse dīnā⁹ data nichilo
min⁹ postea per iosue ahosq; iudi
ces ꝓphetas et pīarchas duxīt le
ge moysi q̄ plurima fecit gloriosa
miracula etiā maiora q̄ p moysē
erāt facta Dūx enī et q̄si iubente
iosue sōl et luna steterūt i me
dio celi īmobiles spacio diei vni⁹.
similiē ysaya dnī⁹ inuocāte sol re
trocessit spacio decē horaꝝ et ꝓlō
gata fuit dies vna p horas vigīti
vt cōior exposītio tenet Demq; q̄ po
tēs et gloriosi fuerūt in miracul
helyas ⁊ heliseus liber regū describi
bit et breuit vsq; ad xpi aduentū
habuit populus iudeorū sub lege
moysayca tūc autēte certis tēporī
bꝰ sanctos ꝓphetas aut dei amicos
et signa atq; miracula. vnde glo
riāte cātabāt q̄ta audiuim⁹ ⁊ cog
nouim⁹ ea et pres nri annūtiaue
rūt nobis Et fuit populꝰ ille mi
tis dōis ac pīlegijs dīnitus ad
venatus et pie cūcte hoībo multi
plicit sublimatꝰ ¶ Postea a tēpore
illo quo xpusꝰ venit et illi popu
lo ꝓdicauit nullū habuerūt de ple
be sua faciētē miracula nisi ipm̄ met
dnm̄ ihm̄ xpm̄ et eius discipulos

quē cū crucifixissēt q ei⁹ apl̄os ac
discipl̄os cæteros abiecissēt abla
tas sit eis vniúsa supāe alia bñficia
dei q p̄uilegia ꝺsueta gīa ꝑpḣe effi
cacia miāuloꝝ. ymo et tūc p̄uati
sūt tēplo et vrbe cult⁹ dīm et vsz i
hodiernū diem p̄r mūdū dispersi
sunt. capti. oppressi. et cūctis hoī
mibus miserabiliores effecti. Om
nis quoqz exc̄llēcia illa vaticini
oꝝ miraculoꝝ p̄uilegioꝝ et diui
norū tam̄matū discipulis xp̄i copi
osissīe est collata q p ipm̄ ad popu
lū i xpm̄ crēdēcem translata. Istud
g⁹ loquēdo i genē ēp̄m argumētū si
dei xp̄iaē attestatio miāuloꝝ cuā
soli deo possibiliū nā q p⁹i crucē pē
dēce facta ē miāulosissīa supnatu
ralissīaqz eclipſ tēpoē oppōnis lu
na tūc plena q sup̄ natā vanās su
ū cursū venit q se soli supposuit eo
dēqz die de vespe cursus ex oppos
to stetit solis in oriēte Barra
cen⁹ Ista p maxima pte michi
cuā ex alchoꝛano patescūt vtpote
q deus olim lo⁹ aut⁹ est sanctis ꝑpḣ
tis et p̄īarchis et per eos p̄eb̄tī
p moysem multa fecit miracula.
q itē xp̄ist⁹ et ei⁹ apostoli miracu
la pegerūt et q iudei abiecti sūt q
mā xp̄m tēnuerūt suscipē. ꝫ putas
ne aliarū quoqz legū sectarū et re
ligionū cultoꝛes fecisse miracula.
Xp̄ian⁹ Nō loquēdo p̄eser
tim de vrs et soli deo possibilibꝰ
miracul q̄is aliqui sarracēi fabu
lenē luna a mahō fuisse diuisa et
denuo itegrata q8 stultū est credere
nec dicere potest legis tue cultoēs
egisse ꝑpe dā miracula Antixp̄s
q̄z i veritate nō faciet miācula ꝑpe
sūpta videlicz totam naturē creatu
rā sēdētia facultatē Barra⁹
Disputatioēz tuā p̄sequere
Xp̄ian⁹ Quāuis ea q̄ p seipm̄
opat⁹ē xp̄s vē sufficiāt ad euāge
lice legis ac fidei sce p̄batioēz tñ ex
ei⁹ mācul atz doctrīs paūci iudeo
rū fuerūt cōuīsi et q ex ul'eāt cōu
si paulo post xp̄o capto q crucifixo
ita fuerūt turbati tam q deiecti.
q a sua fide pīt corruē nec xp̄m
fuisse in carnē a iudeis apparē audebāt
q̄usz xp̄s post suā ēsurrectioēz ipis
frequēt q cuidēt apparuit atz i eo
rū p̄ncia cōstēdit in celū sūqz āge
lis eis visibilit apparebāt ac lo⁹bā
t. sicqz q̄nq̄gesimo die post suā ēsur
rectioēz xp̄s i signo visibili misit q i
fudit gl̄osis apl̄is aliisqz q̄busdā
q etiam cū eis spm̄ scm̄ q ē p̄ce corda
dīm amoris ardoē vehemētissīe īflā
mauit oiqz vtute īpleuit tot⁹ q̄z sa
cre scripture notiā hñdātissimaz ispi
rauit eisdē q oim̄ liguaꝝ sciaz om
nīū eis gīaz ecīā ꝑpḣie efficatiāqz
signoꝝ ita q btissimi illi apl̄i dīm
p ofiemati vncti sucēsi sbito pau
erupēt de suo oclaui q absz oi for
midīe p̄dicarūt iudeis feruētissīe
atz firmissīe ihm̄ eē regē messiā i
lege p̄missū siez oim̄ gēciū liguis
loquēdo atz miracul choruscādo a
uerterunt multa milia iudeorū.

Istud posz dici ꝑm xpiane fidei ar
gumētū qđ tamē sub predicto ꝑo
cōtinet Et q̄uis in vetri lege mk
ti sancti egerūt miracula tñ i euā
gelica lege inumerabilit pluēs mk
to pluā q maiora miracula signa
ꝓdigia ꝑpetrarūt ꝑut sacre atqz
auctentice ostātur hystorie De
cūdo xpiane fidei argumentū mag
nū et euidēs est q ea q̄ in euāge
lica credimus lege scimꝰ a sanctis
ꝓphetis ac ꝑchis i lege nature
et maxime in lege moysayca an
te tot tēpora eē ꝓnūcia ta descripta
et prefignata Tempe de xpi aduē
tu incarnatiōe et natiuitate ex v
gine gloriosa moyses dauid i ꝑs
salamō in cāticis.ysayas i multis
capitul.ieēmias.zacharias.aggeꝰ
copiose et clare ꝓphetauerūt De
loco q̄z natiuitatis xpi ꝓnūciauit
micheas De certo aūt tēpore sui
aduētus vaticiatꝰ ē ꝺamiel:de eiꝰ
passione.ysayas.dauid.ihēmi
as.ozee. et alij sūt locuti Dz q de
vera dei tate xpi prefati ꝓphete cla
ussie ostēderūt q̄ oia eruditis i le
ge et ꝓphetis certussie ostāt atz i
aliis tractatibꝫ sūt ꝓbata Cer
tū fidei argumētū ē ista tā diutur
na ac finalꝭ dēbitio iudeoꝝ qui olī
erāt ꝑculiaris q caristimꝰ popul⁹ de
i q qñ ꝑ ydolatriā ac aliis modis
tpe vetris testamti guit peccauerūt
osueuerūt castigari a deo ꝑ gētes
ydolatras q̄z ptāti trahebāt mlti
poctꝰ āmis itꝺ sepe āmis qñz ꝑ an
nos x.q octo à vigiti tāe ꝑ ānos
q̄ꝺragita Cūz peraslet guisslie tpe
ihēme ꝓphe et añ ꝑ ydoloꝝ cultu
tā q ꝓphaꝝ q iustoꝝ psecutioēz at
q̄z occisioēz ꝑ adultria tñs gressioēz
q̄z legis i multis.i augurijs.sorti
legijs.ꝺinatioibꝰ.q magicis arti
bꝰ traditi sūt hostibꝰ suis.tñslati q
capti ꝑ ānos septuagita it q̄s tñ
missi st eis multi sce ꝓphe ad cōso
lāꝺ istrūēꝺoꝝ eos q̄ q hbeātioēz eo
z fiꝺutiā deꝺmiāte ꝓnūciauerūt q̄
pꝰ q̄ xps ab eis occisꝰē et eiꝰ dis
ciplis ab ipis oppssi q pulsi sūt nec pe
mitē à crede wiuerūt traditi st ma
nibꝰ romanoꝝ q crudelissie deuasta
ti.occisi.vnūdati.capti.q ꝑ mūꝺy
dis ꝑsi vsz i pñs plꝰ q̄ꝑ ānos mil
le trecētos nec iterū habuerūt pro
phetas nez miracula nec tēplū nec
regē nec sacꝺotiū nec ꝓpā tā q oia
hec de eoꝝ infidelitate.dēbctiōe.deso
latiōe.captuitate.obstiātiōe.mise
rijs a ꝓphetis scimꝰ eē ꝓdicta oia
q°z dilectiōis q acceptatiois dei cir
ca hoies signa cuncta dona.priuilegia
caismata miracla eis olī ocssa ad
plm xpianū copiosissie sūt trāslata
Barā. Gētes q euidēs ē istō ar
gumētū q osonū alchoāno i q°i duo
bꝰ caplis ferē iudeos a deo ꝺelictos
qm ihm maie filiū ꝑ p°etrpe tēnu
erūt Xpianꝰ Cer hꝰ q°z ituitu
argumti ouh sūt sepe plurimi iude
oꝝ q ꝺā eoꝝ quotiꝺie ꝺūtūr n eni
ā multo enormioribꝰ esset iuoluti
sceleribꝰ q̄ꝑ antea vmq̄ꝑ n tā diu ac

maxīe eoñt ẽlicti p̄ꝑ tī cū nᶜ itœrī co
luerūt ydola q die ac nocte clamẽt
ad deū p̄ ꝺsolatiõe Narā. Que
ẽstāt p̄sequè Xp̄ianꝰ Dī mira
culo p xp̄m q eiꝰ discipulos facto
maꝰ miāculū erat totiꝰ mūdi cō
sio ad tā arduissiāz euāgelicā legē
q icõp̄hẽsibilẽ fidẽ sine violẽcia et p̄
ijs sine eloquẽcia calliditatibꝰ qz
humanis ac magicis artibus per
piedicatioẽs et signa paucoꝝ xp̄ī
discipuloꝝ q̄uis enī iam plurima
et maxima regna a fide xp̄ī conuer
rūt pꝛeꝺtim per violentiā sarracē
noꝝ vt asia. affrica. egiptus. tur
cia p̄missionis. caldea. et regna p
sarū atqz medoꝝ. palestina. syria.
multaqz alia. tamē hec regna mꝭ
tis annis fuerūt xp̄iane religioīs
cultu ornata Iterū aliud xp̄iane fi
dei argumentū est qꝺ ab exordio p̄
dicationis euangelice legis plebs
xp̄iana habuit persecutiones et ī
pugnatiões acrimas valdeqz mꝭ
tas ab ip̄atoribus regibꝰ et tiran
nis ab hereticis a philosophis et
iudeis et tamē inter hec oīa xp̄ia
na religio magis exercuit atz pre
ualuit nō nisi virtute dīna et per
preclara miracula .sepissime nāqz
in vnīꝰ martiris occisione tot et
tanta fiebant p̄digia q̄ viginta
triginta aut quadragīta milia in
creduloꝝ cõuertebãtur. Postea
vero p̄pter assidua atqz enormia
xp̄ianoꝝ peccata p̄missi sūt sarra
cēni et alij fidelibꝰ preualẽ Insup

aliud sc̄ẽ fidei argumẽtū ẽ p̄fectio
euangelice legis et sanctitas vite
quam xp̄s in euāgelio docuit per
fectionẽ nāqz et sanctitatẽ ostituit
in feruẽti pura et plena deitatis
dilectiõe. dedit quoq; auxilia ap
tissima peruenīẽdi ad talẽ dei dile
ctionẽ docẽdo vt oīa illa vitent ac
deserẽtur q̄ impeditiua sūt spiritalis p
fectꝰ et incremẽtu dīni amoꝝis vi
licet tpales diuicie. carnales del
ite. mūdani honores. p̄p̄ie volū
tatis libertas. impacietia. ira. tedi
inuidia. torpoꝝ. ocīū. negligen tia.
gula. et breuiter exẽplo et vbis
docuit p̄p̄ū q p̄uatū amoꝝẽ exti
uẽ deūqz toto dilgẽ corde q seipsu
puẽ ī deo ita vt illa oīa āplectam
et acceptꝰ q̄ noꝝ actõm data sūt
ad cõplacẽdū altissimo ad p̄ficien
dū in caritate q gr̄ā eiꝰ oīqz viatu
re ad delẽdꝫ nostra pcā et ad satis
faciẽdꝫ p eis atqz ad cõformādū
nos p̄ posse sue cr̄ucifie passioī sicqz
ī oī aduersitate. tribulatiõe. iuria.
pauptate. castigatiõeqz corporis
gloriem ī oī correptiõe. correctiõe.
aspnatiõe. detruncatiõe. velut ī oibꝰ di
uicijs gratulem q oīpotẽti ẽ grate
m. odiẽtes nos dilgaꝰ. psequẽtibꝰ
bñfaciaꝰ. nᶜ malū rẽdaꝰ p malo. iz
paciꝰ ī bono malavicaꝰ nr̄a boīta
te. caritate. pietate. humilitate. pacẽ
tia. mānsuetudiẽ. bñficẽtia. alioꝝ
malicia. inuidia. crudelitatẽ. superbi
a. impacientiam. iracundiam. in
iuriā supẽmꝰ et extirpare conem

Et ecce qui ista ꝑfecte egerũt fulgẽt miracul' et exaudiũt' copiose a deo atq; a carismatibꝰ spũs scĩ ꝛeplentur et quãto pretacta excellencio impleuerũt tanto preclara ꝛa fecerũt prodigia nõ solũ in vita sua et morte sed itẽ post mortem et qui eoꝛũ implorauerũt suffragia celitus exaudiebãtur Tales ostendit deꝰ esse suos amicos carissimos ad ipõꝛũ postulatiões faciẽs prodigia signa et magna mmis inumerabiha miracula Ipis rogãtibꝰ imutauit motũ celestiũ corpm mortuos suscitauit ꝙplurimos a natiũtate ceos. claudos. surdos. mutos. fecit videntes. ãbulãtes. audientes. loqnentes. leprosos quoq; a aliis ĩmundis egritudinibꝰ laborãtes curauit. nõ dnuit ꝑps vt mahõ in alchoꝛano vt fideles reddãt malũ pro malo et eas dẽ ĩiurias molestias lesiões ĩferant a liis ꝙs patiũtur ab ulis. nec eos qui se ita vlciscũtur mirificat deꝰ p dina miracula sicut nec ĩ lege mahon tales vmq; miracula patrauerũt. Postremo et si ea q̃ credimꝰ seoꝛsũ accepta valde sint mopriehẽsibiha et mirãda ymo ĩterdũ irrõnabiha videãt tñ dũ omnia cõporãt ac iuuãt cõparãt atq; cũ suis argumẽtis et rõmbus assumũt tũc plane inuenĩũtur pulchꝛima habere cõnexionẽ et rõnabilissia esse ac mutuo sapientissime cõsonaẽ

Sarracen? Laborioſe tue diſputationi amoꝛoſe informationi ac ſeꝛioſiſſie diligẽcie ꝑcordiales gracias ago o ꝛpiane qm̃ ad amplectẽdy euãgelicã legẽ ꝛpianã. ꝛpianm̃ q; fidem p omnia preinducta me ꝓptũ fecisti Video equidẽ alchoranũ a scripturis euãgelicis ac moysayce legis ꝛemiꝰ discoꝛdaẽ

Xpian? Nunc ergo o sarracene poꝛꝰ ꝛpiane nũc parit' gras referam? oipotẽti qui de tenebꝛis te vocauit ĩ admirabile lumẽ suũ q̃ de lumine fidei ad lucẽ btifice visionis nos simꝰ dignet' pducere ad laudẽ et gloꝛiã nois sui qui est sup oia deꝰ sublimis et bñdictꝰ Amẽ

Explicit dyalogus fidei ꝛpiane

Incipit tractatus ostā iudeos a quodā iudeo noīe samuel editus sermoē arabico. translatus aūt in latinū a fratre alfontio

Tractatus iste sequēs qui multū valet ad cōuincēdos iudeos de errore quē habent i messya adhuc venturo et obseruātia legis distinguitur per vigintiquiq; capitula

Primū est quabter iudei grauiter sunt percussi a deo et sint in captiuitate que potest nominari ira dei

Secm capitulū est vbi pbatē q iudei sint in aliquo peccato pper qđ sūt in dispersione. et arguitur cōtra obsernātiā legis eorū

Terciū est q pper iā dei in q̄ sunt iudei oīs obseruātie legis quas adhuc habent non sint acceptabiles deo

Quartū est q iudei sint ceci et decceptores simpliciū

Quintū est q iudei decipiant alios et seipos

Sextum q sit istud peccatū pper qđ iudei sūt in ista captūitate

Septimū vbi pbatur q iste iustus venditus p argento sit ihesus deus xpianorū

Octauū q post occisionē xpi fuit facta dispersio iudeorū. sicut patet ex pphecia danielis

Nonū q duo sūt aduēt9 xpi

Decimū de p̄mo aduentu xpi

Undecimū de scō aduentu xpi q tūc sit xps iudicatur9 cū potētia

Duodecimū de ascensione xpi

Decimūtercium i quo adhuc fortiꝰ pbatur ascēsio xpi corpalis

Decimūquartū de cecitate iudeorū eo q nō intelligunt cristum aduenisse

Decimū quintū q cecitas mētis et incredulitas iudeorū qua nō credūt messyam in lege promissū iā venisse fuerit predicā p pphetas

Decimū sextū vbi pbatur reprobacio iudeorū pper eorū pfidiam et electio gētiū pper eaꝝ fidē

Decimūseptimū de viuificatione gentiū et interfectioē iudeorū

Decimūoctauū q gentes viuificate p fidē habent suas obseruantias noue legis que pertinent ad mundiciam

Decimūnonū de electioē apostolorū loco pphetarū

Vicesimū de reprobatioē sacrificij iudeorū. et electione sacrificij xpianorum

Vicesimūprimū q deꝰ refutauit ieiunia sabbata et sacrificia iudeorū et elegit xpianorū

Vicesimūsecm vbi pbatur abiectio synagoge et electio ecē p illud verbū qđ deꝰ dixit rebecce

Vicesimūterciū q cantus xpianorū sit deo acceptus

Vicesimūquartū q iudei indebite reprehendūtātum xpianorū

Xpvm vbi probatur apostasia iudeorū a deo Et seqt̄ cōclusio

Nota q̄ iste l̄ibellus ꝓbet fu
isse occultatus p̄ iudeos vltra duc̄
tos trigītaſex annos q̄d̄ comicie
ex hoc quia cū iſte doctor samuel
scriberet rabbi ysaac solum dixit
fluxisse .M. annos a tpe quo p̄ tyt
tū expugnāt̄e sanctā ciuitat̄e iudei
sunt dispersi Et ideo videtur q̄ sta
tim post illos mille annos captiuita
tis et dispersionis iudeorū iste li
bet fuerit conscriptus. Sed iudei
videntes q̄ p̄ tot euidentia testio
nia ꝓphetarū. ipōrū errores con
uincer̄etur. istū l̄ibrū tanto tpe vt
dictū est occultauerūt. ne p̄ catho
licos fideles ipōrū errores possent
argui p̄ contēta in hbro hoc Qui
trāslatus ē sub āno dnī .M. cc°. tri
cesimonono

Beuerendissimo in xpō patri fratri hugoni mgrō oꝛ dinis fratrū prē dicatoꝛū digñissimo ac sacre pagine pfessoꝛi Ciuis subditus fraterq; alfō tus bōi hominis hyspan⁹ Dꝛo missā obedientiā ꝓmptā in oībus semp et deuotā Cū ego ꝓpter puꝛ tatē meam et insuffiᷓcientiam non sim tal⁹ q; vob et ꝓ vobis sciā vt possim aliq̄d magnū facere vl sal tē assistere tanto patri in laboꝛib⁹ et curis vestris que ꝓ quiete oīm et totiꝰ oꝛdīs pacē i curia sustinetᷤ Ad solatiū aliquale vestrū q̄si sub leuamen laboꝛū hūc libꝝ antiq̄s simū qui nup casu deuenit ad ma nus meas. et fuerat i antra tot tē poꝛibꝰ occultatus. noua trāslacioē de arabico i latinū ꝓ me inꝯpreta tū. puū encēniolū vobis pater mit to Quendū aūt q; inter iudeos multū gloꝛiant ulli qui arabicaꝝ obtinent pericīā litteraꝝ. tū quia ille litterē sūt in antiquoꝝ pḣoꝝ vsu satis copiose. tum quia in eis vtpote paucis iudeis q̄ paucioꝛib⁹ xpīanis notis. scrubūt cōsētius secreta sua que volūt ab alijs occul tare Qua cā de causa vt existimo iudeꝰ iste hec; catheumin⁹ actoꝛ hu ius libꝝ. nō ipm hebꝛeo sermone sed in arabico ānotauit Ded opoꝛ tet q; tarde vl cito oīa occulta ēue nīre inꝑta sentētiā saluatoꝛis Ego vero in trāslatēdo ipm autoꝛita tes biblie ab isto iudeo inductas scripsi in locis suis i arabico pꝛter et latino. nō ꝓut i nostra habent trāslatioē seꝯ beatū ihꝛonimū. sed ꝓut iste iudeꝰ eas scripsit qñ cōposuit istud opus Et hoc ideo fe ci ne aliquis posset michi ponere q; ego in textu presūpsi aliq̄d addere vl diminuē vl ea imutaē Et sup̄ hoc erūt omnes qui sciūt arabicū michi testes Et hoc dico q; iudeus iste nostrā trāslationē non seq̄tur vt videbitur in ꝓcessu. Ego aūt vt credo opotuit ipm exponere in latino ꝓut ipse loq̄tur in ara bico. eiꝰ modū loquēdi q; tū possibi le ē q; oꝛdīez obꝑuād. aliꝯ n̄ inter pres eiꝰ. q; coꝛruptoꝛ libꝝ sui meri to possē dici Nᶜ iudei si viderēt istū libꝝ i vtraq; ligua descriptū tm̄ qui crederē ꝓ eū si viderēt q; auctoꝛitatē in latino ad hoc descripto arabico discoꝛdaret. Et cū solacio vrō pat ac domine mi magē ꝯ ē finis aliꝰ quē intēdo. Conseruet vos oꝛdini nostro dñs ihesus crist⁹ p multa tēpoꝛa in sua gꝛa et amoꝛe. Scꝑ tū parisius p manū modici seruꝰ vr̄ fratris alfonsi

Incipit epistola trāslata de a rabico in latinū ꝓ fratē al fōsū bōi hoīs hispanū oꝛdinis p dicatoꝛ q̄ epistola cuiꝰ sit eductia et ad q̄d valeat. ꝓhemiolū ipiꝰ e pistole et narratio eius plenꝰ de clarabūt cū tytulo qui est talis

Epistola quã scripsit magister samuel israelita ociũdus de fei ci uitate regis morochitam ad rabbi y saac magistrũ synagoge que est in subiulmeta in regno predicto.

Cõseruet te deꝰ o frater et pmanc re te faciat vsqzquo permanet cap tiuitas ista nostra et cõgregeť dis pho nãꝫ q approximquet spes nãꝫ et signet deꝰ beneplacitũ sup vitã nostram amen Noui et exptus sũ qꝫ pulchzitudo scie nostrí tpis est i te et tu es spes nostra certificatio nis in dubijs legis et pphaꝝ cũ tu is expositionibus graciosis Unde ego pticeps doctrine tue desideras tibi expono estus cozdis mei super ulis que legis sunt et pphetarũ su per quibus anxior cũ timore Qua pter recurro ad habũdantẽ sapi entiam tuã. et mitto tibi libellũ is tũ sperans p te volente deo in veri tate confirmari q in dubijs declarari

Capitulũ primum

Considero dñe mi p te certifi cari ex testionijs legis et p phaꝝ et aliaꝝ scripturaꝝ q̃re nos iudei sumꝰ gnãliter pulsi a deo in captiuitate ista in q̃ sumꝰ q̃ pt vocari ppe ira dei q̃ nõ habet finẽ Nã mõ ťe mille ãi opleti qꝫ p tytũ fuimꝰ captiuati Nos scimꝰ qꝫ pcẽs nrí a dozauerũt ydola. occiderũt pphas. et legẽ dei abiecerũt. q ppt oẽs is tas trãsgressiones deꝰ nõ pulsit e os captiuitate nisi p septuaginta annos i babilonia. et post tempꝰ prefatum placatus est eis q rẽdu it illos in terram suã. et secundũ scripturas ira dei tunc tẽpozis fuit validissima sup oẽs alias iras qs añ ulla tẽpoza cõmemozat scriptu ra. Et tñ vt doctũ est pena tãtorũ pcõꝝ nõ fuit nisi lxx ãnis Et nũc domie mi ira dei q̃ i presẽti punic nos nõ habet terminũ nec finis ei pmittiť nobis in pphetis Di w lumꝰ dicere qꝫ ista presens ira dei i q̃ sumꝰ sit adhuc ulla ira ppt quã fuit captiuitas ulla septuaginta annozum. et qꝫ tunc non fuit satis factum cõplere de peccatis predictis p pcẽs nrõs. nos fecimꝰ deũ mẽda cẽ qõ absit. qm ipẽ deꝰ ver⁹ et glo riosꝰ ih captiuitati ipsius pfatũ ter minũ pppharum scz lxx ãnoꝝ. vñ ra hs nõ trãho ꝗ euasio et excusatio ẽ vana nec eẽt cõta intelligẽtibꝰ p ponẽda Et si dixerimꝰ qꝫ deꝰ i illa trãsmigtioẽ misertꝰ ẽ vm pti gnis nrí et nõ alij. et illos q̃z misertꝰ ẽ trãsduxit ad reedificãdũ tẽplũ vt dixit ihẽmias et qꝫ nos sumꝰ de illo qbꝰ deꝰ misertꝰ nõ ẽ. dicet nob ppi ami qꝫ deꝰ misertꝰ ẽ illorũ q̃ adora uerũt ydola et q̃ occiderũt pphas. Nos vero puniat q̃ nõ peccauimꝰ in pdictis et illorũ pena fuit in cer to ťmino scz septuagita annorũ. q nostra punitio sic nõ hẽt scõz nos certã causam. ita est longa et sine ťmino i q̃ pena sumꝰ mõ. tã ťe mil le ãni. Nec in lege nec in pphis huiꝰ pene terminũ possumꝰ inuenire

Quare domine ihm cū deus punierit patres nr̄os ꝓpter ydolatriā q ꝓpter interfectioēz ꝓphetarū et pena fit nota in scriptura cū deꝰ nō punit bis in idipm· ꝑ ulas peccatis ꝑdictus fuit pena scz captiuitas septuaginta āno cū Et cū deꝰ nō puniat vniuersaliter nisi ꝓpter pcm vniuersale oportet q ꝑ ulā captiuitatē nos peccauimꝰ cōtrā deo oīes· maiori peccato q̄ fuit ydolatria patrū nr̄ōrū et q̄ interfectio ꝓphārū fuerit· ex quo deꝰ ꝑ ulas predictas punuit patres nr̄os annis septuagīta nō amplius· et q nos puniuit iā sunt mille anni· et punit nos et dispersit nos ꝑ q̄tuor ptes mūdi Quicq̄d tamē cōtingat nobis· dei sumꝰ in omni euētu· quia nulla est excusatio predicta

Supposito Capitulū scōz ergo dñe mi q sumus in peccato ahq̄ maximo· rogo te q certifices me· si postq̄ deꝰ dispersit nos de iherusalē et misit nos in captiuitatē istā longissimā seu perpetuā ꝓpter ulas pcm cui autoritate nā et ꝓpa wlūtate sine speciali mandato dei nos in captiuitate ista nō accepimꝰ obseruare circūcisionē q sabbatū et alias obseruatias q̄s tenemꝰ scōm legē moysi· Nā nos cognoscimꝰ q a tpe quo tytus destruxit ciuitatē scām et templū cōbussit et bibliothecas· q nos in captiuitatē istā dispersit· q ex tūc cessauit iter nos vigē sacrificiū oblationes et holocausta Et deꝰ nō ꝓmisit nobis postea ꝑ ꝓphetā aliquē nec ꝑ ꝓphetiā nec reuelatioēz certā q nos debemꝰ ēdire in ihrlm aliquādo in statu pristino· nec mādauit nobis postea q̄ obseruaremꝰ obseruātias supdictas Videtur ergo seq̄ q nos nō a deo· sed ab ulis qui erant in ira dei obseruātias ꝑdictas accepimꝰ et tenemꝰ Et dicēt nobis aduersarij nr̄i· sicut vos obseruatis circūcisioēz q sabbatū· q legitis in vrīs synagogis libros moysi q ꝓphetaꝝ sine mādato dei· q̄re nō assūpsistis similiter vos et sacrificia et ñ facitis vos sacerdotes q regē q ꝓncipes et vnctioēs sanctas et incēsū· et q̄re nō edificatis vos altaria et cerimonias q ōma alia q̄ ē in lege cōtenta sicut sabbatū et circumcisio et plura alia q̄ seruatis secūdū traditiones vrās sine mādato dei ꝓpa wlūtatē· Ex vtraq; p te curritis in offensā dei Et si hec ꝑdicta facitis ex tra wlūtatē dei· vel si dicitis q voluntas dei sit et bene placitū q hec obseruetis q̄s tamē ostēdere nō potestis· q̄re non obseruatis alia ꝑdicta q̄rū multa facere posletis· Et si regē nō ꝓmitterēt vos facere reges vel populi sub q̄b⁹ iacetis· ꝓmitterent tamē vos multa alia facere sicut ꝓmittūt vobis circūcisionem q libros et synagogas et alia que tenetis· Et ad hec domine mi nō ē mi ī ꝓmpto rēspōsio sufficiens vt videā Num⁹ tamē

dei in omni statu qui nobis otin
git ¶ Capitulū tertiū

INuenimus domine mi deū loquentē per os zacharie p phete dicētis septimo caplō vbi de ulla prima captiuitate breui legitur Hec dicit dominus deus sacerdotibus et populo terre Quando ieiunastis et plorastis in quinto et septimo toto tempore septuagīta annorū inquisistis qm michi ieiunaretis aut ad me plorastetis. aut ego tale ieiuniū volui a vobis. Innuit deus domine mi in verbis predictis qm dū nos fuimus p septuaginta annos in predicta captiuitate qm fuimus sine lege quia ieiunium non habemus a lege sicut alias obseruantias. et similiter fuim⁹ sine circūcisione et sine sabbato. Et sine dubio hec omnia non valent nobis dū ira dei manet super populū suū Illa vero prima ira fuit breuis et habuit certū terminū. sed ira dei in qua sum⁹ nūc est longa et nō inuenim⁹ certū terminū in pphetis Et timeo dñe mi qm sicut de⁹ in captiuitate illam breuē dimisit patres nostros sine lege et sine obseruancijs eius. nec acceptabat ieiunia nec obseruātias legis eorum quousq; fuit opletum tēpus pene eorū scz anni lxx. Dic in ista captiuitate vltia nō acceptat opera que fecimus secundū obseruantias legis quia constat qm nos sumus in maiori pctō nūc qm prēs nū fuerūt in babilonia. vñ nos sumus in maiori ira dei qm illi et p cōsequens opera nostra sūt ei minus placita et nos sum⁹ ei magis odiosi. Et patz qm illi ꝑter mortem pphetarum et qz ydola coluerūt fuerunt tātū septuaginta ānis in babilonia captiuati. et nos ꝑter peccatū magnū et maximū sumus captiui iā mille sunt anni Et hec captiuitas dñe mi sine dubio est illa quā de⁹ p os danielis pphe vocat desolationē cū dixit nono caplō Vsq; ad cōsumationē et finē p seuerabit desolatio. prima captiuitas vocata fuit trāsmigratio qa p⁹ modicū tps fuerūt reducti cū honore i iherusalē Dz hec vocat desolatio propria in qua p certo de⁹ non miseretur nostri sicut nec miserebatur patrū nostrorū dū erant in babilone. excepto qm cōsolabatur eos p pphetas qui ꝑmittebant illis liberationē. et etiam erant omnes simul Nobis aūt michil ꝑmittit et insup disperſit nos deus p vniuersa mundi regna. Attamen quicquid cōtingat nobis dei sumus in omni euentu ¶ Capitulū qrtū

DOmine mi mirabile ē mīm de nobis. Cotidie speram⁹ liberationē de captiuitate ista et semper de hac loquimur et de nostra reductione in iherusalem et ideo vel sumus ceci vel decepti ēs simplicīū

Nã cõstat q̃ post dispersioẽz nãm que facta est per tytũ nõ apparuit in nobis ꝓpheta q̃ nobis ꝓmitteret ꝛeductioẽz Nec etã post captiuitatem septuagnita ãnorũ fuit ꝓ pheta q̃ loqueretur de ista vltima captiuitate que nõ habet finẽ nisi in fine mũdi nec liberationẽ ab ea nisi p cõsũmationẽ seculi ·q̃re daniel vocat illã desolationẽz fine fine· capitulo ix. Vnde timeo dñe mi· q̃ tãta captiuitas nõ possit euelle su p totã gẽtẽ nãz a deo nisi ꝓpter maxim pctm̃ in deũ quod maius est q̃ interfecisse ꝓphetas et adorasse ydola· ꝓpter q̃ peccata fuerũt prẽs nostri punita septuagita annis· q̃ sicut deus nõ miseretur nrĩ i vita cũ i eos pctõ pseuerem9· q̃ nec etã miserẽ mortuis ex nob· Attamẽ dei sum9 in omni euẽtu q̃c q̃d nobis euenerit Ca'm quitũ

Domine mi videt michi q̃ nos decipim9 alios et nos ipos quia in libris legis et ꝓphetarũ inuenim9 deũ ꝓmittentẽ gẽti nrẽ liberationẽ et cõgregationẽ de dispersioẽ multiplicater Ded si bene aduertam9 oĩs ꝓmissioẽs huiusmõi vel fuerũt cõplete ante captiuitatẽ septuagita ãnorũ· q̃ i ipis septuagita ãnis· vel ꝓmissioẽs fuerũt ꝓpter pcta eorũ quibus prõmisse sunt totaliter impedite· sicut ꝓpono dicere dñe mi cõtra te exemplũ gratia Ista pauca diuinẽ in ezechiele· Si scieritis iustitias meas et mandata mea seruaueritis cõgregabo vos de quatuor ptibus mũdi et leuabo vos et adducã vos p mare et reducã vos in domũ scãz vestrã· Ecce quod nobis promisit deus p ezechielẽ in p̃dictis verbis q̃ in alijs locis libri eiusdẽ prophe iã cõpletũ ẽ pluries ante illã captiuitatẽ septuagita ãnorũ· et oĩs ꝓmissioẽs dñicales maiores aut minores que in diuersis locis libro tũ sacro tũ otinẽtur ꝛeplete fuerũt añq̃ caderem9 in istã vltimã captiuitatẽ que nõ habet finẽ· mõ sum9 iã i millesimo ãno· nec i alĩq̃ libro ꝓphetarũ· eius ꝛeminũ iueim9 Nulla dei ꝓmissio vbi dicit de liberatione et cogregatioẽ intelligit de ista captiuitate ꝓpetua sed de alijs tribulationib9 et dispersioĩb9 que fuerũt añ dcõs septuagita ãnos· nº postea cogregacio de dispersione ꝓmissa est nobis Vñ oportz q̃ post illos lxx ãnos omisimus aliqđ magnũ peccatũ ꝓpter qđ deus nos punit sine termino in quo peccato manemus et sumus oĩs· alias deus nõ contineret misericordiã suã in ita tã lõga Videmus ꝓterea per scripturas q̃ omnia peccata q̃ cõmiserũt prẽs nrĩ añ septuagita ãnos p̃dicte captiuitatis punita fuerũt Et de multis hic exẽpla iducã pauca Peccauerũt prẽs nrĩ p q̃dragita annos q̃ exiuerũt de egypto et ꝓmissio eis fã tũc i eis locũ nõ habuit· sed in peccatis suis i deserto

mortui sunt ¶ Peccauit ipē moyses ad aquas contradictionis et terrā promissionis non intrauit. ¶ Peccauit ipē aaron et portauit pnam. Hely sacerdos peccauit et fractis ceruicibus expirauit et posteritas eius sacerdotio priuata est. Tñ tamen dominus promiserat sacerdotiū eternū Sed huiusmodi promissa intelliguntur semper nisi p peccata demereantur accipere vt patet in rege dauid quia carnalis posteritas eiꝰ regno priuata est Dic eciā deus verus et gloriosus promisit abrahe p semine suo terram illā i eternum possidendam. sed frequēter pdidit rūt illam ꝓpter peccata sua patres nostri. et frequenter ulis indulgebat deus vsq; ad istam vltimam viam qua pdidimus eam. Jā sūt mille anni. et iam non est ꝙ es recuperandi quia manemus omnes i eodē pctō ꝓpter qd terrā nostrā pdidimꝰ Et domine mi multū admirabile est tū omnes cōcordemꝰ vt oportet ꝙ post captiuitatē hoꝛū septuaginta annoꝛū in babilone peccauerimus contra deū peccato maximo. et nullus est qui dicat qd sit illud pctm. Et si aliqs nostrū sciat aliq̄ liter cām et pctm ꝓpter qd inuenꝰ tāta mala nullꝰ tamē aperit ꝓ imo suo. nec ipēmet qui cognoscit in suā cōuertit vtilitatē. sed oēs iacemꝰ pstrati. et videmꝰ manifeste ꝙ in predicta captiuitate septuagita annoꝝ erat deꝰ cū patribꝰ nr̄is in ꝓpheta ieremia et aliis ꝓphetis. et dedit illis ducē salathiel et principes et sacerdotes cū quibus exiuerunt de babilone pacta permissa et placato deo. et edificauerunt ierusalē et templa et alias ciuitates et effudit deus copiose super illos misericordias suas. Jgit̄ domine inq̄ram et nō cessabo q̄rere quid sit illud tāt̄ pctm ꝓpt quod sumꝰ in captiuitate iam sunt mille anni. nec habemꝰ regem nec ꝓphetā nec sacerdotē nec altare nec sacrificiū nec vnctionē nec incensum nec purificationes. ymo facti sumꝰ abominabiles toti mūdo sicut deo et contēptibiles Jn solo corde nostro regnat superbia qua nosipsos preferimꝰ toti mūdo Et quid super hoc sentiā pandā tibi dñe mi Nichilominꝰ quicquid eueniat nobis domini tamē sumꝰ ¶ Cam septuagesimum

Nunc igitur dnē mi prouideo ꝙ nullō pctm ꝓpt qd sumꝰ in hac desolatione et captiuitate ista. sit illud pctm de quo loquitꝰ est dñs per prophetam amos sexto capitulo cū dicat sic. Super tribus sceleribus israel conuertam vel et super quartum non transferam eos quoniam vendiderunt iustum pro argento. Et nos domine mi secūdū doctrinam nostram docemus qd iste iustus fuit ioseph filius iacob q̄ fuit venditꝰ a fratribꝰ suis i egipto. et sic tenerem ego nisi ꝙ sermo

diuim⁹ poīt istuꝫ pcm̄ vendicionis
quartū in numero pcōrū siue sce
lerū israel Ipī ecīa xpiani quib⁹
sacrorū libroꝝ studiū videt esse
traditū a deo respōdet doctrine nr̄ē
predicte et dicunt q̄ pmū in q̄tuor
sceleribꝫ israel est vendicio ioseph
a fratribꝫ. et scōm pcm̄ assignāt
adoratiōnē vituli in oreb. et tertiū
occisionē pphārū ꝓpter qꝫ tertiū
fuit israel captiuꝫ i babylone sep
tuagīta annis. et dicūt q̄ q̄rtū sce
lus israel fuit vendicio iusti scilicz
iheſu qui ad lītrā fuit venditus
post trāsmigratiōēz pfatā septuagī
ta annorum Et si nos dñe mi volu
mꝫ tenere pfatā doctrinā nostrā et
tñ dere xpianis. oportet q̄ nos af
firmem⁹ in israel añ vendicionēz io
seph tria scelera precessisse. si in ip
sa ioseph vendicione sit q̄rtū scelꝫ
Et hoc nō potem⁹ sustinere. quia
testimoniū libri geneſis est cōtra
nos. q̄ vendicionē ioseph poīt pmū
scelus filiorū israel Et pphā amos
exprobrāsse ponit q̄rtū scelus vendicio
nē iusti. ꝓpter qꝫ scelus sumꝫ in
captiuitate de qua loq̄tur deꝫ et cō
minat̄ q̄ nos nō reducat vltra in
terrā ꝓmissionis tū dicit Et sup q̄r
tū nō transferā eos q̄a vendiderūt
iustū ꝓ argēto Et manifeste appa
ret michi q̄ ꝓ isto q̄rto pcō vendi
tionis sumꝫ puniti. iā fere mille an
ni. in quo tēpore nichil ꝓfecimus
inter gentes nec est spes ꝓficiendi
amplius Capitulū septimū

Expauesco domine et timeo
q̄ iste iheſus quē colūt xpi
ani sit ille iustus venditus ꝓ argē
to scōm amos pphetā. Et timeo
q̄ de ipō sint hec q̄ michi occurūt
testimonia pphārū. et ulla eiōē i
doctrina sua valde appareāt. appli
cant xpiani. ysaias pphā dicit
ꝑmo capitulo De genti praue filii
is sceleratis q̄m ipi elōgauerunt
se a deo et blasphemauerūt scm̄ e
ius et inclinati sunt retrorsū Itē i
dē dicit Sicut ouis ad occisionem
ductꝫ est q̄ nō aperit os suū Itē vir
habens dolorē et scines infirmitatē
Itē fuit despectꝫ et propt̄ hoc nō
reputauimꝫ eū Item oblatus ē quo
mā ipē voluit Item de angustia et
iudicio depositus est Generatiōēz
eius quis enarrabit. Et propter
nulpam popli mei trāsluxi eū Et
dabit iniuriatores pro sepultura
q̄ diuites ꝓ morte sua Et timeo do
mine mi q̄ iniuriatores fuerūt pa
tres nr̄i. q̄ diuites. herodes pylatꝫ
ānas cayphas sicut dicit dauid ꝓ
pheta Cōsurrexerūt ēges terre otra
deū et otra xpm̄ eius. ēges scilicz ꝑ
dicti et maiores patres nr̄i. Et ti
meo domine mi q̄ iste iheſus sit ul
le cōmutatus et venditꝫ pro argē
to De q̄ ayt pphā zacharias q̄ a
mos q̄ alij pphē. de q̄ q̄ dixit ysa
ias propheta vi⁹ capitulo. Depo
net oīm̄ iniq̄tates nr̄as et orabit
pro iniquitatibꝫ Timeo eciā dñe mi
q̄ iste iheſus sit ille iustus de quo

dicit dauid in psalmo 93°. Delectati sunt in animā iusti et sanguinē innocentē destruxerunt. et propter hoc destruet illos deus et dispdet illos dñs deus nr̄ Timeo etiā domine mi q̄ iste sit ille iustus de q̄ loquitur ieremias pphēta capitulo nono cū dicit homo est q̄ quis intelligit eū Item ieremie quarto i tremis Dñs vultus nr̄i xp̄us dns captus est p peccatis nr̄is cui diximus in umbra tua viuimus inter gētes Timeo etiā domine mi q̄ iste ihesus sit ille iust⁹ de q̄ dixit dns p os zacharie pphete capitulo xiij°. Dicēs enī in illo die que sunt iste plage in palmis tuis Et respondebis His plagatus sum q̄ in medio domus mee inter illos qui dilexerant me et leuauit ensem pastor meus contra me Idē i capitulo iz°. Aspiciēt ad me et in die illa et in illū quē transfixerūt et plangent sup illū quasi planctū vnigeniti. Timeo etiā dñe mi q̄ iste sit iustus ille de quo dicit abacuc pphēta capitulo tercio Coxnua in manib⁹ eius ibi abscondita est fortitudo eius Et cū pphēta concordat euangeliū xp̄ianorum vbi de morte ihesu narratur et dicitur cū autem venissent ad cristum inuenerūt eū iā mortuum et extendit vnus ex eis lanceam suā et transfixit eū. Da ueo domine mi q̄ iste sit ille iust⁹ de quo dicit abacuc pphēta capitulo tcio Egressus es dñe saluare populū tuū cū xp̄o tuo

Ca octauū

Expauesco sup his domine mi et timeo q̄ iste ihesus fuit iustus interfectus sine pcō de q̄ loq̄tur ysaias pphēta et q̄ iste sit ille iustus venditus p argento propter quē dixit dominus p amos pphētā q̄ in testimoniū q̄rti sceleris nō tā sol ferret eos in tram promissionis Amplius videt̄ etiā domine mi daniels pphēcia q̄ scribitur 9°. ca°. cōpleta esse vbi dicit Postq̄ cōsummate fuerūt septuaginta due ebdomade occidetur xp̄us et tūc veniet populus cū p̄nape venturo et destruet ciuitatē et domū et cōsūmabit et cōtaminabit eam et auferet sacrificium et erit consummata destructio desolationis ppetue. Et ideo nō est dubiū domine mi q̄n destructio desolationis ppetue sit captiuitas ista in qua nos sumus iā sūt mille anni Et apte dñs dicat per pphētā q̄ erit desolatio perpetua post occisionē cristi. sicut est desolatio nr̄a postq̄ ihs fuit occisus Nec tio nr̄a postq̄ ihs fuit occisus Nec cōminatus est nobis deus nisi propter occisionē xp̄i Et si voluerimus dicere q̄ aīa mortē ihu fuerimus in desolationē istā. rñdent nobis xp̄iani q̄ aīa illā mortē nō fuit desolatio nisi septuagīta āmis. et post hoc fuimus reducti in tram promissionis. et fuimus apud deū i gracia et honore Certe dñe mi ego nō video euasionē alia prophetiaz istā. q̄z de cō pbat

nobis. q̄ post q̄ a ædificatione tē
pli fuerunt cōplete septuaginta
ebdomade qui sūt anni cccc xxxiij
tūc fuit ihesus ocasus a patrib⁹
nr̄is. et postea venit dux scilicet ty
tus et popul⁹ scilicet roman⁹ et fe
cerūt nobis scōz pphetiā istā. ho
die sunt mille anm Et michilomi
n⁹ si est ita. dei tamē sum⁹. et i ipō
speram⁹ Et si dicam⁹ q̄ xp̄us ven
turus est q nōdū venit. et rehabebi
mus tertā promissionis. et ædifica
bim⁹ ciuitatē. et habebim⁹ gratiā
et honorē in terra nr̄a et ista de so
latio nō erit ppetua Respōdebūt
nobis xp̄iani adhuc ergo manet
nobis occisio xp̄i et aduentus tyti
et populi romani. et desolatio ppe
tua peior ista i qua iam fum⁹ mil
le annis. Deu me m dñe non est
exalsatio nec euasio cōsona Ded
tamē q̄cq̄d contīgat dei sum⁹ in oī
casu. et i eo speram⁹ ¶Cap̄m nonū

Et ¶Imeo dñe mi q̄ia xp̄us ve
nit et cōpleuit p̄mū aduen
tū suū. q̄a in scripturis nr̄is inueni
m⁹ duplicē aduentū eius. ¶Primus
aduētus xp̄i scribitur a pphetis
q̄ erat i pauptate et humilitate De
cūdus erit in gloria et maiestate
Et de vtroq; ei⁹ aduētu pponā e
a q̄ue michi occurrūt De p̄mo ad
uentu dixit dñs per os zacharie p
phete capitulo nono Letare filia sy
on. ecce preceptor tu⁹ venit paup e
quitans asinū Et in isto aduentu
describit eū ysaias despectū. et da
niel occisū. et zacharias et amos
venditū Cū aūt cōpleta iā fuerint
oia q̄ in isto libello cōscripsi et des
cribā. nō reputauim⁹ id est cognō
uim⁹ eū sicut dicit ysaias pphā q̄
despexim⁹ eū et nr̄a uim⁹ contra
eū Ded gloria eius et maiestas e
ius erit manifesta in secūdo aduen
tu eius. quādo ignis et flāma pre
cedet eū et exardescent et inflāma
būt i circuitu eius omnes inimicos
eius sicut dixit deus p ora pphar̄
dauid q̄ ysaie Et timeo dñe mi. q̄
xp̄us non iudicabit aliter q̄ cū ig
ne ad mortē q̄a nos interficimus
oēs pphetas q̄ annūciauerūt no
bis de illo put de⁹ testificatur con
tra nos p os helye pphe in q̄rto li
bro regū Et sic interficimus istū
iustū pter quē sum⁹ in ira dei sine
fine. et tamē dei sumus in omni ca
su Capitulum decimū

¶Domine mi. deus apte descri
bit duos aduētus xp̄i p os
ysaie pphe. capitulo xl°. cum dicat
Cōsurge cōsurge brachiū dni: bis
dicens cōsurge pter duplicē eius
aduentū Et singulla tī et clare de
scribit p̄mū xp̄i aduentū q̄n tū ad pas
sionē et deiectionē capitulo xl° et
xlj° p totū. et specialit cū dicit Vi
dim⁹ eū q̄ n erat ei species neq; de
cor q̄ ¶Primum aduentū ei⁹ describit
ysaias caplō nono cū dicit. ¶Par
vulus natus est nobis Et subdit
aduētū eius secōm cū dicit Et voca
bitur fortissim⁹ gygas potēs. sup

thronū dauid sedebit vt cōfirmet
eū amodo q vsqz in sempiternū:
zacharias aūt prophā describit eū
paupē q sedentē supr asinum ca
pitulo nono. Quid est aliud hoc
nisi q iste prophā describit primū
eius aduentū in humilitate. q ysa
ias scōm eius aduentum cum potē
tia et maiestate Sic eciam descri
bit eū daniel capitulo septimo v
bi dicit Considerabam et ecce i nu
bibus celi in similitudie filij homi
nis venientem et approximabat
ad antiquum dierum et sedet co
ram ipso. et datum est ei regnum
et honor et potestas. et omnes gē
tes et lingue adorabūt eū. potes
tas ei⁹ potestas eterna ñ deficiens
et ẽgnū eius manebit in eternū.
Et manifestum est domine mi q
xpūs in secūdo aduentu sedebit añ
antiquū dierum qui est deus ad
iudicandū sicut sedit in primo ad
uentu antē patres nostros iudeos
vt iudicaret. Et istos duos aduē
tus messye id est xpi innuit dauid
apheta in psalmo cū dicit. Quo
mā venit quomā vēit iudicare tē
ram Propter pmū eius aduentū
qui fuit simplex dixit quomā ve
nit Propter scōz qui erit cū potē
tia dixit quomā venit iudicarē tē
ram De scōo eius aduentu loquitur
zacharias apheta capitulo decimo
quarto cū dicit Impmet vestigia
pedū sup montē oliuarū et cetera
Et nos dñe mi dicim⁹ q deus in es
sentia sua et natura non habeat pe
des nec carnē nec illa que corporis
sunt. sed pedes habere dicit natue
humane corporee. Dicit eciā da
uid apheta quod est supra allega
tū loquens de scōo eius aduentu.
Ignis in cōspectu eius exardescet
et in circuitu eius tempestas valí
da et cetera Sed nos non dicim⁹
q deus sit circūscript⁹. vel q alí
quid possit esse in circuitu eius in
q̄tū est deus sed iste auctoritates
similem habent veritatem ad hoc
tam in isto iusto quē apheta descri
bunt nunc loquentes de eius hu
militate. nunc de ullius maiestate
Et de hoc loquit malachias capi
tulo tercio cum dicit Ecce dominꝰ
veniet et quis poterit stare ante
aduentum ipsius? Ipse enim qua
si conflans et liquefaciens
et argentum et aurum Ecce iust⁹
ille qui fuit iudicatus qualiter ve
niet in secundo aduentu eius. Et
attende domine mi qualiter de scri
bit eum propheta in eodē capitulo
salicz tercio cum dicit. Tunc ego
veniā et contrā eos in iudicio. et e
ro testis velox super adulteros et
malos et periuros et sup illos q de
fraudāt mercedē mercenarij et hu
miliant viduas et pupillos et op
primūt peregrinū. et paupertē Et ideo
dñe mi describit eū ezechiel apha ca
pitulo tricesimo tercio vbi loquitur de
pastoribꝰ et ouibꝰ et dicit. Ego se
pabo ab eis scz iustis tūs grassores

q̃ incredulos O dñe mi exte q̃ i p̃mo ad uẽtu sep abit incredulos de medio iustoꝝ sicut dicũt malachias et e zechiel claꝫ Et i p̃mo aduẽtu neõ cognouit eũ quia nõ exibat hmi tas huãne nature sicut dixit deꝰ p os ysaie pphete capitulo xl°. Et eũ miqs deputatus est. q̃ pter hꝫ nõ reputauimꝰ eũ Et iheremias di cit capitulo i9° Ipẽ est homo et quis scit eũ Et domine mi sic patz q̃ patres nr̃i i p̃mo aduentu mei spe defecerũt et erraverũt. et pp ter hoc nos sumꝰ in ista captiuitate que nõ habet finẽ. Et tamẽ q̃cq̃d cõtingit dei sumus et in ipso speramus

Capitulũ vndecimũ

Ita domine mi timeo q̃ iste iudex q̃ iudicaturꝰ ẽ cũ potẽtia in aduentu suo scõdo q̃ ipẽ fuerit saluator in aduentu suo primo omniũ qui crediderũt in eũ. quo mã pphet dicit de eo Notũ fecit deus salutare suũ. in cõspectu gentiũ reuelauit iustitiã suã Adhuc de ipõ dicat ysaias pphet capitulo duodecõ Hauritis aquã de piscina saluatoris. qõ dictũ secũdũ videre meũ intelligitur de baptismo. nã i p̃mo aduentu saluauit per aquã. et in secũdo iudicabit p ignẽ Et de isto saluatore dicit domine mi in iob capitulo decimonono Deus q̃ redẽptor meus viuit. et i nouissimo die de terra surrecturus sũ. et i carne mea oculi mei videbũt deũ meũ. Attende dñe mi q̃ istum saluatorẽ vocat deũ. cõstat aũt q̃ oĩa h carnis nõ videbũt dei essentiam Habemꝰ aũt scõm scripturas q̃ saluator est iste iustus de quo est sermo qui solus potest dici verꝰ iustꝰ quia nullũ fecit pctũ. scõm q̃ de illo testificatur deꝰ p os ysaie pphe q̃ pctũ non fecit nec dolus inuentus est i ore eius Et nec de moyse nec de aliquo pphꝫ aꝫ dicitur q̃ sit saluator iustus sine pctõ. qa moyses peccauit et oĩs alij pphe peccauerunt sicut et nos Et sicut vos scitis dñe mi idcirco nullus eorum vocatur saluator iustus in scriptura. sed istud nomẽ est isti soli seruatũ Et sine dubio nullos saluat nisi eos qui crediderũt p̃mũ aduentũ suũ. et illi q̃ nõ crediderũt nõ habent causam alij p̃ q̃ saluentur ab eo in secũdo aduentu eius. sed digni sunt morte. qa si illi digni erant morte qa nõ crediderũt moysi et nõ obediebant ei q̃ fuit peccator. q̃ to magis digni sunt igne illi q̃ non crediderũt vel q̃ blasphemãt iustũ istũ et dñm q̃ pctũ nõ fecit vnq̃

Ea" Dñe mi iuxim9 scripturas hij tis q̃ pps exaltabit a terra ad celũ. q pauco q̃ istud opletũ sit i isto iusto q̃ fuit interfect9 a parentibus nostris Et de ista exaltatione ei9 dicat dauid pphꝫa i psalmo xxiij° O magnates aperite portas principatus vri et eleuamini porte eternales et introibit rex gloie Et attẽde dñe mi quid respondet illi ãgelo

in celo Quis est iste princeps glorie? Et respondet ipe illis Dominus virtutum fortis in bello Et constat domine mi q iustus iste dominus virtutum non habuit bellum nisi in primo aduentu suo quia quando sedebit ad iudicium et ignis exardescet in circuitu eius et inflammabit in circuitu inimicos eius et deflabit iustos pignem quasi argentum et aurum et hoc in vltio eius aduentu. nullus tunc preliabitur contra eum nec locus erit pugne. Adhuc de istius iusti exaltatione dicit ysaias pphe ta capitulo sexagesimo tercio. Quis est iste qui venit de edom tinctus rubris vestibus de bosra? Quis est iste formosus in stola sua? Et respondet iustus iste Ego qui loquor iustitiam et saluator ad saluationem. Et dicunt ei angeli Quare domine quare ergo rubrum est vestimentum tuum fiunt calcantis torcular? Et respondet illis dicens Torcular calcaui solus et non erat homo mecum Vide q pre domine mi loquit ysaias. Et timeo q ista responsio xpi ad angelos non tangit nisi nos. maxime cum dicit Calcaui eos in ira mea donec aspersi sunt sanguines eorum super vestimenta mea et inquinata sunt omnia vestimenta mea. sed dies vltionis in cordibus meis et annus retributionis mee venit. Quid ergo possum? sperare in isto iusto domine mi. vbi scimus ipm angelis de nobis fuisse conquestum in celo et notificauit eis q ipse calcauerat torcular solus? Et quid aliud calcauit ipse in ira sua nisi nos qui post bellum quod habuit nobiscum in primo aduentu suo prostrati fuimus ab eo et calcati? Jam sunt mille anni. Et adhuc restat in vltimo aduentu suo dies vltionis et annus retributionis in corde suo Vtinam domine mi quando interfecimus ysaiam deleuissem? autoritate predictam de pphetia sua q nunq legeretur ab aliquo. Et quod dauid vocat bellum cum dicit. dominus virtutum fortis in bello. hoc ysaias vocat torcular Heu domine mi nos bibimus mustum istud de quo dixit etiam iacob patriarcha et pphet vt habetur in libro generationis creaturarum capitulo quadragesimonono cum loquitur de iuda. Lauit stolam suam in sanguine vue fiunt factum est a nobis in primo aduentu messye. Sed quid erit in aduentu eius vltimo quando omnes hommes stabunt coram eo iudicante? In circuitu eius erit ignis paratus ad deuorandum illos contra quos tulerit sententiam Tunc non erit tempus bellum nec iam in torculari calcabit quia iam exijt Non est locus permittendi nec refugij sed iusticie vt fiunt ipe iudicatus fuit sine peccato qd imueniret in eo. sic etiam iudicet pctores Dixit autem dns in pphia salomonis puerbiorum vndecimo. Cum iustus recipiet iudicium vbi erunt ipi q pctores?

Vñ si iustus vir saluabitur q̃d de ipio erit? Capitulū decimūtertiū

Valde timeo dominē mi q hec que dicta sunt testiōnia p phetarū phibentur de ullo iusto sc̃i licet q venditus fuerit p argento vt dicit amos. q calcauerit torcular vt dicit ysaias. q gesserit bellū tū patrib9 nr̄is fiunt dixit dauid. q captus fuerit in pc̃is nostris fiunt dixit iheremias. q vulneratus fuerit in palmis suis fiunt dixit zacharias. sup quos wstē misse sunt sortes fiunt dixit dauid. q ascēdit in cēlū fiunt dixit id̄e pphā et alij. Et cū nō cōueniat deo in essentia sua siue in natura diuina. scdz quā nec cōsurgit. nec exaltat nec sedet nec descendit. sequitur igit̄ necessario q iā venerit iste iustus. natus nature corporee hec predicta et similia potuīt cōuenire Si aūt tibi videtur forte durū credere dñe mi q homo corpore9 ascenderit in cēlū. audi autoritates et exēpla q̃ inde occurrūt de scripturis nr̄is Et sup hoc dixit daiud pphā de ullo. ascendit dñs i altū et saluauit captiuitatē. dedit dona hoib9 De ascēsione eciā eius dixit dauid pphā in ps̄ Jubilate deo et glorificate nomē eius iter faciet ei q̃ ascēdit de ptib9 orientis dñs nomen ull̄i Et hoc domine mi dixit dauid de isto in psalmo ullo quē tu habes in corde Jubilate dño q̃ ascendit sup thronū cēli ad orientē. Et de ullo dixit amos pphā capl̄o nono. dominus est q̃ edificat in cēlo sedē suam De ipō dicit eciā dauid Ascendit deus in iubilo. et dñs in voce bucine De ipō dicit eciā aggeus pphe ta tercio capitulo Vidi dominū vel hominē ascendentē de corde maris et pueit vsq; ad cēlū. Dixit eciā moyses de isto i cantico Leuabo ad cēlū manū meā dextre. capl̄o xi°. Dicit eciā de isto ysa. i is capl̄o xl°. Cōsurge cōsurge brachiū dñi De isto dicit et anna mater samuelis pphe capitulo secundo p̄mi libri regū. dñs dabit imperiū regi suo et sublimabit cornu xpi sui. Dauid eciā dixit Ascendit dñs sup pennas ventorū Et hec autoritates occurrēt michi ad pbandā exaltationē xpi corpalē vsq; ad cēlū. et sunt plures alie q̃s tu domine mi bene scis Nūc aūt aliqua exempla adducā de nr̄is. q̃a videt multis ex nobis incōueniēs credē. q hō i corpe ascēdeit i cēlū et hij ē ppter inconsideratione Nā i lege nr̄a et pphetis inueim9 q deus gloriosus et ver9 assūpsit de t̄ra et eleuauit pluēs vivos sanctos patres nr̄os Et si de istis nō dubitam9 ppter eorū sanctitatem et ppter testimoniū scripture q̃re dubitabim9 de ascēsione isti9 iusti i corpe et i aīa qui scripturā phibet mai9 q̄ ull̄ testimoniū scātatis et q̃a durus bellū sustinuit secūdū pphetas et plēs tēptacioēs mūdi q̄ aliquis de p̄dictis? Et p̄terea domine

mi sine exemplꝝ positione sanctis
qꝫ mathusalē et enoch iusti et he
ly⁹ ꝓphēta fuerunt assumpti a
deo de mundo isto in corpibus suis
De moyse eciā non est dubitādū
quin sit in cēlo in corpore et in ani
ma vt dicitur deutō. tricēsimoqz
to capitulo Dixit dominus ad mo
yſen. ascēde ad me in mōtē nebo et
morere ibi Et ascēdit montē moy
ses et mortuus est ibi. et nesciuit
homo sepulchrū eius vsqz in hodi
ernū diem Et quid significat qꝫ se
pulchrū eius ignotum est in terra
ēi ipse fuerit ꝓphēta maior et sāc
tior alijs. nisi qꝫ deus resuscitauit
eū et assumpsit in corpore et ani
ma sicut alios iustos prædictos as
sumpsit et eleuauit ad locum vbi
sunt Nec nos mirari debemus sup
hoc scilicet qꝫ aer iste leuis et sub
tilis possit portare corpora grossa
et ponderosa. qa nos scimus qꝫ aq̄
que est in tantate similis aeri quā
do placuit potentie omnipotentis
portauit filios israel in eorum exi
tu de egipto Et quādo fuit acceptū
deo sacrificiū ignis descendit de ce
lo et eleuando portauit corpa pec
rū et boum qui offerebantur deo.
Moyses et helyas ꝓphetauerūt de
isti⁹ iusti eleuatione et alij ꝓphe
Unde non oportet qꝫ simus credē
tes circa eleuationem dictorū sanc
rum et simus incredulj circa ascē
sionem istius iusti et domini ad ce
lum de quo sunt tot testimonia ꝓ
phārū in scripturis sicut dictū ē et
plura q̄ iduci possūt qa satis appa
ret qꝫ deꝰ assūpsit p̄dictos sēos de
q̄b⁹ null⁹ dubitat. vt ad hōc dispo
neret corda hoīm. vt de ascēhoē is
tius iusti non dubitarent Est aūt
alia causa quare de ipso dubitant
patres nostri et dubitauerunt qui
a aduentus eius primus fuit occul
tus et insolitus sicut dixit ysaias.
Ipse est homo et quis cognoscet
eum. Quia ipse ꝓpheta eciam di
cit Virgo concipiet et pariet filium
Ubi aduertendū est qꝫ tacet de pa
tre. et ꝓpter hoc sciendū qꝫ alibi di
cit non reputauim⁹ eū Jheremias
eciā in capitulo tricēsimo primo di
cit Dignū nouū creauit deus sup
terrā. mulier circūdabit virgremi
o viri sui. Dicitur eciā michee ca
pitulo quinto. Propt hoc dabit e
os deꝰ vsqz ad tps in qꝫ parties pi
et Et notādū qꝫ ꝓpha nō facit hic
mentionē de matre huiꝰ partum
tis cū innuit istius iusti natiuita
tem. quia solus natus est preter so
litū modū aut sūqz carnalē q̄ est ex
mare et femina sicut de isto p̄dixit
deꝰ per os ysaie caplō nono cū dicat
Audite domus iacob. deꝰ dabit vo
bis signū. virgo concipiet ꝛc. Om
nes autē alij qui sancti dicti sunt
nati sunt de femina et viro carna
liter concepti in peccato et omnes
fuerunt peccatores. Etiam ipse
moyses sācte oīb⁹ ꝓphētis peccauit
et confitebatur per os suū se peccasse

de iusto aūt isto dicat deus p os y saie pphete capitulo xlv°. q nūq̄ pcauit. nec muētū est mendaciū in ore eius. de alijs aūt scis oibus Dicit dñs p os iob. capitulo xv. In ommibus sanctis eius nō est muē tus q̄s sine pctō vel p̄uitate Et ihe remias pphēta dicat capitulo ix°. Corda oīm prava Ca^m ix.

Et Ieo dñe mi q̄ sit cōpletū in nobis qđ dixit dñs p ysa iā pphetā Certas cecidit sup ista el q̄sq; intrauerit gētū plenitu do Et iterū dicat capitulo sexto Au dientes audient et nō intelligēt et videntes videbūt et non cognos cent quia corda istius gentis sūt ingrossata. Et in eode capitulo ad dit adhuc Expecta domine cor pepu li hui⁹ et obtura aures eius ne for te addiscant et cōuertātur ad me et sanē eos. Et dixit ysaias Vsq; quo dñe. Et dixit dñs Quousq; ci uitates sint deserte et maneant do mus sine habitatore Dixit etiam daniel Claude sermones et inuolue pphetiā Et iheremias ix°. capitu lo Pctm̄ iude est scriptū stilo ferre o in lapide adamātino et exelsū sup latitudinē cordis eorū Et ihe remias capitulo octauo Milu⁹ hi rūdo et cyconia sciūt tps aduēt⁹ sui. popul⁹ aūt meus nō cognouit Et hec omnia dicta sunt ppt̄ nos dñe mi. q̄a ñ cognouim⁹ aduētū iu sti⁹ iusti dnī. Et de nobis dñs dixit p ysaiā capitulo xxx°. Elongate fo tas gētē ecā et habentē oculos. sur dā q habentē aures Ecce oīs gen tes cōgregate sunt Et q̄d voluit di cere pphēa p hec vba. nisi q nos reppuit dñs q̄a non cognouim⁹ ad uentū istius iusti sancti eius. et cō gregauit gentes ad se in fide loco nti. Dup quo admiratus dauid i psalmo lxxvi°. dixit Hec est muta tio dextere excelsi Nos tamē dei su mus in casu nrō et i captūitate ista que non habet finē in qua fuim⁹. iā sunt mille anni. et cū hoc tamē nō ita male acidit patrib⁹ nostris q̄ adorauerūt ydola et q̄ occiderūt pphetas et trāsgressi fuerūt ex to to corde suo Ca^m decimūquitū

Et Ieo domine mi ppt̄ hoc q hoc nō credim⁹ in isto iusto q idcirco acidit nobis. et cō pletur illud quod dixit dñs p os y saie capitulo vicesimonono Ecce vo bis pphetā tāq̄ verba libri clau si qui dabit lectori et dicet Iste li ber clausus. et nescio quid est i isto Tūc dabitur nescienti l̄ās et dicet nō sū lector. Et q̄ clausura est ma ior domie mi q̄ clausuā q̄ dñs claus sit corda nostra iam mille annis. Nec possum⁹ cognoscere pphetiā nō trāditā a pphetis post aduen tū istius iusti Propter quod vt a libi dicatur per eūdē pphetam de solabit iherusalē q corruet dom⁹ sancta Dixit etiā capitulo primo Terra vestra deserta. ciuitates vrē surrense sūt igni et p manebit syō

sicut tugurīū in vinea dissipata sicut hodie domine mi est et fuit iā sunt mille anni Dixit eciā ysaias vicesimo quito capitulo Domīe deus exaltabo nomen tuū quoniā posuisti ciuitatē in tumulū et domū in cōfusionē vt nō sit vsqz in sempiternū Et caplō tricesimo Cōtereē populus cōtritione vasis fictilis in quo nō remanet pars ad portādū carbonē ignis nec ad hauriendam guttā aque Cōpletū est eciā domīe mi qđ dixit daniel capitulo nono Postqz occisus est xp̄us remanebit desolatio ppetua In qua desolatione fuim9 iam mille anni sunt Dicit eciā ysaias capitulo 29° Sicut licta est in vite sobtudo et silebit terra vsqz in sempiternū Dixit eciā ihēmias capitulo sexto Argentū eprobū vocate illos qa de9 piecit eos Dixit ysaias 40° Ambulate in lumine ignis vestri et in flammis quas succenderit vobis in quibus flāmis fuim9 mille annis Dixit eciā amos capitulo quito Dom9 israel cadet et nō est q erigat eā Et videtur michi dñe mi qz de9 in duxit nos in istā ruinā post aduē tū isti9 iusti, postquē null9 xp̄a surrexit in nobis nec surget quia sic xp̄hetatū est nobis qui manemus in incredulitate nō ēcipiētes fidē illius sed negantes Dixit eciam ozee capitulo primo Accubuit mulier sup ētā q pepit et dixit deus Voca nomen eius sine mīa qa nō miserebor populo huic Et sic deus piecit nos et nō miserebit nr̄i vt expti sumus iā sunt mille ānis Que vtilitas ergo ē nob hzē legē q circūcisioēz q sabbatū Dixit eciā ysaias caplō quinqgesimo octo Educ foras populū ceū sicut eduxit nos de terra nostra de9 verus et glorios iam sunt mille annis Dixit eciā capitulo vicesimo sexto Vetus error abijt Et quid est antiquū nisi lex nostra que vacuata est a nobis dñe mi cū rege cū sacrificio cū incēso cū altaribus q quid prius potuit nobis euenire Quid est ergo quod nos expectam9 sicut mo vidimus qz nos dispersit de9 p quatuor ptes mūdi in dispersionē sic p̄dixit nob moyses ysaias q ihēmias q alii xp̄i Et tū nos deprecamur ad ipm̄ ēt arrim9 oi euētu

Et Timeo dñe mi Cam iō cū de nob dicamus nos nos ego et ego eciā sum q nos sumus filij iacob et filij israel qz iam ople tum sit illud quod dixit de9 p os ysaie ppbete caplō vicesimonono Interficiet te deus o israel et vocabit seruos noie alieno Daueo domine qz de illis fuis sum9 qb9 ipo mi dēt nomē illud scōz qz dicit dñs i deuto 28° Erūt gētes i capite et populi incredul9 i cauda sicut nos fuim9 iā mille ānis De ill eciā dicit ihēmias ca° sexto Sic plebis ēta fide dei et redūdabit sic aq maris Et de illis dicit salomon ppheta

tercio ℞ gñ octauo capitulo ī cōne
dñe deus ñi venerūt alienigena ī do
mū sanctā tuā et iuocauerūt nomē
sanctū tuū bñdictū. exaudies eū
dñe deꝰ meꝰ vt discant vniuersi no
mē tuū timere sicut populus tuus
ysrael In quo ergo dñe mi gloria
mur et quare cēpnimꝰ gentes. ex
quo salomō ꝓpheta fecit eos pti
cipes in timore dei et in domo sanc
ta nobiscū? Et forte nos tāq̄ in
dignos eiecit deꝰ de domo ulla. et de
dit eā istis Et de ulis eaā dixit de
us p moysē ī q̄rto libro legis scz ī
numeris capitulo ix°. hec dicit do
minꝰ deus. Replebitur tota terra
gloria domini Et de ipis dixit da
uid psalmo xi°. Orabunt et con
uertēt ad dominū vniuersi fines
terre et mille gnationes. De ipis eci
ā dixit ysaias ꝓpheta caplō lo. D
domꝰ sancta vniet lumē tuū ⁊ glo
ria dni sup te orta est et ambula
būt gētes in lumine tuo et reges ī
splendore ortus tui. Leua in circui
tu oculos tuos et vide. oīs iste gē
tes cōgregate sunt. venerūt tibi Fi
lij extranei edificabunt muros et
ꝓncipes eorū seruient tibi Et q̄ ste
rilis filij extranei dñe mi. misi q̄ ser
uiendo ydolis erant extranei a deo
ipi et ꝓncipes et reges eorū. de qui
bꝰ deus dicit q̄ ambulabūt in luie
domus sancte. et nos eramꝰ in te
nebris extra ullā. iam sunt mille ā
ni Dixit adhuc iēm ꝓpheta de ulis
Ecce gentē quā nesciebas vocabis
et nationes que te nō nouerūt ad
te venient. sicut de facto videmꝰ hꝰ
die Jā sūt mille anni q̄ xp̄us no
bis ꝓmissus scōm legē nobis da
tā venit. et gentes que legē nō no
uerūt. venerūt ad eū. et ipē dedit
eis legē nouā puā et sanctā. Ad
huc capitulo q̄rto Cōcordauerunt
gentes et reges eorū cōgregati sūt
ī fide dei. Et timeo de ulꝰ fuisse dic
tū dñe in eodem capitulo Cōgrega
mini et venite omnes qui saluati
estis p̄r deū ex gentibus. Et de ip
sis dicit ysaias caplō lxv. Que
fuerūt me q̄ ñ interrogabāt me et
inuenerunt me q̄ non querebant
me. Et de ipis eaā dixit ihēmias
ca° x° . Congregabūtur omnes gē
tes in nomīe domini in domo scā et
nō ābulabūt vltra in ꝑuitate cor
diū suorū. De ipis eaā dicit idem
capitulo ivi°. Quia deus o dñe mi
et deꝰ meus ad te venient ōnes gē
tes ab extreis finibꝰ terre et dicēt
Nō hereditauerūt ꝓres nisi mēda
ciū ⁊ iniq̄tatē De ipis sophonias
capitulo tercio Datū est gentibꝰ
vt loquerētur simul i nomine dni
et seruient ei humero vno. et oīs
homo de loco suo et oīs insule gē
tiū. Et de ulis zacharias capitulo
scō Letare domus syon q̄a ego ve
nā ad te et habitabo in medio tui
In die ulla applicabūt deo oēs
gentes in multitudine sua Dicit.
eaā capitulo octauo. Hec dicit do
minꝰ deus exercituū Adhuc vēnient gētes

multe de locis multis et dicet vir
ad vicinū suū vadam⁹ et queram⁹
dominū deū in bono Et ista domie
mi cōpleta sunt et complentur in
oculis nostris. De plano vides po
pulos et linguas legere libros le
gis et ꝓphetarum oīm et psalteri
ū. dimissis ydolis suis. et null⁹ ex
eis credit p manū moysi neq; aa
ron nec alicuius ꝓphetarū nr̄oz.
nec aliquid retinent de fide ad ydo
la. ab ullo tēpore quo crediderūt is
ti iusto. de quo abacuc ꝓpha dicit
capitulo tercio Egressus es dñe in
salutē popli tui. in salutē cū cristo
tuo Capitulū decimū septimū

Timeo dñe mi q deus victor
et gloriosus qui viuificauit
istas gentes p fidē interficat nos ī
incredulitate nīa Nā sicut ipē dix
it p os ysaie capitulo lxv°. p eo
qđ vocauī et nō respondistis Hec
dicit dominꝰ deus. Ecce serui mei
comedēt et vos esurietis Ecce serui
mei bibent et sicietis Isti serui me
i gaudebunt in exultatione cordis
et vos cōclamabitis pre amaritudīe
cordis. et interficiet te deꝰ o israel
et vocabit seruos suos noīe antiq
et noīe alieno in quo benedicat de
us ille qui benedictꝰ est sup terrā a
men Et nos videm⁹ receptores isti
us noīs benedictos sup terrā a de
o. et nos disperdit ī captiuitate p q̄
tuor pres mūdi. hodie sunt mille
anni Et apparent expresse in nob
vestigia ire dei. nō ad castigationē
sed ad destructionē Et ista est ire
fectio quā deꝰ cōminatus est nobis
q interficeret israel Et iste gētes
viue quas vocat seruos recepunt
illud nomē qđ ꝓmisit eis deus. q
nō ante mortē nostrū noīs ꝓmi se
cūdū credimē verborū dei p ysaiā Et
fames et sitis quā nos patimur
non est panis sed cordiū et aiarū
sterilitas apd deū. et fames ē ve
bi dei. et sitis sicut ipē declarat pre
os amos ꝓphete capitulo octauo.
Et tu dñe mi scis hoc pulcrius q̄
ego Capitulū decimū octauū

Timeo domine mi q gentes
iste viuificate sunt fiunt iā
mille anni sūt postq̄ mortuus fuit
ihesus q̄ michil boni habebāt ante
q̄ crederēt m deo et in cristo eius
Ipse fecerūt nos illos pisces et il
las bestias de q̄bus abacuc ꝓpheta
loq̄tur q̄ nō habent ducē q ipē gē
tes purificate p fidē habent ieiuni
a sua. habent et obseruantias le
gis noue. hūt q cūcta illa q̄ ad mū
diciam ptinēt in lege antiq̄ iudeo
rum contēta. Vides q in omi āgu
lo q in omi lingua et ī omi loco gē
tes cōfitēt nomē dei in orāte et oc
cidēte q ñ crediderūt ī eū p moysē nē
p aliquē ꝓphetarū q̄uis sint stu
diosi in lege et in libris ꝓphetarū
oīm Ded deus vocauit eos p discī
pulos istius iusti qui egressꝰ est cū
deo ī salutē eaq; sic ipē deꝰ bñdictꝰ
et gliosꝰ pdixit p os abacuc ꝓphe

Et isti discipuli eius fuerūt filij nī de filijs israel q̄ ab o nomine vocā tur apostoli Valde timeo dñe mi q̄ isti sunt illi de q̄bus dixit p os dauid ꝓphete psalmo decimo octa uo In omnē terram sonuit tīnitus eorū. et in extremis finibus terre expansa sunt verba eorū. Et tunc expresse ꝓpheta demonstrās q̄ de istis loq̄t. et ñ de nobis dicat Nō erit lingua neq; sermo q̄ non au diat voces eorū. Et hoc non potest esse de lingua nī hebraica Que enī gentes obedierunt patribus nīs moysi et aaron Quīmo ipi inter fecerunt gentes et fugauerūt eas ab eis Hee aūt gentes sciunt hodie moysen et ꝓphetas et cognos cūt deū et seruant legē eius nouā secūdū q̄ apostoli docuerūt eas

Capitulū decimūnonū

Timeo domine mi q̄ illud v bū zacharie ꝓphete capitu lo decimotercio Percutiā pastorē et dispergentur oues gregis fuit impletū. quādo nos passim⁹ pas torē istorū puerorū scilicet aposto lorū Ex tūc nos oues dispersi fui m⁹ in vniversū mundū Et isti filij nostri scilicet apostoli surrexerunt loco ꝓphetarū. quod apparet ex hoc q̄ deus post illos nō misit no bis ꝓphetā. neq; notificauit nob p aliq̄ visionē aliq̄d. Timeo eti am dñe q̄ isti apostoli sint illi pue ri de quibus dixit dñs p os iohel ꝓphete capitulo tertio cū dicat. De nes vestri somnia somniabant et pueri vri visiones videbūt Certū sic dñe senes scilicet ꝓphetie nī q̄ somni auerūt fidē gentiū quā secuti sūt et viderūt isti pueri scilicet apostoli Et de istis apostolis dicit dauid psalmo 33°. Venite filij mei audite me timorē dñi docebo vos Et de us nō noīat iudeos filios in plura li. sed solū nominat eos israel pri mogenitū meū in cōi vsu loquendi Et i psalmo alio nominat istos pueros filios Dicit enī Filij tui sicut plantē nouelle De israel aūt domine mi dicat deus p os ysaie ꝓphete caplō quīto. Vinea dei exercitu ū fuit dom⁹ israel. et expectaui q̄ veniret michi cū vuis. et venit michi cū spinis Propter hoc ego adducā q̄ destruet illā in cōculcationē Et de istis p̄dictis filijs dei qui dicūtur apostoli dixit deus p os ysaie ꝓphete capitulo 29° Nō mō erubescet iacob nec tīq̄m facies eius. q̄ tunc quādo videbit de filijs suis illos quos creauerunt manus mee sanctificatos añ oculos suos Et si essent isti filij domine mi sanctificati cōtra nobis scōz viā legis nostre nō diceret de⁹ q̄ essemus in erubescēcia ꝓpter q̄ a dissoluerētur facies nostre ymo haberem⁹ gloriā et splenderēt facies nostre Sed cōfusio faciē iacob et desolacio ē ista q̄ isti filij quos de⁹ creauit manu sua scilicet apostoli sūt sanctificati cōtra nobis et nō secūdū legē nostrā

Per quod dat deus intellgiere q̄
lex nostra nō erit nisi lex impiorū
Dixit etiā dñs p os ihēmie ꝓphe
capitulo tricesimoprimo In illa die
nō dicetur patres vestri comederūt
uuā acerbā et dentes filiorū stupe
cunt. sicut infidelitas iudeorū nō
nocuit fidei apostolorū nec nocebit
Et ꝓpter hoc subdit. Viuo ego
dicit dominus si erit vltra ullud ꝓ
uerbiū in israel quia nūq̄ aliquis
de apostolis post q̄ recepunt fidē
ppi redijt ad fidē nostrā Quare ec
go nō sentiūt acerbitatē infidelita
tis nostre sicut dentes nostri obstu
pescūt de peccato patrū nostrorū.
Adhuc de filijs istis domie mi dix
it deus p os ysaie ꝓphete qui sūt
apostoli A quo transmigrabo nisi a
populo meo. Filijs aūt q̄ non erūt
infideles dñs erit saluator eorū in
ommibus angustijs eorū Et iterū
Vultus eorū custodiet eos in carita
te ei⁹. q̄ in clemētia ei⁹ redimet eos
et ꝓpicius erit eis in longitudine
dierū Verissimū est domine mi q
isti filij nostri de quibus loq̄mur
semp manserūt firmi. nec de⁹ trās
migrauit ab eis ab ullo tēpe quo
redemit eos rex ulle iust⁹ magister
eorū. sed trāsmigrauit a nobis de
us et fuit semp cū eis De istis en
ā filijs qui sūt apostoli dicit sapi
ens ihs filius syrach in libro suo ca
pitulo tercio Audite mi filij kmi. D
patrem ad salutē q̄a deus honorat
patrē in filijs Et q̄liter intelligi debe
at honor iste deus declarat per os
malachie prophete cum dicat capi
tulo tercio. Mittet deus helyam
qui conuertat corda patrū ad filios
O domine mi si deus debuisset cō
uertere corda filiorū id est apsto
lorum ad patres cum hoc debeat
intelligi de fide tunc isti filij fuissēt
nobis cāi in captiuitate ista q̄ nō ha
bet finē. sicut et patres nostri fue
runt et nos sum⁹ Ex q̄ de⁹ ordina
uit q̄ corda patrū debent cōuerti
ad filios. quid est qđ expectamus
dñe et q̄d prestolamur. Et si volu
mus dicere q̄ alij filij debeant esse
preter apostolos de q̄b⁹ intelligāt
predicta. ulli erūt in captiuitate sicut
et nos sum⁹ ex quo viā istius iusti
nō secuti quā apostoli firmiter
secuti sūt et docuerunt sequēdā. a
ꝓpt hoc hñt honorē patrū in hoc q̄
patres debent cōuerti ad filios Cū
ergo dñe filij nostri venerunt ātē
q̄ patres ad fidē dei. si corda nra a
uertant ad ullos filios. corda ullo
rū cōuertētur ad nos. Et sicut dix
it de⁹ altissimus Erit popul⁹ vnus
et anim⁹ vn⁹ in deo glorioso et victo
rioso Nec debem⁹ intelligē istā ouer
sionē nisi de infidelitate ad fidē et
doctrinā isti⁹ iusti qui est magister
salutis eor. q̄ credūt in eū sicut q̄
dauid dixit de ullo Ipē e ulle cui⁹ sa
cerdocium erit eternū secūdz ordinē melchi
sedech q̄ bō obtulit sacrificiū panis
et vini. Et fuit iste melchisedech
rex et sacerdos dei altissimi ante aād

Et attende dñe mi q̃ta sit differen
tia inter sacrificiū aaron et domi
mi uisti huius? Dixit enī dauid Dix
it dñs domino meo tu es sacerdos
in eternū. non ad tēpus sicut fuit
aaron qui mortuus est centū vigi
ti annorū Ite sacrificiū aaro fue
rūt carnes. et sacrificiū istius ius
ti dni fuit panis et vinū. ꝙa scom
ordinē melchisedech In q̃bus ver
bis deus p ꝓphetā manifeste oñ
dit q̃ sacrificiū aaro finiretur qñ
inciꝑet sacrificiū eternū et ordina
to sacrificandi ritū. sed et aaro to
taliter cessaret quādo inciꝑet sacri
ficiū i pane et vino eternaliter du
raturū. Sed ꝙa de hoc domine mi
adhuc volo loqui. specialiter dicā
aliqua pauca q̃ michi occurrūt de
istis filijs dei. de q̃bus dixit dns p
os ihesu ꝓphe filij beheri capitulo
primo Erit locus in quo dicetur vos
estis filij dei viui Et iste locus abs
q̃ dubio domine mi est ecclesia q̃
a ꝓphā denotat locū scōz hoc q̃d
dicit Erit locus. quia synagoga q̃
est locus primus erat iam. et syna
gogā vocat deus p os moysi et aa
ron et omniū ꝓphārū israel primo
gemitū meū. sed i plurali quēlibet
in speciali. istos secundogenitos vocat
ꝓphā filios dei viui De istis ecliā
filijs dixit ecliā deus p os moysi ꝓ
phe in deutro. capitulo xi° Dan
guinē filiorū suorū vlciscetur et la
uabit terrā populi sui Et nos do
mine mi occidim⁹ ꝓphetas. et nō
fecit deus vindictā de illis nisi p
lxx annos Sed occidimus aposto
los et iustū magistrū eorū et fecit
deus vindictā de filijs. iam sūt mil
le anni. Et ꝑ mortē illorū lauit
deus terrā populi sui Et non dixit
terram filiorū israel. De ipis ecli
ā dicit dauid psalmo c° xxvi° Et si
cut sagitte in manu potenti. ita fi
les filij excussorū. Fidelis ꝓphe
tā ꝓpat istos fideles sagittis emis
sis de manu potentis quia de⁹ oī
potens misit eos ad duodecim mūdi
ptes per quatuor mūdi climata
tum doctrina legis et ꝓphetaꝝ et
psalterij Moysen āt et aaro nō mi
sit deus extra domū sanctā ad doc
dum. nō ad indiā. nō ad romā. nec
ad alia loca extra terram sanctam
misit eos nūciare doctrinam legis
et ꝓphetarū. Et isti sicut ꝓdicti q
missi per vniūsum mūdum domi
ne surrexerūt cōtra deo loco nostri
postq̃ deus occidit israel et nomi
ne nostro Quod innuit dauid i
psalmo cū dicat. Pro ꝓtib⁹ tuis na
ti tē tibi filij ostitues eos filios q̃e
Et p istos innouata est lex prima
scōz ordinē melchisedech q̃ sacrifi
ciū i stituit i pane et vino. de q̃b⁹
cōcauit abrahā amic⁹ dei ꝓut ex
tat i lege vetū apō nos qm̃ de⁹ p
misterū istorū mutauit sacrificiū
nostrū sicut mutauit nomē nostꝝ
et sicut mutauit legē antiquā car
nalē in legem nouam spūalē Et si
deus dixisset nrō messie siue ꝓpō

tu es sacerdos ieternū scōz legem moysi et aaron staret lex ulla. sed dixit ei. tu es sacerdos in eternū se cūdū ordinē melchisedech Et amictus dei cōicauit de sacrificio panis et nō carnū Ad hoc bene sonat ꝟbū moysi cum dicit Comedetis ve tustissima vetez. p quod intelligit sacrificiū melchisedech Et abbi Eit nouis supuenientib⁹ id est noue legis sacrificio publicato vtera p icietis scilicz nostra sacrificia Nos tamen dei sum⁹ vel ꝺ populi p diuisi onē sufficientē put placuit francis co

Capitulū vicesimū

Et Ameo dñe mi q̄ de⁹ elonga uit nos a se ⁊ sacrificiū nos trū. et acceptauit sacrificiū gētiū sicut ipē dicit per os malachie ꝓ phete capitulo primo Non est mi chi voluntas in vobis dicat dñs. ne q̄z accipiā sacrificiū vestrū. quoni am ab ortu solis vsq̄z ad occasū e ius magnū est nomē meū i genti bus que offertūr in noie meo sacri ficiū mūdū Ergo apud deū sacrifi ciū gentiū est mundi⁹ q̄ sit sacri ficiū nostrū Et quia deus insup̄ uauit nos omni sacrificio tā mū do q̄ alio. ergo deceret ꝓpianos vt ipi vitarent nos vt nō cōtamina rent. sicut nos vitauim⁹ gentes oī tpe quo sacrificiū nostrum fuerit mūdū apud deū et acceptū Legas eciā tu domine q̄d de⁹ dicit in psal mo q̄dragesimonono de nrō sacrifi cio vbi ait p os dauid ꝓphe Nūq̄ vidistis vos q̄ ego comedere carnes tauroꝝ. aut hircoꝝ sangui nē bibere Per qđ manifestat de⁹ q̄ ipē contēpnit sacrificiū carnū. Et vnde nobis est hoc dñe q̄ nos de testamur in gentib⁹ sacrificiū pa nis ⁊ vini qđ statuit dñs et in nul lo reprobat sicut ꝑprobat nostrū sacrificiū carnū. cū salomō ꝓpha describens ibi aaron dicat sic Iste scz aaron extēdit man⁹ suas sup altare ⁊ obtulit sanguinē vue icen sum deo viuo. et obtulit sacrificiū nostrū de granis terre sicut ḡnū. sicut melchisedech obtulit p abra hā De⁹ eciā testificat̄ p os ihu ꝓ phete capitulo nono. q̄ nos obtuli m⁹ei sacrificiū panis et dicat Nō offeratis m̄ sacrificiū pānis. qm̄ vī panes. panes ſ̄ tristicie. ꝙa q̄cūq; cōederint ex eis cōtaminabitur vn de nos alīq̄n offerebam⁹ sacrifici ū panis. ꝛ nullm̄ ꝺo acceptū ē sacrifi ciū de manib⁹ nostris. Et de nostro sacrificio carniū dicat de⁹ p os ihū ꝓphete beheu. ca° 9° de⁹ magis di bigit pietatē et misericordiā q̄ sac rificiū carniū. Declāt eciā de⁹ sacri ficiū gentiū p moysen leuitici capi tulo vicesimotertio. Offeretis de o sacrificiū de leuatis de area et de expressione vue vt benedicat vobis de⁹ ⁊ cūctis opibus manuū vestra ꝛ Dicim⁹ eciā dñe mi q̄ de⁹ māda uit in principio poni ante archam federis panes et non carnes. In exodo eciā ca° 29° dixit dñs moysi

Offeras hircū et cū illo panes azi
mos. qui panes sūt sacrificiū gen
tiū Declarat eciā dñe mi. dē hoc
sacrificiū gentiū in tercio libro le
gis caplō 21°. cū p̄cepit deus aarō
dicens per moysē. homo de semine
aarō sacerdotis q̄ habet maculas
n̄ offerat deo sacrificiū de panib⁹.
nec sacrificiū qđcūq; Vide domiē
q̄ p̄mit sacrificiū panis Dicit ei
deus p moysen libro 3° legis capi
tulo tercio Offeretis deo sacrificiū
de oīb⁹ vestris habitatioīb⁹. pa
nes duos de p̄miciis frugū q cum
paīb⁹ azimis septē Et primo poīt
dñe panes et postea carnes In a
ho loco legis quem tu scis dñe mi
dixit carnis et glorioſ filiis israel.
Cū ingressi fueritis terrā habitatioīs ve
stre quā ego dñs dabo vobis cū vo
bis i hereditatē. offeretq̄ do panes
q sacrificiū q sacrificatū totū. q ad
huc tantū cū farina purissima q pa
ne q acceptabit illud Et tale sacri
ficiū est hodie gentiū scīt paīs
et farina purissima. De sacrificio
eciā paīs fit mentio p̄mo regū. cū
dauid venit ad achimelech p̄ncipē
sacerdotū in silo et petiuit ab eo
panes. qui rñdit ei. Nō est h̄ mi
si panis oblatus in sacrificio scīs
quē non cōuenit comedere pueris
tuis quia sanctus est nisi sint sā.
Hec dicta sunt de sacrificio panis
Et plura alia dici possūt que tu do
mine mi nosti Dz q gētes ponūt
in suis sacrificijs aquā. non debet
nobis videri incōueniens. quia de
hoc eciā in scriptura sancta inueni
mus exempla scīt dū deo fiebat
sacrificiū de aqua et fuit do acce
ptū Inuenim⁹ etiā secundo regū 23°
capitulo q duo iuuenes hauserāt
aquā de cisterna q erat iuxta por
tā bethleē. et p̄phecia dauid obtu
lit eā deo sacrificiū. ergo nō est cō
tra scripturā si gētes ponūt hodie
aquā in sacrificio quod faciunt do
Nos eciā legim⁹ vt dictū est q aa
ron fecit sacrificiū de pane et vi
no. et dauid fecit de aqua. et ista
tria sunt simul in vno. vnū sacrifi
ciū mundū spūale q̄tum natura re
rū patitur. et q̄tum eciā intellect⁹
noster excogitare potest melius.
nō sicut carnes taurorū pinguiū
Nebias enī nē vt narrat q̄rtus re
gū infudit aquā sup sacrificiū car
niū. et deus emisit ignē de celo et
acceptauit sacrificiū cum aq̄ p̄fusū
magis. Angelus eciā in figura con
municauit eū in pane subcinericeo
et aq̄ quādo ābulabat i fortitudi
ne cibi sup illō quod natuā p̄t dē
di. q̄draginta dieb⁹ vsq; mōtē dei
oreb Hoc eciā sacrificiū vini q aq̄
mixtū pubice q apte describit dē
p̄ os salomonis in libro p̄bioꝝ ca
pitulo nono cum dicit. Sapiētia
altissimi edificauit sacrificiū suum
misit vinū suum et pauit mēsā
tūc misit p̄ suos suos dicēs Qui ē
paruulus veniat ad me et insipien
tes q̄ comedant panē meū et bibāt

vinū meum tempatū aqua Quid
eni est domine mi mensa pata sa
pietie altissimi. nisi altare? Quid
panis et vinum mixtum aque. ni
si sacrificiū de pane et vino mixto
cū aqua quod fit in altari? Qui
sunt insipientes vocati per seruos
sapientie. nisi gentes q̄ ignorant
deū vocate p apostolos? Et notabi
lit dicat panē suū q̄ vinū suū Per
hoc gratū esse ulli innuit hoc sacrifi
ciū Ad istud cōuiuiū tam sublime
tam spūale nō vocauit patres nos
tros qui erant sapientes in lege q̄
erant occupati i sacrificio legis car
nalis. qđ eciā sacrificiū legis non
dimisit nobis. sed priuauit nos
ab eodē Jā sūt mille anni cōpleti
quod nobis accidit ꝓpter istū iusti
tū in quo peccauim⁹ ¶ Capitulum
vicesimūprimū

Valde paueo domine mi de v
bo ullo qđ de⁹ fortis et glo
riosus dixit p os malachie ꝓphe
te capitulo primo vbi ait de sacrifi
cio gentiū et dicit. Ab ortu solis us
q; ad occasū. gētes offerūt sacrifi
ciū nomi meo mūdū Vbi aduerto
q̄ sacrificiū nostrū nō fuit nisi in
vno loco mūdi scz in domo sancta
pcipue quo eciā loco et sacrificio p
uauit nos deus et a terra promissio
nis et dispersit nos vbiq; terrax
Jam sunt mille āni Dñi venit sup
nos Et cōpletū est istud qđ dixit
de⁹ p os ysaie ꝓphe p filitudinē lo
quēs de nobis capitulo xl°. vbi ait
Cōpleta est vindemia et nō ē de re
liquo collectio Venit igitur sup nos
Et cōpletū est illud qđ dixit deus
p os malachie ꝓphe capitulo primo
vbi ait Nō est mihi voluntas in vobis
neq; recipiā a vobis sacrificiū Deie
ciā et iā cōpletū ē sup nos qđ dix
it de⁹ p os ysaie ꝓphe capō primo
ubi ait Sabbata vra q festiuitates
vestras non recipiā et sacrificiū ve
strū a vobis. qm̄ oīs estis in ira
mea Venit eciā et cōpletū est sup
nos quod dixit eodē capitulo cum
loquitur deus p eum et ait Quid
michi in multitudine victimarum
vestrarum. dr michi multiplicatis
sacrificiū de arietibus et carnib⁹
hyrcoz? Ego ei ostēpsi sanguinē vi
tulox q carnē arietū q hyrcoz Cū p
sētauerit eas ante me qs exigiet a
vobis? Va ñ deturpet lapides me
os sanctos frustra Non offeratis
vltra sacrificiū q̄ mihi incensū vest
et solēpnitates vestras q sabbata
vestra non recipiā a vobis qa odi
uit illa anima mea Dū eleuaueri
tis manꝰ vestras ad me. auferā vul
tum meum a vobis q si multiplica
uerītis oratiōnē vrām nō exaudiā ul
la. qm̄ manꝰ vre sāguine plene sūt
et oē sacrificiū vestr sicut cadauer
fetidū i ingressu atrij portx exterioris
Et ille q̄ in iugulauerit tanq; qui
q̄ decollaueit hoiez q ille q̄ obtulerit
michi sacrificiū hircū sicut q̄ obtu
lerit canē q q̄ obtulerit vinū i sacri
ciū sicut q̄ obtuloit sanguinē porca

Hz hec abominatio de sacrificijs
nostris michi aliud significat nisi
mutationē sacrificij nr̄i carnalis
et egressus in sacrificiū istius iusti
spūale et subtile qui īstituit panē
offerri loco carniū et aquā mūdā
loco pinguedīs carniū et purū vi
nū loco sanguinis. q hoc modo spi
ritualiter et acceptabili deo. nō sicut
animalia decollata p nos que p pp
phetā cōparantur cadaueri putri
do Nos tamen dei sum⁹ dñe mi et
ad ipm̄ reuertim⁹ in oībus que e
uenerunt nobis Et quare non cre
dimus hec que deus locutus est p
pphetā istū q descripsit euidēter de
sacrificijs nostris. Dixit etiā de⁹
p hieremiā capitulo septio Inuita
te ppīmos vestros ad sacrificia q
comedite cū eis carnes sacrificioz
vestrorū qa in die qua ego eduxi
patres vestros de egipto nō precepi
eis nec vobis de sacrificijs. sed dix
i eis Audite vocē meā et ero vob
deus et vos eritis michi populus.
Di ambulaueritis in oībus que
precepero vobis. bene erit vobis Et
nō audierūt et nō apposuerūt au
rē suā ad dictū meū Et tu domine
mi es ille qui nosti hoc ¶ Capitu
lum vicesimūsecūm

Et meo dñe mi q illud ver
bū intelligitur de synagoga
q ecclesia. qđ scribit capitulo xi°.
p̄mi libri legis cū ait rebecce vxori
ysaac dñs deus Due gentes sunt
in vtero tuo et duo populi dividen
tur de ventre tuo Gens gentē sup
abit et maior seruiet minori. Do
mine mi sola rebecca fuit mē genti
liū et iudee rū ¶ Populus maior q
p̄mogenitus fuit synagoga. que
magna fuit scientia dei et honore
ditata. ¶ Populus secūdogenitus et
minor populus. fuerunt gētes i in
fidelitate et ignorātia sua manen
tes Sed dñe mi cū deus occidit is
rael put scribit ysayas pphet. tūc
tota subuersa ē. et synagoga q fu
it maior seruiuit ecclesie gentiū q
fuerat minor. vt cōpleretur verbū
qđ dixit deus rebecce. gens gētē su
pabit et cetera Dñe mi de eccles
a dixit de⁹ p os dauid pphete psal
mo xxi°. Astitit domino regina a
dextris tuis in vestitu de aurato dis
tinctis coloribus adornata. Expo
itur dñe mi q ecclesia gentiū q vo
cat regina diuersarū linguarū oīm
q seruiūt et ē ornata colorū disti
ctione Nā omnes lingue in eccle
sia gentiū cōcordāt in vna exposi
tione legis psalterij q libroꝝ cōni
ū pphetarū Synagoga vero ñ ha
buit nisi vnā linguā ad ornatum
suū q̄si vnū colorē hebraicū. ¶ Daueo
etiā domine mi a verbis frequēter
inductis p malachiā pphetam su
perius q̄ dixit de⁹ synagoge cū a
yt. Nō est michi voluntas in sacri
ficijs vr̄is quia ab ortu solis vsq;
ad occasum magnū est nomē me
um inter gentes que offerūt nomi
ni meo sacrificiū mūdū. sicut de nā

sunt munda aqua. farina et vinū. de quibus factum sacrificium non indiget mundatione nec lotione. Sed synagoga indiget lauare carnes sacrificiorum suorum et purgare ventres animalium que in sacrificio offerebantur. et lauare locū de sanguine et de pinguedine sacrificiorum. alias esset horror tractare et videre. In sacrificio autem panis vini et aque nichil apparet inde ens nichil turpe corpabit sūpta Existimo etiā dñe mi q̄ de sacrificio ecclesie dicat deus p salomonem in libro puerbiorū vicesimonono capitulo Melior est pura buccella panis cum caritate q̄ vitulus saginatus cū inimicicia Buccella amoris pura dñe mi est māsuetudo sup māsuetudinē. et remissio mutua offensarū Vitulus odij saginatus ē oculus p oculo et interfectio inimicorū. Ergo dñe mi sacrificiū synagoge est vitulus saginatus cū inimicicia et sacrificiū ecclesie ē buccella panis cū caritate Nos tamē dei sumus in omnib⁹ que venerunt nobis Pulchre etiā deus describit ecclesiā assimilando eā cerue per os salomonis puerbiorū capitulo quīto cū ait Cerua dei carissima i hȳnulo suo Vbera eius inebriēt te omni tēpore i amore eius delectaē imeternū Licet synagoga posset dici cerua eo modo non est possibile nobis exponere illud verbū de illa quia non habuit hymnulū vnū ꝙ hȳnulos multos Hymnuli fuerunt moyses et aaron dauid ysaias q̄ ceteri similes Ecclesia ē cerua dei dilecta i hȳnulo suo vno de qua et de quo scribit cerua carissima dei in hymnulo suo scilicz non habente parem in nobilitate et gracia Et tunc addit domine mi et dicit inebrient te vbera eius omni tēpore et delectare in amore eius imeternū In quibus verbis describit deus sacrificiū ecclesie duraturū omni tempore imeternū assimilat illā matri ablactanti filios. sed in hoc quod dicit inebriēt te. denotat materiam sacramenti specialiter q̄ tum ad vinū et per vbera denotat in eīq̄s p tibus sacramenti omne delectabile et nutrimentū sufficiens sacramentū. quo sacramēto iam fruitur et delectatur ecclesia iam mille annis. a quo tempore p̄uauit deus synagogam suo sacrificio. Hymnulus ille nobilis i q̄ ecclesia ista est tam grata deo est cristus dominus. et vbera eius dāt vinum perpetuum de quo prouenit gaudium sempiternum. Non dicit q̄ dabit carnem et pinguedinem et sanguinem que fuerunt laboriosū sacrificiū synagoge q̄ deus p̄uauit eā iam sunt mille anni. Nos tamen dei sumus domine mi in omnib⁹ que euenerūt nobis Fuit autē synagoga mulier q̄ habuit alium virū scilicet deū et p̄dixit illū q̄ domū scāz et villas q̄s

Et ecclesia cerua in deserto sñ ma
rito sed deꝰ supplet ulh Vñ dicit ip
se deus fortis et glorioſus pcs y
saie capitulo 63°. Quelle sequel
trate meliores sūt ḡ ille q̄ habent
maritū Idē eciā pphēta capitulo
99°. Dicit sic. Ego faciā diat dñs
deus ī deserto viā et flumia mag
na ad dādū populo meo electo po
tū. et tu iacob non obedies et tu is
rael non audies. Dic nos dñe mi
mansimꝰ extra obedientiā nec ha
bemꝰ aures nec oculos. quapꝛop
ter captiuitas ad cōplementū mil
le annorū puenit Et timeo domē
mi q̄ de terra nr̄a que vt furēs iā
habebat ī promptu dicēdo. oculū p
oculo q̄ cetera sit dcm̄ De cerua is
ta que habet vniū hȳnulū. qui hȳ
nulꝰ dixit ī euāgelio suo ſm̄ matheū
caplō 4. Qui te pauſſeit ī vna pte
faciei prebe ei alteā. loq̄tur dauid
pphā ps° 30°. cū dicit. Q̄ mag
na et multa dulcedo tua dñe quā
abscōdisti timētibus te et opleuis
ti eā speratibus in te Et est clarū
dñe mi q̄ populꝰ synagoge timu
it pnas legis oculū p oculo. qa in
pmptu erat executio. ſ̄ populꝰ ec
cleſie sunt speratres in dulcedine.
qui pauſſi in faciem nō cepcutiūt.
q̄propt̄ pauit deꝰ illis scilicet gē
tibus magnā multitudinē dulcedi
nis sue quā abscondit a nob̄ iude
is. sed tamē nos dei sumus in oibꝰ
tabꝰ Capitulū vicesimū tercium

Paneo dñe q̄ deus loq̄tur de
nobis p ysaiā capitulo 29°.
cū ayt Erūt pphecie apud ws si
ut verba libri signati qnē non a
perit lector nec ignorās litteā De
filiis aūt supdictis quos totiens
descripsit deꝰ vt allegatū est pluri
es. loq̄tur deꝰ ī eodē capitulo cū di
cit Manifestabūt sanctū iacob q̄
euāgelizabūt deū israel. et accipēt
ignorātes prudētiā et musici sciēt
legē Apte videmꝰ. iā sunt mille ā
ni domine mi q̄ ignorātes et mu
sici docent legē nostrā et sciūt Et q̄
sunt ignorātes dñe mi nisi genti
les. Qui sunt eciā musici cantan
tes nostrū psalterū et pphetias
in ecclesijs suis De quibꝰ musicis
et cantoribus deus dixit p os da
uid prophete psalmo 97°. Canta
te domino cāticū nouū quia mira
bilia fecit. Et q̄d est cāticū nouū
istud nisi testamentū nouū domē
mi et antiquū nisi lex ātiqua. Et
de istis musicis dicit deus p os da
uid psalmo 91°. Cātate domīo et
benedicite nomini eius Itē in ps°
63°. Cātate domino omis terra q̄
psalmū dicite noī eiꝰ Et ī eodē psal
mo dicit Cōūtentur ad te domine
vniūsi fines terre. Et ibidē. Et cā
tabuut tibi et psalmū vniūse tre
familie dicent noī tuo Et notabili
ter dicit vniuerse familie terre. q̄
nō israel singularit De istis eciā
mūsicis ō dñe mi dicit deꝰ p os da
uid psalmo 88. Beatus populꝰ q̄

dicit cantilenā. dominē in lumine vultus tui ambulabunt. De ihs eciā scribitur in eoē psalmo Cantabant tibi gentes canticū i domo dei. Et hodie sunt mille anni. q nos iudei nō cantauimus in domo sancta. De istis eciā cātoribus dicit dauid ꝓpheta. Cantabūt psalmos suos in domo dei meterum De nobis eciā dicit psalmo izō°. Quomō cantabim⁹ canticū dñi in terra aliena? Et qualiter potest eē domine ni q ſpecem⁹ habere terrā et nomen cū deus dixerit p amos ꝓphetā Cecidit israel nō resurget. virgo israel ꝓstrata est non eleuabitur Dixit eciā iē ꝓpheta capitulo nono Cueniet tribulatio et saluabitur qui fugiet ex eis Et si absconderit se in monte carmeli. inde precipitabit eos manus mea. Et si descenderint in p̄fundū maris ibi immittā serpentes q mordebūt eos. Et si abierit i captiuitatē coꝝ i inimicis suis. ibi mādabo gladio et occidet eos. q ponā oculos meos sup eos in malū et non in bonū. Et cū sic fecerit nobis deus iam sunt mille anni ꝯpleti Quocū ergo cantabimus ex quo sic est? Capitulū vicesimū quartū

Dñe mi de⁹ dixit nob̄ Ponā oculos meos sup eos in malū et nō in bonū. Viuit manifeste videmus. iam sunt mille anni Et dixit de filijs istis musicatorib⁹ pter os dauid in psalmo. Oēs gētes plaudite manib⁹ cātate deo et dño in voce laudis Et in psalmo. 99°. dicit hic Cātate oēs familie terre seruite dño in leticia Intrate in cō spectu eius in exultatione et scitote quomā dñs ipse est deus. ipe fecit nos et non ipi nos. quomā nos sum⁹ populus ei⁹ et oues pascue eius Introite portas eius in confessione et domū eius cū canticis confessionis. et glorificate nomē eius quomā suaue est. et miseticors dia ei⁹ vsq; i eternū Et i ps 95°. Cantate deo omis terra ānūciate de die in diem salutare eius et vsq; in seculum seculorum. Pauet domine mi ex quo deus dixit p os ieremie capitulo nono. Docete filios vros et filias vestras planctū q fletū qm mors ingressa est i portas vestras Ex quo dixit de filijs musicis seu musicatoribus p os dauid ꝓphe psalmo cxlviij°. Reges terre et omnes populi principes q oēs iudices terre Iuuenes et virgines senes magm et pui glorificēt nomē dñi Et i ps 99°. dixit Cantu honorificabūt me i sacrificio Ac si apte dicēt. Nō i sacrificio carniū hircoꝝ et i interiimis ipoꝝ sicut erat sacrificiū nostr̄. Cū eciā dñe mi ñ negem⁹ v̄ba creatoris nri q̄ dixit p os ysaie ꝓphete ca° 99° Musici seu musicatores addisc̄t scripturas cū totū psalteriū dauid fit musicali arte notatū p sonos acutos et graues

Hñs dñbus cõsiderat̃is videtur m̃
q̃ errauim⁹ in hoc q̃ eos de suo laũ
dis sacrificio iudicam⁹ qõ ĩ ecclesia
exhibent deo in cantando p̃sertĩ cũ
in lege nr̃a de hoc mueniam⁹ p̃cep
ta et exempla Dauid ecĩa dixit.
Laudate eũ in cỹbalis letitie lau
date eũ in cỹbalis laudis.omnis
spũs laudet dñm. Hec scribuntur
psalmo cl⁰. Exemplũ eciam habes
secdo regũ dñe capitulo septio. vbi
habes q̃ dauid discoopto capite
saltãs psallebat in cythara añ ar
cha dñi quẽ timeraua michol vxor
sua ausa ẽ redarguẽ.cui ipẽ ait Co
ram deo nõ videbit me deus ante se
nisi despectũ psallentẽ et saltantẽ
Filij ecĩa israel sonabant bucinas
dũ transducebatur archa dei. Sz
qõ sumus obsecro dñe mi nos iter
dẽtes solẽpnitates istorũ musico
tũ nisi michol faciam⁹. Et qui sũt hij
nisi xp̃iani cantantes et exultãtes
in deo in huiusmõdi fiant dauid.p̃sal
si cũ dicat de⁹ omnis spũs laudet
dñm⁹. Si dixisset omnis israelita
p̃cise. tũc possemus alijs insultare
Et si de⁹ fortis et gloriosus diat
p ysaie xp̃he capitulo q⁰.q̃ õ
nes gẽtes sũt ĩ cõspectu eius q̃si ni
chil.hoc est ĩtelligendũ de illis gẽ
tibus que fuerant añq̃ haberent
noticiã dei p aduẽtũ istius iusti.q̃
a tunc fuerunt pagani et ydolatre
Sed nõ potest intelligi istud vbũ
de istis gẽtibus q̃ offerũt ei omni
die sacrificiũ mũdũ in oriente et oc
cidente fiat dixit de⁹ p os malachi
e xp̃hete.et supi⁹ allegatũ est Et
vere domine nos errauim⁹ in hoc
Attamẽ nos dei sum⁹ in omni euẽ
tu q̃ euenerit nobis Ita⁹ ꝛc⁹

Quaeo dñe mi q̃ nos aposto
lauim⁹ a deo ĩ p̃mo aduẽtu
istius iusti de quo iudeim⁹ autori
tates predictas.q̃ aui expresse enu
miant oĩa que scripta sũt apõ nos
in libris legis et xp̃hetarũ. xp̃er
quã apostasiã deus sic p̃dixit in lõ
gitudinẽ diez nobis captiuitatẽ istã
Et si expectam⁹ saluatorẽ aliũ ab
isto.michil nobis p̃dest Et argum
tũ nobis euidẽs est captiuitas illa q̃
fuit in babilone septuagita anno
rũ.ecĩa q̃tũ ad tẽpus qa brevis. ꝛ
q̃tũ ad gratiã quia daniel xp̃he
ta fuit captus nobiscũ qui erat a
micus dei.et p̃r quem deus cõsola
batur nos de liberacione p̃pinqua
Non ecĩa omnes tribus fuerunt
in illa captiuitate sed hec captiui
tas iã pueuit ad cõplemẽtũ mille
annorũ Nec est daniel nobiscũ.q̃
oĩs tribus.nulla excepta.sũt in
disp̃sione elõgate a domo sancta.
Dignum euidẽs q̃ peccatũ genera
le ẽ ĩ oĩb⁹ nobis nullo excepto.qõ
peccatũ nisi p̃seueret in nobis.p̃se
uerabit et ira dei sup̃ gentẽ nostrã
sine spe.Et tamen expectamus a
liquẽ aliũ ab isto iusto que expecta
tio michil nobis p̃dest. Et si volu
erim⁹ dicere q̃ hec captiuitas nõ
est generalis et q̃ aliqua tribus

est in aliqua pte mūdi que habet
legē 7 pncipē. cito poterimus scōm
legē nostrā de mendatio argui et
cōuinci. Nā si nos iudei in aliqua
pte mūdi regem et pncipes habere
mus. hoc esset de sola et vna tri
bu scilicet iuda. Ded deus diffinit
cōtra iudā q non esset ex tribu iu
da rex in eternū. Vnde dixit p os
iheremie capitulo decimoseptimo
Peccatū iude scriptū est stilo ferre
o in lapide adamantino Quatenus
speramus? Nō delebitur i eternū.
pserti ū dō fortis et gloriosus lo
quitur p os ysaie pphete capitulo
tercio dicēs sic dominator dñs au
feret a iherusalē iudā et iudicem
ppheta et pncipē De nobis dixit
etiā iheſus filius sirach capitulo ter
cio libri sui. Erunt filij israel sine
pncipe et sine lege Nos scimus do
mine mi q ab initio fuerunt aliq
magni et sancti cora deo et in pnci
pio fuerūt lōge vite sicut mathu
salē et enoch. ꝫ nulli ipōz extēdit
deus vitā vltra mille annos. Et
nos inter nos inuenim⁹ q messyas
siue xpūs nobis ꝓmissus fuit na
tus in babylonia tēpore captūitatis
ulli⁹ q fuit septuagīta annorū. et
scōm ꝯ xpūs nat⁹ hēt etate mille
quīgētos ānos Quā fabulā ñ so
lū nō ppbia ꝫ nulla rōne possum⁹
defendē Hec tamē diam⁹ et asseri
m⁹ in synagogis nostris vbi null⁹
nobisū cōmiscē extraneꝰ Dz au
dias doctrinā pubhcā sup hoc xpi
anorū ps 86° Dicetur ad syon di
cet hō. hō natus est in ea. et ipē
altissim⁹ q fūdauit eā. In vbis il
tus ꝓpheta denoīat mariā dnātu
cē ciuitatē seu noīe ciuitatis. et di
cit q hō natus est in ea Nō dixit
tali israelite vel tali vt intelligatur
q filius marie nō fuit vnꝰ in lūbis
alicuius hoīs Et in secūdo libro ē
gū capitulo septimo hoc manifeste
declaratur cū dicat de⁹ dauid. Nū
opleueris dies tuos et dormieis cū
pribus tuis suscitabo ꝑgeniē tuā p⁹
te q egrediē de vtero tuo. 7 ego e
ro ih i prē; et ipē eit mī i filiū. Et
nūꝯ fuit possibile dnē mi q aliqs
filius egrediē de vtero pris sui. Dz
ꝯ exīsse ponit ad demōstrandū q
xpūs nō foret accipiend⁹ i mulere
p semē decisū a lūbis viri sic ceteri
hoies tā a dauid q ab oīb⁹ alijs
descēdētes Dixit eaā deus p os da
uid psalmo cix° Ex vtero añ lucife
rū genui te Et si de⁹ gliosus et for
tis dicēt de xpō suo q de voluntate
sua q ē spūs sūs genuit eū ñ de se
mine pduce do ullū exponit ex vte
ro qz xpūs ē natus ex vtero sine
semine viri ꝓter solitum cursū
nature. Et hec est doctrina xpiano
rū q ñ itrat i capita nostra et ꝓpt
h° euenit nob istud qđ nob euenit
Describit eaā p eū dē modū xpūs
nasciturū dauid psalmo cxxxi°. Ju
rauit dñs dauid et nō pmittet e
ū de fructu ventris tui ponam sup
thronū tuū Conclusio

Et ex hijs oibus pmissis ap
paret istū iudeū scz samuelē
fuisse vere in fide catholicū hoc ea
theaminū qa nō apparet ipm fu
isse regeneratū p baptismum
Dubdit vltra idē samuel Et quia
hec omnia veritati cōsonant ideo
licet dca sarracenorū nobis fidē nō
faciant quia digni sunt derisione
eo q alchoran9 eorū pitissim9 dic
tis suis manifeste impugnat cōtra
dictoria Et quia dicta eorū i mul
tis sunt cōsona fidei xpiane et veri
tati euāgelice ideo ex habūdanti
aliqua dicta sarracenorū presenti
opusculo volui subnotare et mani
me ulla que sarracēni dicunt de ihu
et maria eius matre Omnes enī
sarracēni dicunt q ihesus sit ille
messyas quē pphete predixerunt
esse venturū Ecia pponūt ipm ma
chometo eorū deo ptū ad genea
logia Fatētur enī q parentes et p
aui machometi fuerūt ydolatre a
de semine agar ancille et dicūt q
messyas fuerit filius ysaac et pphe
tarū et sanctorū iustorū in recta li
nea vsqz ad mariā matrē ei9 De
maria vero sic dicitur in alchora
no Dixit angel9 ad mariā O ma
ria deus elegit te gracia et pelegit
te sup omnes mulieres oim seculo
rū et posuit te quasi vnū mediū di
uidēs inter homines terrenos et a
gelos dei in paradiso delicia tū Di
cunt ecia sarracēni q cristus fuit
messyas habuit ptātem a deo faci
endi miracula a sanādi omnē lan
guorē et eiciendi demonia et mor
tuos suscitādi et q sciuit omnia e
ia secreta cordiū et credūt omnia
miracula que ihesū fecisse euāgeli
ū cōmeōrat Dicatur ecia i alchora
no q ex te id est ihesu est vbū dei
Et hoc scibat esse verbū dei ē ihe
sus apud sarracenos quasi nomē
pp̄um ita q nullus alius vocatur
hoc nomine nisi solus ihesus Di
catur insuper in alchorano sic O
ex te id est ihesu ego sū sufficiēcia
tua ego eleuabo te vsqz ad me et
purificabo te ab infidelib9 Hijs
pmissis cōcludit rabbi samuel ad
rabbi ysaac Ded dato q dca sar
racenorū et alchorani michil cōtra
nos cōuincāt Quid dicem9 de euā
gelio xpianorū qđ michil otinet a
tra pphecias a legē nostrā sed ma
nifeste cōtinet dicta oim pphetarū
ecia pmissionū que in lege otinē
tur sumēdo ea spūaliter put doctri
na otinet xpiana Et ideo dñe mi
super hijs dubijs ad te recurro et
maxie sē pmis pphetis q habui ex
nostris pphis qa de alchorani tes
timoio nō curo ꝫ solū mduxi hoc vt
appareat q oēs litere xpiane cō
sonant veritati et fidei a q applau
dāt ipōrū testimonio

Explicat tractat9 cōtra iudeos

Questio de probatione p scripturas a iudeis receptas q̄ misterii xpi p̄ dictū a lege et pphis sit impletū determinata p eximiū doctorē sacre pagine magistrū nicholaū de lra

Queritur vtrū p̄ scripturas a iudeis receptas possit probari misterii xpi in lege et ppheris p̄missis eē iam cōpletū? Arguit̄ p̄mo q̄ sic: q̄a iho. quinto dixit saluator iudeis Scrutamini scripturas: q̄a vos putatis in ipis vitā eternā habē: et ille sūt q̄ testimoniū p hibent de me Scripture vero in q̄bus iudei putant vitā eternā habere sunt ab eis receptē: et sic verbū saluatoris dictū videretur eē falsū nisi per eas posset probari xpi misterii eē cōpletū: hoc aūt dicere ē inconuenies: ergo ꝛc. In oppositū arguitur. q̄a multi iudei subtiles et ingeniosi et in scripturis valde studiosi sunt mortui in iudayismo q̄d nō esset verisimile si p scripturas ab eis receptas posset probari impletū eē misteriū: nā manifeste se videssent errasse: et sic retro esset fallacia ab errore Circūstantia hic duo sūt videnda Primū est que sint scripture receptē a iudeis: scdō Vtrū p dicta possint per istas scripturas probari probatione efficaci Circa p̄mū sciendū q̄ libri canonici veteris testamenti sunt ab eis recepti tanq̄ deo inspirante scripti Sunt aūt in vniuerso xpianismo scōm antiquā opinationē xpianorū scōm modernā: q̄a lamentationes ieremie et liber ruth ponuntur modo p duobus libris a libris ieremie et iudicū sepatis. De istis libris quiq; libri dicūt legales scz quiq; libri moysi: et sunt in p̄mo ordine apud iudeos Alii dicūtur pphales scz iosue. iudicū. samuel id est p̄mus et secūdus regū. malachi id est tercius et q̄rtus regū. ysaie. ieremie. ezechielis. liber duodecim pphetarū: et isti sunt in secundo ordine Reliqui vo dicunt agyographi id est scripture sancte vel sanctorū: et isti sunt libri psalmorū. pabole salmois iob ecclesiastes cantica ruth lamētationes ieremie hester daniehs esdre pali pomenō. Isti sūt in tercio ordine

Cōsideradū etiā q̄ isti libri sunt apud eos multiplicit̄ scripti: vno mō pure hebraice sicut p̄° tradita sūt scilicet p̄mone pure hebraico et litteris hebraicis Alio mō hebrayce sed nō pure: videlicet caldayco sermone sed litteris hebrayc̄ qui a caldayam et hebrayci sūt ydiomata p̄qua eūdē numerū lrārū habentia: q̄ lrē q̄nus discrepent in figura tamē conueniūt in sono et ꝑcute vt dicit ihero. in p̄logo galeato. et ideo vnū ydioma potest fieri liter scribi per litteras alterius. Hoc igit̄ modo plures scripserunt

vetus testamentum. et maxime ionatham filius oziel. cuius scriptura est ita autentica apud hebreos q̄ nullus fuit ausus sibi contradicere: propter quod in libris notabilibus iudeorum ponitur purum hebraycū in vna colūpna et caldaycū scriptū ab ullo ionatha litteris hebraycis in altera. Et vtūtur iudei caldayco quasi p̄ exposītoē: quia aliqua que erāt multū obscura in hebrayco puro clarius ponūtur et quasi exponūtur in ullo caldayco vt infra magis patebit: et ideo ulla trāslatio necessaria est ad disputādū cū iudeis i passibus multis. Similiter translatio septuagita interpretū apud eos habetur saltē apud aliquos studiosos ulh enī septuagita fuerūt electi de toto populo israel tang̃ excellentissimi et litteratissimi et periti in lingua hebrayca et greca secundum quod dicit iosephus duodecimo libro antiquitatū Ipi aūt non semp̄ transtulerunt de hebreo in grecū verbū ex verbo: sed foequēter sensū ex sensu mutantes aliq̄ vel occultantes ex industria que posset eē cā erroris tholomeo regi Hanc āt trāslationē volūt habere studiosi hebreorū tāq̄ factū sapientissimorum: et dato q̄ nusq̄ apud eos habētur tamē nō possent ipsā negare: cum fuerit facta a valentiribus et sapientioribus de toto ullo populo. et etiam in tanto numero: et ideo de ulla possumus nos iuuare ad p̄bandū aliquid ipsis iudeis Ite preter scripturas canonicas sunt alie scripture a iudeis recepte tang̃ scripture autentice: licet thalmud quia secundū ipsos scriptura ista non differt a scripturis canonicis nisi sicut lex data verbo a lege data scripto: quia ista fuit moysi revelata a deo sicut et ulla que est scripta i libris moysi: sed tunc moyses non scripsit ea q̄ continentur in thlamud. et hoc potuit esse duplex de causa. vtpote quia nō erat necessarium vt populus sciret talia sicut erat necessarium de preceptis in lege: vel quia talia magis erant in secreto habenda: magis tamē moyses tradidit ea iosue et alijs seniorib⁹ verbo sicut habuerat a domino: et illi a illis posteriorib⁹ eodē modo. et sic cōsequenter quousq̄ scripta sunt per actores posteriores ne caderent in obliuionem Similiter dicta doctorum hebrayorum qui glosauerunt vetus testamentum sunt autentica apud eos multo magis q̄ apud nos vba ihēronimi augustini et aliorū doctorū catholicorum et hoc potissime p̄pter illud q̄d habetur deuteronomij xviio. Non declinabis a verbis eorum ad dexteram siue ad sinistrā. Vbi loq̄t̄ sepius de doctoribus siue sacerdotibus ad quos precepit scriptura i dubiis recurrē q eorū sniaz idisalsse tenē

Licet aũt huiꝰmõi sc̃ptũre ꝑ mag
na ꝑte sint false scilicet thalmud.
et glose doctoꝝũ hebraicoꝝũ: tñ ꝑ
eas possumus cõtra eos arguẽ effi
cacit̃er exquo sunt ab eis dicto
modo recepte: sicut econtrario si ar
gumẽta facerent ꝯtra nos ex euã
gelio et scripturis apostoloꝝũ et hu
iusmõi essent efficacia ꝯtra nos. li
cet reputẽt huiꝰmõi scripturas fal
sas ꝯtinere. Diso ꝓmo que scrip
ture sint a iudeis receptę: secũdo vi
dẽdũ est an ullo qõ in questioẽ po
nitur possit ad ullas efficaciter ꝓba
ti. Et distinguo de ꝓbatione effi
caci: q efficatia ꝓbationis potest
accipi vno modo q sit tam efficax
ꝓbatio q nõ possit euitari sine e
uidẽte negatione vel cõtradictioẽ
scripture predicte: et sic videtur
michi q nõ sit adhuc ꝓbatũ ꝑ pre
dictã scripturã qõ in questione q
ritur. cuiꝰ cõ est ꝗa misterio trini
tatis et incarnatioĩs xpi expressiꝰ
ponitur in scriptura noui testamẽ
ti q veteris sicut patz manifeste e
ab oibus ꝯcreditur: et tamẽ hereti
ci multi totũ nouũ testamẽtũ reci
pũt et ꝑ suis erroribꝰ exponũt.
aliqui tamẽ eoꝝũ negant trinitatẽ
psonarũ in diuinis sicut sabelliꝰ.
et aliqui negant diuinitatẽ i xpõ
sicut arrius. et aliq̃ veram humanitatẽ
sicut manicheus. q dixit ipm habe
re carnẽ fantasticã ad quod sequitur
ipm nõ eẽ verũ hominẽ. ꝗa caro ve
ra ẽ de veritate humane nature Di
mittit arrius qui dicit ipm ñ ha
bere animã intellectiuã. et ad dictũ
vtriusq; sequitur xpm non esse ho
minẽ. cũ ab anima intellectiua ac
cipiatur species humana Di igit̃
predicti heretici exponant ꝑ se sc̃p
turã noui testamẽti. multo magis
iudei possũt ꝑ se exponere scriptu
ram veteris testamẽti Ad hoc modo po
test accipi efficacia ꝓbationis pre
scripturã sic q licet scriptura posset
exponi alio modo saltẽ ad euidẽdũ
absq; ꝯtradictione manifesta. ta
mẽ simpliciter loquẽdo non ꝑt expo
ni cõnabiliter sic. q̃n semp appare
at expositio fidei catholice cõnabi
liter. et hoc modo credo illud qõ po
situm est in q̃stione ꝓbatũ eẽ a san
ctis ꝑ scripturã veteris testamẽti.
et iterũ hoc idẽ ꝓbari potest hoc
mõ In questione aũt duo ponũt
Primũ qõ ptinet ad tps Vtrũ
tps aduentꝰ xpi sit pteritũ: secõm
quod ptinet ad psonã vt sit deus
et homo in vna psona. et illud im
plicat duo: ꝗa fides catholica po
nit vnionem diuine nature et hu
mane in determinata persona scili
cet in psona filij. et nõ patris nec
spiritus sancti. et ex hoc suppone
pluralitas psonarũ in diuinis qõ
fortissime negatur a iudeis Dic
igitur ad ꝓbandũ qõ in questioẽ
ponẽ scibz vtrũ ꝑ scripturã a iu
deis receptã eẽ tria sũt p ordinem
declarãda ex eadẽ scriptura. Primꝰ
est q in vnitate essentie diuine est

plūalitas psonarū siue suppositorū: scdm est q̄ in psona filij natura humana et diuina sunt vnite: ita q̄ ipse est verus homo et verus deus: tertiū q̄ est factū de preterito et non expectandū de futuro sicut expectant iudei i hoc valde decepti

¶ Ad declarationē p̄mi p̄mo adducto argumētū magistri sentētiaꝝ secūda distinctione primi libri: vbi p̄bat pluralitatē psonarū in diuinis p illud quod scribitur p̄mo geneſis. In p̄ncipio creauit deꝰ celū et terrā et cetera. vbi veritas hebraycā habet sic. In principio heloym creauit celū et terram. Heloym aūt est nomen plurale huius nois hel vel heloy q̄ signific at deū in singulari: et hoc satis patz sentibus ꝓpetates ydyomatis hebrei. Per hoc aūt q̄ nomē plurale diuinū coniungitur cū verbo singularis numeri cū dicitur creauit heloym ac si diceret creauit dij. ostēdit scriptura q̄ in deo est aliqua pluralitas in vnitate essentie: quia talis modus frequētissime in veteri testamēto inuenitur de deo et de nullo alio. Ex quo satis patet q̄ in vnitate diuine essentie ē aliqua pluralitas que in nulla alia natura inuenitur: et hec est pluralitas psonarū in vna simplici essentia q̄ i p̄dicto mō loquēdi designat p vbū singularis numeri cōiūctū numero plāli. Sz ad hoc rñdēt iudei dicētes q̄ hoc nomē heloym p deo ponit ip̄ropē dicto. q̄ in differētia accipitur p singulari et plurali: sed qñ de vero deo dicitur semp accipit p singulari. et sic ē in ꝓposito quādo dicitur. In p̄ncipio creauit heloym id ē deꝰ. Sz cōtra hanc solutionē arguo ex textu sacre scripture. q̄ hoc nomē heloym et alia noīa diuina dicitur frequēter de deo vero i plurali: qđ patet maīfeste ex iūgunctis ad iectiuo pluralis numeri. Josue primo dicitur. Nō poteris seruire dño: qa dñs sanctꝰ ipē. vbi hebrayca veritas sic habet. Non poteris seruire dño: qa heloym sanctꝰ ipē. ¶ Itē ihēreme vicesimo tao. Peruertistis verba dei viuētis dñi exercituū dei vestri. veritas hebrayca sic habet. Peruertistis verba heloym viuētis dñi exercituū dei vestri. Et notādū q̄ hic ponitur nomē dñi tetragramaton cū dicit in autoritate premissa dñi exercituū vbi habem⁹ dñi. in hebreo ponitur nomē dñi tetragramaton qđ signific at diuinam naturam secundū suas ꝓpietates intrinsecas absq; respectu ad extra. vt patebit magis infra. Et sic patet q̄ in intrinseca deitatē ē aliq̄ plūralitas p plūralitatē immediate precedentē cum dicitur in autoritate Peruertistis verba heloym haym id est deorū viuentium: et coniūgitur ista pluralitas nomini dei tetragramaton cū immediate subdit dñi exercituū q̄

Et sic patet p hoc q̄ in vnitate di
uine essentie ē aliqua pluralitas.
cū sūma simplicitate qđ nō est in
aliis. ḡa semp vbi scīptura ponit
aliq̄d denotans plālitatē psonaꝝ
ibidē ostēdit essētie vnitatē. vt pa
tet p autozitates predictas et pa
tebit p sequentes Itē ysaie lxiij.
scribitur sic Dominabitur tui q̄ fe
cit te: dñs exercituū nomen eius
Hebrayca writas sic habet Dña
tozes tui factozes tui: dñs exercitu
ū nomē eius In hac aût autozita
te vbi pōitur dñs exercituū nomē
eius. ponitur nomē domini tetra
gramaton: et ideo ex hac autozita
te potest argui sicut ex precedenti
Similiter hoc nomē heloym fre
quēter contīgitur cū verbo plālis
numeri. vbi gracia. scđo ẽgū vij°
dicitur Que est gens vt populus
israel ī terra: ppt quā iuit dñs vt
redimeret sibi in populū et cetera
Hebrayca writas sic habet Quis
vt populus tuꝰ gens vna ī terra:
ppter quā iuerūt heloym ad ẽdi
mēdū sibi: Item ecclesiastes scđo
Quis est homo iquā vt possit sequ
regem factozē suū: Hebrayca wri
tas sic habet Quid est homo vt ī
tret post regē q̄ iā fecerūt eū: Pa
tet igitur ex predictis q̄ predicta
ēnsio est falsa: ḡa nomen heloym
dictū de deo vero frequēter accipi
tur in scīptura sacra in plurali: qđ
patet ex predictis autoritatibꝰ q̄
nō possunt intelligi ad hītesim nisi
de deo vero Propter qđ soluūt a
libi aliter in glosa: sup illud ecle
siastes qđ inductū est Que ps est
homo q̄ intret post regē q̄ iam fe
cerūt eū Glosa hebrayca Di que
ratur q̄ fecerūt eū scilicet homēz:
potest dici deꝰ sanctus et dñs cōsilij
sui Et similiter ēnđetur in glosa su
p psalmū xlix^m. Deus deozū dñs
locutus est ⁊c̄ In hebreo sunt tri
a noīa diuina scilicet el. heloym.
et nomē domini tetragramaton:
loco cuiꝰ hēmus hoc nomen dñs.
Querit igitur glosa quare asaph
auꝰ est hic ps ter nominat deū in
pncipio huiꝰ psalmi Ēnđet vt ostē
deret q̄ dominꝰ in tribus pprietā
tibus creauit celū Di bene cōsi de
rentur iste ēnsiones due sunt verissi
me Prima enī que dicit q̄ deꝰ et
dominꝰ cōsilij sui fecerūt hominē. ⁊
ppt hoc dicitur ecclesiastes scđo
in plāli. quis est homo qui intret
post regē q̄ iam fecerūt eū. ḡa do
minꝰ accipiē hic ppne p patre et
dominꝰ cōsilij accipitur ppzie filiꝰ
qui est verbū mentis paterne et
spūs sanctus amoz ex ipis procēdēs
Similiter secđa respōsio q̄ dicat q̄
asaph ter nominat deū. quia deꝰ
in tribꝰ ppetatibus creauit mūdū
ecīā writissima: quia tres sunt ppri
etates in diuinis scilicz patrnitas
filiacio et spiracio. q̄ sūt ppetates
cōstituentes psonas: et mūdꝰ crea
tus est in tribus ppetatibus istis
quoniam induisa sunt opera tri

nitatis Patet etiã ex hiis q̃ non
est contra intentionẽ doctorũ anti
quorũ hebreorũ q̃ aliqua pluralí
tas ponatur in diuinis: dũ tamen
seruetur vnitas diuinitatis quã
vnitatẽ catholica veracissime cõfiten
t Hãc aũt rõnoẽz vltimã q̃ vt vi
sũ est nõ est cõtra veritatẽ posteno
res iudei deprauant: dicentes q̃ il
le tres ꝓprietates in quibus deus
creauit mundũ sunt diuina sapiẽ
tia bonitas ⁊ potẽtia in quibus fa
cit omnia: ideo in principio geñ.
dicitur. In principio creauit helo
ym. in plurali ad demõstrandũ is
tas tres ꝓprietates: que sunt attri
buta in deo in q̃bus opatur Et eo
dẽ modo exponũt autoritates alias
Sed ista responsio nõ est rõnabi
lis: primo quia sicut deus opatur
p potẽtiã sapientiam et amorẽ. ita
artifex creatus opatur p artẽ suã
sic̃ p regulã directiuã. et p potẽtiã
transmittẽdi materiã. et p amorẽ
ducẽs sicut ꝓpter finẽ: si igitur ꝓp̃t
predicta sez ꝓpter potẽtiam sapien
tiã et bonitatẽ diuinã nomen diui
nũ ponitur in plurali q̃n dicit opa
ri: eadẽ rõne vel maiori debet scrip
tura sic loqui de artifice creatore
ius opationẽ exp̃mendo. q̃d nõ in
uenit̃. et in sacra scriptura talis mo
dus loquẽdi de deo semp habetur
Et confirmat̃ rõ. q̃a sapientia amor
⁊ potẽtia plus differũt in artifice
creato sez re absoluta. q̃d nõ potest
esse in deo. ergo modꝰ loquẽdi in
plurali magis ꝓpriꝰ cõpetit in expressioẽ
opationis creati artificis q̃ ipiꝰ de
Ulterius arguit sic Intentio moysi fu
it inducere populũ ad cultũ vnius
dei vt eũ ab ydolatria reuocaret ad
quã populus erat ꝓnꝰ vt patz ex
toto decursu veteris testamenti: aũ
igitur p modũ loquẽdi predictũ i
plurali posset haberi aliqua occasi
o cogitãdi aliquã absolutã pluralí
tatẽ in diuinis. nõ est verisimile q̃
moyses qui cognoscebat ꝓnitatẽ
populi ad ydolatriã vsus fuisset ta
li modo loquendi et in scriptis re
liquisset nisi p hoc subtahetur sapi
entibus indicare voluisset q̃ in vni
tate simplicis essentie stat pluráli
tas psonarũ. Alter suꝰ modꝰ scri
bendi esset contrariꝰ sue intentioni
Quibꝰdã etiã q̃ in hebreo misteria
abscõdita et solũ sapientibus no
ta ex modo scribendi inconsueto re
quirer designãtur Ista sũt que dix
i de hac rõe aũ hanc questionẽ de
terminaui: sed postea venit ad ma
nus meas q̃dã libellus hebraycꝰ
scriptus vbi ista rõ soluit̃ aliter.
et q̃tũ ad hoc dixit hic actor iste
libelli q̃ illi qui arguũt pluralita
tẽ psonax in diuinis p hoc nomen
heloym quod pluralitatem significa
at in hebreo imitãtur super bacu
lum arundineũ confractũ: quia ta
lis modꝰ loquẽdi inuenit̃ de vno
solo alibi sicut pz p̃o regũ xxviij°.
vbi sẽptuã loquẽs de suscitatioẽ sa
muel dixit illa mulier phythonissa

Vidi heloym ascẽdẽtes de terra
Et sequit̃ ex verbis saulis. Qua
lis est forma eius et cetera Jtẽ ñ
solũ loq̃tur scriptura de hoc nomiẽ
helyom ꝫ etiã de alijs. ver
bi gracia Ezechiel xlvi° dicitur sic
In die aũt kal' vitulũ imaculatũ
de armento et cetera In hebreo ñ
ponitur camĩ. qđ significat immacu
latũ: sed caminũ qđ est plurale hu
ius nois camĩ: quod cõiũgitur cũ
vitulo in singulari. et tamẽ p hoc
non habetur aliqua pluralitas: er
go et cetera. Et sic p ista loca scrip
ture arguit cõtra predicta ¶ Jtẽ ali
qñ̃do verbũ pluralis numeri cõiũ
gitur cũ noĩbus et pnoĩbus singu
laris numeri. verbi gracia Canit p
mo dicitur Trahe me post te: curre
mꝰ et cetera Et sic non valet argu
mẽtum quo ponebatur pluralitas
psonarũ ex hoc qꝺ nomina dina
cõiũguntur cũ verbis pluralꝭ nume
ri vt videt ¶ Sed p istã rñsionẽ
in nullo infringũtur ea que dicta
sũt quia scđm exposytores hebray
os samuel non surrexit solus sed
moyses cum eo. dicunt enim qꝺ
samuel nõ surrexit tũc virtute ma
gica. sed virtute diuina seu pmissi
one Qđ dictũ ꝺuenit cũ opinione
illa quã tangit augustinꝰ ĩ epistо
la ad simplicianũ Dicunt eĩ iude
i qꝺ samuel timuit ad diuinum iu
dicũ vocari: et rogauit moysen ve
nire secũ vt esset sibi testis qꝺ inte
gre seruasset legẽ ab eo scriptam.

Mulier ergo phitonissa que solũ
samuelẽ vocauerat videns alium
ipm̃ associantẽ dixit in plurali vi
di ascendẽtes deos de terra id ẽ homi
nes diuinos Et indicauit modum
siue visionis saulĩ. hoc breuiter sẽ
batur ꝓmo regũ Daul aũt non q̃
siuit nisi de figura illiꝰ q̃ ꝓmo appa
uerat. et non de associante ipm̃. et
ꝓpter hoc q̃siuit in singulari. qua
lis ẽ forma eius q̃a cũ solo samu
ele vlebat loq̃ Et sic patz qꝺ ex
dcis dcorũ hebrayeorũ doctorũ ex
ponẽtiũ passũ istũ nõ infringitur
argumẽtũ nostrũ p̃dictũ sed potiꝰ
cõfirmatur. q̃a heloym de duobus
ibi dicitur Di aũt dicat' scđz aliã
opiõez quã tãgit etiã augustiꝰ qꝺ ñ
fuit vẽ samuel q̃ apparuit: tũc dicẽ
dũ qꝺ duo apparuerũt scz demõ p
uatꝰ illi mulieri magice et samuel
in q̃dã forma representãs samue
lem. et ꝓpter hoc dixit in plurali
vidi deos ꝛc. Daul autẽ nõ q̃siuit
nisi de vno. scz samule quem voca
ri fecerat Ad secũdũ dicendũ qꝺ
caminũ qđ significat imaculatos ĩ
plurali nõ cõiũgitur cũ vitulo in sin
gulari vt arguitur et male sed cũ
gemitio pluralis numeri. nõ enĩ ha
bẽt varietatẽ casuũ sicut et nos. ꝫ
tm̃ variãt scđm numerũ singulatẽ
et plãlẽ et est sensus In die kal' vi
tulũ de armento imaculatorũ id ẽ
de numero illorũ imaculatoꝝ qui
ad hoc seruabãtur faciet sacrificiũ
ꝛc ¶ Ad aliꝰ euidẽciam notãdũ qꝺ

ex statuto legis i pncipio cuiꝰ libet mẽsis dẽt offerri vitulꝰ vnꝰ imacu latꝰ: q ideo ordinauerãt sacdotes vt i vno loco ꝓpe tẽplũ ꝑuarẽt tales vitulꝰ duodecĩ ad minꝰ q de ulr ad ꝟ ebꝛuarij semp accipiebaꝫ ulle q̃ in pncipio menſis seu kalendarũ qꝺ ide est offerebaꝫ: et de tali oblati one loq̃tur hic ezechiel i pdicto lo co: ideo ad hoc significandũ ponit caminũ in plurali· quia vnꝰ de plĩ bus sic debebat offerri dño· Et sic patz q ea que dicta sunt de noie heloym p prędcã nõ infrũgunt: ꝓpter quod antiq doctores hebreorũ aliter nitebantur soluere predictũ argumẽtũ vt patuit ex pdcis ¶ Ad terciũ dicẽdũ q liber cãticoꝝ a doc toribꝰ hebreoꝝ exponit de deo q ſyna goga ſit a doctoribꝰ catholicꝭ de xpõ et ecclesia vt dicetur infra· igitur secundum eos ulla predicta auto ritas trahe me pōt ad ꝟba ſynago ge q̃ dicit ſponſa dei: et non dicit vna ꝑſona singularis ſed plurale collectio fidelĩũ ideo ad hoc denotãdũ subditur curremus in plurali· et ideo ponit hic ad denotãdũ plura litatẽ ꝑſonarũ. et ꝓpter hoc non infrũgitur argumẽtũ de hoc nomi ne heloym et aliꝭ nominibꝰ diui nis· q de nomine domini tetragma ton· q̃ cõiũgũtur cũ ꝟbis pluralis numeri ad denotãdũ aliq̃m pluã litatẽ p modũ pdictũ. ꝟ p hoc argu mẽtũ predictũ cõfirmat· Aliqua autẽ alia inducit actor pdcũ libelli ad ſuũ ꝓpoſitũ q̃ omitto ad pñs tũ qz predcis ſolutis patent tũ qz libꝫ ullũ itẽdo i pbaẽ p onia diſcue rẽdo qz ibi multa colligũt otra fidẽ xpi· Ite nõ arguit plãlitas ꝑſona ꝫ i dimis ſolũ ex ꝟ noie heloym· vt ipẽ ſuppoit dicẽs q catholici imitã tur baculo arũdineo cõfracto· ſed eãdẽ plãlitatẽ clarius exꝑmũt ꝓpbe i multis locis vbi gra In pſalmo xliij°· q ñ pt exponi ad lrãz nẽ de xpõ vt ego diffuſius declaui ſz eplam ad hebreos pͦ ca° q ibidẽ hic dẽ de xpõ Sedes tua deus in seculũ ſcli vga di rectionis vga regni tui· dilexiſti iuſ ticiã et odiſti iniq̃tatẽ: ꝓpterea vnxit te deus deus tuus In hac autoritate ex ꝑmit xpũs tãq̃ deus vnctꝰ: q a i na tũtate vnctꝰ ẽ pleitudie gr̃e Exꝑmi t ecĩã hic deus vngẽs tãq̃ ꝑſona diſ tincta ab ipõ vncto: q̃a ſeptuã de ip ſo vngẽdo loq̃t tãq̃ de alia ꝑſona Notãdũ ecĩã q ex pte dei vngẽtis duplicat ꝟ nomẽ deũ dicẽs· vnxit te deus deus tuus ad denotãdũ ꝑſonã pa tris q ſpũs ſcĩ· Et sic pz ex hac au toritate plitas ꝑſonarũ et dimitas ipi xpi· ꝓpt qꝺ ad ꝓpoſitũ idẽ ꝓ bãdũ iducit eã aplũs i eplã ad he breos ꝑmo ca° Ite psal° c°· ix dici tur sic Dixit dñs dño meo ſede a dextris meis Et qz iſta ſẽ ꝟba ꝓphe ad filiũ vt patet ꝑ translationẽ; tal dayeam que sic habet· Dixit dñs verbo suo Patz ecĩã ex ullo qꝺ ſeq tur in eodẽ psal° c°· nono ex vtero añ lucaferũ genui te· qꝺ non potuit

cõpetere alium nisi filio dei p ꝟ qs
dicatur sic verbũ dei. et ex vtero
id est dei substãtia. ostenditur vni
tas essẽtie. ꝗa diuinitas pluralitari
non potest ¶ Per hoc etiã ꝙ dicit
gemtus de substãtia dei. ostẽditur
distinctio psone. ꝗa nulla res gig
nit seipãm ¶ Similiter p ꝟ ꝙ dici
tur sedere ad dexterã dei: vna enĩ p
sona nõ pt sedẽ ad dexterã suiipi? Et
sic ex hac autoritate patz plãitas
psonarũ in diuinis: ꝙ maxime ꝗa
hic ps nõ potest exponi ad litterã
nisi de xpõ sicut ꝑus declaraui in
epistola ad hebr̃ primo capitulo.
Ideo qs saluator allegat eã in ꝟ
sensu mathei xiij° et apostol? hebr
primo capitulo ¶ Itẽ nõ solũ plura
litas psonarũ exꝑmitur in scriptu
tis veteris testamenti ꝫ etiam de
terminata pluralitas videlicet trĩ
tas: verbi gracia ysaie xlviij° ¶ Nõ
a principio in abscondito locutus sũ:
ex tpe antequ fierent ibi etiam Et
nunc dns deus meus misit me et
spũs eius ¶ Ista sũt verba dei ime
diate loquẽtis quod patz ex textu
immediate p̃cedenti: similit ex hoc
qõ immediate subditur. Hoc dicit
redemptor tuus sanct? israel ¶ In hac
igitur autoritate ysaie p̃missa loq
tur deus de datione legis que da
ta fuit in manifesto: ꝗa dedit eam
audiente toto populo voce domini
loquẽtis vt habetur exo. xix° et
xx° capitulo. ꝙ hoc est qd dicit Nõ
a principio locutus sum in absco
dito. A principio id ẽ quando lex
primo fuit data: et immediate subdit
et nũc dns misit me et spus eius.
vbi deus dicit se missũ a deo et spũ
eius ¶ Nunc aũt ita est ꝙ int mit
tentẽ et missũ semp debet eẽ distic
tio psonalis. ergo trinitas psona
rũ est in diuinis scilicet dei missi.
dei mittẽtis. et spus eius. Deũ au
tẽ missũ dicim? filiũ incarnatũ. deũ
mittentẽ patrẽ. et spiritũ eius sci
licet spm̃ sanctũ: et sic patet trini
tas psonarũ ¶ Ad euacẽdũ autẽ
istud dictũ. rabbi salomon adinue
nit vnũ mendaciũ sup locũ istum
dicens. ꝙ oms pphe fuerunt in mõ
te synai cũ moyse et ibi acceperũt
pphias suas sicut eciã moyses le
gem. ꝫ postea pphias ullas publi
cauerũt et nũciauerunt populo
tpe a deo determinato: et ideo dicit
ꝙ verba premissa sunt verba ysa
ie ab ullo loco ex tpe añꝙ fierent
ibi etiam id est tpe dationis legis
de q̃ fit sermo ibi. fui in mõte synai
Et qs subdit et nũc misit me do
min? qđ refertur ad tempus q̃ ysa
ias miss? ẽ ad annũciãdũ populo
illa q̃ prius acceperat in monte sy
nai a domino ¶ Ex istis dictũ patz
falsũ multiplicat ¶ Primo quia im
mediate p̃mittit vbũ dei loquen
tis de datione legis cũ dicit. Nõ
a principio in abscondito locut?sũ:
ꝙ immediate subditur ex tempore
añꝙ fierent ꝙ cetera. ꝙ sic ex modo
loquẽdi patz ꝙ est verbũ eius dẽ

et sic pàtz illud scõz nõ esse verbũ ysaie sed ipi⁹ dei siaut et pmũ Qz aũt pmũ sit verbũ dei loquentis de datione legis patz p litterã pce dẽtẽ: qa premittit. Ego pm⁹ et ego nouissim⁹ man⁹ mea fũdauit terrã qõ nõ potest dici de ysaia Itẽ glosa hebrayca que reputatur apõ eos autẽtica sẽ ullũ locũ expx Ego dñs de⁹ tu⁹ ꝛc dicit sic Di dicas i secreto fuit pmo scz legis: et nõne iã dictũ ẽ ysaie xlviij° Nõ a pncipio in abscõdito locutus sũ et cetera. Et sic patet per illam glosam q illud verbum ysaie dicitur in persona dei loquentis de datione legis Item super illud exodi decimonono. Venerunt in solitudinem syuai et cetera. dicit glosa apud hebreos autentica Data est lex in publico: vt omnis qui vult eam recipere recipiat. Et sequitur. Et ecce deus sanctus et benedictus dicit. ysaie quadragesimooctauo. Nõ a pncipio in abscõdito locut⁹ sũ ꝛc. Et idẽ hẽ sẽ ullõ expx Ego sũ dñs de⁹ tu⁹ ꝛc Et sic pz ñ solũ ex textu prędẽti et subsequẽti q eciã ex glos hebrayca apud iudeos autẽticas q autoritas pallegata ysaie Nõ a pncipio ꝛc. ñ ẽ intelligenda de ipõ ysaia loquẽte in ꝑsona. q magis loq̃tur i pso na xpi q pmo dedit legẽ i mõte synai. q postea missus ẽ i mũdũ a deo prẽ et spũ ei⁹ ad ẽmptionẽ gnis hũãi scõm q exprimitur manifeste

i autoritate predcã. et i fine ubi⁹ autoritatis poit. Hec dicit dñs ẽmptor tuus saũs israel Item q dicit ysaiam fuisse in monte synai ẽ valde absurdum quia ysaias non erat adhuc nat⁹: ymo fuit post re per vi^c octogita sex annos: qui a ab egressu de egipto vsq; ad qz tum annũ regni salomonis in quo fũdatum est templum fluxerunt anni cca. octoginta vt dicatur tercio regum sexto et tunc vsq; ad primum annum ozie regis iuda sub quo cepit ysaias prophetare fluxerunt anni ducenti sex. vt patet haberi de facili computando tẽpora regum intermediorum respiciendo tertiũ et quartũ libũ regũ Di aũt dicatur q ysaias postq̃ cepit ꝓphetaũ in mõte synai mortuus ẽ q postea tẽpore ozie resuscitat⁹ illud videt oio ficticiũ: qz scriptura nullo mõ hoc innuit ẽ magis oppositũ: et maxime qz oportẽt hoc idẽ esse de oĩbus ꝓphẽtis vt patet ex pdictis. Di aũt dicatur q anima ysaie creata fuit ante corp⁹ et sic fuit i mõte synai in aia et nõ i corpore: postea ulla aia circa tẽp⁹ ozie iũcta est corpori p viã nature generato et organizato hoc dictũ est cõtra scripturam genes i°. Froma uit de⁹ hominem de limo terre et inspirauit in faciem eius spiraculũ vite. Ex quo patet manifeste q organizatio corporis humani precedit oĩgẽ creatiõẽz q infusiõẽz aiẽ

Ite zach. xiij° dicitur Et dixit dominꝰ extendēs cælū et fundans terrā. q fingens spīm hominis i eo Ex quo patz q anima hois creatur i corpe ipō iam organizato. vnde q glosa hebrayca sup locū istū dicit sic Creator creat aiam cū pfectioē figure corpis humani Ite argu itur ꝺcta vtrāqz rēspōsionē sic. qa si ysaias pphā fuit i monte syna i tpe legis date. eaam siue in anima tātū siue in anima et corpe. q ibi acepit pphetiā quā postea denūciauit et similiter alij pphe. sequitur q scriptura veteris testamenti p magna pte sit falsa. que frequētissime dicit pphas acepisse spīm pphetandi de nouo: sicut patet de helyzeo. iij°. regū j°. et de ezechiele. ezechꝫ pmo et de multis aliis Dimittatur q revelationes sē facte ipis pphetis de ulis q ignorabant sicut patz de helyzeo iij°. ē gū iij°. vbi dicitur de ulla mulierē sunamite Anima eius in amaritudine est. et dns celauit a me Et de daniele daī pmo capitulo quomodo ds dns dedit ei intelligētiam visionū. et secꝺo capitulo qualiter ei revelatū ē somnium nabugodonosoꝛ et eiꝰ interpretatio. Et nono capitulo q modo introducitur gabziel angelꝰ revelās danielꝰ misteriū ebdomadaz Et i plibꝰ aliis locis eiꝰdē libri simile introducit et similiter in aliis libris veteris testamēti vt patet inuenit ꝓpter qꝰ exēpla omitto ꝓpt pluritatē vitandā Dicit āt omnia et similia essent simpliciter falsa. si pphete acepissent pphetias suas in monte synai: quia ex tunc fuissent de oībus illuminati. siue fuissent ibi tantū in anima siue fuissent ibi in corpe et anima Et sic patz q dictū rabbi salomonis non solū est ꝺcta pphetiā totā que dicit animā non pceꝺere corpus. sed eciā ꝺcta totā scriptuā veteris testamenti vt patz ex predictis Et sic ex predicta autoritate ysaie patz ēmitas psonarū in dīis

Ad istē eciā facit qꝰ habetur ecclesiastes q̄to Funiculus triplex difficile rūpitur. glose hebrayce sensus videtur eē misteriū trium dei et vnius nō de facili discutitur. ꝫ hāc glosam ātiquā iudei moderni pūnt. ceteroquētes hanc trinitatē ad tria attributa diuina que sunt sapia potētia et bonitas Ꝺz hoc ē supius ipzobatū. Patz igitur pīmū ꝓncipale qualiter pluralitas psonarū in dīis possit pbari per scripturas a iudeis receptas

Secūdū pzīcipale pbandū est scz incarnatio diuine psone: ita q messyas ꝓmissus in lege et pphetis sit verꝰ deꝰ et homo verꝰ Ad hoc aūt pbādū adducꝺ autoritatē ihēmie. xxxiij°. capitulo. Ecce dies veniūt dicit dominꝰ et suscitabo dauid germen iustum. Et p hoc apparet xpī humanitas. q̄a secūdū omnes expositoꝛes hebꝛeos hec

autoritas intelligitur de xpō eō lr̄ā Et seq̄tur in eadē serie textus et de eadē psona q hoc ē nomē qđ habūt cū dñs iustus noster. In hoc exp̄nit ipi⁹ xpi vta dīitate: quia vbi habemus dñs iust⁹ nē. in hebreo habetur nomē dei tetragramaton. quod q̄dē nomē ē xp̄ijsimū dei: et xpter hoc de nullo dicit̄ nisi de deo vero Sed ad hoc respōdent aliqui dicentes q nomē dñi tetragramaton nō dicitur de deo tā tūmodo sed eciā de alijs: verbi grā e zechi vltimo de illa ciuitate que ibi describitur dicitur Et nomē ciuitatis dñs Vbi habem⁹ dñe i hebreo habetur. nomen dni tetragramaton: et sic illud nomē dicitur de ciuitate illa. nō tamē est idē qđ de⁹. ergo ad̄ Itē gen̄. vicesimo octauo capitulo dicit̄ vocauit abrahā nomē loci illi⁹ dñs videt. vbi habem⁹ dñs in hebreo habetur nomē dñi tetragramaton et sic locus iste vocatur illo noīe vt videtur Itē iudicū sexto Edificauit ergo gedeon altare dño: vocauitq; illud dñi pax. hebreus habet dñs pax: et ibi est nomē dñi tetragramaton vt videtur Itē exodi. xxv. Edificauit moyses altare dño: et vocauit nomē eius dñs exaltatio. m. Vbi habem⁹ dñs in hebreo habetur nomen dñi tetragramaton: et sic ite quod p̄mū Dz predicta responsio nulla est: quia nullū predictorū noīatur noīe dei xp̄io qđ est nomē tetragramatō. sed noīatur qđlibet predictorū a qđ dā effectu dei q̄a solus deus nominatur illo nomine: et hoc non est inconueniens. sicut aliquis homo bene vocatur a deo datus vel dedit vel aliquid huiusmōi. non tamē vocatur deus absolute quia sic esset impiū Et hoc patet discurrendo p omnia predicta. quia ezechiel vltimo nō dicitur. nomen ciuitatis dñs sed nomen ciuitatis dñs ibidem. id est nominari debet a diuina inhabitatione Et hoc patet p tralationē caldayeam. que sic habet. Nomen ciuitatis a die qua faciet dom⁹ descendere ibidē diuinitatē suā exponet Similiter gen̄. xxiij°. capitulo nō dicit̄ vocauit abrahā nomē loci illi⁹ dñs absolute. q dñs videt q̄a ille locus est denoīatus a diuina visione. q̄a vidit ibi humilitatē et afflictionē p̄ncie sui. eū a mortē et aretē loco eius ponens Vel aliter. q̄a abrahā vidit ibi i spū templū deo edificādū p salomonē. in q̄ deus visus erat p̄ces ppli et oblationes Et hoc pz p caldayā vbi dī Et adorauit ibi abrahā et ait ibi coram dño Q erūt colentes gnationes Dile exo. xxiij°. ca° moyses ñ vocauit illud altare noīe dni tetragrāmatō absolute. sed vocauit illud dñs exaltatio mea a a qđā effectu domini. q̄a dñs liberauit ibi populum de manu amalech ad p̄ces eius sancte moysi vt pz ibidē Similit iudicū sexto gedeon non vocauit illud altare noīe

domini tetragramaton absolute ꝺ
a quodā effectu dei: et ideo vocauit
illud dñi par vel domin⁹ par. qa
dñs ꝓmiserat sibi pacē ab inimicis
psequētib⁹ eū et de facto cōpleuit
et hoc patz p trāslationē caldaycā
que talis est. Edificauit gedeon i
bi altare dño. ꝛ seruiuit sup illud
dño qui fecit ei pacē Patz igitur
ex dictis q nomē domini tetra gra
maton non dicitur de aliquo nisi
de ipso deo vero Hoc ecia expresse
dicat rabbi moyses in libro dict
tionis pplexorū: dicens q omnia
nomina dina dinata sūt ab opib⁹
diuinis preter nomen dñi tetragra
maton quod est appropriatū altissi
mo creatori Et scōz ipm significat
dinam essētiam cū ꝓpietatib⁹ suis
intrinsecis: cetera aūt nomina dina
imposita sunt ab opationib⁹ diui
nis sicut patz de hoc nomine helo
ym et adonay que inter cetera vitē
tur magis ꝓpria: qa tamē hoc no
men hel vel heloy ipmitur ad sig
nificandū deū in genere ab puidētia
tamē hoc cōicatur aliis: vnde iudi
ces et sapientes dina sapia predi
ti aliquādo nominātur heloym in
sacra scriptura scōz qd dicit ī psal°
lxxxi°. Ego dixi dij estis Jn hebrē
o ponit heloym. Et ofilia habentē
in pluribus locis Et similit de hoc
nomine adonay qd ipmitur ab v
niuersali pfectia: et ideo dicitur ī
scriptura de potētibus et regib⁹ Nō
sic aūt est de noīe dñi tetragrama
ton: qd significat dinam essentiā
nudā et puā absq; ēspectu ad ex
tra vt dicat doctor predictus: et ide
o nō est cōicabile alteri Et ideo cū
ipse xp̄us nominetur hoc noīe vt
habetur p autoritatē preallegatā
ieremie. xxxiij°: patz q ipē xp̄us
est verus deus Propt qd alij alī
ter soluūt autoritatē predictā cor
rūpentes vēā littrā: dicentes q
sicē in hebreo ihēmie. xxiij° Et hoc
nomen est eius q̄ vocabit eū. dñs
iust⁹ noster ita q nomē domini te
tragramaton. loco cui⁹ ponitur in
trāslatioē nīa domin⁹ vt dictū est.
nō referetur ad messyā filiū dauid
sed ad ipm verum deum qui voca
bit ipm ad liberationē pp̄li israel.
Sed contra hoc non potest argui
nisi ostēdēdo q corrūpūt lām vt
negēt xp̄i diuinitatē: hoc autem
optime posset fieri ex antiquis bi
blijs q̄ non essēt corrupte ī passu
isto et in alijs in quibus fit mētio
de xp̄i diuinitate si possēt habere. ꝛ
hoc modo illi q̄ pcesserūt nos con
tra eos in isto passu et cōsimilib⁹
arguebāt. Licet aūt ego non vide
rim aliquā bibliam hebraycā q̄ nō
sit corrupta in isto passu: tamē au
dini a fide dignis ratione scientie et
vite affirmātibus iuramēto q sic
videāt in antiqs biblijs sicut ha
bet trāslatio ieronimi sup⁹ induc
ta Si autē non pūt haberi antiq
biblie non corrupte: recurrēdū ē
ad alias trāslationes quas iudei

rōnabiliter nō possūt negare. et
p hoc potērūt prēdā falsitas depre
hendi Et ꝓmo deprehēditur p trās
lationē lxx. inēpretū. que sic habz
sicut trāslatio ieronimi vt patet
p officiū ecclesiasticū quod de illa
trāslatione est assūptū. in quo q̄d
officio sic ponitur ista autoritas.
In diebus illis saluabitur iuda ⁊
isrāel habitabit cōfidēter. et hoc ē
nomē qđ vocabūt eū dns iust⁹ nr̄
Ex quo patz ꝙ uomē dñi tetragra
maton refertur ad ipm̄ ꝑpm̄ Dz
quereret aliquis ⁊ bn̄ quō lxx. in
terpretes sic trāstulerūt quia q̄m
potērāt opiebant in sua trāslatiōe
diuinitatē ꝑpi ne rex ptholome⁹ cre
deret eos adzdē duplicē deitatē se
cūdū ꝙ dicit ieronim⁹ in ꝓlogo
sup pentatheucū et in plurib⁹ alijs
locis Dicēdū ad hoc ꝙ lxx. suffi
cienter opuerūt diuinitatē ꝑpi. q̄
a trāslatōres de hebrayco ī grecū n̄
potuerūt ponere nomē dñi tetragra
maton. ꝫ loco ei⁹ posuerūt nomē
cōe kyrios qđ ī greco sonat idē qđ
dns apud nos. Et ꝫ nomē ꝑt dici
differēt sū de deo siue de quolibet
magno principe seu magnate. et e
odē mō ieronim⁹ trāstulerūt de he
brayco in latinū q̄a nō habuit no
mē ꝓpium correspondens noi dñi
tetragrāmaton loco ei⁹ posuit hō no
mē cōe dns. qđ indifferenter dicit
de deo ⁊ ql̄ibet hoie magno Propter quod autoritas prēdā ieremie
xxxiij°, nō est efficax ad ꝓbādū dī
nitatē ꝑpi sēm translatiōē ieronimi
sed solū ex hebrayca veritate sēm
quē modū ego ꝓcessi Secūdo patz
falsitas iudeorū in loco prēdō pre
trāslationē caldayca q̄ est autētica
apud eos vt dictū est supra ibi dē
Ecce dies veniūt dicit dns et suscita
bo dauid messya iustū vbi habe
m⁹ germē iustū Ex quo pz ꝙ hec
autoritas itelligit de ꝑmo ad lām Se
q̄tur in translatione caldayca. et ꝫ
est nomē qđ ipi appellabūt eū do
min⁹ iust⁹ noster Et ieremie xxxiij°.
trāslatio caldayca habz. et hoc est
nomē qđ ipi dicent ei dns iustus
noster Et ibidē ponitur nomē dñi
tetragramaton vbi positū est hoc
nomē dns. ex quo pz ꝙ in hebra
yca veritate n̄ ē vocabit ꝫ vocabūt
Et sic patz ꝙ nomē dñi tetragra
ton. referē ad messiā. quo noie di
cit ieremias ipm̄ appellandū vel
nominādū vere a sibi subditis Et
ideo alii aliē soluūt dicētes ꝙ ꝙ hoc
nomē n̄ hēt ꝙ messyas sit de⁹. q̄a
n̄ dē ꝙ dēat eē de⁹ ꝫ ꝙ vocabit Dz
ista rnsio n̄ valz. q̄a si vocatio ⁊ no
minatio vera ē seq̄tur ꝙ iste sit de⁹
re fiant et noie. sic aūt ē impositū
q̄ ibidē ꝑmittit de ipō sic noiato
Ecce dies veniūt dicit dns ⁊ suscita
bo dauid germen iustū. et regna
bit rex et sapiens erit et faciet iu
dicīū et iustitiā in terra. Hoc aūt
esset falsum si nomen deitatis ꝑ
priū sibi vsurparz ⁊ illo noie se vo
cari ꝑmitteret n̄i veritate de⁹ esset

Item hoc iudei expectent messyã
puru hominẽ futuru. tamen expec
tãt eũ sicut pphetã sanctissimũ et
sanctioẽ moyse Hoc aũt eẽt im
possibile si pmitteẽt se vcari noĩe
domini tetragrãmaton nisi sic eẽt
scõm veritatẽ. pmo incurreret pcm̃
blasphemie Et sic pz q illa obiecti
o nulla ẽ Item ad pbãdũ ppz eẽ deũ
et hominẽ verũ adducit autoritas
ysaie nono vbi dicitur sic de xpõ
Parvulus natus est nobis et filiu
us datus est nobis et factus ẽ pn
capatus sup humerũ eius. et voca
bitur nomẽ eius admirabilis cõsi
liarius deus fortis pater futuri se
culi pnceps pacis Per hoc q dici
tur puulus natus nc oñditur ipi9
xpi vera humanitas. p hoc aũt q
subditur. et vocabitur nomẽ ei9 ad
mirabilis nc apparet eius deitas
Sed ad hoc respondẽt dicẽtes q
in hebreo nõ habetur vocabitur ꝫ
magis vocabit. et sic illud qõ ime
diate sequitur quod deitatẽ exprmit
non referẽ ad puulũ natũ ꝫ ad de
ũ verũ qui vocabit eũ. et nomẽ pu
en ponit in fine autoritatis cũ di
citur pnceps pacis. ita q scõm e
os non est ibi pnceps in noiatio
casu sed magis in accusatio pncipẽ
pacis. qõ de facili pũt dicere quia
noia apud eos sunt indeclinabili
a. et ideo eodẽ modo scribitur noia
tiu9 et accusatiu9 Est igitur sensus
autoritatis scõm eos talis. Par
vulus natus est nc et vocabit ille
qui ẽ ammirabilis cõsiliarius de9
fortis pater futuri seculi nomẽ e
ius id est nomẽ puuli nati. pnci
pẽ pacis. Et ideo dicunt q autori
tas ista intelligẽda est de ezechia re
ge iuda sub q̃ deus dedit pacẽ popu
lo interfecto exercitu senacherib regis
assyriorũ ab angelo dimitus misso
vt haberur quarto regũ. xviij° Vt
si dicatur q de cristo debeat intelli
gi p hꝝ nomẽ nõ pbatur dimitas
Sed quia sic respõdẽtes corrũ
pũt textũ ẽurrẽdũ ẽ ad alias trãs
lationes fiat in prima auctoritate
fuit dictũ. Et primo patz hoc falsũ
p trãslationẽ. septuaginta interpre
tũ q̃ habet vocabitur sicut et trãsla
tio ieronimi In h° tamẽ differt
a trãslatione ieronimi q̃a noia ex
pmentia dimitatẽ xpi operuerunt
in sua trãslatione cõne predicta i
precedẽti autoritate. et ideo sic trãs
tulerũt Puer natus est nobis e
filius datus est nobis cui9 imperiũ
sup humerũ eius. et vocabitur no
mẽ eius magni consilij angelus Ide
o isto modo in officio misse cantat
in natiuitate domini. q̃a officiũ eccle
siasticũ in hijs que de veteri testa
mẽto accipiũt sequitur translatioẽz.
lxx. interpretũ saltẽ vt in plib9 Per
hanc trãslationẽ patz q in hebre
o nõ est vocabit ꝫ vocabitur. vt isti
dicunt corrũpentes textum. et p cõse
quẽs q ista nomina admirabilis
cõsiliari9 deus fortis pater futuri
scli pnceps pacis q̃ sũt expmentia

deitatē ẽfectū tur ād puerū natū si
aut et cetera q̄ istis noib⁹ cōrñdēt
in trāslatione septuaginta int̄pte
tū. nomē eius magni cōsilij angel⁹
qđ idē significat īplicite et occulte
qđ ista noīa deitatē xpi expmētia
significant explicite et manifeste.
q̄a maximū secretū et dīnū cōsiliū
fuit incarnatiois dīne mīsterīū. ā
teq̄ in effectu īpleret̄ Patz etā
p hāc trāslationē q̄ hec autoritas
nō potest itelligi de ezechia rege iu
da: q̄a ista noīa dīnitatē expīma
scz admirabilis cōsiliarij dei fortis
qē nō possūt ei cōuenire. et p cōse
quēs i fine autoritatis nō hēt i he
brayco pncipē pacis i accusatiō vt
ipi dicūt cōtrū pēdo sniam q̄ magis
pnceps pacis in noīatio fiat dcm
est In autoritate pmittit̄ vocabi
tur et nō vocabit. et p cōsequēs si i
fine autoritatis poneret̄ pncipē pa
cis in accusatio casu esset male dic
tū vt de se patz Itē q̄ dicūt istā pa
cē debere itelligi de pace quā habu
it popul⁹ israel sub ezechia īterfec
to exercitu sēnacherib. patz falsū
p sequētē textū. q̄a imediate subdi
tur i autoritate ysaie predcā Mul
tiplicabitur ei⁹ īpiū et pacis eius
nō erit finis. quia ista pax que fu
it sub ezechia fuit satis breuis. vt
patet inspicienti textū quarti libri
regum In predicta autem cōspon
sione iudeorū patet fallatia p trāſ
latiōē caldayeam que sic habet
Infans datus est nobis et filius
datus ē nobis et recipiet sup se le
gē ad seruādū eā et vocabitur no
men eius de ante admirabilis cōsi
liarius deus fortis pmanēs i secu
la seculorum messyas in cuius die
bus pax multiplicabitur. Per hoc
autē q̄ dicitur hic messyas patz q̄
hec autoritas nō est intelligēda de
ezechia q̄ de xpō: p hoc aūt q̄ dici
t̄ q̄ vocabit̄ nomē ei⁹ de ante ām
rabilis cōsiliarij⁹ deus fortis patet
q̄ noīa dīnitatis expressiua ẽfectū
ē ad xpm ita q̄ ipē ē verus deus
Quod autem int̄ponitur hec deter
minatio de ante q̄ non ē in hebreo
hoc est ad denotādū q̄ nomē xpi
prius vētū est a deo q̄ eā ab an
gelo priusq̄ tēporaliter nasceret̄
p̄m q̄ hēt lucē 2°ca° et ma. p°ca° Qz
āt i hac caldayca trāslatione dē et
recipiet sup se legē ad seruādū eā
loco cui⁹i hebreo et in translatiōe
ieronimi habet̄ q̄ factus est pnca
patus sup humerū eius. hoc ē ad
denotādū q̄ ipē erat legem imple
turus et seruaturus. scōm q̄ ipse
met dixit expresse mathei quinto
Nō vēni legem soluere sed ad im
plere Item notandū q̄ in pre
dcā autoritate ysaie vbi de xpō dē
multiplicabitur eius imperiū In he
brayca lemarbe qđ sonat in latīo
ad multiplicandū. scribit̄ hec dcō
hebrayca sic. q̄ littera men clau
sa ponitur in medio dictionis qđ
est contra naturam huius littere
et modum scribendi hebrayam

q̄a nūq̄ poſt̄ niſi in fine dictionis
ſc̄ōm q̄ tangit ihēronim⁹ in ꝓlo
go galeato vbi dicit q̄ ap̄ō hebre
os ſunt quīq; lr̄ē dupl̄ices: quia p
eas aliter ſcribunt fines dc̄ōmis ꝙ
abt̄ p̄ncipia ipā quarum vna eſt
men ꝯpta que ſemp ponit̄ i me
dio dictionis et in p̄ncipio Hic āt
vt dcm̄ eſt pon̄t̄ men clauſa i me
dio dc̄ōnis contra naturā lr̄ē et mo
dū ſcribendi. ad denotandū q̄ xp̄s
de quo ꝓpha loquit̄ eſſet naſcitu
rus de virgine clauſa et ꝯtra mo
dum nature. et q̄ miſteriū incarna
tionis eſſet clauſum ꝙ ſecretū Di
cit enī poeta p figuras gramatica
les ſignificant aliq̄ ſubtiliter itel
ligentibus: ſic ꝓphe p talē modū
ſcribendi inſolitū miſteria occulta
aliquādo deſignabāt. Et hoc mo
do moyſes ſignificabat pluralitatē p
ſonarū in vnitate dine eſſentie: a
iūgendo hoc nomē heloym cū ver
bo ſingulari numen vt ſupra dcm̄
eſt Ille p̄batur tercio incarnati
o diuine p̄ſone p autoritatem mi
chee quīto Et tu bethleem effrata
paulus es in mibibus iuda ex te
michi egredier̄ qui ſit dominator
in iſrael et egreſſus eius ſicut ab i
cio a dieb⁹ eternitatis Hec autem
hec autoritas intelligenda ſit de
xp̄o ad lītam patz p tranſlationē
caldayc̄ā que ſic habet ex te michi
egredietur meſſyas vbi tranſlatio
ihēronimi ſic habet ex te michi e
gredier̄ qui ſit dnātor. Per hūc
aūt exitū de bethleē manifeſte on̄
ditur xp̄i humanitas que ſc̄dz car
nē natus eſt de ſemine dauid qui
fuit de bethleē vt habetur p̄mo re
gū xvi°. et ibidem natus fuit xp̄s
Propt̄ qđ ſcribe iudeorū et pontifi
cū interrogati ab herode de loco nati
uitatis xp̄i. rn̄derūt q̄ naſcer̄ē i beth
leem. et cōfirmauerūt dictū ſuū p
hanc autoritatē michee hic p̄allegatā vt patz mathei ſc̄do capitulo
Per exitū eius a diebus eternita
tis exp̄mitur natiuitas eius eterna: q̄
a ſemp naſcitur a p̄re et ſemp na
tus eſt Sed ad hoc reſpondēt ali
qui q̄ p hoc intelligitur xp̄i eter
nitas ſeūdū deitatē ꝫ preuiſio et pre
deſtinatio ſue natiuitatis que eſt i
humana natura tantū Sed hoc ſi
valet quia eternitas talis preuiſionis
nōbus eſt oīs: q̄a oīa q̄ tūc̄q; mi
nima fūt preuiſa a deo eternaliter et
predeſtinata Et ideo ſi hoc modo in
telligeret̄ pred̄ca autoritas per ip
ſam nō exp̄meretur aliqua ſpecia
lis ſublimitas in xp̄o reſpectu alio
rū q̄ tūc̄q; minorū Propha aūt
intendit p ipā exp̄mere preeminē
tiā et excellentiā xp̄i vt patz intu
enti Propt̄ qđ dicunt alii iudei q̄
ſeptē res fuerūt create a deo ante
mūdū ſcilicet lex penitentia gehen
na domus ſanctuarii thron⁹ glorie
et ortus voluptatis et nomē meſſye: et ideo ſic exponūt illud geñ iij°
Plātauerat antē dominus deus ortum voluptatis a principio id eſt

ante mūdum per duo miha anno
rum. Et hoc modo exponunt illud
michee quinto capitulo et egressꝰ
eius ab initio et cetera. qa nomen
messye fuit creatum ante mūdum
predicto modo. Sed hoc dictum
est adeo irrationabile qꝫ non in
diget reprobatione. lex enī p se nō
potuit creari ꝫ in aliquo intellectu
hoc aūt nō potuit eē in itellectu di
no. in q nō potest abqd creari nec
eaā in aliquo ītellectu ante mūdū
qa angelus vel hō nō ponūt inter
creata scōm ipōs ante mundū Si
militer penitētia que nō est nisi de
facto preterito: qō qs fecisꝫ āte mū
dū et p cōsequēs ante peccatū. hoc
aūt dicere est absurdū. Et eadem
posꝫ argui de istis et de cōsequēti
bus alijs. ꝫ dimitto qa ista dicta
apparent frivola et absurda ¶ Ite
incarnatio dei pbatur in autorita
te cant. xcio vbi dicit. Egredimi
ni filie syon et videte regē salomo
nē in diademate quo coronauit e
ū mater sua Scōm oēs doctores
hebreorū vbiūq; in libro cantico
rū ponitur nomē salomonis sub il
lo nomine intelligendus est ipse
deus. qui est magnus salomon id
est pacificus quia facit pacē et cō
cordiā in creaturis p connexionē pti
ū vniuersi secundum qꝫ dicit iob
xxcesimoquinto Qui facit concor
diam in sublimibus suis. Unde
dicunt qꝫ in illo libro agitur de de
o et de synagoga sub nomine salo
monis et sponse sue seu amice.
sicut doctores catholici dicunt qꝫ
in eodem libro sub noibus pdcis
agitur de cōiunctione xpi et eccle
e Hoc supposito arguo ad ppo
tū qa predicta autoritas intelligit
de matre salomonis Si igitur no
mine salomonis intelligendus ē ipse
deus eaā scōm sensū litalem scōm
ipsos: ergo oportz eos cōcedere qꝫ
deus habeat matrē. Hoc aūt est i
possibile scōm naturā diuinā et si
mili scōm angelicā: ergo talis na
tura est natura huāna in qua con
uenit habere matrē: qa natura huā
na est nobilior inter istas creaturas
que sunt p generationē. et sic pz i
carnatio dine psone ¶ Sed ad hꝫ
respondēt aliqui iudei dicentes qꝫ
deus qui est magnus salomon vo
cat hic ecclesiā israel. ad exprimen
dū magnū amorē quē habuit ad
ipsam aliqñ filiā aliqñ sororē et a
liqñ matrē ¶ Sz cōtra hoc argui
tur quia vnus passus sacre scriptu
re obscurus non debet exponi nisi
per alium locum clariorem eiusdē
scripture: nullꝫ autem alibi in scp
tura veteris testamenti inuenitur
simile scilicet qꝫ deus vocet ecclesiā
israel matrem. sed bene inuenitur
qꝫ vocat tam sponsam amicam filiā
am et huiusmodi. secundum qꝫ di
citur theremie secundo Recordatꝰ
sum tui miserans adolescentiam tu
ā et caritatē desponsationis qñ secu
ta es me i deserto Et ihēmie xxxi°

reuertẽ virgo israel ad ciuitates tuas: vsq; quo dissolueris filia vaga: Ergo predicta expositio nõ est rõnabilis: ex quo alibi non dicat̃ mater dei: et sic remanet predicta nã expositio rõnabilis et vera

Item pbaf diuinitas et humanitas ppi per autoritatẽ zachi. ix°. Exulta satis filia syon iubila filia iherusalẽ: ecce rex tuus venit tibi sanctus et saluator et ipse pauper et ascẽdens sup asinã. Decũdum doctores hebreorũ ista autoritas nõ pt exponi ad lrãm nisi de rege messya: p hoc aũt q dicatur pauper et ascendẽs sup azinã ostenditur humanitas in qua fuit pauper inter homines conuersatus est. Per hoc aũt q dicitur rex tuus et saluator ostenditur in eo natura excellentior p quã possit regnare et saluare: quia pauper imꝑtũ huiusmodi ẽ impotẽs ad talia: et ideo fuit simul in vnũ diues et pauper: diues in natura diuina: pauper in humana Et q sic debeat intelligi autoritas zachie patz p glosam hebrayca aps eos autẽticã secũdũ illud canticor̃ primo capitulo Exultabimus et letabimur in te deo sõ et benedicto Dimile est ei hoc cuidã regine cuius maritus et filij et genetrix fuerũt mare. Postea p magnũ tps dcm est ei. venerũt generi tui: et rndit Quid ad me. letentur filie mee Dictũ est ei Venerũt filij tui respondit letentur nurus mee. Quãdo aũt dictũ est ei venit vir tuus. dixit Hec est perfecta leticia mea Dic factũ est vt essent pphe dicentes ad iherusalẽ. Filij tui de longe venient respondit Quid ad me. letentur filie mee et cetera Dz qñ dcm est illud zachi nono. Ecce rex tuus venit tibi qr̃ tũc fuit ei leticia pfecta. vnde ibidem premittitur Exulta satis filia syon. iubila filia iherusalẽ Ex ista glosa patz q zacharias loq̃tur de aduentu dei ad filios israel Si igitur ista autoritas scdz eos intelligatur de messya q̃ etiam in eadẽ autoritate dicat̃ venire in paupertate: cõcluditur q ille sit deus et homo. ita q sit pauper rõne humanitatis. et saluare potẽs rõne deitatis Patz igitur ex predictis scõm pncipale scilicet qualiter ex scripturis receptis a iudeis possit pbari incarnatio diuine nature vel psone

Restat pbare tertiũ scz q tps huius incarnationis sit pteritũ

Ad hoc induco primo pphiã iacob pziarche genesis. xlix°. Nõ auferetur sceptrũ de iuda nec dux de femore eius. donec veniat q̃ mittendus est et ipse erit expectatio gentiũ Sed modo ablatũ est regnũ et dominatio a iudeis a tpe herodis ascalonite sub quo natus ẽ iesus. ergo ab illo tpe venit ppũs Ad hoc respondet q hec autoritas nõ est intelligenda de ppõ ad lrãm ꝙ de nabugoz rege babylonis q̃ missy

fuit ex ordinatione diuina contra
iherusalem . xpter peccata popul
vt habetur quarto regū vicesimo
quarto . et ex tunc defecit regnum
iudeorum . quia cepit sedechiam re
gē et excecauit et filios ei⁹ occidit
vt habet ibidē xxv°. capitulo . nec
postea aliqs de ei⁹ stirpe regnauit
¶ Sed hoc dictū est falsū . qa post
captiuitatē babylonicā habuerūt du
ces et prīcipes siut patet de zoro
babel esdra neemia et machabeis
Habuerūt etiā reges . qa iohānes
hyrcanus filius symonis machabei
imposuit sibi dyadema ēgm⁹ et ex
tunc regnauerūt filij eius vsq; ad
herodē q fuit alienigena a gēte iu
deorū . et ideo vsq; ad illud tps nō
fuit oīo amotū dominiū iudeorū .
Si aūt dicat q a tpe nabugod .
fuit amotū de tribu iuda de qua a
motione loquitur xpūs in predicta
qa ille q regnauerūt postea fuerūt
de tribu sacerdotali . nō valet hoc
dicē . qa zorobabel q fuit post cap
tiuitatē babylonicā . fuit dux eorū q
fuit de tribu iuda vt patz mani
feste ex textu sacre scripture in plu
ribus locis Similiter machabei .
qa trib⁹ sacerdotali et regia fuerūt
cōmixte . et ideo si machabei erant
de tribu sacerdotali p̄ p̄sequēs et de
regia ¶ Alter alij soluūt dicentes
q intelligitur de roboam filio salo
monis a quo recesserūt decē trib⁹
et adheserūt ieroboā filio nabath
vt habet tercio regū duodecimo . sic i
gitur exponūt dictā autoritatē . nō
auferet sceptrū de iuda qđ donec
veniat sylo . qa vbi ihēronim⁹ trāstu
lit q mittēdus est hebrayci veri
tas habet sylo . et est nomē loci vt
dicūt quia in illo loco venit roboā
vt ostitueret sup̄ patrē suū . et
in illo loco recesserunt ab eo filij is
rael . et cōstituerūt sup̄ se regē iero
boam q erat de alia tribu scz de tri
bu effraym et sic ablatū tunc fuit
sceptrū de iuda . Verūtamē quia
remanserunt due tribus ipi roboa
am filio salomonis . ideo sequitur
seruidū hebrayca veritatē et ei con
gregabunt gentes vbi ihēronim⁹
transtulit et ipē erit expectatio gē
tiū ¶ Sed ista rōsio patz falsa
p textū tuo regū duodecio qa ibi
dicitur qa ille locus vbi roboam
fuit derelictus a populo vocabatur
sychem . et est locus bene remotus
ab illo loco qui vocatur sylo ¶ Ite
hec rōsio et precedens et consi
miles patent falsē per translatio
nem caldayeam . quia vbi ihēroni
mus habet donec veniat qui mitte
dus est . hebrayca veritas habz .
donec veniat sylo . caldayca habet
donec veniat messyas quia illud
quod erat obscurum per hoc voluit
declarare . Et sic patet q predicta
autoritas non intelligitur de na
bugodonosor nec de roboam . nec
de alio nisi de cristo . Quod aūt
sequitur in hebreo . et ei aggrega
bunt gētes sic enī intelligēdū est .

quia iudei p maiorē pte sunt obsti
nati in sua infidelitate. et gentiles
q̄ nomine gentiū designātur sunt
aggregati i pī xpō fidē ipi⁹ deuote
suscipientes. scdz q̄ dicit apostol⁹
rō. xi°. Cecitas ex pte contigit in is
rael. donec pleitudo gentiū intraret
Qz aūt tpe herodis ablatum sit
sceptrū a iudeis patz. qa ipē fuit p
mus alienigena q̄ regnauit in iu
dea. pē enī ei⁹ fuit ydumeus Iste
aūt herodes auxilio romanorum
fretus cepit antigonū regē iudeoz
qui descenderat a machabeis: et ō
nē plem regiā occidit et ubros de
genealogia regū cōbussit. ne i poste
rū deprehendere tur ipē et filij eius
alieni a regno dauid Occidit eciā
doctores legis qui legebant i popu
lo illud deute. xvij°. De medio
fratrū tuorū pones super te regē: vt
sic auferret a iudeis oēm viā reu
pandi sceptrū Hoc eciā patz p ef
fectū. qa ab isto tpe fluxerūt. lxx.
xc. ix. anni ad minus: qa toto an
no incarnationis dñice scriptū est
opus istud. et adhuc iudei vidē
magis elongati a regno q̄ tunc.
Cū igitur ablatio sceptri fuit sig
nū eis predictū de aduētu xpī. ma
nifeste apparet q̄ illud est imple
tū tpe herodis: quo regnante na
tus est xpūs iheſus Et sic patz p
positū scilicet q̄ tps incarnatois
sit pretitū ¶ Cū hoc idē pbat p
autoritatē aggei scdo Hec dicit do
min⁹ exercituū Adhuc vnū modi
cū et ego mouebo celū et terrā ma
re et aridā: et veniet desideratus cūc
tis gentibus Et sequitur. Magna
erit gloria domus istius nouissi
magis q̄ prime dicit dñs exercituū
Dedz oēs expositores hebreorū
iste desideratus est rex messyas si
ue xpūs Patz aūt p plura in au
toritate posita q̄ tēpus aduentus
xpī est pretitū. Imo p illud qđ
dicitur ibidē Adhuc vnū modicū. et
subdit de aduentu et veniet de si
derat⁹ cunctis gentibus Aggeus
enim pphēta dixit hoc verbum se
cūdo anno darij regis ysrael. ab
illo aūt tēpore fluxerūt anni. lxx.
hx. secūdū cōputationē iudeorū. et
plures adhuc secūdū oputationē
nostrā: scilicz. lxx. septūgenta. xli
Tabs aūt numerus nō dicit mo
dicū tps vsqz aduētū desiderati cūc
tis gentibus. patz ergo q̄ tps su
i aduentus est pretitū ¶ Sed ad
hoc respondent aliqui q̄ tantū tps
in scriptura dicit bene modicū: qa
psalmo lxxxix°. dicitur sic. Mille
anni añ oculos tuos tanq̄ dies hes
terna que pretijt. Sed q̄ hec rō
nio nō valeat patz. si enī tps mil
le annorū oparet eternitati modi
cū est. et sic loquit autoritas pdic
ta: quod patz p hoc qđ dicit mil
le anni ante oculos tuos. qa dīna
cognitio que p oculos designatur
eternitate mensurat Sed si referat
tps mille annorū ad expectationē
populi sic nō potest dici cōuabilitere

loquendo tps modicū respectiue
Item appositū patz p illud qđ in pre
dcā autozitate subditur veniet desi
deratus cunctis gentib⁹. et ẽplebo
domū istā gloria Loq̃tur enī ap̃he
ta de domo dñi edificanda a iude
is post ẽditū captiuitatis babyloī
ce. ergo stante illa domo venit xp̃s
q̃a ap̃heta dicat eā replendā glori
a p aduentū ipi⁹ desiderati cunctis
gentib⁹. dom⁹ aūt illa fuit destruc
ta p tytū et vespasianū p̄ljº anno
post passionē dñi: ergo rc Item hoc
idē patet p illud qđ sequitur in eadē
autozitate. Magna erit gloria do
mus isti⁹ nouissimo magis q̃ pri
me. Et cōstat q ap̃pheta loq̃tur de
domo edificanda post captiuitatē ba
bylonicā vt dictū est. ad cui⁹ edifi
cationē inducebat populū. et p̄dix
it gloriā eius futurā maiorē q̃ fu
erit gloria dom⁹ edificate per sala
monē: hoc aūt nō potest esse quia
status popli illo tēpore erat quasi
nullus respectu illius stat⁹ q̃ fuit
sub salomone: ꝓpter hoc dicitur
scdo esdre quito capl̄o q sacdotes
qui viderāt p̄mā domū lacrimabā
tur alijs exultantib⁹ in dedicatioē
dom⁹ sue. qua q̃si nulli⁹ momēti
erat respectu alteri⁹: et ideo nō p̄t
intelligi maior gloria eius nisi per
aduētū ipi⁹ desiderati cunctis gēti
bus. q̃a eā glorificauit presētia sua
quādo in ea fuit a matre sua obla
tus secundū q predixerat malachi
as ap̃heta malach⁹. scd̄o capitulo
Statim veniet ad templū sanctum
suū dominator quē vos queritis.
et angelus testamenti quem vos
vultis Ipsam etiam domū honora
uit. quia ibi frequenter docuit et
predicauit Dicunt aliqui iude
i ad hoc q maior fuit gloria secū
de dom⁹ q̃ prime in annis. q̃a plꝰ
duraut Sed hoc non valet. qui
a licet verū sit q plus durauerit ꝫ
tamē nnon fuit ad eius gloriā ꝫ
magis ad ignominiā. quia pluri
bus tēporibus fuit conculcata q de
honorata. quia ātyochus epipha
nes posuit ibi abominādum ydo
lum et fecit ibi prostibula multe
rū secundū q habetur primo libro
q secundo machab. Sed quia illū
libzū non recipiūt iudei. ideo p̄t di
ci q idē habet̄ daniels octauo ca°
Hoc etiā dicit iosephus libro āti
quitatū viccsimo sedo. Similiter
q̃ ciuitas ierosolimitana fuit cap
ta p pōpeū i patorē romanum. q
iterum alias per herodem ascalo
nitā et vltimo quādo fuit destruc
ta p tytū omnib⁹ enī istis tp̄ib⁹ fu
it dom⁹ illa abiecta et cōculcata
Item ista maioritas durationis nō
videtur esse alicui⁹ glorie notabil
alter enī diceretur lapis maioris
honoris et glorie q̃ nā humana
qua est multo maioris durationis
Item si computemus duratio
nem domus secunde secundum cō
putationem iudeozum qui dicūt
eā durasse q̄dringēt̄ viginti āns

habebim⁹ q̄ p̄ma dom⁹ plus dura
uit: ꝗa plures anni fuerūt a q̄rto
anno salomonis in quo est fūdata
domus p̄ma vsq; ad xi^m annū se
dechie in quo destructa est. ꝗa fluxe
rūt anni ijij^c xxvij. scd̄m q̄ p̄t a
putari p tpa regū inmediorū vel
piciendo tertiū et quartū regū. p fā
aūt fuit. xi^o āno salomonis et ste
tit perfā ijij^c. xxiiij. annis. et sic
durauit plus q̄ scda si accipiat du
ratio domus secūde secūdū oputati
onē iudeorum licet aūt secūda do
mus plus duraverit vt dictū ē ta
mē obiectio est efficax contra iude
os quia p̄tendit ex suppositione cō
putationis eoz quā ēputant eē ve
rā. Datz igit̄ ex p̄dā autoritate
aggei q̄ tps aduētus xp̄i est pre
teritum: sed restat ostendere q̄d im p̄
dicta autoritate videtur dubiū scz
q̄ in aduentu desiderati cūctis gen
tib⁹ sit ipletū ulls q̄d ibi dicat. Ad
huc vnū modicū ⁊ ego mouebo ñ
solū celum sed eciā ⁊ram q̄. Dicē
dū q̄ in aduentu xp̄i celū fuit mo
tū large accipiēdo motū p oī muta
tionē ⁊ inouationē. ꝗa magna noui
tas in celo apparuit: xp̄t q̄d magi
venerūt ad adorādū eū. Ite tūc p idē
tps scz tpe herodis sub quo nat⁹
fuit xp̄us. in iudea de qua magis
loquit̄ pph̄a q̄ de alijs terris fu
it maxim⁹ terre motus in tantum
q̄ gentes xp̄inque crederēt in iu
dea nullū hominē remanisse. vt
dicit iosephus p̄mo libro de iuda
ico bello: ⁊ ex hoc arguit̄ p̄babili
ter aliqua coniūctio planetarū no
tabil̄ fuisse seu stellationis ex qui
bus talia solent accidere. Qz eaā
more fuerunt tunc omnes gentes
patet. quia imminente cristi natui
tate p̄cepit cesar augustus vniu
sū mūdum describi et omēs gētes
tributarias romanorū se p̄fiteri: ⁊
et p̄ter hoc singuli ibant ad loca
vnde erant oriūdi ad p̄dicta facie
dū. p̄ter q̄d et ioseph ascendit de
galilea in bethleem vt p̄fiteretur
cum maria sibi desponsata p̄ce
pregnante. vt habetur luce secūdo
Tūc tpis eciā facta est maxima a
motio in iudea. ꝗa q̄dam nomine
iudas natione galileus asserebat
publice nō esse licitū iudeis alīū do
minū recognoscere p̄ter ipsū deū.
et postea inf̄ecti sunt ab exercitu
romanorū vt dicat iosephus libro
secūdo iudas galileus et ceteri ad
herentes sibi De monitione aūt
maris nō oportz exemplū ponere.
ꝗa solet frequēter accidere. Ite
q̄ tps aduentus xp̄i sit ipletū pa
tz p autoritatē dañ. nono. vbi ga
briel angelus instruxit eū de tpe
aduentus xp̄i dicens Septuagīta
ebdomades abbreuiate sūt sup po
pulū tuū et sup̄ vrbem tuā scām.
vt cōsumetur p̄naricatio et finē ac
cipiat pcām et deleatur iniq̄tas. et
adducatur iusticia sempiterna et
impleat̄ visio et p̄ph̄ia. et vngat̄
sanct⁹ sanctorū Ad intellectū hui⁹

ꝓphetíe ꝑmo vídēdū est q̄ litꝛ ac
cipiatur hic ebdomas ꝛ ebdoma
da qđ ídē est In sacra enī scriptuꝝ
vno mō accipiť ꝑ tꝑe septē dieꝝ.
et hoc mō cōitꝛ accipiť Hoc etiā
mō loquiť scriptuꝝ leuitꝛ cxiij v
bi dicit q septē ebdomadę sūt acci
piēdę a festo paschę q̄ facīt q̄dra
gintanouē dies. et quīq̄gesimo di
e cælebrādū est festū pēthecostes.
Alio mō accipiť ꝑ tꝑe septē anno
rū. et hoc mō loquitur scriptura de
ebdomada leuit. vndecīo vbi dici
tur. Numerabitis septē ebdoma
das annoꝝ q̄ facīūt annos q̄dra
gintanouē et quīq̄gesimꝰ ānus q̄
īmediate seq̄tur dicitur iubileus q̄
apud iudęos erat annꝰ remissionis
vt ibidē dicit Nō aūt iuenit ebdo
mada accipi pluribꝰ modis Non
ꝑt ām ebdomada hic accipi ꝓ eb
domada dierū ꝛ quia tota ꝓphetí
a danel fuisset impleta infra an
nū et dimidiū. ergo ꝑ locū a diui
sionē oportz q accipiať a numero
annoꝝ et in hoc oēs expositōes
cōueniūt Sed in hoc differūt. q̄a
alię catholica vt będa et alij dicūt
q isti āni sūt intelligēdi ām luna
res q̄ sūt breuiores āmis solaribꝰ
vndecī diebꝰ Quoti aūt fuerūt ad
hoc diuidū ex duobꝰ. Primo ex tex
tu. q̄a dicit ebdomadę abbreuiatę.
et sicut dictū ē ām lunares breuio
res sunt āmis solaribꝰ q ꝑ oēs ebdoma
des ānoꝝ luniarū sūt breuiores
Ad cōo qz āgelꝰ loq̄batur danieli q ꝛ
rat hebręoꝝ ꝛ hebręi aūt opināt ꝑ
ānos lunares vt dicat iste beda et
iō angelus posuit nuerū annoꝝ ꝑ
dictorū ꝑ ebdomades ānorū luna
riū ꝛ salua będę reuerētia vtriq;
huiōi dcm videť falsū ꝛ qz in hebrę
o nō ponit abbreuiatę ꝑ sonat
in detrīcationē seu diminutionē
ꝛ in hebręo ponit ꝑ ase q notat cer
ꝑtis determinatiōez scilicz nec plꝰ
nec minꝰ. Diminuit secūdū ē falsū
si enī iudei haberēt annū breuio
rem xi diebus q̄ annis solaris ām
secūdū legē teneantur primo mēse
cuiuslibet anni sui facere pascha et
die determinata scilicz decima q̄r
ta die primi mensis sequerēť q pas
cha eoꝝ huius anni ām caperet seu
precederet pascha anni precedētis
in vndecī diebus. et eodem modo
pascha anni sequentis precederet
per vigintiduos dies. et sic antici
pando tempus anno quolibet per
vndecī dies Ad qđ quidē seq̄retur
q iudei celebrarent pascha suum
ex obligatione precepti infra bre
ue tempus in quolibet mense to
tius anni Hoc autē apparet mani
feste falsum ex vsu eoꝝ ꝛ quia sem
per faciunt eodem tempore. et ide
o patet q cōputant per annos so
lares sicut et nos. Licet enī incipi
ant ipi menses a lunationibꝰ tūc
ci ānus apud eos hēt xiij lunati
ones. ita q ꝑ ebolismos faciūt ad
equationem temporis. et sic cōpu
tant per annos solares sicut q nos

Dato tamen q̄ cōputarent p an
nos lunares. michilomin⁹ habere ẽ
ꝓpositū nostrū vt videbim ¶ De
cūdo videndū est q̄t annos ōtinent
ebdomade p̄dicte Et patz q̄ si mul
tiplicentur lxx. p septē resultant
iiij^c. lxxxx. et sic lxx. ebdomade p̄dē
ōtinēt ānos. ccc. xc. ¶ Tertio vi
dendū a quo tpe incipiat cōputa
tio istarū ebdomadarū Et dicunt
aliqui iudei q̄ incipit ab xi° āno
regis sedechie quādo destructū est
p̄mū templū Alij dicunt q̄ incipit a
p̄mo anno darij quia ullo tpe dix
it angelus ista daniel. Alij dicūt
q̄ incipit computatio ista a redditu cap
tiuitatis. sub zorobabel duce an
no secūdo cirꝰ regis psarū. Alij di
cunt q̄ incipit computatio ista a xx°.
āno regis artaxerxis. qnādo missus
est neemias ad ædificandū iheru
salē Que aūt istarū opinionū sit
vera et aliarū reprobationē hic o
mitto ꝓpter ꝓlixitatē vitandā. et
quia istud diffuse scripsi sup dani
el̄: et iterū q̄a scdz hōes istas oputa
tiones habetur ꝓpositū sufficiēter
scz q̄ tps aduēt⁹ xpi sit pretitū. qđ
patz quia angel⁹ determinate assig
nat. ccc. lxxxx. annos vsqz quo im
pleatur visio et ꝓphetia et vngat̄
sanct⁹ sanctorū id est xp̄us. Ded
quabtercūqz accipiatur computatio
anni lunaris vel solaris et vbicūq
qz incipiatur cōputatio predcā q̄a
iferius non potest accipi q̄m ꝓ xx°.
anno artaxerxis; totus tamē nu
merus predict⁹ iā diu est pretit⁹.
et hoc sufficit ad ꝓpositū nostrū
Si aūt aliquis plen⁹ velit videre
quabter iste numerus ānorū pre
dictus impletus est p singulas p
tes et quabt in medio ebdomadis
passus est xp̄us q̄ faciūt ad expsi
tionē hui⁹ textus: potit reuirē ad
illos qđ scripsi sup danielē. vbi ista
diffuse tractaui et ꝯtradictiones p
ut potui ipugnaui Tamē hic volo
remouere quādā solutionē falsam
quā dat rabbi salomon ad cōnē
predictā scz q̄ ille septē ebdoma
de nō cōtinēt tps precisū vsz ad ad
uētū xp̄i et passiois sue misteriū vt
predictū est. ꝫ cōtinent tps preci
sū a destructione primi tēpli vsqz
ad destructionem secundi per tytū
et vespasianum dicens sic Septē
ebdomade precise sunt id est deter
minate super populum tuū añq̄ ve
niat pfecta captiuitas eorū q̄ fac
ta est p romanos cōburentes ciuita
tem et templū et eiciētes inde po
pulū iudayam vt cōsumetur pre
uaricatio id est desistāt a prevari
catiombꝰ castigati per predictā
captiuitatē et deleatur iiquitas eo
rum scilicz p captiuitatē et afflictio
nem predictā q̄ est pena vt dixt.
et adducat̄ iustitia sēpiterna id est
vt meſnū iustificēt̄ p predictam
captiuitatē ꝓ peccatis toleratā. vt
sic finabter impleatur visio et p
phetia. id est visiōes de xp̄o ꝓmis
se p ꝓphas et vngatur scūs scōrū

id ē archa dei et vasa scūarij. que recuperabūtur per messyam in fine huius captiuitatis venturū vt dicat Sed q̄tum debeat durare ista captiuitas nō dicit: et sic p cōsequēs tps determinatū ipsius xpi hic nō ponit Quomodo aūt exponat istam sequētem hic omitto: tū quia nō est necessariū ad ꝓpositū. tum q̄a diffuse tractaui hoc sup danielem

Qz aūt expō ista sit falsa et extorta patz per istam p̄cedētem: vbi dicit q̄ āgelus gabriel venit p cōnē danielis ōrātis p liberatione ppli. ad denūciandū exauditionē sue peticionis: et ideo nō solū nūciauit ei liberationē a captiuitate babilonica. ꝛ etiā perfectā liberationē fiendā per xpm. de qua daniel principaliter orabat Et ideo dicere q̄ angelus venerit ad denūciādum danieli perfectā captiuitatē sui populi. et nullū certū tps liberationis fiende per xpm. hoc est valde absurdū et precedēti lre cōtrariū: quia si venisset ad consolationē danielis sed magis ad desolationem

Item q̄ dicit q̄ per captiuitatem in qua sunt desistunt a preuaricationibus hoc est apte falsū q̄a sic oēs gentes intendunt sortilegiis et augurijs vt scitū illi qui nouerūt facta eorū: et tamē ista p̄hibent eis maxime in lege diuina: sicut patet in exodo et deuto et in pluribus alijs locis veteris testamēti

Item q̄ dicit visiones implen ꝓphetarū per merita eorū est cōtra illud q̄d dicitur deuto. ix°. Dicito q̄ nō propter iustificationes tuas dñs deus dedit tibi terrā hanc in possessionē q̄ multo minus propter iustitias eorum implenda est promissio de xpo. et maxime quia de ipsa scribitur ysaie xiij°. Et erit ad lapidē offensionis et petrā scādali duabus domibus isrl: et in laqueū et ruinā habitantibus ihrlm

Item q̄ dicit per vnctionē sancti scōrū intelligi vnctionē; archę q̄ sanctuarij que recuperabūtur per regē messyam: hoc est contra illud q̄d habet ieremie xxxi° Cūq; multiplicati fuerūt q̄ ceciderūt in terra i diebus illis ait dñs: nō dicent vltra archa testamenti dni. neq; ascendet sup cor: neq; illud visitabit neq; fiet vltra Quia cerimonie veteris testamēti oīo cessauerūt post passionem xpi: ex tūc ei fuerūt mortue Plurib9 etiam alijs modis arguimentau contra p̄dictū errorē sup danielem. ꝛ ista ad presēs sufficiant hic

Item ꝓbatur tempus xpi p̄teritū p illud q̄d habet daniel ij° vbi dicitur q̄ nabugodonosor vidit statuā magnā huius ātatue caput ex auro optimo erat pectus ātē et brachia de argēto. ventre vēter q femora de ere q̄ seq̄t ex tibus ē de mō. e lapis sine manibus: et percussit statuā in pedibus eius fictilibus et ferreis q cōminuit eos

Per hanc statuā designant q̄tuor

regna magna sibi in orbe succedēti
a:sēm q̄ daniel dīmtus inspira
tus ibi exponit Primū est r̄gnū
caldeorū quod significatur p caput
aureū vt ibidē dicitur Secūdū est
regnū psarū qđ significatur per ar
gentū: qđ subiecit sibi regnū calde
orū Terciū est regnū grecorū seu
alexandrie qđ subiecit sibi regnū
psarū et significatur p es. Quar
tū est regnū romanorū quod sig
nificatur p ferrū quod subiecit si
bi regnū grecorū et alia r̄gna mū
di: sicut ferrū domat omnia Per
lapidē aūt abscisū de monte sine
manibus: significatur xp̄us siue
regnū xp̄i cui subiciendū erat pre
dictū regnū romanorū Ista autē
plenius declarata sunt sup dan̄: q̄z
propter hic breuit quia in exp̄one is
ta omnes doctores et expositores
tam catholici q̄ hebrayci conueni
unt Hoc supposito sic arguitur In
predicta ꝓphetia exp̄mitur q̄ ille cui
i subiciendū erat regnū romanorū
erat impiū est ipē xp̄us: cū ergo hoc
sit cōpletū tpe constantini et sil
uestri papē quo tpe romanorū im
piū per veram fidē fuit subiectū filio
marie virginis ihesu: patet q̄ is
te est verus xp̄us Postq̄ ꝓba
tū est tps aduentus xp̄i p̄teritum
p scripturā canonicā: itē hoc idē pa
tz p glosas et dicta doctorū apud e
os autēticā. ysaie vltimo Anteqū
parturiret peperit. glosa hebrayca
Quia añq̄ natus fuisset ille qui i
fluitatem redegit vltimā natus fu
it redēptor. Ergo ante natiuitatē
tyti qui ciuitatē et templū destrux
it et populū captiuauit et i vendi
tionē et in seruitutē exposuit: ita
tū q̄ dabantur triginta iudei p v
no nummo argēteo vt dicit hugo
floriacenſ. fuit natiuitas ipius xp̄i.
Hoc idē patz p trāslationem calda
yca ibidem Adhuc non erat ei veni
ens angustia: q̄ adhuc non vniet
ei tremor cū doloribus ꝓpter par
tum: reuelabitur messyas. Dolor
eni et angustia partus exprimūt
maximam calamitatem quā susti
nuerunt in obsidione tyti q̄ vespa
siani: ergo añ illā obsidionēz et mi
seriā venit xp̄us. et hoc multi con
fitēbūt apud eos q̄ ipē cristus na
tus sit in die destructionis tēpli.
Sed cum ab isto tempore fluxerūt
anni. M. c. xxxiij. quātum ab ipsis
vbi sit ipē xp̄us. et vbi p tantū tē
pus fuerit. Et dicunt aliqui q̄ ipē
est cū āgelis viuens eo modo quo
moyses vixit q̄draginta dieb⁹ in
monte synai: et expectat preceptū
domini ad se ostendēdū Alij dicūt
q̄ ꝓphe est vltra mōtes caspios ex
pectans similiter preceptū dni de li
beratione populi. Alij dicūt q̄ va
dit p mūdū sicut paup q̄ mendicat⁹
ꝓphēta p̄tā ꝓpli sui: ꝑm q̄ dicit ysaie
liij. Et nos reputauim⁹ eū q̄si leprosū
et percussū a deo et humiliatū. Alij dicūt
q̄ apparebit ex p̄cepto dñi et
vbique ad liberationēz filiorū israel de
captiuitate et miseria in qua sunt

Tabs ãt varietas oñdit q dictũ
eorũ est ficticiũ quo ad hoc: ꝫ ve
rũ ꝙ ad hoc q tps aduentus xpi
iam diu est pteritũ ¶ Itẽ hoc idẽ
patz p qñdam traditionẽ apud e
os autenticã: et cõtineatur in quo
dã libro qui apud eos vocat liber
iudiciũ ordinationũ · Traditũ est
a domo helye id est a discipulis ei⁹
q sex miha ãnorũ erit mũdus: du
o miha vanitatũ · duo miha legis
duo miha dierũ messye · ¶ Ad in
tellectũ huius sciendũ q doctores he
brayci dicũt hoc fuisse dictũ a filio
mulieris sarepthane quẽ suscitauit
helyas qui etiã postea habuit spi
ritũ xphie et pphetauit de durati
one mũdi q durat vt dictũ ẽ vi^m.
ãnorũ · Duo aũt miha dicũtur tẽ
pus vanitatis fuisse. qa a pncipi
o mũdi vsq ad vocationẽ abzahe
qñ dictum est ei egredẽ de terra tu
a geñ.xi°.capitulo mundus deflux
it ad vanitatẽ peccatorũ ¶ Primo p
luxuriã ut pz tẽpore noe· xpi qõ fa
ctũ est diluuiũ i terra qz ois ẽtpe
caro corruperat vẽ geñ vi· Deiñ°
p ydolatriã. qz tẽpore abzahe mũ
dus erat ydolatrie deditus · Ipse ãt
ausꝰ ẽ pmꝰ vnũ deũ publice pdicãe
vt dicit iosephus li° p° antiqtatũ
et illud tẽpus duraut p duo mili
a ãnorũ et xxiñ. qua abzahã ha
buit lxxv. ãnos quãdo vocatꝰ est
Extũc etiã incepit tẽpꝰ legis: qui
a lex non datur nisi populo aduna
to z pre abzahã aũt icepit popul⁹
adunari sub fide vnius dei· et ad le
gem suscipiẽdã disponi · propter
qõ abzahe data est circũcisio ad
distinctionẽ illius popli qui erat
legem acceptarus ab aliis populis
Ab illo ãt tpe scz a vocatiõe abza
he vsq ad natiuitatẽ xpi fluxerũt duo
miha ãnorũ nisi q deficiũt xxviij.
Si igitur accipiantur vigintitres
qui superabundant vltra duo mi
lia predicta que dicuntur hic du
o milia vanitatis: habebimus
quatuor milia annorũ a pncipio
mundi vsq ad natiuitatẽ xpi: ni
si q deficiũt q̃nqz ãni · Si igitur
q̃nqz anni q̃bns xpũs latuit in e
gipto ppter persecutionẽ herodis
iũgãt cũ prędictis annis ita q di
es messye incipiant cõputari ab illo
tempore quo reuersus est de egip
to· habebimus a principio mundi
quatuormilia annorũ vsq ad di
es messye sci; duo milia vanitatẽ q
iij^m. legis secundũ pphetiã predic
tam· Vt cũ autẽ dies xpi debeant
durare tãtũ· iij^m. annorum vel plus
vel minus non me intromitto qz
finẽ mũdi determinare nõ intẽdo· sed
sufficiat michi ostendere secundum
pdictam traditionem iudeorũ q tẽ
pus aduentus xpi sit pteritũ ex
quo iam diu est q a principio mũ
di tãhierũt iij^m. ãnorũ q̃a a pn°mũ
di ipsi computant quinqz miha
annorũ vsq ad annũ domini in q̃
pñs opus fuit scriptũ ¶ Itẽ oñdo
pphetũ q võnẽ ex septuaginta supta ·

Cōsiderando enī p̄ocessus veteris testamenti apparet q̄ filij israel p̄diu fuerūt seruientes dño fuerunt in statu p̄spero. et si aliquā do sunt captiuati et afflicti hoc fuit p̄ter p̄cm̄ ullius popul. Nunc aūt ita est q̄ aīa captiuitatē babylonicam fuerunt ydolatre pessimi et occisores p̄phārū eos a p̄cīs ē uocantū intm̄ q̄ repleuerūt ciuitatem ih̄erusalē sanguine p̄phar vsq̄ ad os vt dicitur. iiij°. regū. et multa alia mala fecerūt. p̄p̄t qđ captiuati fuerunt in babylonē et tamē ulla captiuitas non durauit nisi p̄ septuaginta annos. Cū igit̄ captiuitas in qua modo sunt duravit p. lxx. cc. xxxi. ānos nec adhuc appareat eor̄ū liberatio de p̄mo oport̄et eos cōcedere q̄ p̄cm̄ illud p̄p̄t quod tam diu sunt captiuati fuit maius q̄ peccata p̄cedētia captiuitatē babyloīcā cū pena debeat correspōdere p̄cō. Hoc aūt non potest dici nisi p̄p̄t illud grauissimū p̄cm̄ quo xp̄m eis ī lege et p̄phetis p̄missū negātes et psequētes crudeliter occiderūt. qa post rēditū captiuitatis babylonice nō legūtur ydolatrasse et p̄phas occidisse. et tanta crimina cōmisisse in alijs sicut aīa. et ideo rōnabiliter non potest assignari causa tante captitatis q̄ miserie nisi que dicta est scilicet q̄ a non cognouerunt tempus visitationis sue vt dicat saluator. h°. eam dicit rabbi moyses in libro iudicum. Jhesus nazarenus visus est esse messyas. et ipse interfectus est p̄ domū iudicij et ipē fuit causa et meruit vt destrueret̄ israel in gladio. V. Jn̄ doctrina aliqua declaratur vera dupliciter. Uno modo p̄ reductionē ad p̄ncipia euidentia. et hoc modo declaratur veritas eor̄ū que subiacent facultati naturali intellectus. Alio modo p̄ diuinū testimoniū scilicet quādo ad confirmationē alicui⁹ doctrine apparet tale miraculū de quo certū est q̄ fieri nō potest nisi diuina virtute. sicut ē suscitatio mortui illuīatio cęci et cōsimilia. Cōstat enī q̄ deus nullo mō potest esse testis falsitatis. et ideo si tale factū diuinū p̄tract̄ ad declarationē alicui⁹ doctrine sufficienter concludit talē doctrinā esse veram. Hoc modo declaratur veritas eor̄ū que excedūt intellectus facultatē: sicut patz q̄ hoc mō determinata est veritas eor̄ū que dicta sūt p̄ moysen et iosue et cōsimiliū. Nūc autem ita est q̄ opera diuina multa valde et manifesta facta sūt ad declarationē doctrine xp̄i et apostolor̄ū vt patz p̄ scriptores veracissimos et famā publicā vsq̄ nūc continuatā que in talibus facit fidē sufficienter. sicut firmiter tenemus aristotilē fuisse philosophū. et tamē nō habemus aliquā p̄bationē nisi p̄ famā publicā vsq̄ nūc cōtinuatā. Hoc ecia patz p̄ libros apud iudeos autēticos. Scribitur in quodā

libello qui intitulatur apud eos de generatione ihū nazareni. q̄ leprosū curauit et daudū ex uētre matris sue stare fecit et mortuū suscitauit et multa alia que non potuerunt fieri nisi diuina virtute. Dicitur tamē ibi q̄ talia fiebāt virtute nois diuini tetragramaton quia q̄ sciret illud nomen debito modo pronunciare posset virtute illius miracula facere vt in eodē libro dicatur Ihesus nazarenus pronūciatione illius nominis didicit: quia in templo dei lapidē super quem steterat archa dei antiquitus inuenit. in quo erat insculptum nomen domini tetragramaton expositum: Dicitur autem expositio illius nominis descriptio q̄ determinatio qualiter debeat pronūciari. Licet autem hoc dictū non sit verum: tamē ex hoc contra eos habetur argumentum q̄ nomen domini tetragramaton qđ est inter alia nomina sanctissimū secūdum ipsos non potest habere virtutē agendi aliquid contrarium honori diuino. Cum igitur virtute huius nois ihesus nazarenus fecerit miracula vt dicunt oportet eos concedere q̄ doctrina ad cuius cōfirmationem talia fiebāt non erat falsa nec diuino honori contraria: sed magis consona. Cum igitur dicant se esse verum xp̄m̄ū a deo missum verum deū q̄ verū hoiem: sequitur p̄ oēs q̄ illud sit verum. aliter sequeret q̄ ipse fuisset falsus ꝓpheta et adhibens sibi blasphematorie deitatem et q̄ ad confirmationem huius falsitatis miracula vera fuissēt facta virtute diuini nominis sanctissimi quod est inconueniens. Item pronunciando cuiuslibet nominis non potest aliquis facere sed solus deus talia facit ad huiusmodi nominis et virtutis: si igitur ihesus nazarenus virtute diuini nominis fecit talia oportet concedere q̄ ista fecit virtute diuina. et per consequens q̄ doctrina sua ad cuius confirmationem talia fecit sit vera. cum deus non possit esse testis falsitatis vt p̄dictū est. Hoc etiā et alia predicta videtur dicere iosephus qui fuit maximus hystoriographus iudeorum. et apud eos autenticus. Dicit enim sic libro antiquitatum decimo octauo describens tempus tyberij cesaris sub quo passus est christus. Fuit hīs dem temporibus ihesus sapiens vir. si tamen virum eum nominare fas est: erat enim mirabilium operum effector et doctor eorum hominum qui libenter ea que vera sunt audiunt: et multos quidē iudeorum multos etiam ex gētib⁹ sibi adiūxit. Xp̄us hic erat. Hunc accusatione primorum nostre gentis virorum cum pilatus m cruce agendum esse decreuisset. non desistebant eum hij qui ab initio eum dilexerunt:

apparuit enī eis iterū vivus scōm
ꝙ diuinitus inspirati ꝓphe vel hec
& alia inumera de eo miracula futu
ra ꝓdixerant ¶ Itē qñ scriptura sa
cra denūciat aliqđ futurū et determi
nat tps loca ⁊ modū. si omnia
ista cōcurrant in vnū manifeste pa
tz ꝙ illud quod fuerat prædictū ē
adimpletū ¶ Sacra aūt scriptura ꝓ
dixit xpī aduēcum vt patz in mul
tis locis: determinauit tps veniēdi
videlicet quādo fieret trāslatio reg
ni: vt habetur geñ. xlix. Nō auferet
tur sceptrū de iuda ⁊c loquī nascē
di michee quinto capitulo. Et tu
bethleem effrata et cetera ¶ Similit
modū veniēdi sz ꝙ xpūs in pau
pertate viueret zacharie nono. Ecce
rex tuus venit tibi mansuetus iu
stus et saluator: ⁊ ipē pauper ¶ Simi
liter determinauit scriptura modū mo
riendi scilicet in humilitate et paciē
tia ex pte ipius xpī. et in crudelita
te maxīa ex pte occidentiū ipm vt
habetur ysaie. liij°. ¶ Sicut ouis ad
occisionē ducetur ⁊c. Hec aūt oīa
manifeste fuit impleta i ihu naza
reno: ex quo cōsequit concludit
ꝙ ipē fuit vere xpūs ¶ Sed ctra
hoc arguunt multiplicater iudei.
Primo ꝙ illud qđ habetur ysaie
secdo vbi loquit de tpe aduentus
xpī Erit in nouissimis diebus ꝑpa
ratus mons domꝰ domini in vertice
montiū. et fluent ad eū oēs gen
tes ⁊c sequtur et cōflabūt gladios
suos in vomeres et lanceas suas i
falces. nō leuabit gens cōtra gētē
gladiū suū nec exercebūtur vltra
ad prelia ¶ Ex istis formaī qđru
plex argumētū. Primo ex hoc ꝙ
dicitur Erit in nouissimis ⁊c. Ihs
eni nazarenꝰ nō fuit in nouissimis
diebus. qa post natiuitatem eius et
mortē multa tpa fluxerūt. ergo si
fuit vere xpūs eius aduentus ꝓ
mittitur in nouissimis diebus
¶ Secdo ex hoc qđ subdit ꝙ mōs
domus dñi erit in vertice mōtiū ⁊
cetera Mons enī ille dicitur mōs
moria vbi fuit templū: mōs aūt
ille nō est i aliquo eleuatus: ergo
adhuc nō venit xpūs Vñ oratio
ne huiꝰ verbi dicunt aliq doctores
hebreorū ꝙ dominꝰ debet apporta
re de monte thabor montem synai. et
mōtē carmeli ad locū vbi ē ihrlīm.
et sup vertice mōtiū istorū ponere
mōtē moria: hoc aūt nondū ē ad
impletum ergo ⁊c ¶ Tertio argu
unt ex hoc qđ subditur et fluent
ad eū omēs gentes quia non oēs
credidерūt in ihesū nazarenū nec
adhuc credunt: ergo non fuit vere
xpūs ¶ Quarto p illud qđ subdit
Nō leuabit gēs ctra gētē gladiū
⁊c. qz non cessauerūt bella p orbē
vt patz manifeste: et maxime qz
post mortē ihesu nazareni fuerūt
in iudea atrocissia bella sz tpe ty
ti et vespasiani. ergo ipē non fuit
vere crīstus. ¶ Ad primū dicendū
ꝙ dies nouissimi dicuntur dies
messie in sacra scriptura. ꝙꝙ scōm

doctores hebreorū debeant durare
per duo milia annoꝝ ad min⁹ vt
patet ex predictis: et non solū di
es messye dicuntur nouissimi. sed
aliqua tēpora ipsū xpm̄ preceden
tia vt patet gen̄. xlix. vbi patri
archa iacob dixit filijs suis. Con
gregamini vt annūciē vobis que
ventura sunt in diebus nouissimis
Et ibi multa denūciat non solum
de aduentu xpi sed etiam de multis
que impleta sunt tempore regum
isrl et iudicū vt patet lām intu
enti. et etiā secūdū expositoēs he
breorū: et ideo nō valet predictū
argumentū. ¶ Ad secundū dicen
dū q̄ eleuatio montis maria nō
est intelligenda secundū eleuatio
nē localē vt intelligunt iudei pre
dicti sed secundū notabilitatem et
signorum magnitudinē Secūdū
etiam q̄ dicit rabi salomon mag
nus doctor apud eos. hoc est dic
tu. q̄ tanta signa et maiora in ad
uētu xpi debēt fieri in monte sy
on q̄ in alijs predictis montibus
Et hoc patet adimpletum per ihe
sum nazarenum quia ibi illumina
uit cecum natum et sanauit lan
guidum in phatica pisana. et mul
ta alia mirabilia ibi fecit Ibidem
etiam apostolis spiritum sanctū
dedit quod fuit maximū mirabi
le quia homines simplices et ydi
ote habuerunt noticiam pfectam
scripturarum. et loquebantur. ydi
omata ciū linguarum Si autē di
catur q̄ hec solucio accipitur ex e
uangelio et ideo non est efficax
contra iudeos. nō valet quia ad
probādum aliquid iudeis oportet
vti scripturis apud eos autēticis.
sed respōdendo eorum argumētis
non oportet semper Et iterum nō
solum euāgeliste scribunt xpm̄ssū
vera mirabilia fecisse in ihrlim. sed
etiam doctores hebreorū vt patet
ex predictis: propter qđ ista solu
cio habet efficatiā ex eorum dic̄is
¶ Ad tertium dicendū q̄ ibi est
distributio pro generibus singu
lorum. et non pro singulis generū
sicut cum dicitur omne animal fu
it in archa noe: quia de singulis
speciebus aīalium fuerunt ibi a
liqua individua Similiter de om
nibus gentibus aliqui crediderēt
xpo sto vt patet per diffusionem
fidei in toto orbe. ¶ Aliter potest
q̄ dica omnes in sacra scriptura ali
quando vel frequenter accipitur
pro multis. vt habetur secundo Re
gum̄ septimo. Dixit absalon
et omnes viri israel. Melius con
silium ahi Certum est enim q̄ nō
erant presentes omnes viri israel
sed multi: et sic est in proposito
q̄ multi de omnibus gentibus fuit
conuersi ad fidem catholicam tem
pore apostolorum et in omnem
terram exiuit sonus predicatio
nis eorum. ¶ Ad quartū dicen
dum q̄ circa tempora xpi fuit diu
turna pax in orbe. et maxie i iudea

qđ patz ex hoc q̄ iminente natiui
tate xpi pacatis omnibus regnis
et sub impio romano ḋactis pre
ceptū fuit a cesare augusto vt des
criberetur vniuersus orbis. et ab il
lo tpe vsq; ad xl^m. annū post pas
sionē xpi quādo inceperunt iudei re
bellare romanis nō leguntᵉ aliqua
notabilia bella fuisse in iudea nec
iudeos vsos fuisse armis q̄a terra
ꝑstodiebatur a romanis milit̄ib⁹
Ideo ꝓbabile est q̄ tūc ꝓpe diutur
nitatē pacis iudei instrumenta qui
bus prius vtebantur in bellis mu
tabāt i istrumenta agriculture ap
ta. sicut sensibiliter fieri videtur in
tris vbi pax est diuturna: et ideo
dicitur in autoritate predicta Cōfla
bunt gladios ꝛc. Qz aūt subdit
nō leuabit gens cōtra gentē gladi
ū. nec exercebūtur vltra ad prelī
ū: non ipoztat pacis eternitatem ꝛ
solū diuturnitatē: vbi enī habem⁹
vltra in hebreo habetur od: et fili
ter q̄to regū sexto vbi nos habe
m⁹ et nō venerunt vltra latrones
syrie i terrā israel. in hebreo habe
tur od. et tamen certū est q̄ non i
poztat ibi eternitatē: quia frequen
ter legūtur syri postea inuasisse et
expugnasse terram israel: ꝛ impoztat
diuturnitatē tpis hoc est vsq; ad
longum tps ne illis acideret sicut
accidit illis quos in samariā deduxᵉ
it helyzeus de q̄bus est ibi sermo
Quīto arguūt iudei contra aduē
tū xpi p hoc qđ habetur ysaie xi°.
Egredietur virga de radice iesse ꝛc
vbi scriptum scđm omnes loquiē
de aduentu xpi. et sequiē ibidem
Habitabit lupus cū agno et par
dus cū hedo accubabit. ꝛ sequiē ibi
dem et delectabiē infans ab vbere
sup foramine aspidis: et in cauer
na regulī q̄ ablactatus fuerit ma
nū suā mittet. Dicūt enī iudei q̄ i
aduentu xpi animalia siluestria
domestica sic debent q̄ pacifice
habitabunt cū animalibus natu
raliter māsuetis. et animalia vene
nosa nō nocebunt hoibus vel pue
ris: ymo infantes seruire ludent cū
eis. hoc aūt nō est ipletū vt patz
ad sensū. ergo nōdū venit xps
Dicēdū ad hoc q̄ ē locucio metha
phoica q̄ nominā ibi homines
nominibus animaliū. Simile habe
tur ge. xlix. Benyamin lupus ra
pax ꝛ cetera. et ibidē. Dan coluber
in via et cetera. Sic igit̄ ꝓposito
est dicēdū q̄ iudei et gentiles q̄ p̄
us erant ad inuicem nociui et odio
si pacifice simul habitauerūt quer
si ad fidem xpi scđz qđ dicitur actu
ū quarto capitulo Multitudinis cre
dentiū erat cor vnū et anima vna.
Et tamē illo tpe fuerūt aliqui gē
tiles ad fidē xpi cōuersi vt in eodē
libro patz Et eodē modo exponēdū
est quod seq̄t de pueris et anima
bus venenosis. q̄a simplices et pu
eri nō ledūtur ab illis q̄ ante quer
sionē ad fidē xpi erāt veneno infi
litatis et perfidie repleti. Qz autē

talis modus loquendi sit in prę
dicto capitulo ysaye patet p illud
qđ ibi premittitur: quia stirpem
ysse vocat virgam. similiter ip
sum xpm vocat florem cum dicit.
et flos de radice ascē. similiter cum
subdit erit iusticia cingulū lumbo
rū eius: et fides cinctoriū renū ei⁹
methaphorice loquendo. Et hec om
nia patent per trāslationē calday
cam que sic habet. Exibit rex de fi
lijs ysai et messyas de filijs filiorū
eius. sequitur et par in diebus ei⁹
multiplicabitur vbi nos habem⁹
habitabit lupus cū agno ascē. Ex
quo patet q̄ ista locutio est me
thaphorica. Dot est etiam dici q̄
illud impletū est ad lītam in fidē li
bus xpi: quia frequenter inuenit
tur q̄ fere mānsuete facte sunt fideli
bus xpi eorum deuotionem exposi
tus: similiter bestie multum vene
nose non poterant eis nocere secun
dū q̄ eis promisit saluator in euā
gelio dicens. Dedi vobis vir tutē
calcandi super serpentes et scorpio
nes ascē. Et act. vicesimotercio di
citur q̄ paulus percussus a vipera
in nullo est lesus: propter quod bar
bari hoc videntes et admirantes
dicebant ipsum esse deum vt ibi
dē dicitur. Deinde arguit per il
lud qđ dicitur deutō xxx°. Si ad
tardines ceperis fuerisque dissipatus inde
reuertabet te dominus deus tuus. et
assumet atq; introducet te in ter
ram quā possiderūt patres tui ascē. Ex
hoc arguit. Cū simus per totū mū
dū dispersi et nō congregati: sequē q̄ nō
venit xps. Dicendū q̄ illō fuit adimple
tū in reductione eorū de captiuita
te babylonica. Sed contra hoc ar
guit p illud quod habetur ezechie
lis xxxix°. Scient q̄ ego dominus
eorū cū transtulerō eos in nationes
et congregauerim eos super terrā
et nō derelinquā q̄ ex eis ibi vltra
aūt derelicti sūt in captiuitate baby
lonica et assyriorū q; nō omnes rema
nserūt: g° nō ē impletū tempus xpi. V
Dicendū q̄ tūc fuit impletū qđ dictū
ē: qa nulli fuerūt ibi dēlicti q̄ volu
isset reuertī: q; cyrus qui erat mo
narcha in oīb⁹ illis regnis dedit li
centiā gnālē oīb⁹ reuertendi. ymo
etiā dedit munera reuertentib⁹. vt
patet esdre i°. Et ideo in hoc cōple
tū est verbū ezechielis et ipsius
moysi qa nullus delictus est ibi
qui voluit reuerti: illi aūt q̄ nolu
erūt fuit ex indigni dīno beneficio. Ad
potest dici q̄ predicta congregatio intel
ligenda est p fidem et caritatē que
cōgregatio facta est p ihm xpm se
cundū q̄ exponit iohānes euange
lista vndecimo capitulo vbi dicit
q̄ cayphas xpheciauit q̄ ihūs mo
riturus erat p gente. et nō tantū
p gēte ꝛ vt filios dei q̄ erat dispersi
congregaret. Nullus aūt extra hāc
congregationē delinquē q̄ vult intrare
q; nulli claudit gremiū ecclē. C
Deinde arguit iudei p illō qđ ꝛ
zach. vi°. Ecce vir oriens nomē ei⁹

Trãslatio caldayca sic habet. Messyas nomẽ eius. ex quo patz q̃ ista autoritas intelligit̃ de xpõ. Ideo ꝗtur in autoritate et edificabit templũ dño. Ihesus aũt nazarenꝰ non edificauit aliqñ templũ domino. ergo non fuit xpũs. Dicendũ q̃ ista autoritas intelligitur de templo scdo edificato p zorobabel vt dicit rabbi salomon doctor hebreorũ. et ideo ex hoc nõ habent argumentũ contra nos. Dato etiã q̃ intelligatur de xpõ ad literam. dicendũ q̃ ipe edificauit templũ de lapidibꝰ viuis et spualibus videlicet de ipis fidelibus et talis edificatio debebatur ipi xpõ que est pfectissima: vnde sup illud gen. xxviij°. Non est hic aliud nisi domꝰ dei et porta celi dicit glosa hebrayca. q̃ patriarcha iacob vidit domũ dei edificãdã in terris et domũ dei edificandã in celis. et ideo dixit. Nõ est hic aliud qz id est domus que edificanda est in terris michi est respectu domus celestis. Illa aũt xpõ edificat ex lapidibꝰ viuis videlicet ex fidelibus q̃ in p̃senti cõpaginant̃ p gratiã et in futuro p gloriã. Octauo arguit iudei p illud qõ habetur ieremie. xxiij°. Ecce dies veniũt dicit dominus et suscitabo dauid germẽ iustũ que intelligitur de xpõ vt supra allegatũ est: et subditur ibidem In diebus illis saluabitur iuda et israel habitabit cõfidenter. Sed nũq̃ tot miserie acciderunt filijs israel sicut post mortẽ ihesu nazareni sicut patz de destructione ciuitatis et templi. ergo non fuit vere xpũs. Dicendũ q̃ tã non erant filij israel in iudea xpzie loquendo quia erant auersi a deo ꝗa xpm̃ negauerant et occiderant xpter qõ illã miseriã meruerũt: et ideo ex illa miseria magis cõcluditur xpositũ sicut patuit ex predictis. Illi aũt qui erant vere filij israel et iuda q̃ scilicet xpm̃ recepant saluati sunt per ipsũ nõ solũ spualiter q̃tũ ad animas. sed etiã corporaliter. ꝗa scdm q̃ dicitur in ecclastica hystoria imminente destructione ciuitatis ierosolimitane p tytũ et vespasianũ ãmoniti sunt fideles q̃ erant in iudea p angelũ vt transirent in regnũ regis agrippe q̃ erat cõfederatus romanis in pace. Aliter potest dici ad auctoritatẽ ieremie q̃ illa q̃ sũt pfecte de regno xpi de qbꝰ ieremias ibi loqꝫtur sunt in gloria celesti et ibi habitãt cõfideter et sũt pfecte saluati. Nono arguit p illud qõ habetur dan°. vij°. Aspiciebã in visu noctis et ecce in nubibꝰ celi q̃si filius hominis veniebat. Et secũdũ oes expositores catholicos loqꝫtur ibi de aduentu xpi Ihesus aũt nazarenus nõ venit in nubibꝰ nec in tali potestate qualis ibi describit̃: ergo nõ fuit xpũs. Dicendũ q̃ scriptura loqꝫtur de duplici aduentu xpi scilicz in mũdũ et ad iudicium: et primus aduentus xpi describit̃

cum humilitate. Daniel aũt loquitur de secundo aduentu: vnde ibi dem dicitur. aspiciebam donec throni positi sunt. ꝛc Et sequitur ibidẽ Judiciũ sedit. et libri apti sunt. Judei aũt excecati nesciunt hunc duplicem aduẽtum distinguere. et ideo erant multipliciter: q̃a ab qui exp̃ctant xp̃m in aduentu suo statum apparere in tanta virtute et potestate q̃ possit omnia terrena sibi subicere et eos liberare et regnũ eorũ restituere ꝓpter qd̃ etiam discipuli xp̃i post ei⁹ resurrectionẽ q̃rebãt act. i°. Dñe si in tpe hoc restitues regnũ isr̃l: ꝛc. Alij aũt ꝓpter scripturas q̃ manifeste loquũtur de xp̃isti humanitate et passione et ꝓpter illas que loquũtur de eius eminentia exp̃ctãt duos messyas: vnũ qui dicitur filius ioseph et iste passurus est et occidẽdus. aliũ q̃ dicit filius dauid q̃ messyam filiũ ioseph resuscitabit. q̃ regnũ isr̃l restaurabit. Sed illud dictũ de scripturis nõ habet auctoritatẽ. Licet enim plures dicti sint messye siue vncti qd̃ ista ẽ ꝓticipatiue ut dd̃ q̃ saul. q̃ dãvid alij: tñ ille q̃ dicit in scriptura vẽturꝰ ad ꝓpli salutẽ non dicit nisi vnꝰ Itẽ illud dictũ p̃ q̃to hz aliquã appentiã impletũ est in xp̃o q̃ fuit filius ioseph putatiuꝰ. q̃ sic vẽtus vt patz in euãgelio: ẽ etiã filius dd̃ b̃m carnẽ. hic pz ex p̃dictis. De cio arguũt p illud qd̃ habet ysaye xxx°. Erit lux lune sicut lux solis: et lux solis septẽplex sic lux vij. dierum in die q̃ alligauerit dominꝰ vulnus populi sui. et plagam cõtusionis eius sanauerit. Cũ igitur aduẽtus xp̃i expectetur ad salutẽ populi: ergo in aduentu eius debet mutatio corporũ celestiũ fieri. qd̃ tum adhuc non sit factum videtur q̃ ꝓmissio de aduentu xp̃i non sit adhuc impleta. Dicendũ sicut ad argumentũ qd̃ loq̃tur de aduentu xp̃i ad iudicium tũc ei mutabũtur. q̃ innouabũtur qdãmodo corpora celestia. q̃ tunc sanabitur vulnus peccati et peremptus plage eius: quia destruet mortalitas per peccatum primorum parentum inducta. quia omnes homines resurgent ad vitam immortalẽ. Vndecimo arguũt per illud qd̃ habetur ysaye liij°. Videbit semen longeuum et cetera. et psalmo. lxxxviij°. Ponam in seculũ seculi semen eius. Nunc autem non legitur iheſus nazarenꝰ habuisse filios. g° videt q̃ nõ fuit xp̃s. Dicendũ q̃ habet et habuit filios spirituales. q̃ talis filiatio ei debebatur scilicet p fidẽ et sanctã. nõ ãt p carnalem ꝓpagationem q̃ sẽp habet turpitudinem ãnexam vnde super illud genes vicesimo primo. In ysaac vocabitur tibi semen. notantur duo secula. tẽpꝰ legis. q̃ tẽpꝰ xp̃i. Duodecimo arguũt q̃ illud quod habetur ezechi. xl°. vbi scribitur q̃ erat templũ magnũ et mirabile in terra isr̃l edificandum

bt dicunt ī aduentū xpī oplendū. hoc aūt nō est factū. ergo nō Di endū q scriptura loq̃tur ibidē sub methafora de domo celesti de qua supra dictū est. et hoc patz p illud quod habetur in fine ezechiel. Et nomē ciuitatis ex illa die dñs ibi dem. Hoc ecia patz p multa alia que ponūtur ibidē in lia. quia ibidē scribitur Fluui9 habens ligna ex v traq; pte pomifera faciētia fruc tus quolibet mēse. Que nullo mō videtur verificari ad lām Hoc eci am videtur p dictū rabbi salomo nis doctoris hebrayci dicentis q de ierusalē supna scripture loquē sunt in fine ezechiel. Hec sunt que arguūt iudei cōtra predicta. Que dā alia argumenta eorū dimitto. tum ppter phrītatē vitandā. tū ppt hoc q solutio eorū apparet ex predictis Et sic patz tertium principale qđ erat determinādū de ista q̄s tione scz q tps aduentus xpī sit preteritum Vltimo soluendū ē ar gumentū quod fiebat in pncipio questionis. vbi dicebatur q si pre dicta de fide catholica possent pba ri p scriptuā a iudeis receptam nō est verisimile q̄n ulli qui inter eos sunt studiosi hoc nō prepissent et p cōsequēs suū errorē reliquissēt Ad hoc dicendū q multi lrāti in ter eos pcepterūt et a tpe xpī. sicut pz de nathanaele nychodemo et ga mahele q̄ fuerunt doctores et legis piti; simlr de paulo apostolo et appollo et multis alijs Unde ioh. xij°. dicitur De pncipibus multi crediderunt in eū: sed ppt phariseos nō ofitebantur ne de sinagoga expellerentur. Dicebantur tūc pn cipes sacerdotū et legis doctores. Multi etiā legispiti postea pcepe runt hoc scdz q dictū est supra de iosepho: et idē posset dici de mul tis alijs Multi tamē iudeoz auer tūtur a fide xpī triphci de cā. Oīma est ppter timorem penurie tpa lis: quia semp fuerunt cupidi et ī lege eorū pmittit habūdātia fre quēter tpalium. ideo sup modū ab horret cōtrariū. Alia cā est qa a cu nabulis nutriūtur in odio xpī et le gis xpīane. et xpīcolis maledicūt ī synagogis oī die Illa aūt ad que homines sūt assueti in puericia sūt q̄ si in naturā vsus et p sequēs auer tūt iudiciū intellectus a veritate cō traria Alia cā est ppt difficultatē et altitudinē eorū q in fide catholi ca pponūt credēda sicut trinitas psonarū in natura dina due nature in vna psona xpī et sacramētū eu charistie q̄ nullo mō possūt capere et ideo reputāt nos tres deos adorare colere et credere in ipā sacra eucha ristia reputāt nos pessimos ydolatras sicut p experiētiā cognouerūt ulli q̄ frequēter de istis cū ill' contulerūt. et ideo a fide catholica p rabbis a uertūt et plures iā baptisati ad vomitū reuertunt

Explicit

Incipit prefatio responsionum prosperi contra obiectiones vincentianas.

Quidā christiane ac fere caritatis obliti in tantū existimationem nostrā quotidie studēt ledere vt suā se euertere nocendi cupiditate nō videant. Cōtexunt enī et quibus possūt secutēt⁹ cōprehēdūt ieptissimarū quidā blasphemiarū p digesta mēdacia eaq; ostendenda et in gerēda multis publice puatimq; circūferūt asserētes talia eē in nrō sensu qualia dyabolico cōtinēē in diculo Que falso in nos ad exitum dū iuidiā iacti tari facile et sufficiēter subscriptione vnius probaremus anathematis nisi magnitas eoꝝ qui se grauari putant si de nobis bene sentiatur ipāq; subscriptionis nē brevitatē suspectā eēt habituā Nō ne huius querele inveniree occasio necessariū cōueniēsq; credimus vt siue ad calūpniantiū aios mitigandos siue ad eos quū aurib⁹ tale aliquid insonuit instruēdos quātū adiuuāte dño fieri potuerit plene lucideq; pandamus quid de pūsis diffinitionib⁹ iudicemus ppositis Igitur singulatī sedecī capitulis sb vnoquoq; eoꝝ sensus nū et fidei quā otra pelagianos ex apostolice sedis auctoritate defendimus vba ponemus vt q paululū se ad legenda hec dignati fuerīt occupare et uidēter agnoscant impiarū pfana trū q; opinionū nullū cordib⁹ nris inhesisse vestigiū et blasphemias quas pspexerīt nā pfessione dāpnari in earūdē exitorib⁹ censeant debere puniri Explicit pfacio

Incipiūt capitula obiectionū quibus ad singula respondetur

Obiectio prima

Quia dñs noster ihesus xps nō p oim hoim salute et redēptione fuit passus Responsio

Contra vulnus originalis peccati quo in adā oim hoim corrupta et mortificata nā ē. et vnde mors inolevit. verū et potens ac singulare remediū est mors filij dei domini nri ihu xpi. qui liber a mortis debito et solus absq; peccō. p peccatoribus et debitoribus mortis est mortuus Nō ergo ad magnitudinē et potētiā pcij et qō ad vnā ptinet causam generis humani. sanguis xpi redēptio est totius mūdi Nec qui hoc seculū sine fide xpi. et sine regnationis sacramēto ptīā seunt redēptionis alieni sūt Cū itaq; pter vnā oim naturā et vnā oim causā a dño nrō iveritate susceptā recte oīs dicant redēpti. et tamē nō oīs a captiuitate sint eruti redēptionis ppetas haut dubie penes illos est de quib⁹ princeps mūdi missus est foras. et iā nō vasa dyaboli. sz membra sūt xpi. cui⁹ mors nō ita impensa est

humano gẽneri. vt ad recẽptionẽ
ei⁹ eciã q regenerãdi nõ erãt ptine
rent. ꝟ ita vt qđ p vnũ exemplũ
gestũ est ꝓ vniuersis. p singulare
sacramẽtũ celebraretur in singulis
Oculũ q̃ppe imortalitatis qđ cõ
fectũ ẽ de infirmitate nãa q vtute diui
na. habz q̃dẽ in se vt oĩb⁹ ꝓsit Dz si
ñ bibit ñ medet Obiectio scda
Quia dꝰ noluit oẽs saluare: e
tiã si oẽs saluari velit Rñsi
o Cũ veritas dicat. si vos cũ sitis
mali nostꝭ bõ data dare filiis vr̃is.
q̃tomagis pr̃ vr̃ celestis dabit bõ
petẽtib⁹ se. q̃a fieri p̃t vt dꝰ q eciã
ullos saluat de q̃b⁹ dici nõ p̃t. si sal
uari velit nolit aliquos saluaꝫ ecr
am si saluari velint. misi aliq̃ causẽ
existant. de q̃bus q̃uis sint nobis
incognoscibiles. ille tamẽ bene iu
dicat de quo dici nõ potest alit eũ
quicq̃ facere debuisse. q̃ fecerit si
mota ergo hac discretione. qua di
na scia itra secretũ iusticie sue otĩ
net. sincerissime credendũ atqz ꝓ
fitendũ est deũ velle. vt oĩes hoies
salui fiant Dicẽdem apostol⁹ nui⁹
ista sntia ẽ sollicitissime ꝓpit q̃ oi
b⁹ecclĩs pñsslie austodiẽ. vt dꝰ p oi
b⁹ hoĩbus supplicetur Ex q̃bus q
multi pereũt. pereuntiũ ẽ meritũ: q
multi saluãt. saluãtis ẽ donũ Vt
ei rꝰ dãpnet. inculpabilis dei iusti
cia ẽ: vt aũt deus iustificet. ineffabi
lis dei mia est Obiectio tercia
Quia dꝰ maiorẽ ptẽ gnis huã
ni ad ꝟ creet: vt ullã pdat i
eẽnũ Rñsio Dim q̃dẽ hoim dꝰ
us creatorẽ. ꝟ neõ ab eo ideo erra
t⁹ẽ vt pereat: q̃a alia ẽ cã nascẽdi. a
lia ẽ cã peũdi Vt ei nascãt hoies.
cõditoris ẽ bñficiũ: vt aũt pereant.
puaricatoris est meritũ In adam
q̃ppe in q oĩm hoim pformata est
natura. oẽs peccauerũt. eadẽq; sntia
quã ille excepit. obstricti tẽ Neq;
ab ꝟ vinculo eciã si xp̃is ptis eas
ant. resoluũt. ñ in sacramẽto mos
tis et ẽsurrectionis xpi. p spm̃ scm̃ ẽ
nascanẽ. Nimis ergo ipius et in
doct⁹ ẽ. q vicĩũ nature nõ discernit
ab actore nature a quo p̃fus alie
enũ est. q̃quid i vnoq̃q; dãpnã
dũ est Creat eni hoies: vt sint ho
mines Nec multiplicãdis gnãtio
nũ successioĩb⁹ opificiũ suũ subtra
hit. scdm cõsiliũ bone voluntatis su
e: reparaturus in multis qđ ipe fe
cit. puniturus i multis qđ ipe nõ
fecit Dicut eni p iobiam vm⁹ ho
minis pcõres ostituti sũt multi: i
ta p vnĩ⁹ hoĩs obiam iusti cõstitu
ũtur multi Obiectio quarta
Quia maior pars gnis huã
ni ad ꝟ creet adeo. vt nõ de
i ꝟ dyaboli fiat voluntate Rñsio
Insanũ oino et cõtra tẽnẽ est
dicere voluntatẽ dei ex dei voluntate
ñ fieri: et dãpnationẽz dyaboli ei⁹q;
famulorꝫ velle vt dyabolo seruiat
Dz ꝟ catholicꝰ pelagiani osequẽs
se obicẽ existimãt. q ade pcm̃ tran
sisse i omnes dixerũt: qm̃ si pmã
natitatẽ originalẽ culpa ñ obligat

nō sint obnoxij dyabolo paruuli nō indigeant erui de ptāte tenebrarū. qui nūq̄ a suo auctore discesserūt. Nos autē omnes i adā peccasse fatemur Venit enī filius hoīs q̄ rere et saluare qđ perierat Nec dicim⁹ ideo creari quēquā hoiem. vt diabolo fīat uolūtatē Et agnoscim⁹ omnē hominē nō redēptū: diabolo esse captiuū Preuaricatio enī hominū. disposito a seruis creatoris ordinē turbare nō potuit Et merito creatura peccatrix penalē dominationē ullius patit: cui. relicto uero dño. sponte se vendidit Nec q̄ppe seruitus. non institutio ē dei. sed iudiciū quo fraus deceptoris diaboli facta ē decepto et male credulo hominī pena peccati De qua nemo eruitur: nisi p mediatorē dei et hominū. hoinē xpm̄ iesū Cuius gratuita gīa. et multorū malis meritis nō tribuitur. et nullorū bonis meritis p̄uenitur Obiectio

Q Via pcōr nr̄or quōta auctor sit deus. eo q̄ malā faciat uolūtatē hominū. plasmet substātiā que natuāh motu nichil possit: nisi peccatē Cassio Cui⁹ quoq̄ obiectionis vanitas. de ulla prędit scola. in qua natura humana imunis a peccato ade q̄ ulesa defenditur: vt q̄a omnes hoies p̄ua creationis rcos et dāpnatiom obnoxios nasci. periturosq̄ nisi in xpō renascātur asserim⁹: eūdē vide amur dicere actorē culpe. quē p̄fitemur oditorē esse nature. qđ nos a sensu nrō penitus abdicam⁹. q̄ deū iustū et bonū sic huāne substātie et interiorū exteriorūq̄ sensuū nouim⁹ creatorē. vt p̄rsus ab ullo sit q̄quid pertinet ad naturā. et p̄rsus nō ab ullo sit. q̄quid cōtra naturā est: p̄cīm aūt cōtra naturā est. de q̄ mors et oīa que sūt mortis ereūtē Quib⁹ malis tūc se hō induit. qñ ullū fidē obedientia q̄ pruatū in suas p̄missiones dyabolus a dei lege traduxit. oīaq̄ sibi posteritatis eius germina p oditoēz deprauate stirpis obstrinxit. Vnde si qua in xpō noua creatura ē. hēā fit a dyabolo. et subiicit deo: reformata a deformitate sua. ad imaginē eius q̄ creauit cā Qđ nisi fiat. remanet in illo in quo oīs morīūtur. non habens sortē in eo i quo oīs viui ficantur Nō igitur auq̄ peccati actor deo: sed nature creatori ē Que cū p̄tātē habuerit nō de inquēdi. spōte deliq̄t: et deceptori suo p̄pria uolūtate se subdidit Nec naturali. sed captiuo motu uersatur in vicio: donec moriatur peccato et viuat deo Quod sine gīa dei facere nō potest: q̄a libertatē quā libertate perdidit. nisi xpō libertē non recipit Nō est enī aliud nomen sub celo datū hoib⁹: in q̄ oporteat saluos fieri Obiectio septa

Q Via deq̄ tale in hominibus plasmet arbitriū quale ē demonū. qđ p̄po motu nichil aliū

posſit velle niſi malum Rñſio C
Tot⁹ q̃ cõ mũd⁹ ſitus ait ioh̃es a
poſtol⁹. i maligno poſit⁹ ẽ. Et mul
toꝝ hoim tal ẽ malicia: q̃l ꝙ dæmo
nũ Quahb⁹ dicebat dñs Progeni
es vipaꝝ: quõ poteſtis bõ loq̃. cũ
ſitis mali? Et uos de diabolo pẽ na
ti eſtis: ꝙ cupiscẽtias pris vr̃ facere
vultis Hz ꝯ it malos hoies diſtat
et dæmoes. ꝙ hoib⁹ etiã mal⁹ veni
a ſupeſt: ſi dei miſereat: rõ cõbati
o: dæmonib⁹ aũt nulla ẽ in eternũ
ſeruata ouerſio Dicit ergo p̃ua
ricatoib⁹ angelis ñ de⁹ ididit ullã q̃
i veritate nõ ſtetit wlũtat̃: ita nec
hoib⁹ hũc affectũ q̃ diabolũ imita
rẽtur inſeruit Hẽdaꝝ enĩ de ꝓpio
loq̃tur: ꝙ liber a mẽdacio nõ erit
niſi cũ veritas hẽãueit Obiecti
Quia hec ſit wlũtas Do vñ
dei vt magna pars ꝓpiano
rũ ſalua eſſe nec vult nec poſſit
Rñſio Di de his hoc dicit q̃
pietatẽ ꝓpiane ouerſatiois et fidei
deſerẽtes. in ꝓfanos errores aut i
dãpnabiles mores irreuocabiliter
trãſierũt: nõ dubiũ eſt ꝙ talẽ wlũ
tatẽ habentes. ſalui eſſe nolũt Et
q̃diu ſalui eſſe nolũt: ſalui eẽ nõ
poſſũt Sed nullomõ credendũ eſt
hui⁹mõi hoies in hanc deſperatio
nẽ ex dei wlũtate cecidiſſe: cũ potiꝰ
alleuet dñs oẽs q̃ corruũt. ꝙ erigat
oẽs eloſos Neõ enĩ ñ ull⁹ gr̃a erigi
tur: nemo niſi ei⁹ gr̃a ſtabilit Dei
ergo wlũtas ẽ. vt i bona wlũtate
maneat: q̃ et p̃ul q̃ deſerat. nemi
nẽ deſert. et multos deſertores ſe
p̃ conuertit Obiectio octaua
Quia nolit de⁹ vt oẽs catholi
ci fidẽ catholicã p̃ſeuerẽt. ꝙ w
lit vt mag̃ exime ps apoſtatet C
Rñſio Nõ ẽ diſſimil blaſphemi
e hui⁹ impietas a p̃cedẽte ſentẽtia
Qõ ergo ad illã. hoc etiã ad iſtã q̃
i ullo ẽ diuerſa reſpõſũ ſit Obie
Quia velit deus vt Actio nona
magna pars ſeõrũ a ſcitatis
ꝓpoſito ruat Rñſio Nec huius
diffinitiois iſania aliud ſonat. q̃
obiectio p̃locuta eſt Vnde miranduꝫ
eſt obicientẽ tercio repetiſſe. qõ ſe
mel dixiſſe ſufficerat. ſed vt res eſt
numerũ criminatiois augere volu
it. quia ſenſũ variare nõ potuit
Quia adulteria Obiectio p
et corruptele vginũ ſacratũ.
ideo cõtingãt. q̃a ullas de⁹ ad hoc
p̃deſtinauit vt caderẽt Rñſio C
Detestãda et abhoinãda opinio.
q̃ deũ aut⁹ q̃ male wlũtatis a ma
le actiois credit actorẽ Cui⁹ p̃deſti
natio nũq̃ extra bonitatẽ. nũq̃ ex
tra iuſticiã ẽ Vnde ſe ei vie dñi. mi
ſericordia et vitas Adulteria igit̃
maritorũ. et corruptelas vginũ ñ
inſtituere nouit ſcã dimitas. ꝙ dãp
nabiles diſponẽ. ꝙ pumẽ Que ma
la hoies cũ admittũt ſuis cupidi
tijs et cupiditatib⁹ ꝓuiũt. qõs ab il
la p̃ma wlũtate ꝓuatiois late trap
eũt Cũ ãt declinãt a malo et faciũt
bo⁹ a dño gr̃eſſ⁹ hoies dignũt. et vi
am ei⁹ wlt Propt qõ dicit apl̃us
nẽ deſert. et multos deſertores ſe
p̃ conuertit Obiectio octaua
Quia nolit de⁹ vt oẽs catholi
ci fidẽ catholicã p̃ſeuerẽt. ꝙ w
lit vt mag̃ exime ps apoſtatet C
Rñſio Nõ ẽ diſſimil blaſphemi
e hui⁹ impietas a p̃cedẽte ſentẽtia
Qõ ergo ad illã. hoc etiã ad iſtã q̃
i ullo ẽ diuerſa reſpõſũ ſit Obie
Quia velit deus vt Actio nona
magna pars ſeõrũ a ſcitatis
ꝓpoſito ruat Rñſio Nec huius
diffinitiois iſania aliud ſonat. q̃
obiectio p̃locuta eſt Vnde miranduꝫ
eſt obicientẽ tercio repetiſſe. qõ ſe
mel dixiſſe ſufficerat. ſed vt res eſt
numerũ criminatiois augere volu
it. quia ſenſũ variare nõ potuit
Quia adulteria Obiectio p
et corruptele vginũ ſacratũ.
ideo cõtingãt. q̃a ullas de⁹ ad hoc
p̃deſtinauit vt caderẽt Rñſio C
Detestãda et abhoinãda opinio.
q̃ deũ aut⁹ q̃ male wlũtatis a ma
le actiois credit actorẽ Cui⁹ p̃deſti
natio nũq̃ extra bonitatẽ. nũq̃ ex
tra iuſticiã ẽ Vnde ſe ei vie dñi. mi
ſericordia et vitas Adulteria igit̃
maritorũ. et corruptelas vginũ ñ
inſtituere nouit ſcã dimitas. ꝙ dãp
nabiles diſponẽ. ꝙ pumẽ Que ma
la hoies cũ admittũt ſuis cupidi
tijs et cupiditatib⁹ ꝓuiũt. qõs ab il
la p̃ma wlũtate ꝓuatiois late trap
eũt Cũ ãt declinãt a malo et faciũt
bo⁹ a dño gr̃eſſ⁹ hoies dignũt. et vi
am ei⁹ wlt Propt qõ dicit apl̃us

Stam9ãt ad deũ: vt nich̄ mali fa
tatis Nõ vt nos ꝓbati appareã
mꝰ. sed vt vos qõ bonũ ẽ factatis
Nõ ergo causas ruẽ tuũ. nc malg
mitatẽ iiq;. neq; cupiditates pecã
tiũ. predestinatio dei ā excitauit ā
suasit. aut impulit: sed plane pdes
tinauit iudiciũ suũ. quo vnicuiq;
retributurus est. put gessit. siue bo
nũ siue malũ Quod iudiciũ futuꝝ
dino ñ eẽt. si hoies dei volũtate pec
tarẽt Erit aũt manifestissie et ois
homo quẽ discretio dñime scientie
in finistra cõstituerat ptẽ dãpnabi
tur. ꝙa nõ dei sed suã exercuit est
volũtatẽ Obiectio vndecima
Q Via quãdo incestant prẽs
filias ꝛ matres filij. vel qñ
setui dños occidũt. ideo fiat quia
ita deꝰ pdestinauit vt fieret Ex es
põsio Si dyabolo obiceretur qõ
taliũ facinoꝝ ipẽ actor ipẽ esset in
cẽtoꝝ. puto qõ aliqua rõe exonerã
te se hac possꝫ iuidia. et taliũ sceleꝝ
patratoꝝ. de ipõꝝ volũtate quiẽ
ret: quia et si delectatus est furoꝛ
peratiũ. pbaẽt tñ se nõ iubuisse vi
ciminũ Qua ergo insipientia. q̄
ue dementia detimetur. ad dei referẽ
dũ esse cõsiliũ. qõ nec dyabolo im
tatũ ascribi potest. q̄ in peratiũ fla
gicios ulcerabratũ adiutoꝛ. nõ volũ
totũ credẽdus ẽ eõs genemtoꝛ: Ni
chil ergo taliũ negociorũ deꝰ pdesti
nauit vt fieret. nec vllã aiam neq
ter turpiterq; victuã. ad hoc vt a
hinc viueret preparauit. sed talẽ
futuã nõ ignorauit: et de tali iuste
se iudicaturũ esse presciuit: atq; i
ta ad predestinationẽ eius nichil
aliõ referri ꝑt. nisi qõ ā debitã iust
icie retributionẽ. aut ad idebitã
pertinet grẽ largitatẽ Obiectio
Q Via dei predestinatio Utrũ
ne efficiantur de filijs dei fi
lij dyaboli. et de tẽplo spũs sancti
tẽplũ demonũ. et de membris xpi
membra meretricis Responsio
Predestinatio dei. ꝙ si apõ nos
dũ in presentis vite piaculis versa
mur. incerta est apud ullũ tamen
qui sciat que futura sunt incõmu
tabilis ꝑmanet: nec que ulluiauit
obcecat. nec que edificauit destru
it: nec que plãtauit euellit Dime
penitentia enĩ sũt dona. et vocatio
dei: et firmũ fũdamentũ dei stat. ha
bẽs signaculũ hoc Cognouit dñs
qui sunt eius Nullo ergo modo ꝑ
destinatio facit. vt aliqui ex filijs
dei. filij sint dyaboli. ā ex templo
sancti spũs templa sint demonũ: ā
ex mẽbris xpi fiant mẽbra mẽtri
cis: ꝫ potiꝰ predestinatio facit. vt
ex filijs dyaboli: fiant filij dei. et ex
templo demonũ. templũ sint spũs
sancti. ꝙ ex mẽbris meretricis mẽ
bra sint xpi: ꝙa ipse alligat fortẽ
et vasa eius rapit. eruẽs ea de po
testate tenebratũ. et trãsferẽs de
tumelia in gloriã Hij aũt de q̄bus
dicatur ex nobis exierũt. sed nõ fu
erũt ex nobis. si enĩ fuissẽt ex no
bis. mãsissent vtiq; nobiscũ volũ

tate ꝺpierũt. wlũtate ꝺcideꝝũt Et
ꝙa prescitu sũt casuri. nõ sũt prede
stinati: essẽt aũt predestinati. si es
sent ꝛũsuri. et ĩ scitate ac ꝛitate
mãsuri ac p hoc predestinatio dei
multis est cã stãdi. nemini ẽ cã la
bendi Obiectio decimatercia
Via oĩs ulli fideles et sci ꝙ
ad eternã mortẽ predestinati
sũt. qñ ad vomitũ suũ relabũt. ui
cio ꝙdꝫ suo hoc facere videtur. ꝫ ipi
us vicij cã est dina predestinatio ꝙ
illis latẽter subtrahit bonas wlũ
tates Rñsio Dꝫ blasphemia
tũ spũs pseuerat. et a preceꝫtib9
mẽdacijs subsequẽs ipietas ñ ꝛce
dit. quã ꝓfs9 ꝛa võ ꝓbat. et itũc
tãter sana doctrina condẽpnat. ꝙa
oib9 ꝙdꝫ a fide. ad ifidelitatẽ. a scita
te ad turpitudinẽ relapsis. et ante
finẽ vite nulla emẽdatione purga
tis. michil aliud ꝙ mors eterna debe
t. ꝫ nephas ẽ deo ascribere causas
taliũ ruinarũ Qꝺ et si ex eterna sci
ẽtia precognitũ hẽt ꝙ vni9 cui9 qz
meritis ꝛtribuẽꝺ sit. nemini tñ
p hoc ꝙ falli nõ potest. aut nãita
tẽ aut wlũtatẽ imutat ꝺelinquẽꝺi.
Ꝺi ergo a iustitia et pietate ꝙs de
ficit. suo ĩ preceps fertꝫ arbitrio. su
a cõcupia trahit. sua psuasioẽ ꝺeci
pit. michi ibi pr̃. michi filius. michi agit
spũs scũs. nec tali negocio ꝙcꝙ dĩ
ne wlũtatis imꝛueit. cui9 ope mul
tos sam9 ne laberentur ꝛetentos.
nullos aũt vt laberẽtur impulsos
Obiectio decimaquarta
Via magna ps illa ꝓpiano
ꝙ catholicoꝝ fideliũ atq scõꝝ. ꝙ
ad ruinã ꝛ pditioẽꝝ pꝛestinata ẽ. eti
ã si petat a ꝺo scitatis pseuerantiã.
ñ impetrabit eo. ꝙ mutari ñ pt dina p
destinatio ꝙ illos preordinauit. ꝓpa
rauit. ꝑaptauit. vt caderẽt Rñsi
o Ad preuaricatioẽꝝ legis. ad neg
lectũ religioĩs ad corruptelã disci
pline. ad desertionẽ fidei. ad ꝓfana
tioẽꝝ ꝙlscũqz pcõi. nulla oino ẽ pre
destinatio dei. nec fieri pt vt ꝓ quẽ
a talib9 malis surgit. ꝓ eũ in taba
ꝛdaf Ꝺi ergo in scitate viuit. si
in virtutẽ ꝓficitur. si in bonis stu
dijs pmanetur. manifestũ mun9 ẽ
dei sine quo nulli9 boni opis fruct9
acqrit Ꝺi aũt ab hijs ꝛcꝺitur.
et ad vicia ac peccata ꝛansitur. ni
chil ibi de9 male temptationis imit
tit. et ꝛcessurũ nõ deseꝛit anteq̃ de
seꝛat. et facit pleriq̃z ne deseꝛat. a
etã si discessit vt ꝛeat Cur aũt illũ
ꝛtineat. illũ ñ ꝛtineat nec possibi
le ẽ oꝑhẽꝺẽ. nec licitũ iuste gaꝺẽ. ni
si ꝛtẽ suffiꝛat et ab uol eẽ ꝙ stat. ꝛ
ñ ab illo eẽ ꝙ ruit Obiectio xi
Via omnes illi fideles et san
cti qui ad eternam mercem
predestinati sunt. postea q̃ ꝛcꝺe
rũt. sic a deo dispẽsẽt. ne possit ꝑ
velint p pmiaz habere Rñsio C
Nõ vacat nc sapiẽtie ꝺꝫ dicte Qui
ei a fide ꝛ scitate exciꝺerit. siue wo
lũtate ꝓpria sit. ita wlũtate ñ sur
gũt. et dñatũ cõcupiscẽtiarũ ꝙb9
succubuerunt sponte. patiuntur.

Si q̃ aũt captiuitatẽ suã gemũt
et iudicantes semetipsos ad mĩaz
dei mutato corde cõfugiunt. nõ si
ne spiritu diuine uisitatiois hᵉ fa
ciunt Hec enĩ mutatio dexteræ ex
celsi: q̃ inumeros lapsis dat pœnitẽ
tiã vt ẽsipiscant a dyabolo laqis a
quo captiui tenebanẽ ad ipsiꝰ wo
lũtatẽ Nemini aũt deus correpti
onis viam adimit. nec quẽq̃ bo
ni possibilitate dispohat: q̃a q̃ se a
deo auertit. ipẽ et velle qđ bonũ ẽ
et posse sibi sustulit Nõ est ergo c
sequens fiant putant q̃ talia obi
ciunt. vt deus q̃bus pœnitentiã nõ
dederit. resipiscentiã abstulerit. et
quos nõ leuarit. allisserit. cũ aliud
sit ĩsontem in crimẽ qđ alienũ est
a deo. aliud criminoso veniã non
dedisse. quod de prõis est merito

Obiectio decimasexta

Q Via magna pars ulla fide
liũ atq; sanctorũ. que ad e
ternã mortem predestinata est qñ
dicit deo ĩ orõne dominica. fiat wo
lũtas tua. michi aliud q̃ contra se
petat. id est vt cadant et ruant. q̃
a wlũtas dei hec ẽ. vt eterna mor
te pereant Responsio Nõ enĩ hꝫ
veritas dicit q̃ hec sit wlũtas de
i vt fideles et sancti a fide atq; in
nocẽtia ruant et pereant ĩ eternũ
Deo veritas dicit. hec est wluntas
eius q̃ misit me patris. vt omne
qđ dedit michi nõ pdam ex eo q̃c
q̃. sed resuscitem illud in nouissio
die Qđ ergo pater filio dedit. filiꝰ
ommino ñ pdit Idẽ enĩ dicit Om
ne qđ dat michi pater. ad me ve
niet. et eũ q̃ venit ad me ñ eiciã fo
ras Qđ si per generalitatẽ verba
mis. et p abundãtiã bonitatis de
i. eciã nõ pseueraturi. p seueraturis
admixti sunt Hij ũi a pietate de
ficiunt. non ex dei opere sed ex su
a wlũtate deficiũt: nec ipellitur vt
cadãt nec eiciũr vt deseãt. casuri
tñ a exsuri ab eo q̃ falli ñ pt pfci
ũr Quãdiu itaq; ĩ orõne dnica di
cit. fiat wlũtas tua. non hoc ora
se petit. qđ deꝰ nullo mõ. nulla rõ
ne facturus est. id est vt cadant a
ruant Pœna enĩ hoc neq̃a ipsoꝝ
est cõsummatura libertas Dꝫ plane
illud ora se petunt qđ diuine wlũ
tatis eẽ non dubiũ est. vt sc; cũ ve
nerit filius hominis in maiestate
sua. et sederit super thronũ glorie
sue. cõgregẽtur ante eũ omnes gẽ
tes. et separet eos ab inuicẽ. alios
ad dexteã. alios statuat ad simis
tã Et audient eũ dextra dicentem
Venite benedicti pris mei: possi de
te paratũ vobis regnũ. a cõstitutio
ne mũdi Audiãt et simistri Discẽ
dite a me maledicti ĩ ignem eter
nũ. quẽ parauit pat meꝰ diabolo
et angelis eius Igitur qui facturi
nõ sunt wlũtatẽ dei. et petunt vt fi
at wluntas dei. in eo qđ dei wlũta
te faciendum est. audiuntur: vt
imitatores diaboli. cum diabolo
iudicentur Qui enim voluntatem
dei spreuerunt ũitantẽ. voluntatẽ

dei sentiēt vidicantē Explicit rēsp̄ōsiōes ꝯra obiectiōes vīcētianas

Incipiūt rēsiones ad excerpta q̄ de genuensi ciuitate sunt missa

Camillo et heudulo venerabilib⁹ p̄bris. ps̄per In libris bē meō me augustini epi. q̄x titul⁹ ē de p̄destinatiōe sc̄ōr. q̄dā scitatē vīam vel insolita aut min⁹ clara mouerūt. q ad huiusmodi meā de textu disputatiōis excerpta misistis. vt q intellectu. q ue iudicio ea acipere nosceretis. q̄si pl⁹i me q̄ in vobis ad hec introspiciēda esset ingenij. ac nō magis i hoc exami ne vrē facultatis debueritis exercere mēsurā Et si aliq̄ vos mouebat obscuritas. deurrere ad patrē luminū a q descēdit oē datū optimū et oē donū pfectū: et a q dat spūs sapie et intellect⁹ Veniptū preceptis vris obsequium meū nō subtraha: q adiuuāte dño q sapiam prestat paruulis. de capitulis istis. q̄d tu scis et eruditis frib⁹ sentiā. breuiter idicabo. petens ne vbi ē sim plicitas obie psūptionē putetis ee doctrine De excerptis itaq; h⁹ p̄ma ꝓposuistis: in q̄b⁹ verba sūt sc̄i augustini epi Obiectio p̄ma Iacob dilexi: esau odio habui Ac p hoc: duxi rōnatiōez vt dicerē Nō ergo elegit de⁹ opa nia q̄ q ipē datureus sit: z fidē elegit in prescia. que sibi creditura ee prescieret. ipm elegeit nri spm scm dabet. vt bona opando. eriā vitā eīnā ascē q̄reē Nō dū diligētius q̄sierā. nec adhuc inuenerā: q̄is eet electio grē

Item verba eiusdem

Obiectio secūda

Ac deide subiunxi. q ergo cre dim⁹ nēm est. q autē bona opamur ut h⁹ē. q credētib⁹ dat spi ritū scm. pfecto nō dicerē: si iā sci rē eriā ipām fidē iter munera dei re petita. que dat i eodē spū Utrū q nēm est ꝓpt arbitriū uolūtatis. vtrūq; tn datū ē. ꝓpter spm fidei et caritatis Item verba eiusdē

Ac p hoc Obiectio tertia q eriā postea dixi. qa neq; velle possum⁹ nisi vocemur: et cum post vocatiōē voluerim⁹ n sufficiat volūtas nra et cursus nr. nisi de⁹ et vires curretib⁹ p̄beat. et ducat q vocat Ac deide subiunxi Vaisel tū ē ergo. n volētis neq; curretis: z miserētis dei ee q bn opamur Deino verissimū est: z patū de ipā vocatione disserui. q fit scom ꝓpo situm dei Nō eni oim q vocāt talē ē: z tm electorū Cōfirmo Iu hijs trib⁹ capitulis. licet diuisa sit a di sputatiōis tempore. et eoipō obscu riora sint ea q et p̄cedētib⁹ et me dijs z sequētib⁹ nō cohereāt: intelli go tn q vnā atq; eādē tam scrip turā exeqē de hijs loquēs q dicebāt

eū primo cōuersionis sue tpē me
liora sensisse. quādo estimabat. q
fides qua ppiami sumus non esset
ex gr̄ā. nec ex dono haberetur dei: sz
eēt ex ipso homine z ex arbitrij li
bertate. Modo aūt errare cū: quia
assereret ipāz eāā fidē dei eē donū
et ad hoc ptinere qđ dictū ē. Quid
aūt habes q non accepisti. Neqz
recte eū nūc electionē iacob. ad p
positū dei referre: quā p̄ ad p̄sciētiam
am retulisse. Ad hanc ergo obiecti
onē respondet. se antequ cognosce
re gr̄acie veritatē. et antequ regēdo
preponeretur ecclesie. in hac opini
one ignoranter errasse. Dedī ipō
episcopatū sui exordio. sancte me
morie simpliciano mediolanēsi an
tistite de iacob electione. et de esau
reiectione ysultū. totā quēstionē ad
hos geminos ptinētem sagacitate
diligentia vnulasse. Et oībus mae
stris ecclesiasticis viribus hoc indubitāter
agnouisse. q electionē gr̄ātie nulla
merita humana precedāt. et q fi
des vnde incipiunt omnia merita
donū sit dei. ne gr̄a nō sit gr̄a. si
aliquid eā ppter qđ tribuatur an
teuenit. Itaqz in eo qđ dictū est ia
cob dilexi. ostensū eē quid homini
donaretur. z in eo q dictū est. esau
aūt odio habui. ostēsū eē quid ho
mini deberet. Hoc aūt se in libro re
tractationū secundo. suo ope studi
ose reuoluisse. et cū omnes opinio
nes suas. censoria grauitate discu
teret. istā quā obtrectatores eius
elegunt improbasse. quā ante pela
giane hereseos ortū futuro errori
amicā eē preuidit. et reuelata sibi
gr̄acie veritate reiecit. Que igitur
ratio est. vt hanc viri huius p̄fessio
nē nō approbem. qua nos ad casti
gandas opiniones nr̄as si qs for
te improuidēter inadim. exemplo
sue correctionis instituit. et qua do
ctrina a deo nos accipere. qđ vt accipia
m. iubemur orare. Vi enī cōsidere
m. pelagiane argumēta p fidie. qđ
magis nitimur obtinere. q vt vi
deatur gr̄atia dei scđm merita nr̄a
dari. vt in eo ipō in q gr̄atiā nr̄am
am cōfitetur. meritis eā huāne vo
lūtatis euertet. Quā puersitatē
omnino incurrit: qui fidem ad dei
munera nō putat ptinere. Aut ide
o eā se iactat ad deū referre. quia
ab ipō sit creata natura. cui cōna
bilē inseruit libertatē. p quā vn.
quisqz et credere et nō credere īsu
a habeat potestate. et de hoc natu
rali bono qđ nullis precedētibus me
ritis cū crearetur accepit. cetera do
na mereatur. Hoc aūt qui asserit
fatetur credo nobiscū. q in primo
adam oim hominū natura viciata
sit. nec negat eā in illo lapsu suas
amisisse virtutes: quas nisi p gra
tiā recipiat. habere nō possit. Quid
est aūt q eidē nature solā fidē nō
vult esse pretextā: q nisi primā a
misisse. ceteris bonis oib. oio non
careret. Credēdo ei adam diabolo
nō credidit deo. Et cū spū superbie

inebriat⁹ ecē. diſceſſit a dño cōr⁹ eius: et fact⁹ ē ſeru⁹ apoſtate. dū h̄ re vult eē iuſticie Cū itaq; nō habeat⁹ otinētiā niſi d⁹ daret. nec habeat⁹ dilectionē ſcām. niſi caritas dei diffūderet ī cordib⁹ nr̄is. p ſpm̄ ſcm̄ q̄ dat⁹ ē nobis. cū poſtrēo nemo habeat ſapiam et intellectū. oſiliū et fortitudinē. ſciam z pietatē. ac timorē dn̄i. niſi has v̄tutes ſpūs ſcūs daret: q̄mō fides in adā pdita. in quo q̄ filiorū ei⁹ inueniretur: niſi eā itē ſpūs qui oia in oibus operat inſunderet: Vñ ſi qđ a dā pdidit. poſteritas nō amiſit. ipſi ſolū ſeīt peccatū ei⁹. et gen⁹ huā nū Sed oēs in vno peccauerūt: z preuaricatiois merito tota eius p pago dāpnata ē Oēs igit̄ qđ a dā pdidit pdiderūt Perdidit āt p̄mit⁹ fidē. quā oēs q̄a p̄mā potuimus amittē: p̄mā debemus accipe Placeat ergo nobis hec gē predicatio qua fides donū dei eē defēditur. et in nullo nobis potent pelagianus error illudē. q̄ vt grām p ſuadeat debitā. fidē non vult eē donatā Quia ergo nec iuſta nec rōnabilis intelligit̄ eor̄ fuiſſe pſuaſio. q̄ huiꝰ viti ſciam. tot ī cremēto rū. p fectib⁹ edificatā. tot annor̄ ſtudijs expoſitā. adoleſcētie rudimenta ꝛuocabāt. vt magis ſuffragaret hēticis q̄ iter̄ initia rōſioīs ſue īpete ſēſerat. q̄ p deſſet catholicis q̄ p̄ūficati diligentie veritas reuelaret: merito illos hoc p̄iudicio ptē

tes. et in hijs q̄ dubiū abdicata fuerāt īmorātes. pij doctoris grauitas notat. q̄ q̄ tamauerūt oēs ſeſ⁹ ipi⁹ ſdagare. noluerūt tū ei⁹ eruditioē proficere. Sed iam conſideremus quale ſit. qđ de ſubſequētibus adnotaſtis Obiectio quarta

In Dn quia credere vel nō credere. non eſt in arbitrio voluntatis humane. ſed in electis p parat̄ voluntas a domino Cui ſio Jungam⁹ qđ ſeq̄t̄. vt qđ ꝓpoſitū eſt de cōnexo ſermone fiat clari⁹ Ideo ad ipāz quoq; fidē pertinet Quis enī te diſcernit: Quid aūt habes qđ nō accepiſti: Multi audiūt v̄bū vitatis: z alij credūt. alij ot audiūt Volunt ergo iſti credere. nolūt āt illi Quis hoc ignoret. q̄s hoc neget: Sed cū alijs ꝓpareat. alijs nō ꝓpareat voluntas a dño. diſcutiēdū ē vtiz q̄d v̄iat de miſericordia. q̄d de iudicio Nā q̄rebat iſrael ſi nō ē oſcutus. electio aūt oſcuta ē: cetera v̄o excecati ſūt. ſicut ſcriptū ē Dedit illis ſpm̄ cōpūctionis. oculos vt nō videant. et aures vt nō audiant. vſq; in hodiernū diē Et dauid dicit Fiat mēſa eor̄ in laq; ū. et ī venationē et ī ſcādalū. et in ētributioēz illi Obſcurēt oculi eor̄ ne videāt. et dorſū eor̄ ſēp̄ incurua Cece miaz et iudiciū Mia in electione que conſecuta eſt iuſticiam de i Judicium vero in ceteros qui excecati ſūt: et tñ illi q̄a voluerūt credere. illi q̄a noluerūt ñ credere

Misericordia igitur q iudiciū i ip
sis uolūtatibus facta sunt Electio
ipse ista gracie est. nō utiq; meri
toū Superius enī dixerat Dic ei
et in hoc tempore ēhūe p electiōē
gracie salue facte sūt Si aūt gīa:
iā nō ex opibus Alioqn. gracia iā
nō est gracia Gratis ergo oscuta
est. qđ cōsecuta est electio: non p̄ce
sit eoū aliq̄d qđ preces darent. q
ētribuerētur illis Pro nichilo sal
uos fecit eos. Ceteri aūt q excæca
ti sunt. sicut ibi nō tacitū est: in re
tributione factū est Uniuerse vi
e dnī. misericordia q ueritas Inue
stigabiles aūt sūt vie ipi? Inuesti
gabiles igitur misericordia. qua
gratis liberat. et ueritas qua iuste
iudicat Hec omnia apud pium ca
tholicūq; lectorē q̄d offensiois pa
riunt: q̄d ctradictionis incurrūt:
Nūq̄d falsum ē q prepantur uolū
tas a domino. nūquid nō quotq̄t
spū dei agūtur hij filij dei: numq̄d
ab homine natuā discernit: ac nō
pti? gracia ab infideli fidelem: nū
q̄d potest ullus dicere habere se qđ
nō accepit: aut quasi de nō accep
to. sed ꝓ glociari? Quod si non
accepisset: utiq; nō haberet Nunq̄d
dubiū est cū uerbū ueritatis predi
catur. alios uolūtate credere: alios
uolūtate nō credere? Deo cū illoq;
tor. de? apparuerit. illoū aūt nō a
paruerit Discernēdū est quid uni
at de misericordia. quid de iudicio
Post ꝓmeōratioēz aūt apostolice
sentētie quā ꝓphetice testimoniis
astruit. q iusticiā dei quā israel q
rens cōsecutus nō est. electio sit cō
secuta p graciā. ceteris ex retribu
tione ceatis: nūquid nō uisisme
dictū est. ecce misericordia et iudi
ciū: mia in electione que cōsecuta
est iusticiā dei. iudiciū uero in cete
ros q excæcati sunt? Et paulo post
Gratis ergo cōsecuta est qđ osecu
ta est electio: nō p̄cessit aliquid
eoū Ceteris aūt qui excæcati sunt
sicut ibi non tacitū est: in retribu
tione factū est Quis hic locus
querimonie. nisi apud inimicos ḡ
cie qui nisi ad retributionē ēferā
tur qđ gratis datur: ad iniquita
tem uolunt p tinere qđ ēddiē? De
inde qđ de ꝓphetis ītulit uerbis.
uniuerse vie dnī misericordia q ue
ritas quis negauit? aut qđ de a
postolico annexuit sensui? Inuesti
gabiles sunt aūt vie ipi? Inuesti
gabiles igitur sunt. et mia qua ḡ
tis liberat: et ueritas qua iuste iu
dicat Non est ergo sanarū mētiū
ista reprehendere. et iuestigabiles
vias domini. hoc ē dona mie. et iu
dicia ueritatis. pelagianoū elatio
ni penetrabilia deputaē. quia scōz
ipōs nō latet cōsiliū dei. nec i occul
to est diuine cō uolūtatis. si erga
oēz hoinē tā gīa dei q̄ et ita dimen
to est Obiectio quinta

Post hec posuistis qđ ifra di
ctū ē. fides igitur q ichoata
et pfecta donum dei est Et hoc donū

quibus dã dari. quibus dã nõ dari. nõ dubitat qui nõ vult manifestissimis sacris litteris repugnare

Cõclusio Hoc qui nõ recipit. cui⁹ videt eẽ sententie misi dicẽtis fides p quã iustificor ex me est. et hoc donum ex quo iustus viuit. non accepi p gratiam. q̃ habeo p naturã Si ergo fides donũ dei nõ est. frustra ecclesia p nõ credẽtib⁹ orat vt credant. et sufficit impijs magisteriũ legis adhiberi. de qua dictũ est Si ex lege est iusticia. ergo xp̃us gratis mortu⁹ est Cõ similit̃ dici potest etiam de natura Frustra etiã apostol⁹ gratias agit deo p hijs qui euãgeliũ receperũt. cũ hoc scõz pelagianos nõ dei sit prestitũ munere. sed ex fide habeatur hoim volũtate Et frustra q̃busdã precatur idẽ apostol⁹. vt sit eis pax et caritas cũ fide a deo patre et dño ihu xpõ. vt iã nõ solũ de fide. sed etiã pace et caritate Dubia hereticorũ cõuincatur dicere de xpo se has habere virtutes. que si hec ex hoie sunt. quid obest. vt ñ ex semetipõ habeat cetera bona que inferiora sũt. cũ audeat sibi deputare q̃ sume sũt. et sine q̃bus alia q̃uis multa et clara nõ prosunt. Nõ potest itaq; meritorefutari q̃ dictũ est. fides igit̃ et inchoata et perfecta donũ dei est. qa et ade et apostoli vox est dicẽtis Gratia salui facti estis p fidẽ. et hoc nõ ex vobis Dei enĩ donũ est. nõ ex operib⁹. ne forte q̃s extollatur Et vo donatũ est. p xpõ nõ solũ vt in eũ credatis. sed etiã vt patiamini p eo Et iterũ Per patiam curram⁹ ad p̃positũ nobis certamẽ. aspicientes in auctorẽ fidei. et cõsummatorẽ ihm sũ Quib⁹ et plimis alijs testimonijs diuinarũ scripturarũ. indubitanter agnoscitur. q̃m sunt ab hoc viro defmitũ est. fides et inchoata et perfecta donũ dei est. Et hoc donũ mãt quibus dã dari. quibus dã nõ dari. oino nõ dubitat qui nõ vult manifestissimis sacris litteris repugnare Nõ putem⁹ hoc voluisse dicẽtem si omnes homines fideles sunt Dz cũ alij credant. alij vero ñ credãt. dicatq; apostolus. non enim oim est fides? quis nõ videat fidẽ quã acceperũt q̃ habent. nõ accepisse q̃ nõ habent? Deinde ait

Obiectio sexta

Cur autẽ non omnib⁹ detur fidelem mouere non debet. q̃ui credit ex vno omnes esse in cõdẽpnationem sine dubitatione iustissimam. ita vt nulla esset iusta dei reprehensio. etiam si nullus inde liberaretur. Vnde constat magnam esse gratiam q̃ plurimi liberantur? et quid sibi debeatur. in eis q̃ non liberantur agnoscunt. vt qui gloriat nõ in suis meritis q̃ parta videt esse dãpnatis. sed in domino glorietur Cur ãt istũ potius q̃ istũ haberet. inscrutabilia sunt iudicia eius. et inuestigabiles vie ipsius Melius enim et hic audiemus.

O homo tu quis es qui ẽspõdeas deo. ꝙ dicere audeam⁹. quasi no uerimus qõ occultũ cẽ uoluit: q̃ ta mẽ aliq̃d iniustũ velle non potuit

Responsio Hec omnia si nõ recte dicta sunt. scrutabilia sũt iu dicia dei. et vestigabiles vie ei⁹. nec occultũ est. quare ille potiꝰ ꝙ iste saluetur et in se nõ in domino glo tiabitur qui alijs vicio suo peun tib⁹. electione dignus iuẽtus est. ac sic iustitia q̃ẽ erit qõ plimi dãp nãtur. sed nõ erit gratia ꝙ plimi liberãt. Absit hoc a catholicis cor dibꝰ: absit talis ipietas: vt quẽ ꝙ putem⁹ meritis suis erui de ptã te tenebrarũ. et in regnũ filij dei. debita nõ gratuita adoptione trãs ferri. Magno peccato perijt adã. q̃ in illo omnes peccerũt. quia omni hoi dãpnata natiuitate gemita. ij in adã debẽt vt pereat. Et sicut nõ possum⁹ conqueri de eo ꝙ in preteri tis seculis dimisit oẽs gentes in gredi vias suas: ita iustam nõ ha beremꝰ q̃relã. si cũ eis cũ quib⁹ no bis fuit cã omunis. cessãte adhuc gnã peccem⁹. Que tamẽ sicut tunc de oi mundo eruit paucos. ita nũc de vniuerso genẽ hominũ. saluat innumeros. Nõ scõm opa nostra: sed scõm suũ ꝓpositũ et gratiã que data est nobis in xpõ ihu. ante tẽ pora eterna. Obiectio vij

Subnexuistis eciã. qõ post multa differens ait. Est ec gõ in maloꝝ potestate peccare. Vt aũt peccãdo hoc vel hoc illa mali a faciant. nõ est in eoꝝ potestate ꝛ dei diuidẽtis tenebras et ordinã tis eas. vt hinc eciã ꝙ faciũt ꝛra voluntatẽ dei. nõ impleatur nisi vo lũtas dei. Qõ cũ sit aptissime veri tatis. minor iter obscura decerpti. q̃si nõ ex cohherentib⁹ potuerit ois hesitatio lectoris absolui. Inspici te ergo qõ seq̃tur. Legim⁹ inquit in actibus apostoloꝝ qõ cũ dimissi a iudeis apostoli uemissent ad suos q̃ indicassent quãta eis sacerdotes et seniores fecerũt. leuauerunt uli vocem vnanimes omnes ad domi nũ. et dixerunt Domine tu es q̃ fecisti celũ et terrã et omnia que in eis sũt. qui p os patris nri dauid sancti pueri tui dixisti. q̃re fremue rũt gentes. et populi meditati sũt inania. astiterũt reges terre. et pri cipes cõuenerũt in vnũ. aduersꝰ do minũ q̃ aduersus xpm eiꝰ. Cõuene rũt enim in veritate in ciuitate ista. ad uersus sanctũ puerꝰ tuũ ihesũ quẽ unxisti: herodes et pilatus q̃ popu lo israel. facẽ quãta manꝰ tua q̃ ante liũ pdestinauit fieri. Ihñsio Di ergo q̃ per os patris nostri dauid spũs sanctꝰ ꝓphetauit. aliter intelligi ullo modo ꝙ ab apostolis sũt intellecta nõ possũt. et herodes ac pilatus q̃ populus israel fecerunt quãta manꝰ domini q̃ cõsiliũ pdestinauit fieri: q̃d inconueniens ait ad mirabilis disputator. Est inq̃ens in maloꝝ potestate peccare: vt aũt

pcaãdo hoc vel hoc ulla malícia fac
at.nõ est ĩ eozũ ptãte.ꝫ dei diuidẽ
tis tenebzas.et ordinãtis eas.vt
hĩc eciã qd̃ faciũt.ꝑtra volũtatẽ de
i.nõ ĩpleatur nisi volũtas dei Ha
la enĩ velle faullimũ ẽ malis.et o
zũ dãpnabilẽ volũtatẽ.nõ dubiũ
ẽ a dei ptãte ocludi: vt effcm̃ cupi
ditatis sue ꝺ̃ pmiserit hĩc ñ possit
Vt aũt sapĩa et iustitia dei eciam
malozũ opibus q̃ ex ipõ ꝓdeũt
appetitu.ad iplẽda cõsilia q iudici
a sua nullꝰ ꝑ tenuiter scõz pietatẽ
doctꝰ ignozat.q̃ videt dei pĩs opti
mã volũtatẽ nõ parcẽtis filio suo
ꝫ ꝓ nobis oibꝰ trad̃etis eũ. euan
gelicis paginis legit.dicente pila
to ad ihesũ.m̃ nõ loq̃ris.nescis qa
ptãtẽ habeo crucifigere te. et ptãtẽ
habeo dimittere te.ꝛ̃spõdisse dñm.
nõ haberes in me ptãtem vllã.nisi
esset tibi datũ desup Diuidit ita
qz deꝰ ĩter lucẽ et tenebzas.nec i
deo ĩcipabiles sũt tenebre q̃a eis
bene vtitur deꝰ. q̃ eciã de ope ipã
rũ qd̃ filijs lucis in bonũ ꝓdederet
ordinauit.tantũ ꝓ grẽdi sinens ma
liciã nocere cupiẽtiũ. q̃ tũ eã scis
suis vl̃ castigãdis nouit vtilẽ ꝑ
bãdis: vt hinc eciã qd̃ faciũt octa
volũtatẽ dei.nõ ipleaꝫ nisi volũtas
dei Obiectio octaua

Q Ẽqtur deiceps qd̃ ĩ libzo in
ueĩtur scõo An q̃ sq̃ dicẽ au
debit deũ ñ ꝓsciſſe q̃bꝰ eẽt daturꝰ
vt crederẽt a q̃s daturus esset filio
suo.vt ex eis non perderet quẽq̃c

Que vtiqz si prescivit. ꝓfecto bñ
ficia sua quibꝰ nos dignatur libẽ
re prescivit Hec est predestinatio
sanctozum.michil aliud prescia sci
licet. et ꝓparatio beneficiozũ dei q̃
bꝰ certissime liberãtur. quicũq; libe
rantur Ceteru aũt vbi.nisi i massa
pditionis iusto diuino iudicio relĩ
quũtur? vbi tirij ẽducti sunt q sydo
nij: qui eciã credere potuerũt.si mi
ra illa ꝓpĩ signa vidissent. Sed q̃
mã vt crederẽt.nõ eis erat datũ.e
ciã vnde crederent.est negatum

Responsio Qui istis resistũt.
hoc sentire aptissime ꝓbantur q̃
fides nõ sit donũ dei.et q̃ gratia nõ
preueniat liberũ arbitriũ sed seq̃
tur: et q̃ gratia dei scõz merita nã
detur Nã si aliquid conferri homi
ni ꝓ gratiã confitentur. et id non
accipit nisi fides que accepta nõ ẽ:
in ipsa est meritũ cui non donũ da
tur:ꝫ debitũ reddit̃ In hac sentẽti
a posiũ cõsequẽter sapiũt eos esse
predestinatos in vitã eternã.quos
ꝑ libere volũtatis arbitriũ. fideles
futuros ꝑscivit deꝰ.vt ipã electozũ
ꝑdestinatio ñ sit nisi ẽ tributio Ac
qz ita ĩ hijs q̃ ꝑdestinati sũt.scõz ꝓ
positũ eiꝰq̃ vniũsa opatur nõ ope
tur deꝰ fidẽ:nec vlla sint hois me
rita.si deꝰ opatur vniũsa Vere q̃ il
la sentiũt.fidẽ nõ acceperũt. ã quã
acceperãt pdiderũt. sequẽdo uanissi
mã pelagianozũ superbiã et in se ñ
in domino gloziando. qui operatur
oĩa in oĩbus.bona ꝓfecto nõ mala

Et si ōmia bona. vtiq; et fidē sñ
qua nemo potest placere: et que ē
vtiq; oīm fūdamentū Quale est
autē vt cū dei fit edificatio. et nisi
dominꝰ edificauerit domū. inanū
laborēt q̄ edificēt eā. à nolit isti fū
damentū ad edificiū ponere. aut
se velint inchoare. qđ dominꝰ pos
sit extruere: Nō erit ergo ille pri
mus filius dei. non fundabuntur in
ipō angulari lapide xpō iheſu. nec
de eis dictū est. firmū autē funda
mentū stat: quia totā elationē suā
solubili arene q̄ fluxiduo aneri sup
ponūt Agnoscamꝰ itaq; sapienter
q; fatemur pscisse incōmutabilit
deū. quibus esset daturus vt crede
rēt: aut quos daturus esset filio su
o vt ex eis non pderet quēq̄ Et si
hoc pscisset beneficia sua illū q̄bo
nos dignaē liberare pscisse. et hāc
esse predestinationē sanctorū. pre
destinationē scilicet et pparationē
gracie dei. qua certissime liberantē
Ceteros aūt quicūq; nō liberantē
quos a gnāli perditiōe humāi ge
neris gracia non exeunt: iusto no
uerimꝰ iudicio nō exemptos. q̄ q̄d
nobis remissū sit in eis discamus
de quorū cōqueri dāpnatione nō
possumꝰ Nō est enī iniq̄tas apud
deū: neq; quisq̄ sub iudicio eius
innocēs perit Aiunt enī hic ipē in
figmis grate pdicatoꝝ ubbi ait. red
dit ommino deus q̄ mala xp̄ malis.
q̄m bonꝰ est. et bona xp̄ bonis q̄m
iustus est Bonꝰ est: tantūmō ma
la xp̄ bonis nō reddit. quōmā iust
tus nō ē. reddit ergo mala xp̄ ma
lis: pnā xp̄ iniustitia Et reddit bo
na xp̄ malis: graciā xp̄ iniustitia Et
reddit bona xp̄ bonis: graciā xp̄ gr̄ā
Cū alij qui pereunt nō dubitemus
ipsoꝝ meritis deputari qđ pereunt.
quos vtiq; posset deus misericordi
ter liberare si vellet. et cū alij qui li
berantur nō audeamus definire qđ
digni fuerint liberari. quos vtiq;
posset deus iuste dāpnare si vellet:
quare nō oīms. aut quare illos po
tiꝰ q̄ illos liberaret: Nec necessa
riū est querere. nec possibile reperi
re. cū omissis discretionis istiꝰ cau
sis scire sufficiat. q̄ nec misericor
dia iusticiam. nec iustitia auferat
misericordiā. apđ eū quo nemo ni
si iuste dāpnatur. nemo nisi mise
ricorditer liberatur De tyriis vero
et sydonijs quid aliud possumꝰ di
cere. q̄ nō ee eis datū vt crederēt.
quos etiā credituros fuisse ipā ve
ritas dicit. si tanta qualia apud nō
credētes facta sunt virtutū signa ui
dissentꝫ Quare aūt hoc eis nega
tū fuerit. dicant si possunt. q̄ talū p
mantur et ostendāt cur apud eos
dominꝰ mirabilia q̄bus p futura nō
erant fecerit: et apud eos quibꝰ ea
erant p futura nō fecerit Nos eci
ā si rōnē facti. et p fūditatē iudicij
eius penetrare nō possumꝰ: mani
festissime tamē scimꝰ. et vtū eē q̄
dixit. et iustū eē q̄ fecit Et nō so
lum tyrios et sydonios. sed etiam

corozaim et bethsaida potuisse cũ
tis: et fideles ex infidelib⁹ fieri. si hoc
in eis dñs voluisset operari Neq; ei
ulli falsũ videi potest: qđ vitas ait
Nemo potest venire ad me: nisi fu
erit ei datũ a patre meo Et vobis
datũ est nosse misteriũ regni celo
rũ. illis aũt nõ est datũ. Et nemo
novit filiũ nisi pater. neq; patrẽ
q̃s novit. nisi filius: q̃ cui voluerit
filius revelare Et sicut pr̃ vivificat
mortuos: ita et filiꝰ q̃s vult vivifi
cat Et nemo potest dicere dñm ihe
sũ. nisi in spũ scõ Hijs divinaꝝ vo
cũ auctoritatib⁹ eruditi. gratias a
gamꝰ deo qui dedit nobis spiritũ
fidei et virtutis cõtinẽtie et carita
tis sapiẽtie et intellectꝰ consilij et
fortitudis scie et pietatis ac timo
ris sui Quo bona si nõ dedisset no
bis q̃ omnia opaꝰ i omnibꝰ. xp̃s
sus nõ haberemꝰ in nobis et cũ hijs
qui nõ cognoverũt deũ. aut cum
cognovissent. nõ sicut deũ glorifica
verũt. aut gratias egerũt. sed hoc
ipsum sue sapie deputantes. stulti
fi. et obscurato corde evanuerũt i
cogitatioib⁹ suis: cũ hijs imꝯ sede
remꝰ in tenebris. et in vmbra mor
tis. nec q̃relã habentes de pena. nec
excusationẽ de ignorãtia: nec p̃sidi
ũ de natura Obiectio nona

In Nunc iã qđ seq̃tur videamꝰ
Sed aiunt vt scribitis ne
minẽ posse correptiõis stimulis ex
citari. si dicatur in cõuentu ecclesie
audientib⁹ multis, ita se habet de
predestinatione definita sentẽtia vo
lũtatis dei. vt alij ex vobis accep
ta obediendi volũtate veneritis ad
fidẽ. vel accepta pseverantia. pma
neatis in fide Ceteri vero q̃ in prõ
tũ delectatione remoraminiꝰ. ideo
nõdũ surrexistis. quia necdũ vos
adiutorũ gracie miserentis erexit
Verũptamen si qui estis nõdũ vo
cati. quos gracia sua p̃destinavit
eligendos: accipietis eandẽ qua vo
catis et sitis electi. Et si qui obedi
tis: si p̃destinati estis. reiciẽdi sub
trahentur obedientie vires. vt obe
dire cessetis Responsio Stu
peo scitatem vestram obiectionẽ ca
lũpniantiũ a psona defensois gra
cie nõ potuisse discernere. et verba
obtrectantiũ ei ipsi qui obiectori
bus suis respondet aptasse Nec ei
de doctrina catholica viri quidã na
q̃ter et nugatorie iactitabant. q̃ q̃
talem dei graciã predicaret. vt fides
et obedientia ceteraq; virtutes. et in
eis vsq; i finẽ pseverãtia. nõ nisi
ex dono dei habere posse credaẽ. ale
quens eẽ vt talibus verbis veterẽ
ad populũ. q huiꝰmõi denũciatio
nibus omnẽ liberi arbitrij cuita
ret industriam Quod q̃a pijssimꝰ
doctor litteris eorum ad quos scri
bit agnoverat: ideo ait Vꝝ aiunt
vt scribitis Et postea Ista cũ dicit
Ex hoc ergo potuistis advertere. cũ
ipsũ hec dicere. sed eos de q̃bꝰ dix
it. sed aiunt vt scribitis. et ista cũ
dicit. Qđ similiter apostolus ait

Dicut aiunt nos quidã dicere. fa
ciamus mala vt veniant bona In
fertius aũt vbi plenius ad ista ẽspõ
det multo manifestius patet. q̃ hĩ
ab ipõ nunq̃ taliter dicta sũt. et
q̃ũ ei huius mõi predicationis for
ma displiceat quã corrigẽs et mã
dans atq; emendãs. tolerabiliorẽ
audientibus facit que vera sunt tẽpe
rans. q̃ falsa sunt resecans. et post
multa adiciens Jã vero q̃ vlos v
bis cõnectiẽ miror si vllomodo p̃t
in populo xpiano quisq̃ infirmus.
pacienter audire cũ dicitur eis Et
si q̃ obeditis. si predestinati estis
vt viciendi: subtrahũtur obediencie
vires. vt obedire cessetis Hoc enĩ
dicere. qd videt aliud ẽe q̃ maledi
cere. aut mala quodãmõ ꝓphare:
Et post hec cũ diceret quahter de
hijs loquẽdũ eẽt in populo: ꝓpter
sensus verba cõnexuit dicens Illũ
eciã modũ quo vtendũ eẽ in p̃destĩ
nationis predicatione nos diximus
loquẽdi ad populũ. non existimo
debere sufficere. nisi hoc vel aliquid
huius mõi addat vt dicat Vos ita
q; eciã ipãm obediendi pseueratiã
a patre luminũ a quo descẽdit oẽ
datũ optimũ et oẽ donũ pfectũ. spe
rare debetis et cotidianis oronibus
poscere. atq; hoc faciendo confidere
nõ vos eẽ a p̃destinatione populi
eius alienos. q̃a eciã hoc vt facia
tis. ipe largitur Absit aũt ab hijs
ideo desperare de vobis. qm̃ spem
vestrã in ipõ habere iubemini. nõ ĩ
nobis Maledictus enĩ oĩs q̃ spem
habet in hoĩe Et bonũ est cõfitere ĩ
dño. qm̃ beati omnes q̃ cõfidũt in
eo Hanc spem tenentes. seruite do
mino in timore. et exultate ei cum
tremore. qm̃ de vita eterna q̃ fili
is ꝓmissioĩs ꝓmisit. nĩ mẽdax de
aũ tẽpora eterna. nemo potest eẽ se
curus. nisi cõsumata fuit vita ista
que tẽptatio est sup terrã: sed faci
et nos pseuerare ĩ se. vsq; ad huius
vite finem. cui cotidie dicimus. ne
nos inferas in tẽptationẽ Videtis
ne obsecro. qnãtũ distet hĩ sermo
ab eo quẽ oposuit malignitas ob
loquẽtiũ. qui studuerunt eciã ea q̃
reẽ dicit. exq̃sita vbor fraude corrũ
pere: De q̃ idem doctor rectissime a
it Dolosi aũt vel impiti medici ẽ
eciã vtile medicamẽtũ sic alligaẽ.
vt aut nõ ꝓsit aut obsit Et iterũ
dissimili ieptia Nẽpe inqt hĩ veusti
mũ est. ita sane iprobatissimũ. im
portunissimũ. imõgruẽtissimũ. nõ
falso eloq̃o. sed nõ salubriter valu
dini humane infirmitatis appo
sito Nõ igitur necesse est de hijs ra
tionẽ reddere. que et ab alijs dicã.
et ab ipõ ostendimus iprobata. ita
tamẽ. vt michil sibi p falsorum ad
mixtionẽ prerupi pateret ex veris
Quãuis enĩ nũq̃ tã insipiẽter lo
quatus sit ad populũ xpianũ. et id
q; mẽdax obtrectatio ineptissime
finxit horruerit. pia tamẽ ostãtiq;
doctrina abũdãter ꝓfuit. p̃dican
dã eẽ ecclesie et p̃destinationẽ. ĩ q̃

est gr̃e ꝓparatio. et gr̃am in q̃ est p̃ destinatois effect⁹. et prescīam de i qua añ secula eīna q̃bus eēt col laturus sua dona prescīuit: cuius predicatois q̃sq; est ipugnator a ptissim⁹ est pelagiane elatois ad iutor. Hoc aūt qđ in fine posuistis supioꝛi capitulo. vbi tyrocīn et sy dnoꝛū mētio facta est. debuit co pulari Quia eciā i libꝛi coꝛpoꝛe ei de cause fine cui⁹q; diuerse disputa tois interiectione onerū est. vnde et rīsio quā pdēt⁹ subdidi. pt eciā ad istas sufficere. in q̃b⁹ nulla est obscuritas si de fide predestina tionis et gr̃e dei ex qua est oīm bo noꝛū oꝛigo. pscuerātiaq; meritoꝛ hoc teneat qđ habet vītas

Explicīt rīsa ad excerpta q̃ de ge nuensi ciuitate sunt missa

Incipiūt respōsiones sc̄i augusti ni ad dulcitiū de octo questionib⁹ ab eo missis

Quantū michi videtur fili dilectissime dulciti nō tardaui respōdere interrogatoib⁹ tuis Per pascha q̃ppe ꝯ anno q̃ dnicū eius fuit. tercio kl̄ aprilis a carta gine m̄ missas litteras tue dilectio nis accepi Post eos aūt dies san ctos cōfestim cartagīnē sū pfect⁹. i qua ciuitate michi me dictare pmi sit occupationū q̃ ibi nō pcest de eē nimia multitudo Ꝛ postea q̃ ide egressus sū. pactis apud nos q̃ndeā dieb⁹. q̃ me p absēciā diuē nā curare alia cōpulerunt: nā post tres mēses redire pmissus sū. ista rescribere n̄ distuli. et abs te missis q̃stionib⁹q; a me p diuersa opuscu la in ea ia fuerāt ptractata ex eis de opusculis reddere vel solutionē. vel certe disceptationē meā Deni qz illud tm̄modo vbi q̃s q̃re dixe rit dn̄s. mimirū prescius futuroꝝ. elegi dauid ꝓuū meū. cū ille talia q tāta omiserit. vbi tractauerī. q q̃ mō id exposuerī. nō potui reperire. et vtrū sit in aliq̄ libꝛo vel epīsto la mea. nescio Ac p hꝰ. q̃m de hꝰ mi tubsti noue disputatois necessitate. in hac mea rescriptioē id vltimū fe ci pus volens ea ponere q̃ habebā. in alijs meis volumib⁹ ꝓparata. vt nec studio tue scītatis deeēt qđ m̄ est gratissimū. nec alio mō eade di cere cogerer. qđ michi eēt laboriosi simū. nec te aliq̄ amplius adiuua rē Prima itaq; ꝓpositio tua ē. vtꝝ aliq̄n qui sint post baptismū pcōres. exeant de gehenna aliq̄ ꝯtoꝝ nāq; sup hoc imq̄s. diuersa sē tēcia est respōdētiū Aiunt iustoꝝ pmiū. ita pcōꝝ finē nō habere tor mēta. assecutaē eternī cupiūt tā ꝑpe tē pindictam manere q̃ premium

Quib9 cõtra prescribitur euãgelica
sentẽtia· que ait Nõ expies mẽ· do
nec reddas nouissimũ quadrantẽ
Dupest ergo vt hoc reddito pos
sit expire Credim9 hoc et apostoli de
finitione dicentis· ipẽ aũt salu9 e
rit: sic tamẽ quasi p ignẽ Hz qm̃
alibi legim9 mq̃s· et nõ cognouit e
am donec peperit q ita interpretari
nõ possum9· idarco de hoc aspim9
fieri certiores Hucusq; est ppositio tua Cui respondeo ex libro me
o qui inscribitur de fide et operibus·
vbi de hac re ita locutus sũ Jacob9
aũt inquã tã vehemẽter infest9 est
eis· q̃ sapiunt fidẽ sine opib9 vale
re ad salutẽ· vt illos etiã demoni
b9 cõparet dicens Tu credis quo
niã vn9 est de9: bene facis Et demo
nes credũt· et cõtremiscunt· Quid
breui9 vn9 vehemẽti9 dici potuit·
sũ et in euãgelio legam9 hoc dixis
se demonia· cũ xpm̃ filiũ dei cõfite
rẽtur et ab illo coarguẽtur· q in pe
tru cõfessioẽ laudatũ est: Quid p
deit ait iacobus fratres mei· si fidẽ
dicat se q̃s habere· opa aũt nõ ha
beat: Nũquid poterit fides saluare
eũ: Dicit etiã· quia fides sine opi
bus· mortua est Quousq; igit̃ fal
lũt̃ q̃ de fide mortua sibi vitã ppe
tuã pollicentur: Quapropt diligẽ
ter oportet attendere quomõ accipi
enda sit apostoli pauli sententia:
plane ad intelligẽdũ difficilis· vbi
ait Fundamentũ aũt aliud nemo
potest ponere prter id q̃ positũ ẽ· q̃
est xpus ihesus Si q̃s aũt superedi
ficat sup fundamentũ hoc aurũ
argẽtũ lapides pciosos ligna fenũ
stipulã vniuscui9 q; op9 manifesta
bitur Dies enĩ dni declarabit: qa i
igne reuelabitur· Et vniuscuiusq;
opus quale sit· ignis pbabit Si
cui9 opus manserit· q̃ superedifica
uit mercẽ accipiet Cui9 aũt op9
arserit: dapnũ patietur· ipe autẽ
salu9 erit· sic tamẽ quasi per ignem
Q̃ ita intelligendũ putant· vt il
li videantur edificare sup hoc fun
damentũ aurũ argẽtũ lapides pre
ciosos· qui fidei que in xpo est bo
na opera adiungunt: illi autẽ ligna
fenũ stipulã· q̃ cũ eandem fidem ha
beant· male opãtur Vnde arbitrã
tur per q̃sdã penas ignis posse pur
gari· ad salutem capiendã· meri
to fidamẽti Hoc si ita ẽ· fatemur
istos laudabili caritate conari: vt
omnes indiscrete conẽtur ad bap
tismũ· nõ solũ adulteri q adultere
cõtra sententiã domini· falsas nup
tias pretendentes: verũ etiã publice
meretrices· in turpissima pfessioẽ
pseuerantes· quas certe nulla etiã
negligentissima eccã consuevit ad
mittere· nisi ab ulla p̃mitus pnti
tutione liberatas Sed ista ratione
tur non oĩmodo admittatur: oĩno
nõ video Quis enĩ nõ malit eas
pposito fidamento· licet ligna et
fenũ et stipulam cõgregẽt· aliqua
to certe diuturniore purgari· q̃
in eternũ pire: Sed falsa erũt illa

que obscuritatem. ambiguitatem q; non habent Si habā omnem fidem. ita vt montes transferam. caritatem autem non habeam: michil sum. Et quid pderit fratres mei si fidem quis dicat se habere. opera aūt nō habeat? Nūquid poterit fides saluare eū? Falsū erat et illud Nolite errare: neq; fornicatores. neq; ydolis seruientes. neq; adulteri. neq; molles. neq; masculorū dubitores. neq; fures. neq; auari. neq; ebriosi. neq; maledici. neq; rapaces. regnū dei possidebūt Falsū est q illud Manifesta sunt opa carnis: que sūt fornicatiōes. imūditie. cōtētiōes. emulationes animositates dissensiones. hereses. inuidie. ebrietates. comessatiōes. et hijs similia. sicut predixi vobis: q mā qui talia agunt. regnū dei non possidebūt Falsa erāt hec: si enim tantūmodo credant et baptizanē. q̄uis in malis tabb⁹ pseuerent. salui erunt p ignē Atq; ideo ī ppō baptizati. eciā q talia agunt. regnū dei possidebūt. Frustra autē dicitur hec quidā fuistis: sed abluti estis quādo et abluti sunt. maniter eciā illud a petro dictū videbit. sic et vos fratres caīssimi. simili forma. baptisma saluos facit. non carnis depositio sordiū. sz cōscie bone interrogatio Diquidē et habentes pessimas cōsciētias oīm flagitiorum et sceleriū plenas. nec eorū malorū permissa mutatas; tamē baptisma saluos fecit Propter fundamēti eni qđ in eo sē baptisma pomit; licet p ignē salui erūt Illud quoq; ñ video. cui dñs dixerit. si vis venire ad vitā. serua māda. et q memorauit ea q̄ ad bonos mores ptinent: si eciā hijs non seruatis. ad vitā venire potest Illud deinde q modo vrū erit. qđ eis quos ad ministram positurus est dicitur Ite in ignem eternū. qui paratus est dyabolo et angelis eius? Quib⁹ nō increpat. quia in eū nō crediderūt. Nā sed quia bona opa nō fecerūt Nā pfecto ne sibi quisq̄ de fide que sine opibus mortua est vitā promittat eternam. pterea omnes gentes segregaturū se dixit que pmixte essent de pascuis vocanē. vt appareat eos illi dicturos. domine quādo te vidimꝰ. illa et illa patientē. et non ministrauimꝰ tibi. q in eū crediderant. sed bona opari nō tamauerāt? tanq̄ de ipā fide mortua ad vitā pueniretur eternā? An forte ibunt in ignē eternū qui opa misericordie nō fecerunt? et nō ibunt q̄ alienā rapuerunt. vel eorū pendo in templum dei in seipsos immiserī cordes fuerunt. quasi opera misericordie pfint aliquid sine dilectione dicente apostolo. si distribuero omnia mea paupertibus. caritatem non habeam michil michi prodest? Aut diligat quisq̄ pximū sicut seipsū? qui nō diligit seipsū? Qui eni diligit iniqtatē: odit aiam suā

Neqz illud hic dici poterit· i quo nonnulli seipos seducūt dicētes: ignē eternū dictū· nō ipsam penā eternam ¶Per ignē qppe qui eternus erit· transituros arbitrātur eos q̄ ꝑter fidē mortuam p ignē ꝓmittūt salutem: et licet ipē igmis eternus sit· cōbustio vero eorū hoc est opatio igmis· nō sit in eis eterna Cū q hoc preuidēs dñs· tangē dñs sentētiam suā ita cōcluserit dicēs· Hic ibunt illi in obustionē eternā· iusti aūt in vitā eternā Erit ergo eterna obustio sicut igmis· et eos in ullam ituros· veritas dixit· quo tū nō fidē sed bona opa defuisse declarauit Di ergo hec omnia et cetera que inumerabilia p oēs scripturas sine vlla ambiguitate dicta ē peciri possunt· falsa erūt· poterit vetus eē intellect9 de ligmis q feno et stipula· q hij saluī erunt p ignē· qui solā in xpō fidē tenētes· bona opera neglexerūt. Di aūt ista vera q clara sūt: ꝓuldubio in ulla apostoli sentētia· alius requirēdus est intellectus· atqz in hijs deputāda est· que petrus dicat cē in scriptis ei9 quedā difficilia ītellectui· quā nō debent homines puertere ad ꝓpium interitū· vt cōtra cuidētissima testimonia scripturarū· securos faciant de pcipienda salute· nequissimos neqcie sue ptinacissime cohertes· nec emendādo aut pmitendo mutatos Dic a me fortasse q̄rat· de ipā pauli apostoli sententia q̄d ego sentiā· et quonām mō intelligendā putē Fateor malle me hinc audire ītelligentiores atqz doctiores· q̄ sic eā exponāt· vt nulla oīa vera et imō tuta ꝓmaneāt· q̄ supī cōmemorauī Quibus aptissime scriptura testatur nichil ꝓdesse fidē nisi eā quā definit apostolus· id est que p dilectioēz opat Nime opib9 aūt salvare nō posse· neqz p ignē· qa si p ignē saluat· ipā vtiqz saluat Absolute aūt dictū est et apte· q̄d ꝓdest si dicat q̄s fidem se habere· opa autē nō habeat: nūquid poterit fides saluare eū? Dicā tamē q̄ breuissime potero etiā ipē q̄d sentiā de illa sentētia pauli apostoli ad intelligendū difficilē· dū modo illud q̄d ad ꝓfessionē meā attinet· pcipue teneatur· q̄ de hac me malle dixi audire meliores Fūdamentū xp̄s est instructura architecti sapientis Hoc exposition nō indiget Aptē enī dictū est: fūdamentū enī aliud nemo potest ponere ꝓtr id q̄d positū est· q̄d est xp̄s ih̄s· Di autem xp̄us: ꝓuldubio fides xp̄i ¶Per fidē qppe habitat xp̄us ī cordib9 nr̄is· sicut itē apostol9 dicit· ¶Porro si fides xp̄i: illa vtiqz quā definiuit apostolus· que p dilectionē opatur Nō enī fides illa demonū· cū et ipi credant et cōtremiscant· et filiū dei cōfiteāt ihesū· pt accipi ī fūdamētū Quare· nisi q̄a nō est fides que p dilectionē opatur· sed que exprimitur p timorē· Fides itaqz crīsti

fides grē ꝓpiane: id ē [illegible]ea fides q̄ p
dilectionē operatur· [illegible]ꝓsita in funda
mento· neminē p[illegible]re ꝓmittit Sed
q̄d sit edificare s[illegible]up hoc fūdamētū
aurū argētū [illegible]apides ꝑciosos ligna
fenū stipul[illegible]si subtilꝰ disserere co
lloꝛ sit [illegible]ne ad itelligēdū diffici
q̄tū d[illegible]pā exposito Enitar tamē
tū ꝓ[illegible]ꝰs adiuuat· et breuiter q̄ q̄
ti[illegible]otuero dilucide expedire qđ sen
so Erat ille q̄ quesiuit a mgrō bo
no q̄d boni faceret· vt haberet vitā
eternā: et audiuit· si ad vitā veni
re vellet· seruāda sibi esse mādata
Dictū est ei Nō occides· nō mecha
beris· nō furtū facies: nō falsū testi
moniū dices Honora patrē tuū q̄
matrē tuā Et diliges ꝓximū tibi
tāq̄ teipm̄· Hec faciens ī fide ꝓpi·
teneret ꝓculdubio fidē q̄ per dilec
tionē operatur Neq; enī diligeret
ꝓximū tanq̄ seipm̄· misi ĕcepta di
lectione dei sine qua nō diligēt se
ipm̄· Porro si faceret qđ dñs ad
dit dicens· si vis perfectus esse· vade
vende omnia que habes· et da pau
peribus: et habebis thesauꝝ in cēlis·
et veni sequere me: edificaret supra il
lud fūdamentū aurū argentū lapi
des ꝑciosos Nō enī cogitaret: misi
quō placeret deo· Et hec cogitatio
nes sūt· q̄tū existimo aurū argētū
lapides ꝑciosi Porro si circa diui
tias suas qđā carnale tenēt affēc·
q̄uis ex eis multas elemosinas
faceret· nec ad eas augendas· frau
dis aliquid rapineq; moliret aut
earū minuendarū aut amittendā
rū metu in aliquod facinꝰ flagitī
ū ueheretur· alioq̄n iam se isto
modo ab illius fūdamenti stabili
tate subtraheret: sed ꝓpter carnalē
vt dixi quē in eis habebat affectū·
quo talibꝰ bonis sine dolore carere
nō posset: edificaret sup fūdamen
tū illud ligna fenū stipulā· manife
stū est vtiq̄ sic haberet· etiā ꝓpter
ipām cogitaret ea que sūt mundi·
quomō placeret vxori Hec igitur
quomā affectū dilecta carnali· nō si
ne dolore amittūtur· ꝓpterea qui e
a sic habent· vt habeant in fūdam̄
to fidē· que p dilectionē operatur· ne
q̄z huic ulla rōne vel cupiditate p
ponant· eorū amissione passi detri
mentū· p ignē quēdā doloris· pue
nīūt ad salutē· a quo dolore atq̄
detrimento· tanto est quisq̄ secu
ꝛior: quāto ea vel minꝰ amauerit· q
tanq̄ nō habens habuerit Qui ve
ro ꝓpter ulla· vel tenenda vel adi
piscenda homicidiū adulteriū for
nicationem ydolatria et similia q̄
cumq̄ cōmiserit· non propter fun
damentum p ignē saluabitur: sed
amisso fundamēto· eterno igne tor
quebitur· Quamobrem et illud
quod dicunt veluti probare cupi
entes q̄tum valeat sola fides vbi a
postolus dicit· q̄ si ifidelis discedit
discedat Non est enim subiectus
Frater vel soror ī eiusmodi id est vt
propter fidem cristi etiam ipsa vx
oꝛ legitima societate coniuncta·

sine culpa relinquatur. si cū viro
xpiano ꝓpter hoc ꝙa xpianꝰ est p
manere noluerit. nō attendūt eo
mō ullā rectissime dimitti si viro
suo dicat. non ego vxor tua ni mi
chi de latrocinio diuicias cōgeras.
ā ni solita lenocinia ꝙbꝰ nūz domū
tuā habebas. etiā xpianꝰ exercearis. ā
si qd aliud vel sacinorosū vel flagi
tiosū in viro noueāt. quo delectata
vel libidinē explebat vel facilē vic
tū habebat vel etiā ideabat eterna
tione. Tūc enī ille cui ꝯ vxor dicit.
si veracit egit penitētiā ab opib⁹
mortuis. qñ accessit ad baptismū.
habet qz in fūdamēto fidē que p di
lectionē operatur: paulo dubio plꝰ te
nebitur amore diuine gracie ꝙ car
nis luxurie: et mēbrū qd eū scāda
lizat fortiter amputat. Quēcūqz
aūt in hac diuīptione dolorū cordis
ꝓpter carnalē affectū cōiugis susti
nebit. hoc est detrimētū qd patie
tur. hic ē ignis p quē feno ardēte
ipē saluabitur. Si aūt iam sic ha
beat vxorē tā ꝙ nō habens. nō ꝓp
ter cupiscētiam. sed ꝓpter mīaz.
ne forte eam saluam faceret. red
dens potius ꝙ exigens debitū coiu
galē: profecto nō dolebit carnaliter.
cū ab illo tale conubiū sepabit:
neqz enī in ea cogitabat nisi q sūt
dei. quomō placeret deo. ac p hoc
in ꝙ tū aurū. argentū lapides pcio
sos. ul⁹ cogitatioib⁹ superedificabat.
in tantū detrimentū nullū patere
tur. in tātū structura eius que nō
erat fene. nullo incendio crema
rē. Viue ergo in hac tātū vita ho
mines ista patiūtur siue eciā post
hanc vitā talia quedā iudicia sub
sequūtur. non abhorret ꝙ tū arbi
tror a rōne vitatis iste intellectꝰ
huiꝰmōi sentētie. Verūtamē. eciā
si est alꝰ qui michi non occurrit
potiꝰ eligēdus. istū ꝙ diu tenemꝰ.
nō cogitemꝰ dicere iniustis. nō sub
ditus celestis cōtaminatis parrici
dis homicidis fornicatoribꝰ mal
tulorū cubitoribꝰ plagiarijs men
dacibus periuris et si quid aliud sa
ne doctrine aduersatur. que ē sedz
euāgeliū gloxie beati dei: si tantum
mō in cristū credatis. et sacramen
tū baptismi eius accipiatis. eciā si
vitā pessimā nō mutaueritis. salui
eritis. Vñ nec illa nobis mulier
chananea pscribit. quia dñs ei ꝙ
petebat dedit. cū ante dixisset. nō ē
bonū tollere panē filiorū et mitte
re canib⁹. quia ille cordis ispector
mutatā vidit quādo laudauit. et i
deo nō ait. o canis magna est fides
tua: sed o mulier magna est fides
tua. Mutauit vocabulū. ꝙa muta
tū vidit affectū. at qz correptionē
ad fructū peruenisse cognouit. Si
cor aūt si laudaret in eā fidē sine
opibus: id est fidē nō talem que p
dilōnē posset opari. fidē mortuā.
et ꝙ iacobus dicere minime dubi
tauit. fidē ñ xpianoz sed demonū.
Postremo si istā chananeā nolūt
intelligere mutasse pditos mores.

quãdo eã ꝓpus ꝺ̃ep̃nẽdo et̃ corripi
endo redarguit. q̃ſq̃ inuenerit
tantũmõ credere. vitã vero ĩq̃na
tiſſimã nec ſalti occultare. ſed eciã
libẽ ꝓfiteri. ac nolle mutaẽ. ſanẽt
filios eccũ ſi poſſũt ſicut ſanata ẽ
filia chananee muheris. nõ tamẽ
eos faciãt mẽbra ꝓpr̃i. ũ ipi eẽ nõ
ꝺ̃finant mẽbra meretrtis. Itẽq̃
in eo hbro cui⁹ titul⁹ eſt de fide ſpe
et caritate. quẽ ſcripſi ad filiũ meũ
fratẽ tuũ laurẽtiũ. iſta de hac re v̈
ba mea ſũt Credũt inquã ahq̃buſ
dã eciã hij qui nomẽ ꝓpr̃i non relin
quũt. et eius lauacro ĩ eccã bapti
zantur. nec ab eo vllo ſciſmate vel
hereſi precidunt̃. im q̃ tullibet ſce
lerib⁹ viuant. q̃ nec diluant pn̄ẽ
do. nec elemoſmas redimãt. ſed in
eis vſq̃ ad hui⁹ vite vltimũ diẽ p
tinaciſſime pſeuerant. ſalui futuri
p ignẽ. licet p manigtudie facinor
flagitioꝝq̃ diuturno. nõ tamẽ et
no igne puniꝝ Sed q̃ hĳ credunt.
et tamẽ catholici ſunt. huãna q̃dã
benuolentia michi falli videntur.
nã ſcriptum ꝺ̃ina aliud cõſulta rñ
det Libũ aũt de hac q̃ſtioẽ ꝺ̃ſcrip
ſi. cui⁹ titul⁹ eſt. de fide et opib⁹. v
bi ſcõm ſcriptuãs ſcãs q̃ tũ deo ad
iuuãte potui demõſtraui. eam fidẽ
ſaluos facere. quã ſatis euidẽt ex
pſſit paul⁹ apoſtol⁹ dicens In ꝓpõ
enĩ ihũ. neq̃ circũciſio q̃q̃ valet
neq̃ ĩputiũ. ſ̃ fides q̃ p dilc̃õnẽ o
paf Nã fides que p dilectionẽ ñ
op̃atur. p̃ quẽdubio ſcõm apoſtolũ
iacobum. mortua eſt in ſemetipſa
Qui tursus ait Si fidẽ quis dicat
ſe habere opa aũt nõ habeat. nũq̃
poterit fides ſaluare eum. Porro
ãt ſi hõ ſceleratꝰ ꝓpter ſolam fidẽ
p ignẽ ſaluatur. et ſic eſt accipien
dũ qõ ait beatus paulus. ipẽ autẽ
ſaluus eit. ſic tamen quaſi p ignẽ.
poterit ergo ſaluare ſine opibus
fides. et falſũ erit illud Qõ ite ipẽ
paulus Nolite inq̃t errare. neq̃
fornicatoẽs. neq̃ ydol̃ ſeruientes
nez adultri. nez molles. nez maſcu
loꝝ ꝺ̃ubitoẽs. nez fures. nez auari.
neq̃ ebrioſi. neq̃ maledici. neq̃
rapaces. regnum dei poſſidebunt.
Si ei eciã i iſtis perſeuerantes cri
minibus. tamen ꝓpter fidem ꝓpr̃i
ſalui erunt. q nomodo in regno dei
non erunt. Sed quia hec apoſto
lica manifeſtiſſima et aptiſſima
teſtimonia. falſa eſſe non poſſunt.
illud quod obſcure dictum eſt. de
hĳs qui ſuperedificant ſuper funda
mentum quod eſt criſtus. non au
rum argentum lapides preciosos.
ſed hgna fenum ſtipulam. de hĳs
enim dictum. q̃ per ignem ſalui
erunt. quoniã fũdamenti merito
non peribunt. ſic eſt intelligẽdũ.
vt hĳs manifeſtis nõ inuciat̃ eẽ
cõtrarium Ligna quippe et fenum
et ſtipula. nõ abſurde accipi pñt
rez ſcl̃arũ q̃ꝰ hec ꝺ̃ceſſaꝝ. tlẽs
cupiditates. vt amittã ſñ dolore nõ
poſſint Cũ aũt iſte dolor erit ſi ꝓps
i ſũdamẽto hẽt loc̃ũ id ẽ vt ei michi

anteponatur. et malit homo q̃ tali
dolore vtĩ rebꝰ quas ita dilexit.
magis tacere q̃ xpõ: p ignẽ fit sal
uꝰ Di aũt res eiusmõi tẽporales
ac seculares. t pe tẽptationis malu
erit tenere q̃ xpm. cũ in fũdamen
to non habuit. q̃ hec ꝓte loco ha
buit. cũ in edificio ꝓus non sit ali
q̃d in fũdamẽto Ignis enĩ de quo
eo loco loquitus est apostolus. stabs
debet intelligi. vt ambo p eũ tãse
ant. id ẽ et q̃ edificat sup hoc fun
damentũ aurũ argentũ lapides p
tiosos: et q̃ edificat ligna fenũ sti
pulã Cũ enĩ hoc dixisset. adiunxit
vniuscuiusq; opꝰ quale sit. ignis
ꝓbabit. si cuiꝰ opus permãserit.
q̃d supedificauit mercedẽ accipiet
Cuiꝰ aũt opus exustũ fuerit. dãp
nũ patietur Ipẽ aũt saluus erit.
sic tamẽ quasi p ignẽ Non ergo
vnius eorũ. sed vtriusq; opus ig
nis ꝓbabit Est quidã ignis temp
tatio tribulatiois. de q̃ apte alio
loco scriptũ est. Vasa figulꝰ ꝓbat
fornax. et homines iustos tẽptatio
tribulatiois Iste ignis in hac in
terĩ vita facit q̃d apostolus dixit
Di accidat duobꝰ fidelibus. vni sci
licet cogitanti que sunt dei q̃modo
placeat deo. alteri aũt cogitanti q̃
a que sunt mũdi quomõ placeat
vxori. id est edificanti sup istẽ fun
damentũ ligna fenũ stipulã: ulliꝰ
enĩ opus nõ exuritur: quia non ea
dilexit. quorũ amore crucietur Ex
uritur aũt huiꝰ. quoniã sine dolorẽ
nõ peribunt. que cũ amore possessa
sunt Sed qm̃ alterutra oditione
ꝓposita. eis potiꝰ mallet carere q̃
xpõ. nec tamore amittẽdi talia. de
scit xpm. q̃uis doleat cũ amittit.
saluꝰ est quidẽ. sic tamẽ quasi p ig
nẽ. q̃a erit eum dolore rerũ quas di
lexerat amissarũ: ꝛ nõ subuertit
neq; cõsumit fundamẽti stabilita
te atq; incorruptioẽ munitũ Ta
le aliquid eriã post hanc vitã fieri
incredibile non est. et vtrũ ita sit
quero potest. q aut inueniri aut la
tere. nõnullos fideles per ignẽ quẽ
dã purgatoriũ. q̃to magis minꝰ
ue bona peruntia dilexerũt. tanto
tardius citiusq; saluari. nõ tamẽ ta
les de quibꝰ dictũ est. q̃ regnũ
dei nõ possidebunt. nisi cõuenienter
penitẽtibus. eadẽ crimina remittã
tur Cõuenienter aũt dixi. vt steri
les in elemosinis nõ sint. q̃bus tã
tũ tribuit scriptura diuina: vt eaꝛ
tantũmodo fructũ se imputaturã p
nuntiet dñs dextris. et eaꝛ tantũ
modo sterilitatẽ similtris: qñ hijs
dicturus est. venite benedicti patris
mei. ꝓpitre regnũ Illis aũt: i ignẽ
eternũ Hec de duobꝰ opusculis me
is. satis puto questioni tue fuisse
respõsa De illa vero sentẽtia dñi.
nõ cpies inde donec reddas nouissi
mũ quadrantẽ. respondẽ michi ne
esse nõ fuit: cũ iã ipẽ questionẽ si
milẽ ex euãgelij lectione soluisti. v
bi scriptũ est. nõ cognouit eã donec
peperit Vane vt nõ te celem de hac

re. cogitationem meā vellem si fieri
posset. ymo vero volo si fieri posset.
in hac questione veritate superari
lud enī qđ dicitur qñq; et si post
plurimū tēporis eos qui i catholi
ca cōmunione moriūt. quos vsq;
in finē vite huius flagitiosissime et
sceleratissime vixerint. de pēnis vl
tricibus exituros. familiarū meū
tangit affectum. quē habem⁹ circa
eos qui nobiscū corpis et sanguis
xpi sacramenta cōmunicant. quos
eorum mores pditos oderim⁹. qđ
disciplina ecclesiastica emēdare nō
possum⁹. aut a mensa dnica sepa
re: sed a veritate vite volo. q sacris
litteris aptissime nō resistit. Nō
enī ea que resistit. dicenda est vl
la cōne veritas vel putanda. Ded
interī donec audiamus tale aliq̄d
aut legamus. auscultem⁹ ei qui di
cit. Nolite errare: neq; formicatores
neq; ydolis seruientes et cetera. eg
num dei possidebunt: quia si talia
sunt que cōtradicunt vt horū vbo
rū apostolorū manifestationē im
alios sensus ducere nequeant: p
fecto aduersus nos istruxit et pa
ratos eē voluit idem apostolus di
cens. hoc autē scitote intelligētes.
quoniā omnis formicator aut im
mundus aut auarus. quod est y
dolorum seruitus. nō habet hereditatē
in regno xpi et dei. Nemo vos
seducat iamb⁹ vbis. Cū ergo au
dierim⁹ hmōdā formicatores. et imū
dos et auaros. p ignem saluari. vt
habeant hereditatē in regno xpi et
dei. nō formidescamus cōtra istū recla
mantē et dicentem. Omnis formi
cator aut imundus aut auarus. nō
habet hereditatem in regno xpi et
dei. Et ne acquiescamus vllis ver
bis: continuo subiicientem. nemo
vos seducat inanibus verbis. Ex
plicit questio ad dulcitiū pma

Incipit questio secunda

Utrum oblatio que fit
p quiescentib⁹ aliquid
eorum cōferat animab⁹
cum euidenter nostris aut subleue
mur actibus. aut grauemur. Dicū
dem legimus q̄ in inferno nemo
iam possit confiteri: at q̄ multi di
cunt q̄ aliquis beneficij in hoc lo
cus possit esse post mortem. Quan
to magis sibi anima ferret ipā re
frigerium. sua p se illi confitendo
peccata. q̄ in eorum refrigeriū ab
alijs oblatio paratē. Dixi ali
quid de hac re in eo libro quē nu
per ad scm paulinū nolanū episco
pum scripsi. cū me cōsuluisset vtrū
sepultura que fit in memoriis mar
tirum prosit aliquid spiritibus
mortuorum. Inde ē hoc qđ hijs ad
te lris iseui. Diu iquā scitati tue
epē venerande pauline scriptor debi
tor fui. ex q̄ m̄ scripsisti peromne
filiū nrē religiosissime floē. q̄rēs a me
vtrū prīt cuiq; post mortē q̄ corp⁹
ei⁹ apud scā alicui⁹ memoriā sepelia
t. Hoc ei abs te vidua meo rata pe
tierat p defūcto i eis ptib⁹ filio suo

Et reſcripſeras conſolans eã: idq; etiã nũtiãs de tadauẽ fidel iuueis ynegij. q; materno et pio affectu deſideranit eẽ opletũ. vt ſcirẽt in beatiſſimi felicis oſſibꝰ baſilica ponerẽtur Qua occaſione factũ ẽ. vt per eoſdem per latores litterarũ tuarũ. etiã michi ſcriberes. igerẽs huiꝰ rei mõi q̃ſtionẽ. atq; vt ẽſpõderẽ q̃d michi ex inde videꝫ expoſcens. nec tacens ipe quid ſentias Nam dictis videri tibi nõ eẽ manis motus animoꝝ religioſoꝝ atq; fideliũ p ſuis iſta curãtiũ Adiuigis etiã vacare nõ poſſe. q; vniuerſa p defũctis eccleſia ſuppleare conſueuit. vt hinc et illud conici poſſit. hoi pdeſſe poſt mortem. ſi fide ſuoꝝ humando eius corpori talis puideatur locus. in quo appareat opitulatio. et etiã iſto modo q̃ſtta ſcõrũ Ded hꝫ cũ ita ſint. quomõ huic opinioni contrariũ nõ ſit q; ait apoſtolus. oẽs nos aſtabimꝰ ante tribunal xpi. vt ferat vnꝰ q̃ſq; ſcõm ea que per corpꝰ geſſit ſiue bonũ ſiue malũ: Nõ te ſatis videre ſignificas: Hec q̃p pe apoſtolica ſententia Ante mortẽ admonet fieri. q; poſſit pdeſſe poſt mortem: nõ tũc quãdo iã ẽcipiẽdũ q; q̃ſq; geſſerit ante mortem Hec hec ita ſoluitur queſtio: q; quodã vite genere acq̃ritur. dũ in hoc corpore viuitur. vt aliq̃d adiuuẽt iſta defunctos: ac p hoc ſcõm ea que p corpus geſſerunt. eis q̃ poſt corpus religioſe facta fuerint adiuuãtur. ſiue p eis fiant quoꝝũ mala ſunt merita. vt nec talibus dignis ſint adiuuari: ſiue p eis quoꝝũ tã bona vt talibus nõ indigeant adiumẽtis Genere igitur vite q; geſſit q̃ſq; p corpus efficitur vt pſit queq; p illo fiunt: cũ reliqueit corpꝰ Nã meritũ p q̃d iſta pſit. ſi nullũ cõpatum eſt. in hac vita: fruſtra poſt hanc q̃ritur vitã Ita fit. vt neq; inaniter eccleſia. vel ſuoꝝũ aia p defũctis. q̃d potuerit religionis impendat: et tamẽ ferat vnꝰ q̃ſq; ſcõm ea que geſſit p corpus. ſiue bonũ ſiue malũ. reddente dño vnicuiq; ſcõz opa eius Vt ei hoc q̃d impẽditur poſſit ei pdeſſe poſt corpus. in ea vita eſt acq̃ſitũ quã geſſit in corpe Viri eiã tale aliq̃d ad laurẽtũ q̃d ita ſe habet Tẽpus aũt inq̃ q̃d ĩtra hominũ mortem et vltimã ẽ ſurrectionẽ poſitũ eſt. animas abditis receptaculis cõtinet. ſicut vnaq̃q; digna ẽ. vel reẽ vel erumna. p eo q̃d ſortita eſt dũ viueret Neq; negandũ eſt defũctoꝝũ animas pietate ſuorũ viuẽtiũ releuari. cũ p ill̃ ſacrificiũ mediatoris offerẽ: vel elemoſine in eccla fiunt Ded eis hꝫ pſũt q̃ cũ viuerent. hec ſibi vt poſtea p ſint. pdeſſe meruerũt Eſt enĩ q̃dã viuẽdi modꝰ. nec tã bonꝰ. vt nõ req̃at iſta poſt mortem. nec tã malus. vt ei nõ pſint iſta poſt mortẽ Eſt vero talis in bono. vt hec nõ requirat. eſt q; rurſus ĩ malo. vt nec

hijs valeat. cū hec vita transierit adiuuari Quo circa hic omne meritū opatatur. q̄ possit post hanc vitā releuari q̄spiam vel grauari Nemo aūt se p̄paret qđ hic neglexit: cū obierit dñm p̄merere. Non igitur ista que p defunctis cōmendādis frequētat ecclesia. ulli apostolice sūt aduersa sentētie: qua dicū est Omnes enī astabim⁹ ante tubunal xpi. vt ferat vn⁹quisq; secū ea qūe p corp⁹ gessit. siue bonū. siue malū Quia eciā hoc meritū sibi q̄sq; cū in corpe viueret. cōparauit vt ei possint ita p̄desse Nō enī omnib⁹ p̄sūt: nisi p̄pter differentiam vite quā q̄sq; gessit in corpe Cū ergo sacrificia. siue altaris. sū quarūcūq; elemosinarū p baptizatis defunctis omnib⁹ offerūtur. p valde bonis graciarū actiōes sūt p valde malis. propiciationes sūt Pro valde malis. eciā si nulla sūt adiumenta mortuorū: q̄le scūq; viuorum ꝯsolationes sūt Quibus aūt p̄sunt. aut ad hoc p̄sunt vt sit plena remissio: aut certe vt tolerabilior fiat ipā dāpnatio Cēt plicat q̄stio scđa Incipit tercia

Tercia tua q̄stio est. vtrum stati in aduentu dñi credēdū sit futurū eē iudiciū. an spacio interposito tpis In qui⁹dib⁹ aduēt⁹ qm̄ legi⁹ mq̄s. qđ q̄ superēt. rapiē eē in nubib⁹ obuiā xpō in aera. et sic sēp cū dnō futuī sē. nosse desidero. vtz iudiciū mor p̄mittet aduētū. a hij q̄ rapiūtē in nubes absoluantur in mortē. nisi forte ad iuicem. mortis ipām imutationē debeam⁹ accipere Huic interrogationi tue qua q̄ris vtrū in aduentu dominico credendū sit futurū esse iudiciū. puto q̄ sufficiat fides symboli q̄ confitemur xpm̄. a patris dexteram eē venturum ad viuos et mortuos iudicandos Cum ergo sit ei causa veniendi. quid aliud acturus ē mor vt venerit. nisi p̄pter qđ venit? De ulls autē q̄ rapiētur in nubib⁹. in quadā epistola quā scripsi ad filiū meū nomine mercatorē. proaudobio notissimū vobis. cū me cōsuluisset de q̄busdā questionib⁹ pelagianorū qui negāt mortem peccato eē retributam. quatin⁹ disputaue rū in subditis lege Illi aūt inquā de q̄b⁹ dixit apostol⁹ cū loq̄rē de resurrectiōe mortuorū. et nos viuentes q̄ remanēq̄ sum⁹. simul cū ulls rapiemur in nubib⁹. obuiā xpō in aera. et ita sēp cū dño erim⁹. auferēt q̄s ad q̄stionis. z p scripōs n̄ p̄t istos Nā et si n̄ sē eciā ipi morituri. qđ istos adiuuēt oio n̄ video. cū talia de hijs dici possit. q̄ha de ul⁹ dā sē duob⁹. enoch et helia. Sed re vera quātū ad ꝟba bti apli ptinet. vi deē asserere q̄sdā in fide scli aduentē dnō cū futuā ē resurrectio mortuorū. n̄ eē morituros. z viuos rapt os in ullā imortalitatē q̄ seis eciā certis datē remanere mutādos et sil cū ulls rapiendos. sicut dicit in nubib⁹

Nec aliq̃d aliud michi visū ē. q̃ cōs de hīs v̄bis volui cogitāe Nō; vellem hinc potq̃ audire doctores. ne illis ecliā q̃ putant aliq̃s mortē nō p̄cedente. viuificatos ad vitam ꝑpetuā trāsituros. dicere inueniaē apostol? Stulte tu qđ seminas. nō viuificatur. nisi moriatur Nā et illud qđ in pleriscq; codicib? legit. omnes resurgemus Unde fieri potuit. nisi oīs moriamur? Resurrectio q̃ppe. nisi mors p̄cesserit. nulla ē Et q̃ nonnulli codices habent. omnes dormiem? multo facilius et aptiꝰ id cogit intelligi Et si qđ aliud tale in sanctis libris inuenitur. ad id videtur impellere. vt nōnullos hominū existimeē imortalitatem nisi mors p̄cesserit ad eptuos Proinde vbi dixit apostolus et nos viuentes q̃ relinquim? in aduentū domini nō p̄ueniemus eos qui ante dormierunt Ipse enī dñs in iussu et in voce archāgeli et in tuba dei descendet de celo. et mortui in xpō resurgent ꝑmi. deinde nos viuentes q̃ relinquim?. simul cū illis rapiemur i nubib? obuiā xpō in aera: et ita semp cū dño erim?. vellem de hīs verbis sicut dixi audire doctores. et si michi potuerint hec ita exponi vt in eis possit intelligi omnes homines q̃ viuunt vel post nos victuri sūt eē morituros. corrigerē qđ hīc aliq̃n a lr̄ sensi Neq; ei debem? inciles eē doctores Et certe melius homo corrigitur prauus. q̃ frangitur dur? Cū hīs que descripsim? ita nostra vel aliorū exerceatur et erudiaē in firmitas: vt tñ in eis nulla velut canonica cōstituaē auctoritas Di aūt in hīs verbis apostoli. nullus alius sensus potuerit ꝓperari. et ij eū intelligi noluisse clarueit. qđ videnē verba ipā clamare. id est qđ futuri sint in fine seculi et aduētu domini. qui nō exponentur corpe. ꝫ supinduantur immortalitate. vt absorbeatur mortale a vita Huic sētētie pauldubio q̃uenit qđ in ē gula fidei cōfitemur. venturū dñm iudicaturū viuos et mortuos. vt nō hic intelligamus viuos iustos. mortuos aūt iniustos. q̃uis iudicandi sint iusti et iusti. sed viuos q̃s nōdū exisse. mortuos aūt q̃s iā exisse de corpibus. aduent? eius inueniet Que si ita eē cōstituunt. illa verba exaudienda erūt quō sic accipiam?. tu qđ seminas nō viuificatur. nisi ꝑius moriatur. q oēs resurgem? . siue omnes dormiemus: vt nō aduersentur huic sentētie qua quidē credūē eciā cū suis corpib? i eternū nō gustata morte victuri Sed vtrūlibet horū verum sit q̃ perspicatior intellect? inueniat q̃d ad causam ꝑtinebit istor. siue oēs debita morte plectāt. siue aliq̃bus ab hac cōditioē parcaē. cū tamē cōstet nō solū mortē animē. verū etiā corpis senturā non fuisse Di certa tū non pisset. et gratie mirabilioꝛe

virtute iustos a morte i eternā beatitudinē reuiuiscere. q̄ in mortis expientiā non venire Nec ꝓpter illos de quibus michi scripsisti satis dicta sint: q̄uis eos non iā existimē dicere. etiam si non peccasset adam. fuisse vl corpore morituri Ceterū qđ attinet ad questionem resurrectionis. propter illos q̄ credunt nō eē morituri. sed ex hac mortalitate ad īmortalitatem sine morte media trāsituri: īq̄sitio diligentior adhibenda est. et si quid hīc absolutū. ac definitū disputatione cōmunibili atq; pfecta. vl audisti vl legisti. vl eciā ipse adhuc audire aut legere. aut excogitare potueris. peto michi mittere non graueris Ego enī qđ confitendū est caritatiue. plus amo discere q̄ docere Nā hoc admonemur eciam dicente apostolo iacobo Sit autem omnis homo velox ad audiendū. tardus aūt ad loquendū Ut ergo discamus inuitare nos debet suauitas veritatis Ut aūt doceamus cogere necessitas caritatis: vbi pcium cēdū est vt transeat ista necessitas. qua hominē docet aliquid homo. et simus oēs docibiles dei: q̄uis hoc simus. cū ea que ad vitā pietatē ptinent dicimus. eciā quādo illa docere videtur homo. quia neq; q̄ plantat ē aliqđ. neq; q̄ rigat. sz q̄ incrementū dat deus Cū itaq; si deus incrementū nō daret. nichil esset apostoli plātatores et rigatores: quāto magis ego. vel tu. l̄ quilibet huius tēporis hoīes quādo nobis vidēm² eē doctores? Explicit q̄stio tercia Incipit quarta

Quarta tua questio est. quia dixerunt dauid. potens in terra erit semē eius. gnātio rectorū bēdicet. cū sciamus iustorū filios. a fuisse. eē maledictos. et iustorū. et fuisse et eē bēdictos Huic q̄stioni de psalmi ipius exp̄sitionē rēdeo: quē cū in populo tractarē. dixi Beatus enī vir q̄ timet dnm. in mādatis eius vlet nimis Videret deus. q̄ sclus et veraciter et miserecordit iudicat. quātū iste pficiat in mādatis eius. quoniā tēptatio est vita huāna sup terrā. sicut scūs iob dixit Et iterū scptū est. q̄m corp⁹ qđ corrūpitur aggrauat aiam: et deprimit terrena īhabitatio sensū multa cogitātē Qui aūt iudicat noster dns est Nec ādē tēpus iudicare dēm. donec veniat dns. et illuiet abscōdita tenebrarū. et manifestabit cogitatiōes cordis: et tūc laus erit vnīuq; a deo Vident ergo illē q̄ tū quisq; pficiat in mādatis eius: tamen vlet nimis. q̄ pacē illius coedificationis amauerit. nec iā desperare dēt q̄m in mādatis eius vlet nimis Et pax in terra hoībus bone vlūtatis Inde potens in terra erit semē eius: semē future messis. opa eē mie apostolus testis est q̄ dicat Bonū aūt facientes nō deficiamus: tempe enī ꝓpo metem⁹ Et iterū

Hoc autē mgt. q̄ parce seminat. parce et metet Quid aūt frēs potentiꝰ. ḡ vt regnū celoꝝ nō solū zacheus emat dimidio rerū suaꝝ: sed et vidua duobus minutis. et tāmē ibi vterq; possideat: Quid potentꝰ. ḡ vt isē regnū et thesauros diuitiasꝝ et calore aque frigide valeat: Dūt aūt qui ista fauāt. dū terrena cōquirūt: aut hic mercedē speratēs a dño. aut hoibꝰ placere cupientes Sed gnātio rectoꝝ benedicetur. id est opa eoꝝ. quoꝝ bonꝰ deus israel. qui recto sunt cor de Rectū aūt cor est: nō resistere patri emendāti. et credere pollicenti. nō eoꝝ q̄bus cōmouētur pedes. et effūdūtur gressus atq; labūtur. sicut in alio psalmo camē. dū zelāre in peccātibus. pacē peccātū videres: et putant perire opera sua q̄a non eis merces rēdditur penitus At iste bic qui timet dnm. et in mādatis eius cupit. cōuersionē recti cordis aptatur. nec gloriā hoim q̄rit. nec terrenas diuitias cōcupiscit. et tamē gloria et diuitie in domo eius Domꝰ enī eius. cor eius est. vbi deo laudante opulentiꝰ habitat cū spe vite eterne. q̄ cū hoibus adulantibꝰ in marmoratis laquearisq; tectis. cū timore mortis eterne Duꝰ enī iustitia manet in seculū seculi Spā eius gloria: ipē diuicie Illius pure pura. et byssus et epule splendide Et cū presto sūt. tāseunt. et cū ad finē venerit. aque guttā ex digito stillante desiderās arcēs lingua clamabit Explicit questio quarta

Incipit quinta

Quīto aūt loco id posuisti. vñ post oīa disputaturum me oē p̄mīsi Recta tua p̄positio ē. vt ex iuxta hystoriā phytomissa ipm̄ p̄phetā samuelē de inferno revocauerit Hoc a me beate memorie syphanꝰ mediolanensis episcopꝰ a liquādo q̄siuit Quid ergo ei rescripserū. subditū lege Ite quens vtrū spūs imūdus q̄ erat in phytomissa potuerit agere. vt samuel a saule videretur. et loqueretur cū eo Sed multo maioris miraculi est. qđ ipē sathanas princeps oīm immūdoꝝ spirituū. potuit loqui cū deo. et pcre te temptandū iob iustissimū virū Qđ etiā apostolos tēptādos pcrit Aut si ḧ ideo nō habet locū difficilē q̄stionē p quā voluit creaturā. cui voluerit creature. vbiq; p̄sens veritas loquif. nec p̄p̄ea magni meriti est cui loquif deꝰ Interē ei q̄d loquaf. q̄a et impator cū multis innocētibꝰ nō loq̄tur. q̄bus p̄ uidētissime cōsulit ad salutē. et cū multis nocētibus loq̄f. q̄s iubet interfici Di ergo hinc p̄p̄ea nulla q̄stio est. nulla sit q̄stio. quomō eā imūdꝰ spūs cū aīa sancti viri loqui potuerit Deibus enī sanctis deus creator et scīficator longe vtiq; maior est Q; si hoc mouet. q̄ tuū erit maligno spūi excitare aīaꝝ iusti. et tanḡ de abditis mortuorum

ceptandus. euocare? nõne magis
mirandũ ẽ. q̃ sathanas ipm̃ dñm
assũpsit. et constituit sup pinnam
templ̃? Quomõt enī mõ fecerit. il
le ecia modus quo samuel factũ ẽ
vt excitaretur similiter latet. nisi
forte q̃s dixerit faciliorẽ dyabolo
fuisse hcentiã. ad dñm viuũ. vnde
voluit assumendũ et vbi voluit cõ
stituẽdũ. q̃ ad samuel defũcti spm̃
a suis sedibus expetandũ Q̃z si il
lud in euangelio nos ideo nõ ptur
bat. q̃a dominꝰ voluit atq; permi
sit. nulla diminutione sue ptatis
et diuinitatis id fiei. sicut ab ipis
iudeis q̃ꝯ q̃ꝯ puersis atq; imũdis.
et facta dyaboli facientibꝰ. et tene
ri se et vinciri et illudi. et crucifigi.
atq; interfici passus est: nõ absur
dũ credere ex aliqua dispensatioẽ
diuine voluntatis pmissũ fuisse. vt
nõ inuitus. nec dominãte absq; sb
iugante magica potẽtia. sed volẽs
atq; obtẽperans occulte dispẽsati
oni dei que phytonissam illã a saũ
lem latebat. spũs pphete sancti se
ostendit aspectibꝰ regis diuina eũ
sentẽtia passurus Cur enī anima
boni hominis. a malis viuis euoca
ta. si venerit. amittẽ videatur dig
nitatẽ suã? Cũ et viui pleriq; boni
vocati. ad malos veniant. et agãt
cũ eis quod officiũ postulat equi
tatis. seruato atq; incõcusso decoꝛe
virtutis sue. et illoꝝ vicijs p re
rũ presentiũ vel vsu vel necessitate
tractatis. q̃ꝯ q̃ꝯ in hoc facto possit
eẽ alius facilior exitus. et expedi
cr intellectus. vt non vere spiritũ
samuelis excitatũ. a requie sua cre
damus: sed aliquod fantasma et i
maginariam illusionem dyaboli
machinationibꝰ factã Q̃z ꝓterea
scꝑtura nomine samuel appellat.
quia solent imagines earũ etiam
nominibꝰ appellari. quarũ imagi
nes sunt: sicut omnia que pingũ
tur atq; finguntur ex aliqua ma
teria metalli a ligni vel cuiꝰq; rei
apte. aut opa huiꝰmodi que eciã
videnẽ in somnis Et omnes fere i
magines earum quarũ imagines
sũt: appellari noibus solent Quis
enī est qui hoiẽ pictũ dubitet ve
tare hominẽ? quãdoquidem et sin
guloꝝ quoꝝũq; pictoꝝ cũ aspici
mꝰ quoq; noia mandãtur adhibe
mus. vlut cũ ituẽtes tabulã aut
parietẽ. diamꝰ. ille cicero est. ille
salustius. ille achilles. ille hectoꝛ.
hoc flumẽ simois. illa voma. cũ
aliud michil sit. q̃ picte imagines
Vnde cherubin cũ sint celestes vir
tutes. ficte tamen ex metallo qđ i
pauit deꝰ sup archam testamẽti
magne rei figmficã de gracia. nõ a
liud q̃ cherubin illa quoq; figmẽ
ta vocãtẽ Jtẽ quicq; vidit sommi
nõ dicit vidi imaginẽ augustini.
aut simpliciani. sed vidi augusti
nũ aut simplicianum. cũ eo tem
pore quo tale aliquid vidit. nos
ignoraremꝰ Vsq; adeo manifestũ ẽ
ñ ipos hoies. ꝫ imagies eoꝝ vidẽ

Et pharao spicas se dixit vidisse i
somnis et boues: nō spicaꝝ aut boum
imagines Di igit̄ hēdo ostat noib⁹
earū rerū quarū imagines sunt. e
asse imagines appellari. nō mirū
ē qꝫ scriptura dicat. samuelē visū
eciā si forte imago samuelis appa
uit machimanto eius q̄ tāsfigu
rat se velut angelum lucis q mimi
stros suos velut ministros iusticie
Jā vero si illud mouet quomō et
a maligno spū saul vera predicta
sint: potest et illud mirū videri. q̄
mō demones agnouerūt xpm̄. quē
iudei ñ agnoscebāt Cū ei vult de⁹
eciā p infimos infernosq; spūs a
liquē vera cognoscere tēporalia dū
taxat. atq; ad istā mortalitatē p
tinētia: facile est q non incōgruū.
vt omnipotēs et iustus. ad eorū pe
nā q̄bus ista p̄dicantur. vt malū
qđ eis iprndat. antq̄ veniat p̄noscē
do patiane. occulto misterioꝝ suo
rū. eciā spiritib⁹ talibus aliquid
diuinationis inspiret. vt qđ audiūt
ab āgelis. pœnūciēt hoib⁹ Tātū
āt audiūt. q̄ tū oīm dñs atq; mo
derator vel iubet vel finit Unde eciā
spūs phitonis in actib⁹ apostolo
rū attestat paulo apostolo et euā
geliste ceē ꝛnatur. miscens tamen
illi fallacias: et verū qđ nosse potu
erint. nō decendi magis q̄ decipiē
di fine prenūciant Et forte hoc ē
qđ cū illa imago samuelis saulem
p̄dicaret moriturū. dixit eciā secū fu
turū. qđ vtiq; falsū ē Magno q̄p
pe⁊ uallo post mortē separatu bo
nos a malis. i euāgelio legim⁹. cū
dñs inter supbū illū diuitē. cū ia a
pud inferos tormenta pateret. et ul
lū qui ad eius ianuā vlceros⁹ ia
cebat. iā in req̄e ostitutū magnum
chaos interiectū ee testatur Aut si
ꝑterea samuel saul dixit mecū e
ris. vt nō ad eq̄litatē facilitatis. q̄
ad parē cōditionē mortis referat.
qꝫ vterq; homo fuerit. et vterq;
mori potuerit: iāq; mortu⁹ mortem
viuo p̄nūtiabat: pspicit q̄tū opi
nor prudētia tua. scōm vtrūq; in
tellectū habere ꝑitū illā lectionē. q̄
nō sit cōtra fidē: nisi forte p studio
re et pplexiore inq̄sitione. q̄ l vita
ū meaꝝ vel tēporis exordat angus
tias. inueniat ad hq̄dū vel posse vel
non posse animā humānā cū ex hac
vita emigrauerit. magnus carmini
b⁹ euocatā. viuoꝝū apparere ospe
ctib⁹. et iā corpis humanē gestā
tē. vt nō solū videri valeat. sed et
agnosci. et si potest vtrūm eciā iusti
anima. nō quidē cogatur. magis sa
cris se dignetur ostēdi. occultioꝝib⁹
misteriis sūme legis obtēperās: a
si fieri nō posse clarueri. nō vtiq; sē
sū huius scripture tractatioē admit
tatur: sed illo excluso. imaginaria
similitudo samuelis. dyaboli cura
facta intelligatur Sed qm̄ siue il
lud fieri possit. siue nō possit: tamē
fallacia sathane atq; imaginū si
mulandarū callida opatio decipiē
dis humanis sēnsib⁹ multiformis

mugilat. pdetenti q̃dem ne inq̃si
tionib⁹ diligentioꝛib⁹ pscribam⁹
sed tamẽ potiꝰ existimem⁹ tale ali
q̃d factũ. maligno spũ phytonis
se ulli⁹ ministerio Quãdiu nobis
aliquid amplius excogitare atq;
explicare nõ datur. hec sũt q̃ tunc
de phytonissa et samuele scripsi
Explicit questio quinta Incipit septima

Septima tũa ꝓpositio est. q̃
sit satisfaciẽdũ sit hijs q̃ di
cunt saram stuprũ nõ effugisse. cũ
dicant abimelech ab eius cõuentione somnio esse reuocatum. et im
missũ in eiꝰ copulã pharaonẽ non
video cũ ad hoc cre&dũ scriptura ñ
cogat Accepit ei eã quidã vxoꝛẽ:
continuoq; ditatus est abraham
multis egyptioꝛũ muneꝛib⁹ ꝓpter
ullã: ꝫ nõ scriptũ est qõ cũ ea pha
rao dormierit. eiq; pmixtus sit: q̃
mã deꝰ multis et magnis eũ cladi
b⁹ afflixẽdo. id facẽ nõ pmisit Nõ
enĩ placite regib⁹ ad cõiugiũ femi
ne mox ecliã carne copulabant: ꝫ
sic legim⁹ ĩ libro q̃ pnotat hester.
p aliquot menses ỹmo p totũ an
nũ vnguentis lomẽtis aromatis
acuabant eaꝝ corpora. pusq̃ coꝛ
pori regio miscereꝛ Hoc ergo spa
cio facta sũt ulla q̃ septa sũt. donec
pharao cõtriꝰ et exercitus. marito
restituisset vxoꝛẽ Abimelech aũt q̃
mã somnio ẽ ab eiꝰ cõmixtioẽ. phi
bitꝰ: ideo q̃si saram nouisse stuprũ
arbitrãtur. putãt vtiq; regẽ vt somni
aret nõ nisi post eiꝰ cõtubiũ dormi
re potuisse Quasi vero vt omittã
tẽpus quo acuabantur vt supa
dixi ad voluptatẽ regiã coꝛpora fe
minarũ nõ potuit deus priusq̃ cõ
uenirent eũ mergere somno. et ad
monere p somniũ Neq; enĩ deꝰ scõ
rũ nonne ipse est etiam deus tan
tũ: Dicã quod factũ est in mauri
tania citiensi. Viduam in ꝓpos
to continentie constitutam. celeb
chius quidam cathecuminus in
uenis rapuit. vt haberet vxoꝛem.
Antecq̃ concũberent pressus som
no et territus somnio. ciuitensi epi
scopo eandẽ vehementissime requi
reti reuocauit. intactã viuunt ad
huc de quibus loquor Ille bapti
zatus a ipõ ĩ se facto miraculo. con
uersus ad dominũ ad epyscopatũ
mirabili probitate peruenit Illa in
sancta viduitate pristit Quid au
tem dixerim cõtra faustum mani
cheum. cum calumpniatur patri
abrahe q̃ vxoꝛem suam duobus
regibus ad concubitum venditasse
indignans q; subiecti: Quis autem
iustum inq̃ ac fidelem virum ma
trimonij sui infamosissimum nun
dinatoꝛem appellans. auaricia ac
ventris causa duobus regibus abi
melech a phamonem diuersis tẽ
poribus saram coniugem suam so
roꝛem mentitum. que erat pul
cherrima in concubitum assen
venditasse. non ore verdico a tue
pitudine se purat honestatatem:

sed ꝛre maledicto. totū vrtit in cri
mē Hoc ei abrahe factū. lenocinī
o simile videtur. sed nō valētibus
ex ulh⁹ eterne legis lumine a prīs
recta facta discernere. q̄h⁹ et cōstā
tia a pertinacia videri p̄t. et virtus
fiducie vicīū putatur audacie: et q̄
cūq; similiter obiciūtur. q̄si nō rēē
agentib⁹. a nō recte ꝛnētib⁹ Ne
q; enī abrahā flagitio cōsensit vx
oris. eiusq; vendidit adulterīū. ꝫ
sinut ulla famulā suam nō libidi
mariti p̄misit. ꝫ officio generandi
vltro obtulit: nequaq̄ turbato or
dine naturali. vbi ei⁹ potestas erat
iubens poti⁹ obedienti Dic et ipē
cōiugē castā ꝛde q casto sibi cohe
rente. de cui⁹ animo vbi pudicicie
virtus habitat. nullomō dubitat.
Tacuit vxorē. dixit sororē. ne se
ducso ab alienigenis atq; impijs
captiua possideretur. certus de deo
suo q̄ nichil turpe ac flagitiosū p
peti sineret. nec eū fides ac spes
fefellit Nāq; pharao territus mō
stris. multisq; p̄ter cā malis af
flict⁹: vbi ei⁹ cē vxorē dimit⁹ didi
cit. illesā cū honorē restituit Abime
lech aūt sōpnio cōmonitus q eodē
modo similiter erat Explicat questio
septima Incipit octaua

In Quisitie exponēdū poscis. de
spū dei qui superferebat sup
aquā Quidā enī asseuerant mās
spm̄ sanctū: alij mundanū spm̄ di
cūt. dicentes q̄a nō potuit hystorio
graph⁹ cū creaturis enumerare ere
atorē. te huic locū aliquē deputā
ret qui vbiq; totus sit: cū p̄ videa
licet atq; filio Quid ergo istorum
sentiēdū exp̄mo. in libro eorū q̄s de
geneſi duodecī fiant potui. ñ scīz al
legorias. ꝫ sēm rerū gestarū fidē
scripsi: in hoc opusculū transtuli
Inest in q̄ deo benignitas sūma q
scā q iusta: et q̄dā nō ex indigētia.
ꝫ ex beneficiētia omnēs amor in o
pera sua Propterea p̄us q̄ scribere tur
dixit deus fiat lux. p̄cessit scriptura
dicens. et spūs dei superferebatur su
p aquā: q̄a siue aq̄ noīe appellare
voluit. totā corpalē materiā. vt eo
mō insinuaret vñ facta et formata
sit oīa. q̄ in suis gnib⁹ iam dinosce
possum⁹. appellās aquā. q̄a ex hu
mida natura videm⁹ oīa in terra p
species varias formari atq; oriri
ceri: siue spiritalē vitā q̄ dā aīe for
mā ouersionis q̄si fluitantē Super
ferebatur vtiq; spūs dei. q̄a subia
cebat bonē voluntati creatoris. q̄
q̄d illud erat q̄d formādū p̄ficien
dūq; inchoaueral. vt dicente deo i
verbo suo. fiat lux i bona volūtate.
hoc est in beneplacito eius. p mō
sui generis maneret q̄d factū ē. et
ideo rectū est q̄ placuerit deo scrip
tura dicente et facta ē lux Et vidit
de⁹ lucē quia bona ē. vt quēadmo
dū in ipō exordio inchoate creatu
re. q̄ celi et terre noīe. p̄ter h⁹ q̄d
de ulla p̄ficiendū erat cōmemorata
est: trinitas insinuatur creatoris
Nā dicēte scriptura. in p̄ncipio fecit

deus cēlū et terrā. intelligimus pa
trē in dei nomine et filiū in primi
pij nomine. qui nō patri sed p ip
sū create primitus ac potissimū spi
ritali creature. et cōsequēter eciā v
niuerse creature pncipiū est. Dicē
te aūt scriptura spiritus dei supfere
batur sup aquā cōpletā omemora
tionē trinitatis agnoscim⁹. Ita et
in cōuersione atq; pfectione crea
ture. vt rerū species degenerantur
eadē trinitas insinuatur. verbū dei
scilicet et verbi genetator ūi dicē.
dixit de⁹. Et scā bonitas in qua de
o placet quicquid ei p sue nature
modulo pfectū placet ūi dicitur vi
dit de⁹ q bonū est. Sed aut cōme
morata pri⁹. q̄uis impfecta crea
tura. postea cōmemorat⁹ spūs dei.
pri⁹ dicente scriptura. terra aūt erat
inuisibilis et incōposita. et tenebre
erant sup abyssū. Ac deinde inferen
te. et spūs dei supferebatur sup a
quam. an quoniā egen⁹ atq; īdi
gus amor ita dilgit. vt ēb⁹ q̄s dili
git subiciat̄. Propterea ūi ememo
ratur spūs dei in quo scā eius beni
uolentia dilectio q; intelligitur su
pferri dictus est. ne faciendo opa
sua. p indigentie necessitatē poci⁹
q̄ p abūdantiā benefica entie de⁹
amare putaret̄. Cui⁹ rei memor a
postol⁹ dcūr⁹ de caritate. supeminē
tē viā demōstraturꝰ se ait. Et aho
loco supeminētē inq̄t scie caritatē
xpi. Cū ergo sic oportuerit insinuare
spīm dei. vt supferri dicēt̄. o modi⁹
fcm̄ ē vt p⁹ insinuaret̄ alīq̄d īcho
atū. aut sēferri dicēt̄. Nō ei loco: sz
oia supante ac pcellente potentia

Explicit questio octaua

Incipit illa quā quīto loco dis
tuleram vltimā responsurū

Iam nūc illud quod differen
dū distuleram. paulisper in
tende. Queris enī quare dixerit do
min⁹ mimicū prescius futurorū. e
legi dauid scdm cor meū. cum tali
a et tāta hō ipē cōmiserit. q̄d q̄s si
de ipō dauid q̄ reprobato saule et
exīcto. fuit rex isrl. dictū intelliga
m⁹: magis q̄a de⁹ pscia futuroz ē.
puidit ī eo tantā pietatē. tāq; re
mcē pitentiā: vt essz in eorū nume
ro de q̄b⁹ ipē dicit. Beati q̄z ēmis
se sūt miq̄tates. et q̄rū tecta sunt
pcā. Beatus vir cui non iputauit
dns pcm̄. Cū ergo psciret eū deus
peraturū. et pcā sua pia humilita
ta. sincera pnitētia deleturū. aut nō
diceret iuenī dauid scdm cor meū.
cui nō erat imputaturus pcā. tā
multa bona facienti. et ūi tanta pi
etate viuenti. et ipā pietate p pec
catis suis sacrificiū contriti spiri
tus offerenti: Propter hec oia re
tulit dictū ē. iuenī dauid scdm cor
meū. Quia hoc scīz cor dei ñ erat. q
ille peccauit tñ ꝑm cor dei fuit. q p
pcīs suis ogrua pnia satisfecit. h⁹
solū g⁹ ī illo ꝑm cor dei ñ fuit. q̄s il
h de⁹ iputauit. h⁹ itaq; ablato. id ē
ñ iputato q̄d remāsit ñ vñ rectissie
dicētur. iuenī dauid ꝑm cor meū.

Si aũt hoc ꝓphetice dictũ de xpõ
velim⁹ accipe. nullus nodus q̃stio
nis occurret. nisi forte vt q̃ratur a
nobis. quomõ xpm̃ recte ille noie
vocare potuerit. Sed respondemus
ꝓpter semẽ dauid: ex quo xps car
nẽ assũpsit. Nec sine exemplo võ
nẽ hui⁹ in xpõ nominis reddim⁹
Inuenim⁹ q̃ppe aptissime xpm̃ ihesũ
apud ꝓphetã iezechiel dauid esse
appellatũ. vbi legitur ex psona dei
patris. et suscitabo sup pecora me
a pastorẽ vnũ qui pascat ea. ser
uũ meũ dauid. et ipẽ pascet ea. et
ipẽ erit hijs in pastorẽ: ego aũt do
min⁹ ero eis in deũ. et seru⁹ me⁹
dauid ꝓnceps in medio eorũ Ego
dns locutus sũ Et alio loco Et rex
im̃q̃t erit oĩbus impans. et non e
rũt vltra due gentes nec diuidẽ
amplius in duo regna. neq; pollu
entur vltra in ydolis suis. et abhoĩ
nationibus suis. q̃ ĩ cũctis ĩiq̃tati
b⁹ suis. et saluos eos faciã de vniũ
sis sedib⁹ suis ĩ q̃b⁹ peccauerũt. et
mũdabo eos et erunt m̃ populus.
et ego ero eis deus. et seru⁹ meus
dauid rex sup eos. et pastor vnus
erit oĩm eorũ Osee quoq; ꝓpheta
ũ ꝓnũciaret tẽpus vocorũ quale
nũc habent. in xpm̃ eos postea cre
dituros. eũ dẽ xpm̃ dauid nomine
ꝓphetauit dicens. q̃m dieb⁹ mul
tis sedebũt filij israel sine rege. sñ
ꝓncipe. sine sacrificio. sine altari. sñ
sacerdotio. sine manifestationib⁹
Vic nunc esse iudeus ambigit
nemo: sed q̃ ait apostolus paulus
gentibus loquens. sicut enĩ vos a
liq̃ando nõ credidistis deo. nũc aũ
misericordiã cõsecuti estis in illoꝝ
incredulitate. sic et ipi nũc nõ cre
dideũt in vrã misericordia: vt et
ipi misericordiã consequãtur Hoc
ꝓpheta iste tãto ãte predicẽs se cu
tus adiunxit Et postea reuertẽtur
filij israel et im̃q̃rẽt dominũ deũ su
ũ. et dauid regẽ suũ. et stupescet in
domino. et in bonis ipi⁹ in nouissi
mis dieb⁹ Ecce et hic p dauid no
mẽ ꝓphetatus est xp̃us: q̃m quã
do ista ꝓphetabãtur. ille dauid rex
israel iam olim ante dormierat: do
min⁹ aũt ihesus ex eius semine ni
si erat in carne ventur⁹ Propter qõ
ꝓphetico loquẽdi mõ: appellabaẽ
dauid Videtur aũt apostolus hoc
testimoniũ ita posuisse in actib⁹ a
postolorũ. vt nõ nisi de illo rege da
uid q̃ saul successit. posset itelligi
Nã inter cetera. exinde im̃q̃t poste
quã lauerũt regẽ. et dedit illis deus sa
ul filiũ cis. de tribu beniamin an
nis quadraginta. Et amoto illo
suscitauit illis dauid regem: cui et
testimoniũ phibens dixit Inuem
dauid filiũ iesse. vir secõm cor meũ.
q̃ facit omnes voluntates meas Hz
q̃m secutus adiũgit et dicit Hui⁹
deus ex semine secõm ꝓmissionem
adduxit israel saluatorẽ ihesũ: alte
rus significauit in domino ihesu po
tius eẽ itelligẽdũ illud testimoniũ.
q̃ vre facit omnes voluntates pũs

dei q̃ ullo tẽge dauid. qui hẽt se
cũdũ supiciẽ disputationẽ. remis
sis pcis ꝓpter ipãm ꝯqz piã pẽtẽ
tiã. non imerito possit dici iuent⁹
scõm cor dei: tamen omnes volun
tates dei quomodo fecit. qui cũ ex
cellentissime laudaẽtur qñ eius tẽ
pora et fã scriptura narrauit. no
tatus est tamen q̃ non destruxit
excelsa vbi sacrificabat popul⁹ dei
cõtra preceptũ dei. qui tantũmodo i
tabernaculo testimonii sibi sacrifi
cari iusserat: ꝑuis et in eisdẽ excel
sis. eidem sacrificaretur deo. q̃ post
modũ excelsa ex ipius dauid semi
ne ꝓpagatus rex ezechias cũ testi
monio magne sue laudis euertit.
Diant potui respondi inquisitioni
bus tuis. si quid de hijs rebus in
ueniſti melius. siue inuenire potu
eris: gratissimum habebim⁹ si nos
feceris nosse Ego enim qõ q supra
de me cõmemoraui: magis amo
discere. q̃ docere

Explicat ad dulcitium de octo
questionibus

Incipit prologus in librō scī athanasij habito ꝯtra hereticos Sabellium Fotinū ⁊ Arriū

Quum in manus strēnui lectoris beatillie papa materne liber ille a catholico sacerdote ⁊ ꝓ batillie vite beato athanasio ⁊ cōtra hereticos ⁊ id ē sabelliū ⁊ fotinū ⁊ arriū disputatur? pueneit: ille respondet ⁊ Et quomodo fieri potest ⁊ vt cū sancto athanasio successore beati alexādri epi habuerit arrius conflictū: cū constet eum ⁊ sicut in hystoria ecclāstica legit ⁊ turpissima morte ⁊ id est exēplo iude traditoris dni nri ihū xpi ipse sibi sibi ⁊ vt quod fetida mēte concepat ⁊ fetido terminarz fine? Ex ꝯ si illud recolat quod in chronica sua beate memorie sulpic? seuerus posuit dicēs ⁊ duo arrij tanq̄ duo serpentes ex vno ore sibula bāt: duos arrios fuisse euidēter cepiet ⁊ Nō itelligit cū arrio sup plite ⁊ ñ cum illo qui sui? ē: aut cū aliquo arriomaita sēm athanasij habuisse cōflictū Quapꝛopt o portet op? vt credim? a deo iplet ū ⁊ a catholicis sepi? relegat: vt agnoscāt qualiter hereticoꝝ possint vitare venena ⁊ ⁊ fidē suam absq̄ vlla helitatione deo auxiliāte valeāt custodire Explicit ꝓlog? ⁊ Incipit liber ꝓm? de fide catholica

Quum apud niceā vrbē a trecētis ⁊ decē ⁊ octo epis ex euangelicis a postolicisq̄ doctrinis spūali vigore ꝓditis ⁊ fides ecclie cōfirmaret: ibi arrij pfidia constātino ipatore pīte detegit ⁊ Et cum ei? pfidie dogma eoꝝdē epoꝝ sētentia refutaret ⁊ ab ecclia separatur: ne tam ipia doctrina diu i ecclā latens auctorum illerperet mētib? Ded vbi ipator rumpit integrā ab epis fidē ecclē vt est ab aplis tradita ⁊ sanctius confirmari ꝓcepit: ⁊ eundē arrium vt rebellē sacre fidei exilio religari Ded sicut euā serpens in padiso dolosis pswasioīb? laqueauit: ita quoq; cōstantiā germanā eiusdē ꝓsapis p quēdam satellitē arrij pfidia inretijt ⁊ latuit in ea dyaboli vir? ⁊ donec tē p? erumpēdi quod eā repleuerat iuenirz Hec igit cum i vltimo sui obitꝰ die fris visitatiōe pfruere ⁊ statim ab ea innocēti fri pomū venenosi vbi pgāt: ⁊ illico exēplo primi hois ⁊ nescius per trāsgressionis viā dilabit Qui vipinis pswasioīb? sēsum accōmodās: arrius qui dudum ab eo tq̄ sacrileg? fuerat religat? ⁊ ad necem fidelium aiarum de exilio reuocat: ⁊ fidē suā ꝓsapi callidis seductioīb? pādēs ⁊ frustra se ab epis dāpnatum affirmabat Ea siq̄ causa idem iperator ꝓcepit apud alexādriā sinodum congregari: vt si vera ei? assertio doce

rex. venia poſt xl̄ tēp̄ia ꝯcleauta ec
clie redderetur. et omēs de eius
reuocatiōe gaudētes. exīde ad de
dicatiōē ieroſolime eccleſie pa
cifi⁹ pergeretur. Deniq; cū cau
ſa eius ab epiſcopis diutius tra
ctaretur: idem conſtantin⁹ impe
rator in ſuburbano quodam. cui
nicomedia nomē ē: finali ordina
tō iudicio. triceſimo et p̄mo impe
rij ſui anno. die clauſit extremū
Quam ordinationē p̄dicto ſa
telliti tradidit: conſtantio reſer
uādā. Qui dum poſt ſui genito
ris obitū aduenies ſuſcepiſſet
imperiū. ſicut a conſtantino dele
gatum fuerat: ab eodem teſtam
tū contradit⁹ Qui ob huius rei
gratiā in tanta apud eūdē p̄reſbi
ter familiaritate eſt habitus: vt
non iam p̄reſbiter. ſed pater im
perij vocaretur: et qui ob impe
randum imperator fuerat eleua
tus. ſub hui⁹ p̄reſbiteri imperio
videbatur addict⁹ Ad cui⁹ iuſſio
nē arrius eſt eccleſie reuocatus:
cuius doctrinā rudis p̄ceps i
pijs ſenſibus retinens. fidem ca
tholicam reſpuit: et a paternis
traditionibus ſacrilego more de
fluit. Qui temporibus ſuis nō
leuē eccleſie dei vel ſacerdotibus
inſecutionem intuliſſe videtur.
Quo enam tempore plurimos
martires multoſq; fecerit conſi
ſtere. alios quoq; effoſſis ocu
lis. ac plopliabus amputatis.
ſemiuiuos reliq̄t. Nōnullos vo
rapidi furoris arrept⁹ iſania. ex
p̄uijs ſedib⁹ relegādos dāpnauit
In q̄b⁹ dni dictum. videtur ee cō
pletum Di me inq̄t pleauti ſunt:
et vos plequētur. Hic igitur
p̄iuſq̄ arminū vel ſeleutiā ex v
niuerſo orbe dolo congregaret do
mi ſacerdotes. totū vnū facere ar
piens. iudicem quēdam nomine
probum. ſua autoritate ſuſtultū
arbitrū inter eūdem artium atq;
athanaſiū adeſſe p̄cepit. Illū
vtiq; quem fidelem in regno ſuo
artiū p̄e ceteris hominibus pro
bauerat eruditum. Qui omnib⁹
auris publicas p̄occul am otio. in
iuncta ſibi omni celeritate maluit
adimplere: vt iuſſis impialib⁹
paruiſſet. et fidem veraciſſimam
ſuo examine cōprobaret. Hic ita
qz ait apud laodiceam vrbem ſi
rie. ſcō conſtancij imp̄ij anno
veniſſet: pro tribunali in audito
rio ſedens. turbis hinc atq; in
de aſtantibus. arrium. atq; atha
naſiū. hijs alloquitur verbis.
Glorioſi ac piiſſimi imperatoris
ſacra gmonitus: p̄cepi int̄ vos
fidei negociū ventilari. Athana
ſius dixit. Et quis tam vecors
audeat p̄cepta ab
nuere? Probus dixit. Ego re
nerandi auguſti. ſacra legatur.

Epiſtola gſtātij auguſti.

Conſtātin⁹ gſtāti⁹ pi⁹ ꝑpetu⁹
ac triūphator ſēp̄ auguſt⁹:
pbo iudici ſalutē Deo munere
paternū adeptus imperiū. illud

nobis est p̄mitt9 enitēdū: ut hꝛ
retica cōmūlatiōe deleta. lacte no
stre fidei cōiunct9 orbis gaudeat
vnūlus. Qm̄ q̄ de puerso itinere
quertit ipium. saluat aiam ei9 :
& suorum coopit multitudinē pec
catoꝛū. Et qm̄ nūc plerosq; repi
m9 huiꝰ sceleris socios. hanc p
fidiā ritu sacrilego polētes. ad
serētes se integrā fidei regulam
retinere: q̄ n̄ solū hoies impia se
ductiōe fallētes. verū eiā ingeni
te maiestati iuriā irrogātes. & si
lij creatā cōstantiā ei9 diuinitati iū
gētes: monem9. ut nr̄e māluetu
dinis autoꝛitate p̄cepta. inter ar
riū venerabilē p̄esbiterum. & a
thanasiū eiusdē autoꝛē erroꝛis e
piscopū. huiꝰ negocij exam̄e tra
as agitari: p̄ecipue suadēs. vt
animi p̄sulitate depolita. vere fi
dei ac pbate rolla submittāt: ne
nr̄ē pietatis ac mānluetudinis p̄
cepta. solita temeritatis audacia
cōtēpnētes. ad grauē puocanti
racūdiā Et licet huiꝰ fidei mun9
nōdū p̄cepis: sapiētia tamē qua
p̄ ceteis polles. cūcta te credim9
posse sine cuiusq; susceptiōe plo
ne. fideliter diffinire: ōo plus q̄
hoibus plantur9 Et alia manu.
optam9 te bñ valere. Data con
stātinopolim. die duodecimo. kalē
das ianuarij. Probus

Venerādi p̄napis sacra: ge
stis indaē

Perspicāes inydoloꝛū cultu
ra nullā veri numinis con
silere maiestatē. xpianis memet
ipm̄ dogmatib9 sibicere volo: q̄b9
astruit vn9 & verus esse dēs. qui
vniūsa que videtur: & que nō vi
dētur vtute vbi sui creauit. Et
qm̄ cū plures xpiani nomine ti
tulo cēnseātur. a veritate eius dē
fidei pcul abstreare dicūt. diūsa
q̄z sentiendo. & vaia dogmatū
illituta sectādo: scire nūc magno
pe desidero. q̄ sit recti dogmatis
fides. cui remotis oībus dubieta
tis ambagibus tenaciter inhere
re queam. Ne erroꝛis cētate ex
tui cupiēs. maloꝛibus tenebꝛaꝝ
erroꝛibus implicer. si pallim &
sine vllo examinis discrimine. a
licuiꝰ secte que p̄mo occurrerit.
imitatoꝛ exilta: q̄ vtrū p̄ua sit.
nec ne. vt veritate culta ignoro.
Et ideo si placet. p̄mo quia pla
cere debet. vn9 q̄lq; vr̄m in spe
cu nr̄o fidei sue sētentiā pandat:
ut examinatiōe habita. q̄ firmioꝛ
cūctis. & veriꝰ repta fuerit. huic
oēs iure credam9: & hāc indubi
tanter spreto fallacitatis erroꝛe se
quamur. Cōuētus

Quomō tibi tanti milterij se
creta cōmittere possum9.
& rei ignotum arbitrū vocare:
cū nerdū gētilitatis maculas. veri
dogmatis p̄ceptiōe abluerie?

Probus

Hoc est vtiq; qđ totis viribꝰ
cognoscere cupio. quod sit rectū
& veridicū dogma: i quo me opoꝛ
teat occulti milterij sacramēta p
ape. Neq; eni mō p̄sūda milterio
rū archana michi patefiei deliḃo

sed illa nūc m̄ flagito demōstra
ri. que in vr̄a fide extrinsecus ha
bentur .⁊ publice p̄dicantur id ē
q̄ vn⁹ idēq; ver⁹ sit d̄s visibiliū et
inuisibiliū cond itor rerū Et quia
hoc vos vno ore p̄fiteri n̄ nescio;
q̄d caule extiterit. vt in tam vari
as diuidamini sectas; vt que sit
vera . que ve sit falsa. intelligi a
nobis omnino non possit; pul⁹
vestro certamine . digno patien
tie moderamine habito. q̄d sit cā
grue diligenti⁹ cognoscam⁹;.

Athanasius

C Vm sis omi litterar genē
imbut⁹ .⁊ philosophie disciplī
nis admodū erudit⁹ . mirari vl
q; nō debes . plurima penes nos
⁊ vaia nouitatū dogmata exti
re; cū apud vos tot sētentiar no
uitates emerserit. quot pene noia
ipōr cōtinētur autor Nam cum
tres sint in mūdo. iudeorū. paga
nor . p̄ianorū religiones . mul
tis ⁊ longe discretis sententiarū
diuersitatibus vnaqueq; religio
a seipsa desciscens . in varias p
prie institutionis sectas diuisa ē;
dum vnusquisq; suauitate recen
tioris sentētie. non veritatem .
sed veritatis similitudinem p̄fite
rens . illectus . antiquitus a pa
bus tradita lineā derelīq̄t . eo i
remediabiliter p̄ iuia oberrans .
cuo nouitate p̄o vetustate vtit .
tanq̄ antiqui limitē . ⁊ a patribz
traditi viam incedens Aut enim
multū sentit . aut minus credit .
⁊ ideo mediū ⁊ regiū iter incedē
nescit . Hec idarco p̄fatus sum.
vt tibi clarissima explorande ve
ritatis indica demonstrarem; vt
agnoscere facilime queas illum
p̄auitatis erroꝛe inuolui . qui p̄i
sca apostolice fidei instituta dere
linquens . ipse sibi p̄o sue volū
tatis arbitrio fidem quā seq̄ debe
at somniat Arrius

O P time athanasi⁹ erroꝛē p
fidie in adiectis . et i nup ui
uēt⁹ rerū nouitatibz q̄sitē p̄fitē;
aplico in hoc ip̄m congruente te
stimonio . quo ait. Prophanas
aūt vocū nouitates deuita Vnde
obsecro . vt ab hoc inquisitionis
tramite n̄ recedas; diligenti⁹ at;
attenti⁹ inuestigando. q̄s nouo.
q̄sue āliquor vtit fidi sacrāmto

Probus

V Hec que asseritis . facili
me inotescant . ⁊ ad lucem veri
tatis remota omni caligine ambi
guitatis veniant . antique fidei
regulam pandite; ⁊ ita vt est ab
apostolis tradita . nostris auribz
intimate Conuentus

C Redimus in deum patrem
omnipotētem . et in ihesum x̄p̄m
filiū eius dn̄m nostrū ; ⁊ in sp̄m
sc̄m . Hec est fidei nostre regula .
quā electi magistrio dn̄s tradidit
aplis dicens Ite baptizate oēs
gentes; baptizantes eos in noīe
p̄tris ⁊ filij ⁊ sp̄us sancti

Magni mira Probi

M Rli stupore attonit⁹ hereo
tres a vob d̄os p̄dicari q̄ p̄iarēs ;
cū sb vni⁹ dī et sigl'aris potentie

maiest atq; cōfugiēdū crediderī. Hūc que sit ratio huius fidei. & q̄d illa trīū rerū. trīūq; vocabulorū noīa indicent. q̄lo nos hzeuiter iformare dignemur

Sabellius

Plane a nobis tres p̄dicari deos. non audiui: sed credere nos in patrē. & filiū. & spīm scm: sicut nobis est ab aplis traditū. simpliciter pfessi sumus Cū enī patrē nominam9: nō aliū patrē. aliū volum9 itelligi filiū. & hūc eūdēq; & patrē. & filiū p̄dicam9 Deus enī ineffabili vtutis potētia. qua oia implet. marie vginis vterū opplēs. at q; ex eo p hūanis piacul expiādis. carnal materiei sublātiā. sine sui mutatiōe suscipiēs. vsibiliter sese hūanis obtutibus demōstrauit. & in eo ipō homine quē assūpsit. filius nūcupatur: nō aliūs atq; alius. sed idē pater itelligat: & hac rōne vnū volum9 am. non aliū vt dixi. atq; aliū introducentes. sed hūc eūdēq; vnū & verū p̄tētes

Fotinus

Impie sabellius pfessus est deū p̄rem. p vginē natū. nesciēs q̄d ptensionis vocū tante ingerēs maiestati: vt p id q̄d extēsus in vgine est. ipē sibi pater. ipseq; sit filius: quod nulli ei xpianorū excellerit Hūc magis ego dico am p̄rem. & filiū habere dūm nrm ihm xpm. ex maria vgine mutuā sumētē: q̄ p scē cōsolationis excellentissimū atq; inimitabile beatitudinis meritū. a deo p̄rē in filiū est adoptat9 & eximio diuinitatis honore donatus Ceterū deo iuiolabilis est & imēsus. nec ex se aliū genuit. nec ipē vnq̄ genit9 fuit: ut merito aut de se filiū habēt. aut ipē sibi filius esse credat Sed ē vnic9 & singularis. nec generādo pallioni obnoxi9. nec seipm̄ ptēdendo cumulat9: nec sua in vgine portionē diriuādo. diuisioni sbiect9

Arius

Deo p̄sitor ingenitū p̄rem ante oia tpa filiū ineffabiliter genuisse: p quē & in quo hec visibilia facta Qui nouissimis tēporibus ppter hūani generis salutē. a p̄rē missus: verū hoiem in mūdo gestauit: quē iuiolabiliter de vgine maria sine humani generis p̄mixtione suscepit Qui cū sit creatura seu vs. & dūs. in pt tamē genitori suo aut in oib9 p̄ferri. aut in aliquo coequari: quē & deū suū. & seue origenis p̄fitetur auctorē Ne tamē ideo duo dij. dña & hic de9: nec ideo non de9. dña solus pater vs: sicut ideo nō bon9. quia solus pater bon9. cū sit & filius nō solū bon9. sed & bonorū creator: & sicut ei nō adimit. vt non bon9 sit: cū solus pater ipi9 filij p̄fectiōe sit bon9: sic ei n̄ auferet. ut de9 sit. cū sol9 pater deus sit Et sicut bonitas filij. non p̄iudicat singularitati paterne bonitatis: sic dītas eius non officiat patri. ne vnic9 ac singularis sit de9 Et hoc mō vnū

ꝓfitemur deum. non negando ꝺ dixi filiū deum: ſed pene ſolū patrē vnig ḋinitatis auctorē ꝙſtituētes

Athanaſig

Bene prēm ex ſe filiū ineffabiliter ante oīa tempora geniſſe arrius ſua ꝓfeſſioē diſſimuit: ſed vtrū filium ex ipſa patris eſſentia. vel naturā. an aliūde genitum velit aſſerere. hāc intēm pleaūone reticuit. Ego enī patrem ⁊ filium ⁊ ſpm ſcm. vnius ſubſtantie. vnuſqz eſſe naturē cōfiteor: ita ut non ex nichilo neqz ex aliquo. ſed de patre filium genitum. ⁊ de ꝓre ⁊ filio ſpitū ereḋam pꝛedicare ſcm. Et licet tres in ſua ꝓpꝛietate ſubſiſtētes ꝓfiteor eſſe perſonas: horū tamen vna natura. vnaqz diuinitas ꝙbatur Probus.

Quang hec varia ⁊ longe diſſimilis ſniaz vīaz diuſitas magnā cōfuſionis caligīnē noſtris mentib⁹ inducat. vt ex hijs ambagib⁹ exuamur. et vt q̄ ſit vere fidei ꝓfeſſio cognoſcam⁹: dignamur euidentioribus diuine ſcripture teſtimonijs aſſertionū veſtrarū ſententiā munire: ⁊ ne longo rationis ambitu. ipſius ꝙ mixte diſputationis confuſione ꝓ cul euagemur. ſingillatim vnuſquiſqz veſtrum aduerſus cēteros diuidat: ita ut oēs contra vnū. ſſionū arma ſumātis. i hijs q̄ vobis cōmunia eſſe noſtis. contra diſſidentem. inuicem ſuffragemini. Porro ſi fidei nichil cōmune habetis ſuis vnuſquiſqz ſuis ꝓfeſſionib⁹: ut facile clarescat vtrū in hijs que in alio dāpnat. ipſe penitus non impingat. Si placet igitur. cum ſabellio ante conflictū. ⁊ ille contra vos ſuas vindicet partes: ita ut ſi eum ſuperare quiueritis. victi⁹ abſcedat. Poſt quē fortin⁹ ſe certamini ꝺet. ⁊ ſuā veridicis teſtimonijs tueatur fidē: contra quem omnes conflictationis aciem confirmare debetis. Vt ſi ⁊ hic ceſſerit ſuperatus. diſputationis locum ceteris ſequentibus derelinquat: ⁊ hoc modo arbitror ad id agilē ꝛrita tis poſſe quātoti⁹ ꝓueniri. Permittatur itaqz ut dixi ſabelli⁹ ſuam fidē doceāmus ceſſib⁹ ꝙpꝛo

Quare cū ſabelli⁹?

Quīm me cū oīb⁹ ꝙgredi pōpiſſi: rīdeāt vtrū ſiplicē nature ūm

Quē fateāt Arri⁹

Dicit ipi⁹ negaueit: Ꝺa

Erīdeāt eam vtrū Sabelli⁹ via q̄ de ꝺo dicit: ſi ſcām ſubſtātiā accipiēda ſit Arrius.

Data nre fidei ꝓpa ē nolāt

Protinus

Olentior cūcta

de deo ſcām ſubſtātiā dia

On temere ꝓ Athanaſi⁹

nūcaueri vnīſa q̄ de ꝺo dicit ſcām ſubſtantiā debē accipi. ꝓpter īnullos nominū relatiuos alios. ſcām vſitatū humani ſermonis eloquīū pꝛolatos: q̄ ū ꝓpe de ꝺo ſz de ꝓſois ⁊ tēporib⁹. ⁊ q̄ b⁹ cūqz rerū generib⁹ coaptāt ide

ñ le nescie dicat. vt cum se iterū
cognouisse fatet. aut cū rerū a se
factarū curā gerit: et nūc se iratū
nūc eāq placatū ostēdit Que cia
si scīz essētiā velimꝰ accipe. pal
pabilē sine dubio et ipz ouidā dīnā
pfitemur eētiā: i qua aut ignoca
tio. aut ex tēpoze acta cognitio ca
dat. quā et trisilina penitēdo ꝙ fi
nat. et leta subleuēt. vegetando
Quid aliud est. nisi mutabilia
ppeti: et instabili mobilitate huc
illucqz diffluē? Unde manifestiſ
sime ꝙbatur: nō cia de ꝺo scīz
substāaā dia debē: sed aliquāta
dispēsationi respōdētia. nō natuē
ei? cōuenientia certo certi? pfiteri

Probus

Licet sufficiēter et docti? lau
dabili breuitate respōderis. non
cia de deo scīm substāaā dia: la
ti? tamē hec audiē abs te deside
ro. cū tui lon disputatois tēpus
affuerit. Nūc iteri ut añ fati? sū.
sabellius ut cepit psequaē

Sabelli?

Dei nr̄ exp̄sellio vt supius
dixi. hūc eūdēqz et patrē et filiū
pdicat deū: ne gētili errore duos
deos allerē cōuincamur: si alius
pater. alius a nob filiꝰ pdicetur
Uñ ex hiſipis. q nō itelligētib?
vel mingꝰ lentientib? adūla nobis
eē putant: aptissie demōstrabo.
lumi atqz oipotētis dei. vnā esse
psonā Nā qd est aliud. pater i me
manēs. fiat opa: nisi ego i me
manēs fiano opa? Et qui me vi
det. videt et patrē: id ē ego sū ip
se pater. q et filius: et p vnā dīni
tatē gtēplationē. vnā intelligas
esse psonā Sed et qđ ait ego in
pzē et pater in me. vel qđ ysaias
ad eūdē loqtur dicens. in te est de
us. et non est p̄ter te: id ē peculdu
bio manifestiꝰ voluit indicare. sn
alterius pmixtiōe psone in se ipō
ineffabiliter pmanē Di enī ut ip
si quoqz gœdunt. et ut supius p
fessi sū. simplex est dīna natura:
nō fieri potest. ut veluti ipā intri
secꝰ vacua. alteriꝰ in se natuē p
sonā cōtineat: et ipsa viscerum gti
neat ab altera Necesse est enī ut
scipāz aut minuēdo gtrahat. aut
euacuādo exinaniat. aut dilatā
do diffūdat: qm̄ receptoz vt re
apiētiū conditio ista est. ut aut re
ceptuꝰ spacio dilatet ad alterū
recapiēdū. aut recapiēdꝰ cōtracti
one aliqua minuat: ut intra eua
cuatū. ad suscipiēdū se. naturā
valeat gtinē Que qm̄ tā impia.
q̄ absurda. simplicia illi et ineffa
bili natuē cōgruē nomine pollūt:
id sine dubio restat intelligi. ut v
nꝰ ideqz in seipso manēs. de seip
so singulariter dicē videat. ego
in pzē. et pater in me: et qui me
videt. videt et pzēm: ne si de duo
bus dictū accipe volueris. duos
nichilominꝰ deos sepatim distin
ctos allerē quineris Aut si ita e
os pmanē detēdis. vt horū vnā
dicas esse naturā: nescio q̄ ploā
rū deformitatē portentui alicui si
milē. ex vnꝰ rei mixtio pdeūtem.
aut i vnꝰ natuē substātia gruꝰ

⁊ ꝑmixti⁹ habitātem videberis
ꝓfiteri Et hac ratiōe ⁊ simplicē
⁊ intemeratā dīne vtutis naturā
indignis cōpolitā qualitatib⁹ de
fēlare Cuere magis ad illa ligu
laria celestiū ꝑmonia leōz ⁊ quib⁹
vni⁹ in vna ꝑsoā manēs diuini
tas ꝑdicatur: ut moyses admo
net dicens Audi isrl: dñs deus
tuus ⁊ deus vnus est ⁊ Et vt ipse
quoqz ds ꝑ se in deutēonomio cō
testatur ⁊ Videte qm ego sū deꝰ:
⁊ nō est alius absqz me Et iterū
Testes vos estis: si ē ali⁹ ds ꝓtē
me Nō debem⁹ tāte autozitatē ce
lit⁹ nob⁹ sniaz deꝑmptā ⁊ alteri⁹
dei confessiōe fraudare: ne in nr̄i
pniem tāti ꝑmij callātes ipsū
debita deoz altoribus tormēta
subeam⁹ Probo⁹:⁊

Si hui⁹ tā valde ꝑcautioi
posse aliqd referri putat: ꝑ
quā dignemur Arrius:⁊

Quom ꝑ vni⁹ di ꝓbabilē qdē
et admodū vtilē cōfessionē
bifarie deitatis erroze labelli⁹ se
metipm conat eruere ⁊ nefandā iu
dam sens⁹ impietatē incurrit: dei
filiū deū in sua manē subsātia ⁊
ꝑpriam habē ꝑsonā mēte sacrile
ga denegando ⁊ Cui⁹ insanissimi
furoris audaciā ꝙtoūqz breuitatē
cōpendio vti potuero ⁊ celestiū te
stimonioz autozitate frenabo:
ad demonstrandā ꝑprie subsisten
tis filij ꝑsonam ⁊ nō illa que qui
dem homini suscepto cōgruere as
sūmatur assumēs ⁊ sed illa in me
diū ꝓferēs testimonia ⁊ q̄ sine
vllo anapitis intelligentie scrupu
lo: dīnitati ei⁹ cōpetere oēs par
ter ꝙtenē In genesi ām dixisse
legim⁹ faciam⁹ hoiem ad ymā
ginē ⁊ similitudinē nr̄am⁊ Ecce
pluraliē dixit faciam⁹: aliū vi
dicās ad quē loquēt ds faci⁹
ē sermo ⁊ Neqz enī tā absurde in
telligendū ē ām fuisse locutū ⁊ vt
sibi ipē diceret ⁊ faciam⁹: qd ꝑe il
locū ē ⁊ q̄ amētie pallionē incurrit
Nāqz vt alterū ad alterū loquti
fuisse mōstraret scriptura: ꝙtinuo
subiecit dicens Et fecit ds hoiez
Ad ymaginē dei fecit eū Qz si v
nus eēt: ad ymaginē sua fecisse
diceretur Nūc aūt ali⁹ ad ali⁹
ymaginē apte fecisse describit ⁊
tē aī sodomitas ꝑ multe nefādi
sceleris facinorib⁹ suis ī locē igne
is diuinitas imbribus sanxisse
vzendos: ita refertur ⁊ Pluit in
q̄t dñs a dño: ignē ⁊ sulphur ⁊
Nichil tam cuidēs ad ostendēdū
prēm ⁊ demōstrādū filiū legali
ter potuit intimari: vt alius ab
altero ⁊ nō vnus a seipo sulphu
reas celitus iaculatus ē flāmas
Itē ipe filij ad iacob loqē dicēs
Ego sū ds q̄ visus sū tē ī loco di
Posz dicē q̄ visus sū ī loco meo: si
vna loquēt intelligētur ꝑsoā Itē
alcēde inq̄t in bethel ⁊ fac ibi al
tare deo: qui apparuit tibi Nec i
stud singulari vnīꝰ persone ꝙgru
ere potest: vbi distinctius alius al
teri ⁊ sacrariū ipat ꝙstruēdū Id
ei solitario dicere: quenies eāt ⁊
Fac altare ī deo: q̄ apparui ē

Item pater deus. de saluādis in
ão filio popul: p olee xpiam lo
quitur dicēs Et saluabo eos in do
mino ão ipōz Itē dauid ad filiū
loquēs dei: thron9 tu9 deus in
seculū seculi: vga eqtatis. vga
regni tui Propterea vnxit te ão
deus tuus oleo letitie p cōsortib9
tuis Quid hoc ad cōfessionis er
rorē submouēdū. manifestiq9 po
tuit dia: vbi deus deū punxisse
describit? Hec iteri pauca de ve
teri testamēto descripsi: nā plura
et manifestiora studio breuitatis
omisi: quibus lux clariq9 phat et
prēm et filiū. distinctis et sepate
subsistāntiaz xpetatib9 exhibē. Qđ
aūt sabellius ex eo qđ ait. ego i
prē. et pater in me. vnā nitus ē
demonstrat psonā. qđ videlicet u
na intra alia sine pfusionis pmix
tione vel sine ētro diuersū genē
que more sophismatū volut ītēp
tatē meē nō possit: ita vnā non in
dicat esse subsistāntiā vel psonā: si
aut nō vna dei et hoies pt esse na
tura De quibus dicatur. q deus in
ipsis. et ipsi in ão sit Deniq ide
ad prēm de credētib9 loquēs filiu
us. ait. Vt sicut tu pater in me
et ego in te: ita et ipsi in nob sint
Et itez Qui edit carnē meā. et
bibit sanguinē meū: in me manet
et ego in eo Aplūs quoq de ydi
ota Et pstat9 inqt gstitebit: qa
vere deq in nobis est Sicut g dī
deus in nobis. et nos i ão sum9.
ī confusione p sone. non vnitate
nature. nō augmēto accessiōe. nō
detrimēti subtractione qualibet p
posita. vel ordinata. mutabil cō
stantie qualitate: sed pure et sim
plicē fidei puritate. dño in nobis
habitacūlū pparam9. et ille nos
in suā mānsionē. dū eiq9 volūtatē
facīēdo in ipō manem9: ita pater
et filiq9 p indissolubili federe volū
tatis in se invicem manē nosc̄ūt

Probus

Q Quīm tam clarissis testimoni
orū documentis. et prēm et filiū
xpe sbsistē demōstrassi. qđ sabel
lius humanis mentibus questio
nū nebulas effūdēdo negabat:
id nūc a tuis q̄ritur ptibus. quo
mō deū prēm. et deū filiū sepati
et distinctiq9 pfitēdo. nō pluralē
dīitatis numerū introducē videa
ris Et q̄q̄ de hoc supioē pcau
tione breuiter pauca pstrinxeris:
lata tamē et xpa questioīs hui9 ce
modi debet esse pbatio: quā tūc
copiosiq9 expedīē debebis. dum
iter te et athanasiū disputatiois
examē cepit agitari Et qm̄ nunc
ut dixi assertioē veridica sabellij
est pfidia refutata: sotinq9 si va
let fidē sue certe assit testimonijs

Sotinq9

So dño nro ihū xpō uniaū
tribuo. purūqz hoiem esse affir
mo: et per beate vite excellentissi
mū meritū dīnitatis honorē cuis
se adeptū Quis eni femineo pe
tatus utero. p partū egerit: qs
puerpie annas exptus. et lactei
poculi alimēto nutrit9 maternis
gestat9 est vlnis? Quis pfectum

acrepit etatis. quis vniuſas vo
ptee fragilitatis cōditiones im
pleuit: dum eſurie patitur. dum
nequiſſimi ſpūs temptatione pœl
litur. dū laſſitudine fatigaf. dum
in ſomnū reſoluitur. dū cōprehē
ſus neruis alligaf. dū flagellis
verberaf & palmis. dū ludibrijs
iſultantiū agit. dū cruce patibu
lo ſuſpendit. & mortis ſuſpēdia
ppetitur. quem humana conditio
parētibz ſbdit. cui9 ſupna vtriuſz
ſex9. cūcta oia deſignata. q̄ loco
rū cōſtitōe fallit. q̄ de malis ſpūs
noie ſcīſatat. q̄ iudicij die ſe igno
rāe fatetur. q̄ tribuendaz ſcīdū
potſtatē ſ̄ ſe habere teſtat. q̄ ſe
in cruce derelictū ꝙquerit. q̄ palli
ons formidine & mortis terrore ꝙ
cutitur. ꝓpter qđ et alucē a ſe trā
ſire precatur. & ꝙmulta que ꝙme
morare longū eſt. humanitati cō
uenientia patitur? Quis tam in
ſipiens eſt? vt hec deo congruere
arbitret? Nam illa virtutū mi
racula. nō ꝓpria ppetraſſe virtu
te. ſed deū per eum fecſſe credēn
dū eſt. Sicut ipe ait Pater in me
manēs: ipe fecit opa Et iterū.
Non potelt a ſe filius facē q̄q̄.
Quia enim deo multū acceptꝰ fu
it: q̄cq̄d voluit. creatioibꝰ ipetra
uit. Nā ſi mortuis eſt reddita vi
ta. ſi cecis lumē. ſi debilibꝰ vīus
ſi leproſis mūdicia. ſi mare ven
tiq̄ aſſauerūt. ſi alimētorū cre
atura. multiplicati fenoris ſenſit
augmētū ſ̄ niſi hec oia ordinis mu
nere eſſecta eē noſcūt. ſimiliq̄ mō
ꝓfecta: quo dubū ꝓpſe in ſi noīe
ꝓfecerūt Verū q̄a ih̄s in tātū ſe do
dignū creatorē pleuerādo i māda
tis eiꝰ exhibuit. vt ipe ait. ego q̄
ſū planta ei fano ſēp. & vt pater
ad eū loquitur p angelū dicens.
ſicut i zacharia ſcīptū ē: angelꝰ
iāt dni ſtabat. & ꝙteſtabat ih̄m:
hec dicit dns ds exercituū: ſi i vijs
meis ambulaueris. & cuſtodieris
mea cuſtodiens. tu quoq̄ iudicabis
domū meā. & mortē p mundi la
bute equanimit tulerit: ob hoc iquā
ꝙ ſe tantū ac talē exhibuit. dedit
illi deus vniuerſorū potſtatē. &
ſm illū totius creature cōſtituit.
ſicut apls docet dicens Humili
auit ſemetipm vſq̄ ad mortē. mor
tem aūt crucis Propt̄ qđ et deꝰ il
lum exaltauit. & dedit illi nomē
qđ eſt ſup omē nomē: vt in noīe
ih̄u omne genu flectat. celeſtiū.
terreſtriū & infernorū. Vñ & ipſe
poſt paſſionē. que ei tale contulit
meritum: aiebat Data eſt mihi oīs
potſtas: in celo & in terra. Ex
vtiq̄ ſi ante ipa ds eſſet: potſta
tem ex tpe ſ̄ acepiſſet. qua ſemp
habuiſſe conſtabat. Sed vt dixi
ob p̄clarū obedīētie ac paſſionis
meritū dīno eſt honore donatus
et ſup omnia exaltatꝰ: ſicut & pe
trꝰ loq̄t dicens Deꝰ patrū nrōꝝ
exaltauit puerū ſuū ih̄m Et iterꝝ
Dextera igit dei exaltatꝰ Ac cuſtꝰ
Certiſſie iāt ſciat oīs domꝰ iſrl.
q̄a & dnm illum & xp̄m fecit hūe
ih̄m quē vos crucifixiſtis: ſolēnēs
euidētiꝰ ꝓpter paſſionē crucis ex

tpe deū fuille: non deū ante tpa
natū dñi ⁊ paul⁹ Tanto inqt ā
gelis excelsior factus: q̄to excel
lenti⁹ pre illis nomē accepit Nā
ei sit. vel accipitur: ex tpe sumit
maū. Nam ex semine dauid. o
rigines supfille p̄napiū. dina v
bi q̄ tristantur eloqa: sicut deus
ad dauid loqtur dicens Filius q̄
egredietur de renibus tuis: ipē e
dificabit m̄ domū. Et itez. De
fructu ventris tui. ponā sup sedē
tuā Et ysaias Exe radix yesse
exurget regē gentes Et aplūs.
De filio inqt suo: qui factus ē ei
ex semine dauid. Et angel⁹ ad
mariā Dabit illi inqt dñs deus
sedē dauid pris sui Et ex hijs igi
tur ⁊ ex alijs quāplurib⁹ euidē ti
bus demōstratur: nō ām ante se
cula fuisse. sed in deū bone actio
nis merito pferalle Probus

Intentatē. a fotino quēstio
nib⁹: e diuerso venientiū re
spōsionibus occurratur Atha

Sicca que arrius Athanasius.
cōtra libellū plecti⁹ est di
ligenter adūtas: ibi enā fotini p
fidiā pariter cognosas excludam
utputa. libellus vnā q̄stionē p
sonā. filiū ante cūctoꝝ originē se
culoꝝ subsistē denegauit: qđ id
ipm quoq; fotin⁹. impijs alleue
rāt cōmitis aggredie. dū filio ex
humani ortus natiuitate meritum
tribuēs. cōino eū n fuisse tristatur
Que sacrilege opinionis senten
tia: arrio copiosius plequēte cal
sata est. Apte ei et luculentius demō

strauit filiū dei. deū ante tpa fi
lium fuisse Probus

Emini q̄dē arriū. de ip̄e
tate ysone filij subsistētis
contra libellū satis egisse: sed
disputationis ordo vel rō postu
lat. ut fotini quoq; assertio ip̄io de
beat ⁊ transeuntiū refutatiois obi
ce submoueri: ne dum nimis bre
uitati studet. res necessarias ob
mittē videamur. Nō enī parua
inualuit sue fidei q̄stio. sed multoꝝ alleue
rādo documētis. filiū dei ex maia
maū accepisse. ⁊ in deū clarissi
me actionis merito pferalle

Athanasius

Non pigebit. aut me. aut
arriū fotini demētiā. diue scriptu
re autoritatib⁹ arguere: q̄ in tā
tū prupit insanie. ut ip̄ius. at
q; aplīas dictis. vesano animo
repugnāt. nesao q̄ vilissie dero
gationis exēpla. q̄ deus p nostre
redēptionis salute. voluntario su
bijt affectū. in iniuriā tante p̄otulit
maiestatē Arrius

Querabil⁹ iudeoꝝ ip̄o in
sultantiū voces. aut ecu
alixi latronis blasphemie audiū
tur: q̄ nefanda huius fotini p̄fidi
a fuisse. Quis enī ferat purū
hoiem p̄dicari. aut ex maria sup
fisse maū eū q̄ de celo venisse. et
ante secula genitus p̄stitatur?
Siaut idē de p̄e loquēs. ⁊ eter
ne natiuitatē mihi pandēs: ait
Ab̄ secula fundauit me: et ab oēs
colles genuit me Quia enī stelle
in signis temporum posite sunt:

natiuitatem filij sui. deus pater. ante altrozū oziginem id est ante omniū temporū seriem extitisse te statur. Alie vt spualiter dictū intelligam⁹. ante luaferū id est ante angelozū creaturā: quoniā de angelo dictum est. luafer q̄ mane oriebaf Fotin⁹

Hoc scām p̄destinationis veritatem dictum accipitur: apostolo contestante atq; dicente Qui predestinat⁹ est filius dei. in virtute Nam sic dictum est ante omnes colles genuit me. cum tamen nouissimis temporibz fuerit natus: quomō et aplūs electionē sanctorū. ante exordiū factā asserit scr̄ozz. Qui nos iñq̄t elegit ante mūdi cōstitutionē: et vtiq; ñ ē nisi in fine mūdi electi. Dicit q̄ apli q̄ ante secula nō fuissent. tamē in p̄destinatiōe electi esse dicūtur: eo tē intelligentie genere. et de xp̄o qui ante secula dicit⁹ est natus. cū nōdum fuerit natus: in p̄destinatiōe dictū accipitur Hoc ig est enī dīne scripture id q̄d p certo futurū ē: ac si iā factū sit enarrat. Vñ ꝑphja de xo ait Qui fecit que futura sunt. id ē in predestinatiōe facta: in re aūt nōdum existentia Ita et filij natiuitas. ante secula predestinata: in fine vero ex tempoz; verantate ortus

Probus:. Ita

Illa que ante mundū predestinat filij natiuitas. ex dei prisvtero pōssisse describitur: tu xo filiū ex maria vgine inuolutū accepisse testaris Fotinus

Sed nō ido intelligendū. xp̄m de deo patre esse natum. qa ait se de patre genitū: aut patre genuisse fatetur Hoc enī xo pat̄ de adoptat̄. et adoptādo filiū sibi fecit Dicit p ysaiā dicat Filios nūq̄t genui et exaltaui: ipi autem spreuerūt me Et iterū Primogenitus meus filius israel Et iohes Dis qui nat⁹ ē iñq̄t ex deo. ñ peccat: et ñ p̄t iñq̄t peccare. qa natiuitas xi seruat illū Nū igit qa hoies filios dei de deo nati esse dicūt: idcirco eis humane natiuitat̄ auferē origo? Aut p̄sūm̄ de hominibus nascerētur? ante mundi p̄incipiū p dīne natiuitat̄ cognitionē extitisse credēdi sūt?

Arrius

Quāmanifestissime veritatis callida disputationis arte fotin⁹ obnitit: euidentissima ē dīne scripture autoritate refrangendus Iohes ei aplūs ille⁹ credo insanis am longe ante in spū ꝓspicies ad p̄incipiū sc̄ozz substātialit̄ apud patrē dm filium extitisse testatur: et ac si fotinū alto impietis lapide demersū. et letali nocte sepultum clarissime sue voce p̄conio erudiat dicens In p̄incipio erat verbum et verbum erat apud deum: et deus erat verbum Hoc erat in p̄incipio apud deū Ergo ei q̄ in principio erat ap̄d dm: ñ relinq̄t. vt nouissimo tpe. originis sue p̄incipiū ab hoie sūpserit Et ne hoc vbū q̄d i p̄incipio erat apud deū. dīne voci trāseūtē exsilimes sonū: ait

Et deus erat verbū Qđ si hoc ē
bū deus erat: subsātia manēs
non sonus trāliens erat Fūdate
eni natuē ē tus ollēditur: q fuis
le vel esse subsātialiter p̄dicatur
Et qm̄ nūc quoq; labellū in hoc
auditorio nobilcū altaē conspicor
in vtrolq; testimonij hui9 tela vi
brabo Et inde totinū occido: vn
de labellū p̄mo Audiat g label
lius deum apud deū fuisse: et deli
nat ab vnitate p̄sone Audiat toti
nus hūc ē vbū deū in p̄napio exti
tisse: et delinat ei de maria umaū
tribuē Hoc inq̄t erat in p̄napio
apud deū Omnia p ipm̄ facta sūt:
et sine ipso factū est nichil In hoc
mūdo erat: et mūdus p ipm̄ fac
tus est Antecedet creatoz creatu
re sue opificū an nō? Probo
Onstat opis sui fabricam:
añcedē creatorē Neq; enī
potest vlla rōne admitti: ut pos
tea ipse cepit: qui facti auctor ex
titit
Arrius
Ergo omnia p filiū facta
sunt: et mūdus p ipm̄ fac
tus est: apparet vt ante mūdū
vel ante oia que facta sūt filiū exti
tisse Probus
Nichil hac pbatiōe manifes
tius potuit demōstrari
Arrius
Ed ne forte vni9 apli pbati
o insufficiēs cē p̄fidis videa
tur: alia li p̄apis testimonia fili
um dei ante secula subsistētem cō
testātia: breui precautiōe subnectā
Probo

Licet vt recte vtilius et vali
dius hoc testimonio nichil sit: ta
mē ut dūbus testimoniorū pbam
tis: assertionis tue cumules fidē:
pauca ut ais grāscripta breuita
te p̄sequē Arrius
Omnium nēr ihu xpi vox est
in euāgelio dicentis Nemo
ascēdit i celū: nisi qui de celo de
scendit: filius hoīs q est in celo:
Et itez: Descendi de celo: nō ut
faciā volūtatē meā: sed voluntā
tem eius qui misit me p̄ris Appa
ret ergo iam fuisse q de celo descē
derat: vt totus ecubescat: et alī
um esse a prē: dū nō sue volūta
tis arbitrio p̄sumit aliqd facien
dū: sed mittentis se in oībus exe
q̄tur volūtatem: ut labellus et
ei similes p̄tescāt Item iq̄t: pa
ter clarifica me: illa glā quā ha
bui apud te: antequ mūdus fieret
Ecce ante mūdi constitutionē ho
noris glā p̄ditum: penes p̄em
se fuisse testat Audiat g labelli
us: alīū apud alterū Audiat to
tus: glām ante mūdi possedis
se p̄napiū Item aplūs eū in p̄pa
dignitatis forma fuisse ostendēs:
pulq; natue seruilis formā sulce
pit: ait Qui cū in forma dei esset
non rapinā arbitratus est esse se e
qualem deo: sed semetipm̄ exina
niuit formā serui accipiēs: Iā g
deus erat qui ut homo esset: dei se
formā exinanisse docetur: Item
iheremias: dum fuisse p̄sq; hoīs
formā dignaret assumē: eudēti9
apit dicens Hic est deus noster: et

non reputabitur alter ad eum.
Qui adinuenit omnem viam sci
entie: & dedit eam Iacob puero
suo: & israel dilecto suo. Post hec
in terris visus est: & cum hommi
bus conuersatus est. Hec tam fir
ma. tamq; robustissima. de diui
nis autoritatibus eructa pbamē
ta: qualibet sotinus si valet argu
mēta tōe dissoluat:.

Probus:.

Si adhuc tam manifestis.
tamq; pspicuis documentis soti
nus obuius ire delideāt: certum
est eum morbi de contentionis via
o agi. qui tante non subiacatur uri
tati. Sed ne studio dilatandi cer
taminis. nebulose falsitatis que
stiones intendat. & in tuę fluis
rebus necessarium tempus abū
mat: vtilem suis pleationibus
finem ponat. Arrius vero atq; a
thanasius. qui filiū dei ante mū
di ortus principia. de patre geni
tum confitent. qđ videlicet sabel
lius paritreq; sotin9 negabant:
quō in vnā eandēq; sententiā fidē
dilabi diū fecerant. secūq; nō cōuenī
ant edicere nō morentur:.

Athanasi9:.

Obstitere ante secula filiū:
certe arrius profitetur. Qđ
aūt de patre natus sit: non tan
tū modo verbo. & simulata ver
borū confessione: non & veritatis
pprietate concedit. Quem cum a
paterne nature substantia longi
us separat: & conditōe nature.
no dispēsationis ratiōe. pī subie
ctum affirmat.

Probus:.

Clarissimū fidei vestre indi
cū date: & qnēadmodū cre
datis. recenti pleatiōe signate:
vt possit ad normā pposite confes
sionis disputationis quoq; mate
ria aptari.

Athanasi9:.

Et tuos quę ozōne lōgissima
sensus. fidem meam breui
sermone concludo: prēm & filiū &
spm̄ scm̄ deitate. potestate. magni
tudine. natura vnū esse cōfiteor.
Nec aliqđ in hac trinitate nouū
extraneūve. ac si nō ante fuerit.
postea vero adiectū sit. sed vt dixi. vni9 eē nature vnius
q; substātie credo.

Arri9:.

Ego sicut tres personas in
una pprietate manētes: ita
tres substātias pris & filij & spi
ritus sancti esse cōfiteor. Alia est
enim patris. alia filij. alia spiri
tus scāti substātia. Nec potest vl
lomodo ingenite substātie: aut ge
nita filij. aut creata spūs scī 2ere
ri natuā. Hīs nec potestate equa
les. nec magnitudine similes.
nec natura cōsortes. a nobis fide
li cōfessiōe creduntur:.

Probus:.

Si hoc totum est in quo ab
inuicem dissētire videmini
id est q; vnus diuersas. a lustri
nitatis vnā dicat esse substātiam:
id nūc disputationis ratio postu
lat. vt assertiōes vtras. ñ subtilitate
argumētorum de industria dyale
tice artis venētium sed puris et
simplicib9 dīne scripture documē
tis robustis fulciat.

Arrius:.

Credo qđ memoriali⁹ pru
dētie tue lenli⁹ athanalij
plcatiōēz nequaq̄ lubtraxit ob
liuio: ḡa id elegāti⁹ pcauit il
lū debē ꝓuitatē erroꝛe notari q
noua ⁊ inulitata vbꝛoꝝ cōmenta
lectatur: ꝙdiaēs aplīas dogma
tibus qđ ab eis gllat traditum
n fuille Pꝛob⁹ Ista memmi

Arrius

Ego nicenu decreta conalij
pandātur: et agnoles athana
liū vel ei⁹ autoꝛes aplicam fidē
nouoꝝ ꝙdictiōe vbꝛoꝝ eatenus
oꝛꝛupille: ut eos qui antiqs pa
teū innitit bātur doctrine ambi
tione regia aulī cnluerit ferali
bus relegandos edictis

Pꝛobus

Si plentē negocij ratio po
stulat ut decretū nicēni cōalij re
tractetur hꝫ quoqz athanalius sua
plcatione delignet: ut ex vtriul
qz voluntatis allenlu li qđ illud
elt qđ offertur extrileatur rea
tetur

Athanalius

Iuste cōgruit: vt rerū gel
tarū lectionis copia non ne
gef

Pꝛobus

Ego ut deliderat: ꝓtati de
creti lectio ventilef

Fides nicēni cōalij

Credim⁹ in vnū ām pr̄em
ōipotentē omniū vilibiliū ⁊ inui
libiliū factorē ⁊ in vnū dīum nos
trū ihm xpm filiū dei natum ex
pr̄e vnigenitū hꝫ elt de lubltātia
pr̄is ām ex ao lumē ex lumine
deū vez de ao vero natum nō
factū vni⁹ lubltātie cū pr̄e qđ et
grece dicf omoulion Per quē fa
cta lunt oia que in celo et q̄ in ter
ra Qui ꝓpter nr̄am lalutem de
lcendit incarnat⁹ elt: homo fac
tus elt Passus ē ⁊ reluꝛrexit ter
na die alcendit i celos ventur⁹
iudicare viuos ⁊ mortuos: ⁊ in
spm lcm Eos aūt qui dicūt erat
quādo nō erat ⁊ aūq̄ nalceref
nō erat: ⁊ qui de nullis extanti
bus vel ex alia lubltātia aut el
lentia dicūt ee cōmutabilem ⁊ mu
tabilē filiū dei ām: hos anathe
matizat catholica ⁊ aplica ecā

Arrius

Cruides vioꝝ optime p
be illius decreta conalij in lug
gillationē aplice fidei aulu teme
rarie plūptiois fuille cōlcripta?
Quid ei opus eat nouū hꝫ omou
lion vocabulū antiqs dogmatū
regulis inlerī? Nam qđ apli vl
eoꝝ d lapuli atqz oms ꝓ ordinē
luccelloꝛes q̄ ad illud vlqz tem
pus in xpi confellione diuētes
omoulion vocabulū ignoꝛabant:
impietatis lacrilegū in fidē vita
te leautos fuille diam⁹ p eo lalu
tet qđ hu⁹ nois notione ꝓpria
line ipius ꝓdicatiois allertiōe p
reperūt ad xpm Idi emī a nobis
ut illi penitus mētiūtur noua in
troducebaf contra aplōꝝ statu
ta doctrina: id vtiqz conueniens
eat noue a nobis igelte doctrine
antiqs aplōꝝ obuiare doctrine
⁊ nouitati vetultatē ꝓlcribē nō
vetultatē nouitate ꝓtere; ut qđ

michi hoc nomē lequēdū iponit: vt q̄d me ad huiꝰ rei nouitatē vio lēt̄us trahit? Et vt q̄d hoc apo stolice fidei superaddit verbū: au ius nec ꝓphe quidē nec apli vspiā sanxit mētionē? Q̄d illud q̄so no mē est sine quo fides eē nō possit: sine quo xpiani religiois abdicā tur honore? Vnū enī de duobus in hac causa sequi necesse est. Si vera est omouliꝰ assertio: falsa ē aplōz ꝑdicatio. que sine hoc no mine lōgo tempore floruit Si vō aplica fides huꝰ noīs expers ve ra est. iacuit est: hec sine dubio fal sa erit. que ātique fidei nois noui tatem adiecit Reuolue cūcta noui et veteris testamēti volumina: vtrū alicubi omouliō sacris uidi tū pagnis poteris inuenire.

Probus:

Quid hijs refert? Atha

Omnis tātum est nalis

Nē ēderis nouitate: an eaā ipiꝰ rei virtutē. q̄ hoc est sortita vocabulū refugis? Arrius

Quid dicas nō satis itelligo

Athanasi:

Quoniā res antiqua nouū nomē accepit: nō vocabu lo nouo noue rei vtus accessit: hī vtiq; requiro vtrū res q̄ antiqua est simul a te cū nomine nouitate dāpnetur Arrius

Res loqueris tortuosas: et omi stultitie miraculo dig nas. Di enī omouliō nouū nomē est: nō dubiū q; et res noua sit. quā significare videt Athanasi

Ergo pariter rem. nomen q; condēpnas? Arrius

Ita plane Athanasi

Itaq; si demēauero tei anti gne et ab aplis trādite no uū nomē attributum fuisse: vic tum te tandē fateberis? An eaā lic rem antiquā simul cū nois no uitate condēpnas? Arrius

Deno nō ostendes

Probus:

Atque ratio cause flagita bat: vt res antiqua nouū acciperet nomē? Nūq̄d ei pulꝯ hꝰ nois vocabulū sortiret: sine no mis ꝓpetate manebat? Hoc nul lā michi ratiois cōsequētiā habē videt Arrius Optime

Athanasius

Ecclesiastice lēge moris est discipline si quādo heretico; no ua doctrina exurgit. cōtra insole tes questionū nouitates rebus i mutabiliter pmanentibus. nomi nū vocabula imutare. et significa tiuū rerū naturas exprimere: que tamē existentiū causaꝝ virtu tibus cōgruūt. et que magis ea dē antiq̄tus fuisse demōstrēt. nō tus insinuēt nouitatē. Et vt q̄d dico planiꝰ fiat: vtor exēplo. In ipō xpiane religionis mino omēs qui credebā: domiō ihesu xpō. ī xpiani sed discipuli tātūmō nois bātur Et quia multi dogmatum nouoꝝ autores extiterāt. doctri ne obuiātes aplice. omēs secta tores suos discipulos nomina bant: nec erat vlla nomēs di

discretio inter veros falsosq; discipulos: siue q̄ xpi. siue qui do
lithei. siue theodō. siue iude cui⁹
dam. siue eaꝝ iohis certatoꝝ. q̄
le xpō credē fatebāt̄ur. noluerūt
ut vno discipulorū noīe censerēt̄
Tūc apli cōueniētes antiochiā.
siqut eorū luca narrāte indicant a
cta. oēs discipulos nouo nomi
ne ē xpianos appellabāt. discer
nentes eos a comuni falsoꝝ disci
pulorꝝ vocabulo: ut ꝯ diuini per
ysaiā vocabuli sermo impleretur
q̄ ait Derniētiū vo nō: vocabitur
nomē nouū Hanc g̃ ab aplis tra
ditam in nouis vtendo nominibꝫ
formā ecclesia retinēs cōtra diu
los hēticos pro vt sane fidei ratio
o postulabat: diuisas edidit no
minum nouitates Deniqz patri
nouū innascibilitatē nomē eccle
apposuit Cū eni sabelliana here
sis. genitum ex vgine prēz volu
isse allerē. ingenitū contra hanc
pfitēdo eaꝝ tradidit prēz. Et v
tiqz i diuinis scripīs: ingenitū nul
ꝫ legim⁹ prēm Potest g̃ sabelli
us audatia sua. in hui⁹ calūpnie
vertere questionē: ꝯ simili ut tu p
positionis genē. vtiqz dicē Cur
diuinis scripturis. sine vllo pspi
pudoris. violentia sanctis: pfitē
do innascibilē prēm. q̄ scriptum
ostendē nō valetis: Item quia
eū nō solū genitum sed ꝯ passū i
pio dogmate idē sabelli⁹ pfitet:
epi vri dudū smirniū veniētes in
vnū. iter cetera fidei quas pmul
gauerūt sanctiones: dixerūt prēm
impassibiē esse: q̄ religiose eos
scēqz statuisse pbam⁹. Sed hic i
dē ille pclamat. Quoulqz veritc
licentie audatia ptenditis. pfitē
do q̄ scriptū nō legistis. ispassi
bilem prēm: q̄ nec xpm̄ie tradi
derūt. nc simboli autentica tradit
autoritas. sed vra est temeritate
prelūptum. Qurlū prosequū
tur idē ipli q̄ smirnio cōuenerāt.
et hanc religiose cōfessioīs fidē de
filio statuūt: ām iq̄t ex deo. lum̄
de lumine. Jam id totino. qui ex
humane generationis natura in
ianū tribuit filio: q̄ta calūniandi
occasio pateat. ipse tu q̄sq metipē
Cur eni nō similes cerimoniaꝝ
causas intendat? Cur nō simili
professionē. ipē quoqz insaniat
dicens: q̄d dixtī. q̄d statuistis.
q̄d secm vrm iudiciū postris tra
distis. cōtendū filiū ām ex deo.
lumē ex lumine? Ostendite m. v
trū in eadē fidei forma id ē in au
tētico simbolo q̄d apli tradiderūt?
ꝯ scriptum legeritis? Sed contē
tus sum. vt vbi scriptū n fuerit:
saltim m de xpm̄is legatur. de a
postoloꝝ litteras ostēdat. Quis
has vocū tolet nouitates? Quis
suis admittē sēsib⁹ patiat: q̄
neqz xpm̄e. neqz apli tradiderūt?
Qtē similē pri filiū. multa et ce
leberrimis catholicoꝝ vroꝝ decreta
statuta Expurgat nūc eunomi⁹.
q̄ dissimilē pfitet: ꝯ dicat. Vbi
ꝫ legistī? ubi scriptū reppisti?
Utrū ne pater an filius? hec de
se vnus sit voce? Ergo tu arri-

qui me hodie tali cõstringis arti
culo ut omouliõ ꝑpe scriptum os
tendam: aut fatere cõtra insolen
tes ⁊ furtiuas hereticæ intelligẽ
tie prauitates. quedam cõfessio
nis nomina temẽ præsumpta. sed
ex consequẽti ratiõe collecta. fidei
autoritatibus fuisse inserta. ita
vt tot nouoꝝ verboꝝ. religiosa
intellectu extiterint absolutiões.
quot fuerãt questiõ. vel submini
strate perfidie occasiões: aut si id
fateri nolueris. tuis tecum obie
ctionibus agam Ostende michi ũ
ex cõiecturis. nõ ex verisimilibꝫ.
nõ ex ratiõe vanis. nõ ad intelli
gendũ ꝓuocantibus. nõ ad id ꝓ
tendũ. pietate fidei suadente: sz
pura et nuda verboꝝ ꝓpietate.
hoc scriptũ ostẽde. ingenitũ aut
impassibilẽ prẽm. filiũ vero ũm
ex deo. lumẽ ex lumine. aut pĩ
similẽ esse Nolo michi dicas ꝙ si
dei ratio posit. hoc pietas docet:
ad hanc me nois pfessionẽ. scrip
turarũ consequẽtia ꝓuocant No
lo inquã ñ talia ostendas: ꝙa ⁊
me similia de omoulij ꝓbatione
respuis ꝓfitentẽ vel pferẽtem.
Sed serto in manibus diuinoꝝ
voluminũ codices. ⁊ eoꝝ sono
rissẽqz syllabis. ꝓdictoꝝ voca
buloꝝ nomina indita lege. aut
ostẽde scriptum filiũ pĩ similẽ. ã
fatere dissimilem. Quo hinc erũ
pas: quoꝝ euadas nõ est. Tu
is te implicatũ ꝓpositionis nexibꝫ:
enodãdi facultas nulla suppedi
tat. Aut concede michi. ex conse
quẽtibꝫ ꝓbare omouliõ id est uni
us substãtie fidẽ: aut si concedẽ
nolueris. negãda tibi sunt uni
uersa. que ipse fateris. quia ea
nude posita inuenire nusqꝫ vbiqꝫ
poteris ¶ Probus

Ecclesiasticæ consuetudinis
mos est. vt aliqua verboꝝ
vocabula ob coercendos hereti
corum motibus in fidei autoritate
nuda ponantur que tamen ratio
ne. ex consequentia rerũ existen
tium reliantur. dum eorum veri
tas. ex qua originem sumũt. diui
nis contineri litteris inuenitur:
quid dicas arri: Cõcedis omou
siõ sicut athanasius dicat. de di
uinis scripturis. per cõuenientes
pfessionis qualitates ꝓbari an
nõ? ¶ Arrius.

Ste nescio qua sillogismi
artis versutia: obiectionẽ
meam conatur eludere. Ego e
nim hoc michi ostendi delibero:
vtrum omouliõ dniæ sit lectionis
autoritate conscriptum: ⁊ ideo
ã ꝓprie positũ legat. aut ab eiꝫ
confessiõe recedat. ¶ Probꝫ

Sed videos quẽadmodũ tuã
si te referat questionẽ. ⁊ hijl
dem quibꝫ tu. constringat artibꝰ
lus: pfessionis tue manifestiore
et ipe exigẽs documẽto: vt ei de ea
nouẽ nude positũ litteris ostẽdas
inascibilẽ. ã ipassibilẽ pr̃ez. ã dm
ex deo ã lumẽ ex lumine ã pĩ fili
um similẽ esse Que omnia si ꝓpe
posita monstrare minime value
ris: negãdi tibi necessitas imminet

Cui discrimi illa ut m videtur so
la ratio poterit subuenie: ut cōce
datis vobis ea que i cenalijs ve
stris nude sunt posita. de scriptu
raz fontibus emanasse Nam hz
contentionis viao deputabitur.
ut documentum nudi sermonis
exigas: cui9 fidei sensum. i scrip
turis copiosi9 noueris redūdare
Densū igit querēdi vocabuli hz
natura tepit originē: et cū sensū
inueneris. nomē te pariter inue
nisse nō dubites. Athanasi9

Quantascūqz cū eo rationib9
agas: nullaten9 potest ab
hac intentiōe reuocari Nouit ei cer
tissie. qa si ad hz descensū fuerit.
ut ex cōsequētia scripturaz. vna
esse pris & filij substātia. qđ est
omousion docatur. facilime se
posse superari: & ideo diffidētie ac
timoris periculo actus. nudi sermo
nis flagitat documētum: sed su
is est itez confessionib9 cōstringē
dus Exigit a me ut vnā pris &
filij substātiā omousion ostendā:
tu āt tres vsias id ē tres sbas
sistēs: ostende igit m vbi legis
tu tres vsias. Di cui ego vnā. hz
ē omousiō ido negaē debeo. qa hz
nude scriptū n inuenio: tu. quēad
modū tres vsias audes pfitei. cū
hz scriptū nullq potis demōstraē:

Probus

Desilat aliqđ. qđē de di
uinis autozitatib9 documētum p
pzie & spēaliter pfiotū. quo ap
pbatur pris & filij & spūs sancti
tres vsias. treslqz ut fateris ē
naturas. ostende: quo possit a
thanasius a confessiōe vni9 sub
stātie qđ est omousiō declinaē Cū
eni triusiō pzie in scripturis po
sitū ostenderis: appebit atha
nasiū temeritate pinacie obsti
nationis omousiō cōfessiōe hacte
nus p duracie qđ pzie positum
nequerit demōstraē Si vo nec tu
ipse tres vsias demōstraē valu
eris: pari n cōdicois necessita
te. obstrict9 esse videris.

Athanasius.

Deat tres vsias pzie po
sitas: & sano vnius. q est omou
siō sbstanie sectionē Treus

Si tres sē pater et filius & spi
tus scūs: necessario tres sē
substanie. i qua vnaqueqz psona
sepatim et distinct9 pzie sbsistere
cognoscitur.

Athanasius.

Hic nulla plunt argumēta.
hic veritas ex cōsequēti ratiōe col
ligit: testimonioz. pētas flagi
tatur. lege speaaliter triusiō po
situm: noli comacēdo dicē. si tres
sunt pater & filius. & spūs scūs:
necessario tres sunt & substanie:
qa et ego simili coniectuā pollum
veraq opiniari Si vnū sunt pa
ter & filius. quia ipse ait. ego et
pater vnū sum9: quō nō est vna
substātia: Sed hanc disputatio
nis viam ingredi penitus nolui
ti: dum a me speaaliter positū o
mousiō demōstrandū exigis testi
moniū. Similu ergo & tu ratiōe
tres vsias speaaliter et pzie po

litas lege Di ei omoliō ideo ne
gaē debeo ąa ħ scriptū ñ ostēdo:
necessario triulion tunc fateri de
beo si ꝑe politū te demōstrante
cognouero Arrius

Sobsillit ꝑe pat an nō:
Athanasi9

Nisi ī tres vlias ꝑe poli
tas legeris: nullū tuis inē
rogationib9 dabo relpōsū Quis ei
nō videat: quo tua tendat obiec
tio: Dic eni argūmēto collide in
terrogationis. diūlas apparere
pīs ⁊ filij substātias. Sed hic
argumētis nō opus est: vbi ma
nifestiore ꝑpetatē testimonio triū
substātiaꝝ exigitē doctrinā Dz
si ad ꝑpetatē testimoniorū. ad re
rū cōsequētiā trālire desideras:
hoc ipm publice innotescat nō te
potuisse tres vlias ꝑe politas
demōstraē Et cū nos vtriqz hoc
articulo soluerim9: obiectionib9 ē
interrogationib9 tuis satisfactā ne
esse dt Probo9

Quantū vīe disputationis
intentio mōstrat: nec tu o
moliō nec ille triliō ꝑe et spe
ciē politū valet ostēdē Ne igit
puerili certatiōe in reb9 supfluis
diutius immoremur: ab hac puri
exactiōe doctrināti tandē vē qz desi
nite: et ex consequēti ratiōe aut o
moliō. aut triliō de scriptura
rū autoritate colligite Non enim
fas erit de nois appellatiōe du
bitaē: quā testimoniorū copiosa
congestio firmi9 poterit ꝓbaē.

Arri9

Quoniā ħ tua decreuit sīa
debē nos rationū pluralio
nib9. ⁊ rerū ꝙsequētiū cmulis p
dictorū noīm vbutes colligē: ne id
athanasio videaē difficultate de
mōstrāde veritatē. nudi me voca
buli ꝓprietatis documēta cōfitte:
ita fiaā. vt tui est decreti sīa ꝑ
mulgatū Ego ei cōpēdio magis
vti volebā: ne lōgius rationis i
tentio euagata ambiguis sensib9
veritatē obūbret Athanasi9

Non potest fides venire in
dubiū: q est veritatē fulta
pīdio. Crassiora mēdaciorū nu
bila: fulgide claritatē lumina dis
sipāt Nō potest eni ꝓfīs carere
viribus: q nō exigit extrinsec9 fulcē
tragiorū admunalis adiuuari

Probo9

Iam ąa tandē posmeridia
n9 sol. diē pnū trahit in vesperā
vīeqz fidei discussio integri tem
poris querit spacia. paululū nūc
relaxate animos: vīaīūqz plena
tionū bene memores interi cōsola
te Nam et nos vocant puata no
strorū studia: ⁊ que nemini negli
gēda est qualiscūqz corporū cura
Iuce crastina adestote vīe fidei
boni defensoēs: ⁊ nos intēti ad
erim9 auditores:

Explicat liber p9

Incipit liber secundus.

Probus

Quoniã vos inite fœderis pacta indecli nabili sententia ser uaé nõ dubito. q̃bz id unusquisq; cõsensisse videmus. ut unius substãtie. vt triũ substãtia cũ pfessionẽ ex diuinaz consequẽti a trãz. luculento disputationis examine cõprobetis. omissa que stiõe documentoz puri vocabuli atq; ppie positi: exigentẽ id iã nũc ipius plenã ratio polat. ut dicta humane argumẽtationis ca uillatiõe remota. de sacris diui noz̃ autoritatib9 voluminũ. pa tris et filij et spũs scã. aut unã ei diuersas doceat eẽ substãtiam: ad quã rei pbationẽ. nõ tantũ ut opinor. mea. sed cunctorum pene mortaliũ mens. ita est pẽdula ex pectatiõe suspẽsa: ut si tanti nego cij merita pãderẽtur. sine ullo diei cõpendiatiõe. vel alicuius mo menti itercapedine. ad cumã ueri tatis atq; culmen manifestissime rationis deliberet puenire. Unde ne tam religiosa fideliũ. et ueritatis cupida frustretur intentio. omi le nomio luxuriose oratiõis explo sa. de re. de causa de ppetentib9 de necessarijs agite rebus: omnẽ ut dixi uberũ ambitũ. et pauca causa uagãtes locutionũ saleras lepozẽq; sermonũ cautio euitan tes ut disputationis ure narrati o. ueritate magis q̃ uolno tumẽ ti sonetur eloquij.

Athanasius

Licet iã dudũ crebro ac lepi us de unitate substantie ac ea acta disputaueri. mea q; disputationes scripto mãdaueri. q̃bz a me i hac disputatiõe aliq̃d apius addi ñ possit: tñ qa hꝫ extrinsecus nullo adũsante. dicta sũt. necesse habeo hec curis repetere. et in hoc publice actionis examine mit tẽ quo possint tui iudicij sententia roborari.

Probus.

Si nõ fuerint arrij publicanis onibus tenuata: tunc nostra potrũt firmari sniã.

Arrius

Et quid he fraudiũ tendicu le pferũtur: ut q̃d in patro nniũ nefande assertionis. nudis sententia põptatur? Agam9 pri mo. q̃d nobis agendũ necessitas demõstrãde ueritatis imponit: in au ditum humano auditu. fidei nre pfessio. papiãt iudicia. quibus modis. q̃busq; rõnib9 q̃bz deiq; documẽtis nra fulciat assertio: et tũc demũ pmulgationẽ sententie q̃ ex nro utriq; nequaq̃ pendet arbi trio de iudice postulabim9.

Probus.

Confessionis me nup in hꝫ ac tionis pnapio habite et spõsionis uzẽ dudũ pteritis gestis inserte meminisse oportet: q̃bus id pacta tum est. ut omissis superfluis. ad aream negocij debẽ descendi: q̃ debeat tandẽ aliquãdo factitari.

Arrius

Placeat prẽm et filiũ et spm scm. unius eẽ substãtie. unius potatis unius dignitatis. unius glẽ. unius

maiestatẽ. vnig vtute atz honoris: qđ satis ipuida. nunc incauta p fellionẽ solz pplis iactitaẽ Atha

Rofitis filiũ vere de ipaliq pre natũ? an nõ? Arri

Rofiteris ipe patrẽ. aliu ius diuinationis ł diuinitatis vino subiacẽ nõ posse? an nõ?

Athanaliq

Alde pfitear. Arrius

Go quoqz pfitear. filiũ ex pre natum eẽ Athanaliq

Id esse arbitraris natũ ex pre? qđ ẽ eaẽ natũ de pre?

Arrius

Vtinam tibi q ex pre dixerim natũ qđ eaẽ sacrilime scriptũ ostẽdo Quid callidis veteris argumẽtis? Ceterũ de pre natum. nusq̃ michi interi ad plens scriptũ occurrẽ potuit Ex patre vero scriptum esse revolo: ioẽe apostolo dicente. Qui diligit patrẽ: diligit eum qui natq est ex eo Athanaliq

Ego nichil esse inter deputas. vtrũ ex ipso an de ipso natus dicat? Arrius

Si michi demõstrare valueris pprie politũ. filiũ de patre natum: tũc quid inde sentire debeã exillimabo. Verũ quia in plerisqz exẽplaribq varie politũ nõ nescio. vt hijsdẽ locis quibq ex ipso legitur in alijs vocabus de ipso legatur: sed vtrũ hoc interpolantiũ fraude. an vniq rei significatiõe id est vt hoc sit ex ipso qđ est etiã de ipso factũ sit: nõ satis hoc nre fidei aliqđ poterit afferre piudiciũ Athanaliq

In hac tua proleuatiõe dilligenti admodũ verba exposita ratiõe. aduerti. Sed q tantũ nostre dixeris. et nõ vtrorũqz de lignaueris fidei non posse preiudiciũ in hijs verbis afferri satis miratus sum: et arbitror q sitẽ tuam munire festinans. illa posuerис. spans me exinde leuiter. sine aliquo documento posse transire. In euangelio quoqz de pre filius dicit. Deus est deus Et vt se de patre natũ esse ostendẽt: ait Qđ natũ ẽ de carne caro ẽ: et qđ natũ ẽ de spũ. spũs ẽ Ego de đo pre exiui Ecce filiũ de pre natũ: ipo filio docente ostẽdi

Arrius

Atis callidis et sulpicianis veteris disputatioib: q dicas q ad fidẽi mee munitionẽ h dixerim. Sed ut de sensibz tuis ois ambiguitas auferat: vt supiq fallq sũ. vtrorũqz fidei siue ex ipo siue de ipa natq dicat: nullũ pt penitq ad aliquo afferre piudiciũ Athanaliq

Cnans pr ex seipo filiũ: h genuit qđ ẽ ipe an aliđ aliquid? Arrius

Hoc vtiqz qđ ipe ẽ genuit. qa ẽm đs genuit: lux lucẽ genuit. pfectus pfectũ genuit: oipotẽs oipotẽtẽ genuit Athanaliq

Ego ñ extrisecq. neqz ex nichilo. neqz ex aliqa pdita ad [Blequẽte matia. sz ex seipo genuit: et ñ aliđ q id qđ ipe ẽ genuit

Aliq aluũ genuit Arrius.

Athanasius
Et nos contitemur. qa alij
aliū genuit. sed de seipsa ḡ est.
de id. qđ ipse est: et hoc qđ ipē ē
genuit: qa alterij subsātie: vel
diūsi generis filij esse ñ poterit:
ac sic vnij atq; eiusdē cū prē subsā
tie erit Arrius
Si nolles in ḡtos pfidie ex
rores. vnij subsātie pfessi
o vgat: nūḡ pfecto inter prēm et
filiū huius nois faceres mētioēz
Nec disputationē tuā quibusdā
interrogationū gradibj inala. ta
li cōclusisses articulo: vt ad hūc
eā impie pfessionis deducēs finē
Athanasius
Quod sit impiū atq; sacrile
gū diuersas subsāas prīs et fi
lij pfiteri. et qđ piū sit ac religio
sū. vnij eos subsātie credē: sci
as me arri ignorare nō posse Et
hoc non humana opinione colle
ctū. nō coniecturis et argumētis
inuentū sz celestis doctrie magiste
rio tra ditū ꝺmōstrabo Probj
Ostendi michi vi qualitatēq;
sermonis assigna: et tunc
demū potit demōstrari. vtrū pa
tri filioq; queniat Athanasij
Subsāa quidē duobus ap
pellationū generibus distin
guit: et est ḡdē vnij generis qua
litas q̄ existentis natuē essētiā in
dicet Aliud vo est subsātie genj:
quo ille qui habz ab hijs q̄ habz
discrimē Qđ vt planij fiat: ma
nifestiore vtar expositioē. Verbi
gratia Homo generis sui ac na
tuē: subsātia est Rursus si illud
est. qđ extrinsecj etiā in materia
auri vel argenti. aliazq; speciē
rū possidet: subsātia eius dicē
tur cum eiusdē vocabuli. vna vi
delicet appellatio: duas tamē res
significare videt. Sz nos de illo
subsāae disputa; genere: q̄ vna
queq; natura. ab id qđ est. vel sb
sistit. sbsāa nūcupat Et q̄cq̄d
ex sese id ē de seipsa genuerit: nō
aliud esse potest. q̄ id quod ipsa
est. Deniq; hō pater generās fi
liū. sui generis id ē sue subsāae
hominem generat: qa hō hoiez
generat. Et recte vnij subsāae
eē dicītur: quia veritas natiuitat
subsantiaz diūsitatē nō recepit
Diūsitas autem sbsantie est. ut
exempli gratia dixerī. si hō pecu
dē gignat. vel si cuij libet generis
alterij a se generis pecudē gene
ret id ē si bos gignat alinū. vel
si ouis generet caprā: que qm̄ in
diuersitatē generis ꝓgnt. mōstru
osa generatio erit. siue natuē ꝓp̄
etatē minime seruās Rursus in
elemētoz qualitatibj que sit sub
stantiaz diuersitas vt ꝓprietas:
ope p̄ui est a dūtere Verbi grā.
Vnij cuiuslibet ignis. vel lumi
natura. id ex se quod ipsa est mi
nistrare videtur: ut lux fulgorē
ut ignis incendiū. Et in hoc of
ficij sui genē subsistens: subsā
tie siue ītemeātam videtur seruare
naturā. Si uero lux ex sese tene
bras gignat. mutationi obnoxia
erit. alterius a se generis naturā

tribuēs: quia in hoc imutabilita
tis siue illibatam poterit seruare
substātiā. si hoc qđ ipa est. mu
taret ex sese Ceterū si vt dixi. id
qđ ex se tribuit. aliud erit. ꝙ ip
sa que tribuit: tunc alterius sub
stantie dica poterit. Qđ omīo na
turarū oīm qualitas ł ordo ł rō
nō admittit. Age iam nūc si vide
atur a terrenis ⁊ visibilib9 in su
piora. mentis oculū erigamus:
⁊ ex hijs que facta sunt infecte ẽ
tutis substantiā cognoscamus:
apostolice autoritatis edocti ma
gisterio. quo ait. inuisibilem di
uinitatis virtutē. ex hijs que fac
ta sunt debere itelligi. Dixit er
go arrius filium ex patre natum
esse. ⁊ deum deum genuisse. lux
lucem: in qua pfectiōe vnū erit e
duobus pauldubio retinēdū Aut
enī ex seipso generans. id qđ ipē
est genuit. ⁊ ob hoc filius cū pa
tre vni9 substantie erit: aut si al
terius a se generis ām genuit. re
ra natiuitas dica nō poterit. que
ꝓprietatem substantie generātis
seruare non potuit: ⁊ eo disputā
tis ratio deducatur. vt aut omni
no natus non sit: aut degenera
tus sit Qđ vtrūqz fateri: ablur
dū ⁊ impiū esse videbitur

Probus

Si quid sibi contra hec arri
us cōpetere nouit: edicere nō mo
retur

Arrius

Simplius atqz imutabilius
nature deū esse nō rear athanasi
ū ignorare: qui si vt idē asserui.
de sua ꝑba generauit. mutabil
pauldubio erit. Necesse enī ẽ ex
sese. qđ ipe ẽ generādo. ā ptem
substātie siue ꝑ diuisionis cogna
tionē ꝓdidisse: aut diuisionis vi
nū ꝓpeti potuisse. Ego ei dei pa
tris substātiā neqz ex sese aliqđ
edidisse. neqz i partiū qualitates
diuisū fuisse: neqz accessionis ł
detractionis vł aliqđ huiōi. qđ sit
passioni obnoxiū sensisse vel sen
tire potuisse ꝓfiteor

Athanasi9

Ed neqz nos hijs passio
nū ꝓditionib9 obnoxiā diui
nā credim9 ꝑbiacē naturā: sz im
passibilem patrē. impassibiliter
ex seipso id est de id qđ ipse est. fi
lium genuisse fideliter ꝓfitemur.
Nec nos diuisionū ł diuisionū
ac partium cūctarū rerum passio
nisqz genera. que inanis sollicitu
dinis timore acti9. obicē voluisti
a ꝓfectionis veritate deflectunt:
vt ne gemus deū ex seipso ob hoc
generasse nō potuisse. ne videatur
hijs passionib9 subiacē Quid igi
tur religioli9 qđue sancti9. ā dimi
tati magis ꝓgruū: equa oblectro
vos o auditores iudicij lancē. e
quo pēsate libramine. Erigite mē
tis oculos ⁊ tertificū futuri exami
nis diē metuētes. qđ magis ca
tholice atqz aplice ꝓgruat veritā
ti religiosa mēs. itētiōe ꝓspiate: v
trū fateri oporteāt ām. impassibilē
ex seipso filiū genuisse. an illū po
ti9 opinari ne passionis vinculo
teneret. ex seipso id est ex substantia
sua. filiū generare non potuisse

Ego enī id altruo· id clarissima
uoces pfessiõe alleuero: qã licut
ds impassibilis· ita ⁊ omps ẽ:
credo id potuisse de sua substan
tia generãe· nr tamẽ aliqñ pas
sionis uicio subiectũ fuisse: qm
diuisio· diriuatio· ⁊ tractio accessi
o· fluxꝰ· ⁊ q qua huiõi eẽ possũt
genera passionũ· corpoream ⁊ q
tractabilibz atq; ex diuersitate cõ
positis· cõuenũt rebus· Deus
uo qui nullius corporis stigmate
ascribit nec signis· nec aliqui
bz distinguit mboꝝ lumamẽt: via
o nõ potuit subiacẽ passioĩ Et
recte i eo generationẽ pfitemur· qa
genuit: ⁊ recte ipassibiliter nich
lominꝰ pfitemur· quia passibilis
nũqꝫ fuit Arrius

Dũ igitur qa in deo omipotẽ
tia denegari nõ potest· idcir
co en eũ ppeti posse fatẽdũ ẽ: qa
oio incorruptibilitatẽ eiꝰ diuinitat
substãtia ñ recepit? Dñs sat ihe
nestũ et valde ipietate plenũ eẽ vi
debit· vt p uniꝰ pssionẽ sub
stanae: nec patrẽ ppie substãtẽ
nec filiũ in sua ppetate exta ere
damus· Illuc enī eius perfidie
tgit intentio· ut pmixtis ⁊ i uni
us rei coagulatiõe ex diuers collectis atq; confusis· prīs ⁊ filij
pssonis· in sua vt dixi ppietat
singularitate minime substãtẽ va
leant· Illud eaã nimis horrẽdũ
in hac tue pssionis pfidia conti
netur: inuiolabilẽ prẽm de sua sb
stãtia generãdo corruptionis ac
diuisionis uiaũ declinãe minime
potuisse Athanasius

Ueritate dine generatiois
uelut nodis īsolubilibꝰ ar
tius obligatus p nescio que nefã
da intentiois molimina· quibus
dinã certum est carere naturã· e
uacẽdi suffragiũ queritans· cor
ruptionẽ incorrupto· passionem
ipassibili· ipotentiã obias omni
potenti: ⁊ hoc crebro ac sepius
repetẽs· nulla te dine maiesta
tis reuerẽtia· a tam nefandis ob
iectionibꝰ arcere ꝙtum video po
test Sed sine ullo pudoris ictu
in iniuriã venerãde natiuitatis fi
lij: obuius properare contendis
Sed te effrenaꝰ euagantẽ· ⁊
velut undoli equoris gurgite·
naturali quadã licentia sluitãtẽ
diuine autoritatis testimonia coer
cebũt: et itra certos dine autori
tatis limites martatũ· legaliũ cõ
stitutionũ metas egredi nõ sinent
Inualeat igit humanis sẽlibus
sacro illo sue pfessionis oraculo
diuina maiestas· quo se filiũ de
occulte substãe sue archanis· in
effabiliter genuisse testat: ⁊ di
at ante luciferũ genui te· Unũ ẽ
ergo in hac dine pfessiois ꝙtesta
tione retinẽdũ· Aut enī de sua in
effabili substãa incorruptibiliter
genuit: aut ne corrumpetur· om
nino non genuit· Sed ego hãc
integre· fidei partem eligo: que
me religiosius ꝙtestãti de se deo
suadet fabulandum: nec me illa
humãe passioĩs oblatrabila ex īfi de
litatis sacrilegio deterrendentia

vllatenus poterunt reuocare: vt merito credam deum generare ñ potuisse. ne humane consuetudinis more corruptioni potuerit ſbi iacere: cū hoc michi satis esse nō dubitem pſitendū. quē cōstat de patris vtero pcessisse Arrius

Quantum tue prosecutionis intentio monstrat: ꝙpositū nobis et corruptioni obnoxiū vis introducere deū: qui etiam in eo corporalem vteri appellationem acripere nō metuis Necesse ergo erit. vt aut mēbris cōpositus sit: si vterū habz: aut corruptioi obnoxius vt dixi. si de sua substantia generauit Athanasi9

Dicte id me sensisse arguere: si ego deū ꝙpa temeritate p̄sumptiōe habere vterū ſn vllo diuine legis testimonio aſſirmallē At cū ipse deus ad rebellēdā credē nolentiū insaniā. hoc de se ipse pnunciare dignatus est quo cuitetius per vteri nūcupationē. nō ex tūleris. nō aliūde. ſz de seipso id ē de sua substātia filiū generasse doceret. Cur michi vitiose crudelitatis notas infligis: cum hoc potius vo dicere possis: Si habes vterū. ꝙpositus eris: si de te ipso genuisti. corruptioni obnoxi9 eris Nā ita in vo vter9 sine aliq̄ mbroꝝ ꝙpositiōe acripitur: sicut et ocli et aures et man9 et pedes sine vllē dilationū luna mūis i se referūt Dicat ꝙ ocl̄os ña oia vidit. aures ña oia audit. man9 ña oia opat. pedes ña vbi qz ē: ita vterū ña de seipso ineffabiliē genuit acripe debes Dete oportz ifidelitē opinari. quasi de seipso genuit corrūpi vtiqz potuit que omipotētē et incorruptibilē gnāre potuit: nc hanpā gnātiōe corrūpi potuerit: fideliē queunt pfiteri ña si mirabiliē ex vgine extra rerū naturā incorruptibiliē creditenat9: ſto magis ex pte credēd9 est incorruptibiliē genit9: Si eni subsiā nā l̄ naturā vginis. q̄ ex ipa vtiqz corruptibiliē natuē ꝙditōe. passioni. corruptioi potuit subiacēre intemerata pudoris integritate. et ifractis virginalibz claustris. mirabili incorruptionis integritate filium generauit. cur non magis vt dixi. incorruptibilē dm genuto ex se incorrūptibiliē filio. corrūpi ñ potuisse credam9: et nouū atqz ināudū mōstruose opinionis dāpnabilem metū fateri vginem partu nō potuisse corrūpi: et formidare deū ne corruptionis vicio subiaceret. si de substantia generaē nō potuisset: Volente igitur vo. corruptibilis nature virgo. ſn vllo corruptionis vicio gnāuit. et ipse qui incorporaliter cunctis naturis incorruptibiliter p̄minet hoc sibi p̄staē nō potuit: ut de sua substātia filium incorruptibiliē posset generaē: Ergo ña dm. de seipso filiū gnāsse. et dinaz scripturaz testāt eloña. et i sua id arri9 suspicere plecutiōe fall9 est: ut dicta virorum optime probe. quis magis cū dīnis queniat scriptis

vtrū ne ego· qui ob hoc vni⁹ sub
stātie filiū cū prē eē confitear· qđ
dicat ex ipso ⁊ non aliūde di
noscatur natus Et ob hoc rursū
incorruptibiliter genuisse pfitear;
qa excellētissima diuine maiestat⁹
substātia· p sui ineffabilē poten
tiā· incorruptioni subiacē non pos
sit: an ille qui in tanto intelligen
tie discrimine positus ē: Et qm
fidē siue pfidie referre nesciat· no
lens eni confiteri ām de sua sba
filiū incorruptibiliter genuisse· in
eam confessionē necessitate attra
hitur· vt neget omīmodis genu
isse sed hoc ipm negare· obuian
tibus vndiqz et clara vociferatio
ne exclamātib⁹ siue ꝑphīs· siue
aplīs vocibus nūq̄ sine dubio
poterit Probus

Quid ad hanc plectionū
vrāz assertiōe cognoscere
potui: vltimi examinis nri sentē
tia retinebit Nūc vero si qua vo
bis adhuc de dīuis scripturis· fi
dei vrē congruētia· fuisse puta
tis· pferre dignamini: quo fa
cilime queam⁹ pcessu disputatois
qđ veri ratio contineat indagare

Arrius

Quod tā breuib⁹ ⁊ exigu
is qstionibz· omni illa disputatio
nis mee narratione vltus cū: xpi
ani pudoris ac verecundie fuit: ut
disputationis nostre trames leui
bz inchoare ē inicijs· Sed qa vi
deo athanasiū pfidie veritat⁹ ro
bustissimā firmitatē qbuldā arie
tantiū questionū impulsoib⁹ quat
tē: acrius contra eū ⁊ validio⁹
pinor dimicandū· Dicat g pārem
⁊ filiū vni⁹ esse substātie: sed il
la intemerata ineffabilisqz essētia
a que pater ē· nec redūdās vnq̄
in se fuit· ut merito quasi exuba
tiōe quadā· sine dāpno sui in ea
dē substātia genuerit filiū· cū ei⁹
essentie· que alijs oībus infinita
atqz imensa sit ⁊ incorporea nichil
ei esse possit exuberās· Diādem
determinatorz sit exuberāc: qđ ē
quasi extra effluē Deus aūt qui
vniūsa cōplectitur· nichilqz extra
se habet· aut quod effluere ꝑt
aut infinitus quo poterit redūda
re: cum qđ effluere eorum est·
qui accipiūt incremēta· q̄ si accipi
at aliquādo· necesse est ut semp
accipiat ⁊ nichilomin⁹ pari exu
beratione semper generet· Dum
autem incremēta non accipit· qđ
ipse eiā fatetur· n⁹ efflut nec re
dūdat· qđ tale cū prē eē dicat· cū
filiū genuit· ex sese substātiā suā
vtiqz diuisit in filium· ⁊ paternā
tantūmodo ante substanaā pro
rata parte secretam a se ac relec
tā· filiū nominauit: tantūqz de
traxit pater· q̄tum in filiū contu
tulit· Quo tamē ipso· q̄cqđ ē fili
us aut hodie caret pat· ā pfect⁹
nō est: aut eo si nō indiget· qua
si superfluo habūdauit· Qđ vtrū
qz in ām non cadit: cum et in hoc
qđē ipso prīs ⁊ filij nomē esse nō
possit· vbi n habita generatio ē·
sed potius facta discessio· Tunc
qđ necesse est omē qđ diuidi ꝑt·

posse wrũpi: que si vt manifestatum est in deo esse non possunt-ur non potius voluntatis ⁊ cõtatis esse filiũ confitemur? q̃ q̃dẽ voluntas nec in hoĩbus quidem min9 libera est. ne dum in deo aliqua lege teneatur? Qui si nõ est filius volũtatis: sup est vt wacaꝰ deus. quasi aliqua lege natuꝝ filium edidisse videatur? In qua qui dẽ generatiõe si id genitũ est. qđ erat pater: quedã pars p̃is. filius nũcupatur? Inœrtũqꝫ ẽ q̃d p̃ quid filiꝰ debeat nominari: aut in duas partes ad eque sit diuisa substãtia? Illud vero qđ quasi ad ꝓprietatẽ naturalis substãtie demõstrãdam. paterni oraculi testimoniũ ꝓtulit. vt merito p̃ẽm ex eo qđ ipe est. ⁊ filiũ genuisse credam9. quia dixit ex vtero ante luciferũ genui te: q̃ id absurdũ q̃ inceptũ sit. aptissime demõstrabo? Diq̃dẽ nõ solũ aliquãta i ordine rõnabiliũ creaturarũ consistẽtia. sed ⁊ in sensibili elementoꝝ qualitate substãtia: de q̃ legim9 vtero pœnisse dicit eni. Quis est pluuie pater? vel de cuius vtero prœdit nix? Nũ igitur quia hec rigentis ⁊ frigidi elemẽti qualitas diuino legitur vtero prœdere? idarco vni9 eiusdẽqꝫ substãtie cũ eo creditur esse? Aut quia rursꝰ hominem deũ legimus genuisse vt ipse ait. filios genui et exaltaui Et itez. filiꝰ meus ꝓmogenitus israel est Aut rursus Dic qui natus est ex deo. ñ peccat? idarco rectius opinabim⁹ hoies cũ deo vnius esse substantie? Aut quia idẽ a postolus totius creatuꝛe vniuersitatẽ. generali ꝓnunciatione cõprehendens. ex deo esse asserit dicens. quoniã ex ipso. ⁊ per ipm̃. ⁊ in ipso sunt omnia: ob hꝰ prudẽtius coniamus. vniuersitatẽ creatuꝛe. hoc esse qđ deus est? aut vniꝰ cum eo esse substantie. qđ videlicet ex seipso legitur substitisse? Dic ergo ⁊ filiũ cum deo patris vtero ꝓcessisse famur vt nõ ad indicium vniꝰ nature. sed ad inestigabiliũ secretoꝝ archana dictũ cõpetenter debem9 accipere

Athanasiꝰ

In ludicis theatralibꝰ. hꝰ q̃ figuraꝝ varietate mutãtis diuisi q̃dẽ atq; alij apparẽt oculis intuẽtiũ Nã idẽ ipe q̃ aptate ymaginis spere rigidꝰ quodã iacte at: itez vultu in hoapm̃ aptato. alternus mẽbroꝝ motibus ludẽs. in mollitiem resoluitur femineꝝ Ita nũc videtur in arriꝰ questionũ ymaginibus imutatis. velut diuisa coniũctis similitudinis varietate formari. Nã hoc qđ duduꝝ cõptꝫ et breuissimis disputationũ obiectionibus intentauerat: sub alterius pretextu ymaginis iterũ ac sepius repetens. a ꝓpietate questionis illate oĩmodis nõ recessit Neqꝫ eni quia nũc laꝰ ⁊ diffusius pplexa verboꝝ am bage. serie ꝓpositois extẽdit: id arco aliud nunc egisse videndus ẽ: q̃ qđ supius quinaꝫ iactitatis

Dixit ei pr̃em ⁊ filiũ ob hoc vni
us non posse esse substantie: qui
a eadem paterna substãtia. nec
exuberatione amplissie diuinatio
nis. in augmẽta copiã effluẽ pos
sit. utpote que nullis metaz ter
minis acta. finalibꝫ q̃at modis
arceri: qm̃ eiꝫ est exuberationis
copia redũdaẽ. que certo vt dixi
mꝫ concluditur fine: nec cursus
velut integrã ⁊ intemeratã porti
onis delectionẽ aliquã ptulisse.
Sed hec oĩa pallionis genera
diuine nature nõ cõueniẽna: iam
supẽus calũpnioslus magis q̃
verãus cognoscitur intentasse.
Quibz nos religioso fidei itellec
tu ꝓpetenter ꝓbat dedisse respon
sũ. Neqz enĩ exuberatioẽ substã
tie redũdasse filiũ diamꝫ: neqz
cursus delecte nature portiũcula
nominamꝫ. sed perfectũ patrẽ.
pfectum filiũ. nõ ex hijs que i eo
supfluis exuberationibz redũda
bãt. qđ dictu nephas est: sed ex
seipso id est ex eo qđ ipse ẽ. ĩpalli
biliter. ĩdiuisibiliter. incorporal
iter sine dilectione. sine affluen
tis copie redũdatioe. sñ vllo omi
no pallionis genere. ineffabiliter
credimꝫ natũ: et idarco vnius
fatemur substãtie. q̃a nõ aliũde
non ex nichilo. nõ ex sbiacentibz
vel pcedẽtibus materiarũ quali
tatibz sed ꝑpe deũ de deo. lumẽ de
lumine. vtutem de vtute. sapien
tiã de sapiẽte. fideliter extitisse fa
temur. Nam si alteriꝫ ac diuerse
substãtie. vt arrius arbitratur:
filius de se nõ dicẽt. Sicut habz
pater vitam in semetipso. sic de
dit ⁊ filio vitã hr̃e i semetipõ. Et
iterꝫ. sicut pater novit me: ⁊ ego
novi patrẽ. Quid est qđ. sicut ha
bet vitam in semetipso. sic dedit fi
lio vitam habẽ in semetipso: nisi
sicuti est pater. ita est et filius:
Et si idẽ habẽt esse: vniꝫ sunt p
cul dubio substãtie. Neqz enĩ est a
liud. esse pr̃is. aliud viuere: id
ẽ nõ aliud est. ipse pater. aliud
vita eiꝫ: sed vita essẽtia. ⁊ essẽ
tia vita. Alioqn compositus vide
bitur. ex diuersitate substitens:
si aliud ipse. aliud vita eius sig
nificaẽ videtur. Quia qđ appaẽt
vita pr̃is hoc esse. qđ ipse est: si
cut habet vitam in se. sic dedit fi
lio habẽ vitam: id est sic est esse fi
lij. sicut est esse pr̃is. Non dubiũ
est esse pr̃em ⁊ filiũ vniꝫ essẽtie:
atqz vniꝫ esse natuẽ. Nam ⁊ qđ
ait sicut pater novit me. et ego
novi pr̃ẽz. vnitatẽ paul dubio vo
luit indicaẽ substãtie. q̃a secũdũ
supios disputationis intelligen
tiã. nõ aliud est nosse pr̃is. aliũ
esse. Hoc ipsũ enĩ qđ est novit. ⁊
qđ novit est: q̃a nõ alter novit.
⁊ alter est: ⁊ quia filiꝫ sic novit
pr̃em. sicut eũ pater novit. Noti
onẽ verbi in ꝺm. essẽtiã esse dixi
mus: non dubiũ. qꝺ sicuti est pa
ter. ita est ⁊ filius: ac sic diuersi
tatẽ essẽtie nõ admittit res. que
vno ac simili modo subsistit. De
nigz vt hãc pr̃is et filij vnitatẽ sb
stãtiam plenius nosceremꝫ. que

dam nobis diuine scripture rerū
visibiliū exēpla posuerūt: quib9
nos ad inuisibiliū intelligentiā re
ligiosius ꝓuocāret ¶Nam paterni
lumnis splendorem ⁊ bonitatis
eius ymaginē filium posuere: ñ
q9 ad res diuinas metiendas nos
pozaliū satisfaciant exēpla spere
rū? sed quia ineffabilis illa natu
ra exprimi non potuit: quedā ex
hijs que videntur ⁊ similitudinis
ꝓferūtur indicia: vt sicut splendor
et ignis diuerse non sunt substan
tie ⁊ vel sicut ymago ab eo cuius
ymago est in aliq° differre nō ꝑt
nisi aliq̄d in se diuisū retinēs ⁊ ꝑfe
cta ⁊ vera esse nō possit: ita pr̄
filiū ñ diuise sz vniq9 credūt eē sb
stāe ¶Et ꝙa innumera exēpla grā ꝓ
tuli testimonia q̄b9 astruxerit ⁊ i
ta cē oia ex deo. vt ñ tñ credātur
de eiq9 pcessisse sba: iterrogo verū
sic filiū ex pre assert extitisse: sicut
vniuersa ex ipo extitisse narrāt ⁊
Quid g̃ dicas? Dic debeq9 accipe
filiū de prīs vtero pcessisse. t ex
pre genitū eē. sicut hoies ex bo
natos t sicut nix ex eiq9 vtero legit
pdere? an lōge aliter? Sed q̄
lo vnū e duobz respōdeas: id ē. ca
similit. ⁊ dissimilit dicas

Adrius

In Con similit vniūsa ex bo ex
titerūt. vel genita sūt. sicut filiq9: a
lit extitit creatua ¶Athanasiq9

Dic filiū lōge alit q̃ creatura extitisse fateris? aut in eius natiuitat̄e gnātōe. rerū natarū ex empla ꝓtulisti? ¶Ea enī que ꝓtra
rijs modis ꝓpe originis cūplere
pnapia: non equo intelligentie
sensu ꝓparari videtur ¶Nā quia il
luc proferentiois tue intentio bgit
apparet te sotini dogmat̄e. qñ du
dū repudiabas erroris sacrilegi
ñ defensaē ¶Namq; ⁊ ipe cum dei
filiū de pre genitum abnegaret.
atq; talib9 testimoniorū dramē
tis coartaretur. q̃bus luce clarius
demōstrat. filiū di deum. vere ⁊
ꝓpe de prīs substātia genitū illuc
ipietatis sue molimina vertit. vt
hijsdem modis. eodēq; rationis
ordine filium de pre assereret na
tum. sicut hoies per adoptionis
gratiā in diuine generationis pro
lem legimus consecratos: q̃ tu quo
q; licet alijs viaz indicijs q̃dies
ad idem tamē infidelitatis cōpitū
pcucurristi. asserēs non ob hoc de il
la ineffabili prīs substantia filiū
natū debe intelligi. q̃ ex deo ge
nitus. vel ex prīs vtero legit̄ p
cessisse. cū cōne simili. non solū
hoies ex deo natos. verūetiā in
sensibiliū elemētorū qualitates.
pīnu vtero gnātōe pcessisse lega
t̄ ¶Et licet ia totiq9 proferentiois tu
e narrationē. vniq9 symois pnūa
tiōe dissolueris. q̃ dissimili longe
alit filiū. q̃ creaturā dumq9 extitisse: tamen quia brevitate sermo
nis. obscurus ⁊ ꝓplexus plati
tionē legentiū tetrus q̃buldā
nebul obnubilis: idarco ego nūc
luculentius ⁊ planius que obscura sūt
⁊ veritatē obūbrant. in manife
statiōez clarissimā ꝓferā notiois

Ostendā igitur ꝯtum ad ꝓprietatem dine generationis ptinet · ꝙ elle ex vo nalā · quod ēt de ipso generari Et vt manifestioribus dinaꝝ scripturaꝝ testimonijs v tar: euāgeliū pserā doctrinā Angel9 ad mariā ita loqt dicēs Spūs scūs superueniet in te · et v tus altissimi obumbrabit tibi : ideoqz qđ nascetur ex te scm · vocabitur filius dei · Et iterꝝ aplūs Cum autē venit plenitudo tēporis · misit deus filiū suū natū ex muliere · factū sub lege Nū igit quia angelus mariā sic affatus est · vt nō de ipsa · sed ex ipsa gignēdū diceret filiū · quia aplūs ex muliere natū asseruit filiū · ob ꝙ i xpō veri hois natiuitatē nequa ꝙ ꝓfitebitur · aut extrinsecus ⁊ non ꝓprie ex vginali vtero credim9 pcessisse ? Cernis igitur supflue te in dine generatiois natiuitate · visibiliū creaturaꝝ exēpla ptulisse cū euidētioribꝫ testimoniis deū doctrinis appareat · id esse ex ipso · qđ est etiā de ipso generari Dū mirari me fateor · quō creatuę nomē in filiū refugias · ⁊ nō factū sed vere sciuti est · ꝓfitendū · ex prē genitū credas · sotini quo dāmā ⁊ si nō integris · verisimilibus tamē plectionū sententijs ei9 fueris impietatis dogmata imitatus Arrius

Quis potius sotini sectetur pfidia · vtrū ne ego · qui ea que filius ad demōstrādā dinitatis sue longe iferiorē · ⁊ in omnibꝫ similem naturā l(at 9 est · scm deitatē dictū accipio: an ipē tu · qui pene cūcta humanitatis exempla · non sufficiebat verbis · nec simulata opis effigiē etiā · pacta homini reputas allū pto ? Nāqz ut nō solū alterꝝ se · verūetiā iferiorē a prē ostēdēt · ait · Pater maior me est Qua pfessione euidētiꝫ declaratur · prīs et filij diuersas eē substātias Athanasius ·

Phoebiteris filiū dei · deū · seruilem nostri generis formā subisse an non ? Arrius ·

Quis hoc impi9 negauerit ? xpm siut deū ita quoqz verū hominē confitendū ?

Athanasius

Debem9 igitur eorū q̄ xps locutus est · aliꝫta dinitati · aliꝫta humanitati ascribē ? an sine vllo ptinaonis discrimīe vniūsa aut deo aut homini assignaē ?

Arrius

Hoc nō solū irreligiosū · sed ⁊ sūme esse demētie · vt oia eum aut scm dinitatē · aut scm humanitatē locutū fuisse putem9 ·

Athanasi9

Si ergo scm pfessionis tue sententiā aliꝫta dinitati · nonulla vo humanitati ascribēda sūt: aut non hoc qđ ait · pater maior me est · humanitati: ⁊ qđ ait ego ⁊ pater vnū sum9 · dinitati reputam9 ? Namqz vt noueris scm id qđ homo erat · eū dixisse · ꝓ maior me est: ait · Si diligeretis me · gauderetis vtiqz quia vado

ad patrē: quia pater maior me ē
Rogo aut filius secundū ūmita
tis sue potentiā vniuersa imple
at. nec sit aliquis locus. eadem
diuinitate vacuus. vtpote qui ce
lum et terrā atq; inferna pari om
nipotentia impleat? quomō ait.
vado ad patrē. cū quo semp erat
et a quo nūq; recellerat? Eius ē
eni ire et venire. qui aliquib9 lo
corū terminis. arcāscribitur: vt
eum in quo erāt deseres loam. ad
aliud vbi nō erat. veniat: nisi qa
vtiq; de illo quē adūplerat homi
ne loquebatur. q ipse erāt iturus
ad patrē. a quo et venturus est u
dicare vuos et mortuos Cete
rum verbi diuinitas. que vt diximus
vniuersa implens. nullis loco
spacijs terminat: sicut nichil est
vnde discedat. ita nichil ē vbi ve
niat Et hoc modo apparet scām
id q homo est. non solū patri. ve
rūetiā angelis esse minorē Nam
si scām id q deus est. eum mino
rē accipe volueris: pari conditio
nis necessitate. etiam angelis se
cūdū diuinitatis naturā. minor es
se videbitur Denicq aplūs ait.
Minoratū eū paulomin9 ab ange
lis Di ergo nulla ratiōe admittit
vt scām id q deus ē. minor ange
lis habeat: apparet hoc mino
rationis officiū. non deo verbo.
sed homini reputandū adūpto.
Et qm excellētiā tuā pspicio huic
rei intentissime ac fideliter immi
nere. vt patrē et filium et spiritū
sanctum vnius esse substantie de
monstrem9. atq; filiū de patris
substātia. ex diuinis voluminib9
cōprobem9. q q omniū proficuti
onū mearū sententia. ita se habe
re monstratur. vt sicut hominū et
cuiuslibet animaliū genus siue sb
stantie simile significat. et nec ho
mo bouē. nec hos homines ge ne
rat. sed ad suā similitudinē id ē
siue substātie vnaquaq; res pro
creatur: mirari vtiq; vlqzquaq;
nō debeo ōm de sua sba filium
potuisse generare. aui totum esse
subiectū est Sed ne sceptuear te
stimonia mea ora puacentur? ag
grediar ipsi9 opitulatiōe munit9
filiū de pris substantia ineffabili
ter natum diuinis oraculis ap
bare. non luculento disputatiois
argumento. vel ex philosophie
arte veniente: sed vt dixi. ex
ex diuinis demōstrauero doctrinē
tis. tunc demū arti9 obmutescet
cū filiū de paterna substantia ge
nitū regalib9 eloquijs me docen
te cognouerit Paul9 aplūs de si
lio ad hebreos scribēs ait Cum
sit inqt ymago inuisibilis dei: et
figura substantie eius gerēs Je
remias quoq; prudētissim9 aplūs
cū de dei pris persona cōmonaet
et dicat Di stetissent in substātia
mea. et audissēt vbā meū: audi
tissē eos a studijs suis pessimis
Et vt eū de filio dixisse pbaret:
sbūgit idē aplūs et dicat Quis sta
bit in substātia mea? et videbit vi
bū meū? Verbū ē filiū dauid
aplūs de pris psonā testat dicens

Eructault voz meū vbū vo^m Jo. quoqz euāgelista laiens apud patrē. verbū id est filiū. a principio apud prēm esse. et a prē verbū nūq̄ sepatū fuisse. in principio euāgelij id ē annūciationis siue posū it dicens In principio erat verbum. et verbū erat apud deū. et deus erat verbū. Et itez alio loco tradidit dicens Omnia oppis vbū. ñ q̄ in creatōe vbi id ē a filij pcreatiōe cetās cepit facē creaturas Sed quia p vbum dei id ē p filiū omnia creata nolūtur Unde dauid pphā canit et dicat Verbo dñi celi firmati sūt. Et ut spūm sēm hui⁹ opis sonū ostēdēt. secutus est dicens: et spū oīs ei⁹ oīs vtus eoz̄. Multe sunt enim que de filio scripture dine phibent tellimoniū. q̄ de sublātia pris id ē de id q̄ ipse est. genitus demonstraret: de qua sublātia nō tantū similis pris filius ꝓbatur. Hec fides est. quā ppūs aplis tradidit: et ab aplis ad nos vsq̄ puenit: nec possum⁹ eam in aliquo imutarē: quā constat ab omia o fideliter vt data est conseruari

Obus

Licet congruo disputatiois ordine. p varia questionū diuerticula. orationis vie seratur intentio. et velut abze ꝓposita rectitudinis linea paululū necessaio deuians. in obliquū torquoli tramitis pergat anfractum. ob hoc scilicet quia queqz perlustrans. ut nichil penitus inexploratum. ni chil relinquat intactum. Tamē quoniā arrij pcautio. quā dudū articulis questionum nodis illigauerat. hūc dubietatē sensū audituz ab relig̃t. dū nō omnia sed certa queqz obiectionis capitula athanasij videt̄ resp̄onibus soluta: ꝓsequēs michi esse videt̄ ad reliqua ei⁹ expediēda. i qui bz maxime auditoz heret intentio. athanasiū debere. orationis siue flectere cursū. Diquidē illud nobis. maiorē hesitationis scrupulū mouet q̄ idē arrius dixit patrē non naturaliter filiū generasse. ne scilicet videatur naturalibz cōditionū necessitatib⁹ subiacē. sed volūtario caritatē affectu edidisse. quo per hec in deū libere potestatē demonstretur indignū. atqz ita extrinsecus magis q̄ de seipso intelligatur geneāsse. Et iure prēm volūtatis et caritatē. pon⁹ q̄ natuē filiū esse credēdū: quē ut dem ē volūtate et n̄ naturali lege dinoscitur edidisse Cū ergo hāc vt dixi nodose questioīs solutionē. vtrū obliuiōe an difficultate athanasiū liquet omisisse: nūc si videtur cōtra ea que oronē ei⁹ ob sui plexitatem. sorsitā effugerūt. responsioīs ei⁹ intentio diligatur. Arrius

Bene sollertissia mentis in tētiōe utpote vigilātissim⁹ cognitoz. cautioīb⁹ vtis puisi bz Nā in pene e memoia lapsi⁹ fuerat: hic articul⁹ q̄stioīs. Ediscat igitur athanasius. quomodo. si

naturaliter genuit filium pater. nature necessitatibus non teneatur astrictus: vbi non voluntas. sed ius nature copiam tribuit generādi. Necesse est enim eam que naturaliby agit motiby liberā ee ñ posse: tātoqz patrē i sue volūtatis effectu muy liberū: ꝙto et natuè sue iura dnāt. Athanasiy

Dicta qa arrius gloriat tꝯ inexpugnabili questione: nichil ineptius. nichil absurdiy vnꝯ potent inuenire. Et ob hoc ea responsione quoqz pulsare indignū credidera: quoniāqdem solz interdū stultitie notam iaurere. quisqs mauult stultissime dicta refellere Quia ergo in eade questione plurimū sibi opitulationis intelle confidit. quā velut ineuitabilem sillogistice artis tendiculū. petulanti satis sup alio iactantie insligendā putauit: respondeat vtrū mutabilē deū. an imutabilem ꝓfitetur. Arrius

Imutabilē ꝓfiteor

Athanasius

Bonū igit eū. sapiētē. iustum. omipotente cōfiteris atqz ꝓfectū? Arrius

Etiam Athanasius

Volūtate imutabil? an natura ymanet inuertibilis? Arrius

Quid dicos nō satis intelligo Probus

Pertū est valde qd inqrit et nullo obscuritatis tegmine obuelat. Interrogat eni. vtrū volūtate ām an naturaliē imutabilē dicas: id ē vt ipm yy bony et sapiēs credit ēe. volūtate tm. an ꝓuilegio maiestatis et quodā iure natuè hijs vtutū effectibz pollet

Nichil horz temere audeo pnūciare Probus

Celibera igit: qd debeas posteā dare respōsū. Di vtrū qz dixeris. neutrū tenes? ac sic eis a dine pfessionis pietate extorres: si nullā de ēo religiose tibi opinionē retētas Aut si vnū eligis e duobz? ne dina pfessionē vacuay habeas: dic vtrū volūtate an natuā ēe sit imutabilē ꝓfitēdy. Athanasius

Quibz rōnis eligibz tātē warrantay āgustijs agitē: maiestatiy auditorz sēlibz patz Peruidēs ei se ienodabilibz laqueis tationis mee laqueis irretitū. neqz volūtate ām. neqz natuā imutabilē volut pfiteri: sz de vtroqz idu ēo solo astu siluit. qd se i vtroqz capiēdū agnouit Dz videas quō is q sibi arrogātiay loquēdo pscripsit: qui tius reticēdo ꝓpexerit Dixit enim prēm nequaꝯ natuā sz volūtate filiū gnāsse: ne sez aliqbz videat natuè necessitatibz sbiacē Aq°dū q rete obnixiy. vtrū voluntate ām an natuā dicēt imutabilē. ob id de vtroqz reticuit: qa si dicēt natuā imutabilē. oēm suā quā intenderat. fūditys subuerteret qstionē ā arte m eā velut i qdā altioris papiciy barathrū deuadisse Necesse erat sua nos in eū questionis spicula retorquere: illinoqz refere-

Di natura dei est imutabilis. nec bon9 nec malus sine dubio p̄fiteñ9; ꝙa oē qđ scđm se natura lib9 fertur motib9. libertatis ac ret arbitrio. quem finalis natuē termin9. intra metas conditionis tenet inclusū. Eritq; sicut vnū qđ libet elemētoꝝ. sicut aqua t̄ terra. q̄ nichil aliđ esse potest. q̄ id qđ est: dum neq; melioribus augeri p̄fectib9. neq; in deteri9 relabi ac ētibus natuē legibus potest. Quia vo ām volūtate potius q̄ natura asserit p̄fitendū dū filium p̄ēm asseq9 necessitudine. ñ naturali vtute genitū credit; audiat q̄ ab surdi sens9 rōnatio illius p̄fectionis ītelligētiā cōsequat. Necesse q̄ est deū p̄fectu melioris electionis augeri. dū bonaꝝ rerū electiōe. p̄fectarūq; ratioē vtutū. prosp̄ioꝝ successu. tendit ad summa; esseq; aliquē eo superiorē. cui p̄ bone volūtatis effectū placē ꝓtendat. A quo metuendū est. ne aliquo deficiat. si forsitan eū bone voluntatis ītētio deserat; quoniāquidē necesse ē ut eum qui nullo subsidij naturaꝝ admunculo fruitur. sinistra volūtatis interdū affectio interpellet. Hec q̄to intelligi oblius de vo dicantur. tanto nequius cogitant. Perutides ergo iudicū sūme. quod ā ipietatis instinctu dine iura natuē. vtutisq; insertę subaꝝ rerū factaꝝ naturis. vo luisse arcū cōparare; vt scilicet ob hoc nō natuā p̄. sed volūtate filiū genuerit. ne creatuā siue cōnabiliū. siue rōne mrētiū. mō naturalib9 videat necessitatib9 subiacē. Sed habeat quisq; talia sētit. opinatioīs siue auctoē artiū maiestatis laturus penale iudicium; tam inepta; tam sacrilega īdicando. Nos vo dinaꝝ eruditi magisterio littaꝝ. hanc de deo religiose opinionis sententiā retinem9; vt nō aliud ei9 volūtatē. aliud credam9 esse naturā. Nāq; q̄ eū sapientē. bonū. omipotentē. p̄fectūq; fatemur. nō tm̄ ex diūlitate virtutum sublistentē. et distincte alicui9 rei qualitate compositū asserimus deum; ꝙa non alit sapiens. nisi quia omipotens. nisi ꝙa perfect9 habetur. id ē non aliud in eo est bonitas. aliud sapientia. nō aliud oipotentia. q̄ qđ p̄fectio. sed omnia sūt in deo. vno eodemqz modo habentur. sed singulari mō dicimur non possunt. Obiua tamen. ne ꝙa in deo modum dixim9. quibusdā terminis modificatū intelligas; qui siue vtutis imēsitate. vniūsa excedit. Sicut enī cū imēsū diam9. nō immoderatū volumus intelligi. vel cū p̄fectū p̄dicamus. nō p̄sentē induam9; id est nō per aliquas vtutū efficaētias. paulati ex pie dono ḡdiētē ad sūma p̄fectionis fastigia asseri9 pueniße. ita eaā sūt dictū debes accipē. Gz ad ꝓpositū redeam9. Ergo ām q̄ paul dubio simplex est. vides q̄tis vocabulorū nōibus appellam9. sapiētem. bonum. oipotentē. prudū. atq;

pfectū: ⁊ hoc quidē ad leipm: ad nos vo miseriozdē piū. iustū. at qz benignū: nec tamē multiplia vtutū qualitate ꝓpositū q̄ls q̄ aude bit allerere. q̄ singulaꝝ vtutū oi potentia subsistens. pure ac sim plius credit esse natuē. Dz hāc vnā eandēqz natuē vtutē: humā ne ꝓditionis itelligētia natuālibz impiae obstaculi ꝓpedita. vno ex plicare sermone nō potuit Et id arco variis ⁊ multiplicib9 nomi nū appellationibus vtitur: vt hinc qualis q̄ taue sit diuine vir tutis natura facilius coniiatur. Que cum vna sit. eademqz sim plex: vno tamen verbo non peni tus explicatur. Nam si verbi gra tia per diuersas diuine operatio nis speries ꝓcuram9. ⁊ inquira mus. qua virtute conuexū tanta sublimitate cēlū extenderit. terrā qz imobili stabilitate fundauerit. atqz equora ꝓ solubiles compozū latices fuderit. quia sapiens an quia omnipotens: respondetur ꝓ fecto. quia sapiens. ⁊ quia omi potens Et nūqd diuersitate vir tutū. cōpositus erit? Nequaq̄. Sed vni9 virtutis. multe signi ficationū speries sunt: quia non aliud agit in eo sapientia. aliud omnipotentia. aliud pzouidētia. Deniqz scriptum est. Domin9 sa pientia fūdauit terrā: stabiliuit aūt cēlos pzudentia Sensu ei9. dissoluerūt abysli Nū igitur eo ul qz delipimus. vt dicam9. q̄ cēlū quidē vna virtute id est pzudētia. terraue. alia id est sapientia sub stiterūt: alia quoqz alia dei vir tute id est sensu eius dissoluerūt abysli: Sed vide quēadmodū diuina scriptura. vt illius absur de opinionis abdicaret errorē. id q̄d ꝓ speries nominū partita fue rat. in vnā iterꝝ colligit ⁊ vnit: appellationis virtutē dicens. Omnia in sapientia fecisti. Et ite rū. Omnia hec manus mea fe cerunt Videos ergo i vo auius natura simplex est. siue manū. siue sapiē tiā. siue pzudētiā. siue sensū. nō re rū diuersitatē. sed vnā indicare vtu tē. Qđ cū ita sit null9 iā intētate qu estionis relinq̄tur locus: q̄a q̄ nā est vtrū vs pater volūtate an na tura filiū genezauit: cū in vo vt ꝓ dixim9 nō aliud sit volūtas. q̄ sa pientia. nec aliđ sapiētia. q̄ natu que virtus ena appellat. Et cū hec omia xp̄s sit. sicut aplūs di cit. nos aūt ꝓ dictam9 xp̄m vi vtu tē ⁊ dei sapiētia. apparet eū libe ra naturali virtutis omipotentia ex patre genitū esse. q̄m natura i vo. nō vt areus ridicula opina ē necessitatis ꝓ diaōe. putatur: ne ⁊ ipe pater. q̄ naturaliē subsistit. ex necessitate subsistere videatur: sed est libere potestatis. ⁊ nullis iuncta necessitatib9 virtus. Que quia non accepit aliūde. vt esse: ideo natura dicit: tanq̄ fōs ⁊ origo cūctoꝝ In hac g̃ natura filius ē. ⁊ i h̄ origine fōte subsistēs ꝓcessit tanq̄ ex sapiēte. sapiētia. ex fonte virt9. ex lumine splēdoꝝ

Que pœllio ℞ natiuitas id ē filius · id in se virtutē melle demonstrat · vt ⁊ semp in pze fuerit · et editus nūq̄ a pze recesserit: sicut sapiētem sapiētia ñ deserit · sicut fortem sua vtus nō relinq̄t · sicut splendor sese a lumine ꝑprio non secernit Arrius

Intentate a me questionis nodū: nūq̄ vt in videē vales exsoluē Nam supius vt hoc ita referā · dixisse me memini · deum q̄ vniūsa ꝙplectitur · nichilq̄ extra se habet · nūq̄ p generationis augmētum defluere posse · ⁊ infinitū minime redūdaē: aut arte sublatiā suā diuisisse i filiū ⁊ pnā tantūmō ante substantiā p rata parte secretam a se · ac resectam · filiū noiasse: tamq̄ sibi detraxisse · q̄tum in filiū contulisse videē Ad hec te nullū constat dedisse responsū Athanasius

Vide in q̄tum laberis amētie · vt dine natiuitatis arcanū · ne supnis q̄dē angelorū vtutib9 cognitū · philosophiae cōnibus religari · magis q̄ fidei veneatione posse conspici arbitreris: ⁊ soli pri filioq̄ ⁊ spū scō p sui magnitudine solūmō cognitū intra humani sensus rationē cōcludis · et ac si vulgatam · ac si nullius secreti rem · audax disputationis manu contrectas · Et nam ne de creaturis quidem que sub humani conspectus intuitu sese sunt ratio reddi pollit · qm̄ ius ligabili mi dulorū ope subsistūt tu creatorē eorū qui hijs multo mirabil9 ꝓstat · quēadmōe discutis arcāscribis argumēto: indignus ⁊ ꝓfanis ratiocinib9 vulgas · Dz dū non vis fidei deseruiē · dū de dignaris miris ⁊ ineffabilibus subtia reb9 · dū impatiētie elatib9 agitatus · vt īmēsa atq̄ infinita metiris · Leo intentiois tue ꝓ duras artialū: vt deus a oio ñ genuerit · aut si genuit · oibus a te obiectis ꝙditionū necessitatibz subiacuerit · Sed q̄ tales nugas ore sacrilego garris · ⁊ mole corpo rea subsistētem · vic introducere deū: q̄a q ue a te obiacētur non nisi visibilib9 · et palpabili matria extātibus queniūt rebus · Dum enī conaris ostendē filium extrinseaus · et nō de patris substantia genitū: ad manes philosophiae artis relicta fidei simplicitate trālisti · Vt q̄a diuina natura ex sui infinitate decedere nō potest · nec p effluētes exuberationū copias · amplius redūdare · stolide atq̄ crassicie materiei similluma iudicetur: que sine sui dāpno ex sese tribuē quicq̄ nō potest · Ergo q̄ augmentū res corpoea sumit: detrimētū res morti obnoxia sētit Videam9 vtrū ꝛs · q̄ in nullo est horū · ex seipō filiū generādo nec substātiā suā p rata parte diuiserit · vt arrius inani metu · ⁊ superflua timoris formidine opinatur: nec sibi aliq̄d detraxit · q̄ confert in filium · vt hoc ipsa hodie creat · et perfect9 nō sit: a

eo si non indiget · videtur superflu o abundare · Primo ergo recedē tes ab omniū corporaliū passio nū perceptiōe & rērū visibiliū naturarū conditionib9 derelictis de spūali natiuitate · spiritualiter disputemus : nec quicq̄ de ea no stra sensus præsūptione opinem'

Scriptura itaq; diuina · vt im passibilitatē paterne generationis ostenderet : sensū · sapientiam · vtutem · verbū · lumē · filium esse narrauit · Sensum scilicet · quo cūcta cogitantur : sapientiā · qua cogitata disponūtur : virtutē · qua dispolita perficiūtur : verbū · quo pfecta nūciantur : lumen · quo nun ciata declarant · Et hec omnes nominū species : non diuerse sed vna est virtus Quia enim vnius sermonis enūciatiōe · magnitudo eius noscī nō potuit : idcirco mul tiplici vocabulorū appellatiōe dis tinguitur · vt ex diuersitate vel q̄ litate nominis quantitatem virtu tis agnoscas · Quia ergo consi lium ab eo cuius consilium est · nō sepatur · quia virtus a sorti non scindit̄ · quia sapiēti a a sapiēte nō discernitur · nā sensa a sensato nō diuellit̄ · nā verbū a paterno ore nō auferē · quia splendor a fi o lumine nulla secretiōe discrimi nat̄ : manifestū est · patrē nec aug mentū suscepisse · nec detrimētū filiū genenerādo sēsisse : quia hec in deo & naturaliter insunt · & ip se in eis naturaliter inest · sicut ip se filius aptius declarat dicens

Ego in pātre : & pat̄ in me Esse ei & inesse · nō copia ē exuberās id est extra redūdās : nā ip̄m inesse id est in pātre esse · nō recipit aliq̄ : nullaq̄ extra effluē Nec detrimēti iactura ē dū vox sapiētiā gignit : dū spūm intellectū generat : dū os sermonē pfert · dū lumē splēdorē emittit · Inest enī splendor in lumine · & lu mē in splendore : & ita in se vtrū q; natura subsistit · vt neutrū li ne altero esse possit · nā vbicūq; lumē est · illic et splēdor · pari rad i antis lumīis claritate refulget · Ergo pātrī non est copia superflue re dūdationis · tanq̄ extra se efflu ens · sed ex se & tota in se · vt sapi ēs sapiētiam · filiū genuit : & idcir co ex sue infinitatis magnitudine nusq̄ omnino recessit : sed neq; sūb stantie sue portiunculā pro rata parte secreuit a se : quia lumē splē dorē gignēdo · separationi obnox iū non est : atq; ita singula pro sequendo · reperies patrē in sua generatiōe · nec copia redundan tē cumulū auctū nec dilapse portionis detrimēto diminutū : nec separate substātiae diuisione seiūctum · nā rērū natura aut sacra illa & ineffa bilis generatio cōperatur · nichil i se tale recipit · quā ad exuberationi aut diuisioni aut iacture obnoxiū esse possit

Probus

Certū ē quidem · naturā lumi nis & vbi · ac sapiētie aliaq; q; vtutū abs te cōmemoratarū essen tias · hijs additio nō tenen̄ pos

se: sed vtrū vt ais. pēne genea
tionis natiuitas talib9 cōparet
exēplis diuinis te conuenit testi
monijs edocere Arrius
Et iupiore pleatione mea
ita excelsus sum: q̄ athana
sius pridie etate p̄apitatur
in prokūdū. cum vult facūdiā sui
sermonis ostendē. nescius in cri
mine vlatur. scripturē dine contra
dicendo: eo q̄ in substātia dei ge
quet filiū genitori. cū ipē filiu9 de
se tetetur. et dicat. Pater maior
me est: et qui me misit. mādatū
m dedit. et n̄ ego veni sed ille me
misit Et nō veni facere volūtatē
meam: et sicut dixit m̄ pater. sic
loquor Et qđ dedit m̄ seruau: et
omnia que m̄ dedit nemo aufert
a me: et rogabo eū. et exhibebit
m̄ plusq̄ duodecī legiōes āgelor.
Et hic calix si nō p̄t trālire. nisi
bibā illū. fiat voluntas tua: et
trālcat a me calix iste. nō sicut e
go volo. sed sicut tu. Et que sūt
ei placita: ego facio semp. Et se
dere ad dexterā meā vl sinistrā:
nō est meū dare vobis Et dedit
illi nomē. qđ est supr omē nomē:
et exaltauit puerū suū. et būdix
it te dns deus tu9: et exaltauit eū
a mortuis. et sedere fecit eū ad
dexterā suā: et multa hūjs simili
a que studio brevitatis omitto Si
ergo ab eo missus est: si spōtanea
a volūtate nō venit. si volūtatē
suam nō facit. si qđ ei dicatur loq̄
tur: si sibi data custodit. si rogat.
si pro salute dep̄catur. si nomē ab
alio accepit: si sedes discipul9 pe
tentib9 gr̄ia potestate non tribu
it. que sunt p̄pri placita sint et ab
ipso a mortuis suscitat: equū nō
videtur. vt qui de sua subiectione
tanta et talia dicat: p̄ri effingatur
equalis Prob9
Si dubium ista copiosa dine
autoritatis testimonia. q̄ ab
ario de filij subiectiōe plata sūt.
aliqđ athanasio gr̄ete videt edi
cē n̄ morett: n̄ supplitiōe hēmois. sz
ex diuis voluminib9. a similis. a
dissimilis. vel wequalis. patri
filius demōstretur. ut agnita ve
tate. que sane fidei. ac rationi que
nitit roborētur. Athanasius.
Quantū velit pareat i ela
tione sermonis. arij calli
ditas. et sibi de autoritate diuine
legis plaudat testimonijs. q̄b9
videlicet nutit. ab equalitate pa
tris filiū sequestrae. cūcta q̄ ab e
o p̄olixi9 inserta nolcūtur. hūjs
dē etiam testimonijs a nob eius i
tentio absq̄ vlla difficultate pro
strabit. Epistus igitur filius de
i i forma serui quam assūpserat
ex virgine. p̄ri dicatur esse subiec
tus: apostolo paulo nihilomin9
affirmante Vbi venit inqt plenitu
do temporis: misit ds filiū suū
factū ex muliere. factū sub lege.
Ille itaq̄ dicat esse subiect9 q̄ sb
lege ex mulie nolcit genet9: et i
ea forma minorē se iudicat p̄e.
quā sūpsit ex vgine Nā i forma
dei patris angelicus ei chor9 p
batur p̄buisse ministeriū. Ita u

euangelio scriptū est. Et discessit ab eo dyabolus: et ecce angeli accesserunt et ministrabant ei. Obiat q̄ voluntatem patris facit: non suam. In hoc magis laudabilē debet agnosci: quia qui patris voluntatem equanimiter sert. equalitatē ostendit. aplō confirmante Hec est inq̄t voluntas dei: in xpō ihū. Nam quia addidit. sicut dixit michi pater sic loquor: quare hominū genus qđ rectū est intelligens. audito hoc vbo turbet? Si enim aliter xps: q̄ deus pat̄ loqueretur: tunc magis patri ne qualis vel dissimilis mōstrare tur Si vero que loquitur pater. ea loquitur filius: nunq̄ inequalē patri aut dissimilis inuenit Qđ dedit inq̄t michi seruauit: et omia que mihi dedit nemo aufert a me Dona enī dīna hoc mō intelligēda sūt: filio attributa Dedit enī deus pat̄ vo filio. omipotentiā omipotēti. maiestatē tribuit maiestati. vtutē dedit vtuti. prudentiā prudenti. pscientiā prescienti. dīnitatē diuinitati. eternitatē eternitati. coequalitatē equalitati. imortalitatē imortalitati. inuisibilitatem inuisibilitati. regi regnū. vitam vite. et nō aliam ab ea quā habet. dedit. et q̄tū habet. tantū dedit. vel si qua alia q̄ pater filio īdiuisibiliter et inseparabiliter cōtulisse mōstrat: sed hec omia nascēti potius q̄ indigenti dedisse probatur Cui a filio dicitur Omnia mea tua sūt: et tua oia mea sūt Si illa oia q̄ habet filius cōtulisse. alia in eo. et alia videtur esse in filio: mēdacē sine dubio fatum? filiū qui dicat sua esse que patris sūt. Dū si in hijs que dixit filius. mēdax inuenit. et euāgelista qui ait. equalem se faciens vo. omni vtute fallitur: ac sic nec pater filio integre. ac vera nat̄ aliquid cōtulisse mōstrat Dū si vera sunt. sicuti sūt. q̄ pater filio ois̄epabiliter īdiscrete cōtulit cōtulerit hominū demētiū lingue q̄ nitūtur filiū a patris substātia separare Rogat filius patrē: vt hoc nē verū se gestare contendat Nā vt vitatis sue intimaret potentiā mari imperauit et ventis. et quiq̄ milia hominū de q̄nq̄ panibus satiauit Calicem passionis vt homo tristis accepit: vt deus aūt fontē aque viue. saliēt̄ in vitā eternā xpīnauit Accepit nom̄: vt in ih̄u noīe celestia terrestria et infernā ipm̄ adorēt Et exaltat? ē de ymis ad sup̄iora id ē de carne humane fragilitat̄ ad dm̄ glōriōsedēs ad dexterā maiestat̄: vt eū nō dubitet humāna infirmitas sedvbi caput suū vident gl'ari Vnctus ē: vt crisma tū ipīs vnctione malo pōcis hois delicto purgem? Exaltat? a mortuis ē. vt nos exēplo resurrectionis a mort̄ aculeo liberē? Hedec discipls petētibz se ñ posse dare tollat: ne it̄ eos diuortiu nasc̄ Nā q̄ ait ñ ē meū dare vobis ip̄e iā dudū discipls ip̄i. sedū iudicādi tribuit pt̄atē Que sūt p̄i placata sentia q̄ contraria facē nesc̄

Nam quia venit · non vt faceret voluntatē suā · sed voluntatem ei⁹ qui misit illum · dixit · ut faciam voluntatem tuam · deus meus vo lui : & voluntarie sacrificabo tibi Quia ait: pat̄ maior me ē: dixit ego & pat̄ vnū sum⁹ Et sint in nobis vnū · sicut ego & tu sum⁹ vnū : & omia mea · tua sunt Et credit̄ q̄a ego in p̄re : & p̄ in me Et pater mey operatur : & ego op or Et sicut p̄ suscitat mortuos · & viuificat : ita & filius quos vult viuificat Et q̄ me vidit : videt & p̄em Et q̄ me odit: odit & p̄rem meū Et clarifica filiū tuū: vt et fi lius tuus clarificet te Et ego cla rificaui te sup terrā: & manifesta ui nomē tuū hoib⁹ Et ut omnis humane cauillatois q̄scat inten tio · hoc ēs euāgelista · cui⁹ supi⁹ vius sum testimonio · nescens i spū futurā & plentiēs in plentia malignā hereticoz verozdiam : ait · In p̄napio erat v̄bum · & v̄ bū erat apud d̄m · et deus erat v̄ bum Hi hec tanta dinitati conue nientia · q̄b⁹ & p̄em & filiū vnū esse docuim⁹ p̄fidis nō sufficiūt: alia si videtur supiora dicem⁹

Probꝫ

In huic tam valide · & certe plcationi · arius nisus fuerit ob uiare · certū est eū non rationem seq̄ · sed per verboz irrationabili ū compoc · effrenatius euagari: qui vlq̄ nunc triū substātiaz ra tionē · ut supi⁹ fatl⁹ ē · sicut atha nasi⁹ · vnius · pmulti docuit do cumentis · per nescio quas nebu las caligines araicens · assertio nem suam nequerit demōstrare ·

Arius ·

Vnquid quia ex diuinis o raculis athanasius nescit · q̄busd am articulis filium vnius esse substantie · & coequalem esse au su temerario nisus est affirmare: et spiritus · qui patris & filij min ter est: hijs dē debet equali gradatione conferri? cui ipe filius dicat · ille me glorificabit · q̄a de meo accipi et Et mittam vobis spiritū veri tatis · et spūs a me procedit · & quē pater mittet in nomine meo Et pater ad mortuoz osculatiat · Dabo spm meū i vos: & viuet? Nūq̄d is q̄ a p̄re procedit · vt mit titur · eide debet equari? aut una eam eode posse potestate putari ?

Athanasius

Sapiētiā & vtutem dei filiū esse · iam quidē supius demōstra ui · vbi aplm dixisse probaui · xpm dei vtutem & dei sapiētiā : sed et nūc vt & plenius & verius si necessariū iudicas · de hac eadē probatiōe replico testimonia Ipsa sapi entia id ē filius p salomonē clamitat dicens · Ego ex ore altissimi prodi: & ante inquit oēs colles ge nuit me Et q̄ eadē sapiētia p̄ni lumnis splendoz sit: predā salo monis p̄is dauid atq̄ apli testi monio probatur Salomone q̄dē ita dicente Splendoz inquit lucis et ne & speculū sine macula p qđ & in quo sine dubio pater videtur ·

vt ipse in euangelio filius ait: q̄ videt me. videt & patrē Qđ eaꝫ dauid apertiꝰ declarat: cum ad patrē loquitur dicens Apud te est fons vite: & in lumine tuo videbimus lumen. Audis lumē in lumine æterni id est patrē in filio contemplari Paulus quoqz cōgruentia hūjs p̄dicat dicens. Qui cum sit splēdoꝫ & ymago substātie eiꝰ Verbū eaꝫ nominatur: sicut pater ad demōstrandā generationis siue impassibilitatē pronūciat dicens Eructauit coꝫ meū verbum bonū Et verbo dom̄i celi firmati sunt Et in p̄incipio erat verbū & verbū erat apud deū. & deus erat verbū Deus inq̄t erat verbū non prolatiuū. & sono vocis trāsiens: sed substātialiter in sua būtate manēs intelligas verbum. Sed et q̄ cōsiliū sit ysaias testis est dicens Et vocabitur magni cōsilij angelus id est paternoꝝ tractatuū. vel cōsolationū dispēsatoꝫ & auctoꝫ: ymo ipsa cōsolatio. & tractatus Denſus etiā paterni pectoris demōstrat: vt salomō ait. Deus sapiētia fūdauit terrā: stabiliuit celos prudētia: sensu eius abyssi dissiluerūt. De quo sensu ysaias & aplūs dicat. Quis cognouit sensū dñi: sedz illud euāgelicū quia nemo nouit filiū nisi pater Clarum igitur q̄tū arbitroꝫ patrē ex se filiū generādo & eundē in semet habendo. nec auctū & diminutū dū qui generat in nascētis p̄fecte natuē sbā dimolat̄ & p̄manet̄ n̄ extra se vt q̄z diffūdit̄ dū vt q̄z i seipsū cē manē cognoscit sicut ysaias ñ extra infinitatē p̄ne natuē tēp̄ vltra se effluentē filiū. sed in se per cōmunis substantie vnitatem habitantem patrē & filium declarat: cum ad ipsum filium loquitur dicens In te est deus: & non est deus extra te Probus

Quantum facultatē perapiende racionis humani sensus capacitas p̄scrutat. plenissime scit ac hanalū superioris quæstiōis nodosa. totaqz scrupulose ꝓmionis ambigua. in quibus nostra hesitabat intentio. penitus amputasse. Di hoc p̄m etiam artio clarius edicat apertius: et de hūjs ad alia. si tamē aliqua superesse putatis. tandē aliq̄do trāseatur: quo alterius valeam̄ operis hūius terminare negocia Arrius

Mente pervigili. & sensu sagacissimo cūcta ꝑscrutati q̄z questionū a me ꝓpositarū dictamina: profecto reperies athanasiū nō ad omia dedisse respōsa Probus

Ne nā g̃ sūt in q̄b9 tibi nō satisfactū eē arbitraris? Arrius

Vid op9 ē eadē iterū repetēdo longū disputationis finē trahere. cū iam cōueniat vltimā te de cognitiōe sententiā p̄mere?

Emiplenā. nō Probus

oportz sniaz referre Vrā etiā p̄udētia meā pariē recogn oscet ab hūjs etiā de scō spū aliq̄a vos debē

disputando ꝓferre: nisi forte huic disputationi hodierni diei reliqe non sufficiant. poscatq; negocij pondus diei spacia integ. Qđ si ita est. nō enim⁹ difficiles in prestando. pmpti sitis tantū in reddēdo: sitq; diei crastine attitudo hec terna disputatio. terna vt aiūs de deitate ꝑsona. Iamq; nūc respirate si placet. huius grā ꝑ quo vos manēt rediuma certamina: vīaq; precautionū nō immemores. qđ hodie ñ valet. crastine disputationis lucta rimetis

Explicat liber secūd⁹

Incipit liber tercius

Prob⁹

Via in hoc hodie descendum⁹. vt de sco spū. quā athanasius vnā in trinitate ꝑsonā. arrius vero creaturā fatetur. agat disputatio? ita de ipso placeat vobis exordiū sumere: nisi forte habet aliqđ arrij de reb⁹ exactis in quo sibi figendā adhuc disputationis manū ſpat idq; agat breuis. ne reb⁹ neces sarijs concessū temp⁹ effluat. et noua dilatio mentes auditorū rectitudinis audacias coangustet

Arrius

Ego spm scm nō solū pri et filio minorē. verūetiā voluntate eius ministrū et obsequentē confiteor. vtpote creaturā creatori seruientē illumq; famulatus obsequium pbētem: qui tamē cūctis creaturis et melior. et prior filiū primus sit. Nam si equalis cū prē vt athanasius profitetur. honoris priuilegio insignit: nō diceret filius. qa nō loqtur a semetipso. sed quecūq; audierit loquet. Qui enī nichil vltronea potestatis autoritate loqt: iubēte impio p obsequale ministriū famulat. Athanasius

Si iudicis clemētia ꝓmissū tribuat. et largit. ex diuse autoritatis ꝑ eaā spm scm. nō creaturā esse sed deū sed creatorem cū prē et filio esse breuiter demonstrabo. Probus.

Si tua pfessione cōtinetur. approba breuiter. qđ ratio exigit: documētum non ex argumento sermonis. sed ex diuinarū scripturarū testimonijs spm scm patri vel filio coequalē esse. aut si aut tuipse fall⁹ es deū eū vel creatorē ꝓmuis opis esse oñde: ut dū hec verideſ testimonijs approbaueris. arrius a tua intētione vere fidei professione convictus ablegat. Athanasius.

Multo magis ex hoc apparet spiritū sanctū a patre et filij substātia non esse alienū: dum nō a seipso tanq; alienus et extraneus. sed utpote vn⁹. eius demq; nature sanctus. q patris et filij cōmunia sē agit. et loquitur. Nā si de ꝓpris loqueret: non solū a patre alienus. sed et fallax et deceptor procul dubio haberet. Cū vt ait filius. omis qui loqtur

mendatiū de ꝓp̄rijs loquitur. qui
ante de ꝓp̄rio id est nō a seipō. sed
de patris ⁊ filij. que loquēda sūt
loquit. De meo inquit accipiet:
⁊ annūciabit vobis Et vt ostēn
deret hoc esse. a se accipere qđ ē
etiā de patre sūp̄ fisse. ait. Ideo
dixi de meo accipiet: quia omnia
que habet mea sunt Videt ergo
spiritū sanctū a patre ⁊ filio nō cē
discretū: dū ea loquit que patris
⁊ filij ꝓp̄ria eē nosc̄unt Sed ⁊ fi
lius tale aliq̄d p̄fitetur. dū dicit.
nō enī a meipso loquor: sed que
audiui a patre meo nota fecit vob
Que sententia filiū ⁊ spm̄ sanctū
etiā si patre minor est. vt falso o
pinatis. sibi tamē ostēdit equalē
qđ impie refugis. Si enī vtriq;
nichil autoritate ꝓp̄ria loquēdū
p̄sumūt: nullo se inuicem dignita
tis honore p̄cellūt Adhuc tamen
audi manifestiꝰ: quō ⁊ patri eq̄
les habeant Dicit filius Opa q̄
ego facio: ipā testificāt de me Et
iterꝫ Ego ex me nichil facio: sed
pater in me manēs facit opa Quō
nūc sua? quō p̄cul dubio nō sua di
cit cē opa que facit? Sed volens
vtriq; vnius natuē demōstrare virtu
tē. ꝓpetrādorꝫ opū efficientiā. ad
patrē ne dignitatis retulit vnitatē:
vt dū opus patris. filij ē. ⁊ opꝰ
filij. patris: q̄a q̄cūq; p̄ facit. ea
dē ⁊ filius facit similiē ex ꝯmuni ge
storū ope. vnde agnoscat cē natuē
Dicit q̄ sua opa. nō sua dicit.
que tamē ipsius cē ꝓbantur: sic ⁊
vba nō sua se loqui testat. q̄ ꝓ
fecto eius cē nosc̄untur Et qđ de
filio. hoc etiā ꝯuenit de spiritu san
cto: qui sic a seipō ꝓpter demōstrā
dam vnius nature deitatem. non lo
q̄t vt tū q̄ loq̄t eius cē ⁊ ū aliena
creāt. Et loquebantur ait lucas
de apostolis. varijs linguis. p
ut spiritus sc̄us dabat eloqui illis
Et in euāgelio Nō enī vos estis
qui loquimini: sed spūs patris ve
stri qui loquit in vobis. Habet q̄
ipse ꝓp̄riam fandi autoritatē: que
liberā cēteris loquēdi tribuit facul
tatē Careus

Quib9 scripturis autoritatibꝰ
docere poteris spm̄ sc̄m deū
eē? quē ego creaturā esse ꝓfiteor?

Athanasius

Hinc p̄apue declaratur spm̄
sc̄m deum esse. quia vbiq; ē. ⁊ nul
lo continet locꝰ: sicut ꝓpha dicit
ad patrē. Quo ibo a spū tuo? ⁊
quo a facie tua fugiā? Et ūi mo
net Spūs domini replevit orbem
terrarū Esse enī vbiq; ⁊ vno eo
dēq; momēto. celos. terras. ma
ria. infernaq; replere. vt idē
ait. Si ascendero in celū tu illic es
⁊ si descendero in infernū ades:
nō creatiue. sed substātiē. di ꝓpriē De
ide ꝙa idē spūs. icōpolite idē simpli
ciꝫ natuē ē: nā creatiua omis q̄tū
ad natuē ordinē ptinet. ꝙpolita ē.
Dicit itaq; spm̄ sc̄m cōpolitū ex diui
nitate formaq; valuens ostēdere:
nū demū ꝙsequēs erit vt eum ere
aturā esse null9 audeat dubitare
Tūc aūt nec esse erit. vt si creatu
ē. desinas eū ꝯmunē cē nī eternū

angelis. vel archāgelis. ā ūi po
testatib9 ⁊ pnapatib9 ⁊ vnū el
le ex illis: ac sic vnicū ⁊ singula
rē. nō esse demōstres. Nē nequa
q̄ vtiq; obtinebis ⁊ vndiq; de
damantibus ꝓphīs atq; aplis
non poteris demōstrāe: salomo
ne q̄tē ita dicente Hpūs sc̄ūs sim
plex. vnicus. ⁊ cetera. Et aplō
testāte: vn9 spūs. Et iterum
Hec aūt omnia opaf vnus atq;
idē spūs Ac rursus Qm̄ p ipsum
inq̄t habemus accessū vtriq; in
vno spū Cernis igitur eū. q̄ vni
ce ac simplicis ē nature: ām potiꝰ
q̄ creaturā esse Deinde si creatu
ra ⁊ nō deus est ⁊ quo vtilitatis
beneficio i noīe eius lauacri vita
lis generatio celebratur: Bapti
zate inq̄t dūs oēs gentes. i noie
p̄ris ⁊ filij ⁊ spūs sc̄i Quid enī
nobis p̄sumāe pt ⁊ si nō est deus ⁊
Qualis q̄so est illa creatura: q̄
vnū cū p̄re possideat nomē ⁊ quē si
in baptismate ñ noiaueris. Secul
tatū videatur oīe milliū: per
fectū nō erit sacramētū In millū
quippe p̄ris ⁊ filij noie vtis: illo
nō noiato Creaturā q̄ creatricē
esse nō posse: nulli dt oīo ābigu
um Hūc aūt spm̄ creatorē esse.
scripturē diuine. vbiq; loquūtur:
sicut in iob volumine legimus.
Spiritus diuin9 est. qui fecit me.
Nam cuncta generaliter creatu
ra operatur ⁊ spūs sanctus desig
natur: sicut dauid declarat euā
gelista dicens. Quoniā videbo ce
los. opa digitoꝝ tuoꝝ: verbi vi
delicet. et spiritus sancti. Digitū
eni esse spm̄ sc̄m. aug9 opā. cē ce
lorū fabricam. sacro ꝓphā cōmunit
ore: ⁊ dūs in euāgelio demōstra
uit dicens Si ego in digito dei e
ijcio demonia: superuenit in vos
regnū dei. Quo digito lex dei in
duab9 tabulis lapideis ꝓscripta
refertur: in exodo legim9 Acce
pit inq̄t moyses duas tabulas:
scriptas digito dei. Unde ostēdi
tur hūc spm̄ sc̄m latorē legis eē:
cuius lex a pcis hoies liberat.
sc̄m attestatōis pauli pconiū Lex
spūs vite: liberauit me a lege pec
cati ⁊ mortis Cuiꝰ virtutis poten
tiā. magi quoq; pharaonis mi
rabiliē confitentur dicentes Hic
digitus dei est Adhuc aūt creato
rē esse spm̄ sc̄m ꝓphā dauid aptiꝰ
declarat dicens. Verbo domini
celi firmati sunt: ⁊ spiritu oris e
ius omnis virtus eorū Et iterꝝ.
Emitte spm̄ tuū ⁊ creabūē Virtu
tes autem celoꝝ. angelos esse:
nemo qui dubitet. Qui eaꝫ sc̄ūm
dum apostoli testimoniū. in hūc
spm̄. tanq̄ i sue originis auctorē
reuerētissime deliberāt aspicere.
Dicat eni ita. Ea que nunc nūa
ciata sunt vobis per eos q̄ euāge
lizauerūt i vos. spiritu sancto mis
so de celo: in quē cōcupiscūt āge
li ꝓspicere. Si deus non esset: fa
ciendi que vult. ꝓpium nō habe
ret arbitriū. At aūm in dispensa
tione sacramēti. libertate vtitur
voluntatē. nec exspectat iubentē
imperium: apparet eū non esse

creaturā. sed ꝟm Aplūs enim ū de electiū dnoꝝ diuersitatibus loqueretur: ad extremū intulit. Hꝫ aūt omnia operatur vn9 atq; ispūs: diuidēs singulis pro ut vult Et iterū. Spiritus inqt scūs agit in distributionib9: scdm volūtatem suā. Et dūs in euāgelio ait. Spiritus vbi vult spirat. Et vocē eius audis nō es. quō vnificat: apostolo dicente. littera occidit. spūs aūt vnificat: Et rursus de deo Viuificabit et mortalia corpa vestra: per inhabitantē spm suū in vobis Et dūs in euāgelio Spiritus est qui viuificat Vnde et in ihezechiele. spiritus vite appellatur Spūs inquit vite erat in rotis. De quo dominus in eodem pphēta mortaliū corporib9 dicit. Ecce ego mittā in vos spm: et viuetis Ergo qui vitā tribuit: deus ē Nā si deus nō esset: quō mūdū iudicaturus venire p̄dicat. dño dicente in euāgelio Cū venerit spūs paracli9 ipe arguet mūdū de pcō. de iustitia et de iudicio? Audi aliud argumentū: quo clarescat ꝟm esse spiritū scm Vocat pater fideles in gratiam suā. vocat filius: vocat et spiritus scūs. Qui si creatura esset: parē ac similē vocandi autoritatē nō haberet. Nā de pze aplūs dicit Cuādo aūt placuit deo. q̄ me segregauit ex vtero matris mee et vocauit in gratiā suā. Et de ppō romanis scribēs: in q̄b9 estis inqt et vos vocati ihū xpi De spū aūt scō: lucas in actib9 aplōz dicit. Ieiunantibz illis et manifestatib9 id ē aplis: dixit spūs scūs Segregate mihi paulū et barnabā: in opus ad qđ vocaui eos Reuelatorē quoq; milicie eē spm scm: eadē scriptura testat Expurgēs inqt agab9 significauit per spm famē magnā futurā Et iterū Cogitāte aūt petro de vilioē: dixit spūs scūs. Ecce q̄nt te: surge descēde. et va de cum illis. nichil dubitans quia ego misi illos. Sed ne multa in vnū testimonia cōgregando. in longum prolecutionis nr̄e tendatur oratio. breuiter vniuersa recolligo Quid ergo ē videt optime inquirenti dnūs spūs scūs dns ñr̄: q̄ apostoloz ñr̄ ē. q̄ vnus ac singularis ē. q̄ creator. q̄ viuificator ē. q̄ cū p̄re et filio vnū possidet nomē. q̄ pcā donat. q̄ sācificat. q̄ gratiaꝝ varietates p sui volūtate dispēsat. qui milicia reuelat. qui legem dat. qui autoritate sua ad gratiam vocat. qui mundū iudicat. qui temptatos suos condēpnat. in quo inter millibiliter impij blasphemāt: si hic talis dns non est. ostendat q̄d amplius habere possit. qui dns est

Quartus

Vang̃ sit sermo omni contradictioni obnoxius. et velut quodā scutū responsionis clipeo. obiectionū tela repulsa frustrēt. tamē illā quā nūc intendim9 questionē. ꝟtatiꝫq; athanasij igenij subtilitate conet eludē: nūq̄ valebit. ñ dico totā. sz ne vllā q̄dē ei9 ptis. rationabilib9 dissoluē argumēt

diat ſpm ſcm deū eſſe: qđ nullꝯ
q̃ſ̃ eudẽtius valuit demõſtrare.
Eſſo tamẽ vt ei contra rerũ veri
tatem cõcedã. ob hoc ſpm ſcm de
um videri. vel eẽ poſſe. q̃ taha
ogetur: q̃ nõ niſi deũ conuenit o
pari. Ergo deũ prẽm. deũ filiũ.
ẽm fatetur ſpm ſcm: ac per hoc
tres deos. Et ſi nõ apta impieta
te: ipſa tamẽ pfeſſionis videtur
ẽditiõe introducẽ: ac q̃ hoc nos
ad id vnde digreſſi fuerã⁹. mul
torũ deorũ creatẽ quodãmõ reuo
caſſe impiat. Velim optime iudex
ſi tamen poſſibile ſit. deprhendẽ
nouũ illũ egregiũ artis ſue magi
ſtrũ. ſolutis pſtigiorũ fraudib⁹
conueniẽtiũ oculos illudẽtem. Vt
eni triũ deorũ confeſſionis piculũ
euadat: ſubito eos vti tres vn⁹
appareat. incõprhenſibili fantaſ
mate ꝓflat dicens. Sed hij tres
vnus deus. Rurſus quos neſcio
qua coagulatiõe ꝓmixtos. et con
nitos i vnum deum reitegrat: ite
rũ eos ſeparatos. formes oſtẽdit
dicẽs. Et hij vn⁹ ẽ: trinitas ẽ.
Vide ſi vales ozo te in audita
et inuiſa pellime imaginatiõis in
uelligaẽ portenta. Ego enim cõ
prehendẽ nequeo. quẽadmodũ
ſit de⁹. nũc vn⁹. nũc tripertit⁹.
Nunc ex tribus in vno ꝓfuſus:
nunc ex vno in tribus diſſectus.
Nũc cõpoſitioẽ quadam ex par
tibus ꝓformatus. nũc diuiſione
neſcio qua ex vno iterũ in partes
diuiſus. Aut enim tres ſũt extan
tes in ſua ſubſtantia ꝓſone. et ꝓ
miſcei nõ debent. ne ſtatum ꝓpriũ
ꝓdãt. ſecundũ meam. magiſtꝝ
veritatis ſententiam: ſi ſi vna eſt ꝓ
ſoã. hoc ipſum ſimpliciter fatea
tur: et libẽ in fabellij tranſeat
dogma. Nam quid op⁹ eſt ad il
ludẽdam veritatem diuiſis formis
et ymaginib⁹ vlari. et ſic fabelli
ũ fugere vt in me incurrat: ſic a
me refugẽ vt eũ fabelli⁹ capiat:
Quia vt ſe impietate fabelliana
exuat: quẽ vnũ dicat tres eſſe af
firmat. Sed ne ego eum in trib⁹
teneã reũ: de trib⁹ neſcio quo ac
tiũo vnũ confiteat. Jam ſi aliquã
veriſimilẽ hec fides habeat ratio
nẽ: eẽtatis tue eſt iudicãe optime
ꝑbe. Probo⁹

Q Uẽ vnũ dixeis. eũdẽ rurſ⁹
tres appellaẽ et quos tres
credideis eoſdẽ iterũ. vnũ fateri
deũ. q̃tum ad humani ſenſus ꝓ
tinet rationẽ. multũ iconſequẽs
eſſe videtur: niſi forte hoc diuina
autoritate credẽ iubeamur. Vñ
ad hec tam valida. tãq̃ inuicta
que arti⁹ obiat: athanaſi⁹ reſpõ
dẽ nõ differat. Athanaſi⁹

H Uſtra niſ⁹ es. nobis vt
tibi videtur inſolubilib⁹ ver
borũ texere retia: nõ intelligens
neq̃ ꝓſpicãs. te quoq̃ hijs obie
ctionũ tendiculis poſſe inuolui.
Nã quã in de trib⁹ intendis. hãc
tibi de duob⁹ referro queſtionẽ. Di
vnũ deũ colis. et nõ eſt. alij ꝓter
vnũ: quõ duos ad cultũ teneãti
bus induas: Profitẽdo ei prẽ
deũ: et filiũ deũ: aut bpt̃ũ deũ

aut duos diuersos conuincens p
fiteri: ac per hoc gemine diuinita
ti. impiū exhibes famulatum. di
cente domino. non poteltis duobz
dominis seruire. Sed ne ego qui
de temeritatis notam incurrā. si te
de professione diuina parū quali
one cōfugam. cuius papua ven
ratio silentium magis q̄ callidas
exigit questiones: illuc michi ne
cessario video festinādū. vt vnū
tres esse. et tres vnū esse. et si
non ratiōe qua homo sū: tamē au
toritate p̄dicā. Ipsam itaq; trini
tatē audiamus dicentē. Faciam9
hominē ad ymaginē. et similitu
dinē nr̄am. Qui faciēdū decernūt
tres sūt. pater et filij et sp̄s scūs:
sed hij tres. vn9 est. Veniq; in tu
lit: et fecit deus hominē: ad yma
ginē et similitudinē dei. Vt ergo
trinitatē agnoscas: pluralitē di
ctū est. faciam9. Et vt hāc trinita
tē. vnū ēm esse nō nescias: adie
cit singularē. et fecit ōs hominē
Et iterū. Nō est bonū esse hominē
solum: faciam9 ei adiutoriū simi
le sibi. Ecce et hic pluralē dixit.
faciam9: in sequētib9 aūt singu
larē inferē. et fecit ōs hoiem ad
ymaginē dei: masculū et feminā
creauit eos. In collatiōe tres: in
ēpe vnus refertur: vt non diuer
sitas volūtatis. sed vnitas appa
reat potestatis. Et iterū. Visus ē
ds abrahe: ad querū mambre.
Aspexit et ecce tres viri stetērunt
ante ipm̄: et pdens adorauit di
cens. Si inueni graiā in cōspectu
tuo: ne trāseas seruū tuū. Ecce
vnus dictus est apparuisse. et tū
tres erāt: et licet tres essēt. tamē
vnus erat. Cū eni dixit. si inueni
graiā in cōspectu tuo ne trāsi ser
uū tuū: ostendit vnū esse Dñs
lum cū dixit afferatur aqua. et la
uētur pedes vestri: ostēdit tres eē
Item cū dixit apposuit eis mensā
et manducauerunt. ip̄e vero stabat
ante ip̄os sb arboze: ostēdit tres
esse Itē cum subiūgit. dixit aūt
ad eū vbi ē sara vxor tua: ostēdit
vnū esse Item cū dixit. surgētes
inde vir. ibāt ad faciē sodomorū
abrahā aūt comitabatur cū eis:
ostēdit tres eē Et dū repetit. dix
it aūt dominus. non celabo puero
meo abzahe. q̄ sodomis factur9
sum: ostendit vnū esse Sed et fa
cta illa supnaū virtutū carmina
vnū tres esse et tres vnū cē demō
strant Illo eni resonant mō Sā
ctus. sāctus. sanctus. dñs deus sa
baoth Dū terno repetiuit sāctus. t̄
nitatē insinuāt: dum semel dixit
dñs. hanc eandē trinitatē. vnū
deū esse designāt Huic etiā mille
rio illud eiā euāgelij sacramentū
vngruit. quo dñs p̄cepit bapti
zandas gentes in nomie patris et
filij et sp̄ūs sci Ecce habes tres.
in vno dīnitatis noie sublistētes. Na
mē eni p̄ris et filij et sp̄s scī: ds
ē De q° noie i numerozz libzo ad
moysē loq̄tur dicens Huio ego:
et vnuit nomē meū Nā et illud ni
ē videat oculū: q̄ idē filius sub in
genti milēio trinitatis loq̄t dicēs

Ego sum deus abraham. et deus
ysaac: et deus iacob. In eo enī
qđ ait ego sū. vnū deū ostēdit: et
id quod terno repetit. deū abra
hā et deus ysaac. et deus iacob:
trinitatē apertius declārat sacramē
tum. Audi adhuc. et intuere cui
bus huius archani misteriū. Di
at ysayas. Vidi dominū sedētem
i trono: et inferā. Et dixit. Quē
mittā. et quis ibit nobis: haud
dubiū qn ad p̄dicandum populo
iudeoz. Et dixi. Ecce ego: mit
te me. Et dixit. Vade et dic po
pulo huic. Cum ꝑ singulariter
dicat. quem mittam. vnū indicat
deum: et ad infert. pluraliter. qs
ibit nobis. apte trinitatem insi
nuat. Perape adhuc manifestio
rem. si mētis aures gestas aper
tas: huius fidei veritatem. Condi
tor celi et terre. patrē esse et fili
ū. et spiritum sanctum. ex his que
iam supius ꝓtulimus. euidentius de
claratur: ad dictū fuisse dominus
faciamus hominē. dū tō ipa trini
tas intelligitur hominē fabricasse:
sicut hec eadē cursus i baptis
mate credit hominē reformarē. et
ex illo qđ ꝓpha ait: verbo dni celi
firmati sunt: et spū oris eius oīs
virtus eoz. Et salomō ex psona
sapiētie pronūciat dicens. Cū pa
raret celos aderā illi: cum formā
iungebat fundamēta terre. ego e
ram ad illo cōponēs oia. Collat
igitur vt dixi. patrē et filiū et spi
ritum scm id ē totā trinitatē. mū
di creatricem esse. Audiamus ergo
ꝑ ysaiā ꝓphetā: q̄ trees. vnus sit
Dicatur enī ibi. Ego dns firmās
celos. et stabiliēs terrā: et nullus
meū. Vtrū patris an filij voluc
hanc vocem: Di nō totam trini
tatem. vnū deū crediderīs: hec
sententia nō statuitur. Ait enim
Stabiliēs terrā: et nullus meū.
Et vtiqz filius ad patrē erat: q̄ di
cat. Cum pararet celos aderā il
li: et ad fortia iungebat fundamē
ta terre. ego erā penes illū. Cū
igitur clareat in condītōe orbis
solitariū nō fuisse patrē. ꝗppe ad
erāt filius et spiritus sanctus. vtpo
te vnius dinitatis virtutisqz glorie:
qđ est q̄ se solū nec aliū secū fuisse
testatur. nisi vt intelligas scipm
et filiū et spm scm vnū dixisse deū:
cū quo alius extraneus et a natu
ra eius alienus nō fuit vnq̄: Et re
cte moyses de filijs isrl: locutus
est dicens. Dolus ducebat eos: et
nō erat ad eis deus alienus: cum
vtiqz et filiū et spm scm ad populo
fuisse nec ille pollit arcius dene
gare. Sed filius et spūs sanctus. non
est alienus: qui cum patre vnus est
nus. Audiamus aūt et beatissimū
paulum de hoc eodē millio aptius
disserētem et tres vnum esse non
firmātem: sicut in libro quē ad fi
lios maribadū nekāde hereleos
vre diaconū edidimus. plenissime
constat expssū. De quo nūc hoc i
loco ꝓpauca interserimus. Dum q̄
ille ille obiceret. q̄ vnio excludat
equalitatis trinitatem. equalitas
repellat vnitatis inter alia multa

ꝯ ego retuli Audi inquã apostolũ
hanc trinitatis vnitatẽ collatius
predicantem Dicat in epistola ad
corinthios. Diuisiones donatio
nũ sunt. idẽ aũt spiritus: et dui
siones ministeriorũ sunt. idem aũt
dñs: et diuisiões operationũ sunt:
idẽ aũt deus qui operatur omnia in
omibus. Quia trinitas est. tres
nominauit: et quia ipsa trinitas
vnus deus est. cum tres numerat
set psonas. nõ dixit pluraliter q̃
operantur. sed singulariter qui o
perat Et ne paruo unquã intelligẽ
tie sensu de patre solo eum dixisse
arbitremur. qui operatur omnia. ñ
etiam simul de filio et spũ scõ: dili
gentius inquirentes quid dicat au
dialta Cũ enim multa diuine gratia
e opa numeralꝫ: ait Hec aũt om
nia operatur vnus atq; idem spũs.
Cernis operantẽ patrẽ. operantẽ
filiũ: operãtẽ spm̃ scm̃ Et cũ simul
tres operentur. nõ de eis dicit. q̃ o
perantur. sed qui operatur: vt vnus
deus in trinitate mõstret Item pa
trẽ et filiũ idẽ apostolus nominas
ait Ipse dñs noster ihũs xps et
deus pater noster q̃ dilexit nos.
Et cum duos noialꝫ: vt vnũ os
tenderet. nõ dixit. qui dilexerũt:
sed qui dilexit nos Nec ait consо
lent: sed cõsoletur corda vestra.
Item. Ipse aũt deus et pat noster.
et dñs noster ihũs xps: dirigat viã
nrã ad vos Nec hic ait dirigãt:
sed dirigat Hactenus de illo opere
mutuatus sum. et trinitatẽ vnũ
ẽm esse. apostolico sensu docuisse:
ad reliqua festinemus. Expedit etiã
naturalibus hoc fidei sacramentũ
posse maxime cõmendari: aplõrũ
edocent acta: narrante luca de ere
dentibus. Multitudinis aũt credẽ
tiũ erat cor vnũ et aia Si ꝯ fideli
bus p baptismi regenerationẽ gratiã
grã. ut mltę eorũ aie. vna sit aia:
aur ũ mltо ꝑgruentius de vnitate ere
dat q̃ vnus sit deus: vt q̃ nos p gr̃ã
nam. hoc illa trinitas habeat p
naturã? Nam si et diligentius ꝓspi
nam⁹. inueniem⁹ etiã in nobis
q̃dã naturę. qã illi beatissime at
q; ineffabili assimilat licet lõge
aliter trinitati. Neq; enim frustra
scriptum ẽ: ẽm fecisse hominẽ: ad
ymaginẽ et similitudinẽ suã. Ho
minẽ ergo ex tribus cõstare id ẽ corpore
pore anima et spũ. apostolus testis
est. dicens: vt integer. corp⁹ et aia
et spũs. in die domini nr̃i ihũ xpi
seruetur. Si inter corruptibile et
ꝓpositа tante vnitatis misteriũ re
pitur. vt vnus tres sint. et tres
vnus homo sit: q̃nto pulchrius et ho
nestius de trinitate accipiet. q̃ vnus
sit deus. nõ cõfusionis permixtio
ne sed vnitate naturę? Hijs ergo
documentis rerũq; exẽplis ibuti. ne
labelliũ iacrim⁹ tres vnũ ẽm fa
tẽdo. nec tue ꝓfidie laqueis irretia
mur. dũ vnũ ẽm trinitatẽ cẽ inge
nue ꝓfitemur Probo

Contra hꝝ q̃ athanasius pse
cutus ẽ. si q̃d ẽ e diuso repli
cãdũ remanet: in medium ꝓferre aũdeo

Arrius

Sunt q̃dem ꝯplurima· que filiũ· ⁊ alterius natuꝝ: et inferioris docẽt esse potentie· Sed q̃m alibi a nris· contra illo rerores plenius obiecta sũt: q̃d opus ẽ· hec eadẽ rursus repetẽ: ⁊ lanuginosã altricatioi pbere materiã? Di placet igitur: de hac nũc inter nos disputationibus ferto sententiã

Probus

Iam supius iẽ fatus sũ· semiplenã nõ oportẽ sententiã ꝓmere: supẽ vt si q̃d vob remã sit pagere dignemini

Arius

Et hijs que cogitioni tue patuerũt: pnũciaꝝ dignaꝝ

Athanasius

Eliquaꝝ questionũ· quibꝫ arrius opinatur posse filiũ a pẽ minorẽ ostẽdi· pnapale illud est· q̃ ide filius ait· pat maior me ẽ: q̃ iam cognoscitur intentasse: ⁊ huic velut capiti· cũcta questionũ inhẽrentiũ mẽbra Nam q̃ ait· ũ veni facere voluntatem meã· ⁊ nõ pt a se filius facẽ q̃q̃· et sicut docuit me pẽ· sic facio· et doctrina mea· nõ est mea· ⁊ me oportet operari opa eius q̃ misit me: ⁊ nõ a me veni· sed ille me misit· ⁊ ego sum vitis· ⁊ pat meus agricola Et ego viuo ꝓpter pẽm· ⁊ q̃ die se ignorasse fatetur· ⁊ q̃ pẽm suũ vocet dm· ⁊ de alius trãslatiõe pat ⁊ se in cruce derelictum conqueritur· ⁊ q̃ spiritum suũ pri cõmendat· et si qua possit alia huiõi ẽ illo respiaũt· que a nobis cũ omni metu et reuerẽtia secũdum dispensationem carnis· quo non solũ patre· verũ etiam angelus minoratur· et dicta vel facta intelliguntur: tantoqꝫ nos brãtino ei⁹ obnoxios· q̃to hec et indigna est se non ignorantes· q̃ nos tãto dilexit amore· ut ad illa vilia ⁊ tã iniuriosa semetipsũ voluerit inclinare Nam quia ab ãgelis minoratus est· iam supra ut memini plenius docuim⁹: vbi dicẽtes a postolo vba posuim⁹· Hũc autẽ ihesum vidim⁹ propter passionẽ mortis· paulo min⁹ ab ãgelis minoratũ· Q̃d vero et hoibus minor factus sit: plaiam audi dicẽtẽ Vidim⁹ eum et non erat speciei· neq̃ decoris: sed species eius despecta· ⁊ deficiens supra filios hominũ· Sed et lucas euãgelista de eo ait· Et erat subdit⁹ parentibus suis· Que oĩa si secundũ dũ diuinitatis formã accipiãtur: nõ solum patre· sed et angelis et hoibus inferior eius diuitas inuenitur· Verũ quia vtriusq̃ in se naturam habuit· dei scilicet ⁊ hois: vtriusq̃ nature res loq̃tur· atq̃ agit Neq̃ enim eius dẽ natuꝝ est· dicẽ· pr maior me est: ⁊ dicere· ego ⁊ pater vnũ sum⁹ Dicere· nõ potest a se filius facere q̃q̃· ⁊ dicẽ· omĩa q̃cũq̃ pat faciat eadẽ et filius faciat similiter Dicere· nõ veni facere voluntatem meã· ⁊ dicẽ· sicut pr suscitat mortuos ⁊ viuificat: ita ⁊ filius quos vult viuificat Vnde ⁊ cum autoritate libẽ voluntatis· iepso ait Volo mũdari Nõ ergo

vnius natuē est p̄sepis gremio
continere. ⁊ astrorū indicijs p̄di:
hominib9 subia. ⁊ ab ag̃elis mi
nistrari. De loco ad locū fugere:
⁊ vbiq3 sui p̄sentia exhibere.
Terrena incolere: ⁊ celestia non
tolerare. Temptari a dyabolo:
⁊ eius in abyssū mittere legiões
Esuriem sustinere: ⁊ multa mili
a hominū saturare. Aquas sitire
⁊ fluẽtes latices in vm naturam
mutare: ob vnius momẽti extig
uendam litim putealia pocula pol
lere. ⁊ vndosi annis perhennes
meatus tribuere. Hate equora
trãsmittere ⁊ eadẽ incessu mirabi
li. sicco vestigio terere. Ignorare
diem. ⁊ patrẽ scire: duas petenti
bus non concedere sedes. ⁊ spõ
te duodecãpmittere thronos. Mo
rtem formidare. ⁊ morti illudere.
Capi timere. ⁊ captiuos reducere
re: totaq3 inferni iura compilare
Desolatum se conqueri: ⁊ mox
latronẽ patriarchatũ consortio a
sciscere. Omnia ex nichilo condi
disse: ⁊ eorum potestate trũpha
ta. mortem accipere. Vides ergo
cognitorũ horum optime p̄robe.
in hac dispẽsatione carnis assũp
te diuinitati nichil penitus fuisse
derogatum: dum orporee humi
litatis impletur officiũ. vbi diui
natũ coruscant miracula virtutũ
Ergo equalis est patri. iuxta id
qđ deus est: ⁊ minor est patre. iux
ta id qđ homo factus est. Hec id
circo ego breuiter in vnũ respons
onis cumulũ cuncta congessi: quo
nia de hijs oibus questionũ capi
tul' latius ⁊ plenius beatus nr̃ disp̃u
tauit ãbrosius. Cõtra quẽ palladi
us arriane p̄fidie epõs. dũ ia credo
ille sc̃us humanis rebus suis exẽp
tus: in refutatiõe dictorũ eius. qđa
credidit ꝓcumbẽdum. Di q̃d g̃ nũc a
te obia potuit: ille ia suis obiecti
onib9 occupauit. Cui qm̃ ia vno
respõdi libello melius reor si q̃s fo
rte hũ omissa vidẽt. vbi plenius dña
opitulãte grã explicabo: vt in illo
se quoq3 superatũ ariũ agnoscat
Quãobrẽ dignabere optime p̄bere vl
timã de cognitis ferre sniã. Vbi
Si post innumerabilia te te
stimonia ariũ aliq̃d remã
sisse videtur: apponere nõ graueris
Quãꝯ ut reor. nichil sibi respõsi
onis remanserit: quib9 videlicet
responsionibz possit athanasiũ de
vni9 substãtie id ẽ omousiõ cõne
depellere. Vbi ne postmodũ aliq̃s op
p̄ressionẽ causet a nob⁹ nulli ei ad
respõdendũ locus adimat.

Arrius

In Nulli dubiũ ẽ. qꝯ magicis ar
tib9 athanasi9 nouit iudicium puer
te sensus: vt recte fidei tramitẽ re
gat eos qui eam religiosius sectã
tur ⁊ volunt. tenere non possint
Et idcirco qđ in examine culmus
tui. explicare non valeo. prima
pis iudico reseruabo: vbi veritā
tis indago p̄repollet. ⁊ magicæ
artes non violant. vbi vere fidei
obseruãtiam p̄eualere posse cre
dendũ est.

Athanasi9

Qui huius assertionib9 adeē
possūt: q̄buslibet fallacie
argumētis. vel cauillationib9 ex
cusationē sibi inuenire nō delinūt:
sicut nūc id facere atriū. pleniusq;
vīa pspicit magnitudo. Michi vō
ad oīa que ab eo in aulmum vīi
pīentia pposita sunt: vera fidem
vindicanti. respōdisse sufficiat:

Probus

Ipitor. & min9 de facētia
sūmētis est. putati potiꝰ
studiū dare. q̄ veritati paratam
accōmodare: cū id assertoribꝰ fidi
commeniat. veritatē potius sequi.
q̄ errorīs vt falsitatis cōpede p̄
pediri. Horū igitur mos est: q̄ cū
huc pfidie caulā ad finē vlq; ve
nire conspexerint. metuētes ne cui
tis hominib9 eorū pfidia innote
scat. ad optionis se conferre plen
tiā: ignorātes q̄m & illic victoria
attribuit. vbi pote. tia liberat
sententia pmulgatur. Frustra igi
tur artius videtur de nro iudicio
ad pnapis appellare plentiā. cū
in conflictu certamus nichil adiū
sum se senserit puitatis: qui sua
ignauia quibuslibet modis obte
gere capiēs. ad pnapis visus est
confugere sententiā. quē constitit a
thanasiū. ab omnibus defensione
qđ est vnꝰ substātie diuellē peni
tus nō potuisse. Sed vt ei9 suꝑ
flua decreuit intentio. eū. ne fanat
dllo mō refrenabo: ne vim psō
nā nō sustinēs. de ademptoris
spāo gloriet. Hec vō solicitudo
erit. vniūsa que ab vtrisq; in no
stre cognitiōe plata sunt. gloriosꝰ
cēlibꝰ pij pnapis ītimare vt falsi
dicis ambagibꝰ paul omnes. ad
victorie palmam. pue fidei asser
tor valeat pueniē:

Incipitu
Probꝰ Ia° totiꝰ opis
Hore veritatis & fidei. in
ter lectatores ppiane re
ligionis id est athanasium. label
liū. arrium. & totiū arbi. lidi.
Qui qm̄ diuīlitate dogmatū. &
sententiarꝫ valitate. lōgo diferimi
nis interuallo a se iuicem diremū
t: studioliꝰ explorare cupiui. au
iusnam eorꝫ fides. veris assertio
nibus insigniretur. Qđ ut fa
cilius cognoscere possē: singillati
eos fidei sue fera pferre cētētias.
eas demqꝫ documētis pbabilibꝰ
roborare: mea interlocutiōe ela
gitaui: obuiantibus salubꝝ et re
fellentibꝫ hijs q̄ contra veirent:
ut alijs defendētibꝰ. alijs obnitē
tibus. luce dillie veritatis agnitio
panderetur. Qđ eos ita fecisse:
ipārū pfectionū lectione mōstra
tur. Cū igitur sabellio primam
disputādi licētiā gloriatiōe potiꝰ
q̄ auctoritate tribuisse: talem de
deo fidei sententiā tulit. q̄ dicēt
prēm ita solitariū. & singulare.
sine vlla extantis filij. vt spūs sā
ctā psona subsistē. vt ipē magis filij
censeatur nomine atqꝫ spūs sā
ctimonii asserēs. im id ē tanq̄ si
una species vt psona tribꝰ voca
bulorꝫ nōibus nūcupet. nō distin
ctiōe generis. sed officij pmutatio
ne: vt pat nō qui genuit. sed q̄

condidit. habeatur. ¶ Itēqz ipse de paterni nominis dignitate de radens. per quedā nature augmēta. aut potius detrimenta: in filij nomine. ex virginei ortus natiuitate transierit ¶ Sed hec inepta eē & impia omniqz fidei veritate ca rentia: e oppō qui contraueniebant pscriptionibus manifestissime da nant ¶ Ostensum nāqz est multis & copiosis diuinarū lectionū pbamētis. & patrē & filiū & spm scm spualiter & pphetis extare pfonis: & aliū eē genitorē. aliū genitū. aliū ingenitū. atqz genitū spm scm: liqt scdz athanasij pbabilem fidei veritatē. aliud esse nō possunt. cū alius atqz alius credi possint: & pfecto sunt ¶ Nia vere extreme atqz profunde stultitie genus est. patrē nominādo eum qui nō genuit. & filiū credere eum qui genitus non sit: sed per inania & rebus vacua falsoz nominū cōmēta. humanaz mentiū sensus auocare. & in diuersis sententiaz obiectionibus fidei pphane illudere. ¶ Postqz ab istius erroris pestilentia patuere: protinus fidei lux si valeret adeē mea interlocutioē pcepi ¶ Qui in ipō pscriptionis lux ex ordio dnī nrī ihū xp̄m puri hoiēz. et vbi diuinitate vacuū fuisse asserit: & eoulqz pquoldā beate vite pfectus illustrius eminuisse. vt in dei ac dni appellatiōe. ure trāsiret. nō naturalis dignitatis pruilegio. sed accidentis pbe ac dignissime merito actionis: impiū esse dicens. naturam in eo dinitatis accipere. qui & materni vteri gestamine vere. sollēpnes feminei pudoris cōditiones trālis it. & cunas vagitusqz exputis tatis quoqz sortient incremēta. et in tantū nostre fragilitatis cōmunia non euaserit. vt temptatus sit mori timuerit. & moestus sit. ¶ Illa vero que in eius gestis miracu lis plena narrantur: non vt deus qđ non erat egisse. sed munē pphetanantiū mentorū. diuinitus asserit impetrasse. ¶ Sed hec etiam pbrosie infidelitatis doctrina numerosis & multiplicibus doli mentis impia esse & manifesta pparuit. & deum quoqz esse. quem ille solum hominē contenderat. ex illo precipue testimonio clarius it: qđ iohānes euangelista testatus est dicens. ¶ In principio erat verbum. & verbum erat apud deum & deus erat verbum. Hoc erat in principio apud deum. Omnia per ipsum facta sunt. & sine ipso factum est nichil. Per qđ nō solum ante secula dm apud deum: verum etiam totius creationis exordium fuisse auctorem declaratum est. ¶ Plura etiam alia hijs similia. si aut prosecutionū vorpore tenetur exprosse prolata sunt testimonia quibus diluide apparuit. hoc dm verbum deum de patris vtero ante secula genitum. & in fine temporū ob amorem hominū. nostri genus suscepisse naturā: in qua salua sui naturā. vna eaqz pscā oēs humane fragilitatis exercuit passiones

Exclusa itaqz ea ꝯ totius ⁊ ei9 errore meis interfatus9 abdicato pond9 oīe negociū ⁊ tota fidei lūma ex athanasij atqz arei9 altricationis cōflictatiōe pendebat Quib9 cū ineūdi certaminis copiam tribuisse: hūc athanasius fidei sue tramitem pandit: vt patrē et filiū ⁊ spm̄ sc̄m vni9 essēti e vniuersqz diceret esse natuē Ecō tra vo arrius referebat in tantū eos vni9 nō esse substātie: ut dignitate potentia honore p̄em filio multum excellere filiū vero infra hec et longe iferius subsistē diceret Homousij quoqz vocabulū tanq̄ pegrinum et a scripturis diuis alienū ruperqz apō nicēam argumēto potius q̄ autozitate reptum penitus repudiandū aiebat: aut certe diuinis cōtineri litteris sibimet demōstrari poscebat Quoq̄n nois ipsius simul sanēdā cē iacturā: obnixissime zorabat Dz athanasi9 vtrū nois nouitate an verbi virtute offēderetur dū inquirēt: vtrūqz sibi arri9 displicere respōdit Ex quo apparuit eum non ob hoc omousion fulcipē nolle qa nouū erat sed quia fidei ei9 molimina destruebat Sed dū iterū ac sepi9 ꝓpria etatē vocabuli pure ⁊ specialiter in scripturis positi ꝓpetatem fla gitaret: id athanasi9 allegabat ecclīe consuetudinis esse quā do aplīe fidei terminos insolēs et temeraria heretice fraudis audaciā p̄terillet hūs ꝓpositionū nexib9 in enodabiliter vinciretur: quib9 ipā catholica sens9 libertatem intra pfidie sue laqueos implicatā retinē putabat Et vt se athanasius antiquoꝝ autozitate muniret talia plce consuetudinis exēpla ptulit: que solū arei9 negare nō pollet verū etiā pari cū eo fidei ratione defenderet Pzo poluit itaqz ad demōstrādā sup nominū nouitatibus antiqui moris regulā quidem contra sabellium q̄ p̄em genitum asserebat ingenitū atqz inascibilem debere catholicos pfiteri preteitoz consilioꝝ decreto fuisse sanatū: cū hoc ipsū euidētius positum scripture diuine autozitate ostendi nō possit Sed hoc pfitendū: ⁊ ipsa rei veritas et necessitas hetice pfessionis exegit Item deū ex deo lumen ex lumine filiū contendum: epi religionis quā arrius tradit sectatozes i smirnēsi sinodo dicūtur tradidisse Qđ ipsū eadem simpliciter et specialiter in scripturis diuinis positū inueniri nō posse: et ꝯplura hūs similia ptulit documēta q̄ gestoꝝ serie tenentur expressa: q̄bus ostēditur ad obterendas hereticoꝝ insolentias nouoꝝ noīnū vocabula fuisse p̄supta Nec tamen eos contra vetitū apostolice sentētie fecisse credēdū: q̄ pfanas vocū nouitates precepit euitādas Sed profanas inq̄t: nō religiosas Nam religiosū esse ingenitū dicē p̄em et filiū ōm̄ deū lumē de

lumie veros quoz ꝓpianos ⁊ catholicos nūcupat: nouinouis uocatur esse vocabulū. Dimili ergo modo aiebat athanasiꝰ etiā in nicæno euenisse concilio: vtqz arrius contra ueū fidē. ttriliō id est tres substantias inducebat. omoulion id est vniꝰ cū patre filiū substātiae contitendū. epōs cōsuisse. Et erat omino consequēs. vt si omoulij ꝓfessio tanꝝ a lege ꝓfana calla tur. truste quoqz inuentio pāi ratiōe cōfundatur. Aut certe doceret arrius triulion specialiter in lege conscriptum: sicut athanasiū. de omoulij ꝓpietate cogebat. Sed cū hoc penitus ostendere nequiret clamat eum supflua de athanasio exequisse. que ipe mmme potuit demōstrare. Et cū se pari questionis vinculo artatū cognosceret. tandē aliquādo in eū sententie planctum reflexit assensū: vt nudi sermois ꝓbatione omissa. rebus atqz rationib9 edoceret. patres et filij aut vnā. aut diuersas esse naturas. Sed hoc athanasius clarissimū atqz aptum vniꝰ substātie indicium dabat: qꝺ patrē ex seipō ⁊ non extrāseus filiū genuisse monstrabat: sicqz nō posse. aliud eum qꝺ qꝺ ipe essꝫ edidisse: cum ⁊ diuine generationis veritas ꝓ sui honoris reuerētia id eē credendū exigeret: ⁊ rerū naturaliū cōsuetudinis autoritas inuitaret. nō posse patrēs dissimilis natuē filios ꝓcreare. Et ideo scām arrij sententiā. qui alteriꝰ substātie qꝺ pater est. filiū asserebat. hoc humano sensui intelligendū reliquit. Vt si vere filius in diuersitatē natuē est: nō tam genitus qꝺ factꝰ eē videatur: sicqz vacua ⁊ ianis ꝓis ⁊ filij appellatio. dū spectetenus magis qꝺ veraciter. aut ille genuisse. aut hic natus ꝓdicatur. Aut si vere quidē de patre natus asserit̄. nec tamē cum eo vniꝰ eiusdēqz substātie credit̄: degenerē eū ⁊ inditar alicuius mōstri aliud qꝺ paterna natura dictabat. editum cōuenit ꝓfiteri. Qꝺ cum sē illi atqz beatissime. ⁊ ineffabili non cōgruat mestitia. maxime cum ⁊ animantes ab hoc pessime condi tos ꝓdigio natuā liberos reddicerit. ne aliud qꝺ qꝺ ipā sunt generarent: liquido ꝓbari eiusdem filiū cuius pater. esse nature. Ex contra hec. illud arrius ꝓcupe opponebat. patrē nō potuisse ex se filiū generare: ne per hoc diuisionis alicuius vel corruptionis viam videatur esse subiecꝰ. Quia si ex semetipō vt aiebat id ē ex hoc qꝺ ipe est. filiū genuisse creatur. aliquā vtiqz substantie sue portionē a seipō secretuisse putabitur: per qꝺ sine dubio a sue plenitudinis ꝓfectiōe admodū decrescens. ⁊ diuisus profecto. ⁊ iminutus esse videbitur. Qꝺ obiectionis caput. tali athanasius veritatis ratione submouit. esse impossibile dicēs deum qui incorporeus sit ⁊ inuisibilis atqz impalpabilis. id in se recipere t habē. qꝺ sit diuisionis

aut corruptionis vicio subiectū: qm̄ fez diuidi vł iminui contrecta biliū soleat ⁊ corporaliū esse ma teria Deū vo q̄ in nullo est horū: tale aliq̄d omno ppeti nō posse. Et ob id credēdū q̄ genuerit: q̄a se genuisse testatus sit. Corruptum aūt hac ipsa generatiōe omno ñ fatēdum: q̄a semp incorrupt9 maxime cum pleraq; inueniātur in rebus corporeis ⁊ corruptioni subiectis. ita mmstrari vel nasci dt nullum suis vnde gignantur materijs. afferant detrimentū: sicut lumen a lumine sumptum ⁊ accēsum. ⁊ q̄ quolda profert9 natiuitatē mmstratum. diminuti onis dāpnū originali non potuit afferri materie: cum ⁊ dimus sa cratissie vgnis ptus tale aliq̄d miro atq; inexplicabili sacramen to: milio fuisse. demōstret: dū sine dāpno pudoris deo plen9 a te rus vacuatur. Et si vgnalis ite gritas. si natura corruptioni ob noxia. deū pariēdo nō corrūpit: quō natura incorruptibilis p̄is eūdē vm generādo corrūpi potu isse credatur? Sed itez arrius p̄is ⁊ filij lōge impare dissimi lemq; naturā hinc ostēdē nitebā tur. q̄ filius minorē se dixit patre: ⁊ nō suā sed eius in omib9 facere volūtatem. multaq; alia in hunc sensum conuenientia de seipso fal sum fuisse asserut: que michi ad demōstratiōnē dissimilē naturē satis imbecilla. et multū dicētur i congrua. Quasi vero si quilibet filij hō. patris hois sanat volū tatem. et cum sibi p̄stātem fate atur atq; maiorem. diuerse po terit esse nature: dum ⁊ si possit pater honore p̄ferri. nō tamē na tura discerni. Qđ quidē ego lege atq; condītione humane nature dixerī. Cetez athanasij mani festiori sentētia. huius nobis intel ligētie viam aperuit: in qua om ni dissimilia cūctationis caligīe. cla rum veritatis lumen illuxit. Quid enim ad totius ereseos nebulas effugandas dici vel credi manifes tius potuit: q̄ ut sint in vno p̄po duas credimus esse naturas. de i scilicet ⁊ hominis: geminā quo q; in eius verbis vel actis. verū cognoscam9 inesse dēbuisse: ut ea q̄ dē que sublimius loquitur id ē ego et pater vnū sum9. et cetera hui similia ad deitatis referāt naturā. Que vero humilius: secundū hoi nem intelligatur fuisse locutus.

De spiritu quoq; sancto compe tens habita disputatio est: quem arrius a cōmunione nature p̄is et filij. q̄ creatuē p̄fectionem. lon ge secretum atq; alienū eē puta ut. Sed q̄ vnus eiusdemq; sit substātiae: hinc papue athanasi us demonstrauit: dum eum ea loq; atq; agē. q̄ nō nisi deū possi bile sit opari vł loq; talia q; de eo referri. q̄ nulli conueniāt creatuē p̄dicauit. Et iō a p̄is ⁊ filij dei tatis vnitate extraneū vł diuer sum esse nō posse: quē similis at q; eadē ogū vtus demonstrauit eqlē

Quia ⁊ reuera detestabili prauitatis errore patris et filij societate alienus putatur: qui patē nomis virtutisqz honorē cum eisdem obtinere mōstratur. Difficilem quoqz illā ⁊ vt arrius autumabat īsolubilem quēstionē. q̄ tres vnus dia dē. ⁊ idem trib9 distingui nō posse personis intentauerat: ita athanasij diuine scripture autoritate dissoluit: vt maior ī lit absolutione veritatis enodata. q̄ fuerāt per sillogismos. versutiarū plicatile inuoluta. Manifestū nāqz docuit q̄ in trinitate vnus deus sēm nature vnionē: nō sēm distinctionē personarū Et ideo tres. vnus est de9. q̄a triū natura ē: quia ⁊ tū multe anime. vna anima. et tū oīs homines vn9 homo dicatur sēm nature cōditionē. q̄ omibus vna est: nō sēm diuersitatē assertur psonaz. Igitur qui natura vn9 est de9. idē in psonis tres sūt: pater et filij ⁊ spūs sanctus. Si itaqz horum triū cōmune nomē requiras. vn9 deus est: in quo vno ac singulari nomine baptismi misteriū celebratur: baptizate inquit oēs gentes: in noīe patris ⁊ filij ⁊ spūs sancti Iuxta quā nominis cōmunionē. ⁊ pat̄ de9: ⁊ filius deus. ⁊ spūs scūs de9 dicit Et cum vnusq̄sqz eorū singulariter deus sit: deos tamen eos dicere. nature vnitas nō admittit Cū nature nomē q̄ deus est. ñ puatū vniuersqz ⁊ peculiarē: sed cōmune nomē ē. Et q̄ noīe atqz vnū est: plurāle eē nō potest Et idō tanitas. nō pluralit̄ dic: sed vn9 dicatur deus Vbi vero peculiare aliq̄d. ⁊ q̄ ī aliud nō recipiat: nest ibi ⁊ pluralitas. ⁊ distinctio haberi potest. Quia ḡ pr̄ ꝑe dicit̄ ⁊ filius ꝑe nūcupat̄ ⁊ spūs scūs ꝑe appellatiōe distinguit̄. nec pr̄ pr̄. filius. nec filius pr̄. nec spūs scūs. a filius a pr̄ itelligi: rectissime sēm distinctionē psonaz tres numerātur. qui tamē sēm natuē vnionē numerari nō possūt Et idō tria sūt nomina in psonis pater ⁊ filius ⁊ spūs scūs Vnū nomē ī natura dē: et ob hoc. tres vn9 dē Ergo nec ꝑsimilio in trib9. nec diuersitas i vno admittit noīe: ac sic trinitas. vn9 dē ē. sēz natuē vnionē: ⁊ vn9 dē. trinitas ē. sēz psonaz distinctionē Huiusmodi athanasij sēmōnē. vel vn9 ad huc ⁊ plenius potest q̄sqs discernere. quibus ibi assertio tāta veritatis autoritate. tantaqz probabiliū rerū assumptatiōe fulsit. vt nouo atqz insolito actionis genere. suoz magistrū adūsarioz testimonio cōprobetur. ⁊ ipsis cōtrib9 ꝑfecte atqz stabilitat: q̄b9 destrui posse putat. Dixit ei idē athanasius tres eē psonas: ⁊ vnā eoz eē naturā Que cum sabellij quoqz ⁊ arrij testimonio ꝓbat Nā vsz adhuc pr̄ ⁊ filius ⁊ spūs scūs vnius sūt potestatis. vnius qz nature: ut sabellius tātā vim spiritus vnitatis. vnā ⁊ singularē eē psonā putauit Sed in tantū ñ ē vna persona. sed tres distincte: vt arrius eos inequales ⁊ natura dicat eē diuisos.

Ergo inequalitas arrij: distinctionē indicat ysonazz. Cōsulio sabellij: natuē aptius vnionē ostēdit. Rursus dū fotinus ad confirmationē sententie sue. qua putat xpm purū hominē esse. illa replicat testimonia. q̄ idē xpūs humane conditionis natuē. aut locutus ē aut egit: id est dū prēm sibi maiorē. et nō suā sed eius dicat facere uolūtatem. et cetera hūjs similia q̄ in disputationis ordine pleniꝰ dicētur ex illa: euidētissime athanasij cōprobat fidē. qua xpm asserit hec omia nō secūm diuinitatē. sed secūm humanitatē quā idem gestabat naturā fuisse locutū. Sed et cum arrius ex infirmitate dictorū uel gestorū eius. creaturā eū uult intelligi. indignū uidelicet iudicēs naturā in eo ui omipotentē accipe. quā cōspiciat tantis necessitatū conditionibus subiacuisse: nō solū q̄ hec athanasij sententiā robustius firmat. q̄ in xpō secūm dispensationē carnis accipiēda eē definiuit q̄q̄ uiriliter aut locutus est. aut egit: uerūcamen similiter cū fotino q̄ fidei uiolo teneꝫ astrictꝰ. dū et ipse pari sniā. filiū dei creaturā autumat. Aut q̄ q̄ in eo sint dissimiles. q̄ arrius celestē creaturā et meliorē ceteris filiū ui opinatus sit: fotinus uo terrestrē: dē q̄z tamen eorū creatue noīe copulatur dum siue terrestrem siue celestem dixerint. minime tamē a creature confessione discedunt: adimentes utriq̄ filio id q̄ de prē natus est: et hoc solū ipo assertionis genē idonei utriq̄ athanasij sūt testes: sed et dum xpm creaturam fatentur. errore consimili repūtur equales. Probabilis igitur et omnu ueritatē asserti one subnixa. utpote apostolicis traditionibz cōmunita ex eoz uenens regulis. athanasij fides apparuit. Quidētiꝰ nāq̄z nobis secundū normā catholice fidei. unū deū ostendit. nō triplicitū. nō singulare. non q̄silū. nō diuisum. nō ex diuisitate cōpositū. non quadam cōpositionē unitū. sed ita patrem et filiū xpūs extare atq̄ distinguī ꝓtonis. ut tamen secundū cōmunis nature unionē. unꝰ sit deꝰ. Illa quoq̄ aniliū fabularū figmēta q̄bꝰ arrius et fotinus pariterq̄ sabellius dubia uocabulorū noīa pri et filio tribuebāt dū unꝰ eum ipm sibi filiū effectū. alij eum nō tam genuisse q̄ creasse mentiebāt ueritatē assertionē destruere uellent. Nā licet ꝓ uarios errores ecclesiē collegas ad unū tū spiritū pugnerūt. Toti enī prēm nō genuisse dixerūt. Siq̄dē sabellius et fotinus aptā hoc impietate astruē nisi sint: arrius uero in prima quidē disputationis ꝓtē subtilius eludēdū putauit: sed pacifu certaminis hoc ipsum ptinens iudētia defensauit alterē patrem nō ex seipō genuisse. sed extrinsecus filiū creasse: ac ꝓ hoc secūm istorū nefādos errores. frustra dicitur pater si nō genuit. incassū appellatur filius. quem

genitū nō eē · hereticā ipietas de finiuit Dz ꝙ hꝰ ꝯmta fuerūt vanissime suplitionis aptissima athanasij veritate ꝓdcauit: ostēdens patrē vere genuisse · ⁊ filiū ipā paterni nois veritate · vere genitū eē Cessit igitur mēdaciū veritati: ⁊ omis fucus adulterini dogmatis integritate fidei maisestata · tandē aliquādo euanuit Atqz tota nebulose assertionis caligo q̄ crassio perfidie velamine · humanas ob duxerat mītes · nitore fulgentis fidei adpurū vsqz dissoluta ē: vt ne vestigiū quidē sui potuerit erroris relinq̄re Vnde hortor ⁊ simul in cōmune suadeo cūctos · q̄ se nouerūt labellij arrij ⁊ sotini vel cuiuslibz alterius ficti dogmatis erroribus implicatos · si ꝓpe saluti consulūt · si lumini veritatē nō pferūt · si sibi obesse nolūt · ꝙ tam diu a veritatis lumine · ꝓ palpabiles ignium o pinionū tenebras errauerunt · si sibi ꝓdeē cupiūt · ꝙ xpiani dicūt: omni verecundie pudore postposito · relinquētes noxia ꝑmēta erroris q̄bus verū repelle tallebātur · ⁊ q̄ bz sub p̄textu xpiani nois · a xpi confessiōe paul extorres habebāt totis viribus · totisqz fidei nisibus · ad verū ⁊ rectū aplice fidei tramitē cuius athanasius ydoneus ⁊ fidelis assertor extitit · retinēdū onus se sustinere contendāt: vt vere integreqz cōfessionis p̄minū · idubitata sorte ꝓpescāt: ·

Explicit liber terarius sācti athanasij de fide catholica

Incipit legenda sancti siluestri pape. ab eusebio cesariensi palestine greco sermone 2pilata. In q° qualiter ad fidē constantin9 imperator 2 consulius sit agitur. qualiter q3 ceus siluester disputationē de fide cū duodecī iudeis a sūmo iudeoꝝ pontifice electis habuerit. Quā q3 de legenda beatus gelasius in eo alio septuaginta epōz a catholicis legenda 2memorat: sicut in decreto habetur:.

Prologus in legendā sancti siluestri pape:.

Plurimos 2phus nostr eusebius cesariensis palestine. cū hystoriā ecclesiasticam scriberet: pretermisit ea q3 ille in aliis opusculis seu vel q3 se memīt retulisse. Nam viginti libros id ē duas decades oim pene puinaz3 patrioēs martiū 2 epōz 2 cōfessoꝝ 2 sanctarum mulieū ac virginū continē serat. Deinde secutus 2 ab aplō petro oim epōz 2 ordinē noia et gesta greco sermone conscripsit. et eaz3 vbiū que arcem pontificatus per aplicas sedes tenē noscūtur. vbis romane āthiochie ihr̄o solome epheli alexandrie. hanū oim vbiū epōz 2 preteritoꝝ vsq3 ad tēpus suū gesta greco sermone conscripsit. Ex quoꝝ numero vnū epōz vbis rome scīm siluestrum me de greco in latinū trāsferre precipisti dñe scē mento beatissime pat̄. Qui exiguū me ad trāslationem hanc esse considerās elegi hoc detegere 2 sim parui sermonis 2 inertis ingenij. Unde obsecro vt p me tuis orōnibz ipetres ne dū cul pā contēpnētis fugio. plumētis noxā inuenā. Credo enī q3 orādo ipleri facias qđ me arripere iubēdo fecisti. Nam certus sum q3 in hoc trāsferendi studio si qđ vituperationis extiterit: mee erit audacie: tue vero orōnis si eualuero culpam:.

Legenda eius dē

Siluester vrbis rome episcopus cū esset infantul9. a vidua mē sua iustina noie 2 ope nutritus: traditus est anno pbro. Cui9 2 vitam imitat9 2 moꝝes: sūmū apicem xpiane religionis adēdit. Hospitalitatē ergo i vsu habuit: quā nō diuicijs terrenis sed thesauro bone voluntatis adimplebat. Hic igitur thimotheū quēdā virū xpianissimū venientem ab āthiochia xpm̄ publice p̄dicantē tpe persecutionis hospitio recepit. 2 oēs pene xpiani facere timuerūt. Siluester vero nō solū eū secum hospitio sibi cepisse gaudebat: sed 2 p̄dicationē eius suis laudibus 2mendabat. Igitur cū spacio āni vni9 2 triū mēsiū i thimothei p̄dicatiōe fluxisset. 2 multus per eū gentiū populus conuersus esset. et dignus martirio tenus esset a populo paganoꝝ 2 traditur vrbis p̄fecto tarquinio. A quo tormētis plagaꝝ afflict9

⁊ lõga carcerũ custodia macera
tus ⁊ cũ quasi bonꝰ athleta dei sa
crificare ydolis noluisset: inter ho
minũs decollatus est. Quẽ sanc
tus siluester caute ⁊ diligenter
colligẽs ad suũ hospitiũ attulit:
ibiq; scm melchiadẽ epm vocans
per totam noctem in dei laudibus
permanẽtes. cuius martirũ dedi
cauit. Quedã aũt theodone femia
xpianissia non longe a sepultura
pauli apli eius corpusculũ in suo
orto suscepit. Qđ factũ oibus xpi
anis valde placuit: vt huiꝰ noĩs
martirem vianũ acciperet. q̃ pau
lo apostolo vt quõdam thimothe
us adhereret. Dolet hec tarq̃ni
us verbis pfectus sperans thimo
theũ aliquas peccatis habuisse:
teneri scm siluestrũ nullit. Sed cũ
multorũ testimonio didicisset illũ
de huiꝰ mũdi diuiciis nichil habe
re tytulũ illi xpianitatis opposuit
dicens eũ tormẽtis finiendũ nisi
sponte sua ydolis imolaret. Dns
siluester dixit. Haas te eterna
dãpnatiõe multandũ: si nõ celeriꝰ
deum vi filium credideris ihm xpm
Tunc iratus tarquinius iussit eũ
carcere recipi dicens. Grauissimis
te tormẽtis faciam pxima sessio
ne deficere. Ad hec scũs siluester
ait euangelica te scia alloquar.
Stulte hac nocte aia tua auferẽ
a te: ut tormenta que xpianis tẽ
poralia irrogasti: tu eterna recipi
as: ⁊ inter tormẽta ipã hũc esse
deũ quẽ xpiani colũt recognoscas
Interea scũs siluester cathenatꝰ
est ductꝰ in carcere. Tarquiniꝰ re
uo ad prãdiũ quasi epulaturꝰ ac
cessit. Quẽ prãdẽtem vltio sequtur
⁊ scm siluestrũ crãtem vindicat.
Deniq; os pisis prãdenti tarqui
nio in gutture vertitur: qđ nulla
medicorũ arte nulla potuit incanta
torũ vanitate trãsire. Tota igit̃ no
cte tormẽtis affectꝰ: pma diei ho
ra qua sessurũ se tarquiniꝰ fuerat
cõminatus expirauit. Tũc papa
xpiani cũ scõ melchiade epo ad
carcere pgit ⁊ scm siluestrũ inde
educentes cũ gaudio pbrm sibi fa
ci omes expostũt. Quo ordinato
pbro tanta ei dns gratia in pdica
tiõe xpi cõcessit: vt nullꝰ esset qui
nõ illũ ex affectu diligeret ⁊ hũc de
cet famulũ acclamaret. Melchi
ades aũt epo migrante ad xpm ab
omni populo sanctus siluester elec
tus: vox omniũ clerorũ ⁊ laico
rum vna effectus. Cũq; sedes
maret indignũ obiciebantur huic
non sancta pcessia. Et quonia an
teqũ presbiter esset confessor xpi ef
se meruit: clamabatur hijs acclama
tionibus pclõrum acclamationibus leuat
us bis rome epus. Et qa h̃ ee meum
est: optibus declarat. Erat ei pusillus et
oi suauitate spialis tatq; tam intra
diuites ⁊ pauperes medius vt pau
peres illũ quasi prem aspicerent: di
uites vo quasi suspectũ sibi diuitẽ
estimarent. Nõ ei pcẽ potentia sed
ad morũ elegantiã attendebat: et
honorabat: quãto quisq; eminentius ho
norabilis. A detractoribus autem suos

quasi a serpentibus serpebat. dicēs
q̄ sit venenū p eos ingestū occide
ret aiaz audiēs. addēs q̄ cū pbrm
n̄ liceret accusari aplūs iubeat. ni
si sub trium testimonio ꝓbatum.
q̄tomagis eorū. quorū adhuc cū
in tenero fidei aurū positus. n̄ pt
accusatiōez per detrahētem integrā
saluare ausus. Immo etiā hos
quos occulto lacerabat. suis co
pulabat amicis ut monitis dul
cibus amaritudinē mixtam in eorū
moribus obdulceret. et elatos sup
bia ꝓpō humiles faceret. affectēs
pharisei. accusationē ut mediū
qua aufugabant dīm cū publicanis
et peccatoribus manducantē. et sic
etiā dēm memorabat dicens.
n̄ indigent qui sani sunt medico.
et nō veni vocare iustos sed pecca
tores ad pēnitentiā. Circa egenos
vero et aduenas ita se solliciti ex
hibebat ut vere scām vbū dni xpi
esse in his crederet. et non tam il
los quibus conferebat necessaria q̄
ipsi xpō se conferre gauderet. Nul
la vidua pauper. nullus orphanus
indigens. i tota vrbe inuenīr pote
rat. quē in sua matricula non ha
beret adscriptū. Vniuscuiusq; aūt
tituli ita curā gerebat. vt q̄te ea
in regiōe essēt vidue. quot orpha
ni. quot clerici. et nosci et numerū
diligenter sciret. et quasi de filijs
suis pleno caritatis affectu solli
citudinis sue fructū. eorum cotidie
necessitatibus exhiberet. Clericoz
q̄m ita curā gerebat. vt clericos
pauperes quos vidisset diuitibus
clericis sociaret. vt sicut aplīs ho
rū in copia illoꝝ ꝯ abūdātia suble
uaretur laicoz cura ita illi esset. ut
si aliquos inter eos studiosos in
lege dni reperisset. ni mia venerati
one diligeret. et suis eos amici
cijs copularet. Di qua dona ecclā
a diuitibus suscepisset. statim ea in
quatuor partes diuidēs archidya
cono ꝑmittebat. ut vna ꝑ restaura
tionibus tytuloꝝ vel emeritoꝝ p
sbrorum. alia pauperibus clericis. ē
na cūctis pauperibus. quarta vero
aduenis traderetur. Q quā sepe
debitor esse voluit. vt debitoribus
subueniret. sicutq; xpisti ve
stigia ipē a seneratore arrāuētus
est. vt hij qui tenebātur in vinculis
laxarētur. Virginū xpi ita curam
susceperat. vt monasterijs earū
mēstruū instituerit victū. ne qua
necessitate cōpulse ignotoz solā
tia q̄rerēt. et dū corpus leuarent
animā subiugarēt. Di quis aūt
xpianoꝝ hereticē seisset ecclām. sta
tim iubebat oīs affines eius oēs
q; seruos inquin. et dū vniuersā
cōsanguinitatē eius ex facultate
dimissa ecclie put eāt possibile ho
norasset. omnisq; seruitute vinculo
exsoluisset. ita demū dnationē ecclā
exercebat. Dicebat enī ideo hereticē
fieri ecclesiā. vt omia que sunt iu
sta et amabilia ipa disponat. et
sit gaudiū viuentib9 q̄ in defūcti bo
nis ecclā heres ad eoꝝ requiē tā
ordināter accessit. quoꝝ vita de
fūcti solatio fuisse ꝓbabat. ut sic
auxiliatoꝝ suū in ecclia meruisse

gaudereꝫ · quē ami ſille fleuerāt
dū obiiſſꝫ ¶ De legatarijs vo qđ mo
morem⁹ ⁊ ¶ Di ei nō meōzatos tel
tamēto ꝫ ordine vt diximꝰ reqre
bat⁊ qđ de hijs eſt imādū ē quos
teſtatoꝛ ſua ꝫmdatiōe memoral
lēt⁊ ¶ Dacrileguꝫ diœbat eē faulta
tes i hēdis inſtituti iuſ trālmillas
āplecti niſi q̄ ſ̄ iuſta a teſtatoꝛ ſu
illēt ex oi pte ꝫpleta ⁊ illᵒ ſcī aba
me ꝑhe cōmemoꝛās qđ ait ada
pietoꝛa ſua ſicut paup edēs i ab
ſcōſo ¶ Diœbat ei hunc famē rapa
tis oñdi cū ad hēditatē heres
añꝫ oia q̄ ſūt legata exſoluēs ac
cellent ¶ Dim vo clericoꝛ hāc aurā
ſtatuerat⁊ vt niſi vnū de duob⁹
offiaū potiſſꝫ implē lcōꝛ eē ñ po
tiſſꝫ ⁊ id eſt aut bñ legendo ā bñ
pſallēdo populos relcuaret ¶ Pē
aūt ſcūs ſilueſter cotidiana dotta
na pplōs iuitabat⁊ vt ad p̄dicatio
nē ei copioſa turba ꝫcurreret ·

¶ In illo tpe euphzonijꝰ q̄dā epūs
pamphilie ex oriente ptib⁹ venit
romā⁊ dicēs ſibi ſperatū per reue
lationē vt ad aplōzū limina pzo
peraret ¶ Ille iā p noie dnī multᵗ ſu
erat flagellis ⁊ exilijs ꝫpzobat⁹
tantaqꝫ eū vtutū gra comitabaē⁊
vt etiā ſi ſudario ei⁹ tactus ſuiſſet
ſirm⁹ · mox recupata ſaītate gau
deret⁊ deōnia vo de obſeſſis coꝛ
poꝛibz ipio eius in ihū xpi noie p
tin⁹ abſcedebāt ¶ Hic erat ſermōe
ſacūdiſſim⁹⁊ tam latino q̄ greco ·
Gracia vo ſi ita i coꝛde ei⁹ et vul
tu pura oīb⁹ apparebat⁊ vt q̄ūiqꝫ
ei⁹ alloq̄ū meruiſſꝫ audiē · putaēt
ſe cū pzē beniuolētie l oq̄ ā mūs af
fa Hic cū cotidie in dei laudibz ⁊
oīōibz agēt⁊ oībz dnīcꝫ diebz ſpēa
liē adhēbat dño ¶ Qui accedēs ad
ſacrificādū xpi miſteia cādidiſſio
vol obio iduebaē⁊ q̄ volobiū ſcī io
bi aplī fuiſſe ꝓhibebat ¶ Diœbat
āt iuſta eē hāc cuerētiā ut dū dīnis
miſteriꝫ ſacerdos aſſiſtit⁊ hijs v
taē veſtibz q̄ habitū apli gū i ſacer
dotē exhibeāt ¶ Iebat eni ut q̄ſ ſa
crificaū uſtine ſacerdos offert⁊ caiaꝫ
mūdā · coꝛp⁹ ſimlac veſtē mūdā ⁊
cādidā accipeāt ¶ Dᵉ femē · ut a ſcō
ſilueſtᵒ et a pbzis ⁊ dyacoibz ei⁹ co
lobioꝫ vl⁹ ſūpleīt iitiū⁊ q̄ marc⁹
et iulius et liberi⁹ ſuccelloꝛes ei⁹ co
rdie vſi ſē ¶ Dz q̄m brachioꝫ nu
ditas a q̄b⁹dā aſpabaē⁊ pt⁹ hos
etiā colobia i dalmaticas ꝫmutata
ſē ¶ Dilū ē ei meli⁹ huic ꝓpoſito ꝫ
ueniē⁊ q̄ accuraī⁹ aſpectib⁹ ꝫ pla
cē valeat pplōꝫ ¶ Ferias vo hzē
nom · pus ſilueſtē pp̄ deſcriptᵗ · di
cēs illᵒ pſalmoq̄phi obſeruaē oz ·
vacate et videte q̄m ego ſū dᵉs ⁊ ·
illᵒ apli · neō multās vo ipliēt ſe
negocijs ſeculaibz ¶ Ex eo q̄ ꝫtigit⁊
ut luēt vitioſo q̄tū ad q̄maticos
ſ̄mōe dies a dijs paganoꝝ pus
vocati i ferīā mutareē ¶ Nā ſicut ka
lēde ⁊ therme ſigulaē ñ recipiūt no
mē · ſic q° qz et ferie ⁊ ſz ut dixi ad
vacādū vo muēt⁹ ē ferīa⁊ dies oi
religioi xpiane i q° nec negotiatio
nē nᵉ miliā liez exerceē · ¶ Dola q̄
religio nā ſcūz ferīā cepᵗ ex eo vo
mē teraī · ijij⁽ª⁾ v⁽ª⁾ ⁊ vi⁽ª⁾ · ſabba
tū āt ex xten teſtamto ſuſcipiēs ¶

& dnicam die de nouo allumens
quã dominica resurrectio dni dedi
cauit & luminis natalẽ instituit:
qã in ipã die dixit ihũs. Fiat lux
Et facta est lux Hec dicta sci lilus
tru sunt Nam quartã & sextam
& sabbatũ ieiunijs obseruãdũ eẽ
specialiter definiuit & quitam vero
diem quasi dnicam colendam esse
constituit: qã scũs euphroniũ me
minerat ab aplis traditũ Exige
bãt aũt illũ grece: vt sabbatũ ma
gis celebrãdũ. q̃ quintã statuẽt
diem Quibꝰ econtra lilucster ait
sufficere hoc ad auctoritatẽ nostri
propositi: qã ita tenuisse aplõs no
stros nobis poteris asserim9 Cũ
qua ratio flagitatur a vestra cari
tate: reddenda est Dñi omis dnicus
dies causa resurrectionis dni tene
tur & colitur & iustũ est vt omnis
sabbatoꝝ dies cã sepulture eiꝰ.
ieunij suscipiat institutã & vt flen
tes cũ aplis de morte dni nri ihũ
xpi gaudere cũ eis de resurrectiõe
eius mereamur Ex dicẽbãt gre
ca dnũ esse sabbatũ sepulture: in
quo semel in ãno ieiunãdũ ẽ volẽtibus
Quibꝰ sanctꝰ lilucster dicebat.
Dñi vnũ vultis sabbatũ ieiunio co
lere: vnũ ergo die dnicũ celebra
re debetis Ex si omis dnicꝰ dies
resurrectionis esse creditur gloria
tenoratus & omnis qui eũ antece
dit dies sabbati sepultuẽ est ieiu
nio mãcipãdus: vt merito gaude
at de resurrectione. qui de morte
plorauerit Ploraẽ aũt xpti dixe
rũ: saluo eo q̃ gaudij nos
tri sit lũma. Acepta igit grecia
hac rõne adq̃euerũt q̃ de sabba
to & sed de feria q̃nta vehemẽtissi
me obstillebãt: dicẽtes nõ debere
q̃ntam hãc die xpiane festiuitati
sociari Quibꝰ papa lilucster: hãc
responsionẽ respondit dicens Dñi di
cto dnicꝰ dies volit q̃a resurrecti
onis gloria illustratus est. q̃nta fe
ria cur a xpianoꝝ putetur festis
excludi & in qua ascensio dni est a
postolis reuelata: Et quia ascẽ
sionẽ eius est ornata: resurrectionis
eius diei copulãda est In hac etiã
die sacrificiũ corpis sacri & dumi
sanguinis ab ipõ domino celebra
tionis supplit exordiũ: hac die in to
to orbe sanctũ crisma conficitur.
Hac etiã die: penitentibꝰ q̃ indul
gentiã subuenit Discordes ad cõ
cordiã hac die redeunt & pacifican
tur irati. dant idulgentiã pnapes
criminosis: teneris malis idulgẽt
dñi. iudices etiã latronibꝰ parcũt:
patescũt carceres. & in toto orbe
hac die ad leticiã festiuitatis ex
eũt: q̃ se claudebãt volẽtes p auste
ritate culpaꝝ & volẽtes flẽdo q̃ ri
dendo forte. aut iracundo: aut bibẽ
do cõmissũ est. Hec et hijs similia
dissentente sancto lilucstro acq̃euit
cis contradicõ illa quã grecia xpia
ni & docti opposuisse memorati sũt:
dicẽtes vt aplica sedes ꝺ a petro
didicit: q̃ nulla possit rõne cõuinci
Verũ q̃a lõgum est eiꝰ sancta dic
ta & mirabilia lilo carẽte describẽ:
pauca lima ex multis q̃memo
remꝰ. & ad ea que temporibꝰ eiꝰ

xpūs ad lui noīs laudē declarādus
rit veniamus:. ¶ In illis tēporibus exijt edictū vt xpiani ad sacrificandū ydolis cogerentur Vnde factum est: ut Seuerus ab vrbe Seuus Siluestr in mōtem Soracti labitulum cum suis clericis colloca ret. ¶ Constātinus igitur imperator patr augustorū monarchiā tenēs maximiai filiā vxorē habēs cum plurimas strages de xpianis dedisset et inumerabilē ꝑplm ꝑ oēs ꝑuincias fecisset varijs penarū generibz ītertia elephātie a vo lep paulus ē. Huic cū diuersa magorū & arnolcorū. et incantatorū agmia ībuenire nō posset: medici etiā ex ꝑside adducti sūt artifices. ¶ Et cum nulla ratione possent mederi: exciti trāūt capitolij pōtifices. q̄ dicēt debē piscinā fieri in ipso capitolio que innocentiū puerorū sanguine repleretur: in quo calido ac humanti sanguine nudus descendens aegrullus. mox pollit a vulnere illi⁹ lepre mūdari. ¶ Illū elt igit̄ statū ꝑ quaḡ & de rebus fila vt primo nij regis ad tra nulla & co āpli us ifātes adducti ad vrbē romā pontifices traditi sūt capitolij. Die aūt cōstituto egrediente constantino palatiū & ad hoc cunte ad capitoliū vt sanguis innoxius fundereturr: occurrit multitudo inumerabiliū mulierū. q̄ oīo resolutis crinib⁹ nudatisq; pectoribz tantos vlulatus & gemit⁹ orā eo ī platea fūdentes lacrimas se ꝑstrauerūt: & horrorē nimiū augusto. & ꝓuersis ptātib⁹ iacullerūt. Pet dictatus itaq; augustus qua de causa multitudo hec mulierū illa faceret: didicit has matres esse filiorum. eorum quorum effundendus esset sanguis tam diu donec piscina repleretur in qua medendi causa ipse lauādus descenderet vel lanādus. Tūc imperator exhorruit tam⁹ et se tātor criminū reū horrore apud deū existimās quantorū filiorū numerus puerorū occisus: vide ut crudelitatē pōtificū pietas rōni impij. & ꝓcūbes in lacrimas vultus flare coercuā: & erigēs se atq; quocās vniuersos dixit Audite me comites & cōsulitores: & oēs ꝑsi qui astatis Romani ipij dignitas: de fonte nascitur pietatis. Cur g̃ scelerato lauacrō vtar: & posponā saluti mee salutem populi innocentis: nec ab effusione innocuj sanguinis sententiā crudelitatis excludā: Sic semp nra cōtra hostes in ꝑlijs certamia exercitille nosc̄itur: vt reus essē legibz & capitali lnie subdēr: q̄uis a liquē occidisse ignorāter. Erat q; hoc statutum in bello: vt fames quā pestis nō nouerat gladiū bellatorū euaderet: & vite inuolumis ꝑmaneret. Nūc itaq; qđ in hostū filijs audiuit est: in filijs nrōrū ciuiū exercebim⁹: vt simus nris legibus rei atq; captiuitate aie & corpis captiuabimur: q̄ pugnādo fideliter oim gentiū metuend⁹ esse victores. Quid iuuat barbaros superasse: si a crudelitate vincam:

Nam bialle extraneas nationes bellatoz ⁊tus est populoꝝ: vin cere autē vina ⁊ pcā ⁊ crimina ⁊tus est moꝝ. In illis ergo ꝓlijs sortiores extitim⁹ alijs: in hijs aūt nobilipis sortiores sum⁹ cū vinam⁹ nosmetipos. Vinam⁹ ei nolipos. dū a nobis malā nostrā volūtatem excludim⁹: ⁊ qū incā sulte iustim⁹ ꝙsulte ⁊ vtiluter exe cramur. Hoc aūt facim⁹ quādo vo lūtatem dei nostris volūtatib⁹ aū ponim⁹: ⁊ dinis deliderijs obuia nostra deliderija impugnam⁹. In hoc certamine nos victos eē hec cōz gaudebim⁹: vt agnoscam⁹ nos cōtra nostrā salutem voluisse pugnare. Nam qui conatur ꝓpe trare qū malum est: captiuare vti q: studet qū bonū est. Cū ergo in hoc fuerit certamine superatus. vi ctoriā obtinebit victo⁹. qui victor ditionē uuenerat ⁊ malā captiui tatē inuenerat post triūphū. si triūph⁹ dia potest: quādo pietas ab impietate vincit ⁊ iustitia ab iustitia supat. Vincat ergo nos pietas in isto cōgressu. Bene eni oim aduersantiū potestim⁹ esse di ctores: si a sola pietate vincamur. Dim eteni se eē verū dīm cōprobat: qui vez seruū se esse ostenderit pi etatis. Melio est eteni ꝓ salute in nocentiū mori: qꝫ per interitū eoz vitam recuperare crudelē: quā tam recuperare incertū est. cū certū sit qꝫ recuperatio sit crudelis. Cū ad istā contionē. ois exercitus oisqꝫ popul⁹ diutissime acclamasset: ite cōtionator in ꝙspectū oim dixit. Jul sit pietas romana filios suis ma tribꝫ reddi: vt dulcedo reddita fili orū amantudinē lacrimaꝝ mat natū obdulcet. Et hec dicens iter qū arripuerat eundi ad capitoliū deserēs. ad palatū redijt: ⁊ non solū filios reddidit: verūetiā dona amplissima. simul ⁊ vehicula ifinita. ⁊ annonas iussit expēdi: vt que ſlētes venerāt ⁊ lugentes ad ꝓpriam alienā: lacres cū gaudio reuerterēt ad ciuitates suas. Hac igit trāsacta die nocturno regi fa cto silētio. sōpni temp⁹ aduenit: viditq: visionē. vbi alliterūt ei sci ūi apli dicentes. Nos sum⁹ petr⁹ ⁊ paulus: qui directi sum⁹ a deo hec dicere tibi. Quoniā flagicijs polluisti terminū. ⁊ effusioēz sāg uinis innocentis horruisti: missi sum⁹ a ꝓpō ihū dño nrō. dare tibi sanitatē recuperāde consiliū. Audi ergo monita nra: ⁊ fac oia qūcqꝫ indicam⁹ tibi. Diluculo epūs ciui tatis romane ad mōtem sororem ꝓcessionēs tuas fugiēs: in cuer nis petrarum cū suis clericis late bras fouet. Hūc cū ad te cū hono adduxeris. ipē tibi pisinā deitatē ostendet: i qua dū te terno merse rit. oim diluet tuoꝝ vulneꝝ sor des. ⁊ sanissim⁹ redditus vitā consequeris. quā tu innocentib⁹ te donasti: ⁊ ois te valitudo ista dese ret lepre. Qū cū factū fuerit hanc vitalitudinē saluatori tuo ꝓpesa: vt oīs iustu tuo per totū orbem romanū. ecclie nūc relauentur.

Tu autem te ipsum in hac pte
purifica: vt relicta omni superstiti
one ydolorum deū vnum qui sol9
& verus est. adores & colas. vt
ad eius veritatem attingas Hijs
dictis euigilās a sōpno. allantē
sibi mediū vidit: qui solutū erat
ex pigmentis agere arca eius vul
nera etiam in noctibus mediana
Cui ait. Non michi vltra aro
humane mediane succurret: sed
manus dei omnipotentis auxilia
bitur Et hec dicens iussit statim
conuocare eos qui obseruabant si
bi in palatio & secundū sōpnij sui
tenorem iussit ire ad montem so
ractim vbi sanctus siluester in au
iscam xpistiani agro causa per
secutionis cum suis clericis recep
tus hominibus & cōnib9 vacabat:
et sicut in mādatis accepat. cum
sūma reuerentia beatum siluestrū
exhiberi iussit At ubi se a militibz
arcādatū btūs siluester vidit: ex
didit se ad martirij corona euoca
ri Et cōuersus ad clerū qui cū eo
erat: dixit Ecce nūc temp9 accep
tabile: ecce nunc dies salut. Ad
uenit temp9. vt qđ nos lectio do
cuit: opm assignet effect9. Ecce
dominus iterū inter hoies ābulat:
si quis vult post eum venire abne
get semetipm sibi: & tollat crucē
suam & sequatur eum. Et hec di
cens orōnē dedit: omneq3 mille
riū. cōmēdās deo animam suam.
adimpleuit: & dans premium oīb9
pfect9 est. Deauit ē aūt illū cleri
a cū presbiteris triginta. et dya
conib9 ñnq3. optātes simt pallio
ni sucurrēre: melio9 arbitrantes cū
ipo p xpo tribulari q̄ i eio9 absētia
epulari Erat ei trāquillo sēp aio
& sereno: ita vt oīs clericos di
ligens vt sicut gallina pullos su
os educat. ita eos fouerat: & ar
ta vniuersos amore oīderet. et oī
bona monitis celestibz erudiret Vñ
fm est vt oīs eruditionis eio9 sagi
na resciti pallionem magis diluge
rent q̄ timerent: & simul cum eo
alacres p̄perarent. Profectus i
taq3 vt dictū est: peruenit ad regē.
Cui cū uīnat9 fuisset ingressus ē
tū tribz pbris & duobz dyaconib9
Assurgens itaq3 augustus: por eū
salutauit dicens Tbū te venisse gra
tulamur Cui scūs siluester rūdit
Pax tibi. & victoria de celo missa
est. Quē cū rex alacri aio et vultu
plandillio suscepisset: omnia illi
q̄ facta vl̄ reuelata sūt scām textū
supiq3 cōprehēsū exposuit. Post
finē vero narrationis sue peracta
tabat qui essēt dij isti petri9 et pau
lus q̄ illū visitallēt: et ob quā cau
sā salutis sue. ei9 latebras detes
tarent Cui siluester rūdit. Deus n
ster est quē colim9. q̄ totū mūdū
fecit ex nichilo: ideoq3 celū et terrā
mare & oia q̄ in eis sūt: petri9 āt &
paul9 dij ñ sūt sz sūt famuli: q̄ illi p
fidē placentes sibi p̄secuti sūt ut arcē
teneant sanctitatis: et sūt i numero
scōrū oīm p̄mi a deo apli facti Ipi
q̄ natiuitatē dni nri ihū xpi filij
dei p̄mi gentibus predicauerūt: et
eis ecclā ab hijs supsit exordiū.

Hij expleto aplâtus lui offitio ad palmã martirij peruenerũt: ⁊ sunt mõ amia oipotẽtis dei Cũ q; hec ⁊ hijs similia gratanter audiss: ait Peto te siluester epe. vtrũ illos aplõs habeat aliqua ymago exprssos: vt ex pictura pollim agnoscere. hos esse quos me reuelatio docuit: qui michi dixerunt se a deo missos eẽ ad me. Tũc scũs siluester iussit dyacono suo: vt ymagines aplõrũ exhiberet Quas imperator aspiciẽs: ingenti clamore cepit dicere Nichil veri9 hijs ymaginib9 i eoꝝ effigie quoꝝ vultus in vilione cõspexi Hij ergo michi dixerũt Hinc te ad siluestrũ epm. et ipe tibi ostẽdet piscinã deitatis: in qua cũ lotus fueris oĩm consequeris tuoꝝ vulnerũ sanitatẽ. Cui scũs siluester dixit. Audi me tep. ⁊ saluti tue piscinã necessariã hoc ordine require: vt credas pmũ xpm filiũ dei ideo de celo venisse ⁊ inter homines conuersatũ esse: vt illã piscinã credẽtib9 se manifestaret Piscina ergo hec oĩs aqua est. siue maris. siue fontiũ. siue fluminũ. siue paludũ. siue stagnorũ. Tãta enĩ virtus est nois dñi vt ad inuocationẽ eius pcã vniuersa abluat: ⁊ salutem cõferat quã fides credẽtẽ expetat Cui augustꝰ respõdit Ego nisi credidissẽ: ad te penitus nõ venissẽ Tũc scũs siluester ait Exige a tripso vna ebdomada ieiunĩũ ⁊ depositã purpuram intra in aulã tuã: ibiq; inducere aũiam ⁊ humi prostratus cõtinere te per ignorantiã erroꝝ pallũ vt xpianis persecutiones indicares. ⁊ ipsum xpm esse saluatorẽ mundi ⁊ aiarũ. nõ solũ loquẽdo. sed etiã credẽdo pnũciare: ⁊ penitere te multos scõs dñi occidisse. ⁊ i hac ebdomada templa iube claudi: ⁊ cessare oĩa sacrifitia ydoloꝝ. debitores si qĩ pauperes relaxare: carceratos dimitti: in exilijs aut i metallis aut in q̃buscũq; tribulationib9 constitutis indulgentiã dari cõstitue. Iube per totam ebdomadã elemosinas fieri: bñficia postulãtibus exhiberi: ⁊ yoneos qui hec exequãtur cõstitue. Tũc constantinus augustus dixit. Cõstat oĩs sacerdotes ydoloꝝ iam supplitioe laborare: nec posse ibi diuinitatis gloriã inuenire: vbi mẽdax assertio deum dicat hijc esse quẽ sentiat Nam si insensibilis ille est qui inuocatus hãc virtutem aquis concedit: vt pcã aiarũ abluãt ⁊ corporib9 cõferãt medicinã: constat hũc cẽ verũ deum cui9 apli me visitare dignati sũt: ⁊ hoc monere vt vnũ deũ credam saluatorẽ meũ. Post hec scũs siluester ait Ingredere termas palatij tui vt dum tu intus calore vteris: ego foris missarũ xpi in piscina inuocem: in cui9 te ingressu de calore aqua sanctificata suscipiat credẽtẽ in deum vnũ patrẽ ⁊ filiũ ⁊ spm scm. Cũ hec se augustꝰ iplere promisisset iposuit scũs siluester manũ suã sup caput eius: ⁊ bñ dicens eũ ac famẽs cathecuminũ

abiit. Tūc congregatis omnibus prelibens & dyaconibus cum mense clero: indixit ieiuniū omni ecclesie dicens. Diuinitus inspirationē ione per triduanū ieiuniū iram dei offensāq; pro meritis debitam euasemus: quātomagis nos in predicatione dni nostri ihū xpristi persecutiōes euademus: Iuuemur animas. pacem dei ecclesijs adquiramus: & ydolatrijs finē imponimus. Hoc aūt faciamus: si ieunijs & oratonib9 hec a domino impetremus. Facto autem oim vnanimitate ieiunio: cum omni hortamento orationum omniūq; pro possibilitate elemosinarū: die sabbati in quo cōcludē dū erat constitutū ieiuniū. vespertiō tempe dixit sanctus siluester ad constantino augusto. Audi me rex. Quis aq; que sub celo ē siue maris siue fontiū. siue fluminū. siue paludū. siue stagnorū piscina hec tanta virtus est xpi: vt per unū cationē nois ei9 purā abluat vniuersa & salutē conferat: quā si deo credētiū expetit. Tūc ipsum augustum ieunantem monitis instruēs. constantia erigens: fide certissimū redděs. ungta palatum lateranense ubi erat lauacrū pparatū ad bndictionē fontis ingressus est. Bndicto itaq; fonte & misso crismate: augustus ingredit. Quē scūs siluester interrogat: si ex toto corde credat in pēm & filiū & spm scm. Qui cum se credē clara voce respōdisset: & oibz pōpis dyabolī renunciasse toto corde atteret et merlit totum corpus eius in piscinam sanctus siluester sic dicens. Deus qui mundasti in iordane lepram naamā syri & gentem oaloos per aquam aperuisti: & paulo apostolo per baptismum oaloos qs amiserat reddidisti: & sanasti nobis ex persecutore doctorem. tu emunda hunc seruū tuum omniū terrenorū principem cōstantinum: & sicut animā eius ab omni interiore peccati mundasti: ita corpus eius ab omni hac lepra elefantie ablue: vt ex persequente credentē & defendentē se habere viuū hūc scā tua ecclā gloriet: & dūm nrm ihm xpm filium tuū quitenam duxit & regnat deus. in unitate spūs scī. per oia secula seculorū. Cūq; oēs respōdissent amē: subito quasi fulgur lux intolerabilis oauit. & media fere hora emanauit: q oim & mētes exterruit: & aspectus obtexit. Et ecce sonus in aq; quasi sartaginis ferētis exortus est: & velut piscū ingentiū squamis xpūs totū illū fontem replētū ostendit. De quo mūdus exurgens constantinus: xpm se vidisse confessus est. Qui indutus vestibus albis prima die baptismatis sui hanc legem dedit xpm deum esse verū. qui cum a piculo lepre liberasset: & hūc debē libē coli ab oi orbe romano. Decima die dedit legem: vt qui xpm blasphemasse probatus fuerit puniretur. Tercia die promulgauit hanc legem:

vt quĩ sensũ xpiano iniuriã. oĩm bonoꝝ suoꝝ facultatẽ mediam a mitteret. Quarta die puilegium ecclie romane pontifex cõtulit: ut in toto orbe romano. ita hũc vni uersi sacerdotes caput habeant. vt oĩes iudices regem. Quinta die pcepit. ut in quocũqz loco fue rit fabricata ecclesia. a consecra tionis sue die hanc stutem opti neat: ut quicũqz reus ad eã cõfuge rit a iudicis periculo qui in pẽti fue rit defendetur. Sexta die nulli in tra muros ciuitatis cuiuscũqz ciuitatis da ri licentiã ecclesiã cõstruẽdi: nisi ex consensu pontis epi quẽ sedis apo stolice pbasz antistes. Septimo die oĩm possessionũ regalium dem mas manu iudiciaria exigi: & ad edificationẽ ecclesiarz epis tradi a iudicib9 delegauit. Octaua die pcessit albis depositis: totus mũ dus et saluus. Et veniẽs ad cõfes sioẽz beati petri apli. ablato dya demate capitis totũ se pnũ piciẽs i faciẽ sup terrã: tm illic lacrima tũ effudit. vt oĩa illa insignia vesti mẽta purpurea eius lacrimis in fũderetur. tanꝰ vocem inter ama ras lacrimas qbus se execrabile. se peccatore. se reũ esse. de plenitudiẽ cõsolationis recordaꝝ: se ñ eẽ dignũ vt eius limina contingeret cũ ingen ti gemitu proclamat. Quis ibi ab omni populo lacrimarũ effusꝰ est gemitus. qs enarrare sufficiat. Erat enĩ tale gaudiũ flentibz plenũ. quale solet eẽ in cunctis noc tuis suscitatis. aut in hijs q eua serũt naufragiũ: vel in illis qui se uos dentes leonũ euadere potuerũt. Verũ qm de hijs lõgum est narra re: dicam9 qd fecerit. Prima die processionis sue exuẽs se clamide & accipiẽs biretem terrã pmus a petiit ad fundamẽtum basilice con structẽde: de hinc in numero duodeni aplorũ duodenã cophinoꝝ plenos suis humeris suppositit. Hos ba silicas de eodẽ loco vbi fundamenta basilice apli erãt faciẽda: et ita gau dẽs & exultans. in curruca sua v na cum epo sedẽs ad palatiũ rediit. Altera vero die similit intra pala tiũ suũ lateranẽse basilice fabricã cepit: dans talẽ legem que in hijs vbis concludit. Sit omnibz notũ nos ita xpi cultores effectos. vt intra palatiũ nrm templũ xpi no mini cõstruam9: in quo populus xpian9 vna nobiscũ veniẽs deita ti ei9 grãs referat. Hac itaqz lege data instituit atz edicto pẽdere xpo ni iussit: vt si qs pauper xpian9 si eri voluisz. de facultatibus regis vestimẽta candida: & viginti soli dos de archa regis accipet. si tamẽ pietatiũ epi detulisz. Hoc aũt ideo factũ est. ne cupiditas imperaret fallaciã: & nõ credentibus. sed tẽp tantib9 & incredulis illa dona p ficeret. Data aũt eodẽ anno credẽ tiũ creuit multitudo: vt virorũ nu merus baptizatoꝝ ad duodeni mi lia tenderet: exepta mulierũ & i fantiũ populositate. Dic quoqz ex vno latere ecclesie ad populo glo riã: & ex alio paganis cõsulio ne

scebatur :· Igitur cum ex se
natorum caterua · nullus omni
no huic religioni sancte fidem ad
hiberet : nec ob hoc aliqui iracū
dus augustum papa permitteret· tunc
precepit sibi in basilica vlpiana
excelsum tribunal statui : & illic
omnem senatum ac populum con
uocans · hac voce affatus est ·
Prophane dissensiones mentiū
ideo nulla ratione salubre consili
um sumunt : quia profunde igno
rantie caligine · nullus
eas clarus ac serenus veritatis
splendor illuminat · Aperiendi
ergo sunt lumina scientie oculi a
nimorum : & diligenti est examu
natione cernendum · illos nec di
a debere deos nec credi : qui facti
ab hominibus noscuntur · Non
enim dij sunt: sed sunt homines
illorum dij · Di quidem cum non
essent : ab hominibus facti sunt
Peniqz si aliquo casu aliquid in
hijs lesum fuerit : homines qui
eos sua arte fecerunt sua eos ni
chilominus arte restaurant Dūt
ergo vt dixi homines dij illorū :
qui cum non essent eos fecerunt ·
& dum fuerint lesi restaurent· Un
de coniecturam sumens me ab eo
rum cultura reddo alienum : & ad
vnius veri dei seruitium me tota
mente exhibeo · Nisi enim ipse
esset deus qui fecit me dum non
essem : non vtiqz factum ab alio
restaurare potuisset · Probatur
ergo humanum genus huius dei
se esse figmentum · qui restauret
collapsum · fractum solidet : sub
limet allisum · sicut vniuersa illa
ydola · que hominum figmenta
sunt · humano auxilio · cum lesa
fuerint reparantur · Habeant ita
qz habeāt iam finem illi errores :
abdicetur illa superbissima quam ig
norantia concepit · & stultissima nu
trivit & aluit : & adoretur deus
solus qui vnus & verus deus te
gnat semper in celis · Desina
mus hos colere a quibus salua
ri non possumus : sed potius
nos si eos rapi nolumus custo
dimus : cessemus ab eis flagi
tare nostri custodiam · quos no
stra custodia · nos tuemur ne pere
ant · Quid miseremini nisibus
studemus adorare es · lapides
& ferrum : Actenus surdis dixi
mus vt audiant : ceas vt vide
at · Sit itaqz omnibus notū qz xpri
stianus sum : & per ipsum creа
torem meum prisstine redditus sa
nitati · & ab isto errore ipso do
mino xpristo auxiliante cessaui ·
Et quoniam sapientia romana
non fallitur istum deum excolat
a quo custodiatur non quem ipsa
custodiat · Verum ne longa ora
tione omnes vos extendam inten
tos : quod constituendum censu
imus breuiter pandam · Patere
volumus xpristianis ecclesias ·
ita vt priuilegia que habuisse te
plorum pontifices noscuntur : an
tistites xpristiane legis allumā·
Vt autem notum sit vniuerso

ebi terrarū. vero deo ⁊ dño ihū xpō me inclinalle cervicem: intra palatiū meū ecclesiā xpō aripui construēdam: vt vnūsquisq; hoim cōprob et null a dubietatis in voce de meo vel p̄terit errorīs remāsit le vestigia. Cūq; in isto sermone finissz alloq̄um: tunc omis populus vna cū senatu per duarū fere horarū spatia. hac voce clamaue runt Qui xp̄m negant male pere ant: q̄a ipe est verus deus xpianorū Dictū e q̄nq̄es Item Tēpla clau dūtur: cerē patet at Dictū e decies Item Qui xp̄m nō colūt vrbe pel lātur: q̄a iunia augustorū sunt. Hoc clamauerūt triues. Item Qui saluauit augustū: ipe est deus verus Dictū est quadragies Itē Qui xp̄m colit: semp vivat Dic tum est vicies Item Sacerdotes templorū ab vrbe pellātur Dictū e quadragies Item Qui adhuc sacrificant. ab vrbe pellātur Ad hanc vocem imperator petijt silētiū Quo facto: sic alloquit9 est pl̄m. Inter dīna humānaq; seruitia. hꝫ interest. q̄ humāna seruitia mota sunt: dīna aūt volūtas a qua probā tur Deus enī qui mēte colitur pu ra. ⁊ sincero hoim venerat affec: spōtanea debet eius esse cultura. In hoc enī apparet quia verus de us est. q̄ per tanta secula cōtemp toribꝫ suis nō iratus sinē impōsi it: sed ꝑpia9 ostēdit q̄s coli debe at idulgēdo eximia. ⁊ salutē cūc tis9 ⁊ vtroribus cōferēdo Sit g̃ oī bus notum nō necessitate coactos: sed suo iudicio liberos hos posse fieri xpianos. nec humanū metu entes imp̄iū. ad dei cultura cogi aliquos oportere: sed rationabili cōsideratiōe magis vocare vt xpi anorū numero applicent. ab hijs qui huic sacratissie legi deseruūt Nullū enī verūq; ꝓficuū9 vt fiant petentib9 culpa est si negetur: ita nō petentib9 aut non querētib9 si tractat inquiū: q̄a bñficijs dīnis ille se ꝓbat indignū. qui a se dei grām repellit ⁊ respuit. Nec hoc aliqui metuāt q̄ a nrā grā diuellā tur: si xpiani cē voluerūt Nostra enī clemētia talis est: vt in bono opere nō mutetur Vnde magis hꝫ consideradū est. q̄ nobis adhere būt in amicicijs: hijs qui spōtanei ad xpianā legem venire voluerūt Tūc oībus populis ⁊ xpianis ⁊ paganis hāc legem laudātib9 ⁊ vitam augusto optantib9: iterata clamor populi diutissime ⁊ finis huiꝰ rei factus est Reuertente āt augusto ad palatiū: tota ciuitas cereis ⁊ lāpadib9 repleta ⁊ orna ta est Erat enī oībus gaudiū ⁊ lex talis p̄scripserat q̄ nullū ad cul turā ipellēt ⁊ nm a cultura repellēt xpi Fit vox letitie p vniūsos cr̄as honorāt oia sepulchra sōrū: oēs qz ꝓscriptores q̄ athenati ad diuer sa fuerāt exilia tracti: cū gloria ⁊ honore regio. ad ꝓprias ꝓprias reuocati ⁊ amica regis effecti sūt.

Cetera q̄ facta sūt vel dicta p̄ tereo: ne ip̄a plexitate sui in fastidi ū lectori veniant. Sūt enim alia

plura ⁊ vtiliora: que pretermitte
re ñ debeo. Exigit ei hec hystoria vt ad helenā impij matrē flec
tam articulū: ⁊ hoc ordine ad fi
nem opis attingā. Cur aūt hoc
faciā: eplē ab ea cōscripte textus
indicat. Cū inuēta enī a iudeis cū
esset in bithynia in partib9 ociēte
cū duobz nepotib9 suis augustis: ⁊
gratē ⁊ cōstātio filijs cōstātini au
gusti. vt pene uidea fieri potuisset:
nisi euocatiōe xpristi per filiū ac
si delium esset cōsilio liberata.
Peniqz huiusmodi ad eū scripta
trāsmisit Domino semper augus
to filio constātino: helena mater
semper augusta. Veritatem sapi
entis animus ñ recusat: nec fides
recta aliqñ patitur iacturam. Deni
uolētie diuine deputare debem9 qz
meruisti simulacrozū figmenta de
serere: sed errori applicamus hu
mano. qz ihm̄ nazarenū credere vo
luisti. ⁊ hunc esse dei filium in re
bus estimaueris: qui a iudeis exti
tit oriūdus ⁊ magus accusatus
sententiā mortis accepit. Extant
deniqz apud helia crucis cuius im
presse vestigia. Vnde ad veritā
tis lumen scias attingere cupien
tibus. alteram viam non posse
esse nisi hebreorum: qui a deo ve
ro per moysen susceperūt legem.
Pietati aūt tue ideo sanitas red
dita probatur et creditur: qa tu p
mus inter augustos ydoloz cultu
illi aulturam. Deus ergo verus q̄
deus iudeoz vt ostenderet tibi il
los quos reprobasti nō esse veros
deos sed te saluum: vt depositi
formidie simulacrozū. probes
eos nec sanitatē conferre posse p
pinos. nec iratos auferre. Hos
ergo te deserente. desernit pieta
tem tuam infirmitas lepre: ⁊ vi
talem de cruce suis mediana at
tribuit. Nunc aūt accedentem te
ad deum omnipotentem virtus co
roborabitur: que a gentibus supa
ri non potest. Quem cum optans
volere obtinebis cautiū regnum:
⁊ sapientissimi salomonis robo
ratum imperium: et ūtqz teca p
phete cum quibus locutus est de
us: ⁊ omnia que per illos ad de
um poposceris impetrabis. Va
le domine augustoz pater semper
auguste fili lumie: ⁊ psperis ad
vota successibus posse. Ad ista re
scripta sunt hec. Domine semp
auguste matri helene: filius con
stantinus semper augustus. Qui
moderatur seculā ⁊ disponit tor
bus mundi suffragia: quibus ali
mur ⁊ sustentamur ⁊ sumus per
se quidem spiramenta viuificat v
niuersa: sed per pectora principū
suis iura scis dictat. Quāto igit
excelsioē loam tenem9 inter hoi
nes: tanto omniū patemus aspec
tib9 Omniū itaqz mortaliū oculi
omniū iudicia. oim vota. nostrū
velle. nostrum nolle cōsiderant.
Et iō domia semper augusta p
fectū debet esse qđ volum9: ⁊ ui
iquū atqz iustū oē qđ nolum9: ⁊
nō solū irreprehensibile. verumetiā
laudabile debet eē qđ iudicamus

Vt in hoc actibus quoqz nostris intendatur. Deum verū intelligere supr vires nras & supra intelligentias nostras esse. ipā nostra eruditio tollātur inditia: in quibus putauim9 deos esse quos nō ut sui factos ab artificib9 cernebam9 Cessat ergo ab hac diffinitione nrā plūptuosa ita vt dicat scali sacerdotes iudaice secte. et xpiane religionis pontifices nobis pūtib9 in vnū queniāt: & mutuo altricatioīs cōflictu. ad veritatis nos faciant imaginē peruenire. ita vt ex sacris voluminib9 eorū: tam sibi inuicem q̄ etiā nobis veritatē ostendant. Ad anus veritatis cultura: vna nobiscū oē iuuentem9 seculū. Vale dña semp augusta: & cū filijs meis duobus semp ad vota succelli b9 polle Tūc cōgregati sūt oēs pharisei omnisqz iudeorū pnapes ad augustā helenā eis impantē: ob hoc vt eligeret eruditissimos viros. qui cū ipa pergeret romā. docens eis ipā augusta: q̄ legis te nēde a primatib9 vel a cūcto seculo. nō posz discerni: nisi pars vna altera sibi contraria cōmodabiliter superet. In hoc tēpore: ysachar arcem tenebat sacerdocij & primatū Qui simulata infirmitate se q̄dem ab hac pfectione subtraxit. sed misit duodecim scribas et magros pharisеorū ac pnapes: qui nō solū hebraico. sed greco latinoqz sermone elimati ad altercationē pposita pdonei pbarentur Cōstantino itaqz augusto quat & liano ter consulib9 die pduū augustarū. facta est synodus in vrbe romana. in qua diuersarū prouinciarū fuerūt epi numero septuaginta q̄nqz. sacerdotes iudeorū centum xp̄i. exceptis hijs duodecim qui ab ysachar pōtifice altricatioīs gratia fuerūt electi Presentibus itaqz augustis vniuersisqz aulicis ptātib9. intra palatiū in basilica q̄ iouis vocat fāis ē quēt9 i q° auditores eē voluerūt: constantin9 augustus cū helena matre sua augusta. Judices vero hoc decreuīt. q̄ nec iudei essēt nec xpiani: ne vni e duob9 grām sue partis seruarēt. & veritatē pro sui cultu alterarēt Fuit ergo datus cognitor q̄dā philosoph9 cratonoie. tam greco q̄ latino magisterio eruditus. cui nū q̄ suaderi potuit. vt ab aliquo a liq̄d loco muneris acceptaret: nū q̄ in iudiciario personā regis vel cuiuscuiqz ptātis accepit Et cū amicus essz terreni ipij: nichil voluit hz̄e terrenū. Rethoricam tam grecorum q̄ latinorum librorū. per aliquot annos nobilitati romane exposuit. quiqz ut dictū est cum nichil peritus habēt futuro diei necessariū: sua omia alterebat. que oculus libenter aspiceret. altruens cōes cum sollicitudine custodire. que ipe seruus esse sua memorabat Aiebat q̄ Si pterea duitis vtuntur auro & gemmis & sericis & argento. vbi ab hominib9 conspecti. oculis placēt populorū: cū sua sollicitudine seruis placeāt Cū omnib9

itaq; officijs luis ⁊ ornamentis diuites eorū seruūt oēs qui diuites esse cōtēpnūt: ⁊ eorū in se affectū exortant. qui esse diuites cupiscūt. Diuitem vero nō facit amor pecunie. sed cōtēptus: qui beniuolentiā ingratis exhibet ⁊ q̄ pollit nō ledēdo inimicos suos: sed iuuādo amicos ostēdē. Hec ⁊ mlta hūjs simulia eratonis sūa ino tuit romanis: que sapiētiū optimo rū oim laudib9 probāt. Huic sotiacus dat9 ē zenophil9 pfectoriq9 vir q̄ cōsulatum idarco pmeruit. q̄a cū sepe numero pfect9 fuerat: nū q̄ penitus ab aliquo munq̄ q̄reū q; suscepit: nec posse iustū eū existere. q̄ q̄uq; occasione duūcas ad se veniētes exorpet definiuit. Horū itaq; duorū grata erat sūa: id ē eratois philosophi et zenophili illustris. Nam p lege habebat q̄ cūq; sorpillēt nec vt assolet inueiebatur q̄spiā qui in ābiguo poneret q̄ eorū fuisset iudino termi natū. Vnde eā cū omniū volūtate maiorū minorūq; hos vtrosq; augusti altricationib9 iudaicis ⁊ xpianis defensionibus posuerūt. Q̄d vero mutū disputationis extiterit. quis ordo sermonū fuerit. quis vr finis euenerit: sequēs liber nū textus ostēdit: in quo trophyeū aduersus pugnacis iudaice superstitionis dni ihū xpi acquirit palmā.

Deus liber

Primi libello hūjs operis occurrit qui pmulcent lectōm hūc librū iudeorū gtēnacnes xpianorū defēsionib9 obuiates: datis ab augusto gratiano iudiab9 eoulq; pfecta ē victoria xpi: vt ab hūjs sumeret palmā. q̄ neq; iudaice superstitionis polluere elogio: neq; xpiane religionis titulo ornarēt: ut cū vnū e duob9 verū ee altruerēt. ñ illi ⁊ potuissent opponi q̄ pfectionis sue grā dati pfecte sue defectoes existerēt. Predicti igitur eratō philosoph9 ⁊ zenophilus illustris. dantur iudices in conspectu augusti ⁊ hele ne constantini augusti matris: de hūjs que a iudeis mota fuerant: ⁊ ipius constātini augusti qui pm9 inter romanos regeo xpi cultor extabat. Adsunt eat. iudeorū cū duodeū ill̄ pseudo apostol: adsūt eā pauca epi cū papa silvestro. Facto igitur quentu augusto cū augusta mre sedente. oib9 q̄ interat sedere iussis: silētiū impatū ē in q̄ silētio pm9 constantinus impator ita exorsus est. Nō solū pūtis secuti sal9 i isto cōuētu tractanda ē ⁊ querēda: verūetiā etas oibus posterioribus nūs necessario iqrenda. Et qm augustē mūs mee clemētia p vniuersū mūdo sollicita. iudeorū rationi videt accōmodare consensū: salvo eo q̄ in isto afflictu pbauerit. Verū vt credat ⁊ teneat me quoq; xpūsti anillumū factū vniuersq; orbis romanus ⁊

dcæt nr̃m vna nobilcū lilētiū · di
endi ⁊ altrcandi qualitatē audi
endo cognolcere: ⁊ uditiū dictoꝝ
equitat̃ lance p̃lare: ⁊ honeltis
rectilqz diffimitionibz fauoꝛē ollen
dere: linultrilqz obiectionib9 con
lciētie teltimonio ꝙēpnatioēz op
ponere Decɛat ille aū lex ilta nō
dilplicet: ⁊ vna nobilcū lub teue
rētia cælelis regis id elt oīpotent̃
ři aui9 cā agit̃ audiat: ⁊ pbata ꝙ
pbet et ꝙēpnata ꝙēpnet Hac ci
modeatiōe ⁊ ad notiaā veri ři pue
niēt ⁊ nobis gratilliui erit: ⁊ la
lutē aiarū luaꝝ inueniēt · Cūqz
hec dixilt augultꝰ: placere libi
dictū regis vniuerlus popul9 cla
mauit · Factoqz pt9 clamoꝛ lilēti
o: era ton philolophꝰ ita locut9 ē
Vniūli qui in illo ꝙuentu allat̃: ;
audite patienter · Ꝛeui ꝙdem ler
moē apologeticū faciam ⁊ q̃d verū
lit eaꝝ dūtaxat p q̃bus augulti
lo llimtudo: iudices me et zenophi
lū illustrē viū inter diſceptantes
inſtituit · Ipē eni clementillimus
impatoꝛ amoꝛe xpiane legis du
ctus · defenſoꝛ elle p̃t huiꝰ fidei: ;
iudex tam̃ elle ꝛecuſauit · quia ipē
le legem talē dedille cōmemoꝛat:
vt eiuldē lnie nō pollit q̃lq̃ effin
⁊ defenſoꝛ ⁊ iudex Ita quoqz de
mētillia mater impij augulta: de
fēlioēz iudaice lecte ꝛeciput Erit
ergo defenlionis ex vtroqz latere
lūma · equo libramine cōltruct a: ;
ři hinc atqz illic augulti ⁊ augu
ſte defēlione muniūtur hij qui ad
diſceptationē parati ꝛeperiūtur Et
ergo omnib9 notū nos iudices ca
los: neqz xpianā legem · neqz ui
ciam didialle · Dum9 eni ama
toꝛes lapiētie nō min9 q̃ iuſticiæ:
⁊ tales qui p2o eq̃tate maluim9
occidi q̃ vin Oim ergo hic cauſa
tractat̃ · oim oꝛa clauſa lint: in cā
lilētij · oim aures pateāt: vt vni
uerli diſputantiū lenſ9 itelligāt ·
⁊ iudicantiū lentētias ꝛernant ·
Xenophil9 dixit Heo oꝛe locutū
elle: datum meū iudicem cōltat ·
Querere tamē volo qui lint · qui
bus detur loquēdi licentia: ne ad
iniuriā iuſtitie cōfuſus lermo hic
inde pliliat Vni eni dam9 loquen
di licentiā: quo tacente e diuerſo
pmuttim9 dare ab vno reſpōſum ·
Qđ cum fuerit cuſtoditū · ſecura
ac libera aureꝛ oꝛō: ꝛeitqz ꝛertum
qđ dicatur ab altricantib9: ꝛertiſ
ſimū qđ a iudicantib9 diffimtur ·
Placere libi dictū vniuſi clamāt:
que ab vtrilqz dicta lunt Et lini
to clamoꝛe: nomina ⁊ dignita
tes eoꝝ qui diſceptaturi erant
req̃untur · Duodeam igitur iude
oꝝ electi hij lūt · p̃m9 abiathar ·
et ionas rabites eoꝝ: godolias
et annā ſcribe ipōrum: doech ⁊ a
lidi dalcali ſynagoge · benno im
et aroel interpꝛetes legis ipſoꝝ:
iubal et thara legiſpiti eoꝝ lileon
et zambꝛi pbꝛi eoꝝ · Hic autem
zambꝛi i q̃tum reum exitus doc
it etiā magus artificioſus erat: ;
ſed ꝛelabatur p quē etiam libi vi
debātur confidere q̃ pollent victoꝛi
am obtinere · Sed confidentia in

homine posita in tuina conuersa
est: spes vero siluestri in deo posita
et trophyeū obtinere meruit et triū
phū Habebat autem et pro tide
xpiane siluestrū primū romanū e
piscopū . pbrm noie romanū : et
maximū dyaconē . et religiosum
virū noie tullianū Hijs quatuor
noiatis: quesitū ē vt duodecim pa
reretur Obstitit scūs siluester di
cens Deos nō in multitudie ghidi
m9 hominū sed de sola dei poten
tia plumētes . qa q̄tum humanis
minuimur auxilijs: tantū diuinis
ap̄luus aduuamur ¶ In numero q̄
tuor euāgelistarū vnū nobis sufficere credim9 xpm: qui ex toto cor
de clamam9 dicentes . ¶ purge do
mine et ulcisce causā tuam : .
¶ Ad hec p9 abiathar dixit Hāc
sniam noster ap̄h̄a cecinit in psal
mo septuagesimoterno Diqua ste
q̄ pro tuis sunt partibus : de tuis
vodiab9 . et de tuis te pferre con
uenit libris ¶ Cui scūs siluester a
it Omia hic hodie de vīs libris
a nobis pferenda sunt aduersum
vos : sicut econtrario a vobis ad
uersū nos de nīs si potueritis et
cū aliqua profereda Tūc etenim
cōuincatur cōsabiliter pares edi
ta subsistēs: cū suorū fuerit auto
ritate cōuicta . Senophil9 dixit .
Digna et cōsabilis est ista sntia:
vt is qui confugit siue legis au
toritate cōpellatur non negare q̄
credit Abiathar dixit . Principa
le negotiū est vt deū quē colimus
quia vn9 est: legem ipi9 hunc ig
norate doceam9 . q̄ tres deos eui
tetillie cōfitet . Et ideo de nīs li
bris qui vnū deū colimus ille que
proferat ignorat . sicut ignorauit
ille qui se dei filiū cū diceret: iuste
a nostris priorib9 eruabitus est:
quē ipse mortuū non negat et
sepultū Addit tamē hoc q̄ tertia
die resurrexerit: et ad celos ascē
derit . ¶ Cum enī omēs nos nostr
se esse fateatur quō illi dicūt tres
deos esse colendos: id est patrem
quē nos credim9 et confitemur .
et filiū quē parentes nīi eius pa
tibulo cōpnauerūt: spm sēm quē
illi dicūt eius apostol9 apparuis
se: Cū q̄ illos tres deos colūt:
ipm q̄ se vnū dixit . reprobāt et of
fendunt . In nostra aūt lege: cla
mat vox dei nīi dicens . Videte
videte quia ego sū dūs: et nō est a
li9 dūs p̄ter me Senophil9 dixit
Di ē hec vox dī dicēs . nē ē ali9 p̄
ter me: cōpellitur siluest docē . nō
se tres dos colē sed vnū: vt poss
hāc triū deorū obiectionē euadē .
Siluester dixit Hec vox dei ē ad
uersus incredulitatē iudeorū: qui vi
dētes eū dixerunt . Nō est hic a dō
Ergo vt occultam siue diuinitatis
maiestatem ostēderet: taliter eorū
incredulitatē confudit . quasi dice
ret . Di nec ap̄h̄arū vīs nec me
is vultis credē nec aplōz quia e
go sum deus: vel oculis vīs cre
dite videntib9 me esse deū qui mor
tuos vīos suscito Idarco et ap̄hē
iudeoz: pene oēs tentati sūt dicēs
Hic dūs nī ē: q̄ viuificat mortuos

Nam nos vnū deū ⁊ fatemur ⁊ volimus: sed nō in tanta solitudine dinitatem eius esse diam9: vt gaudiū filij nō habeat. filium āt illū diamus de quo ꝓphꝫa velter diat Verbo dni celi firmati sunt. Et spm̄ scm̄ illū diam9: de quo ē ꝓphꝫa velter diat. Spū oīs eius: omnis virtus eoꝝ Filiū aūt illū diamus: qui per ꝓphetā veltrū clamat pater. filius meus es tu: ego hodie genui te Deus enī heri ⁊ cras n̄ habet. sed habet sē per hodie: q̄a tempus nō habet sicut ego ⁊ tu Sicut ergo sine mitio ds ēt: ita sine mitio pater est. Et sicut sn̄ mitio pater: ita sn̄ mitio filius Nam qui dixit ds: faciamus hominem ad ymaginē et similitudinē nr̄am: Si enī dixisset faciā hominē ad ymaginē ⁊ similitudinē meā: videretur fortalle solitudims sue indicalle velligia. Nūc aūt cū diat ad ymaginē et similitudinē nr̄am: euidēter equalitatē filij exprellit Nichil enī recepit maiꝰ. quia etatis incremēta n̄ nouit: nichil minus q̄a vbi etelcat penitus n̄ habet. Nā plāēs ds incredulos fore iudeos: premonēs ait Videte. videte. quia ego sum ds: ⁊ n̄ ē aliꝰ preter me Ego occidā ⁊ ego viuere faciam: peraūtā ⁊ ego sanabo Abiathar velpō dit. Discute euāgeliorum veltroꝝ volumina: ⁊ attende si alicubi inuenies xp̄m aliquē occidisse: aut legas eū aliquos a mortuis suscitalle Ait ei vox illa ds; ego occidā et ego viuere faciā Creaton dixit Si constat xp̄m suscitalse mortuū: constat eundē esse q̄ etiam viuēti intulerit mortē. Deus siluester dixit Pars illa de qua ut deus caulatur id est interfectionis hūane: pollūt hoc ⁊ bestie facere et varietas que humanis calibus sbiacet: mortuū vero suscitare posse. nō nisi dei est Abiathar dixit. Virtus legis nr̄e semper habuit vivos vtutū: q̄ varia signa gelserūt Nam elemētis iperauerūt. ⁊ maria diuiserūt: ⁊ fluēta fluminis polse currere fecerūt. ⁊ solē stare iusserūt: ⁊ ignē de celo supp homines iniquos ⁊ sup sacrificia a coꝝ deiecerūt: ⁊ mortuoꝝ cadavera ad vitam quā amiserāt reuocauerūt: null9 tamē coꝝ qui hec signa ⁊ ꝓdigia fecalle legūt sibi met honorē duum nois vsurpalle legūt qđ ille fecit: quē ihm dictū illi xp̄m ⁊ deū dei filiū cōfitentur. Siluester epūs dixit Hoc inten negare nō potes. q̄ archisinagogi vn̄i filiā mortuā suscitaueit: ⁊ vnicam vidue in feretro portatum mortuum matri viuū reddiderit: et etiam in sepulcro quatriduo. habentem corpus fetēs lazarum ac si dormiētem exatans euocauerit Mentior si histoiograph9 velē ioseph9 nō de illo facta illa retulerit Alz et si cayphas ꝑnceps sacerdotū veltroꝝ i illo facto. id ē i suscitato lazaro nō liuore exarserit: si nō ⁊ pylatus hec eadē sua relatione ad romā scripserit Abiathar

dixit Dixi iã fuille et alios q̃ ista
fanẽtes se eẽ suos dñi meõrabãt:
Nam ũm ille se eẽ alleuit Gũs
siluestẽ dixit Heinille debes aarõ
et mariã gtra moysẽ supbientes:
plaga lep̃ paullos Abiathar dixit
Ita ẽ Siluestẽ dixit Et hẽ ad aiã
reuoca pathã chore et abiron: vi
uẽtes a terra ppẽ supbiã deuoca
tos Abiathar dixit Ita ẽ Siluestẽ
dixit Nẽ hẽ pteire te patiar q̃ saul
xp̃s effugãs: ppẽ supbiã spũi de
monũ mãpat9 Abiathar dixit
Ita ẽ Siluestẽ dixit Di ita ẽ ymo
q̃a ita ẽ: videãt iudices vtrũ nã i
lle q̃ cetẽ vilũ reddidit surdis au
ditũ demoia ex obsessis rorpori
bz eiecit: maria licẽt pedibz deã
bulauit vẽtoz tẽpestate trãq̃lla
uit: lepsos mũdauit paliticos au
rauit et suscitauit mortuos li mẽ
tiri potuerit ũm se dicẽ q̃ ñ eãt:
q̃ vtiq̃ ds hebreoz nũq̃ pull9
ẽ supbiẽtes absq̃ plaga aliq̃ acer
rima pterre Hũc vo dicẽtẽ se ũm
vtutũ efficacia comitabat Dicebat
deniq̃ icredul̃ q̃s docebat Si v
bis meis nõ creditis: l vtutib9 cre
dite Abiathar dixit Quis ũm
hũc suadeat credi: quẽ tu vnũ de
ñ prẽz et filiũ et spm̃ scm̃ gfitens:
Siluestẽ dixit Cũ legas i tuis li
bris de prẽ q̃ dicat filio filio9 me9
es tu et de filio q̃ dicat pri pr̃ me9
es tu: nã et de spũ scõ audis tuũ
pphetã dicentem spm̃ tuũ ne au fe
ras a me et aliũ pphetã dicentẽ
ex psona patris spũs a me pro
diet: quare quasi nouũ nos exilli
mas aliq̃d i hac trinitate allegẽ:
Xenophil9 illustris et eraton phi
dixerũt Cõstat abiathar a filue
stro supatũ: li gltiterit hebreoz
deũ semp in pterito supbiẽtibus
resistisse Ded et ipã cõ euidẽti do au
mẽto suppeditat Ille li ds ñ esset
et ũm se diceret nõ potuisse vita
cõferre mortuis: sed ipe potiꝰ mor
te sniam suscepisse Tũc amoto
abiathar: scds ionas ad gflictũ
admissꝰ ẽ Qui ait Ordo disputati
onis nre ab abrahã pze nõ sumat
exordiũ Hic ita euenit deo extitit
vt eam aiam suũ ds illũ diceret:
et generationẽ eiꝰ i dextra i ea pte
rorporis glecteret q̃tenꝰ hẽ genꝰ
nrm̃ naturalit scm̃ exhibẽt Deni
q̃ cũ duideret ds gentes et fines
eaz iuxta numerũ statuẽt angelo
rũ fracta ẽ portio ipiꝰ dei gnãtio
hẽ nã i iacob: q̃ filiꝰ fuit filij abra
he Hẽtior: li ita eẽ scriptũ pñs po
tent negare siluestẽ Gũs siluestẽ
dixit Ita eẽ negare nõ pollumꝰ:
sz aut hoc i medio attuleris ig no
ramꝰ Jonas dixit Cũm arcãnalio
est: que sanctificat volẽtes deũ no
strũ Deniq̃ li q̃s ex gentibꝰ huic
nõ populo sonari voluisse: nili ar
cãnalius esse id fieri penitꝰ oino ñ
posse Siluester epũs rñdit Recte
hẽ dicẽs: li absq̃ arcãnalioe nul
tus nullus potuisse vel scribi vel
credi Nam et abel primus deo pla
cuisse legitur: et iustissimus exti
tisse Enoch sanctissimꝰ memora
tur: sũdem trãslatũ illũ e medio
mortaliũ diuino testimonio credimꝰ

Noe quoqz ipē dē alloquitur dicens Te inueni iustū: in ista generatiōe coram me. Item et iapheth ipius noe assertio et bñdictio apparebat tunc iustissimos fuisse: et melchisedech sūmū sacerdotē ōi sacratissima testat scriptura Hos oēs absqz arcānalibus vulneribus ōo placuisse si negaueris cōuincens Si nō negaueris: simul te in hac pte superatum. dati iudices. data sniam roborabūt Jonas dixit Memor esse debes quia initiū assertionis mee hoc fuerit: q dixi ab abrahā lineā disputationis assumē: et ostendēm deo hoies absqz arcānalione penitus nō placere Dilucster eps dixit. Precor abrahē deo n oiaui: vt respōdeas vtrū nā ipē sit deus. aui etiā placuit abrahā Jonas dixit. Ipē est. Dilucster dixit Interrogo nūc per qd ppla uisse istos deo cōmemoras: p arcānalionē. an per iustitiā? Jonas dixit Per iustitiā Dilucster dixit Justitia ipā in bonis opibus cōprobata ē an etiā per fidē qua crederēt deū hunc esse: qui cēlū terrāqz asmare cū oibus que in eis sūt creauit? Jonas dixit Nec poterāt iusti dici: nisi illū crederent ām eē Dilucster dixit Quid nūc interrogem diligenē ausculta. Abrahā quoqz qm placuit ōo et dictū est illi a deo. exi de terra tua: qm illi dictum est a ōo noli timere ga tecū sū qm flagellauit dē abimelech regem ppter eū dictū est regi saac quia ppha mes est. vide ne contingas eum. sed magis dest pro te et aūtat a domo tua lenitas: dē ñ qm vidit tres āgelos et adorauit et saluta et in ipa trinitate vnū ām memorauit: dic michi quādo credidit ut filiū consequi posset grāde uus et centenaria etate iam frigidus et credidit: et reputatū est illi ad iustitiā et amicus dei appellatus est. dic obsecro ia arcānalis erat. an ad hūc arcanali oīs nullam vnq mentionem acceperat? Ad hāc interrogationē ionas cōticuit. Cūqz insisteret sanctus ilucster ut daret interroganti responsum: cepit dicere. Ego tecū de arcānalione ago. quā deus generati oī hebreoz attribuit: vt docerē hz vtiqz idianū nostro genere cōcessū Dilucster epūs respōdit Nolo ām anfractus obitias: et quasi āguis lubricus quo certius coartatus te fugere: atqz ab interrogatiōibus nō finitis abscedere Dic qd interrogationis tue initiū assūpsisse conuincens Ab abrahā dixisti dispu tationis tue normā accipere. Dic ergo qm abrahā hijs vnūsquisq virtutibus promotus. dei est amicus effectus: arcānalis erat an inarcānalis? Jonas respōdit Nōdū si erat arcānalis. Dilucster dixit Interē amicū illū dei erat? Dic nobis quid plus ab amico p arcānalionē promeruit? et si nichil signaculū si dei potest cē absqz arcānalioē. genere humano necessarium? Presertim eni ōs generationē hebreorū per varias gentes diffundi. signum

cirm eoꝝ attribuit tanti viri ge
neratio: vt per hoc signū oīm̃ ret
pr̃ēm suū abrahā p fidē ⁊ ullū in
am ad ꝺi amuntas puenille Cra
ton ⁊ zenophil⁹ dixerūt. Prero
gatiuā circūcisionis excludit fides
⁊ iustitia Potuit enī siluest⁹ ī de
circūcisiōe abrahā: sz de fide ⁊ iu
stitia placuisse ꝺo Jonas dix⁹ Si
vox ego frōtē gentilis hoīs legis
nē sibi scīētiā vsurpasse ⁊ tū siue
fidē dicas siue iustitiā p quā ꝺo a
brahā placuerit: nō tū genei q̃si
hēditaria ē dei arbitrio deuoluta.
Dilues⁹ dix⁹ Deline hēditariā tu
o genei tm̃ abrahe fidē ⁊ iustitiā
vēdicare legis enī ām dixisse ad
abrahā: in semie tuo hēditabo ō
nes gētes Vnū q̃ e duobz cū ām
veracē pbabūt iudices. ⁊ te sup
flua tergiuersacōe mētitū: cū ām mē
titū. ⁊ te aliq̃d ꝺo ver⁹ ptulisse
Cratō ⁊ zenophil⁹ iudices dixe
runt Vid⁹ ionas soloecismū se cui
tullie iacuisse Aut enī gentiles
nō debēt plumbē scīētiā legis vē:
cū hȳ ꝺs hebreoz ū dix⁹ Aut si dix
it ꝺs abrahe. q̃ in semie eius hē
ditarētur oēs gētes ⁊ ⁊ pmissū
suū ipe q̃ promisit cōplenit: supa
tū te i tua obiectiōe cognosce. si hȳ
deū promisisse nō venegas Jonas
dixit Que cā fuit vt abrahā fide
i suo signū in circūcisiōe acciperet
Dilues⁹ dixit Vt intelligam⁹ q̃
valde sit ꝺo cura salutis nr̃e ut q̃s
existimāt de hijs rebz tāte maiel
tati ptinē nō posse. Vnde ⁊ ām̃o
net pt⁹ hec ipe dñs p apl̃m̃ di
cens Circūcidite vrām̃ vr̃a Coē
ni salutatē ꝺs requit. quā illi id ē
videi non considerantes ⁊ putaue
runt q̃ eis circūcisio salutem paret.
cū non de circūcisiōe scītas. sed de
scītate circūcisio oriatur. Craton
dixit Hāc interrogationē ad quā
ptem attulerunt iude⁹ pōs nolle de
bem⁹ De ꝺo enī agim⁹ ⁊ vtrū p⁹
deus debeat credi Jonas dixit.
Oīm̃ ipe pōs circūcisionē illā nē
legis accepit Cū q̃ mḡ hoꝝum
hac vsus sit. quō illi circūcisione
illa non solum nō vtunt ⁊ veruꝫ
am vacuare cōtendunt? Dilues⁹
epūs dixit Memuisse debes nos
testimoniū illud iam protulisse q̃
deus per pphetam iusserit dicēs:
circūcidite vrām̃ vr̃a ⁊ nō vr̃pa.
Qđ dictū ē nō vt fereo vulnus in
sligeret: sed vulnerato vr̃de stude
ret hȳbē medianā Jonas dixit.
Ergo epūs velit nō debuit illā cir
cūcisionē accipe: sed solā que vr̃
dis est acceptāe Nūc vero cū ipse
q̃dē eā accepit ⁊ q̃o q̃ cōne i suis
etiā discipul⁹ exercere prohibuit?
Dilues⁹ dixit Justū fuit vt tam
diu circūcisio carnis exaureret ⁊
q̃ diu epūs nasceretur. qui pmis
s⁹ fuerat abrahe ⁊ q̃ oēs gētes
iustificaret p fidē nō p circūcisionē
Juste enī circūcisio est impleta per
epm̃: q̃ vr̃dis circūcisionē p bap
tismatis consecrationē exhibuit.
Circūcisio ergo cessauit ipleta in
epō. et mitiū accep⁹ remissionis: q̃
remissionē peccatoꝝ oīm̃ donat.
quā firmā nob pallio dni pauduis

Jonas dixit Ergo male factum
est. vt redemptionē xpūs acciperet:
quā iā tpa a suo cursu excluserat
Gaius siluester dixit Male fecerūt
qui illā post redemptionē xpi sus-
pīūt: quā per se xpūs impleuit q̄
abrahe fuerat repromiss. Pro
missio ergo ipleta redemptioni finē
dedit: et unctū baptismatē posuit
Cyprianus dixit Di pr̄ nullū gstat
a deo hoc qđ in xpō cōpletū est:
vidit ionas euadēdi sibi aditum n̄
patere Vnde si aliud ionas qđ p
ferat nō habet: amotus abscedat
Quod enī xpi passionē suā euidentis-
sime supatā Amoto itaq; iona:
accessit godolias q̄ et dixit Nos
de illo agimus qui natus est tpe
tyberij cēsaris: quē euāgelia vīa
dicūt, crescille etate et sapiētia. tēp
tatū eē a dyabolo: et traditū a di
scipulo p̄no traditionis accepto:
tētū eē a turbis illusū. et p blas
phemijs suis palmis cēsū i face:
et flagellē i corpe. felle abetū. a
ceto potatū. et spinis coronātū i ca
pite: spoliatū vestib9 et vestimēta
ei9 i sortē cecidisse. et inē hoīnes
in cruce mortuū et sepultū: cuius
monumētū colentes. dicatis q̄ re
surrexerit Huc que vos dicere cō
deū fecit: nō possum9 a pphare.
Dilucter epūs dixit Hec omnia
p̄dicta esse de xpō: in vōs hodie
docemur scripturis Et ideo ad sin
gula nunc que obiecistī auscultā.
Cum ergo de dei filio dicerē. ipse
dixisti nos de illo diam9 qui nup
in tyberij tpe natus est: ne tibi ob
uiaret pphīa tuus et diceret hunc
esse emanuel qđ interpretatur no
biscū ds Nam ipse est de quo oēs
pphe iudeorū p̄onati sunt Ve-
ni q̄ de natiuitate eius scās ysaias
hīc ordine p̄dixit Ecce vgo i vtero
apiet et pariet filiū: et vocabitur
nomē eius emanuel Nā q̄ ī ho
mēs cōsat9 sit: audi tuū pphīam
dicentem. Hic est deus noster et nō
estimabitur alius preter eū: qui
ostendit viam salutis iacob puero
suo et israel dilecto suo. Post hec
in terris visus est: et cū hoīb9 ē
conuersatus. Nā q̄ temptand9 es-
set a dyabolo et vinceret dyabolū:
sanctus zacharias pphēta dixit
Vidi iesum magnū sacerdotē:
et stabat dyabol9 a dextris ei9 et
dixit ad eum. Impetret tibi dom9
dyabole: qui redemit israel. Nā
q̄ cōprehendendus esset: sapiētia dei
per salomonē loquitur. Dixerūt
impij inter se. Conprehendamus
iustū: quia inutilis est nobis. Nā
q̄ a discipulo tradēdus esset dicit
psalmograph9 dauid. Qui ede
bat panes meos: amplauit ad
me supplantationē. Nā q̄
spoliād9 esset. et vestes ei9 in sortē
caluē: ipse p̄dixit Diuiserūt sibi iāt
vestimēta mea: et sup vestē meā
miserūt sortem Nā q̄ a fallis te
stib9 accusand9 esset: p̄dixit ipse p
pheta Quoniā insurrexerūt in me
testes inq̄. Nā q̄ esca fellis abā
dus esset et ad ceto potandus: ipse
idē p̄dixit pphīa. Dederūt in escā
meā fel: et in siti mea potauerunt

me acto Nã ꝙ spūs rozonād9 el
let: p̄ dixit scūs ihēmias ꝓpha-
Opis pcōz suoz arcūde dit me
plūs ḣ Nã ꝙ illuc̄dus esꝫ: itē
ꝓpheta p̄ dixit Illusio fūs sum
plō huic Nã ꝙ viak eoz lgād9
esꝫ. et crucifigēd9 i ligno a iudeis:
scūs ezras dixit Vinxillis me nō
licut prēm q̄ liberau vos de tra
egypti: clamātes aū tribunal iu
dicis humiliastis me: suspēsū i lig°
morti tradidistis me Nã ꝙ sepeli
end9 ellet: etiā ihēmias p̄ dixit
In sepultura ei9 reuiuiscēt mortui
Ape ḡ q̄ dūs nr̄ ihs xp̄s i pallio
ne emisit spm̄: monumta apta sū
t multa rozpa scōz surrexer̄t Ip
se ei nat9 ē ex semie dā scōz carnē
q̄ p̄destinat9 ē filiꝰ ḋi i vtute Iu
re ei iurādo iurauerāt ds ad dauid
dicēs. de fructu vētris tui ponā su
p sedē tuā: t nrē eāt vt uram̄tū
suū iplēt t hūc filū quē añ̄ nū
dus esꝫ genuerat hūc vgo gapet
et pareret rozpaliē: vt esꝫ i eo q̄
scat9 ds añ scla genit9 ex p̄ē: t
pfūs hō ex mrē i scla aui ñ ē car
nal9 p̄ Spūs em scūs vgnis vi
scera mūda t itacta et imaculata i
grell9: hoiez talē eā scat gape q̄
mūdū pditū restauraret: t ille q̄ e
rat ds ḋi filiꝰ inuisibil9: p ipm̄ visi
bil9 apparēt: esꝫq; int̄ hoies ds
p hoiez. aui dixit pt̄ de celis: fi
liꝰ meꝰ es tu ego hodie genui te
Hec si tu iudee potuerus ꝓbare qa
nō a dūs ꝓphetata sint: q̄si mēda
cem supbis me Di aūt vere illa
a ꝓphetis vestris scis vobis pze
dicta sunt: tuis cr̄ede si meis nō
credis. qa esse pbas q̄ predicta sū
t si hoc mētitos illos esse con
tendens: religionē tuam ipse del
trues. Si vera dixisse confessus
fueris. t tuos ꝓphas veros tes
tes altrues: t nostrū xp̄m quiet9
adorabis. Zenophil9 dixit. Si
vñ ꝓphete sūt q̄ hec allerūt: nō po
testis apices q̄s sacros credit̄ re
cusare Si vero vestri nō sunt: nō
argumētādo sed negando illa que
obiecta sunt recusate Vñ liq̄ sunt
alia proferātur: qa ista iuste fini
ta sunt Amoto igit̄ godolia ac
cessit quart9 annus qui t dixit.
Video iudices tanta seueritate su
as exasperasse sn̄as: vt cum i
numerabilib9 possent vna sentē
cijs. ipsi quid̄ de vna superare vi
deantur: nūs vero nō liceat dispu
tationibus ad vitima queq; scrip
turaū loca ꝓgere: sed semel dic
tum t semel exclusū: quasi vice
rint victorie mānpatur. Craton
t zenophilus iudices dixerunt.
Omnis obiectio a vobis sumit ex
ordium. Que obiectio vbi conclu
sa fuerit t superata: oppositoz ē
suū victū ostendit Oz si conclusa
non fuerit: licebit ei ad defensio
nē suam multa multa vbozum as
sumere Et iūo pan debet. antēq̄
claudatur obiectio. Nam si exclu
sa fuerit: vbi recusat locum non
habz Hac de causa iustissima a iudi
ce si exclusa fuerit: eā a sede iu
dicem pellet Ne ergo iudicem reū
sanat ū accusata iustissima: cuja ad

iudicādū emilla dirigitur: que iu
re laudāda collaudet. ⁊ iuste vitu
perāda vituper. Hū si nos inullia
e vituperam⁹ cōuince. vt alteros
iudices iustos accipias: aut si q
uincere nō potes. iustū est vt sine
mulitatiōe palā veritati cedas. An
nā dixit. Omia que de aliquo scō
p̄dicata sunt: iustissie causle edoc̄
debent. Dic itaq; ⁊ nos iustissie
causle edoc̄āt hec de xp̄o p̄dicta:
⁊ in ihū quē xp̄m vos dicatis esse
cōpleta. videlicet vt nasceret. vt
tēptaret. vt teneret. vt cōtumelijs
afficeret: postremū vt crucifigeret
⁊ mortuus sepeliret. Hilarius dix
it. Nec esse ergo erit nobis tuas
tibi scripturas exponere. Unde ī
pūs necessariū ē vt fateaīs xp̄he
tarū scripturas veras esse: ⁊ nul
lā penitus nebulā falsitatis habe
re. Annan dixit. Vera esse oia que
xp̄hete dixer̄t nemo est q̄ neget:
sed tu alia dicta docēs alibi esse c
pleta. Hilarius dixit. Ergo dabis
alīū quē vgo cōcepit ⁊ peperit. da
bis alīū qui gētes ad tuā legem
adduxit. dabis alīū qui felle aba
tus ⁊ aceto potatus est ⁊ spinis
coronatus: cruciāt⁹ mortuus ⁊ se
pultus. Xenophilus dixit. Di alte
rū nō oīdit annā. sciat se euidētis
sime eē suspatū: ⁊ etiā si nō vult
p̄rebē cōsensū iudicand⁹ est. Hū
⁊ isto amoto. accedat q̄ obiciat.
si qua obiectēda sunt: ea faciat cō
ne qua interrogatiōe suscita sitū
⁊ certū cūctis dū suscepit sileat.
Inhonestū ē ei dato cūcto alia p a
lijs q̄rē: ⁊ sapiēs cūctū silētio ob
iectionibz cōtraire. Hoech ān
tus dixit. Hilarie p̄mulit: cau
sas iustas eius nobis natiuitat⁹
baptismi et temptatioīs ⁊ passio
nis exponē. Hū par est: ut p̄mul
tioīs sue oblēdat effectū. Hilari⁹
dixit. Quīm vera esse que sunt p̄re
dicta dixistis: cōtemni hoc ergo
quia virgo concepit ⁊ peperit qui
emanuel vocat: qui est nobiscum
deus. De ceteris enī p̄multa cōple
bo. Et dū taceret hoech: constāti
n⁹ augustus dixit. Nō taceret ho
ech: si haberet cōtra q̄ p̄ferret.
Unde agnoscit hec vera esse que
asserunt silarie epūs: ideo tacet.
Hoech dixit. Hi ex semie dauid
xp̄ūs dei factus ē filiꝰ: et nascēdo
dei filiꝰ factus est q̄a sanctificatus na
tus est: baptizari nō debuit. Hoc
enī q̄ nascēdo habuit. vt si filiꝰ
diceret: hoc necessariū illi nō fuit
vt q̄ nascēdo exhiberat. hoc iterū
sibi gratularer̄ per baptismū eue
nire. Dais silarie dixit. Sicut
arcūcisio sine in arcūcisiōe xpi ac
cepit: ita mitiū baptismatis. con
secratiōne per xp̄i baptismū susce
pit. Nō enī sanctificat⁹ ē ab aqua
baptismatis: sed ipe eam suo sāc
tauit ingressu. Quā cū intrass̄ ce
los ei aperiē fecit. quos cōtra se
ipsa aqua clausos habuerat: ⁊
spm̄ scm̄ de celo vt accipet p̄stitit:
vt per ipm̄ sic lauaret aiam a pec
catis. sicut per se lauat corpora
a sordib⁹ ⁊ inquinamēt⁹: vt per
ipm̄ discer̄et oīs credētes in bap

tilmatē vnda poīti: lem le spm ac
cepturos Lenophilꝰ iudex dixit
Datilfem cēleo iterrogatioi tue.
Qz li aliqd minꝰ dictū exillumas
qre: ā li q̄ alia pferā. Amota
doctꝝ chuli leptꝰ. a ductꝰ ē i medi
o q̄ ⁊ dixit Caulas nob vginal
ptus liluelē exponat Diluelē dix
it Legilli i scripturis lcis: q̄ de li
mo t're vs fecīt pmū hoiez? Chu
li dixt H° nullꝰ ignorat eē scriptū
Diluelē dixit Legilli q̄ sua lōe
pcis mortē incurrerit ⁊ ciectꝰ ē de
padiso delinaz vi: ⁊ vt i labozē ⁊
sudoz edēt panē? Chuli dixt Ita
ē Diluelē dixt Ergo exiliatꝰ ē a
dā p̄ p̄uaricationē: q̄n inde foras
mullꝰ elt. vbi delicijs affluebat.
Chuli dixit Ita ē Diluelē dixit
Dic m̄ terra de q̄ fact ē adā. incor
rupta erat an corrupta? Chuli dix
it Incorrupta Diluelē dixt. Dñ
dixilli Incorrupta erat: q̄m vgo e
rat Chuli dixit Ignoro ad quā
ptem incorruptā. ā vginē terā di
cas Diluelē dixt Tu nō legilli de
ū dixille ad eum corruptā eē t'rā:
q̄ aputt os suū ⁊ bibit sāguinē
fris tui de manu tua? Chuli dixit
Legiē Diluelē dixit Ergo vgo e
rat antea terra. q̄a nr maledāonē
spinaz acrepat: ⁊ sepulturā cor
pis hūani mortui nō hēbat. sed
nec serpēti data fuerat ad edendū
Chuli dixit Ita ē Diluelē dixit
Di ita ē. ymo q̄a ita ē. oportuit
ex vgine nouū adā fieri: q̄ serpē
tē tēptātē se vincēt: id ē q̄ victor
fuerat ade p̄mi hoīs ab eo vincēt
⁊ hoiez de eiꝰ captiuitate auferet:
qm̄ q̄ ade victor extitit i padiso. ip
se tēptator dni fuis ē i deserto: ut
q̄ vinceat adā māducātē. vincēt a
dño ieunāte. Nā sicut māducatū
ē ab adā suadēte diabolo: ⁊ omē
genꝰ hoim q̄ nascūt i terra morti
addicti sūt: ita ieunatū ē a dño.
vt oms q̄ p eū nascūt vite eterne
restituātur Nūc g̃ sicut mortē nō
inuenient nisi qui nati fuerīt ex ma
ne ade ⁊ sāguine: ita vitam non
inueniēt nisi q̄ renati fuerint ex a
qua ⁊ spū scō: ⁊ carnē xpi et sāg
uine sue carni sociauerīt q̄ vinc dy
abolū. padisū reddidit. ⁊ vite e
terne ianuas patefecit Chuli dix
it Deꝰ certe pfectus: et nullius e
get cōsortio. Quid g̃ ei opꝰ fuit
vt nasceret in xpō? Dāis liluelē
dixit Filiꝰ dī an tpa ex prē ē geni
tꝰ vt faceret ea q̄ n erāt: id est celū
⁊ terrā ⁊ oia q̄ in eis sūt. Et cū
hec diceret liluelē. chuli dixit Er
go filiꝰ dei erat celū ⁊ terrā? Dil
uelē dixit Quid putas eē filium
dei? Chuli dixit Tu debes dicē
q̄ illum solus Diluelē dixit Filiū
dei: verbū p̄is legim⁹ et credim⁹
Sed q̄a dyabolicalꝰ es iudex. ⁊
nūc discipulꝰ iapis eē xpianoz:
audi quid xp̄hāz dicentē Verbo
dni celi firmati sūt Itē aliꝰ xp̄hā
dixit Verbū dni validū ⁊ forte: ⁊
q̄s poterit xp̄hēdē illo? Cuiꝰ vtu
te terra fundata ē. ⁊ celū cū suis
lumiaribz solidatū est: ⁊ mare in
sinu suo diffusū ē Chuli dixt Ver
bū dni q̄ eōe filiū dī alteri⁹ dicta

Hdās siluester dixit. Filiū se ge
nuisse et verbū: ipse pater asserit
dicens Tecū principiū in die vir
tutis tue in splendoribus sanctorū ex vte
ro ante luciferū genui te. Tanta ē
virtus omnipotentis pris est. vt ser
mo qui ex ore eius exijt ad fabre
dā omnia que sunt: hic eius filius
posslit phari et credi Chuli dixit.
Cōstat. quia aliquē haberet filiū:
pater dia nō potuit. Dic in quō i
mutabilis dia potest: aut nomen
hoc accessit? Gūs siluester dixit
Nolo tam stulte erres: vt ām pu
tes ita generare sicut homines gene
rāt Nā semp deus pater fuit: aut
semp filius extitit aut ē pater Nō
ergo ex accidēti hoc sortitus ē no
mē Sēper enī pater et verbū ha
buit. et virtutem et sapiētiā. Ver
bū enī diam? id virtutem et dei sa
pientiā: que semper in pre fuisse
dubiū nō poterit esse Chuli dixit
Et vnde hoc docere poteras? Sil
uester epūs dixit. In corde pris
verbū hoc fuisse sēper: ipē ds pater
euidēter expressit. cū diceret Eru
ctauit cor meū verbū bonū Item in
libro sapiētie: loqtur ipa sapiētia
dicens Ex ore pris exiui: ego se
n vt oriret lux. Quādo stabiliebā
tur mōtes et firmabatur terra et
fundabātur flumina. et eūpebāt
fontes aquarū: ego eā disponēs
omnia. Cū ergo semp apud se
habuerit verbū virtutis pr verbi non
cepit habere qđ non habebat. aut i
sta oia fierent. sed virtute opm v
bi cepit ostēdere qđ habebat: et lis
sit vt nō dicat mutatus deus. aut
paternitatis nomē acceperit Dic
ei semp fuit ds vt semp esset pat:
quia sapiētia eius et virtus eius.
et verbū eius. filius eius Cū ergo
sit sapiētia nūq fuerit et sine virtu
te: quō putas hoc nomen deo ex
tpe euenisse aut semp filius fuerit
cuius est pater? Tūc cōstātinus au
gustus vna cū iudicibus vniuersis
laudē clamauerūt siluestro Sep
timus extitit benoim dicēs Adhuc
tēpus laudādi siluestrū nō ē Dūt
enī plura que obiciam? Cū ergo
de diuersis factis factū fuerit: et
ipsi manus dātes in laudē eius vi
ctorie pliurem? Dilue ster dixit.
Cōsuetudo illorū qui iusta defē
dūt talis est vt dilationibus lucre
ant: litqz eorū in eo solatiū. iusti
ne differre victoriā Dic ergo que
ris: vt cognoscas spiritū sēm pa
ratū habē in corde nō responsum
Benoim dixit Cū nō de sola nati
uitate xpi vestri sed et de illusione
et passione. et morte eius interro
gatus sis: de sola natiuitate eius
visus es aliqua ītimasse Et ido
neā causā ducens vt de ceteris a
struas: ideo dixi debē laudē differ
re victorie Tūc ei laudāda erit: cū
plena extiterit. Dilue ster dixit.
Prius ē vt cōfitear? xpm natū
me iuste defendisse? vt cū in toto
fuerit de eius natiuitate victoria
mea: postea de sola passiōe eius cō
fligā Zenophilus iudex dixit. Ju
sta interrogatio probatur antistitis
Fatēri enī debet de hijs q̄ ā dicta

sunt: vt nō eaē iterū cōflictus in currat Benoim dixit Bene quidē dicta potuerūt dīa: si illa q̄ lecūt ea nō leserūt Diuelt dixit Dic g̃ q̄ lecūtur Benoim dixit Ergo dei filiꝰ a dyabolo tēptari potuit: ut mō i fame panes ex lapidibꝰ facere vrgeret: mō in tēpli culmine leuaret: vñ papitaret: mō ad adorandū ipm̄ dyabolū p ostensas diuicias suadēt̄ur: Diuelter dixit Obliuis es me dixille q̄ p man ducantē adā victoriā fecerat: q̄ p xpm̄ ieiunātē supatꝰ sit & viatꝰ: Di ei ideo viat q̄a ab adam audiuis est: cōstat eū iō supatū. q̄a ē a xpō ieiunāte cōtēptꝰ Nos āt nō filiū dei tēptatū diamꝰ. sed filiū hominis: i quo plenitudo filij dei cōsistebat Nam sicut in eo plena dīnitas consistebat: sic & in eo plena erat humānitas. Vere ei hō erat xpūs ihūs: q̄ dedit semetip sū redēptionē p nobis Et sicut pe nitꝰ tēptari nō poterat ḣ qđ erat filiꝰ ḋi: ita plenissīe tēptatiois agonē agebat. ille q̄ erat filiꝰ hoīs Si ei hō p̄fāus ñ vinssz illū q̄ p se tū hoiez vicerat: victoria ei nob p dē ñ poterat Et docēi poterat pri perditionē ade humano generi obfu isse: ppi vero victoriam non potu isse p̄dē Sed sicut filiū terre vgi nis. hoiez p̄sēm̄ viat dyabolꝰ & oēs natos ei mortis sua cepit: ita & a filio vginis mane hoie p fecto est supatꝰ: & oīs renatos p eū vite eterne restituit. Idarco ipe dñs noster ait Nisi quis rena tꝰ fuerit ex aqua & spū scō: ñ ha bebit vitā eternā Vna g̃ i hoie ē reno terrena natiras q̄ nasc̄ mor ti: & altera spūalis q̄ renascit vi te ppetue Qua natiuitatē nob p aperuit: qñ tēptātē se dyabolū sup auit Noli g̃ tēptatū attēdē dnm sed respice dyabolum supatum. Nam dyabolus qui semel vi cerat adā: a xpō tripliā ē victoria su patus Fuerat vtiqz ḣ vt qui ideo vicerat qm̄ p̄ualioni ei oīs adā p̄ oim nascētiū māducando consē serat: xpūs qui est pater oim renascentiū. contēplent ieiunādo & duplicater: ymo tripliat in tēpta tiōe fcā est victoria: vt dyabolꝰ q̄ semel vicerat tripliat vicere. Na sup pinnā templi eleuatū ptꝰ ie iuniū extolli purgebat. vt q̄ per ieiuniū victor extiterat: per semet ipsū victoria ieiunij videretur ex tolli: etiam quasi victor angelor ministeria sibi pmulta exhibens i suo papitio cōprobaret. Sed vt daret sue fortmam victorie ut q̄uis superatum aliquis p ieiuniū gau deat dyabolū extolli omnino non debeat: dignū huiꝰ loci triūphū optinēs: in quo nō sibi tantū. sed & nobis oibz credentibꝰ viat Et q̄m supatū dyabolū p ieiuniū se cuta est extollētia: supatum iterū p extollētie gtēptum diuina, est secuta gloriatio Hijs ei duabꝰ vic torijs celebratꝰ. diuine & glē hu mane ꝯpeditāt hijs q̄ ab eo opti nere potuerūt: si adulatores eius extiterūt aiꝰ gtēptores eē monēt

Nam q̃cũq; famolissimus p̃ sui sanctitate extiterit: inspiunt ei re ges simul honorē cũ munerib9 ex hibē Hic ipē si per occasionē sub limiũ personaz amore fuerit cap tus pecunie: nō eā lucrabitur ni si et ipē fuerit cōtra iustitiā adula tus: et cos quos scit per polluti onē et luxuriā et malitiā et iustitia ā ītra se habē dyabolū: nō solū n̄ execratur et arguit verūetiā flentes cruicem adorat et suscipit. Et hoc ē qđ triūphū sue dimica tionis dñs nosr̄ ihūs xp̃ūs obti nuit: vt diceret dyabolo offerenti sibi diuitias et dignationē inimicam iustitie exigenti: vt quē pessimū nouerat. pro oblatis diuiciis ad oraret Vade sathanas scriptum est enī Dñm ām tuū adorabis et illi soli seruies Exre oēz tibi tēp tationis causā exposui. Crede iā iudee vt possis p̃ eū qui viat tēp tatorē euadere: et nobiscū istas tres victorias celebrare. Tūc in laudē eius zenophil9 et craton v na cū augusto et vniuersa populo diutissīe sunt imorati Post hec facto silētio octau9 a vocē p̃ūpes in vocem dixit Cūbenoim de tēp tationib9 ei9 obiecerit: muror hūc de natiuitate sola tractare. Zenophi lus iudex dixit A natiuitate cepta sententia. ideo de sola natiuitate re sponsū datū. aut accipite aut reu sate: vt de ceteis sigillatim possit dari responsū Aroel dixt Dilucster epūs vester ex rodiab9 suis ptu lit vniuersa que dicta sūt: qui in p̃ma aggressione p̃mulit dy ex nr̄is nos superare debuisset. Dilucster dixit Memoretur augusti9 et iudi ces oēs. me omnē textū dnice na tiuitatis et tēptationis et passionis de vestris assertionib9 protulisse de hoc qđ in a vobis obiectū est: vt si vere de xp̃o nr̄o ista predicta essēt. rōnabili sermone exsolueē et causā oēm euidēti assertiōe mō straē Zenophil9 et craton dixer̄t Aroelyelē cognoscim9 immemorē es se que iā elimata sūt: et quasi ad plenū intelligere ea que dicta sūt dictorū celentate nequeūt: omia studet p̃ti altricatione reuocare. Qđ si impia fant idulgendū ē: si calliditas p̃euēta. Unde iudi cam9 iuste vt sileat: qui ad loquē dū aut stultitia. a calliditas ipa uit:. Tonus iubal pharseus dixit. Cum de sola temptatiōe siluester explicuerit verbum Ami tor vestra prudētiam, quasi iā de oibus explicuerit suis partibus laudē dare victorie: cū ingentior ob iectionibus nostris sūma remāserit Dicat siluestr vtrū nā deus coniu gia maledixerit. Siluester dixit Nos coniugia benedicta dicimus a deo Jubal dixit Et quare nega tis de coniugio natum illū quē co licz? Siluestr dixt Nos n̄ iō dic9 v̄ginis filiū xp̃m vt coniugiū con tēpnem9: sed causas v̄ginis par tus rōnabiliter acceptam9 Jubal dixit Quas causas v̄ginis parē tis offēdis ignoro Unū hoc senti o: q̃ obfuscā cōiugia in laudē

virginis suadet. Deus siluestr dix
Nō obstupescāt sed cenāt hac alt
tiōe qui gia. q̄m hec vgo q̄ ppm
pepit de quugio nata ē: & ita scm
worp9 ex habuit: vt digna essz vi
liū vbū carnē factū cōcipe: q̄ per
ditū scīm reparet. Iubal dixit He
noc esse debet siluestr q̄ dixerit de
cuius signū natitatis et pollicois p
sui tate respōsū. Siluestr dix. Ita
placet fiatā. ut oia q̄ narrae eū gesta
sūt: utilitatē humane cā cuidēt oīdū
Nā qū p̄m hois vc lineamenta
formauit: vgo erat terra vñ sūp
t9 ē. Iubal dixit. Nouū genꝰ alt
nois audeo terrā vginē suisse: q̄
mulier potuit fieri. Deus siluester
dixit. Ipū fantis: vt cōtendēdo ea
q̄ nescitis discatis. Terra enī vir
go erat tota q̄a nō sāguinē humā
nū biberat: nec mortuū i se suscep
at nō sepultū. Iubal dixit. Et vn
de hꝰ pbes: vginē terrā vel dia de
bē vel credi? Siluester epūs dix
it. Hiroz hꝰ loco autozitatē requi:
vbi oīm hoīm ē vna sūa: ut vgo
dicat terra q̄ nō habuit mortuoz
hoīm sepulturā. Tū ut docā terrā
suisse vginē eo tpe q̄ patriarchū a
fre cōmunū ē. & cunctem fraternū
suscepit: & sepulture funeris si
nū aperuit: audi q̄d dicatur a dño
ei q̄ fratrē occidit. Maledicta ter
ra in opibus tuis: que aput os
suū et bibit sanguinē frīs tui de
manu tua. Spinas & tribulos ḡ
minabit tibi. Unde & ppha dicit.
Corrupta ē terra i sāguinibz: &
polluta ē i opib9 eoz. Cratou

dixit. Frustrā te terrā suisse virginē
dubitas: cū et corrupta eā postea
cudes cō maiestet. Vñ de ceteris
q̄ st explicāda. iude9 a ppiano iq
rat: cū conuenit et autozitatē legis
iudaice declarauerit. Seūs siluestr
dixit. Cūm pater de terra vgie hoī
nē p̄mū fuisse plasmatū. q̄ unūs
vinēdi nascētibz fuit: idarco a
portu ex utero vgis nasci. q̄ ūtūs
renascēdi gratz. & hostē q̄ p̄m hoī
nē vicerat vinceret: ac renascētib9
scētiā maledictois auferz. Et
sicut natus ē ut renascereme: ita
etiam se tēptari permisit ut nos
a tēptatoibz liberaret. Ligatus ē
ut nos soluueremur. Vendit9 ē: ut
nos redimeret. Tentus ē: ut nos
dimitterem a cultua deōnū q̄ nos
tenebat. Mul9 est: ut nos ab il
lusiōe eriperet. Spineā coronā in
capite tulit: ut nos a maledictio
ne spinarū & tribuloz eriperet: &
flozes padisi quos perdiderat hu
mana p̄lūptio redimeret. Expolia
tus est. ut nuditatē p̄me pua ū
cationis non ficoz tolijs nr tuic
pellicis. sed idumētis candidic
sulgentie tegeret: & sup niue de
albatos ac mūdos a peccatoz sor
dibz oēs crederet. in se patrī sū
o filios adoptaret. Et qm̄ ligni ca
pitalcētie silua detenebāt: ad ib
lignū crucis xpūs accepit. vt de
pcō dāpnaret peccatum in carne:
id est de ligno cruc ligni q̄ capitalcē
tie excudēt. Accepit elcā felle & a
ceti poculū: vt hoiez ad terrā fluē
tē lac & mel introducēt: & fātes

nobis mellifluos aperet Accepit in se maledictionē nostrā · vt sup nos suā bñdictionē effūderet · & nostrā a nobis maledictionē auferret Susceptit in se mortalitatē nostrā · & suā nobis vitā simul cū eternitate restituit · nec solū paradisū nobis reddidit quē humano generi pmu hois plūptio clauserat: sed ipā celoꝝ regna creaturis patefecit · Sed ne vbis aurētibus humana tantū rō prōnarū videretur: ablqz aliqb9 pigmētis vt herbis ac medicaminib9 aco nato de luto saliue sue reddidit visū · vt ipm se ostēderet q̄ pmū hoiem de limo terre plasmauerat · & miserādo reddere qd̄ visus fuerat ñ dedisse creādo · Ideo etiā lepro sos mūdauit vbo · oibusqz egritudinib9 salutē prebuit · demonia ex obsessis corporib9 expulit · pedib9 deābulauit maria · ipauit vētis · tēpestates cōpescuit · & vitam etiā mortuis & sepultis ceis sui impio redonauit Iubal dixit · Nos diamus eū remūdatiōe discipuli sui traditū · tentū · illusum · spoliatū · coronatū spinis · affixū cruci · mortuū & sepultū Siluest epūs dixit Hemo debes esse ausus dixisse me dei filiū pallioni nō potuisse penit9 subiacere · sed homine fuisse pfectū ihm̄ nazarenū quē pmiserat ds abrahe dicēs · ip in semine eius hereditarē oēs gētes · de quo pmiserat ds dauid dicens de fructu vētris tui ponā sup sedē tuā · & hūc diam9 fuisse tēptatū et passū Tēptatū vt dyabolū cū oibus vinceret · passū vt vniūsas subiceret passioēs · mortuū vt mortis subiugaret impiū Iubal dixt Ergo duo sūt filij dī · vn9 quē vgo pepit · alter quē deus omps generauit · Quis filius esset dixit · Dei filius in xpo vn9 est · qui sicut vere dei est filius inuisibilis · ita vere visibilis xpūs est · Est ḡ inuisibile hoc qd̄ ē ds · & est visibile illud est qd̄ ē hō Perfect9 cm̄ deus perfectū hominē induit · vt pfectā salutē oibus exhiberet · Iubal dixit Et quō fieri potest vt patretur ille hō qui assūptus est · sn̄ passioe eius qui eū assūpserat · Siluester dixit Docerī poterit aliquo exēplo · vt duo in vnū positi · vn9 maneat iurā · alter cuadat Iubal dixit · Impossibile hoc in tu nulla racōe ostendere poteris · Siluester dixit Iudaicū aim geris idcirco aūq̄ audias nō pollet a me tibi oīndi alteris · que me pollicetur oīsuū Iubal dixit · Impossibile in hoc cō humana pstuadet in vnū eē duo · vna simul substātē simt te nei · simt crucifigi · & vnū sn̄ alterō sustinuisse illi9 passionis iurā · Siluest dixt Cū qualitāqz vili exēplo cōis humane q̄ fieri posse oīndeo dum est iudicet veritate mea te eē supatū Zenophil9 et cratō iudices dixerūt · Etiā si non vult prebere cōsensum iudicandus ē ut consentiat · cū ipe duas substantias in vnū positas oīdeis vnā sine alia sustinere posse passionis iurā Sil

uelt dixt Vt pñtis purpure regis vtam⁹ exēplo: lana fuit Hic zchi lij ⁊ aguis accedēs: colozē p̄buit purpureū. Cū g̃ neret digitis et torqret i filio: qđ torqbat: Pigtat regie colozis an qđ lana extite rat añ̃ purpurā fiet: Nō v tiqz co lor regie dignitat ornatus: ⁊z vil lana q̃ nascēdo extiteāt Qđ ei ita sit. zttat lane assimilari hoīnē. et purpureo colori assumilari ōm: q̃ simt i passiōe. simt i traditiōe. si mul fuit dū paterēt i cruce: ⁊z pas siōe penit⁹ i nullo ⁊bia cuit. Hr et hūs similia dicēte siluestro pp̄. v niuersi ppli simt cū regibz et iudis b⁹: iustis laudibz acclamabāt de veritate exēplo: agētes ōo grās. ⁊ cōnē p os ei⁹ auribz rediss: ut nulla dubietas eoz mētibz de xpi oipotēa remanēt Quen⁹ extitit thara phariseꝰ dicēs Nō in sufficit exēplū: q̃a simt secūt colozi mul etiā torqt in lana. Cui cum pene oēs ztradicerēt. simt q̃dē ⁊ē. ⁊z solā lanā ⁊bia cē pallioi n colo rē. Siluest dixt Obsecro vos filij kmi date silentiū: vt cuitēti⁹ exē plū pferā. cui iude⁹ ztraire nō pos sit Et adiecit Audi thara Potest fieri vt arbor hūs i se splēdorē so lis possit indi: Thara dixt Potest fieri Siluest dixt Cū g̃ indicit: nō vides q̃a ict⁹ feriēt⁹ splēdorē sol ex rapit p⁹ ⁊ pueiat ad lignū: Splē dor tam cū ibi sit: nt indi pt nta do lan⁹ separari. sic itaqz diuinas. nt separari potuit nt indi Ille ãt pallioi subtrahit qđ sicut lignū et liga ri potuit et teneri Tūc vniūl⁹ simt ecclā iudeoz pp̄s cū regibz et iudi cibz: i ei⁹ laudib⁹ acclamauerūt. Et pt⁹ h̃ cū vellet augustꝰ finē ce certamis: siluest ait. Sileō et zabzi soli remāserit: qb⁹ li nega ta fuerit copia obiciēdi aliq̃. vide būt a nobis temē ztēpti Quib⁹ am⁹ ad h̃ sileō rndit Dñatē pue niē oppositionē t̄ uē dicēdā Et iō si de p⁹ vīo apl̃e nō vaticinati fue cās tāte ig̃munie. tāte irrisionis. et passionis et mortis ei⁹ nob expo ne: vt ipm̃ esse xpm̃ q̃ pmiss⁹ et etiā nos nobilē⁹ patet fateam⁹. Siluest dixit Iusta h̃ iq̃sitio sol uatos auditoēs habere deliberāt. Vñ vos volo oēs filij kmi inten tos diligenter audiē. Nō eni tm mō huius interrogatiōis tatē fatur⁹ sū: sed gnāliē oīm salutis cās sū tractatur⁹ Ab initio g̃ scdi ex q̃ hō de paradisi amenitate pieta⁹ ē. et in hac cōualle lacrimaꝝ et doloz et mortis exiliatus ē: de tota hūa ni genere malla abzahā iust⁹ et fidelis inuentus ē q̃ h̃ a do pmissū acceperit: q⁹ in semie ei⁹ hereditā tentur oēs gentes Hr eni i epta tico legit Cum diuideret dr gen tes et dispergēt filios ade: statu it fines gentiū sc̃dm numerū āge loz suoz Et fcā ē portio dni po pul⁹ ei⁹ iacob: funiculꝰ hēditatis ei⁹ isrl. Et adiecit sileō dicēs. Ita ē Siluest epūs dixit. Ergo dū solu⁹ abzahe gnātionē elegiss p meritū fidei eius et abzahā ge nuit ysaac. ysaac genuit iacob:

atq; hij tres cū tam fideliter ño se
uissēt. vt in nullo culpabiles exti
tissēt: ño ops peculiari dignitate
in hijs nomē suū voluit noiari di
cens Ego sum ño abrahā. et de
us ysaac. et ño iacob Hoc nomē
meū est memoriale in seculū seculi
Extiterūt sane cause. quas nunc
memorare lōgum ē: vt filij abra
he venientes in terra egypti essent
sub pharaonis impio. Sed me
mor promissionis sue ño eieat illos
inde i manu forti et brachio exal
to: ita vt facēt eos siccis pedib9
trāsire per mare. et ipm pharao
nē in cōspectū eorū cū omni exercitu
suo marinis fluctib9 tegeret. Dein
de dedit eis legem per sem moysē
sacrificiorū: id ē in vitulis et tau
ris in ouib9 et hedis in caprīs et
hyrcis: in turturib9 et columbis.
Sed illa oia et hijs similia dya
bolus affectabat: et etiā suis ydo
lis captauit. Hū factū est vt na
sceretur ex vgine qui agn9 immo
latus ideo vocaret: quia ipē esset
p totius humani generis immolād9
offēsa Hic ergo natus est ex vgi
ne: vt nos renasceremur ex ecclē
vginis utero Tēptatus ē ut nos
a tēptatiōe dyaboli liberaret. Mē
tus est: vt nos dimitteremur. Li
gatus est vt nos a iugo maledic
tionis absolueret. Illusus est: vt
nos ab illusiōe demonū liberaret.
Denūdatus est: vt nos redimeret
Humiliatus est: vt nos exaltaret.
Captus est ab hoib9: vt nos a
captiuitate demonū auferet. Ex
poliatus est: vt nuditas pmi ho
minis per quē mors ingressa est
tegeretur. Spinis coronatus est
ut spinas pcōz ac tribulos a no
bis pme maledictionis auferet.
Felle abatus est et aceto potatus:
vt nos faceret i terrā lacte et mel
le manātē intrare Postremo in al
tari crucis sacrificatus est: vt toti
us mūdi pcā deleret Hic dicatur
argumētum dyaboli. ut qui vitu
lū contra vitulū. et hircū contra
hircū inuencāt: agnū immaculatū
inuenire nō possit Mortuus est ut mor
tis captiuaret impiū: sepultus ē
ut sepulturē scōz būdiceret. resur
rexit ut mortuis vitā redderet:
ascēdit ad celos ut hoi nō solum
paradisū quē amiserat restitueret
verūetiā celoz ianuas aperiet: se
det nūc ad dexterā patris. vt pre
ab9 credentiū ānuat: vētur9 ē āt
iudicare vivos et mortuos. ut red
dat vnicuiqz sc̄dz opa sua Hec ē fi
des nra. quā pdicam9 et credim9
Si quid tibi o iudee min9 dictum
putas interroga. Caleon dixit.
Fateor m de omnib9 satis cē factū
Nam pmus sermo tuus et medi
us et vltim9 ita cōne firmatus ē:
ut manifestū sit q olim debuisse
m9 xpo credē Unde nichil nouū
agit ydia nra: que spz probatur cō
tra suā utilitatē egisse Quode
n9 zabri tūc idignat9 exsufflauit i
sanē ei9: et voce clara dixit Hiroz
vos sapiētissimos iudices vborū
abagib9 vel cōne humana et argu
mētis silvestri excusari quasi nos

relictuꝝ lim9 ꝓpas leges ⁊ ꝺ leꝛa
turꝝ hoiez magū illū quē pzēs nū
ex vno ꝯpnauerꝫ gsē ū ⁊ mu vo2
vos ūi oipotētiā estimaē posse hu
mana rōe ꝯcludi Ōn m q nōdū lo
aut9 lū hūc aditū reppeꝛ vt cellā
tbz vb aliquā vtutē effiaā ⁊ ⁊ i
dei oipotētis noie oīa q̄ pollit rō
huana diuis credē vtutibz ⁊ qs
sit ver9 ds idiriis edocē Di enī i
ste hūc m diat quē crucifixū nō
negat ⁊ air g ego hūc m delerā
q̄ inꝯpbēsibilē ⁊ meltimabilis ⁊
ienarrabilis estimaē et pbaē Dz
audi me clemētissie ipato2 Jube
at clemtia tua pdum tauū aliquē
feroallimū ⁊ vt oīa i cōspcū tuo v
tutē dini nois Nolo ei cū siluestro
vbis cōtendē lz aliq̄d actibz agē
Et cū vellet ipato2 tauū ferocē i
q̄ ⁊ exiuit treū9 vir illustris q̄
dicꝛet le n lōge a muro vzb hīze
tauū i arm̄to ⁊ q̄ vix pollit a viris
centū fortissimis coartari Tūc silue
ē oblectare cepit augustū ⁊ oīs
q̄ simul aderāt ut adducꝛet Quē
cū iustissē augustꝰ adduc ⁊ in spa
cio eunaū ⁊ redeūnaū siluestē cum
zambzi huiōi altrcationē exercu
it ⁊ inquiēs ad quos vl9 taurus
ille feroallim9 q̄reꝛet At vo zam
bzi cū esset maleficus dixit Quia
nomē dei nū nulla vtus sufferre
ualet Nā pces nostri cū i sacrifi
cio deo tauros offerēt feroces ⁊
ih̄s no ūi magnū i aures eoꝝ dice
bāt ⁊ ⁊ cū dicerēt statī mugitū ge
nutūq̄ reddētes simul spm exa
labant Nulla enī vtus ih̄s nomeu
audiēs ⁊ vūcꝛē pt Siluestē dixit
Et tu quō ih̄s no nō audiēs didis
sti ⁊ Zābzi dixit Ergo putas tu
q̄ audiēdo ih̄s no didicerū ⁊ qđ nul
la rōne audit9 huāno ⁊ volueū pe
rudūq̄ pt sufferre Siluestē dixit
Vel domis reū augustis ilinua si
m nō vis ⁊ q̄ ordine ih̄s no lū audi
tu didicerīs Zābzi dixit Nō ē tu
ū ih̄s nosse misteriū q̄ iimic9 es u
deoz Dixit ei augustꝰ Ergo ih̄s no
mē legēdo didicit ⁊ Dixit ei zābzi
Nō certa ū mēbzana ū lignū nō
lapides ⁊ ih̄s no pollūt hzē cōplep
tū Statim enī ⁊ q̄ scripserat unte
ut ⁊ vbi fuerit dissoluet Dixit ei
augustꝰ Dic q̄ nobis simplicit ⁊
quēadmodū ih̄s nomē didicisti Za
bzi dixit Septē diebz ieiunijs va
cui Post hec in concha argentea
a noua i q̄ nullꝰ vtus extitit mul
sa ē aq̄ de fōte Et cū esset plena ⁊
būdēs est Post h in ipā aq̄ sūt lit
tere digito ⁊ q̄ hoc nomē diu audi
ūt tacentq̄ a im Cū ergo ab hora
pma diei vsq̄ ad vesp scripsisset
sa aquā vix illꝰ potui elimare in le
creto pectoris mei retinere Quid
q̄ opus ē vbis ⁊ qtēnoibz fama
lapare ⁊ ⁊ ire per campos sermo
nū ⁊ alia atq̄ alia dicē ⁊ audiē ⁊
Et cū ih̄s ⁊ hijs similia multa zā
bzi repeteret ⁊ ecce taurus feroal
simus a multis militibz pnat ē ⁊
quē vix ligant dem ē a centū viris
fortissimis vinctū cornibz ergo
ducē potuerūt Tūc zābzi militāis
siluestro ait Hic tu a vba ⁊ argu
mēta sermonū tuoꝝ sine inuenie

Aut ergo dic nomē ři tui in aurē
tauri. ⁊ ꝓbaberis oipotentē vole
re: aut ego dicam ut oēs relegio
ni nē cōvertēt. Tūc conturbati sūt
oēs pene fīdi nē fautores: sed
siluester stabat intrepidꝰ ⁊ letus
dicens. Maiora certamia deonū:
maioribꝰ diuis auxilijs superāt
Quia tamē iitia hec erāt cretētiū:
necesse erat ut tenuē fidē tēpestas
tēptationū vrgeret. Cōsenserūt
igit oēs simul ut dicerat zābri ꝙ
nomē in aure tauri: ut id qđ ꝓmi
serat probaret At vbi dixit zābri
ꝙ nomē in aurē tauri: statim mu
ser factꝰ dedit mugitū: ⁊ violen
tissīe amissis oculis expirauit.
Tūc oēs iudei in insultatiōe sue
rexerūt contra siluestrū. ⁊ turba ē
le ept̄ois populositas ꝓpiana: et
stupētes ad inuicē ceperunt dicere
ꝙ vere hic essꝫ dīnitas cuiꝰ nomē
nulla creatura valēt sustinē. Fuit
ista tumultuatio ꝙ duaꝝ fere ho
rāꝝ spatia. In quo tpe fidis geni
bus in oratiōe suis siluester: a dño
ihū xpō petebat auxiliū. Tūc sur
gens ab oratiōe: rogauit augustum
ut populo ipetaret silētiū. Qđ cū
fuissꝫ factū: alcēdēs in eminētiori
loco voce clara ait. Audite ꝓnapes
⁊ itelligite potētes: ⁊ agnoscat
oēs populꝰ romanꝰ. Dapiēter
capite tonē vtutis xpi. quia dns
xpūs quē ego p̄dico deos illumi
nauit: surdis auditū reddidit.
mutis reuperauit sermonis offi
cū. manū aridas restaurauit: clau
dicātibꝰ gressū restituit. leprosos
mūdauit: paralīticos curauit ⁊
mortuos resuscitauit. Vnde scitote
hoc nomē dyaboli eē nō dei: qđ vi
uētem taurū occidit. si occisū resu
scitare nō potuerit. Est enī vite ⁊ sa
lutis minister: qui viuū mortificā
re ꝓualuit. cū mortuū suscitare nō
possit. Nūc āt vobis ostēdā qa nō
dei nomē in huiꝰ tauri aurē noīa
uit: sed nomē pessimi dēmoīs eū
dixisse manifestabo. Nam vos quē
ego p̄dico. nō solū viuētes morti
ficat: sed ⁊ mortuos viuificat.
Occidere aūt viuētem et mortuū vi
uificare nō posse: ⁊ serpētes facē
possunt ⁊ leones ⁊ vrsi ⁊ latro
nes. Et licet vtus sit serpēte tauri
mori potuisse per appellationē noī
nis: tamē si vult zābri ut nō ere
dam⁹ hoc nomē dēmoīs alicuius
fuisse qđ dixit: dicat mortuo ipm
nomē. ⁊ suscitet eū. Qđ si occidere
pt ⁊ viuificare nō pt: cōstat eum
nomē dēmoīs noīasse: qui viuen
tem occidere potest. mortuū vero vi
uificare nō potest. Tūc zābri scidit
vestimēta sua ⁊ ait. P̄ne auguste
⁊ clementissime imperator: siue
strū hunc quē verbis nemo superare
ꝓualuit. ego in dei oipotentis noīe
superaui. Justū est ꝙ ut non ei de
ptās loquēdi: qua noua ⁊ aeri
a que cōtra ūm loquatur adiue
niet: ⁊ gravat vbolitas eiꝰ regnū
vestrū. Cui siluester epūs ait. Au
di tu iudee de tuis assertioibus ve
ritatē. In deutronomio ipe ds lo
quitur dicens. Videte videte qm
ego sum ds: ⁊ nō est alius preter

me Ego occidã & ego viuẽ facã: plagã & ego sanabo Cũ g̃ iuoca tus fuerit oppꝛtunẽ occidit: etiã o pꝛtunẽ viuificat Inuoca g̃ illũ mõ vt dictũ ẽ ad aliã aut̃ eius: ut dñ suscitat9 fuerit possum9 credẽ in noĩe ei9 Tũc zabꝛi ait Nõne dixi t̃ dñe clemẽtissĩe ipatoꝛ sꝛ augustet̃ qa i vb̃ siluestꝛũ neõ supat: Vñ dig naꝛe ei iubẽ: ut aliq̃d ñ loquẽdo sꝛ factũ declaret Tũc zenophil9 & cratõ iudices simꝛ cũ regibꝫ vꝛ gebant zabꝛi: vt suscitaret tauꝛũ quẽ ad noĩs huius iuocationẽ oc ciderat Cũqꝫ reluctaꝛẽt & diceꝛet se illũ penitus suscitaꝛe nõ posse: di cũt ei Cõstat te scdm testimoni ũ siluestꝛi deõnis iuocasse no: qđ ad occidẽdũ pualut ad suscitan dũ vo pualẽ nõ pollit Ad hec zabꝛi dicebat dñe vtutiꝫ nom tãti pãdens cẽ: vt penit9 ferꝛi nõ pol lit Cui siluest̃ insistẽs aiebat dicẽs Nos dnm nrm ihm xpm paulo ãte diximꝰ hic pbatissĩe pbatũ cẽ dei filiũ atqꝫ mẽtibus hoim clarũ isse: quia infirmãtibus salutem ꝛeus lumẽ & vitã mꝛtuis cõtu lit: & tu istũ quẽ dis cẽ ali9 nois iuocatio vuẽtem mꝛtificaꝛe potu it: mꝛtuũ suscitaꝛe nõ potest: Zã bꝛi dixit Ignoꝛas dcẽ plagis e gyptũ iuocatione diui nois cessã: & omnia pmittua ei9 ab hoie vs qꝫ ad pecus libito mꝛtua: Siluester dixit Igꝛas hũc ãm q̃ paulꝰ egyptũ cũ pmtiuis suis dixisse e go occidã & ego viuẽ facã: plaga & ego sanabo: Sic ei & i libꝛo

regũ pmo legit̃ Dñs mortificat & vuificat deducit ad ifeꝛos & reducit Zenophilus & cratõ iu dices dixerũt Cõstat supatũ zã bꝛi: si non potuerit p̃ iuocationẽ hꝰ nois suscitaꝛe mꝛtuũ p̃ aliꝰ i uocationẽ vuentẽ occidit Zabꝛi dixit Suscitet hũc siluest̃: iuoca to illo ihꝰ galileo nazareno. Sil uester epũs dixit Vis g̃ vt ego suscitẽ iuocatiõe dni mei ihũ xpi hũc tauꝛũ: Zabꝛi dixit Ista nõ facies: etiã si pẽnis volare possis Zenophil9 dixit Miꝛoꝛ iudee ipꝛ tunitatẽ tuã Tu dixisti scilẽt ver ba factis aliqua ostẽdat & hic le hꝰ facẽ pmittit: qđ tu penit9 vt al eis ipiere nõ poteris Vñ pꝛ ẽ ut g̃ videamus hunc verũ dm cẽ qui mꝛtuũ suscitare potuerit: illum aũt dyabolũ qui occidẽ pt & vi uificare nõ potest Tũc zabꝛi deuo uere se cepit & per salutẽ augusti allerẽ: qa si siluest̃ istum a mꝛte erigeret deõs iudaicã legẽ dimit te ret: & xpiane religioni se traderet Siluest̃ dixit Tandẽ sanũ sermo nẽ locutus ẽ zabꝛi Vnde vos iu dices dati qui ãcta iuste moderami ni interrogate ceteros iudeos q̃ nobilẽ meruit conflictũ si hyuic sine pbeant sui coꝛdis assẽsum vt ãctis pateat suscitato hoc tau ro ni hil dubietatẽ de ihũ noie in eis remãsisse Zenophil9 & cratõ iudices dixerũt Simgillati nob dicãt iudaice assertiois auctoꝛes: u tꝛ nã g̃te ferãt hꝰ qđ vltiã iueit pꝰ ẽm gentes sine Abiathar dixit

Cōsens9 nolle p̄cepto erit si audi
tu p̄bauerim9 illū in ihū noīe sur
rexisse. Jonas dixit Quicq̄d si
per hūc taurū dixerit silueſter au
diam9: vt possum9 nolle q̄ illi9
qui crucifix9 est iuocauerit nomen
Godolias dixit Si illū quem pa
tres nr̄i rei mortis acclamauerūt
inuocauerit: et in noīe ei9 surrexe
rit hic taurus dīno noīe iterfect9:
sine dubio man9 tibo assertioib9
siluestri Anna dixit. Si aut nō po
test fides nr̄a a recto itinere deuia
re: sic nec ille taurus poterit surgē
Tamē q̄a in eo est conclusa s̄nia:
vt si in noīe ihū crucifixi surrexe
rit ille taurus tribuam9 assēsum
nequa q̄ in aliquo cōtradicere exis
tam. Doech dixit. Viroz hoies
p̄rudētes ad tantā insipientiā de
uolutos: vt credant hūc taurū di
uino noīe mortuū aliquatenꝰ siul
atari. Nam si etiā sic iacens mo
uere se potuerit in ihū noīe. oēm ā
biguitatē abitiā: et hoc q̄ silue
ster p̄dicat credā Chuli dixit De
cet9 me spondeo creditūrū: qua
nouī taurū ad inuocationē noīs
ihū. sulcitari nō posse. Benoim
dixit Nūq̄d nō rlū sacram9 menti
b9 expectātiū. qui vidēt taurū ocu
lis egressis de loco suo iacere totū
tamu dū et mortuū: vt hūc credā9
ad inuocationē hoīs crucifixi pos
se surgere? Tamē quia hoc uidi
ubz placet: si factū fuerit p̄bebo cō
sensū Aroel dixit. Proscriptio be
noim: quasi meo ore est edicta.
Et ideo si sulcitat9 fuerit taurus:
me consentaneū xp̄iano defensori
pollicere Jubal dixit Pollicere me
a iudaismo discedere: si siluest illū
taurum vel vno die viuere fecerit.
Thara dixit. Dicat magne de
mentie est illū taurum credere pos
se sulcitari sic magne impietie est.
vt p̄mittā me a lege mea discedē
Et quia vtrūq; fieri nō potest: se
cur9 pollicere q̄ sulcitato tauro a
siluestro xp̄ian9 efficiar. Gileon
dixit Quātūcūq; p̄millio nr̄a ge
ntis teneatur adscripta: nec taurū
resurgendū. nec siluestro me cre
diturū oīno. Tam ne videamur
hūc taurū sulcitare volētem siluest
rū impedire: oēs p̄tendamur nos
xp̄ianos fieri. si hic inuocato xp̄i
sui noīe illū sulcitauerit taurū Ze
nophil9 et craton uidices dati dix
erunt Oīm iudicū s̄nia qui ad cō
uincendū siluestrū hactenꝰ traxe
re cōflictū in hac diffinitiōe perue
nit: vt si a siluestro inuocato noīe
ihū hic sulcitatus fuerit taurus:
siluestri de fēlio victorie sortiatur
effectū: et se a iudaismo illico aufe
rant hūj quocū p̄fessiōes gentis te
nentur adscripte. Tunc sanctus
siluester episcop9 postulato silētio
dixit Audite me fratres et filij: q̄
b9 deus tribuit intellectū. De bu
b9 aucā ego nō esse p certo dicam9
Sed quia temp9 exigit ut digne
et saluti oīm causa huius rei hīe au
dā p̄pian9: Rogasti et se infideles a fi
lubz et incredoli ac dubij a credētibz:
vt nos oēs qui credim9 xp̄o in v
na parte flectā9 genua ad

oēs vnanimit̄ postulātes. ut dig
net̄ petitoibz nr̄is ānuē: et dn̄m nr̄z
ihm xp̄m suū eē filiū demōstrare.
Ad hāc voc̄ congregati sūt oēs in
credoli a cēdētibz ⁊ fēā ē orō p v
nā fere horā: ita vt n̄ esset int̄ eos
q̄ nō fleret exorare. Cēdētib9 aūt
int̄ se iudeis ⁊ insultātibz xp̄ianis
ac dicētibz. mō apparebit xp̄s vr̄
exp̄ō dēo sc̄us siluest̄ man9 suas
ad dn̄m dixit. Deus abrahā. de
us ysaac. ds iacob. q̄ trina inuoca
tiōe in hijs tribz p̄iarchis idō te
inuocau voluisti vt manifestaret̄ no
bis p dn̄m nr̄z ihm̄ xp̄z filiū tuū:
qui in trinitate p̄f̄ cū filio ⁊ sp̄u sc̄o v
n9 sis ver9 ds: p̄f̄ verū hūs filiū
ex te genitū. verū sp̄m sc̄m ex te p
cedētē: vna ditas i trinitate ⁊ v
na trinitas i vnitate subsistēs. ni
chil min9 vni nichil maio9 alteri.
es ei idē qđ sp es: ds q̄ mūdū ex
nichilo fecisti p vbū tuū. id ē p fi
liū tuū: q̄ dign9 es formā nr̄e sue
tuit̄ assumere: vt hoiez pfectū ds p
fect9 assumēret. ⁊ i vno ds ⁊ hō oi
bz credētibz subueniret: ⁊ q̄ vgine
o partu edit9. stella indice demōstra
t9 magis: ⁊ pastoribz oltēl9 ab
āgelis. i plepio polit9: rex celest̄
huius in terris onsus: vt oia xp̄
s̄ nos tēptationū genera superaret.
vt a tēptatoib9 deōnū eripet: ⁊
gr̄ē p adisti reuocāret ac suscipiens
pcā mūdi cuncta patibulū suscipe
ret: atq; idō filio9 hois fact̄s. vt
nos filios di efficeret et vite eterne
faceret p̄sortes: te itaq; inuoco ihū
nazarene crucifixe mg̃ne veniente
ctioris auctor: q̄ iō mei voluisti ut
morte captiuae is impiū. ⁊ vite e
terne aditū relurgēs mortuis api
reas: te inuoco sup istū tautū: ut q̄
i noie sathane exspirauit i tuo sc̄o
noie cū oi mānsuetudine surgat: ac
mānsuet9 q̄si agn9 ad gregē suū cū
oi lenitate pueniat: atq; ad idi
um vtut̄ tue multor̄ ei ānorū di
tā attribuas: ut cognoscant p̄se
sentes omes hij quia tu es ver9 fi
lius dei. qui in hac mūdū venisti
Et hec dicens inclinauit se ad aurē
tauri: in q̄ non nescio qđ dixerat zā
bri ⁊ dixit. Non maledicois ⁊ mor
te liat mihi in aure hec tauri: ita
egredere iussu dni nr̄i ihū xp̄i nazare
ni crucifixi: in cui9 noie t̄ dixit tau
re surge Et cū hec dixisset: recepto
flatu taur9 surrexit cū oi mānsuetu
dine Cui9 vincula sc̄us siluest̄ ma
nu sua soluit: dicēs Vade cū omi
mānsuetudie ad armēta tua vñ ad
duct9 es. ita vt nullū leras. qa a
nullo ledi poteris nec occidi: sz pt9
ānorū tuor̄ finē deficies. Et hec di
cēs fecit ei spaciū: ⁊ dimisit eū cū
omi mānsuetudine Cūq; abisset hu
milis: omnis pp̄s sil cū regib9
atq; iudicibus ⁊ iudeis vna voce
per trua horaru spaciū clamare
runt dicētes Verus deus ⁊ ver9
di filio9: dns ihūs xp̄s Tue oēs
iudi pdicabz eius puoluti: rogabāt
vt oraret p eis ne q̄d eueniret eis
aduersi Ipe q̄: hec ea augusta pub
lice se aspectibz leua tue auleis exhi
buit: et i gl̄a cū oim genua ei9 exosta
tās vorabit et ubi loaim pnie tuū

Ea vo die ãpli9 q̃ trã milia iute
reũ cõuersi sũt ad fidẽ xpi: ⁊ ipã
iam dicta helena augusta cũ oĩb9
filijs suis credidit xpõ: omlqz si
mul cubicularij ⁊ cubiculaie credi
derũt. etiã ⁊ ipi iudices cratõ et
zenophil9: omlqz amia iudicum
grãs agentes deo q̃ per siluestrũ
papã ab errore liberati. salutis su
e viã ablqz vlla dubietate iueniẽ
meruerũt: omlqz sanctũ dei ãtisti
tem vnanimit̃ excolebãt: et nõ so
lũ in vrbe roma. verũ etiã in toto
orbe romano fides catholica q̃ al
sertionẽ fidei eius ⁊ opm ei9: ⁊
vtutũ eius celebrẽ ac ppetuã obti
nuit palmã ¶ Cõstantis itaqz ali
q̃tis diebꝰ: põtifices vniuersi tẽ
ploꝝ huiõi suggestionẽ cõstãtino
augusto scribe legũtur. Da creati
sime ĩperator ⁊ semp auguste: po
pul9 vester romanus draconis i
nimicissimi pcidatur afflatu. Dole
bãt eni vgines sacro scẽ nec veste
omi kalẽdaꝝ die ad eũ habẽ delecta
mẽ: ⁊ abos ei similagis mistraẽ
Ex quo aũt pietas vestra legem
xpiãnã accepit nichil ei infertur:
ideoqz indignatur. et cotidie flatu
suo pl̃m vexat. Ideo deprecam
vt solutos maiestati eius iubeat̃
exhibẽ aboꝝ: quo pollit vestre pi
etat̃ auitas romana de solute su
deũ oĩm auũ gratulari. Tũc ĩpera
tor consuluit scm siluestrũ interro
gans si oportteret ãnui põtifiabꝰ:
⁊ more soluto escas dare draconi.
Cui scõs siluester dixit. Si quis
mulcũ tuoꝝ ab iumẽtis tuis tyrã
ni le ge aliqua fieri cõtra iuꝝa tua
p umtteret: q̃dnã de eius simula
tione iudicares qui nil quidem con
tra tua iura fecat. sed facere alteri
non phibuit: Respondẽs impa
tor ait. Aut gladio aut incẽdio in
terbit. Dixit ei siluest epũs. Hãc
penã apud celestẽ regem inuenit:
qui permittit contra dei volũtatẽ
iumica ei9 volũtatẽ impleri. ¶ Cal
purni9 aũt vrbis pfect9 cũ sim
esset cũ ꝓnape qũ hec scõs siluest
dicebat: cũ essꝫ gentilis dixit. Per
clemtiã vestrã sacratissie impatoꝝ
qm̃ per singulos dies morimur ã
plius q̃ trecenti hoies promiscui
sexus ⁊ etatis: ⁊ aliud remedij
genꝰ nõ est nisi hoc vt placatur:
iubete sacrificari illi si tamen semel
iratus de cõtẽptu nõ valeat aliq
tenꝰ ampliatis muneribꝰ cõpla
cari. Respõdẽs scõs siluester ait.
Odite michi ex hijs q̃ morimur:
vt vnũ qualẽcũq; vltimũ xpianũ
Calpurnius dixit. Ergo si xpia
nos ñ iuadit: delẽde tu ad illũ ⁊
fac illũ vel vno mẽse requiescere:
⁊ ab interfectiõe huãna cessare.
Dixit ei scõs siluest. Ergo nichil
nouũ faciat draco: qui hoies inter
fiat. Ad hoc eni vt deus placaba
tur vt nus ledereꝰ: nõ ut ledat̃.
Ego aũt dico illi in noie dni mei
ihũ xpi ab omni lesione cessare.
Dixit ei calpurni9. Fac ut vno mẽ
se cessꝫ: ⁊ credemus in xpm quẽ
pdicas. Tũc scõs siluester cõstan
ter agens dixit. Audi me clemen
tissie impator. Jube põtes adeẽ

vnū sos pōtifices cralia die cū pfecto calpurneo: vt qđ sol9 hȳ polli
cet simul q̄qz & illi pnuntāt. Cū
qz altera die adellēt pontifices cū
calpurneo: pmiserūt in gspū au
gusti le oēs xpō credituros. si sil
uest egiss: vt vel vno mēle in to
to āno draconab oi lesiōe hoīm cel
saret. Tūc scūs siluest abijt ad tē
plū beati petri apli cū duobz presl
biteris suis. eustonio & gstātino:
biduanūqz ieiuniū cōplēs i oōe:
vidit te rna nocte btm petrū aplm
talia sibi moita pfetētē. Cū hijs
cū q̄b9 ieiunasti & oralti: cū ipse
tm delcēde ad draconē soloqz xpi
sacramēto refecti delcēdite. Ne ti
meas neqz tepidū sit cor tuū: sz
gfidēs i do accede ad draconē i q̄
habitat sathanas & dices ei. Do
min9 ihūs xp̄s nat9 ex spū scō et
maria vgine: crucifix9. mortu9.
& sepult9. resurrexit & ascēdit i
cē sū: sedet nūc ad dexterā patris: hȳ
vētur9 ē iudicare vivos & mortu
os: hūc itaqz expecta fixus in illo
loco vsqz dū veniat. Et cū hȳ dixe
ris. liga os ei9 de filo canabino
cor to triplat qđ teū portabis.
& sup cerā ipones: & signab anu
lo ferreo q̄ signū crucis hēbit sculp
tū: deinde ascēdēs veies ad me. et
expta cōfessiōe mea iueies panem
a me ē pparatū: de ipōqz te refici
es cū ipsis. & p eū oē venenū abi
ces: & saluū te xpiano pnapi si
mul et populo pūtabis. Delcēdēte
igit scō siluest°: oēs xpiani p oēs
cras flētes cōmi imbebāt. pte

tes de celo auxiliū. Pōtifices aūt
tēpl oratū: miserūt cū eo magos di
cētes. Illi alōge porphirij & cor
quat9 sequāt: et venīāt nob si p
uenerit ad draconē. Oransitaqz
scūs siluest: delcēdebat cū gmeōra
tis pbris p gd9 cētū q̄nq̄gnta.
Porphirij aūt & cor q̄t9 sacrifica
tes et īuocātes demoia: delcēdebāt
p9 eos. At vbi pueneruīt ad flatū
draconis: cōp hendit porphirū &
cor q̄tū angustia et cecidit. Cūs
aūt siluest sicut āmonitus erat ab
aplō xpi sine formidine delcēdit:
& cum eo duo pbri sui duas lāpa
des aū eū fentes. Circa me^m vo
delcēsū ceperūt sibilū draconis ira
scentis audire. Cui sanct9 siluest
ait. Aplūs xpi petr9 me misit ad
te & uslit michi vt ligem os tuū
sino: & lignē anulo crucis signacu
lū habēte. Tūc draco īmanissim9
squamas fatens ex ore & sibila
oēs horridas agēs: q̄i trabes
cētenaria vehebat i furoē nimio: i
ta vt ignis ex ore & flāma ex o
re ei9 pederz. Qđ cernēs scūs sil
uest: exclamauit ad dm et dixit.
Ne tradas dne bestijs aias confite
tes t. Et vox frē ē ad eū dicēs.
Cōstās alo. qm teū ē maiestas
do: accede et liga os ei9. Et veiens
ad eū scūs siluē dix^t. In a hōrē do
et collige te et strahe te i āgulo spe
lūce tue: qm ex p̄cep° do^i ihu p^i &
apli ei9 pet ligabeis. Et accedēs
liga^t os ei9 et lig^t anulo: si^t ei p
ceptū fuerat. Egrediēs aūt clau
sit ianuas: et ipse ligauit dicēs

In nõie dñi nr̃i ihũ xpi nõ apien
tur a te d̃raco iste po3te: donec ve
niat dñs ihũs xp̃us iudicãs̃ seau
lũ per ignẽ Igitur cũ moz̃ faceret
ur alcẽsu suo sc̃us silu ester ⁊ ppli
paganoz̃ insultãtes clero: ⁊ xpi
anis expectãtib9 dicẽbãt Diluesk
vesk cum fama moꝛi volui⁊ vt di
catur g̃tra d̃racõnẽ p̃o salute ho
minũ pugnaꝛ voluisse: et iõo moꝛ
tuũ esse Et conturbata erãt moꝛta
oĩm: eratq; fletus ⁊ tristitia et ni
mia tribulatio oĩb9 xpianis. Ez
cũ iam reuertendi spes nulla exis
teret. ⁊ oĩs erubescentes ⁊ flen
tes abscedẽ niterẽtur ecce subito
veniẽs sc̃us silu ester cũ p̃bris ad
poꝛphiriũ ⁊ toꝛquatũ: inuenit e
os volutãtes in terra p̃e nimia
angustia. Et facta oꝛõe eleuauit
eos: seũq; eduxit. Qui mox vt
alcẽderũt sani⁊ cursu rapidissimo
pergentes ad domos suas: detu
lerũt codices maleficoꝛũ suoꝛũ ⁊
⁊ p̃oinẽtes eos ad pedes sc̃i sil
uestꝛi moꝛã omi populo ⁊ moꝛã cũc
tis p̃otificib9: cõsũpserũt eos incẽ
dio dicens Sic iẽndãtur ⁊ sic ar
deãt: qui nõ credunt in xp̃m quẽ
silu ester p̃dicat Sicq; factũ est ut
populus romanus a dupla moꝛ
te liberaretur: id est a cultura d̃ra
conis ⁊ eius veneno Ipõ aũt an
no baptizati sũt. xx. tria milia vi
ꝛorum: ⁊ nullus penitus flatus
d̃racõis appaꝛuit ex illa die ⁊ de
inceps Constãtin9 aũt augustꝰ
vel imꝑatoꝛ: ipã die hãc legem p
poni iussit q oẽs ãplissimas aui
tates. Omi orbi romano cũctisq;
vꝛbiũ aucto9 salus: ⁊ ad cultuꝛã
sũmi dei adhoꝛtatio. Diu multũ
q; ⁊ nõ parum. nuꝛo aĩ dolore er
ꝛoꝛẽ nr̃ẽ p̃auitatis ãmuꝛoꝛ: p̃ser
tim cũ videam9 nos hoies etate
moꝛp̃ali. ⁊ cõditiõe moꝛtales qui
liant in vite itremẽta facile consur
gim9: ita sinẽ nr̃ĩ in toto mũne
p̃uidem9: neq; veꝛum ẽm aut iu
sto timoꝛe reuerem̃. aut debita
religiõe p̃colim9 ñ solũ pectoꝛ̃ se
creta cernẽtem. sed etiã p̃uidẽtem
Oĩm actuũ testem oĩs habentes
nõ cognoscim9 oĩm cõditoꝛẽ qui
oĩbus nobis spm̃ vite dulcis insꝛe
uit. quẽ vniuersitas creature vel
vniuersa etas hũana reuẽtur Ipe
ẽ ei ẽ9 vn9 ac sol9 sine vllio con
soꝛtio ptãtis: qui toti9 mũdi gu
bernat imꝑiũ Magn9 supra oẽ̃
magnitudinẽ quẽ nõ p̃t vlla exti
matio cõp̃ehendẽ: inuisibilis et
nullis cõspectib9 patẽs. oĩa tenẽs
xp̃ia potestate. nec hũanis vili
b9 p̃uius. ipe tamẽ cũcta cõspi
ens: suisq; intuẽs nutib9 vniuer
sitatem veꝛũ in semetipõ tenẽs ex
quo oĩm natura oꝛiginem duxit.
Nec mirũ est si moꝛp̃9 nostꝛũ ex ol
lib9 ⁊ carne cõcretũ. in cõtẽplati
one dei acuem oculoꝛũ cõferre non
possit: ãppe vt in celestẽ ⁊ veꝛũ e
ternũq; auctoꝛẽ cõditoꝛẽq; mundi
toti9 ac rectoꝛẽ: cũ nec g̃tra solis
q̃dẽ radiũ dĩgere possit obtutũ: q̃n
stati ĩbecillitatẽ illã fragilitat̃ hu
mane splẽdoꝛ sol̃ reuerberet. et a
facultate ituende veritat̃ auertat

vtpote vetus ollibulqz ꝓpriã ne
dicã sustinẽ posse pñtiã tãte maie
stat̃ ex q̃ et ipã origine duxit: q̃ oia
pulchrã sua ⁊ ptate ꝓplectit̃ iudi
cũ mãzlibz exercẽs. ī ih̃u etiã orbe
quẽ illustrauit Ignẽ quesit nos malig
ne cogitatois ifãdũ vir⁹ respuen
do: veracẽ atqz ꝓpriã ei⁹ laudẽ ⁊
gloriã casta voce celebrãs Delin
quẽtes g̃ tenebzosi itineis certa
tẽ oportz nos salubzi g̃du ꝓ pla
nũ ac luadũ iter ire dẽ: ac tãdẽ ab
errore desistẽtes dignam⁹ ordinẽ vi
uendi limũ nĩe mẽtis ad ea q̃ sũt me
liora ⁊ vtiliora: pclerti cũ ih̃u qui⁹
sit illustrior atqz pclarior quẽ tan
ta dignitas monstrat: q̃ ille q̃ ca
liginẽ inferre nitit̃ cuncto humano ge
neri: ⁊ a vbo vi aĩm tollẽ Ibo in
desello curlu legẽ quã attribuit te
nea⁹ Dum⁹ ei ẽ vs q̃ pluit et t̃ re
tremoẽs vẽtoz motercit: fulgura
thoracẽ minantibz dirpat: nubibz
⁊ pzunis humanos eli⁹ tẽpestat: ⁊
glaciali rigore t̃ra aq̃lqz gstrũgit.
et eaqz cia q̃ enumerare lõgũ ẽ li
gellati: cui facile estimaẽ q̃ mlta
tãta ptãs dcat facẽ cui vnũsa sus
cũbũt: apud cui⁹ clemtiã vita ꝓpe
tua ⁊ eterna lux ẽ: ipe q̃z illic dul
cedi affluit greã. hijs q̃ le tãte ma
iestat̃ cultui dedicauert: cui soli oz
nos colla sũmittẽ. ⁊ ipm̃ iocũdã la
teq̃ via: ⁊ de incorrupte vite meit̃
gl̃a Nõ g̃ seqũmur ea q̃ curlũ vi
te sequẽt̃ ipediũt: et nocẽtẽ erro
rẽ ꝓraue estimatois iducũt: quin
potius relictis oibus iustine potu
lũ quod deus ãministrat hauria
mus qui voluntatem conseruande
pietatis atqz humanitat̃ nobis
tõnẽ indidit. Ibiq̃ dus ẽ igñ ex
tor et ad ꝓpositũ reuertendũ. qũ
nos posst ad eterne ꝓducẽ dextra
tẽ: ⁊ vlqz ad ipm̃. cui⁹ gl̃iosto et
auxilio ꝓtinet. Nã q̃ solũ deum
pia mente venerantur eternam vi
tã ac ꝓpetuã sortientur: et dulce
dine celestis alimonie perfruent:
quã in sinu eorum stillantes celi re
gemqz eternũ qui in eis regnat o
stẽdũt. Hec igit̃ ego cõstatin⁹ au
gustus religioso ment̃ affectu cũ
mis rectoribz. sancti sermonis con
scriptione credidi declarandũ: vt
q̃ pat̃ ꝓuic diuinitatis metuẽde q̃
na. tuẽde quoqz reipublice cã me
tui nũ apparẽt: ipi plane dine pieta
ti debitũ cultũ ī hoim gũliõe vide
ar religiosa mẽte efficẽ. Intẽd⁹
itaqz ad vnicã oipotent̃ ci gloriã
exẽplo veneratois mee: quã pia
atqz terribilẽ p tot⁹ orbis spacia
spũ mei fama nobilitauit. Exore⁹
igñ immortalẽ dnm̃: m̃ ⁊ omib⁹ us
peratẽ. Hac eni tõne bella iterne
tioẽlz ab oibz cessabũt̃: nec ãpli⁹
q̃l̃ dimicabit: ā certe famus nos
tatẽ sustinebit De⁹ eni pijs ac re
ligios̃ ment̃ ꝓuocatus dabt̃ nob
mitis ꝓpitiatusqz p oẽ tẽpus eter
t̃ pacis ꝓpetuã trãquillitatẽ: et ie
stuabilẽ affluẽtiam gaudioz.
Ꝓposita ẽ ih̃u lex octauo kl̃ augt⁹
tus: gstantino augusto ãgẽs ⁊
crispo cesa noqz gsulibz Post ih̃u
cõstatin⁹ august⁹ habuit bellum
scitarũ: ⁊ celebrata victoria cum

essz in partib9 transazz in ciuitate
que bizātiū vocabatur ⁊ vidit visi
onē magficā vermiēs. in q⁹ obla
ta ei fuerat mulier aniacla: ⁊ dy
cebat ei scūs siluester fac cōnē ⁊
et suscita eā Orāte aut cōstātino
illa aniacla surrexit ⁊ facta est
iuuēcula pulcherrima ⁊ placuit
oculis gstātini cōlla gtēplationis
Et induit eam clamide sua: ⁊ di
adema qđ optimum hēbat posuit
sup caput ei9 Helena aūt mater
eius dicebat ei. Hec tua erit: ⁊ ñ
morietur nisi in fine mūdi Euigi
lās āt impator narrauit vniuer
sis amicis suis visionē hāc: ⁊ oī
a que cogitabat vnusq̄sq; narra
bat. ⁊ nō erāt accepta in auribꝰ
eius. Tūc posuit se constātin9 in
cōe ⁊ ieunio dicens ad ām Nō
cessabo ieunās ⁊ orās xp̄m fili de
i: donec visionē quā per famulū tu
um siluestrū m̄ ostē dilli aperias.
Septima aūt die ieunij sui: adē
iterū in visiōe scūs siluester dicēs
Ang decrepita quā vidisti ē ꝟ ciui
tas i q⁹tu morans noie bizātiū c9
⁊ mun p̄ vetustate cōsūpti sūt: ⁊
pene oia menium habitacula cor
ruerūt. Ascende itaq; equū tuū in
quo baptizatus sedisti in vrbe ro
ma. ⁊ aplōz ⁊ martiū limmia
re auisti: ⁊ hūc sedē tene labarū
tuū qđ signū habet xpi ex auro ⁊
gēmis pictū. Hoc labaz tenēs i
dextera tua dimitte frenū equi tui
⁊ q⁹cūq; duxerit āgel9 vi illuc eat
Tu aūt fixa cuspide labari in ter
ra: sic trahe illū vt lenta cōmoat
trāsitus sui. Per quā lenitā ex
tui sanas muros ⁊ hāc vetera
nā ciuitatē et pene mortuā in iuuē
tulā suscitabis ⁊ tui noīs voca
bulo decorabis. ita vt reginā illā
sanas oim vrbiū. Erit enī in ea
nomē dni nri ihū xpi magnificū:
⁊ erunt in ea tēpla dei ad honorē
oim scōz cōstructa ⁊ filij tui post
te. ⁊ filij filiorū regnabūt in ea.
Euigilās aūt cōstātin9 impator
statim ad ecclesiā prexit: idicauit
epō ciuitatē vivo scō noie silinnio
qđ pius viderat ⁊ scōz: et offerēs
deo munera voiansq; sacramēto
dnico alacrē dit equū ⁊ prexit quo
cū duxit āgelus dni: atq; p lenitā
labari fūdamēta creuerūt Appel
lata est ciuitas cōstātini. qđ greco
sermone dicatur kaide ⁊ latine vo
interp̄tatur cōstātinopolis vsq; i
hodiernū diē

Prexit āt Helena ierosoli
mā ⁊ requisiuit locū vbi
dns nosr ihūs xp̄ūs fuerat cruci
fixus Inuentoq; in eo loco tēplū
veneris: ab adriano ip̄atore con
structū. Hoc aūt factū fuerat ad
suggestionē p̄tificū qui īmolabāt
in loco quōdā oratorio vt locum o
rationis fidelibus impediret ⁊ ne
possent ibi genua flectere cristo:
vbi p̄ossibule mulieris erat simu
lachrum affixum. Sed regina fi
delissima fūditus euerso tēplo pari
ter ⁊ idolo memorato: inuenit an
tiquas subtꝰ rudera moles Que
⁊ militari ⁊ p̄uata adhibita mul
titudine: exinanire fecit locū omē

ab hijs q̄ fuerāt illic a typ pallio
nis dnīce uidnica emulatiōe iacta
ta ¶ At ubi solū repurgij opē patefe
ct: allūt tres cruces ~ dnī pariē et
latronū ¶ Erāt aūt vidua libaia no
mie q̄ fuerat pus vidua ⁊ lz defūc
to viro suo ylachar ~ cū q̄ fuerat ā
no vno et duobz mēsibz sonata: re
liq̄t synagoge pfidiā ~ et ꝓtulit se
ad ecc̄az xpi ¶ Hc p ānos q̄dragīta
ita i dei timore pfecerat: vt oēs
pauperes xpiani q̄ mēz se hīē xp̄ā
letarēt ¶ Humāna ei erāt et nimis sol
lūcta arca oēs pauperes: ⁊ arcā ō
nes adueās et infirmos ¶ Hc illo in
tpe q̄ tres fuerāt iuēte cruces: supī
mo flatu pectoris sui exiit9 trahe
bat spm̄ ~ ¶ Habebat āt merorē de il
ti9 obitu oīs ecc̄ā: ⁊ de hesitatiōe
crucis dnīce infinitā tristiciā ¶ Inter
vtrāq̄z gr̄ cōsternationē polit9 vir
di machari9 eiusdē ciuitatis ātiquus
q̄ etiā pfectior secundo exitebāt ⁊ ca
piēs hunc ⁊ mesticiā pplī ⁊ sollici
tudinē regine auferre: sullit portā
i lectū in q̄ libania trahens aīaz ā
helabat ¶ Cūq̄z illuc fuiss̄ lenuais
corpus in lectulo aduectū: expan
dēs machari9 epūs mon9 suas
ad cēlū dixit ~ ¶ Tu omps ds qui
p vnigenitū filiū tuū salutē gene
ri humāno p passionē crucis ei9 con
ferre dignatus es: ⁊ nūc i nouis
simis temporib9 a spiritalli i corde
amalle tue helene perducere lignū
beatū in q̄ salus nostra pendet ⁊
oīde euidenter ex hijs tribz q̄ cup
fuerit ad dnīce gloriam passionis
vel q̄ extiterit ad seruī supplicium:
vt hec mulier q̄ seminiua rē mobil
statim vt eam lignum salutare cō
tigerit ~ a morte ianuis reuocetur
ad vitam ~ ¶ Cumq̄z hec dixisset ⁊
adhibuit pmū vnam ex tribz cru
cibus et nichi l pfecit ~ ¶ Adhibuit
secūdam: ⁊ nec sic quidē aliq̄d actū
ē ¶ Vt vo admouit tertiā ⁊ repente
apertis oculis mulier surrexit ⁊
stabilitate virium recepta alacrior
multo q̄ fuerat cum sana esset: ad
domū pedibus discurrere et magni
ficare dnī nostri ihū xpi potētiā re
pit ¶ Hic euidēti indicio augusta vo
cōpos effecta tēplū mirificū in eo
loco in quo crucem repperat regi
a ābitiōe cōstruxit ¶ Clauos qui oq̄z
q̄b9 dnīcū corp9 fuerāt affixū por
tā ad filiū suū ⁊ ex q̄bz ille frenū
cōposuit quo vteretur ad bellū: ⁊
ex alijs galeam michilomun9 bel
li vsibz aptā fecit armalle ~ ¶ Igni
vo ipi9 salutaris ptē detulit filio ⁊
ptē vero thesaurū argenteis condi
tam reliquit in loco: quo ecc̄ā nūc
in loco ad memoriā solliata vene
ratiōe seruatur ¶ Reliquit etiam hi
ditū religiosi animi regina venera
bilis ~ vt virgines q̄s ibi repperit
vo sacratas inuitaret ad prandiū ⁊
et tanta eas deuotiōe auraut: vt i
dignū crederet si famulorum vel fa
mularum vterentur officio ⁊ lz ipā
maib9 suis famule habitu sumpsis
set apponeret ~ panū porrige
ret ~ aquam maib9 ministraret: ⁊
regina orbis romaniq̄z mat ipij
famularū se pī famulam deputa
ret ¶ Hec q̄dē ierosolimis gesta sūt

Interea cōstātin9 augustus pietate dīna fretus sarmathas gothos aliosq barbaras gētes: nisi que vel amicicijs vel deditiōe sui pacem p̄uenerāt in solo xp̄o armis edomuit: & ip̄to magis se ꝺo religioli9 & humilius subiecerat: tanto āplius ꝺs vniuersa subdebat. Ad āthonīū quoq p̄mū heremi habitatorē velud ad vnū ex xp̄ianis: leuās suppliciter sepius mulit vt p̄o se ac liberis suis dño supplicaret. Ideo ñ solū meritis suis ac religione mīs verūetiā interc̄llionē scōrū cōmendabilē se deo fieri p̄optabat. Et qm̄ cupietes nosse cūcta ei9 insignia: hystoria q̄ ab eusebio greco scripta est sermone poterit edocere: in hoc loco epithonia trāslationis nē finē apposuit. Expletis hijs que nō oportuit omitti: trāseam ad illa que de aliorib9 dei nostri nō mediocriter laudāda leta frōte narrantur.

Erat enī in btillio siluestro sermo ad correptionē egrius: & ad internetionē culparū p̄batissim9: ad instruēdū quoq singulos dulcissim9. Et quia oia bona tanti cōfessoris nequeo scribē: q̄liter ad sydereas māliones migrauerit breuit̄ p̄stringam. Qui vero gesta vel acta illius vult plenius agnoscere: ecclesias scōrū muris cōtraxerit opere. ornamentaq aurū argentiq p̄dera: in ornamentis earū diuersis vel variis ornauerit tuleritq p̄dia romanos relegat libros romana lectitet chronicas. In illis equidē cūcta reperiet descripta: ex quibz nos ad laudis eius cumulū aliquos decerpsimus flores. Sed nūc adea que cepim9 dicenda p̄gam9. Gloriosius igitur siluester antistes cotidianis ieiunijs assiduisq vigilijs suū in dni seruitute macerās corpus: vite in eo semp meita cumulabātur. Sed cū ꝺs omps eius laboris illusq magno certami p̄hēnē gloriā tribuere decreuisset: appropinquāte eius termino vite molestia q corporis supueniente: cū videret se reiecto pondere carnis ad puri etheris euolare fulgorē quotidiis oibus sacerdotibz cūctisq leuitis: eosdē exc̄lsi inuocatione nois dei scōrūq bñdicens aplōq auctoritate: exosculatusq: singulos taliter allocutus est. Jam me filij kmi etas p̄pellit ad trāsitū. iam origenaria ad ius suū reuocat terra ptinaliā. Hec est enī hereditas dni: ut refert xp̄ianis cū dederit dilectis suis sop̄nū. Ante oia āplissimā in vobis caritatē cōmendo: in qua oim vtutū bona cōsistūt. Cōmendo ecclesiā dni vobis aplius fidutam doctrinis: ut sēp vris exhortationib9 vrisq monitis: de die in diē in scis p̄fectat incrementis. Et ne lup9 gregē dnicū inuadat. dnicāq intra triticū neiunic9 superseminet zizania sēper elote sollicitū. Qui dū illa & alia plurima p̄dicaret flentib9 oibus atq psallētib9 inter dina eloqa spm

A 977741

celo reddidit: i ethereis lundilli
mis q̄z mālioibz āgelic̄ deportat9
officijs: q̄s sñ sine pollellur9 in
trauit. lucēq̄z scli supna habita
tiōe ꝑmutauit Quicūq̄z ibi pz ad
uenit dyaboli as erroribz liberatū
ab eo clamitabat filiū: q̄ūq̄z mat̄
filiā q̄ūq̄z marit9 uxorē. q̄ūq̄z
uxor maritū. q̄ celebs scipm̄ Et i
tāta multitudie hoim non solū ro
mane ꝓplilie uzbis. sed etiā uici
narū uzbiū q̄ illuc ꝙuenerant: nul
lus inuētus ē q̄ beneficijs eius nō
fuiss adiutus. Quāta ibi flumi
na fuerūt lacrimaz q̄ti plāctus si
lebo: ne post annoꝝ curricula no
uellū doloꝛē scriptoꝛ incurrat Gz
nunc cellem9 a fletibz: ⁊ depulsa
tristicia celuamus frōtem Et qm̄
ille cū ꝯuidias angelorū agmini
bus scōzq̄z choris celesti letatur
in gloria letemur ⁊ nos in terris
positi eius gloriā celebzātes Se
pultus itaq̄z ē cū omi reuerētia mt̄
tilq̄z aromatibus cōditus i cimte
rio pscille via salaria ab uzbe mi
liario tercio: pdie kalēdaz ianua
riaꝝ Gz q̄a oipotenti d̄o toto he
retes conamine oimoda solēt gloꝛi
a sublimari: videlicet vt q̄z post
ꝝ fluctuagū tēpus aie ꝑpetuo trā
pudiant munere: eoz quoq̄z hoc
i euo ad viuentiū suffragiū btā e
mucēt mēbza: q̄d de hy9 eminētissi
mi pp̄e postmodum sacro actū sit
ozde in dubia pzoz9 nareatiōe
diacm9 Anno enī dnice incarnati
onis septigētesimo q̄nq̄gesimo ter
no. cū lōgobardoz iā p ytaliā scep
tra fulgerēt: vir q̄m noie anselm9
regali ort9 pclapia meritiq̄z clar9:
aistulfū ytaloz adijt regē. p soꝛo
re scilicet suā gisel trudā que regio
adhēbat thalamo Huius nāq̄z i
petratu tua nō modica ītra pala
um pauloañ ilte vir cōstruexerat
cenobia: fratrūq̄z deozarat agmi
nibus In q̄z mapio q̄ nonātule
attenus vocat: monachoꝝq̄z p
pollet phalāgis. cū scissimos rel
let artus recōdē siluestꝛ. eūdem re
gem romuleā vlq̄z comitatus ad
vzbē. petijt ut eos se exinde sine
ret trālīre Quid plura? Rex an
nuit astipatus ꝓcerit frībus. pze
noliusq̄z obrizo oꝛpus deiam fa
to imēsa cū reuerētia sepulture ab
stulit loco. Q̄z plurima d̄o piet
miraculoz fulserūt pdigia: nō est
nr̄ē depmere facultatis. Ergo vt
ad p̄dcm nonātulanū celesti venit
cū thesauro cenobiū: omni cū ho
nore multiq̄z delubutū aromatib9 ibi
dē recōdidit: cuiusq̄z sarcophagū
multoz decorauit pōdē metalloz
Quot aūt ꝙtilue illic mtuerint vel
niteat miraculis: pspicue q̄ affu
it q̄q̄z adē cū multis aliis testata ē:
atq̄z testatur reuerēdoꝛū numerosi
tas monachoz Cūctis siq̄dē prōp
ta illic in ihū noie polcētibus fide:
optata mētis ac oꝛpoꝛis cōferē
medela Tuā q̄ beatitudinē pzeca
mur scilicet pī ⁊ pastoꝛ: vt p nob
oībz dni clemtiā dēpcari nō celles
vt q̄a adipiscēdo eterne vite gloꝛi
ā tecū nō sum9 digni hrē consoꝛti
ū: adepti nr̄oꝝ veniā peccaminū

colorchecker DIGITAL SG
DCSG - UBU # MX - 7181
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
A
B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
x-rite
mm
0
1
2
3
4
5
6